Clasicii
Literaturii Universale
Coperta colecţiei: *Vasile Socoliuc*
Pe copertă:
% Portretul autorului: colaje din picturile lui Savrasov
# Pictură de Savrasov
A.<P. IIHCEMCKHtî
COEPAHHE COmiIIEHUti D flEBflTH TOM AX
Tom 5
— EiiG;moTeKa «OroHeK»
H33. «Hpansa», Mocraa, 1959 – Toate drepturile asupra versiunii de faţă sunt rezervate editurii UNIVERS
Alexei Pisemski
LA CUMPĂNA
VEACULUI
— roman Vol. II
In româneşte de Alexandru CALAIS
şi Inna LECA
Bucir eşti -1981
Editura Univers
PARTEA A TREIA
I
EXPERIENŢA DE VIAŢĂ A LUI MAKAR GRIGORIEV

Pavel terminase facultatea, obţinuse titlul de candidat şi acum se pregăteâ să plece în sat, la taică-său. Dorea nespus de mult să-l vadă pe bătrân, ca să pună odată capăt neînţelegerilor care de la o vreme se insinuau neîncetat între ei. Totuşi, ceva îi stăvilea acest imbold: doar la vreo treizeci de verste de conacul lor locuia Fateeva, şi Pavel ştia foarte bine că nici el, nici ea nu vor rezista să nu se vadă, că soţul ei ar putea să prindă de veste şi vechea istorie.ar reîncepe.

Tot chibzuind şi stând în cumpănă, zăbovi aproape două luni. Când, într-o dimineaţă, Ivan îl înştiinţă că sosise Makar Grigoriev. Pavel îi porunci să-l poftească în

casă şi bătrânul intră.

— Bine v-am găsit, mă temeam că nu vă mai prind! rosti el cu glas cam ciudat.

— Cum să nu, sunt acasă! răspunse Pavel şi-l invită să se aşeze, arătându-i scaunul. Pe Makar Grigoriev îl poftea întotdeauna să ia loc alături de el.

Bătrânul se aşează şi o vreme se tot foi oftând, de parcă n-ar fi ştiut cum să înceapă vorba.

— Mă pregătesc să plec acasă, la ţară, rupse Pavel tăcerea.

— Ei, şi care-i necazul? comentă Makar Grigoriev în doi peri. Dacă-i aşa, aveţi un prilej bun, că a venit un om de acolo.

— Care om? întrebă Pavel, neînţelegând prea bine despre ce era vorba.

— <Jnul de-ai noştri. Ştiţi, părintele dumneavoastră nu se simte prea bine —., răspunse Makar Grigoriev, piecindu-şi privirile.

— Cum adică nu se simte prea bine? se nelinişti Pavel şi păli uşor. Pesemne că-i bolnav rău, de vreme ee au trimis un om să-mi dea de veste!

— Aşa-i! recunoscu bătrânul cu un glas înăbuşit, fără să-şi ridice ochii spre tânărul boier.

— Ascultă, Makar Grigoriev, nu mă perpeli. Tata trăieşte ori… cumva a murit! exclamă Pavel.

— De trăit… toţi trăim cât e voia Domnului; aşa e de când lumea.

— înseamnă că s-a dus, e limpede… rosti Pavel cu voce sugrumată. Apoi întrebă ferm: Când a murit?

— Pe douăzeci şi trei iulie a binevoit să-şi dea obştescul sfârşit, preciză Makar Grigoriev.

— Cu ultima neplăcere pe care i-am pricinuit-o i-oi fi grăbit sfârşituj, se căină Pavel.

— Nici vorbă, ce vină puteţi avea dumneavoastră? împlinise omul şaptezeci de ani; doar nu era fără moarte ca Enoh, odată şi odată trebuia să-i vină şi dumnealui sorocul.

— Şi totuşi, cred că ultima mea scrisoare nu l-a bucurat.

— N-a ajuns la dânsul, spuse Makar Grigoriev.

— Cum adică n-a ajuns?! exclamă Pavel cu o undă de bucurie în glas.

— Uite aşa, nu i-am trimis-o. De ce să scornim ceartă dintr-o nimica toată?!... L-am încunoştinţat numai, din parte-mi, că v-a înfricoşat nevoie-mare şi nu mai îndrăzniţi să-i scrieţi.

— O, îţi mulţumesc! exclamă Pavel şi, sărind de pe scaun, îl îmbrăţişă pe bătrân şi-l sărută.

— Omul de care v-am vorbit e Kirian, vechilul dumneavoastră. A adus cu el tot soiul de acte.

— Lasă-le în plata Domnului, nu vreau să văd niciun fel de hârţoage... Tăicuţul meu drag şi nepreţuit, n-am să te mai văd niciodată! murmură Pavel cu lacrimi în ochi, plesnindu-şi palmele a deznădejde.

t

Makar. Grigoriev îl ascultă în tăcere: parcă şi ochii mici, cufundaţi în grăsime, i se umeziseră.

— La ce mai ajută lacrimile în clipe ca astea, de grea durere? începu el. Bătrânul a răposat şi n-aş putea spune că s-a chinuit sau a bolit prea îndelung!... Alţi boieri trec prin cazne cumplite, se perpejesc de scot din răbdări până şi servitorimea, în vreme ce dumnealui şi-a dat duhul fără zarvă. Bine că s-a spovedit şi s-a împărtăşit bu o săptămână înainte; s-a stins despovărat de păcate.

Pavel îşi pironise privirile într-un colţ al încăperii. Cu ochii minţii vedea salonul lor lung, cu masa extinsă susţinând trupul tatălui său, trupul acela neînsufleţit, palid şi rece care acum zăcea în pământul umed şi îngheţat... Dar dacă în singurătatea lui nu murise de-a binelea şi înviase în sicriu? La acest gând inima încetă să-i mai bată şi i se făcu părul măciucă. Dorinţa lui cea mai fierbinte fu să cinstească, şi cât mai degrabă, memoria părintelui său printr-o faptă cu adevărat

generoasă.

— Makar Grigoriev, spuse, mă gândesc să vă pun pe, toţi sub un consiliu de tutelă, iar apoi să vă ofer libertatea!

— Cum adică, libertatea, pentru ce? se miră acesta.

— Uite-aşa, ca să nu mai fiţi iobagi. Cât trăiesc, se înţelege de la sine că n-am să-mi precupeţesc strădaniile ca să duceţi o viaţă mai omenească, dar când nu voi mai fi, o să ajungeţi pe mâna cine ştie cui. Nu vreau ca moştenitorii mei să vă facă zile amare!

— Ce mai vorbe-fără noimă: moarte, zile amare!... Decât s-o ţineţi în bazaconii, mai bine porunciţi să vină Kirian şi primiţi de la-el toate actele; că de-aia l-am adus cu mine!

— Ei bine, cheamă-l!

Bătrân acum, şi cu părul alb, Kirian intră în odaie. Se repezi puşcă la mâna boierului şi, oricât se împotrivi acesta, o duse la buze şi o sărută.

— Eh, Kirian, s-a dus binefăcătorul nostru, îngână Pavel şi lacrimile îi mijiră iarăşi în ochi.

— Aşa-i, tăicuţă, mare nenorocire ne-a trimis Dumnezeu, răspunse Kirian, clătinând din cap şi desfătându-se parcă cu durerea lui.

T

Se ştia că Makar Grigoriev nu-l prea avusese la inimă pe colonel, dar era limpede că regreta cu mai multă sinceritate moartea acestuia, decât vicleanul de Kirian.

— Vreau să ştiu cu de-amănuntul cum a fost. La ce vreme din zi s-a prăpădit bietul taică-meu? întrebă Pavel.

— Pe douăzeci şi trei ale ’lunii, răspunse Kirian, în timpul mesei de prânz. Domnia sa avea şi-un oaspete, o ştiţi pe bătrânica aceea, Katerina Gavrilovna Plavina... îi tot vorbea de feciorul dumneaei, care, cică, ar fi vrut să se vadă cu dumneavoastră...

— Da, ne-am întâlnit, i-o reteză Pavel.

— Tocmai despre asta vorbea dumneaei, şi boierul

binevoia s-o asculte – trecuseră de-acum la friptură -- când deodată s-a prăvălit de pe scaun şi şi-a dat duhul. Mai avea urme de salată pe buze. Când i-au scos dumicatul din gură, se săvârşise din viaţă.

— Cum de s-a putut întâmpla aşa ceva cu tata? Era bolnav, îl supărase ceva?

— Apăi, nu-i vorba de cine ştie ce întâmplare, răspunse Kirian. Vedeţi dumneavoastră, noi nu ne prea pricepem la alde astea, dar la înmormântare boierii ziceau că dumnealui s-ar fi plms de dureri la picioare din pricina rănilor. Şi cât s-a mai doftoricit!... Mai în fiecare săptămână mă trimitea la oraş după leacuri... Da' tot degeaba, că nu-i erau de niciun ajutor. Aşa că, în ultima vreme, s-a apucat doftoroaia să-l lecuiască ea; şi numai ce i-a afumat cu chinovar rănile, că pe loc s-au şi strâns... Numai că, ziceau boierii, rănile -s-au strâns, e adevărat, dar boala s-a urcat la cap şi de aici i s-a tras!

— Mda, destul de lesne de-nţeles... rosti Pavel. Cum de-a ajuns răposatul meu tată să se lase pe mâna unei babe fără minte?

— Iacă-aşa, a binevoit să se lase, oftă Kirian.

— Răposatul dumneavoastră tată nu se ţinea între boierii prea luminaţi; era un om mai simplu, cam aşa cum suntem noi, mujicii, interveni Makar Grigoriev.

— Şi cine s-a îngrijit de cele de cuviinţă după moartea tatii? întrebă Pavel.

— Păi, tot dumneaei, Katerina Gavrilovna Plavina; Slavă ţie, Doamne, că s-a nimerit să fie de faţă: a pus numaidecât sigiliu pe toate lăzile, cuferele şi scrinurile, a trimis după popă şi după şeful poliţiei, care a trecut totul in catastif, până la ultimul mieluşel.

— Şi înmormântarea? se interesă Pavel, care dorea să afle totul în legătură cu moartea tatălui său.

— Ce mulţime de boieri s-au mai strâns! A venit şi tânăra cuconiţă de la Perţovo;- numai că dumneaei a stat cât a stat la biserică, dar la conac nu s-a arătat.

— De la Perţovo?... Kleopatra Petrovna? se minună

Pavel.

— Da, conaşule, chiar dumneaei, dacă mi-aduc bine aminte... Doamne, şi cât a mai plâns, ţi se rupea inima, nu alta. Când s-a apropiat să-şi ia rămas bun de la răposat, s-a pierdut cu firea şi s-a prăbuşit peste sicriu; au trebuit s-o ducă pe braţe de-acolo.

„Ce-o mai fi şi asta?" se întreba Pavel în gând. Noutatea îl uluise. „Ce-o fi apucat-o pe bezmetica aia?... Oare mă mai iubeşte încă şi îi e drag tot ce-i aminteşte de mine?"

De când plecase la ţară, Kleopatra Petrovna nu-i scrisese un rând. Pavel era contrariat.

— Pasămite, a binevoit să se înfăţişeze la socru-său ca să i se închine pentru ultima oară, bombăni pe sub nas Makar Grigoriev.

— Lumea vorbeşte că şi soţul dânsei ar fi pe moarte! rosti pe un ton întrebător Pavel.

— Da, se aude că-i tare bolnav şi dumnealui... In orice caz, aşa i-a şoptit la biserică vizitiul de la Perţovo lui Piotr al nostru, zise Kirian.

— Vizitiul la taifas cu surugiul!... îl îngână Makar Grigoriev. Mai bine dă boierului hârtiile pe care le-ai adus.

Kirian scoase din sân un pachet voluminos, învelit în hârtie cerată, şi îl întinse lui Pavel. Acesta îl desfăcu şi primul lucru care-i sări în ochi fură biletele departamentului de asistenţă publică, în valoare de vreo treizeci de mii, emise pe numele lui.

— Ce-i cu banii ăştia? se minună el.

— Sunt ai tăicuţului dumneavoastră. S-a găsit la dumnealui şi un răvaş, în care porunceşte ca îndată după săvârşirea domniei sale din viaţă, să vă fie aduşi printr-un curier special dumneavoastră.

— Cum o fi izbutit să-i strângă? nu se putea dumiri Pavel.

— Vă mai întrebaţi cum? rosti Makar Grigoriev ironic. Bătrânul era cam apucător: numai lemnul cărat cu

plutele din pădurea dumnealui aduce, pare-se, la vreo trei mii.

— Aduce, nici vorbă! întări Kirian.

— Cât despre dumnealui... Pentru sine nu se îndura să cheltuiască nici măcar o biată copeică, adăugă Makar Grigoriev.

— Asta aşa-i, încuviinţă Kirian. N-o să mă credeţi, dar cât a lipsit Pavel Mihailâci, ce mâncau slugile mânca şi dumnealui.

— Pentru fiecare bănuţ tremura bătrânul, urmă Makar Grigoriev. Ştiţi că a cumpărat pentru dumneavoastră şi Vozdvijenskoe?

— Cum adică? întrebă Pavel nedumerit.

— A cumpărat moşia aceea, preciză Kirian. Chiar înainte de a închide ochii a binevoit să întocmească actele de proprietate. — – Dar boierii de acolo cum de au vândut-o?

— Se zvoneşte că feciorul generălesei se îhsoară cu o milionară; o fi având şi dumnealui nevoie de nişte bani pentru nuntă, explică bătrânul Kirian.

— Tot cu nasul pe sus se ţin! observă Makar Grigoriev. Măcar la început să creadă şi bogătaşa că mirele-i doldora de parale. După ce i-or pune pirostriile pe cap, are timp să audă cum îi suflă vântul prin buzunare; că nu-i decât un terchea-berchea, cum zicem noi, mujicii.

— Vozdvijenskoe! Vozdvijenskoe e al meu!... Pavel nu-şi putea stăvili bucuria.

— Boierul l-a cumpărat anume pentru dumneavoastră, îşi continuă lămuririle Kirian. Parcă-l aud: „Paşenka a avut întotdeauna numai cuvinte de laudă pentru Vozdvijenskoe: uite, tăicuţule, zicea, aşa un conac să ai!... Ei, acum să-l stăpânească sănătos! l-l cumpăr şi trag nădejde să se bucure de el.”

In timp ce Kirian îşi deşerta sacul cu noutăţi, Pavel căzu din nou pradă amintirilor şi gândurilor triste.

„Scumpul-şi dragul meu părinte! şoptea în sinea

lui. Zilele ţi-au fost un lanţ nesfârşit de griji pentru mine. N-ai avut decât un singur gând: să-mi asiguri cit de eât viitorul. Ai fost totdeauna gata să-mi îndeplineşti cea mai mică dorinţă, mie, care m-am purtat ca un bădăran... Doamne, de câte ori te-am supărat...”

Intr-adevăr, în clipele acelea de sinceră căinţă, Pavel era ferm încredinţat că săvârşise faţă de taică-său cele mai mari ticăloşii. In mintea lui se înrădăcina şi mai puternic gândul de a-i cinsti memoria printr-o faptă cu adevărat demnă de laudă.

— Şi aşa, dragii mei prieteni: tu, Kirian, staroste peste curte, şi tu Makar Grigoriev, care nici nu mai ştiu ce fel de staroste eşti, ştiu doar că rămâi pentru mine un al doilea tată...

— Pasămite... rosti Makar Grigoriev pe un ton ironic, dar vădit tulburat de spusele lui Pavel.

—...învăţaţi-mă cum să-mi chivernisesc moşia în aşa fel, încât toţi oamenii care-mi aparţin să se simtă bine şi să trăiască în voie. Makar Grigoriev nu mă sfătuieşte să vă ofer libertatea aşa cum am vrut... Atunci, ce-i de făcut?

— Păi, nimic – să păstraţi rânduiala statornicită de tăicuţul dumneavoastră!... Ce altceva să mai faceţi? îl întrerupse Makar Grigoriev pe un ton aproape sever, făcându-i într-ascuns semn cu ochiul spre Kirian. Nimicuţa n-aveţi de făcut! repetă el, adresându-se apoi lui Kirian: Tu, băiete, mai bine te-ai duce acasă... Lăsaţi-l să plece, că o fi obosit omul după atâta drum, adăugă el pentru Pavel.

— Fireşte! acceptă Pavel, întrucâtva contrariat de vorbele şi dispoziţiile lui Makar Grigoriev.

— Apăi, mă duc, atunci, zise Kirian. îi sărută din nou mâna lui Pavel, împotriva voinţei acestuia, şi plecă.

— Ce v-a venit, boierule, să îndrugaţi asemenea bazaconii faţă de prostănacul ăsta? Cum ajunge acasă, o să vă răzvrătească toată ocina... începu Makar Grigoriev.

— Ce fel de bazaconii? întrebă Pavel.

— Cum ce fel!... O să vă dau libertatea, un Kiriuşka oarecare o să fie „prietenul meu”, iar eu am ajuns, nici mai mult, nici mai puţin decât un „al doilea tată”. Nu aşa se cade să vorbească un boier. Că noi, chiar dacă nu ne alegem cu prea mare brânză, odată nu ne mai ajungi cu prăjina la nas!

— O fac nu ca să aveţi de ce vă umfla în pene, ci ca să vă asigur bunăstarea, replică Pavel.

— Asa?... Păi atunci o să vă zică prostul de Kiriuşka aşa: dă-mi bani, bani cit mai mulţi! Ăsta o să vă fie tot sfatul lui!

— Bine, atunci învaţă-mă tu, spuse Pavel. în acele clipe, Makar Grigoriev i se părea de-a dreptul măreţ.

— Şi o să vă învăţ, dar nu după mintea lor, declară acesta cu emfază. în ce mă priveşte, nu am nevoie de nimic, îmi duc viaţa cu ce am. Dar ăştia!... Nişte bestii, care din fiecare nasture al boierului şi-ar face şi ei unul, mai ciupind încă ceva pe deasupra... Cum aţi vrea să trăiască pe moşia dumneavoastră?

— în primul rând nu-mi doresc niciun mujic sărac.

— Săraci, la o adică, nici nu sunt, există doar oameni cu fam’bi grele şi prunci mici. Ăstora se înţelege că le vine mai greu!

— Dacă li-i greu, atunci şi dijma pe care le-o iau ar trebui să fie mai mică.

— Ba n-ar trebui defel! Căci dacă vă bate gândul să statorniciţi asemenea rânduială pe moşia dumneavoastră, toţi se vor preface săraci. Că noi, mujicii – ce mai! — sintem vicleni, nu glumă... Nu trebuie să îngăduiţi nimănui să se facă scăpat de la dijmă. S-o plătească fiecare, aşa cum se cuvine. Apoi, dacă o fi şi-o fi, îmi daţi mie o parte din ea, cât va fi voia dumneavoastră, iar eu am să le-o trimit în chip de adaos la simbrie; de cumva se va dovedi că n-o merită, le-o iau îndărăt fără multă vorbă.

— Bine, fac cum zici, se învoi Pavel, care ştia de mult că Makar Grigoriev era socotit un om cu adevărat

dintr-o bucată; ba mai mult, trecea drept un binefăcător, un fel de tată pentru toţi mujicii, numai că era tare ascuţit la limbă şi iute la mânie. Adeseori îi sărea ţandăra din te miri ce, şi-atunci îi altoia fără cruţare.

— Am stabilit mai demult ca argaţilor să li se dea hrană mai bună. Nu cumva ieşiţi din vorba mea?

— Se face întocmai cum aţi hotărât. Nu e cazul să 1® mai daţi nimic, le ajunge şi atâta diavolilor!

— Ajunge, zici?

— Cred şi eu că ajunge! Altfel o să-i învăţaţi cu răsfăţul. Când aveţi de gând să vă duceţi la ţară?

— Am să mă duc... şovăi Pavel. Uite, cu toate că nu vrei să-mi fii tată, mă spovedesc ţie, Makar: cucoana aceea, ştii, cu care am trăit aici, e acum acolo. Ii poartă de grijă lui bărbatu-său, care e pe moarte. Dacă mă duc, n-o să mai rezistăm niciunul. O să ne vedem fără doar şi poate.

— Mai încape vorbă, ştiu că n-o să vă ţineţi cu firea..? Boierii sunt cam răsfăţaţi în privinţa asta.

— Aşa e, confirmă Pavel, care nici măcar nu auzise ultimele cuvinte ale lui Makar Grigoriev. Numai că întâlnirea noastră ar putea să-i aducă mari necazuri, să-l neliniştească şi să-l mâhnească pe omul acela, care e pe moarte. Or eu nu vreau, nu pot să-mi permit aşa ceva.

— Mda, nu trebuie să mergeţi acolo, hotărî Makar Grigoriev. E un moft, aşa că ar fi mai bine să isprăviţi o dată pentru totdeauna. Poate dă Domnul şi găsiţi aici o fată tânără, aşa cum se cuvine, cu care să vă însuraţi; o fată bună şi cu zestre!

— Fiindcă veni vorba, îl întrerupse Pavel, căruia cuvintele „cu zestre” îi amintiră de banii pe care, cu atâta mărinimie, Makar Grigoriev i-i oferise neîncetat în ulti-.mul timp. N-ai vrea să primeşti de la mine datoria aceea?

Pavel îi oferi unul din biletele aflate în pachet.

— Lăsaţi, mai e timp! se opuse Makar Grigoriev.

— Ia-l, insistă Pavel.

Makar Grigoriev zâmbi şi vârî biletul în buzunar.

— Ciudat se mai poartă astăzi boierii, rosti el cu acelaşi zâmbet pe buze.

— Ce vrei să spui? întrebă Pavel.

— Iacă aşa! Is cu totul altfel decât cei de odinioară, observă Makar Grigoriev, numai Dumnezeu ştie ce voia să spună cu asta – şi ieşi.

;i3

DIN NOU FAMILIA EISMOND

Nu s-ar putea spune că statutul de proaspăt moştenitor nu-l ameţise puţin pe Vihrov. Inchirie de îndată un apartament confortabil, pe care-l remobilă în întregime, se îmbrăcă după ultima modă, ba îl înţoli din cap până-n picioare şi pe Ivan. Ca urmare, ifosele acestuia nu mai cunoscură margini; e de la sine înţeles că şi-o scoase numaidecât din cap pe fata din casă a Kleopatrei Petrovna şi acum umbla să se însoare cu vreo negustoreasă, cu gând să deschidă, împreună, o prăvălie.

Ca să aibă cu ce se plimba prin Moscova, cu ce merge la Pecikin, la teatru sau la cluburi, Vihrov închirie cu luna, de pe la Tverskie Vorota, o trăsură de lux, năimindu-l de vizitiu pe Iakov, care nu mâna decât trăpaşi pursânge. în sfârşit, Pavel simţi nevoia să se arate în vizită şi la vreo familie; dar la cine? Nu cunoştea decât familia Eismond. Mary ajunsese la rându-i foarte bogată: moştenise întreaga avere a lui Esper Ivanâci şi aproape tot domeniul prinţesei. Soţul ei fusese avansat general şi acum locuiau în Parc, într-o vilă încântătoare.

— Iakov, mâine să te înfiinţezi cu un trăpaş clasa-ntâi, îl preveni Vihrov pe vizitiu seara, când acesta intră să-şi bea ceaiul. Pavel îl trata întotdeauna cu ceai. Era un mujic dezgheţat şi-i făcea deosebită plăcere să stea cu el la taifas.

— Se face, făgădui acesta.

— Mâine mergem împreună la Parc, la o cucoană generăleasă, aşa că vezi să nu mă faci de ruşine, urmă Vihrov, explicându-i despre ce vilă era vorba.

— Am înţeles, spuse Iakov.

într-adevăr, a doua zi se înfăţişă cu un bidiviu atât de impozant, ca să nu mai vorbim de harnaşament şi trăsură, încât Pavel nu-şi putu reţine un strigăt de bucurie.

— Ia spune, Iakov Petrovici, îl descusu el, urcându-se în trăsură, din ce crescătorie e calul ăsta?

— Din crescătoria IVlosoiovskaia, p.eciză Iakov, stând.ţeapăn pe capră şi urmărind cu atenţie calul, care săpa nervos pământul cu copita. — – Dă-i drumul!... Sper ca pe Tverskaia să-i lăsăm pe toţi mofluzi, îl incită Pavel.

Iakov porni. Pină la Tverskaia, calul alergă docil, în trap uşor, dar odată ajunşi aici, Iakov cuprinse strada într-o privire şi, văzând că nu prea are cine să-i stea în cale, iscă un zgomot din vârful buzelor, smuci uşor hăţurile şi trăpaşul porni săgeată. Depăşiră câteva căleşti şi carete, umilind toţi birjarii întâlniţi in cale, ba îl lăsară în urmă şi pe prefectul poliţiei în persoană. Iuţeala aceea îi luase văzul, lui Pavel. Perna elastică a trăsurii îl sălta uşor.

— Nu mai avem mulţi în faţă! preciză Iakov, mulţumit de sine, întorcându-şi privirea spre Pavel, după ce depăşiră bariera. Intr-adevăr, în faţă nu se mai zărea nimeni.

— Minunat cal! exclamă Pavel, admirând nobilul animal, care păşea acum din nou supus, domol.

— Cu alt vizitiu n-ar fi mers chiar aşa! se împăună Iakov.

— De ce? întrebă mirat Pavel.

— Păi d-aia, că simte omul!... Calul ştie cine-l mină!...’ Iakov slobozi iarăşi un şuier ascuţit şi calul porni din nou în trap întins. Apoi îl struni brusc în faţa unei vile, chiar în dreptul grădinii.

— Cred că aici e, spuse el. Iakov ar fi putut umbla prin Moscova şi cu ochii închişi.

Pavel îşi aruncă privirile spre grădină şi într-un chioşc frumos, ornamentat cu flori, o zări pe Mary, care

stătea la o masă aranjată pentru ceai, cu un băieţel – fiul ei – alături.

Recunoscându-l pe Pavel, Mary se bucură vădit, ba se simţi chiar uşor tulburată.

— A-a, ia te uită cine a venit! exclamă ea.

De astă dată, cine ştie de ce, Pavel îi sărută mina cu multă afecţiune.

— Prichindelul e al dumitale? o întrebă el arătând spre băiat, apoi se apropie de el şi-l sărută.

Copilul îl privi prietenos cu ochişorii lui albaştri.

— Dar fcvgheni Petro viei unde-i? se interesă Vihrov.

— In casă, vine îndată, răspunse Mary. Du-te şi cheamă-l pe boier, adăugă ea apoi', adresându-se omului care stătea lingă chioşc.

Acesta se făcu nevăzut.

Scurt timp după aceea, în grădină apăru generalul, mic de statură, rotofei, purtând o redingotă uşoară, de vară, croită din pânză. Dând cu ochii de Vihrov şi adueându-şi aminte că ieşise fără cravată, generalul prinse a se scuza.

— Vai de mine, n-are nicio importanţă, spuse Pavel, strângându-i prieteneşte mâna.

— Totuşi mă simt jenat, obiectă generalul, acoperindu-şi gâtul cu mâna.

— Nu face nimic, o să te scuze dumnealui, interveni şi Mary.

In sfârşit, generalul se mai linişti şi luă loc la masă, în timp ce Mary se apucă să-şi hrănească băiatul, muind pâinea în ceaşca cu ceai şi ştergându-i guriţa cu şervetul. Se vedea că puştiul era răsfăţatul mamei.

— Nu te-ai învrednicit să vii la înmormânţarea unchiului tău, îl abordă Mary pe Vihrov cu o undă de reproş în glas.

— Eram bolnav, se scuză acesta.

— Haide-haide! replică Mary.

— Adică ce vrei să spui? întrebă Pavel.

— Las’că ştiu eu, răspunse ea cu un zâmbet şiret. Cred că s-a stins şi Mihail Polikarpovici.

— Da, a murit!... Dar ia spune-mi, Anna Gavrilovna mai trăieşte? adăugă Vihrov după o scurtă tăcere.

Mary se simţi puţin jenată. Totdeauna când venea vorba despre mama ei, încerca o oarecare stânjeneală.

— A murit curând după Esper Ivanâci, răspunse ea. L-a însoţit pe ultimul drum, la ţară, unde a fost înmormântat. Apoi n-a mai ieşit din casă, decât ca să se ducă la mormântul lui şi îndărăt; în cele din urmă, s-a stins şi ea.

— Uite, asta zic şi eu dragoste adevărată, gândi Vihrov cu glas tare.

— M-da, spuse Mary cu tristeţe în glas. Sper că ai terminat facultatea şi ai ajuns candidat, nu-i aşa? schimbă ea vorba.

— Da, sunt candidat, confirmă Vihrov.

— Şi-acum? Pentru ce carieră v-aţi hotărât? vru să ştie generalul.

— Pentru niciuna! declară acesta.

Răspunsul lui Pavel generalul îl comentă printr-un gest grăitor. Părea gata să-l întrebe: „cum adică?”

— Judecind după ştirile ce-mi parvin din diferitele cercuri ale funcţionarilor de stat, e un mediu atât de abject, atât de certat cu legea, incit, pur şi simplu, mă apucă groaza, îi explică Pavel.

Pe chipul blajin al generalului se înstăpâni mirarea: înţelegea cu totul altfel noţiunea de slujbă.

— Nu mă refer la armată, se grăbi Pavel să adauge, ci exclusiv la instituţiile civile.

— Oh, cit despre cele civile... da, desigur! rosti generalul.

— Eu te văd mai degrabă om de ştiinţă, aşa cum visezi, observă Mary.

— Asta am să şi fiu, probabil, căci situaţia materială mi-e asigurată.

— Iată pentru ce trebuie să-i mulţumeşti lui

Dumnezeu! interveni generalul. Că cine n-are avere nu-şi poate îngădui astfel de gânduri.

— De ce nu? întrebă Mary.

— Pentru că ar răbda de foame! izbucni generalul în hohote, convins că a făcut o glumă bună.

— După mine, e mai bine să fii muncitor cu ziua, decât un ticălos de cinovnic, observă Mary cu o uşoară iritare în glas.

— Asta în niciun caz!... Cămaşa ţi-e mai aproape de corp, he-he-he, râse din nou generalul.

Vihrov îl privea surprins, observând abia acum că excelenţa sa e cam îngust la minte; apoi ochii i se îndreptară spre Mary. Aceasta întindea cu osârdie untul pe feliile de pâine de care nimeni n-avea nevoie. Toţi cei din jurul lui Eismond constataseră că fusese mult mai deştept pe când era colonel; odată ajuns general, parcă se' prostise... Era dealtminteri un fenomen aproape curent în acea vreme: avansând în grad, mai toţi militarii deveneau mult mai dezinvolţi şi-şi dădeau mai lesne arama pe faţă...

Intre timp, Pavel, care continua s-o urmărească pe Mary, avu impresia că aceasta se împurpurase, cuprinsă parcă de nelinişte.

E momentul să ne oprim puţin şi să pătrundem mai adânc în inima acestei doamne, căutând să ne explicăm simţămintele întrucâtva ciudate, care începuseră s-o tulbure. Ca liceean şi chiar ca student, Pavel nu fusese în ochii ei decât un puşti, acum însă, după ce povestea legăturii sale cu *m-me* Fateeva îi devenise cunoscută în cele mai mici amănunte, înţelese pe deplin că Vihrov nu mai e un copil, cu atât mai mult, cu cât astăzi i se înfăţişase în vizită în chip de tânăr arătos şi deştept. îşi aminti totodată că acest tânăr fusese cândva cel mai pătimaş admirator al ei şi o cuprinse un regret chinuitor pentru acele vremuri, precum şi o dorinţă aprigă de a-şi arunca privirile în inima vărului său, spre a afla cum stau lucrurile acolo.

— Sper că iei masa cu noi? îl întrebă ea.

— Dacă-mi îngăduiţi, fu răspunsul lui Pavel.

— Vă rugăm, e o masă fără pretenţii, simplă, ca la ţară, îl pofti şi generalul, strângându-i prieteneşte mâna.

— Ei, dacă-i aşa, mă duc să mă gătesc oleacă, spuse Mary, roşind uşor, şi se retrase.

Rămas singur cu generalul, Vihrov încercă să lege o discuţie.

— Domeniul dumneavoastră e cel mai interesant din sfera artei militare, căci se bazează pe ştiinţă, i se adresă Pavel.

— întocmai, aprobă generalul cu emfază.

— Odinioară, în şcolile de cădeţi, matematica era la. înălţime: ofiţerii o stăpâneau la perfecţie.

— Da, o stăpâneau la perfecţie, confirmă generalul. Ştiţi, toate calculele acelea...

— La ce calcule vă referiţi? întrebă Vihrov, crezând că Eismond are în vedere un fapt concret.

— La tot soiul de calcule, sună răspunsul.

Pavel îşi dădu seama că generalul aruncase doar nişte vorbe în vânt; cât despre matematică, pesemne că o uitase complet.«

— Activitatea în sine trebuie că e mai plăcută, reluă el, pentru că, oricum, pune la încercare judecata, nu e ca cea de simplu infanterist.

r

— Bineînţeles! fu de acord generalul. Numai că pentru buzunarele noastre e cam parşivă, nu-i deloc avan-; tajoasă!

— De ce? întrebă nedumerit Vihrov, neînţelegând imediat ce voia de fapt să spună generalul.

— Păi, pentru că un comandant de baterie, bunăoară, o fi primind el îndeajuns... dar trebuie să-i plătească din buzunarul lui şi pe toţi ofiţerii din subordine: toţi beau şi mănâncă la el, atâta că nu dorm acolo. Aşa că, până la urmă, îi fluieră vântul prin buzunare.

Vorbele generalului îl revoltară pe Vihrov. „Fură de stinge şi nici nu vrea să împartă cu alţii!” îi trecu prin minte.

— Credeţi că e mai avantajos să fii comandant de regiment? întrebă el, stârnindu-l pe general să-şi dezlege

1 băierile inimii.

— O, da, mult mai avantajos! exclamă generalul. Un comandant de regiment scoate cam douăzeci şi cinci, treizeci de mii pe an, şi-apoi acolo e cu totul altă situaţie: ofiţerii sunt dispersaţi care încotro.

— Trebuie să recunoaşteţi însă că aceste treizeci de mii nu sunt decât un ciubuc, observă Vihrov.

— Cum adică? se revoltă generalul. Nu, categoric nu! O economie realizată gospodăreşte – asta da!... Să vă povestesc un caz, urmă Eismond pe un ton confidenţial. Cică un comandant de regiment s-a apucat să raporteze că a economisit cinci mii de ruble... A fost propus pentru decorare... Numai că la înapoierea raportului propunerea pentru decorare s-a dovedit să fie anulată, iar pe marginea hârtiei stătea scris:,,E un neghiob!”.

— Ciudat lucru! aprecie Pavel.

— De ce? Nu-i deloc ciudat! ripostă generalul. Trebuie să recunoaşteţi că un comandant de regiment poate să realizeze anumite economii, după cum, tot aşa de bine, poate să nu le realizeze – totul stă în voia lui; dar să vedeţi ce i s-ar putea întâmpla: să zicem că primeşte un ordin să predea regimentul; fireşte, nu ştie ce-i va cere viitorul comandant. Şi atunci, ce are de făcut? Să scoată bani din propria-i pungă? Uneori nici măcar nu-i are... Ba se mai întâmplă să i se spună: „în această privinţă, trebuie să ne adresăm ministerului de finanţe”. „Nu-i nevoie, zice altcineva, n-au decât să contribuie comandanţii de regiment din economiile realizate!” Prin urmare, cei mari ştiu şi ei acest lucru.

„Pas de-l lămureşte pe un om ca ăsta ce înseamnă cinstea şi necinstea!” gândea Pavel, ascultându-l pe general.

între timp, Mary ispră-vise cu dichiseala şi acum venea spre ei. Grija deosebită cu care se gătise îi atrase atenţia până şi generalului, care exclamă:

— Ce frumoasă sunteţi astăzi, doamnă!

Pavel o privi şi el cu plăcere: vechiul simţământ pentru această femeie i se redeşteptă în inimă.

Curând, apăru şi băieţelul, îmbrăcat cu o cămaşă elegantă, bine asortată, şi purtând o pălărioară de pai pe cap. Maică-sa îl luă de mână.

— N-ai vrea, *cousin*, până se pregăteşte masa, să facem o mică plimbare? îi propuse ea lui Pavel.

Tânărul acceptă cu plăcere. Generalul se retrase, ca să se dichisească la rându-i: zilnic obişnuia să-şi cănească părul şi.să-şi sulemenească uşor obrajii.

Cei trei, Mary, băieţelul şi Pavel, se preumblară un timp prin parc, apoi se aşezară pe-o bancă. Copilul îşi găsi loc la picioarele mamei sale. Atât Pavel, cât şi Mary voiau, pare-se, să stea de vorbă între patru ochi.

— După câte am auzit, începu Mary domol, cu glas scăzut, Kleopatra Petrovna a stat toată iarna la Moscova.

— Da, răspunse Pavel, laconic.

— Te-ai văzut des cu ea? întrebă Mary, de parcă n-ar fi ştiut nimic în această privinţă.

— Foarte des, răspunse Pavel.

— Unde e acum?

— A plecat la soţul ei.

— Iar? întrebă Mary cu o undă de ironie.

Pavel era bine dispus şi o privi cu blândeţe.

— Ascultă, verişoară, ne cunoaştem de atâta vreme şi continuăm să jucăm unul faţă de celălalt o comedie.

Mary se îmbujoră.

— De ce o comedie? întrebă ea.

— Aşa! îmi permiţi să-ţi dau nişte explicaţii?

— Te rog! rosti ea, plecându-şi privirile; în colţul buzelor sale tăinuia încă urma unui zâmbet şiret.

— Mai demult, băieţandru fiind, m-am îndrăgostit nebuneşte de dumneata, te-am iubit cu pasiune, dar

niciodată nu ţi-am mărturisit-o. Ai înţeles perfect acest lucru, dar nici dumneata nu mi-ai spus nimic!

Vihrov o văzu roşind până-n vârful urechilor.

— Acum observ că începe altă comedie, continuă el. Vrei să mă întrebi despre Kleopatra Petrovna şi despre relaţiile dintre noi, dar mă întrebi ca despre o Matriona Karpovna oarecare. Spune-mi mai bine deschis ce anume vrei să ştii în această privinţă?

— Şi ai să-mi răspunzi cu sinceritate? rosti Mary, învăluindu-l cu privirea ochilor ei albaştri.

— Am să-ţi spun totul, cu cea mai mare sinceritate, făgădui Pavel.

— Ei bine, eşti tare îndrăgostit de ea?

— Am fost.

— Şi-acum?

— Nu ştiu.

— Cum adică nu ştii? întrebă Mary.

— Uite că nu ştiu. înainte de plecarea ei la ţară, sentimentele mele s-au răcit mult, dar după ce a plecat, am început să-i duc dorul...

— Dar nu te împiedică nimeni. N-ai decât să te duci după ea la ţară!...

Peste chipul femeii trecu însă repede, ca un abur, umbra unei uşoare întristări. Lui Pavel nu-i scăpă acest amănunt.

— Nu mă duc. Prezenţa mea acolo ar putea să-l necăjească şi să-l irite pe soţul ei.

— Am auzit că-i pe moarte, aşa că în curând o să vă puteţi căsători.

— Nu, n-am să mă căsătoresc cu ea, ripostă Pavel.

— De ce? întrebă Mary, surprinsă.

— Mai întâi pentru că e mai în vârstă ca mine. Şi-apoi avem concepţii şi convingeri cu totul diferite.

— Dar e de la sine înţeles că ea se va strădui să respecte întru totul concepţiile şi convingerile tale.

— Nu cred... rosti tărăgănat Pa vel. — _ „

Pentru un timp, între ei se aşternu tăcerea. Pavel îşi

aduna gândurile şi căuta să prindă curaj pentru a. relua discuţia.

— Vezi, începu ei în sfârşit, eu am fost foarte sincer cu dumneata, fii şi dumneata sinceră cu mine.

— în ce privinţă? îl întrebă Mary, de parcă, într-adevăr, n-ar fi avut nimic de ascuns.

— Uite, în privinţa, asta, de pildă: spune-mi, n-ai iubit niciodată pe nimeni, în afară de soţul dumitale? rosti Pavel cu glas domol.

Mary tăcu o vreme. îşi cântărea, pesemne, cu multă grijă răspunsul.

— Pe nimeni! rosti, în sfârşit, şi. surâse.

— Nu te cred! exclamă Pavel. Dumneata, o femeie atât de inteligentă şi cultă, să nu fi iubit pe nimeni în afară de Evgheni Petrovici, care, s-ar putea să fie un om minunat şi bun...

— N-am iubit pe nimeni altul, se grăbi să-l întrerupă Mary.

— Şi n-ai să iubeşti nici de acum încolo?

— Mă voi strădui, răspunse ea.

— Şi toate astea numai de dragul de a-ţi îndeplini datoria sacră de mamă şi soţie? întrebă Pavel.

— De dragul de a-mi îndeplini datoria sacră de mamă şi soţie, repetă Mary, îngânându-l.

— Pentru asta şi numai pentru asta?

— Pentru asta şi numai pentru asta, îl îngână din nou Mary.

— Ei bine, nici nu voiam să ştiu nimic în plus! declară Pavel.

— Chiar nimic? întrebă Mary.

— Nimic, pentru că acum ştiu totul.

Mary arboră din nou un zâmbet şiret şi se ridică.

— E timpul să mergem la masă, zise ea.

Pavel o urmă.

în timpul mesei, generalul îşi dădu şi mai abitir drumul la gură, arătându-şi adevăratul său chip. Printre altele, se apucă să demonstreze că toate studiile

universitare nu înseamnă nimic, că nu-s decât nişte absurdităţi, nişte himere!

— Ce vă învaţă acolo? îşi dădu el cu părerea. Cândva un nepot de-al meu mi-a vorbit despre nu ştiu ce feb de propedeutică! Ei poftim, ce-o mai fi şi asta!

Vihrov zâmbi cu o uşoară ironie.

— Cred că la şcolile militare se învaţă cam acelaşi lucru, replică el.

— A, nu! protestă generalul. La şcolile militare e cu totul altceva. Uite, bunăoară, la marină răsună comanda: „sus, pe catarg, marş!" şi matrozii se urcă; sau la noi, la artilerie: „Baterie, foc!" şi ostaşii trag cu tunul. Aşa ai să tragi şi tu, Esperka, atunci când ai să fii mare, i se adresă el băieţelului.

— Îhî, am să trag, răspunse acesta, mestecând vorba în gură şi vânzolindu-se pe scăunel.

Era greu de înţeles ce voise generalul să spună prin ultimele lui cuvinte cfespre şcoala de marină sau cea de artilerie. Vihrov îl ascultă în tăcere, cu un aer grav. Pe Mary însă, marea majoritate a vorbelor rostite de soţul ei o făceau când să se încrunte, când să se îmbujoreze.

III

O ACUMULARE DE IMPRESII ANALOAGE

Eroul nostru îşi dădea perfect de bine seama că în inima verişoarei sale adie pentru el un vânt prielnic. Toate amănuntele ceasurilor petrecute în preajma ei îi răsăreau atât de vii în memorie, încât o dorinţă arzătoare îl îmboldea s-o revadă. Nu rezistă tentaţiei şi, trei-patru zile mai târziu, îşi repetă vizita la familia Eismond. Dar vai, la ceea ce găsi acolo, nici că s-ar fi aşteptat. în grădină nu mai era ţipenie de om. Urcă scările, dar vila păru la fel de pustie. Intr-un târziu, dădu cu ochii de-un valet, care îl anunţă că boierii au plecat mai întâi la Petersburg, de unde, zise el, aveau să ia drumul străinătăţii.

Vestea îl ului pe Pavel.

— Spune-mi, de mult se pregăteau de drum?

— Da de unde, gândul le-a venit, pare-se, aşa, fără veste, răspunse valetul.

Plecarea aceasta precipitată îl întristă pe Vihrov. „Oare Mary mă evită?” se întrebă el, necăjit, dar şi flatat întrucâtva în amorul său propriu.

Scurt timp după vizita ratată la vila Eismond, îl păscu o nouă surpriză: primi o scrisoare de la Fateeva.

Kleopatra Petrovna părăsise Moscova mânjată foc pe Pavel. Hotărâse, îşi jurase chiar, să-l uite cu desăvârşire. Dar iată că plictiseala, boala soţului, perspectiva unei apropiate văduvii, iar acum şi moartea bătrânului Vihrov, care, după cum bine ştia, nu i-ar fi permis niciodată fiului său să se însoare cu ea, îi treziră din nou dragostea pentru Pavel şi dorinţa de a-l readuce la vechile sentimente. îi trimise o scrisoare lungă şi, după cum credea ea, sinceră:

„Dragul meu *Paul*!... Am fost la înmormântarea tatălui dumitale. Trebuia să-i cer iertare, cel puţin acum, *pentru dragostea ce ţi-o port*; auzisem că, din această pricină, era revoltat peste măsură... *Am înţeles de mult*, *dragul meu*, *că toţi mă urăsc şi mă alungă*, de parcă eu, sărmana, aş fi *cea mai îngrozitoare femeie*! Dar, crede-mă, *Paul*, spună lumea ce-o vrea, facă ce-o vrea, singura, mea dorinţă e să recapăt dacă nu dragostea, cel puţin stima ta, care sper să nu mi-o refuzi, mai ales după ce vei afla mai jos toate *grozăviile* pe care a trebuit să le îndur în viaţa mea...

Mama mea s-a născut, se pare, în mare lux. Nu cunosc succesele de care s-a bucurat în societate, nu ştiu când şi cum şi-a irosit averea şi tinereţea. în mintea mea n-a rămas decât imaginea unei femei care, în ciuda vârstéi, mai plăcea bărbaţilor. Pe când aveam vreo optsprezece ani şi eram, crede-mă, o fată frumuşică, adoratorul ei de atunci, *m-r Léon*, s-a gândit să nu se mai limiteze la *maman*, ci să-mi facă şi mie curte. Bineînţeles, i-am respins încercările. Drept urmare, a început să mă ponegrească, să mă certe, ba o dată a îndrăznit, chiar, să

mă lovească cu o linie. M-am plâns mamei, dar vai, ea a aruncat vina asupra mea, obiigindu-mă să-l ascult *întru totul* pe m-r Léon şi *să-i fiu supusă*. Îmi cunoşti, prietene, firea orgolioasă, aşa că-ţi dai seama cite am putut să îndur, mai aies că mama mă obliga să fiu veseia şi politicoasă cu toţi tinerii care veneau in casa noastra. Cmnul însă nu se sfirşea aici. M-r Lécn o jecmănea pe mama de ultima copeică, irosind banii pe chefuri (*unde* şi cu *cine*, îţi dai Seama), aşa că uneori eram nevoite să trăim săptămini m şir numai cu piine şi ceva mezeluri. Pe deasupra, mama mă punea să-mi calc singură rochiile, să-mi spăl fustele, ca să fiu, zicea ea, cel puţin bine îmbrăcată. Situaţia devenise de nesuportat şi, cu toate că mă bucuram de-o sănătate de fier, m-am îmbolnăvit. Spre fericirea mea, la scurt timp m-r Fateev mi-a cerut mina. in uniforma lui albă cu fireturi, era, pe atunci, un foarte frumos ofiţer de marină, care-şi făcea serviciul pe un cuirasat. Numai Dumnezeu ştie cit m-a bucurat această cerere în căsătorie. Am acceptat, fireşte, şi, pot să jur în faţa Celui-de-Sus că la început mi-am iubit soţul cu tot focul inimii mele. Când s-a îmbolnăvit^ scurt timp după nuntă, am stat nopţi în şir lingă patul lui, ca un câine credincios. Cele mai mici gemete sau suspine îmi sfâşiau inima cum nu poţi să-ţi închipui (dealtfel, tu ştii prea bine că, în dragoste, eu nu cunosc limite). Şi care crezi că mi-a fost răsplata pentru sentimentele meie şi pentru sacrificiile pe care le-am făcut? Curând după însănătoşire, soţul meu a început să vină acasă duhnind tot mai des a băutură. Vai, cit am suferit! Trebuie să fii femeie ca să înţelegi cit de îngrozitor e să-l vezi beat pe omul cu care trăieşti, ll văzusem beat şi pe *m-r* Léon, dar dacă acesta nu-mi inspira decât *groază*, pentru soţul meu simţeam acum o adevărată *repulsie*. Şi pe lângă mârşăvia açestei purtări, mai aflu că mă şi înşală! Am simţit că înnebunesc. Mintea mea refuza s-o creadă. Ştiam că sunt mai bună, mai frumoasă decât toate iubitele lui. Cum putea să mă înşele? I-am cerut să ne

despărţim. A respins ideea, râzând. La fel a râs şi a refuzat să mă creadă şi atunci când, ajunsă la capătul răbdării, i-am spus cu toată fermitatea că n-am să-i mai fiu soţie *decât de ochii lumii*. A considerat spusele mele drept o glumă bună. Câte umiliri şi chinuri am putut suporta în acest timp, nici nu pot să-ţi spun... Cam tot pe-atunci l-am întâlnit pentru prima oară pe Posten. Mi l-a prezentat soţul meu, ca pe un prieten de-al său. Fire vicleană, ştiind să intre pe sub pielea omului, *m-r* Posten a aflat, pesemne tot de la el, care erau relaţiile dintre noi. Iată deci o ocazie potrivită să facă puţină curte unei femei tinere, aflată într-o situaţie critică. Şi a trecut la acţiune. Nimic de zis, merită toate laudele pentru perseverenţa lui!... Trecea cu vederea toate nazurile şi impertinenţa mea, lăsând chiar impresia că-i fac plăcere. în sfârşit, a dat Domnul şi ne-am mutat de la Moscova în orăşelul nostru. De *m-r* Posten însă n-am scăpat: ne-a urmat şi el. Aici te-am văzut pentru prima oară pe tine: să te îndrăgesc nu îndrăzneam, căci o iubeai pe prietena mea. M-am mulţumit să sper că, fiind un om deosebit, un om minunat, ai să-mi acorzi măcar câteva clipe de fericire... O, ce plăcere îmi făcea să merg în aceeaşi trăsură cu tine de la Implevi spre casă şi să mă scald în lumina adâncă a ochilor tăi negri... dar iată că ai fost gata să mă părăseşti şi tu!... te pregăteai să pleci după Mary 4a Moscova. în timpul acela, soţul meu se manifesta mai rău ca o bestie, iar *m-r* Posten devenea tot mai mult îngerul păzitor al căsniciei mele. Soţul meu se cam temea de el... Ştiam, aşadar, că, cel puţin atunci când Posten era la noi, n-aveam să fiu jignită şi nici viaţa n-avea să-mi fie în pericol; în timpul scandalului cu poliţa aceea stupidă, *m-r* Posten m-a apărat cu trupul lui de pumnalul soţului meu. Situaţia devenea destul de complicată: pe tine ştiam că n-am să te mai văd. Nu-mi rămânea decât să mor, să mă sufoc de plictiseală, sau să devin amanta lui Posten. Şi, spre necazul meu, blestemul lui Dumnezeu şi ocara lumii întregi, am devenit... Mai

departe ştii totul. Am să adaug, doar. că atunci când te-am văzut pentru ultima oară în casa lui Esper Ivanâci, după plecarea lui Posten, m-a îmboldit de o mie de ori dorinţa să-ţi cad la picioare, să te implor să mă salvezi, să mă iei cu tine. Am renunţat. Erai încă prea copil şi n-ai fi putut face aşa ceva. Asta-i tot. Judecă-mă, dragul meu şi, dacă mă consideri vinovată, condamnă-mă.

A ta Kleopatra.

PS. Soţul meu, sărmanul suferind, va muri, cred, *miine Sau poimâine*. Mi-a lăsat *prin testament toată avered lui*... Sunt de pe acum stăpâna unei moşii cu *două sute de suflete*."

Multe din cuvintele acestei neobişnuite epistole, caligrafiate cursiv, erau subliniate cu câte o linie, iar unele din ele chiar cu câte două. Hotărât lucru, Kleopatra Petrovna dorea să atragă atenţia lui Vihrov asupra lor şi nu s-ar putea spune că nu izbutise s-o facă. Vihrov se grăbi să-i răspundă şi s-o liniştească:

„Vai, cine a putut să-ţi vorbească despre nu ştiu ce fel de lipsă de respect!... Crede-mă că te iubesc şi te respect ca şi mai înainte. îţi îndeplineşti acum o datorie sfintă faţă de omul care, aşa cum mi-ai mărturisit chiar dumneata, ţi-a făcut totuşi mult bine; să te ajute Dumnezeu să poţi duce până la capăt acest act de abnegaţie! Poate că în scurt timp ne vom revedea."

De fapt, scrisoarea Kleopatrei Petrovna îi trezise sentimente ambigue: încerca, ce-i drept, o vagă dorinţă de a o întâlni, dar ceea ce simţea mai mult ca orice era mila. Înţelegea că femeia aceasta încă îl mai iubeşte: îl iubeşte sincer şi cu pasiune. „Dar cu aceeaşi patimă – îşi spunea – l-a iubit, pesemne, şi pe soţul ei, şi pe Posten, ceea ce, în fond, nu-i decât o expresie a temperamentului ei vulcanic"? iar constatarea aceasta avea darul să întunece totul. în schimb, Mary, mai ales după ultima lor întâlnire, îl interesa din ce în ce mai mult.

„Oare să aibă dreptate Nevedomov, îşi zicea el, că nu putem iubi cu adevărat decât pe femeia căreia nu-i

putem reproşa nimic?”

Peste toată năvala aceasta de gânduri şi de simţăminte se mai proiecta şi imaginea propriei lui vieţi, lipsită de activitate, de vreun scop anume. Vihrov nu era un tip flegmatic, capabil să-şi petreacă zilele trântit pe o canapea, şi niciunul de tip sanguin, gata să se distreze până la capătul vieţii; era un temperament coleric. Firea lui reclama în permanenţă fie o activitate intensă, fie emoţia unor sentimente puternice. încercă să se ocupe de lectură, dar fără succes. Până şi Iakov, trăpaşul acestuia, şi restaurantele ajunseseră să-l dezguste, ll stăpânea o stare de plictis, de iremediabilă, parcă, amorţeală.

într-un astfel de moment, după ce ore în şir măsurase în lung şi în lat apartamentul pe care-l ocupa, enervat că nu-i venea nicio idee cum să-şi petreacă seara, primi vizita lui Salov. După ce Vihrov intră în posesia acelei averi, onorabilul său prieten devenise, brusc, plin de atenţii: trecea deseori pe la el, nu-l contrazicea aproape deloc şi nu-l lua niciodată peste picior, aşa cum, de obicei, proceda cu alţii. Bineînţeles că lui Pavel nu-i scăpase adevăratul motiv al acestei subite schimbări de atitudine. In sinea lui, se amuza de tertipurile acestui prieten.

— Ce mai faci? îl întrebă Salov, sesizând nemulţumirea de care era cuprins Vihrov.

— Mor de plictiseală. Intr-atât m-a cuprins urâtul, încât mă simt aidoma marilor noştri blazaţi.

— Mi-ar face deosebită plăcere să-i cunosc, strecură zeflemitor Salov.

— Lasă gluma! înţelegi bine ce vreau să spun. Căci ce reprezintă oare un Oneghin sau un Peciorin, dacă nu imaginea întruchipată a blazării? Sunt, de bună seamă, oameni superiori mediului în care au trăit, dar ce folos dacă n-au ştiut şi n-au izbutit să întreprindă nimic pentru viaţa noastră, rusească. N-au făcut nimic, roiau în jurul femeilor, îşi dădeau aere, se îndrăgosteau, exact aşa cum

facem noi, toţi absolvenţii universitari... întotdeauna mi-am imaginat că muma noastră Rusia e. un fel de fabrică obscură şi imundă, destinată să producă postav cenuşiu cazon şi că, pe neaşteptate, în această fabrică răsar nişte trandafiri frumoşi, e drept, delicaţi şi sensibili, cu miros încântător, dar neaducând niciun folos, pentru că viaţa le aruncă pe toate la un loc, claie peste grămadă, şi e de înţeles că baloturile grosolane de postav cazon strivesc trandafirii şi înnăbuşă mireasma lor îmbătătoare.

— Frumos spus, pitoresc chiar, interveni Salov. Dar află, dragă prietene, că, după părerea mea, singurul şi cel mai bun leac împotriva plictiselii sunt cărţile de joc. Hai, mai bine, să ne aşezăm la masă şi să jucăm ceva.

— Chiar vrei atât de mult? îl întrebă Vihrov.

r

— Foarte mult! răspunse Salov şi fredonă, nnprovizând pe o temă de vodevil:

„...Iar cărţile de joc sunt totul Cu ele timpul ni-l petrecem,

Şi bani tot ele ne aduc!”

— Haide, haide, îl întrerupse Vibrov, nu mă mai îndemna să joc cărţi. îţi propun un alt gen de aventură. Fireşte, pe socoteala mea. Du-rnă undeva, la un local de distracţie, iar eu îţi voi oferi o cină şi nişte băuţură la alegerea dumitale.

— O, bunul meu prieten, Dumnezeu să te binecuvânteze! izbucni Salov cu un patos comic, dând să-i sărute mâna. Cel mai bine ar fi să mergem la clubul negustorilor. Astăzi are loc acolo un mare eveniment: pentru prima dată domnii negustori catadicsesc să-şi aducă nevestele la reuniune. La fel ea pe timpul lui Petru cel Mare, prima întrunire va fi a negustorilor din Zamoskvoiecie, numai că nu din porunca imperială, ci, de astă dată, din propria lor

[iniţiativă! Mare pregres, nu-i aşa? Demnii negustori nu

I vor să rămână în urma nobilimii.

[– Interesant, într-adevăr! rosti Pavel.

— Foarte interesant, accentuă Salov. Vom întâlni acolo nişte mutre de neînchipuit, nişte toalete cum nu ne-a fost dat să mai vedem, vom vedea seânteind puzderie de diamante, iar şampania va. curge gârlă! Să mergem, aşadar, să le vedem pe toate!

— Fie, acceptă Pavel.

— Atunci, ne-am înţeles: în jurul orei unsprezece trec să te iau; ne va duce vizitiul dumitale.

— Bine, acceptă Vihrov.

Cum nu se răzgândiră niciunul, pe la unsprezece noaptea, amicii plecară de acasă. Clubul negustorilor era ticsit de lume. îşi făcură loc cu greu şi se opriră lângă una din arcadele care despărţeau salonul de ringul de dans.

— Ei, ce zici, n-am avut dreptate?... şopti Salov arătând nişte matroane grase, care se plimbau cu pompă prin sălile clubului, însoţite fiind de bărbaţii lor, sau de prietene. Ca student, Vihrov participase la reuniunile nobilimii, unde îi fusese dat să vadă chipuri frumoase şi toalete elegante, sau la reuniunile nemţeşti, la care întâlnise, alături de tinere nemţoaice, multe fiice de funcţionari săraci, mai toate firave şi cu obrajii supţi, dar cu figuri pe deplin omeneşti, pe cândaici, privirile lui mirate întâlneau tot soiul de dovleci trandafirii, tot soiul de feţe aidoma lunii pline, care se plimbau de colo-colo. Nici fizionomiile bărbaţilor nu erau mai prejos.

— Ia te uită, ia te uită, îi tot şoptea Salcv, nu văd nicio fizionomie mai de doamne-ajută; se vede treaba că ăştia nu ştiu decât să mănânce, să bea, să doarmă, să facă plozi, iar ca să-şi poată menţine acest fel de viaţă, să umble cu tot felul de şiretlicuri.

— S-ar putea să fie aşa! admise Pavel, dar această pătură a societăţii trebuie în orice caz să ne fie dragă, pentru că, am impresia, e singura păstrătoare a datinilor noastre populare de dinaintea lui Petru cel Mare.

— Şi a moralei din Domostroi1? Să crezi dumneata

asta! ripostă Salov. Poate nu ştii, dar pentru multe dintre aceste simpatice reprezentante ale sexului „slab” e aproape o regulă: pe soţ să-l iubească fiindcă aşa zice legea, pe ofiţer – din pasiune, iar pe vizitiu – pentru plăcere.

Vihrov izbucni în râs.

— Priveşte bine şi la acest domn, continuă Salov, arătându-i un tânăr nu prea chipeş, îmbrăcat în frac şi cu mănuşi pe mâini. îl vezi? E spilcuit, ras proaspăt, dar a rămas tot o brută ea şi tătâne-său. Venind aici, se va fâţâi prin saloane, poate va dansa, dar cum va trece înapoi, peste râul Moscova, cum îşi va relua apucăturile. Va intra în prima circiumă şi va urla încă de la uşă: „Trânteşte-mi iute o Madera, să-mi fac gâtul leică şi pântecele balercă!” Iar dacă se va întâmpla să se afle pe-acolo şi un popă sau un diacon, îl vei auzi pe dată: „Hei, părinte, ia fornăie-mi din Apostoli, aşa, ca Moceaâov2, pe-o singură voce”.

— Le-ai studiat bine moravurile! observă Pavel.

— Scriu acum o comedie despre ei! mărturisi Salov. Crede-mă, prietene, că toţi aceşti „domni” ar trebui stig-

1 Domostroi – alcătuire de norme sociale, religioase şi în special de comportament în viaţa familială, cunoscute cam din secolul al XV-lea.

2 Moceaâov, Pavel Stepanovici (1800-1848) – actor dramatic rus.

matizaţi cu încă mai multă vigoare de cum a făcut-o Gogol cu mărunţii lui cinovnici.

— Scrii o comedie?

— Am şi terminat un act, ţi-l voi citi cândva.

— Te rog, se învioră Vihrov, dar îşi întrerupse fraza, pentru că Salov se şi făcu nevăzut. Căutându-l cu privirea, Pavel se trezi faţă în faţă cu Anna Ivanovna. Purta o rochie vaporoasă, împodobită numai cu briliante. Era la braţ cu negustorul ei, un individ bărbos, cu părul tuns rotund în jurul capului. Nu purta frac, ci surtuc. Motivul dispariţiei lui Salov era limpede: cândva, mai

demult, la o petrecere în aer liber, o întâlnise tot aşa pe Anna Ivanovna, împreună cu soţul ei, şi încercase să reînnoiască relaţiile cu ea, dar soţul, căruia femeia pesemne că-i destăinuise totul, îi trăsese o asemenea săpuneală, încât Salov nu mai ştiuse cum să-şi ia tălpăşiţa. De aceea, dând acum din nou peste cei doi, socoti că-i mult mai prudent să dispară. Vihrov însă nu ştia nimic din toate acestea.

— Anna Ivanovna! exclamă el cu bucurie.

— A, bună ziua! rosti ea sfioasă. Este domnul Vihrov, se grăbi să-l prezinte soţului.

— îmi face deosebită plăcere! rosti negustorul cu bunăvoinţă, întinzându-i lui Vihrov un fel de butuc păros.

Pavel îi strânse mâna şi, fără să vrea, fu pătruns de desgust.

„Şi când te gândeşti că această fiinţă eterică e nevoită să mângâie şi să sărute un astfel de monstru!” gândi el.

— îmi permiteţi să vă invit la un cadril, i se adresă Pavel, dorind să afle cum o mai duce. Nu cunosc niciuna dintre doamnele prezente.

— îmi dai voie? îl întrebă Anna Ivanovna pe soţul ei.

— Cu domnul Vihrov, da! fu de acord acesta, subliniindu-i numele. De fapt, după ce se măritase, Anna Ivanovna îi povestise sbţului, printre alte amănunte din viaţa ei, şi faptul că Vihrov fusese singurul dintre cunoscuţi care nu-i făcuse curte niciodatăli

Curând perechile se aranjară pentru cadril. Soţul Annei Ivanovna îşi găsi loc în spatele lor.

Vihrov îşi dădu seama că trebuie să fie foarte atent la ce vorbeşte cu Anna Ivanovna. Bănuia care erau relaţiile în viaţa lor de familie.

— Sunt tare nenorocită, Vihrov, începu femeia când figurile dansului îi îndepărtară de soţul ei.

— De ce? întrebă Pavel.

— Soţul meu e îngrozitor de gelos.

— Gelos? Pe cine?

— Pe oricine, până şi pe lachei şi pe bucătari. Oamenii „ăştia nu mai îndrăznesc nici măcar să mă privească, se laroentă Anna Ivanovna, schiţând în acel moment cei mai graţioşi paşi de dans. Am să mor, Vihrov, n-am să rezist, continuă ea la a cincea figură de dans, când bărbatul ei se afla din nou la distanţă.

— Nu, n-ai să mori, o linişti Pavel, privind-o însă cu atenţie: într-adevăr slăbise şi era foarte palidă.

— Ba am să mor, suspină ea. închipuie-ţi că nu-mi e îngăduit să fac nimic din ce-mi place. Trebuie doar să beau şi să mănânc.

După aceea nu mai izbutiră să schimbe între ei niciun cuvânt.

„Iată încă o femeie jertfită!" gândi Pavel, părăsindu-şi partenera de dans.

Abia către cină izbuti, în sfârşit, să dea de Salov, care, retras într-o încăpere izolată, juca, bineînţeles, cărţi.

— Am terminat, de-acum sunt la dispoziţia dumitale, îi spuse acesta şi porniră să găsească o masă liberă.

— Bravo, ai fugit, te-ai ascuns... se vede că te mustră conştiinţa, i se adresă Vihrov, după ce se aşezară.

— De ce-mi spui asta? zâmbi Salov în colţul gurii.

— Uite-aşa, răspunse Vihrov. Şi ce femeie fermecătoare! Păcat de ea. Pare să n-aibă multe zile de trăit.

Pe chipul lui Salov trecu o umbră de tristeţe.

— Ce să-i faci, a fost un caz aparte! mormăi el.

— Un caz aparte?... Ba deloc! Naiba ştie ce-ai făcut dumneata, de a ieşit aşa.

— Dinspre partea mea, totul a fost simplu şi firesc, răspunse Salov, ridicând din umeri. Eram asemenea lui Ir, fără nicio leţcaie în buzunar, când mi-a ajuns la urechi zvonul că un porc de milionar, chiar dintre ăştia, vrea să-şi mărite nepoata (care nepoată se afla într-o anume situaţie, datorită, probabil, chiar lui), punând însă o

condiţie: ca după cununie comoara să-i fie restituită,.. M-am gândit că n-ar fi rău să accept propunerea...

Pavel clătină din cap.

— Dumneaei a aflat toată povestea, s-a supărat şi a fugit, continuă Salov.

- Dar cununia aceea a avut loc? întrebă ironic Pavel.

- Păi cum să mai aibă loc, când totul n-a fost decât o farsă; un ticălos vroia, pur şi simplu, să-şi plaseze în felul ăsta amanta. Chiar în seara în care au venit după mine la club, am pus chelnerii să-i alunge cu ciomegele.

- Chiar aşa, cu ciomegele?

- Chiar aşa, cu ciomegele, *ă la lettre*.

- Şi pe logodnică?

- Şi pe ea! Să nu mai umble cu minciuni! adăugă Salov.

IV

CALITATEA DE AUTOR

Chinuit de gânduri, frământat de neputinţa de a găsi un sens vieţii, Vihrov continua să se afle într-o profundă depresiune sufletească. Ca să-şi găsească o preocupare, se apucă să citească felurite romane. Sub influenţa lecturii, bogata lui imaginaţie creatoare, care în tot timpul studiilor universitare mocnise înăbuşit, se trezi pe neaşteptate şi e: simţi nevoia să scrie. Acumulase destule gânduri, senti mente, chipuri de oameni, aşa că se aşează la masă şi se apucă de scris.

Acţiunea istorisirii sale o plasă la ţară. Descrise în lin’ mari meleagurile care înconjurau Perţovo (conacul Fate evei) şi cu multă exactitate interiorul conacului. în carner de primire lâmoezea o tânără femeie, dar nu Kleopatra Petrovna, ci mai degrabă Anna Ivanovna, tot atât de vaporoasă, graţioasă şi fragilă, ca în realitate, în timp ce în salon soţul ei, nici mai mult nici mai puţin, o snopea în bătăi pe camerista Maria, care îi respingea avansurile. Gemetele cameristei sfâşiau inima sărmanei femei. Beat criţă şi în călduri, bărbatul intră la un

moment dat în încăperea unde se afla eroina şi încercă s-o mângâie. La capătul răbdării, martira, cuprinsă de furie, fugi de acolo şi se încuie în camera ei. După un timp, femeia a întâlnit la nişte prieteni un tânăr (pe care Vihrov îl descrise după propria lui înfăţişare). Tânărul stătea lângă o coloană, c.u capul dat uşor pe spate şi cu mina ascunsă în deschizătura vestei sale de catifea. Era poziţia pe care Vihrov o lua în majoritatea cazurilor, când se afla în societate. Tânărul era o veche cunoştinţă a eroinei, dar ea, temându-se de gelozia soţului, aproape că n-a îndrăznit să schimbe cu el nicio vorbă. I-a fixat totuşi o întâlnire în taină, spre a discuta cu el despre trecutul său.

Astfel antrenat, Vihrov scrise o zi întreagă. Personajele abia schiţate la început îşi limpezeau tot mai mult contururile, încât le vedea chipurile până în cele mai mici amănunte, le auzea glasurile, le urmărea paşii, ştia tot ce se petrecea în sufletul lor, în diferitele momente ale povestirii. Uşurinţa cu care, fără să vrea, i se înlănţuiau în minte chipuri şi întâmplări începu să-l sperie. Ca să-şi risipească gândurile, renunţă la scris şi ieşi din casă, dar încordarea nervoasă nu-i slăbea deloc. Abia după ce intră într-o circiumă, unde bău un păhărel de votcă şi mâncă pe îndestulate, activitatea lui spirituală se mai potoli, şi încet, încet, el se simţi revenindla realitate. Pesemne că activitatea creierului fu înlocuită de cea a nervilor abdominali.

A doua zi însă îşi reluă scrisul. Trăia viaţa eroilor săi, îl încercau sentimentele acestora, ba chiar în momentele mai patetice – şi avea destule în această istorisire – îl podidea plânsul, iar lacrimile îi udau hârtia. în felul acesta trecură vreo două săptămâni. Din povestirea imaginată de el, scrisese o primă carte, pe care se gândi s-o intituleze „Nu osândi!”.

în fine, simţi nevoia să verifice tot ce scrisese şi începu să revadă, să corecteze, apoi să copieze pe curat şi să citească cu glas tare... Avu impresia că e nespus de

plăcut să devii scriitor, să te consacri literaturii. Gândul acesta îl entuziasma în aşa măsură, încât simţi cum i,se taie răsuflarea. Cu cine să se sfătuiască însă, cine i-ar putea spune dacă nu cumva tot ce a scris e o simplă inepţie?... Nevedomov plecase din Moscova; Zamin şi Petin erau băieţi plăcuţi, dar prea simpli ca să poată înţelege sensul acestei lucrări; Marienovski, ajuns într-o slujbă la senat, avea acum cu totul alte preocupări. Dintre toţi, Salov părea să fie cel mai potrivit, mai ales că dorea, pare-se, şi el să ajungă scriitor. „Eu am să-i citesc lucrarea mea, iar el are să mi-o citească pe a lui; în felul ăsta ne vom face un serviciu reciproc!" Minat de acest gând, Vihrov îi trimise o scrisoare foarte prietenoasă: „Bunul meu prieten, am o mare, ba chiar foarte mare rugăminte, şi în legătură cu tot ce-ţi voi împărtăşi, te voi ruga să-mi spui în mod sincer părerea dumitale".

Salov pricepu că Vihrov are nevoie de el şi de aceea se grăbi să nu piardă o astfel de ocazie. îndată ce primi bileţelul, se duse la Vihrov, dar cu o mină de om trist, descumpănit, incapabil să înţeleagă ceva din ce i se spune.

Vihrov îl întrebă ce-i cu el.

- îmi merg cam prost treburile, se plânse acesta şi, contrar obiceiului, oftă şi se aşează pe un scaun.

Lui Vihrov îi fu lesne de înţeles că Salov voia să-l tapeze de ceva parale. „Naiba, să-l ia, am să-i dau, gândi el, poate că ascultându-mă n-are să spumege de furie".

- Despre ce treburi e vorba? îl iscodi Pavel.

- N-am bani, răspunse Salov simplu.

- Te împrumut eu, îi spuse Vihrov, să ştii însă că nu-ţi dau prea mult.

- Bine, dă-mi cit poţi, şi Salov se înveseli brusc.

- Iată pentru ce ţi-am scris, începu Pavel pe un ton grav ţa ednd peste antipatia pe care i-o provoca Salov, cu şiretlicurile lui): Dumneata ştiu că ai scris o comedie. Află că am scris şi eu ceva, dar nu o comedie, ci un roman.

- Ai scris un roman? exclamă Salov, ca şi cum nu i s-ar fi putut da o veste mai bună.

- Da, un roman. De aceea te rog să-mi citeşti comedia dumitale, iar eu îţi voi citi lucrarea mea. Apoi ne vom împărtăşi opiniile, cu toată sinceritatea.

- Accept eu cea mai.mare plăcere, se entuziasma Salov. Mă întreb numai când l-ai scris? continuă el pe un ton care exprima cel mai viu interes.

- în ultimele trei săptămâni, răspunse Vihrov. Iată opera mea! adăugă el, arătând celuilalt două caiete voluminoase.

In sinea lui, Salov se îngrozi:..Ia te uită! Ăsta o să mă asasineze cu opera lui; eu n-am scris decât vreo treipatru scene din comedie, pe când dumnealui o să mă tortureze cu noianul ăsta de inepţii!" Nu se îndoia nicio clipă că Pavel scrisese nişte aiureli, dar nu-şi exprima părerea şi nici nu-l ironiza, de frică să nu piardă împrumutul.

- Bine. Şi cui vrei să mai citeşti opera dumitale? întrebă el.

- Nimănui. Cui aş mai putea-o citi? răspunse Pavel.

- De ce nimănui? rosti tărăgănat Salov. în acea clipă îl străfulgeră un gând: „Cu ce oi fi păcătuit, să mă chinuie numai pe mine cu absurdităţile lui! Ia să se niai delecteze şi alţii cu minunăţia asta!" Ideea îi plăcu.. Era în firea lui să le servească amicilor asemenea mici răutăţi. Cred că ar fi bine, continuă el, să mai inviţi şi alte cunoştinţe de ale dumitale: pe Marienovski, pe ceilalţi doi, cum le zice? Da, pe Zamin şi Petin. Cred că şi lectura ar fi mai plăcută în faţa unui public mai numeros!

Pavel rămase pe gânduri.

- Sincer vorbind, cel mai mult aş dori să-i citesc lui Nevedomov, îşi spuse el gândul cu glas tare.

- Invită-l şi pe Nevedomov, continuă Salov şi în minte Îşi schiţă un tablou cât se poate de plăcut: Nevedomov, un om totdeauna exigent şi sincer în părerile lui, îi va spune lui Vihrov:,,Ce-ai scris, frăţioare,

acolo?” Pavel va face feţe-feţe, îşi va strânge caietele şi va renunţa la lectură, în schimb, invitaţii vor savura o cină excelentă şi, îmbuibaţi cu mâncăruri alese, vor uita de romanul gazdei, plecând cu toţii pe la casele lor. O astfel de situaţie îi surâdea lui Salov.

- Invită-l şi pe Nevedomov, mai spuse o dată.

- De unde să-l iau? E plecat la Troiţa, spuse Vihrov, măsurând camera de la un capăt la altul.

- Angajează o caleaşcă şi trimite-o după el. O să vină negreşit.

- Grozavă idee! exclamă Pavel. Să aduci şi comedia scrisă de dumneata, adăugă el.

- Neapărat! acceptă Salov, ferm convins că paginile comediei sale vor eclipsa cu totul lucrarea lui Vihrov.

Imediat după plecarea lui Salov, Pavel aşternu pe hârtie scrisoarea către Nevedomov.

„Dragă prietene, i se adresă el, am păcătuit şi-mi recunosc greşeala în faţa dumitale: am scris un roman cu o tematică ce nu-ţi va fi deloc pe plac; dar martor mi-e Dumnezeu că nu l-am scos din închipuirea mea; mi l-a oferit, săfurându-mi cehii., însăşi viaţa noastră rusească. Scriu întru apărarea femeii, bazându-mă pe experienţa dobândită din observarea a trei tipuri de femei. Una e *m-me* Fateeva, L-ine cunoscută dumitale, o fire înzestrată cu un temperament înflăcărat, capabilă de un devotament fără margini faţă de idolul său, dar care a avut de îndurat toată viaţa numai învinuiri şi ofense pentru te miri ce; cealaltă e o verişoară a mea, femeie inteligentă, de aleasă cultură, care, în numele datoriei şi al obligaţiilor sacre ce şi le-a asumat, se sufocă lingă un soţ nătâng; şi, în sfârşit, simpatia noastră comună, Anna Ivanovna, care, ca urmare a unei „plăcute” vieţi conjugale, cred că-şi va sfârşi viaţa chiar în acest an, într-atât e de slabă şi de palidă, coborâtă, parcă, de pe cruce!... In tot ce mi-a fost dat să ascult pe seama acestor femei, n-am auzit măcar un singur cuvânt de compătimire; de aceea vreau să pun o vorbă bună pentru

ele, să apar în lumea literelor ca un cavaler care le va lua apărarea, dacă nu cu prea mult talent, cel puţin cu multă căldură şi sinceritate!... Prietene drag, trebuie neapărat să vii la mine, pentru că numai gustul dumitale rafinat mă poate convinge, numai dumneata mă poţi ajuta să răspund întrebării care mă frământă: voi ajunge scriitor sau nu?”

Nevedomov nu se lăsă prea mult aşteptat. Chiar a doua zi după ce îi fusese trimisă trăsura, intră în dormitorul lui Pavel, la ora când. acesta abia se trezise.

- Dumnezeule, pe cine văd! exclamă eroul nostru, bucurându-se din adâncul inimii de sosirea oaspetelui.

Prietenii se îmbrăţişară şi se sărutară.

Pavel sesiză neliniştea aşternută pe chipul lui Nevedomov.

- Ai văzut cât de repede ţi-am. îndeplinit dorinţa, spuse acesta aşezându-se alături de el. Lămureşte-mă însă: ce-ai vrut să spui în scrisoare amintind despre Anna Ivanovna? E chiar atât de bolnavă?

- Mi s-a părut tare slăbită, răspunse Vihrov, înţelegând că această veste îl tulburase adânc pe bunul său prieten.

- De la slăbiciune până la moarte mai e cale lungă, rosti Nevedomov cu un zâmbet ciudat pe buze.

- Da, desigur, până la moarte mai e mult, confirmă şi Vihrov.

- Atunci de ce-ai zis că în scurt timp se va săvârşi din viaţă? îl descusu Nevedomov.

- Am spus-o aşa, ca o figură de stil, răspunse Pavel, încercând să-şi liniştească prietenul. îşi dădu seama că acesta mai era şi acum îndrăgostit nebuneşte de Anna Ivanovna.

Când Nevedomov se mai linişti şi începu să răsufle uşurat, Vihrov schimbă firul discuţiei.

- Spune-mi, locuieşti chiar în incinta mânăstirii? întrebă el.

- Da, chiar în incinta mânăstirii, spuse Nevedomov.

- Şi nu te plictiseşti?

- Uneori, mă plictisesc.

- Cred că facultăţile tale mintale sunt prea puţin folosite pe acele meleaguri?

- Mda, nu prea mult.

O DUPA-AMIAZĂ DE LECTURA

O zi mai târziu, pe Nikitskaia în sus mergeau doi tineri. Marienovski şi Saiov. Discutau aprins, ultimul susţinându-şi părerile cu multă ardoare.

- Ce-ar fi putut el să scrie? De ce ar fi el în stare? îşi sâcâia Saiov însoţitorul,

Marienovski zâmbea.

- Acelaşi lucru pe care l-ai scris şi dumneata! Că doar ai scris ceva, nu-i aşa!... răspunse el cu vocea lui gravă.

- 1 Dar eu am petrecut cu oamenii ăştia... am băut laolaltă cu ei, le-am stors naiba mai ştie câţi bani la jocul de cărţi... Şi-apoi, ce-am scris?... Câteva scene mititele. Pe când dincoace e vorba de un ditai roman!

- Şi ce dacă e un roman? Dumneata ai scris câteva scene, iar dumnealui un roman.

- Nu-l văd în stare să scrie un roman. O fi scris acolo o nimica toată.

- De ce nimica toată?

- Pentru că nu-l duce mintea să scrie un roman voluminos. E un prost!

- Cum poţi să spui că-i un prost? întrebă mirat Marienovski.

- Uite aşa, simplu. E un prost! repetă Saiov.

Marienovski clătină din cap.

- Dimpotrivă, eu l-am socotit totdeauna un om foarte inteligent. După cât se vede, e foarte sensibil, uşor impresionabil, capabil să se entuziasmeze, ori pentru un romancier e tocmai ce trebuie.

- Pentru a fi romancier mai e nevoie şi să ştii a îmbina impresiile pe care le culegi.

- Poate că e capabil şi de aşa ceva. Cât priveşte

inteligenţa lui, am avut totdeauna impresia că are o minte care pătrunde în orice domeniu şi înţelege totul aşa cum se cuvine... calitate importantă şi ea pentru un scriitor.

- Aşa o fi, dar ea să poţi scrie, trebuie să cunoşti viaţa? Ori el unde a putut, mă rog, s-o cunoască? se încinse Salov. Acasă, la tăticu, unde vreo mătuşică oarecare îl răsfăţa cu pâinişoare calde, sau aici la Moscova, făcând vizite unui unchi paralitc?

Vihrov îi vorbise o singură dată mai amănunţit despre Esper Ivanâci, prezentându-l cu multă afecţiune şi folosind numai vorbe de laudă.'Acum Salov se grăbea să ridiculizeze şi acest amănunt.

- Şi totuşi, ripostă Marienovski, ştim cu toţii că a trăit aici cu o femeie, ba chiar cu una foarte drăguţă.

- Ei, ce să mai vorbim! Cucoana aia l-o fi ademenit probabil, ca să-l poată juca după pofta inimii... Dar te rog să rămână între noi tot ce ţi-am spus. N-are decât să scrie sau să facă ce-o vrea. Relaţiile de prietenie cu el vreau să le păstrez.

între timp, ajunseră la locuinţa lui Vihrov. Intrară în salon urcând o scară foarte frumoasă; acolo masa era aranjată festiv. Lângă un perete se mai afla o măsuţă cu gustări din cele mai alese. Dintr-o privire, Salov examină şi aprecie totul. Uşor palid la obraz, Pavel îi înţâmpină purtind o elegantă haină de casă, cu cravata legată neglijent şi cu părul dat pe spate, ţinută care îl prindea de minune.

- Salut persoana dumitale în dubla ei postură, începu Salov înclinându-se reverenţios, cea de mecenat (gest spre masa festinului) şi cea de autor!

Drept răspuns, Vihrov îl bătu prieteneşte pe umăr şi-l conduse spre măsuţa cu gustări.

Cât despre Marienovski şi Nevedomov, aceştia se îmbrăţişară şi se sărutară ea nişte fraţi. In schimb cu Salov, Nevedomov nu schimbă niciun salut: după cele întâmplate cu Anna Ivanovna, cei doi nu-şi mai vorbeau

şi nici măcar nu se salutau. Printre tinerii sosiţi la Pavel se aflau şi Petin cu Zamin, retraşi acum într-o încăpere alăturată. Găsiseră acoloo carte despre indieni, cu temple şi zei, iar Petin, lulig şi slăbănog, cocoţat pe un scaun, se străduia, conformându-se indicaţiilor lui Zamin („ţine mâinile mai drepte, genunchii mai în afară!”), să -imite cu exactitate poziţia şi atitudinea unui zeu indian. Terminaseră şi ei facultatea şi aveau fiecare câte o slujbă, numai că nu se prezentaseră încă acolo şi-şi continuau vechile lor pozne.

Vihrov îi adună pe toţi la masă. Pentru pregătirea acestui prânz apelase la bucătarul răposatei prinţese Vesneva. Bătrânul, deşi venise cherchelit (plângea şi-l tot pomenea pe Esper Ivanâci), reuşise totuşi să pregătească o minunăţie de masă, incit Salov, mare expert în astfel de treburi, exclama după fiecare fel de mâncare: „Minunat! Admirabil!”

- Ce plăcut e, continuă el lăsându-se pe spătarul scaunului, după ce-şi potoli foamea, să ai ca prieten un scriitor bogat. De câte ori va mai scrie ceva, şi sper că va mai scrie, ne va invita fără doar şi poate să-i ascultăm opera şi, bineînţeles, ne va trata cu un prânz la fel de minunat.

Nu atât insinuarea îl deranjă pe Vihrov, cât, mai ales, tonul folosit de Salov.

- Şi dumneata eşti scriitor, aşa că ai aceeaşi obligaţie să ne oferi o masă.

- Ca să fiu sincer, eu nu ofer mese decât acelor domni pe care sper să-i jumulesc la jceul de cărţi.

- Uite, ăsta e cusurul dumitale! exclamă Vihrov, aprinzându-se la faţă. îţi pui în cârcă mult mai’multe rele decât faci, deşi faci, într-adevăr, destule.

- Relele pe care le fac eu sunt totuşi mai inofensive decât plimbările pe cai trăpaşi!... Nu? ripostă Salov, des-, chizându-şi larg braţele.

- Să te plimbi cu cai trăpaşi şi să-ţi placă aşa ceva, Vihrov se înfierbântă şi mai tare, e o pasiune, simplă şi

firească, pe când să fii cinic cu tine însuţi, să cleveteşti” la adresa propriei tale persoane e ceva deplasat, o formă de manifestare a unei vanităţi ascunse.,

- Toate-s din pricina sărăciei, bat-o vina î.abordă Salov un ton glumeţ, smerit, dorind să pună capăt discuţiei. Trebuie să fiu umil în faţa dumnealui, pentru că vreau să mă împrumute cu nişte bani, adăugă îndată la urechea lui Marienovski, dar acesta nu-l învrednici nici măcar cu o privire. \

După masa de prânz fu servită Cafeaua şi aprins focul în şemineu. Palid şi vizibil emoţionat, Vihrov se plimba de colo-colo prin cameră: îl mistuiau acea teamă şi nerăbdare, care îl încearcă în asemenea ocazii pe orice autor. Observându-l, Salov se grăbi să acţioneze în numele lui.

- Pentru că Pavel Mihailâci e astăzi centrul atenţiei, iar eu nu sunt decât un acolit, aş dori să-mi permiteţi ca mai întâi să-mi citesc eu lucrarea în faţa acestei prestigioase adunări, iar apoi să şi-o prezinte dumnealui.

- De acord, începe dumneata! exclamă Vihrov, bucuros că i se mai oferă un răgaz.

Salov se aşează la masa din mijloc şi ceru să i se aducă două luminări şi o sticlă de şampanie.

- Iată şi avantajul de a fi scriitor: sub pretextul lecturii. poţi oricând să pretinzi o sticlă de şampanie. Odată instalat începu să citească.

Eroul piesei lui era un răsfăţat fecior de negustori, pe care, în primul tablou, un impostor îl învăţa manierele de salon. în tabloul următor, protagonistul primeşte vizita unei peţitoare, coborâtă parcă din piesele lui Gogol. Secvenţele dramatice păreau destul de bine închegate.

Continuându-şi plimbarea prin cameră, Vihrov fu primul care exclamă:

- Foarte bine, foarte bine!

Marienovski zâmbi. Nevedomov păstră o adâncă tăcere.

- Formidabil!.Mi-a plăcut teribil poziţia picioarelor! exclamă, la rândul lui, şi Zamin.

- Deocamdată n-am scris decât un singur act! preciza Salov, terminându-şi lectura.

- Foarte bine, foarte bine, Vihrov îl lăudă din nou şi-i strânse mina.

- Minunat! repetă după el Zamin şi cu asta se încheie orice comentariu.

Nerăbdarea îi cuprinse pe toţi. Până şi Petin se vânzolea pe scaun fără să scoată o vorbă.

Se apropie clipa când Vihrov trebuia să-şi înceapă lectura.

Aproape sugrumat de emoţie, cu faţa albă ca Varul, Vihrov îşi puse caietul pe masă, îşi lărgi cravata la gât şi, cu glas pierdut, se adresă ascultătorilor:

- Domnilor, de-o să vă plictisiţi, să mi-o spuneţi pe dată.

- Modestia la o parte, rogu-te. Fără falsă modestie, interveni Salov, aşezându-se între Petin şi Zamin.

Credea că aceştia îi vor asculta cu multă luare aminte usturătoarele observaţii ce-aveau să vină. Vihrov începu să citească. Chiar de la primul episod, Nevedomov îşi apropie mai mult scaunul de masă. Marienovski îl privi oarecum surprins pe Pavel, când, în timpul lecturii, acesta începu să-i imite cu mult har pe boierii despre care era vorba, pe fetele din casă, pe mujici, iar apoi, când eroina – o tânără femeie – fugi de la bărbatul ei ţipând în gura mare, Zamin scutură din cap şi exclamă:

- Straşnic, frăţioare!

- Cât de viu e descris totul! rosti la rândul lui Marienovski, plimbându-şi aceeaşi privire mirată peste ceilalţi ascultători.

Salov îşi plecase fruntea şi nu mai scotea o vorbă.

- Citeşte mai departe, rosti cu glas scăzut şi, ai fi zis, cu sufletul la gură, Nevedomov.

Pavel era şi el nespus de tulburat: buzele îi

tremurau, iar obrajii îi zvlcneau când şi când.

Lectura continuă. Atenţia auditoriului creştea eu fiecare capitol şi, spre sfârşit, când bestia de soţ, aflând că micuţa, zvelta şi vaporoasa lui soţie îl înşeală, o chemă la el, şi, trăgându-i câteva palme, femeia leşină iar el porunci ca ea să fie scoasă afară din casă, Marienovski – mai-mai să sară de pe scaun.

- Asta-i curată barbarie! exclamă el. Şi totuşi nu poţi să spui că-i ceva tras de păr: e însăşi viaţa noastră, rusească!

- Impresionantă lucrare şi foarte bună! rosti în cele din urmă şi Salov. Ridicându-se în picioare, începu să umble încoace şi încolo, la fel cum, până atunci, o făcuse Pavel.

Vădit lucru, rămăsese surprins, impresionat, ba chiar fâstâcit de cele auzite.

- Ştii, am început să tremur! observă Petin adresându-se lui Zamin.

- O să ajungă un scriitor mare, îi zise acesta cu vocea lui profundă.

Pavel asculta toate aceste observaţii stând cu capul plecat şi cu privirea aţintită în pământ.

- Dar dumneata de ce nu spui nimic? i se adresă în cele din urmă lui Nevedomov.

- Păi e de-ajuns să te uiţi la mine! replică acesta, făcând un efort să zâmbească şi arătându-şi obrajii pe care, fără voia lui, îi curgeau lacrimile; apoi se ridică şi, apucându-l pe Pavel de braţ, îl sărută.

- Felicitările mele! îi zise el, iar timbrul vocii îi trădă ceva, care îi făcu pe toţi ceilalţi să izbucnească aproape involuntar într-un glas: „Ura! Vivat Vihrov!”

Vihrov stătea nemişcat, palid, iar ochii’ îi erau şi lui scăldaţi în lacrimi.

Numai într-un asemenea mediu de tineri studenţi pe care îi animă sentimente prieteneşti poţi întâlni o atât de sinceră şi deplină recunoaştere a unui talent.

A fost cea mai înălţătoare clipă din viaţa lui Vihrov,

clipă cu care nu i-a fost dat să se întâlnească niciodată.

Apoi. în micul lor cerc, discuţiile începură să se lege pe-un ton scăzut, aproape în şoaptă.

- Partea a doua n-ai isprăvit-o încă, nu-i aşa? îl întrebă Nevedomov pe Pavel, după ce-şi mai reveni din emoţie.

- Nu. încă n-am isprăvit-o, răspunse Vihrov.

- Mujicii sunt descrişi de parcă i-ai vedea în carne şi oase!... Asta da, aşa mai zic şi eu!... îi şoptea Zamin lui Marienov-ki.

- E multă poezie în aceste pagini!... i se adresă Petin lui Nevedomov, întrebându-l parcă.

- Da! confirmă acesta. Bunăoară fragmentul în care cei doi îndrăgostiţi stau pe malul râului, văd în depărtare' codrul şi îşi închipuie că dacă s-ar retrage acolo, ar scăpa de ochii tuturor, e un pasaj plin de poezie şi totodată foarte veridic.

Salov continua şă se agite prin cameră. Intr-un târziu – poate in mod sincer, poate nu – se hotărî să-l elogieze şi el pe.autor.

- Nu încape nicio îndoială că trebuie câ te laşi de toate şi să te faci romancier! i,se adresă el lui Pavel.

- Asta e şi intenţia mea. îi răspunse Vihrov.

- Văd că dispui de-o forţă herculeană pentru o asemenea strădanie, continuă Salov, apoi, luându-şi şapca, rosti: Ce ziceţi, domnilor, n-ar fi cazul să mergem pe la casele noastre?

- Ba da! recunoscură ceilalţi şi-şi luară pălăriile.

- Unde vă grăbiţi, mai staţi puţin, rosti Pavel, deşi, obosit de toate impresiile de peste zi precum şi de lectura romanului, nu dorea decât să rămână mai repede singur, măcar numai în tovărăşia lui Nevedomov, pe care îl invită să doarmă acolo peste noapte.

- Aş vrea să-ţi spun două vorbe, Pavel Mihailovici, îl întrerupse Salov.

Cei doi trecură în camera de alături.

- Ţi-am adus o chitanţă pentru cinci sute de ruble,

spuse Salov.

- Da, da, stai puţin! exclamă Vihrov, apoi îi aduse banii ceruţi. în acele clipe era în stare să-i dea lui Salov nu numai cinci sute, ci chiar cinci mii.

Oaspeţii îşi luară rămas bun şi plecară.

- Ei, nenicule, ce poţi să mai zid de asta? găsi de cuviinţă Marienovski să-l tachineze pe Salov.

- Naiba să-l mai înţeleagă. Nu m-am aşteptat câtuşi de puţin să scrie aşa ceva! ripostă Salov şi se grăbi să prindă o birjă, ea să dispară cât mai repede din mijlocul prietenilor; pesemne că nu-i venea Uşor să suporte laudele adresate lui Vihrov.

între timp, între eroul nostru şi Nevedomov se purta o discuţie cordială.

- Spune-mi, prietene, am scris oare chiar aşa de bine?... îl întrebă Vihrov şi ochii i se umeziră din nou. în cazul de faţă, ţin la părerea dumitale mai mult ca la a oricui altcuiva.

- Ai scris foarte bine, îi răspunse, tot atât de sincer, Nevedomov. Mai ales că tot ce ai scris e absolut original,- nimic nu e luat din altă parte; tocmai asta face să se întrevadă mlădiţele propriei dumitale forţe, creatoare. Uită-te, bunăoară, la lucrările lui Salov – peste tot nu sunt decât spicuiri: ba o frază prinsă de cine ştie unde, ba un fragment luat de la Gogol, poate chiar dintr-un vodevil... N-aş putea spune că e rău alcătuit, dar e sec, fără viaţă. Pe eând lucrarea dumitale, dimpotrivă, pe tot parcursul lecturii face să se simtă o tensiune interioară, propria dumitale tensiune.

Pătruns de înduioşare, Vihrov asculta cu capul plecat vorbele prietenului.

- Ca să pot scrie, trebuie să-mi îmbogăţesc şi mai mult cunoştinţele, spuse el.

- în ce privinţă? îl întrebă Nevedomov.

- De pildă, nu cunosc prea bine principiile esteticii, am citit prea puţină critică şi nu m-am ocupat aproape deloc de filosofie – uite de asta aş vrea să mă apuc acum.

O să-mi cumpăr operele lui Lessing, o să-l citesc pe Schelling, pe Hegel!...

- Toate astea nu strică, numai să nu te plictiseşti, observă Nevedomov, zâmbind uşor.

- Cu viaţa pe care o duc aici, nu numai că n-am să mă plictisesc, ci mâi mult ca sigur lectura va fi pentru mine o plăcută distracţie, iar pe lingă asta, s-ar putea să intru în combinaţie cu vreo femeie.

- Pericolul ăsta te poate paşte oriunde ai fi, zise Nevedomov schiţând acelaşi zâmbet.

- Nu, nu mă va paşte, dacă voi pleca la ţară pentru vreun an, doi, sau trei... Doamna care a locuit aici, cu mine, se pare că nu demult a rămas văduvă, aşa că e absolut liberă. Vom trăi în relaţii prieteneşti, ceea ce nu mă va sustrage deloc de la preocupările mele, ba mai mult decât atât, voi avea pi'ilejul să cunosc viaţa de provincie şi cea de la ţară; în felul ăsta voi avea, pe de o parte, foarte mult timp liber, iar pe de altă parte, voi putea înregistra o sumedenie de fapte semnificative.

- Sunt de acord cu asta, recunoscu Nevedomov. Totuşi sper că înainte de toate îţi vei termina romanul?

- îl voi termina, îl voi tipări şi voi vedea care va fi opinia cititorilor; abia după aceea mă voi apuca şi de altceva. Şi-apoi, sper să vii şi dumneata pe la mine, dragă prietene. Am o moşie bine gospodărită, aflată într-o regiune frumoasă, cu o grădină superbă şi un conac enorm!

- Voi veni, cum să nu, răspunse Nevedomov şi, în cele din urmă, prietenii se despărţiră, retrăgându-se fiecare în camera lui. Aflat acum la vârsta de douăzeci şi cinci de ani, eroul nostru se lăsă în seara aceea furat de un somn atât de plăcut, cum nu mai încercase de pe vremea copilăriei, când organiza împreună cu prietenii săi acele neuitate spectacole de teatru. Sufletul artei, adiind în preajma omului, aduce de fiecare dată tihna şi înviorarea!

VI

SEARA DE ADIO

La plecare, prietenii se adunară să-l conducă pe Vihrov cu oarecare fast. Pavel porunci chelnerului să le servească ceaiul şi masa de cină, cu gândul că, după ce aveau să încheie acea agapă frăţească, el să se poată culca în sanie şi, pornind la drum, să încerce a se lăsa pradă somnului. îi părea rău, totuşi, să se despartă de Moscova şi de prieteni, dintre care pe Nevedomov îl găzdui la el până în preajma plecării, în seara cu pricina adunându-se la el şi ceilalţi: Marienovski, Zamin şi Petin. Numai Salov nu binevoi să apară, cu toate că fusese invitat împreună cu ceilalţi. Sosi şi Makar Grigoriev să-şi ia rămas bun de la Vihrov. Acesta îl pofti în incinta hotelului şi insistă să ia loc printre prietenii săi. Bătrânul se codi puţin, până la urmă se aşează. Vihrov comandă un punci şi stărui ca Makar Grigoriev să-l bea. Dându-l pe gât, bătrânul se mai învioră.

- Sunt foarte curios, glăsui Marienovski, examinând haina lungă, cu creţuri în talie, croită dintr-o stofă fină, pe care o purta Makar Grigoriev, pantalonii lui de catifea şi cizmele cu tureatcă lărgită spre genunchi, sunt foarte curios cum fac ţăranii noştri, ca din simpli argaţi, de pildă, să ajungă antreprenori, patroni.

- Păi ce, toţi ajung antreprenori? zise Makar Grigoriev, cu un fel de severitate în glas.

- Bineînţeles că nu toţi, totuşi foarte mulţi!

- Ei nu chiar aşa de mulţi, că doar omului îi merge, întâi şi-ntâi, după cum îi e mintea, iar apoi şi după felul cum se poartă; ce. parcă mulţi sunt dintr-ăia care să nu fie proşti ori beţivi!... Auzi dumneata: antreprenor! continuă Makar Grigoriev pe un ton ceva mai ridicat. Păi vorba asta, „antreprenor”, îi una singură, da-i cu multe înţelesuri. E cum ai zice, de pildă, „negustor”. Negustor îi şi milionarul, negustor îi şi ăl de vinde la tarabă maţe împuţite.

- Altceva vreau eu să aflu de la dumneata, nu se lăsă Marienovski. Pe mine mă interesează însuşi procesul

de transformare a muncitorului în stăpân, pricepi?

- Pricep eu, nu-i nevoie să mă lămuriţi, ripostă Makar Grigoriev.

Între timp, Vanka îi mai aduse un punci.

- Cam prea repede mi-ai venit cu altul. Du-te, nu-mi trebuie, bea-ţi-l singur! îl refuză Makar Grigoriev.

Vanka ieşi din salon şi, într-adevăr, dădu duşcă tot paharul.

- Să'ştiţi că nu toţi oamenii noştri din popor îşi fac în acelaşi fel rostul în viaţă, vorbi din nou bătrânul. în privinţa asta trebuie să ştiţi că înaintea altora o ia şarlatanul şi pişicherul! La început, patronul îl face, să zicem, şef peste o echipă de muncitori şi îl trimite să lucreze cu ei la câte un boier sau negustor. Ei, şi-acolo dumnealui începe să se dea bine pe lângă platnic: dacă ăla are nevoie de niscaiva material – mujicul nostru a şi dat fuga să-l cumpere şi să i-l aducă; dacă vrea să i se facă vreo trebuşoară netrecută în antrepriză, tot el îi pune pe băieţii săi să lucreze pe ascuns, ca să nu afle patronul. Iar boierul acela, sau negustorul, cine-o fi, nu mai poate de bucurie! „Bravo, băiete, lucrarea următoare ţie ţi-o dau în antrepriză!" şi hotărât lucru că i-o dă tot lui. Omul nostru începe atunci să ciupească ba de ici, ba de colo, şi uite aşa s-a întâmplat adesea că într-un an, doi, asemenea oameni să se vadă c-o avere frumuşică. După mintea mea, domnule, ăştia sunt cele mai ticăloase lighioane, pentru că nu câştigă prin muncă, d prin vorbărie şi plecăciuni până la pământ!

Tocmai atunci Vanka veni să-i ofere al treilea pahar de punci, sperând că bătrânul are să-l refuze, ursă Makar nu-l refuză.

- Bine, bine, ce pot să-ţi fac, am să-l beau! rosti el şi goli paharul.

Vanka însă izbuti să remedieze situaţia: ceru chelnerului să-i dea şi un al patrulea pahar, dar nu-l mai duse în salon, ci îl dădu pe gât afară, în coridorul cufundat în întuneric.

- Un alt soi de mujici dintr-ăştia, reluă Makar Grigoriev, sunt parveniţii. Unul ea ăsta e în stare să-i tragă pe sfoară şi pe cei din aceeaşi tagmă. întâi şi-ntâi, face ca şi negustorul ăla care vinde maţe împuţite: învârte tot felul de treburi mărunţele, ca apoi să se bage pe sub pielea unuia ca el ajuns antreprenor bogat. „Vai, prietene drag, îi zice, mare binefăcător cum eşti, fă-mă să te pomenesc o viaţă întreagă: hai să luăm o antrepriză îm preună!" îi laudă şi-i tot laudă antrepriza, spunându-i verzi şi uscate, însă are grijă să potrivească lucrurile în aşa fel, ea omul ales să aibă o meteahnă: să-i placă de pildă să tragă mai tare la niăsea, căci, mă rog, dintre noi, antreprenorii, ajunşi să stăm bine pe picioarele noastre, care-i ăla să nu fie alcoolist sadea? Şi uite că şade unul dintr-ăsta la circiumă, o face pe grozavul, şi-l ia peste picior pe tânărul lui asociat... „Eu, zice, dacă vreau, te fac bogat, dacă nu – pot să te aduc la sapă de lemn"! Până la urmă, ajunge tot el, deseori, să tragă mâţa de coadă, tânărul lui asociat păcălindu-l cu câte cinci, ba chiar cu câte zece mii: câte, procese nu sunt pe la noi din pricina asta, de nu le mai ştie nimeni numărul!

- Dar din a treia categorie cine face parte? întrebă Marienovski, căruia povestirea bătrânului îi trezise un interes deosebit.

- Păi a treia categorie o alcătuim noi, ăştia, care ne facem un rost în viaţă prin munca, sângele şi sudoarea noastră de creştini. Ia uitaţi-vă la cizmele pe oare le port acum, continuă Makar Grigoriev, ridicându-şi piciorul încălţat în tr-o cizmă elegantă. N-au strop de noroi pe ele, pentru că nu umblu decât cu trăsura. Dar a fost o vreme când ajungeam acasă cu tălpile făcute ferfeniţă, iar picioarele îmi erau şi ele numai sânge de atâta umblat. Colindam tot oraşul în căutare de lucru, căci să-mi duc viaţa ca simplu muncitor nu eram în stare: sunt mândru de felul meu şi nu sufăr să mă dirijeze cineva.

- Şi totuşi, cum de te-ai îmbogăţit până la urmă? interveni Zamin, care până atunci îl ascultase cu un

profund respect.

- Apăi eu, dragă domnule, m-am îmbogăţit prin curajul meu. Alergând aşa, ca un câine, prin Moscova, am aflat că un cneaz s-a apucat să-şi facă două case pe Nikitskaia. M-am dus de-a dreptul la dumnealui şi-am aşteptat să-l văd ieşind, căci nu voiam să fiu anunţat prin valet. „înălţimea voastră, i-am spus, aveţi cumva nevoie de un zugrav?" „Măi băiete, zice, treaba asta e dată unui alt antreprenor!" „înălţimea voastră, zic, aş putea să văd şi eu devizul?..." „Poţi, îmi zice, uite-l ici!" Mi-l arată, mă uit prin el – prea puţin îi ceruse celălalt! „La preţul ăsta, înălţimea voastră, îi zic, nu se poate face treabă." „Mă rog, răspunde, tu nu poţi, în schimb el poate!" „Aşa o fi, înălţimea voastră, zic, numai că asta-i înşelătorie curată şi ca să vă arăt că-i aşa cum vă spun, daţi-i,rogu-vă o casă ăstui antreprenor, iar pe ailaltă să mi-o daţi mie; pe el să-l plătiţi, iar eu mă apuc să lucrez pe gratis. Lăsăm să treacă aşa vreo doi ani, vedem cum o să arate lucrul făcut de el şi cel făcut de mine, şi-abia atunci o să mă plătiţi cât o să vă lase inima!" Se vede că boierului i-a plăcut îndemnul meu, căci a rămas pe gânduri... „Bine", îmi zice în cele din urmă. Şi uite-aşa, ne-am apucat de lucru: zugravul ăla în partea lui, eu într-a mea, dar vezi că meseria asta de zugrav ascunde mai multă viclenie şi isteţime decât oricare alta! Poţi, de pildă, să vopseşti o fereastră cu două ruble, dar poţi s-o faci şi cu cincizeci de copeici. Văz că tovarăşul meu, care luase de-o fereastră câte-o rublă şi jumătate, o vopseşte doar cu o juma' de rublă. Trecând pe acolo, apuc ca din greşeală găleţica lui cu vopsea şi-mi dau seama că vopseaua-i tare subţirică: n-o făcuse, pasămite pe bază de ulei, o îngroşase cu cine ştie ce. Cât mă priveşte pe mine, dacă trebuia, să zicem, să pun *schiferweiss*, apăi *schiferweiss* puneam nu alte alea. Ei, şi-n cele din urmă antreprenorul acela a plecat cu banii în buzunar, iar eu fără nicio leţcaie. Numai că, vezi, dragă domnule, n-a trecut după aceea niciun an de zile şi cneazul trimite după mine...

„Of, pramatia, se-apucă să-l ocărască pe celălalt zugrav, mi-a stricat toată lucrarea. La tine, zice, totul se face din ce în ce mai curat şi mai neted, ca sticla, pe când la el, totul s-a şi scorojit!” Ei, şi după întâmplarea asta am ajuns să lucrez pentru ăi mai mari aristocraţi, căci pe atunci, după anul opt sute doisprezece, nobilimea îşi înălţa casă după casă. Mulţi bani am mai strâns atunci, - că am început şi eu să umblu cu şiretlicuri.

- Cred că felul ăsta de viaţă ţi-o fi adus şi multe griji, Makar Grigoriev? îl întrebi, la fel de respectuos, Zamin.

- Md-a, ceva mai multe decât viaţa dumneavoastră de boieri... Abia după cincizeci de ani am cunoscut şi eu cum îi somnul de noapte, că până atunci se întâmpla să nici nu pot aţipi de atâtea griji. Astăzi, mi-am mai strâns eu ceva bani, am şi îmbătrânit. „Eh, mă gândesc uneori, n-are decât să se aleagă praful de toate!”, pun capul jos şi trage-i la aghioase... Uite, se spune despre împăraţi cum că ei ar duce o viaţă tare frumoasă, dar de-o fi să încerce careva asta, eu zic că nu i-ar fi câtuşi de puţin pe plac: parcă-i mai uşor să frământi lutul cu mâinile şi picioarele, decât să-ţi otrăveşti inima pentru cine ştie ce treburi! De-aia, vedeţi, ne-nvăţăm cu băutura noi, antreprenorii... ca să ne mai dăm curaj... Că dacă stai şi te gândeşti mai bine la treburile pe care le ai de făcut, apăi îţi dai seama că-s tare îndoielnice şi primejdioase.

- Dar, ce poate fi îndoielnic în treburile dumneavoastră? i se adresă Vihrov.

- Păi, în primul rând, aceea că lucrarea o angajezi, da’ nu ştii niciodată dacă ţi-o aduce vreun câştig au ba, îi răspunse Makar Grigoriev. Să luăm de pildă preţurile la materiale. Astea se schimbă în fiece săptămână, saltă precum caprele pe ţancuri: când în sus, când în jos... Sau când te-apuci să-ţi cauţi muncitori: iarna îi mână foamea de la ţară şi se poartă mai frumos ca o fată.mare, se învoiesc cu cea mai proastă simbrie, dar taman când lucrul e mai în toi, îţi pretind peste învoială, ba mai ştii,

pot să-ţi facă şi câte-o boacănă. Ai, uneori, câte-o lucrare urgentă de la stat, care mai prevede să plăteşti şi daune dacă n-o dai gata la termen, iar din lucrătorii tăi te pomeneşti că vreo zece au şters-o ca să chefuiască; de fiecare dată mă rog să mă ferească Domnul să omor pe careva din ei, atât de tare mă scot ei din. fire. Pe urmă, când vine toamna şi trebuie să închei socotelile cu ei, uită cu toţii de chiul şi de trândăvie, nu vor decât parale, cât mai multe parale, şi nici să nu pierzi cumva din vedere serviciile pe care ţi le-au făcut. De-aia, poate că nu mă credeţi, dar uite, Maica Domnului mi-e martoră că-n fiecare an după aceea cad la pat; şi nu pentru că mi-ar părea rău de bani, praful să se aleagă de ei, că nu sunt hapsân, ci pentru că la câinii ăştia nu vezi niciun fel de dreptate!

între timp, Vanka îi oferi lui Makar Grigoriev încă un punci.

- Ce-i cu tine, flăcăule, prea vii cu multe trataţii, nu mai vreau! zise în cele din urmă bătrânul, oarecum mirat.

- Ce tot îi aduci, nu vezi că nu vrea! îl repezi şi Vihrov pe Vanka.

- – Am înţeles, boierule! rosti flăcăul şi nici nu ieşi bine din salon că şi dădu pe gât punciul fierbinte. Procedeul se vede că-l zăpăci de-a binelea, întrucât nu mai apucă să ajungă la bucătărie, ci se opri într-un cotlon al coridorului şi timp de câteva minute rămase acolo cu capul plecat, scuipând când în stânga, când în dreapta.

- Pesemne că se teme de dumneata şi te respectă, de aceea te tratează aşa! observă Vihrov, adresându-se lui Makar Grigoriev.

- Naiba-să-l ştie! replică bătrânul. Vedeţi, continuă el, arătând cu capul în direcţia în care plecase Ivan, toată liota asta de servitori ne pizmuieşte şi ea, zicând că noi, mujicii, huzurim, p’e când ei îndură numai rele. „Voi, zic ei, duceţi viaţă de oameni liberi, pe când noi trăim ca

adevăraţi ocnaşi.” „Păi, le zic, aţi fi voi în stare să trăiţi liberi? Un cal, zic, dacă ştie de frâu de când s-a născut, apoi cred că în frâu îi e dat să şi moară.”

- Totuşi omul e mai deştept decât un cal, se poate acomoda şi la alte condiţii, ripostă Vihrov.

- Ei, nu chiar aşa de repede. Uite, bunicul dumneavoastră, de pildă, avusese cândva un valet, şi nu unul nătăfleţ, ci un om mai în etate, deştept foc, care avea doi felori; şi uite că se tot plângea omul ăsta că boierul î] pune ntruna, şi pe el, om bătrân, şi pe feciorii lui, la muncă.)a’ mă rog, ce treabă aveau? Bătrânul nu făcea decât să nfulece după masă toate resturile de pe farfuriile boieului, iar feciorii săi dormitau în tindă, aşteptând să-i petreacă pe stăpâni când ar fi vrut dumnealor să plece undeva:u trăsura. Până la urmă, bunicul dumneavoastră... că tare ii mai piâcea dumnealui s-o facă pe grozavul... s-a înfuriat, care va să zică, atunci, din pricina asta, bunicul, l-a:hemat la el pe valet şi i-a zis: „Uite, măi frate, eu îţi dau ie şi feciorilor tăi acte de slobozenie; dar am o singură lorinţă: să nu vă mai prind că vă mai întoarceţi la mine!” Bătrânul şi feciorii n-au mai putut de bucurie; s-au mutat ridată la oraş şi, în loc să se apuce de vreo treabă oarecare, – dar ce să mai vorbim, nici măcar nu ştiau să facă ceva, – s-au pus pe băutură, iar feciorii, mai mult decât itât, s-au apucat chiar să-l ciomăgească pe bătrân, ca să le lea parale – credeau, vezi doamne, că are nişte bănuţi ruşi deoparte. Şi-atunci, ce să facă bătrânul? L-au polidit într-o zi lacrimile şi du-te iar la. boier: „Ia-ne, tătu-:ule, înapoi, nu ne lăsa muritori de foame!”... Vedeţi, cam ista înseamnă să fii slobod!

Intre timp, chelnerul îi anunţă pe oaspeţi şi pe gazda icestora că cina e servită. Vihrov insistă ca Makar Griţoriev să ia parte şi el la cină. Invitaţia boierul-ui il făcu ie bătrân să se simtă foartestânjenit, totuşi se aşează şi el a masă. Acest fapt îl supără atât de mult pe Vanka, incit hei nu mai vru să intre în sufragerie.

- Asta-mi lipsea, să-i servesc şi pe râtani, zise el,:ontinuând să stea pe coridor şi să scuipe, din când în înd, pe jos.

Cit despre Makar Grigoriev, acesta se întreţinu mai leparte cu boierii, dând dovadă de multă judecată şi înelepciune.

- Iţi este cunoscut, Makar Grigoriev, că boierul tău e ¡criitor şi că asta o să-i aducă mare faimă şi mulţi bani? 1 întrebă de astă dată Nevedornov.

- Nu. nu cunosc, nu ml-a fost dat să aud, răspunse Makar Grigoriev pe un ton respectuos.

- Dar ştii ce înseamnă să fii scriitor? i se adre; Vihrov.

- Persoana aceea care scrie cărţi?

- Ei, da, care scrie şi cărţi, care scrie şi prin revist Reviste ai mai văzuţ, nu-i aşa?

- Am văzut pe la circiumi, dar nu mi-am băgat ni sul în ele. De-alde noi ne uităm mult prin ziare, că aste ne sunt mai de trebuinţă – se află acolo tot soiul de anur ţuri... Şi cam ce aţi binevoi să scrieţi? îl întrebă, după vreme, pe Vihrov.

- Uite, am să scriu bunăoară, despre viaţa ta.

Un asemenea răspuns îl făcu pe Makar Grigoriev s schiţeze un zâmbet:

- Parcă n-aş vedea nimic interesant în treaba asta.

- Interesant, dragul meu, nu este ceea ce descrii, felul în care o faci, îi explică Vihrov.'

- Să-mi fie cu iertare, dar aşa ceva nu-i de minte mea! Că uite şi pe la noi, pe la ţară, poţi s-auzi fel şi! de basme; da-n ele nu-s decât prostii şi aiureli, după cu: înţeleg eu: tot soiul de Feţi-frumoşi, zâne, păsări măie, tre, – astea nu-s decât nişte palavre, niciodată nu s-a văzi aşa ceva.

- E adevărat, un Făt-frumos în carne şi oase nexistat, dar unul care să-i semene, vreun mândru fecior c crai, o fi trăit totuşi cândva în Rusia, şi după unul ca ăs poporul şi-a creat un model! încercă Zamin să-l lămt

rească.

- Păi cum ar fi putut să existe? ripostă bătrân Asta înseamnă că a zburat cândva şi în slava cerului, pu tat de-o pasăre măiastră?

- Ei nu, nu că ar fi zburat cu adevărat: în felul aces poporul a vrut să arate că feciorul de crai era atât de bra incit putea să facă orice.

- Cum adică, orice! se împotrivi Makar Grigorie Ba nicicând n-ar fi putut el să zboare călare pe o pasăr Pe la noi, pe la ţară, domnule, există o zicală: ce-i basm e o minciună, ce-i în cântec – adevăr, şi aşa este uite, dacă intr-un cântec se zice că o fată se plimbă prii tr-o grădină, păi ăsta-i adevărul adevărat, căci toate fete bişnuiesc să se plimbe prin grădini: pe cită vreme baslele care-ti împuiază capul cu tot soiul de zinc ori mume le pădurii nu sunt decât nişte minciuni sfruntate.

Tot discutând ei astfel, cina se apropia de sfârşit, Dedată Makar Grigoriev se ridică de pe scaun.

- îngăduiţi-mi, vă rog, i se adresă el lui Vihrov, să ă cinstesc şi eu pe dumneavoastră şi pe prietenii dumâeavoastră cu un pahar de vinaţ.

- Fă-ne plăcerea, rosti Vihrov. îşi dădea seama că reuzându-l într-o asemenea situaţie pe Makar Grigoriev, ar i însemnat să-l jignească.

- Vă mărturisesc că venind încoace am adus cu mine rreo trei sticluţe de „clico” ba am şi poruncit chelnerilor ă le pună la rece.

- O să bem cu mare plăcere în sănătatea dumitale, dakar Grigoriev, o să bem cu mare plăcere! rostiră cu oţii aproape intr-un glas.,

, -- Eu aş zice să bem mai întâi în sănătatea boierului neu! le zise Makar Grigoriev şi, după ce vinul fu turnat n pahare, îl urmă pe chelner şi se înclină în faţa fiecărui »aspete, zicându-i: „serviţi, vă rog!” Ciocniră toţi cu el, >ăură şi-i strânseră mina. Bătrânul se înclină, din nou în aţa oaspeţilor, după care făcu semn chelnerilor să mai tducă un rând. Cind vinul fu servit, ridică paharul şi,

de istă dată, se îndreptă spre Vihrov.

- Domnule şi stăpâne al meu, daţi-mi voie să vă urez ericire, viaţă tihnită şi îmbelşugată pentru toate zilele:îte le veţi avea de trăit, iar acum, la despărţire, să rostesc şi câteva cuvinte de drum bun. Iertaţi-mă, domnilor, coninuă bătrânul adresându-se celorlalţi oaspeţi, dar boierul neu a binevoit să-mi spună odată cum că mă socoaie ca De un tată al dumnealui; tocmai de aceea, deşi nu merit Doate o astfel de cinste, simt că nu i-aş putea dori mai Duţin bine de cum i-ar fi dorit însuşi părintele dumnealui. *J* să plecaţi acum Ta ţară, domnişorule, se adresă Makar Trigoriev din nou lui Vihrov, şi ştiu că la asprime din partea dumneavoastră nu e cazul să mă aştept: un stăpân[1]

aspru n-o să fiţi niciodată, dar şi cu îngăduinţă, domnişorule, s-ar putea să stricaţi totul. Eu aşa cred, că stăpânii sunt acum pentru noi ca şi părinţii: de-am făcut bine, se cade să ne laude, rău de am făcut ceva – să ne pedepsească; şi, uite, mă tem căjaşa ceva boierul nostru n-o să prea ştie s-o facă, deşi, domnişorule, sunteţi, vorba aceea, răspunzător în faţa lui Dumnezeu pentru noi toţ', ca un păstor pentru oile lui, şi dacă vreo oaie, deci, începe s-o ia razna, ea trebuie altoită zdravăn cu biciul pe spinare... Mujicul să ştiţi că are piele groasă! Or el trebuie să simtă că-i pedepsit.

- Mă voi strădui să-ţi urmez povaţa, îi răspunse Vihrov.

Makar Grigoriev îi făcu din nou o plecăciune, apoi se înclină şi spre fiecare din ceilalţi oaspeţi. Vinul băut şi purtarea prietenească a boierilor făcuseră din el un perfect *galant homms*.

Vihrov trebuia să plece imediat după cină. Trecu să-şi pună hainele de călătorie. Vanka era demult îmbrăcat în cojocelul lui nou, proaspăt argăsit, şi avea petrecut peste umăr sacul lui de drum, prevăzut cu o curea neagră, lucitoare. Datorită punciului băut, flăcăul

1 Şampanie „Veuve Clicquot".

abia se ţinea pe picioare, nefiind în stare să ducă niciun fel ele bagaj, de aceea chemase portarul şi cu limba încleiată îi tot zicea: „haide, haide, scoate-le afară; o să ţi se plătească; n-ai s-o faci pe degeaba!”. Makar Grigoriey doar se uita la el şi clătina din cap, iar în clipa când Vanka se apropie să-şi ia rămas bun şi avu intenţia să-l îmbrăţişeze şi să-l sărute, Makar Grigoriev nu făcu decât să-i întindă obrazul.

- Rămâi cu bine, rămâi cu bine! îi zise cu oarecare ciudă şi, totodată, cu dispreţ în glas.

Vihrov pornea la drum cu o sanie largă, ţărănească, având loc de trecere până în dreptul banchetei. Sania era plină de pachete cu cărţi, geamantane cu haine, iar intr-o ladă se aflau sticle cu diferite sorturi de vin.

Nevedomov, ieşit să-l conducă, avea lacrimi în ochi, Marienovski îi strânse îndelung şi cu putere mâna, iar Petin şi Zamin, precum şi Makar Grigoriev, ţinură neapărat să-l însoţească cu birja până la barieră.

PRIMELE ZILE LA ŢARĂ

Vihrov veni de-a dreptul la noul lui conac, Vozdvijenskoe, şi se stabili acolo. In fiecare dimineaţă se aşeza să lucreze la o masă care trona în mijlocul cabinetului imens al lui Abreev. Pachetele cu cărţi, împrăştiate pe jos, zăceau desfăcute, dar cu conţinutul încă nerânduit în rafturile bibliotecii. Aproape tot timpul Vihrov umbla îmbrăcat într-un halat elegant, căptuşit cu blană de veveriţă, în casă fiind destul de rece – conacul era vechi şi iarna în toi. Văzută prin ferestrele cabinetului, grădina îşi ascundea pomii până.la jumătate în zăpadă, şi în tot spaţiul acela alb şi pur nu se zăreau nici urme de om şi nici urme de câine sau iepure. Această veritabilă izolare de întreaga lume îl distra pe Vihrov, ba chiar îi făcea plăcere; muncea cu spor şi cu bună dispoziţie. îşi făgăduise că nu va pleca nicăieri şi nu se va întâlni cu nimeni până ce nu-şi va isprăvi romanul. Pe la ora douăsprezece, fosta chelăreasă a generălesei, o bătrânică afectată, cu bonetă pe cap, îi pregătea de

obicei cafeaua, iar o tânără cameristă, plăcută la înfăţişare, îmbrăcată cu o rochie de in curată, strânsă în talie, îi aducea, cafeaua pe o tăviţă; când intra la boier îl saluta înclinându-se uşor, aş^a cum dicta moda vremii: toată servitorimea Aleksandrei Grigorieva era ageră şi stilată.

Vihrov o privea nu fără plăcere pe drăgălaşa lui slujnică, dar se înţelege că nu-şi permitea faţă de ea nicio glumă sau vreo atitudine mai familiară.

- Las-o, drăguţă, aici, numai să n-o pui prea aproape de hârtiile astea, îi spunea el, ba chiar se fâstâcea niţel.

Fata punea cafeaua pe masă, dar nu ieşea chiar atunci din cabinet; mai zăbovea un timp acolo, privindu-l fără echivoc pe boier. Pavel îşi sorbea cafeaua şi continua să lucreze.

în afară de munca lui literară, Vihrov mai avea şi alte preocupări; în primul rând luase hotărârea să renoveze plafoanele tuturor'âncăperilor, să îmbrace pereţii cu tapete noi şi să schimbe tapiţeria întregului mobilier. în ţinutul în care se afla Vozdvijenskoe existau tot felul de meşteşugari. Vihrov îi porunci lui Kirian să-i caute pe cei de care avea nevoie şi acesta îi aduse mai întâi un meşter slăbuţ, pirpiriu, cu părul rar pe cap, cu un chip de om cam într-o doagă, şi cu braţele lungi şi subţiri, degetele cărora şi le ţinea îndoite.

- L-am adus pe ăsta pentru tavan, să îndrepte pictura, care va să zică, raportă Kirian, arătindu-l pe meşter.

- Eşti pictor? îl întrebă Vihrov.

- Pictor! răspunse meşterul cu un zâmbet straniu, sucindu-şi totodată capul într-o parte, ca şi când i l-ar fi tras cineva de la spate.

- îi pictor adevărat, face icoane, întări Kirian, văzând că boierul îl priveşte cu neîncredere pe noul venit.

- Cum de nu te-ai stabilit pe alte meleaguri? întrebă

Vihrov.

- Iaca aşa, nu m-am stabilit, răspunse meşterul şi din nou îşi suci capul.

- -- N-a plecat altundeva, întrucât e cam suferind, explică Kirian.

- Sunt suferind, întări meşterul.

- Aici plafoanele sunt gata pictate, vreau doar să mi le restaurezi, pricepi?

- Pricep, le-am şi văzut, răspunse meşterul şi ochii începură a-i clipi cu atâta repeziciune, iar capul să i se bâţâie atât de tare, încât Vihrov nu mai putu suporta să-l privească. îl trimise acasă şi-i spuse să vină a doua zi, ca să înceapă lucrul.

- Ce-i cu el? Nu cumva e un beţivan?

- Nu, nu se omoară după băutură, răspunse Kirian, e aşa, cam trăsnit din născare.

- Şi-i meşter bun?

- E un meşter clasa-ntâia! Numai că pictorii ăştia, ori, de pildă, ceasornicarii sau armurierii, nu-s niciodată oameni mai acătării.” toţi sunt nişte slăbănogi, nişte jigăriţi! îşi dădu cu părerea Kirian.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, meşterul aduse lemnăria necesară, înălţă o schelă, se căţără în dreptul plafonului cu o pensulă mică în mină şi un hârb în care pregătise vopşeaua şi, lungindu-se pe spate, se apucă să-i retuşeze pe zeii din Olimp, înfăţişaţi acolo.

Fără să vrea, Vihrov rămase cu ochii la el: atât de bine şi de precis lucra omul. Pesemne că şi pictorul era satisfăcut de munca lui, căci isprăvind să picteze câte ceva, se târa pe schelă cât îi permitea locul, făcea pumnul pâlnie şi se uita lung la ceea ce făcuse; iar când venea ora prânzului sau a dejunului, cobora iute de pe schelă, dădea fuga la bucătărie să îmbuce te miri ce, apoi revenea de acolo tot în fugă şi îndată îşi relua lucrul.

- De ce nu te odihneşti niciodată? îl întrebă într-o zi Vihrov.

- Aşa, nu mă odihnesc nicicând, n-am nevoie de

asta! răspunse pictorul, privind undeva, într-o parte.

In numai două săptămâni isprăvi de restaurat toate plafoanele, iar de lucrat lucrase într-adevăr cu multă măiestrie: maniera lui era aproape academică.

Peste preţul stabilit, Vihrov îi mai dădu zece ruble.

- Mulţumesc, rosti pictorul, apoi vârî eu oarecare stângăcie şi neglijenţă banii în buzunarul pantalonilor şi, dând din cap, părăsi în grabă conacul.

- De ce s-o fi grăbind el mereu? îl întrebă Vihrov pe Kirian.

- Că aşa i-e năravul; iar acum, dacă a pus mâna pe bani, pas de-l mai prinde careva la lucru!

- Păi de ce?

- Dumnezeu să-l ştie. „La ce bun să mai lucrez, zice că doar acu' am oe mânca!"

- ' Bine, dar la noi cum de-ai izbutit să-l aduci?

- A fost o întâmplare... Abia isprăvise de lucrat altundeva... şi, spre norocul nostru, i-au furat banii pe care-i primise.

- Cine i-a furat?

- Nu se ştie!... Da' el nici n-a stat să afle. „Dacă aşa a fost să fie, a zis, se vede că ăla a avut mai mare nevoie de ei decât mine."

- E un fel de Cosma cel fără de arginţi! observă Vihrov.

- Aşa e!... Pe aici, mulţi îl socotesc sfânt: se zice că pictează atât de frumos icoanele, pentru că e alesul lui Dumnezeu, răspunse Kirian.

Figura uscăţivă, măruntă, a pocitaniei aceleia de om, i se întipări lui Vihrov adine în memorie. Cu totul altfel i se înfăţişă tapiţerul pe care îl angajă curând după aceea. Era un bărbat în vârstă, cu o barbă stufoasă, îmbrăcat într-un caftan albastru. Lui Vihrov îi făcu impresia că-i mai curând staroste, decât un simplu muncitor.

- ' Cum se face că eşti aşa de gătit? îl întrebă Vihrov.

- Da’ nu-s gătit deloc, ripostă tapiţerul, veşmintele noastre îs la toţi la fel.

- E bogat, d-aia-i gătit, căută să explice Kirian.

- Ţi-o fi cam peste mână, vere, să socoteşti banul din buzunarul altuia, observă tapiţerul, nemulţumit.

înainte de a se apuca de lucru, îşi scoase caftanul şi rămase intr-o cămaşă roşie şi pantaloni de catifea. Lucrând la mobila din salon şi târându-se în genunchi pe lingă fotolii, îşi aşternea cu multă grijă o cârpă sub genunchi. în timp ce lucra, obişnuia să-şi umple gura cu cuişoare de tapiţerie, vorbind în acelaşi timp foarte calm, cu.o voce perfect normală, ea şi când n-ar fi avut nimic in gură. Vijrrov îi atrase odată atenţia că ar putea să se înece.

- Nicio grijă, răspunse bătrânul zâmbind îngăduitor, în felul ăsta noi bem şi votcă şi tot nu ne înecăm.

- Imposibil! exclamă Vihrov.

- Oferiţi-mi un păhărel, rosti tapiţerul, cu oarecare ironie în glas.

Vihrov nu se putu stăpâni şi porunci să i se aducă votcă.

Bătrânul bău şi apoi îşi drese glasul; avea vreo treizeci de cuie în gură.

- Slavă ţie, Doamne, că nu m-am înecat, rosti el pe acelaşi ton ironic.

Tapiţerul cu pricina se angajă să schimbe şi tapetul de pe pereţii tuturor încăperilor. De astă dată veni îmbrăcat cu o cămaşă veche, albastră, şi-şi aduse ca ajutoare soţia şi mezinul: amândoi ţineau cu pricepere locul unor muncitori cu experienţă, iar după feţele lor speriate şi după iuţeala cu care executau toate ordinele tapiţerului, se vedea cât de colo că le e tare frică de el.

După ce isprăvi lucrarea, bătrânul îi prezentă lui Vihrov nota de plată, scrisă foarte îngrijit, cu o mină de seminarist, şi cu preţuri deloc mai mici decât erau cele din capitală.

- Am impresia că omul ăsta e mare pungaş, observă

Vihrov.

- La fel sunt şi feciorii lui, tot neamul le e aşa înfipt, i'ăspunse mai pe ocolite Kii'ian. „

în odaia slujitorilor, Vihrov se despărţi prieteneşte de tapiţer, ba chiar dădu mâna cu el. Cit despre Kirian, acesta se aştepta pesemne la un cât de mic ciubuc din partea tapiţerului, însă bătrânul plecă fără să-i fi dat ceva.

Punându-şi astfel treburile la punct, Vihrov se hotărî să-i scrie Kleopatrei Petrovna. Dealfel, chiar din prima zi a sosirii sale la conac, îl şi întrebase pe Kirian:

- Ce mai e pe acolo, n-ai auzit cumva: Fateev mai trăieşte sau te pomeneşti că a murit?

- A murit, nu încape îndoială!... Am văzut-o pe nevasta dumnealui în oraş, era îmbrăcată în doliu.

Vihrov îi scrise Kleopatrei Petrovna că abia a sosit, că a auzit de pierderea suferită şi că ar dori foarte mult s-o vadă; de aceea o întreba dacă ar putea să-i facă o vizită. Cu această scrisoare se gândi să-l trimită pe Ivan, crezând că flăcăul se va bucura, având prilejul s-o întâlnească acolo pe Masa lui; sentimentele lui Ivan însă erau acum îndreptate în altă parte; venind de la ţară, nu scăpă din vedere să se intereseze pe dată de noua cameristă, cumpărată de la generăleasa Abreeva, dar fata îi respinse pe loc toate avansurile şi-i spuse direct în faţă că nu-i decât „un prăpădit care nu face nici două parale".

După acest afront, Ivan căzu într-o stare de melancolie. Dacă se afla în spatele boierului cu farfuria în mână, iar fata se găsea în acel timp în dreptul bufetului, el arbora îndată o mutră prostească şi tristă, îşi dădea ochii peste cap şi ofta; Grunea, aşa o chema pe fată, nu putea suferi să vadă asemenea schimonoseli.

- Naiba mi-a adus pe cap un zănatic ca ăsta! suspina ea aproape cu glas tare: pasămite, îi făcea mult mai multă plăcere să-şi poarte gândurile spre boier.

-, Aşadar, Ivan, îţi iei un cal şi te duci cu scrisoarea

asta la Kleopatra Petrovna, îi spuse în ziua aceea Vihrov, întinzându-i scrisoarea.

- Am înţeles, răspunse Ivan, cam fără vlagă, dar, ajungând la vizitiul Piotr, nu se putu, fireşte, stăpini şi mai adăugă de la el.’

- Să-mi dai calul cel mai bun, zise. Boierul mă trimite grabnic la Perţovo!

Crezând că Ivan vorbeşte în numele lui Vihrov, vizitiul îi dădu, într-adevăr, unul dintre cei mai buni cai.

Ivan ceru să i se înhame calul la o sanie uşoară, îşi puse cojoeelul cel elegant, proaspăt argăsit, îşi petrecu în cruce peste piept un şal roşu, de iână, cumpărat la Moscova şi, cu aerul unuia care abia îşi poate struni calul, trecu într-adins pe sub fereastra odăii slujnicelor, unde şedea Grunea, apoi se aşternu la drum lung.

Călătorind cu prudenţă, ajunse cu bine la Perţovo, înmână Kleopatrei Petrovna scrisoarea, după aceea o căută pe Maria, care trebăluia ceva la spălătorie. La vederea iui, fata nu mai putu de bucurie, îi puse imediat ceai pe masă, ba mai găsi pe undeva şi o sticlă cu votcă. Delectându-se cu trataţia, Ivan începu să povestească, nu fără înflorituri, tot felul de nimicuri.

Cât despre Kleopatra Petrovna, aceasta se bucură nespus de scrisoai’ea lui Vihrov. Cu ochii plini de lacrimi intră în salon, unde şedea *m-lle* Prâhina, se repezi la ea şi o îmbrăţişă.

- Sufleţelul meu, draga mea, vorbi ea cu aprindere, află că el, nepreţuitul meu, a sosit aici, la ţară, poate pentru totdeauna.

- Ce s-a întâmplat?... Cine a venit?... întrebă Prâhina, îmbujorându-se din pricina atâtor semne de tandreţe ale Kleopatrei Petrovna, dar aceasta, lăerimând de bucurie, nu mai fu în stare să-i povestească nimic, doar îi întinse scrisoarea.

- Mă aşteptam la asta, ştiam că te iubeşte nespus de mult! rosti Prâhina pe un ton ferm, după cum îi era obiceiul.

- Da, mă iubeşte! exclamă Kleopatra Petrovna. Fieţi gura aurită!... Şi, îndată, îi aşternu lui Vihrov răspunsul:

„Sufleţelule, îngeraşul meu nepreţuit, te aştept în fiece minut, în fiece secundă. Toată a ta, K.”

Voia ca acest răspuns să fie trimis cât mai repede. Dar Ivan trăsese între timp cam mult la măsea şi reuşise chiar – să se certe cu Maria.

- Ehei, am mai văzut noi dintr-astea, ca tine! îi îndruga el prosteşte, sub îndemnul băuturii, în loc să-i mulţumească pentru ospitalitate.

- Păi dac-ai mai văzut, atunci cărăbăneşte-te de aici! îi răspunse, indignată, Maria.

- La noi să vezi, e una grozavă! Da, da! făcu el drept răspuns, scoţând un şuierat şi plesnind din degete.

în toiul discuţiei fu însă chemat la Kleopatra Petrovna. Aceasta îi înmână scrisoarea şi-i porunci să plece îndată. Fără să-şi dea seama că armăsarul încă nu-i fusese hrănit, îl înhăma din nou la sanie şi porni la drum. Soarele se lăsa spre asfinţit. Cât timp votca i se mai învârteji în cap, Ivan mână cu destul curaj, ocărind cine ştie de ce pe amândouă slujnicele: şi pe Grunea, şi pe Maria. „Nişte l-ichele, asta sunt, da, nişte lichele!” repeta el, vorbind de unul singur. Dar cum ajunse în pădurea Zenkovo, beţia îi dispăru ca prin farmec. îşi aminti că în pădurea aceea şi, îndeobşte, în toată regiunea, umblau haite de lupi şi fu cuprins de spaimă. La început, o pomeni mereu pe Maica Domnului, iar apoi începu să strige „hohoho” de parcă ar fi răcnit zece oameni, nu unul, şi-şi goni calul cât îl ţinură puterile. Ajungând astfel la conac, se gândi că Piotr putea să-şi dea seama cât îi e de ostenit armăsarul, de aceea se grăbi să-l deshame şi să-l ducă în grajd; apoi se duse în casă, la boier.

Vihrov se miră cât de repede venise înapoi Ivan.

- Cum, te-ai şi întors?

- M-am întors, ce aveam de făcut acolo, răspunse

Ivan, ca şi când nu s-ar fi simţit vinovat cu nimic.

Tocmai atunci lui Vihrov îi venise în vizită preotul din vechea lor parohie, unde fusese înmormântat tatăl lui-. Preotul era tânăr, hirotonisit abia de vreo doi ani şi părea foarte timid şi sperios. Pavel îi vorbi cu mult respect, pentru că se aştepta ca preotul să fie cit de cit un om cult.

- Spuneţi-mi, vă rog, nu vă plictisiţi de viaţa pe care o duceţi la ţară? se interesă el.

- Nici vorbă!... De ce să mă plictisesc?... răspunse preotul. Vara, tot omul e ocupat cu ale câmpului, iar în timpul iernii umblăm prin parohie pentru tot felul de slujbe.

- Ceva cărţi de citit aveţi?

- Biserica nu primeşte decât buletinele guberniei, nu-i deloc interesantă lectura asta, e chiar plicticoasă.

Pe Vihrov îl uimi mai ales vădita lipsă de cultură a tânărului preot. „Popii de altă dată erau parcă mai deştepţi, mai -culţi", gândi el. In sfârşit, preotul se ridică şi, un timp, se tot foi,- parcă dorind să spună ceva.

- Iacătă, dumneavoastră aţi venit aici mai demult, începu el cu zâmbetul pe buze, dar până acum n-aţi făcut niciun parastas pentru părintele dumneavoastră.

- Dumnezeule! exclamă Pavel, ruşinându-se că uitase de această îndatorire. Chiar mâine am să fac parastasul şi am să vin pentru asta la biserică.

- M-da, ţăranilor nu prea le e pe plac treaba asta, ba chiar şi cântăreţii noştri de la biserică au început să şuşotească între ei: „ce-o fi asta, zic dumnealor, că boierul nu l-a mai pomenit deloc pe răposatul!",

- Am să vin neapărat, neapărat! repetă Vihrov.

- Va să zică mâine vă aşteptăm? se interesă preotul.

- Mâine, chiar mâine, spuse din nou Pavel şi-i strânse mina preotului.

Acesta plecă.

A doua zi, eroul nostru se ridică din pat în zorii zilei şi-l chemă chiar atunci pe vizitiu,'ca să discute cu el

despre plecarea la biserică. Piotr veni îndată, dar pe chipul acelui venerabil slujitor se citea nemulţumirea. După ce îi spuse boierului că pentru a ajunge la parohie era deajuns să înhame numai doi cai la trăsură, adăugă:

- La grajdurile noastre, Pavel Mihailâci, nu e totul în ordine.

- Dar ce s-a întâmplat?

- S-a prăpădit Ramenka. Ieri a venit Ivan la mine şi mi-a spus:,,Dă-mi, zice, armăsarul cel mai bun; boierul mi-a poruncii să plec cit mai repede la Perţovo!" î l-am dat. Se vede însă că l-a gonit fără cruţare; patruzeci de verste a făcut în vreo trei ore, iar la întoarcere tot aşa. Când a venit, n-a scos o vorbă şi l-a dus de-a dreptul la iesle; calul a mâncat, iar astăzi s-a prăpădit.

- Auzi dumneata! rosti Vihrov, supărat foc la această veste. Ticălosul, nemernicul!...

- Cum să-i mai laşi caii pe mină? reluă vizitiul. Când a venit era beai turtă: am încercat să stau astăzi de vorbă cu el, da' n-am izbutit: suduie într-una, bodogăneşte.

De fapt. înainte de a intra în casă, Piotr se certase cu Ivan. de erau cit pe-aci să ajungă la bătaie.

- Cheamă-l încoace! Omul ăsta a ajuns să mă scoată cu totul din răbdări, exclamă Vihrov. care îşi dădea seama tot mai des că Ivan nu e, intr-adevăr, bun de nimic.

- Cum ai putut să istoveşti calul în halul-ăsta. de l-ai dat gata? se răsti, câteva clipe mai târziu, la valet.

- Eu să-l istovesc?! se miră Vanka, pregătit din timp pentru a da faţa cu boierul. Calul ăsta era bolnav mai dinainte, abia s-a târât tot drumul.

- Cum poţi să spui treaba asta. de vreme ce ai bătut In trei ore patruzeci de verste? ripostă Piotr.

- Mi-am dat şi eu seama că te-ai în tom cam repede şi pe lingă asta ai venit şi beat, întări Vihrov.

- Beat, eu?! Nici vorbă.

- Beat ai fost, dacă-ţi spun. ticălosule! exclamă

Pavel. Apoi, eu răsuflarea tăiată, rosti: Chemaţi-l pe Kirâan la mine!

Ivan păli. Crezu că boierul, contrar obiceiului, va da poruncă să fie bătut.

Intră Kirian.

- Dă-mi un băiat, oarecare să mă servească, că pe nemernicul ăsta nu vreau să-l mai văd. Să piară din ochii mei!

Văzând că lucrurile luau o întorsătură nu chiar atât de neplăcută cum se aştepta el. Ivan se obrăznici din nou şi, cu un zimbet ironic, rosti: „cit despre mine, cum doriţi!", după care plecă. De fapt, se aşteptă ca seara să fie chemat

¡5 – La cumpăna veacului voi, II

dm nou la »oier, fără ca acesta să-i mai spună ceva, ba chiar să se simtă ruşinat.

Un ceas mai târziu, Vihrov porni spre biserica parohială. Niciodată în viaţa lui nu luase parte la vreun paretras.

Preotul şi diaconul, oficiau liturghia îmbrăcaţi in odăjdii negre. Când Pavel intră în biserică, toţi bărbaţii şi femeile îi făcură o plecăciune adâncă. Majoritatea erau de pe moşia lui. Spre sfârşitul liturghiei, Vihrov observă că în biserică se adună, treptat, tot mai multă lume. Veneau oameni de pe alte moşii, de prin satele vecine şi, cum intrau, întrebau ceva în şoaptă pe ţăranii lui, iar aceştia dădeau afirmativ din cap. După liturghie, preotul şi diaconul ieşiră în mijlocul bisericii şi, în faţa unei măsuţe pe care se aflau un crucifix şi coliva, începură, tămâind cu cădelniţa, slujba parastasului, în timp ce Kirian, cu un uriaş mănunchi de lumînări în mână, trecu să le împartă celor prezenţi şi îi oferi lui Vihrov luminarea cea mai groasă, din ceară albă. Toate lumînările erau aprinse. în sfârşit, preotul şi diaconul începură să cânte „Odihneşte Doamneşi „Veşnica pomenire". Prin biserică răsună plânsetul femeilor, ba chiar şi al unor bărbaţi. Vihrov nu se putu abţine nici el;

lacrimile începură să-i şiroiască pe obraji. „Tăicuţul meu drag şi nepreţuit!” şopti el. Apoi slujba se întrerupse – trebuia să continue la mormânt. Porniră întâi preoţii, după ei Pavel, iar în urma lui poporul; toţi erau cu capetele descoperite. Afară viscolea. Vântul răvăşea părul preoţilor şi al bărbaţilor, dar, lucru ciudat, toate luminările ardeau, nu se stinse niciuna; flacăra li se lungea, li se subţia, dar nu se stingea. Sub o movilă de zăpadă, împi’ejmuită cu un gard simplu, se afla mormântul colonelului.

Vihrov păşi dincolo de această împrejmuire şi sărută crucea. Din nou răsună „Veşnica pomenire”, şi din nou bărbaţii şi femeile începură să plângă, aproape în hohote, în cele din urmă, slujba luă sfârşit.

- Kirian, i se adresă Vihrov, înduioşat peste măsură, du-te şi împarte suta asta de ruble la oamenii cei mai săraci! Şi-i dădu o hârtie de o sută.

- Ar trebui să faceţi o danie şi pentru biserică! îl sfătui preotul.

Pavel îi oferi cincizeci de ruble.

- Pentru slujitorii ei nu binevoiţi? făcură într-un glas, diaconul şi paracliserii.

Pavel mai scoase^ cincizeci de ruble şi le dădu tot preotului. De astă dată, parohul se îmbujoră.

. – Vă mulţumim, rosti sfios, cu o voce stinsă; nu prea avea experienţă în activitatea pastorală.

Diaconul şi paracliserii murmurară şi ei ceva în semn de mulţumire, privind cu lăcomie la banii din mina preotului.

în tot acest răstimp, lumea nu se clinti de la mormântul colonelului şi unii continuau să plângă.

- Spune-mi, Piotr, pentru ce l-au iubit oamenii atâfc de mult pe răposatul meu tată? i se adresă Vihrov vizitiului, în drum spre. casă.

- Pentru că era un om drept... Tare drept era dumnealui! răspunse Piotr

VIII

A VENIT LA AI SAl
ŞI AI SĂI NU L-AU PRIMIT?[2]

In aceeaşi zi, după masa de prinz, Vihrov se hotărî să plece la Fateeva. Piotr îl duse cu o sanie acoperită, trasă de trei cai înhămaţi în şir. Drept pedeapsă, nu-l mai luă pe Ivan cu el, dar nici nu ceru să vină altcineva, căci nu voia să se vorbească prea mult despre felul cum avea să-işl petreacă timpul la Fateeva.

îşi luă manuscrisul cu el: dorea foarte mult să-î citească Kleopatrei Petrovna lucrarea, ba chiar cit mai repede, şi să-şi dea seama ce impresie i-a făcut. Mergând astfel, ajunseră la pădurea Zenkovo. Vihrov îşi aminti rum se rătăciseră cândva, tot pe acolo.

- Ce zici, Piotr, de astă dată n-ai să mai greşeşti drumul? il întrebă el.

- Nu, n-am să-l mai greşesc, acum ştiu bine pe unde trebuie s-o luăm. răspunse acesta.

Era o seară senină dar geroasă; la un moment dat, Pavel simţi cum încep să-l treacă fiori reci prin tot trupul, în sfârşit, ieşiră din pădure; de o parte şi alta a drumului sclipeau luminile aşezărilor. în scurt timp, licăriră printre ele şi ferestrele conacului din Perţovo. Lui Vihrov i se opri inima în piept de încântare; îndată va fi acolo, la adăpost de frig, încălzit de vorbele mângâietoare ale femeii eare-I iubea; apoi avea să-i citească lucrarea. In acele ciipe se simţi cel mai fericit om din lume.

Câ’nd fu anunţată că Vihrov a sosit, Kleopatra Petrovna ieşi fuga în întâmpinarea lui şi, fără să ţină seama că alături i se afla valetul, se aruncă de gâtul oaspetelui şi-l copleşi cu îmbrăţişări şi sărutări. Apoi, brusc, se dădu câţiva paşi înapoi şi exclamă:

- Dumnezeule! Ce voinic şi frumos te-ai făcut! Ce s-a întâmplat cu tine?

Pornind spre Kleopatra Petrovna, Vihrov se îmbrăcase cu o redingotă dintr-o ţesătură foarte fină, o jiletcă de catifea şi pantaloni în carouri, aceştia fiind

2 Evanghelia de ta Toan î, lt.

dintr-o stofă mai plină, englezească. în ultima vreme, Kleopatra Petrovna îl văzuse îmbrăcat neglijent, ca un *Bursch* intr-o uniformă uzată şi nişte pantaloni lărgi şi tociţi, pe când acum se prezenta ca un tânăr elegant, descins direct din capitală!

- Ce bine arăţi la faţă, eşti de nerecunoscut! continuă Kleopatra Petrovna. Hai să vezi o veche cunoştinţă de-a ta, pe *Cătiche* Prâhina. Cred că n-ai - nimic împotrivă dacă o găseşti aici, la mine. nu-i aşa?

:- Bineînţeles că nu, sunt foarte bucuros s-o văd, zâmbi Vihrov.

- Ea ţine atât de mult la tine! Haidem!... Ia te uită Ia dumnealui, ce bine arată! i se adresă Fateeva prietenei safe, după ce îl duse pe Vihrov în salon.

1 Student din cursul superior (jargon studenţesc).

- *M-r* Vihrov, dumneata eşti oare? exclamă ta riadul el *m-lle* Prâhina, plesnind din palme.

- îmi închipui că multor femei le-a sucit capul la Moscova, continuă Fateeva, cred că se îndrăgosteau de el cu zecile!

- Cam aşa bănuiesc şi eu, rosti *m-lle* Prâhina, apăsând pe cuvinte.

Vihrov se simţi jenat de atâta entuziasm şi atâtea laude,

- Vă asigur că nu s-a îndrăgostit nimeni de mine, zise el sărutându-i încă o dată mina Fateevei, apoi şi prietenei sale. gest care o făcu pe aceasta din urmă să se simtă foarte mişcată.

In sfârşit, se aşezară cu toţii la masa ce se găsea în dreptul canapelei.

- Hai. povesteş le-ne ce-ai mai făcut la Moscova! îl rugă Fateeva, prinzându-i mina între palmele sale şi sărutându-i-o, fără să se jeneze de prezenţa Prâhinei.

- O, am făcut de toate!... Printre altele, o treaba foarte bună!... surise Vihrov.

- Ce fel de treabă? Te rog să ne povesteşti totul, de-a fir a păr! se repezi Fateeva. pe care exaltarea o făcuse

din eale-afară de vorbăreaţă.

- Am scris un roman de mari proporţii, care a şi devenit cunoscut.

- Un roman? întrebă Fateeva uşor derutată.

- – L-am citit prietenilor mei. pe care tu îi cunoşti, î se adresă Vihrov de astă dată direct Kleopatrei Petrovna. Toţi, in unanimitate, mi-au declarat că sunt un mare talent şi mi-au cerut cu insistenţă să mă apuc de scris. Acesta e şi principalul motiv pentru care am venit în ţară.

Ştim bine că Kleopatra Petrovna nu prea aprecia părerile şi gusturile zdrenţăroşilor amici ai lui Pavel. Dar în afară de asta. o şocă faptul că el venise la ţară pentru un moft al lui. scriitoricesc. O umbră de tristeţe îi acoperi pentru o clipă obrazul, până atunci strălucitor de fericire. Râmase astfel, tăcută, în schimb îi luă vorba *m-lle* Prâhina,.

- Ar fi foarte interesant să-l citim, rosti ea pe nas, după cum îi era obiceiul. Noutatea o surprinsese întrueâtva, ca şi pe Fateeva. Se prea poate să întâlnim acolo multe lucruri cunoscute! adăugă apoi cu veşnica ei dezinvoltură.

- Dacă dumnealui a scris în roman despre o altă femeie, îl sugrum, zâmbi Fateeva.

- Totul e despre dumneata, doamnă! o linişti Pavel,

- Este vorba de un roman istoric? întrebă *m-lle* Prâhina. Că tare mult îmi plac asemenea romane!

- Cum poate să fie un roman istoric, dacă vorbesc în el despre Kleopatra Petrovna! ripostă Vihrov.

- Vai, aşa e! se dumiri *m-lle* Prâhina.

Apoi, amândouă doamnele încetară să mai vorbească despre roman şi începură să-i povestească lui Pavel despre viaţa lor.

- Oh, prietene, nici nu-ţi închipui câte am avut de suferit după ce am sosit de la Moscova! se căină Kleopatra Petrovna. Dacă n-ar fi fost *Catiche*, adăugă ea, îndreptându-şi privirea spre *m-lle* Prâhina, cred că aş fi

înnebunit.

- Mă rog, răspunse cu oarecare sfială *m-lle* Prâhina, dragostea şi prietenia sunt sentimente nobile, şi, după părerea mea, ele ar obliga pe oricare să facă ceea ce am făcut eu.

- Totuşi ai riscat, soţul meu putea oricând să-ţi trântească o mitocănie, ba chiar să te poftească afară din casă.

- Asta-i bună, niciodată nu şi-ar fi permis aşa ceva, eu ştiu să mă comport cum trebuie faţă de oricine!... Am stat aici tot timpul, cât a mai fost în viaţă soţul dumneaei! îi explică *m-lle* Prâhina lui Pavel, şi imaginează-ţi, ea şedea acolo, lângă el, răbda, suferea, apoi venea dincoace, mi se arunca zdrobită de durere la piept şi pâângea în hohote toată noaptea.

- Dar, de fapt, ce s-a petrecut aici? întrebă Vihrov, neînţelegând prea bine oele spuse de Prâhina.

- Să vezi..., interveni Fateeva, când mi-a trimis Katea scrisoarea aceea la Moscova, mai multe cucoane, confidente ale soţului meu, temându-se că am să mă înapoiez Ia el, au reuşit să-l monteze în aşa măsură împotriva mea, încât atunci când am venit aici şi am intrat în camera lui, nici nu s-a uitat la mine şi nu mi-a răspuns la niciun cuvânt! Crezi că uşor mi-a fost să îndur toate astea şi totuşi să las impresia că nu observ nimic.

De fapt, lucrurile nu stătuseră chiar aşa cum povestea Kleopatra Petrovna. Fateev nu discutase niciodată cu

Prâhina şi nici n-o rugase să intervină ca soţia lui să se întoarcă acasă. Toate acestea le scornise însăşi Prâhina, ca să salveze situaţia prietenei sale, dâr o vârâse pe aceasta într-o asemenea încurcătură, încât, dacă ar fi fost o altă femeie în locul Kleopatrei Petrovna, nu se ştie in ce fel s-ar fi putut descurca.

- Totuşi, mi-am călcat pe inimă, reluă Fateeva, m-am aşezat lingă el şi i-am spus verde în faţă tot ce gândeam despre comportarea lui faţă de mine şi din ce

pricină am ajuns să fiu pornită împotriva lui!... El a înţeles cele ce i-am spus, ba chiar i-au apărut lacrimi în ochi; cu toate acestea-, până la sfârşitui vieţii nu mi-a acordat încredere şi nici n-a vrut să ia vreun medicament din mâinile mele.

- Cum adică, se temea să nu-l otrăveşti? întrebă PaveL,

- Se prea poate!

- Dar cine îl trata? se interesă Pavel.

- Un doctor de pe aici, din orăşelul nostru, răspunse Fateeva cam prea în grabă şi aprinzându-se la'faţă.

- E un nou admirator al Kleopatrei Petrovna, explică Prâhina.

- Aşa? rosti Pavel cu oarecare nemulţumire în glas.

- Ce scorneli mai sunt şi astea? se mânie Kleopatra Petrovna.

- Bineînţeles că sunt scorneli; altminteri parcă aş fi vorbit? încercă să se dezvinovăţească Prâhina.

- Totuşi, soţul ţi-a lăsat prin testament întreaga moşie, remarcă Vihrov.

- Să-l lăsăm în plata Domnului, şi pe el şi testamentul, lui î Cu poliţa aia, şi cu a şaptea parte la care am dreptul, aş fi primit moşia.şi fără testamentul lui!... Să ştii că despre

- testament n-am discutat cu el nimic! *Catiche* şi cu preotul l-aiu îndemnat.

- Am intrat atunci la dumnealui, îi luă vorba *in-ile* Prâhina, arătând foarte mulţumită că se ivise ocazia sâ povestească despre faptele ei, şi i-am spus direct: „Piotr Ermolaevici, chiar aveţi de gând s-o lăsaţi pe soţia dumneavoastră fără o bucată de pâine? Da' se poate? De ce, adică? Pentru care motiv?" Pur şi simplu i-am pus mina în git. Iar lui ajunsese pesemne să-i fie lehamite de toate celea. „Of, zice, daţi-mi pana şi am să semnez *V'* Preotul scrisese testamentul mai dinainte, aşa eă i l-am adus îndată, iar el l-a semnat tară măcar să se uite ce anume semnează, şi-n felul ăsta i-a lăsat toată averea

Kleopaşei.

Asemenea şiretlicuri puse la cale de cele două cucoane nu-i prea fură pe plac lui Vihrov, dar el. bineînţeles, nu-şi dădu gândurile pe faţă, ci se limită, adresându-i-se Fateevei. la o scurtă remarcă:

- Dumneata trebuie să cinsteşti, totuşi, memoria acestui om, căci ţi-a asigurat o viaţă tihnită.

- Ai dreptate! încuviinţă ea.

- Ba, era de datoria lui să-i asigure viaţa! exclamă Prâhina, gata oricând şi în orice împrejurare să-i dea dreptate prietenei sale şi s-o ridice în ochii celor din jur.

Vihrov susţinu toată această convorbire într-un mod aproape mecanic, căci în adâncul inimii ardea de nerăbdare să înceapă cit mai în grabă lectura romanului său; de aceea îndată ce-şi băură ceaiul, le-o reaminti chiar el interlocutoarelor sale:

- Ce ziceţi, mi-aţi îngădui să vă citesc lucrarea mea?

- Dar nu te simţi obosit de la drum? îl întrebă Fateeva.

Kleopatra Petrovna considera, pasămite, că după o despărţire atât de lungă, el ar fi trebuit să acorde mai multă atenţie dragostei, decât citirii unui roman. „Se vede că în acest răstimp a iubit o altă femeie!” încercă ea să-şi explice felul de a se purta al lui Vihrov şi peste chipul ei se abătu din nou o undă de tristeţe.

- Nu sunt obosit câtuşi de puţin, răspunse Pavel şi trecu în cabinetul unde i se aflau toate lucrurile, ca să-şi ia caietul.

Rămase singure, Fateeva şi Prâhina’ tăcură o vreme.

- Interesant, ce-o fi scris el acolo? rosti în cele din urmă *Catiche*.

- Mie nu-mi place îndeletnicirea asta a lui, răspunse Fateeva.

Ca să pot explica aceste cuvinte ale Kleopatrei Petrovna, trebuie să arăt că ea avea o părere oarecum

ciudată despre scriitori. Avea impresia că aceştia trebuie să fie neapărat ori nişte oameni de vază, cu cinuri înalte, aflaţi în imediata apropiere a ţarului, ori nişte mari savanţi. Dar iată că,

Vihrov, dealtfel un om foarte simpatic şi drag inimii safe, totuşi ciim nu se poate mai obişnuit, vrea hodoronc-trone.să devină şi el scriitor, ba chiar s-a şi apucat să scrie. Din punctul ei de vedere, treaba asta nu putea fi calificată decât ca o rătăcire, care avea să-l facă de râul lumii: de aceea Fateeva îşi propuse chiar să discute cu el foarte serios această problemă.

Aducindu-şi manuscrisul, Vihrov se aşează şi începu să citească. După ce sfârşi primul capitol, se adresă Kioopatrei Petrovna, întrebând-o:

- Ce zici, seamănă cu ce ştii dumneata?

Pe chipul Fateevei însă apărură semnele întristării şi ale unei vădite nemulţumiri:

- încăperile seamănă, dar văd că descrii o cu totul altă femeie, răspunse ea.

- Care, anume? o întrebă Vihrov, zâmbind.

- Nu-mi dau seama! răspunse Kleopatra Petrovna pe un ton departe de a fi glumeţ.

- Văd că o ţii una şi bună! rosti Vihrov şi reluă lectura. îşi zise că scenele zguduitoare şi, după părerea lui, pline de adevărul vieţii, care aveau să urmeze, aveau să le impresioneze în cele din urmă pe ascultătoarele sale, totuşi acestea rărftaseră în continuare eu totul indiferente... în ceea ce o priveşte pe Kleopatra Petrovna, aceasta nu era cuprinsă decât de un chinuitor sentiment de gelozie, căci în fiece pasaj al romanului n-o vedea decât pe An na Ivanovna, alte lucruri treeându-i pe lingă urechi. Cit despre *m-lle* Prâhina, indiferenţa ei trebuie explicată prin felul în care înţelegea ea ceea ce se cheamă literatură. Această respectabilă domnişoară avea, după cum ştim, o imaginaţie extrem de bogată, care o făcea să plutească în cele mai înalte sfere; astfel, ea considera că lucrul cel mai indicat pentru pana unui

scriitor era să descrie un cavaler în armură, sau poate chiar un tânăr civil, dar neapărat călare pe un cal, mergând să se întâlnească cu iubita lui, îmbrăcată, la rândul ei, ca o amazoană şi bineînţeles călare şi ea pe un alt cal. Dacă trebuiau descrise anumite încăperi, atunci, după părerea ei, cel mai bine era să fie înfăţişate nişte odăi somptuoase, bogat mobilate, îmbrăcate în stofe şi aur; dacă venea vox*ba de natură, apoi aceasta trebuia să fie una eu iz oriental: cu şopot de fântâni arteziene, cu palmieri înalţi, cu ciorchini de struguri atâmând de vrejuri, iar dacă era să se arate o vânătoare, atunci cea mai interesantă ar fi fost o vânătoai'e de tigri sau elefanţi. Cum însă în romanul lui Vihrov nu figura nimic din toate acestea, lucrarea nu se putea spune că nu i-a plăcut, ci doar că n-a izbutit s-o intereseze.

între timp, eroul meu işi propuse să le impresioneze pe ascultătoarele sale măcar prin subiectul romanului, prin ideea centrală relevată de conţinutul său, de aceea se grăbi să ajungă cit mai repede la capăt, dar nici în felul acesta riu izbuti să realizeze nimic: nu făcu deeât să le istovească şi pe ele şi să se simtă la rândul lui sleit de puteri.

-: Vai, dragul meu, cât de tare ai ostenit, i se adresă cu tandreţe *m-me* Fateeva şi, în loc să-i laude povestirea, începu să-i şteargă fruntea de năduşeală,

Vihrov nu izbutea să se dumirească: era oare lucrarea lui din cale afară de proastă, sau auditoarele lui nu erau citaşi de puţin competente pentru a-i judeca valoarea.

- Dumitale cum ţi-a plăcut? o întrebă el pe Prâhina.

- Ştiţi ceva, îi zise aceasta, eu sunt totdeauna foarte sinceră şi-mi place să spun tuturor adevărul; ca atare vă întreb: la cel bun îmi descrieţi dumneavoastră tot ceea ce cunoaştem, tot ceea ce vedem şi întâlnim în fiecare zi; lucrurile astea au şi aşa darul să ne plictisească.

- Nu putem descrie deeât ceea ce vedem şi cunoaştem, ripostă Vihrov. Dacă ne-am apuca să

descriem ceea ce nu cunoaştem, atunci nu am scrie deeât nişte inepţii. Picturile Iui Teniers, care înfăţişează ţărani olandezi cu nasul roşu, sunt mult mai apreciate deeât pictura franţuzească, rece şi lipsită de viaţă, care îi înfăţişează pe zeii din Oliriip.

- Ţăranul nu poate fi interesant niciodată, în niciun fel de tablou! Niciodată! exclamă aproape îngrozită *vt-lle* Prâhina.

- Păi. dacă nu vrei să citeşti nimic despre oeea ce există în viaţă, înseamnă că nu-ţi trebuie deeât să asculţi poveşti, opină Pavel.

- Ei nu, poveştile sunt prea naive. Ele pot interesa doar pe copii sau pe muierile de la ţară, ripostă Prâhina simţindu-se oarecum jignită.

- Nu toate poveştile sunt adresate copiilor, există şi oele ce se adresează oamenilor maturi; cum ar fi „Contele de Monte Cristo”, de pildă, spuse Vihrov.

- Vai, „Contele de Monte Cristo”! Ce roman încântător, ce roman superb! izbucni, aproape strigând, *m-lle* Prâhina. Şi, imaginaţi-vă, n-am citit decât începutul şi sfârşitul. A apărut într-o revistă şi n-am izbutit să fac rost de câteva numere la rând. Nu cumva le aveţi dumneavoastră? Vă rog din suflet să mi le daţi! îl imploră ea pe Vihrov.

- Nu, nu le am, răspunse el indignat. „Cu proasta asta nu mai am ce discuta”, hotărî în gând şi-şi îndreptă privirea spre Kleopatra Petrovna. Fateeva şedea îmbufnată.

- Dar dumneata ce părere ai despre lucrarea mea? o întrebă el.

- Pe femeia descrisă acolo eu n-o cunosc deloc, de aceea nu pot să am nicio părere.

- Cea mai mare parte a trăirilor sufleteşti le-am descris avându-te drept model pe dumneata, de aceea s-ar părea că trebuie să fie aproape de inima dumitale.

- Nu mi le atribui mie, întrucât chipul femeii pe care o descrii nu-mi aparţine, iar aşa cum am simţit eu în

anumite împrejurări poate să simtă oricare altă femeie, răspunse Kleopatra Petrovna. Până la urmă, toate acestea îl revoltară pe Vihrov, şi-l făcură să pună capăt discuţiei sale cu atari critici.

După acea întrevedere, nu mai rămase la Perţovo decât o singură zi, timp în care fu cât se poate de prost dispus. Nu-l supărase într-atât indiferenţa doamnelor faţă de lucrarea sa – îşi dădea seama prea bine că Kleopatra Petrovna apreciase totul într-un mod mult prea subiectiv, iar *m-lle* Prâhina avea un gust pueril – cât îl neliniştise un sentiment propriu de insatisfacţie născut în urma lecturii. Se spune că nimic nu-i mai folositor pentru un autor, decât să-şi citească o lucrare în faţa unui public care nu-l simpatizează. Atunci, părţile slabe ale lucrării îi apar cu claritate, ba chiar luând nişte proporţii înfricoşătoare. Acelaşi lucru se petrecu şi cu Vihrov: găsi în romanul său o sumedenie de părţi mai slabe şi îl cuprinse o dorinţă aprigă de a le corecta, simţind că de astă dată o va face cum nu se poate mai bine. De aceea, oiicât de mult insistă

Kleopatra Petrovna. ca el să mai rămână la Perţovo câteva zile, Paw»l spuse că îi e absolut imposibil să mai zăbovească,.şi. fără ca măcar să explice motivul grabei sale, plecă spre casă. poruncind vizitiului să mine cit mai repede. Sosind la Vozdvijenskoe pe la orele zece seara, nu ţinu seama de ora târzie şi se apucă îndată de lucru. Instalat în cabinetul său, îşi imagină fiecare scenă cu personajele ei; unde era cile ceva neclar în descriere, aduse clarificările necesare; pasajele care nu erau necesare pentru desfăşurarea ideii centrale le înlătură; amănuntele care păreau să lipsească le adăugă; într-un cuvin t, se comportă faţă de opera sa cu un maximum de exigenţă şi o corectă pe cit se pricepu mai bine.

IX

DIN NOU DOBROV

Revenind de la Fateeva în micul orăşel, capitala de judeţ, unde tatăl ei îndeplinea de patruzeci de ani funcţia

de administrator financiar, *m-lle* Prâhina dădu fuga îndată la *m-lle* Zaharevskaia, fata lui Ardalion Vasilici, şi o găsi siind, ca de obicei, cu cartea în mină, la fereastra dinspre stradă. Plină ca totdeauna de emfază, era îmbrăcată elegant şi pieptănată după ultima modă. Domnişoara cu pricina apare pentru prima oară în istorisirea mea, de aceea sunt nevoit să spun despre dumneaei măcar câteva cuvinte. *M-lle* lulia, căci aşa o chema, era înăltuţă şi destul de bine făcută. Un ochi mai exigent ar fi observat, bineînţeles. c-ă fizicul ei – de altfel ca şi cel al fraţilor săi – nu prea vădea o descendenţă nobilă; aşa, de pildă, trăsăturile feţei îierau prea rotunjite, pielea cam aspră, părul bălai cam spălăcit, aşa cum se întâmplă să vezi la slujnice. Toate acestea însă erau atenuate de faptul că *m-lle* lulia ştia să se comporte destul de bine, nu părea deloc proastă, era o fată citită şi cuminte.

Bălrânul Zaharevski (soţia îi murise mai demult) îşi adora fata şi în spaţioasa lor casă nu locuiau acum decât numai ei doi. Acestei domnişoare nu-i venise încă niciun peţitor, fapt care se explica prin aceea că fata era foarte mandră şi nu s-ar fi măritat cu fitecine. *M-lle* Prâhina o adora pe Iul ia şi o considera drept cea mai bună prietenă a sa. O, in această privinţă, drăguţa noastră *Catiche* era extrem de prevăzătoare: avea o mulţime de prietene. Dacă una din eie o părăsea ori se certa cu ea, *Catiche* pleca îndată s-o viziteze pe a doua; dacă şi aceasta îşi schimba într-o zi atitudinea faţă de ea, îşi găsea îndată loc la a treia; şi fiecăreia dintre ele îi cunoştea foarte bine principala slăbiciune; aşa, de pildă, ştia că Iulia Zaharevskaia încă nu iubise pe nimeni, însă dorea nespus de mult să se îndrăgostească de cineva.

- Vai, ce *bel-homme* mi-a fost dat să întâlnesc, Dumnezeule, Doamne! exclamă *Catiche*, venind la această amică a ei şi aşezându-se lingă ea, pe un scaun.

- Cine e? întrebă Iulia cu indiferenţă.

Se întâmplase în repetate rânduri ca Prâhina să

exagereze, ba chiar să scornească minciuni pe această temă.

- *Paul* Vihrov ii zice. O frumuseţe de bărbat! îmbrăcat ca o cadra, sprinten şi deştept nevoie mare!

Autorul e aproape convins că *m-lle* Prâhina, cel puţin de la ultima întrevedere, se îndrăgostise ea însăşi de Vihrov, pentru că de atunci începuse a vorbi despre el aproape cu ardoare.

- – Unde l-ai văzut? se interesă Iulia, care mai aflase între timp câte ceva despre *Paul* Vihrov, şi anume, cine era, dacă venise demult la conacul său, de câţi iobagi dispunea; doar în ceea ce priveşte înfăţişarea lui, n-avusese încă prilejul să audă vreo apreciere.

- L-am văzut la Kleopaşa, răspunse Prâhina.

- Se zice că-i adoratorul ei, rosti Iulia, vrând să pară la fel de nepăsătoare.

- Vai ce gugumănie! Omul nu-i este decât rudă, ba chiar o rudă destul de apropiată, dinspre partea Implevilor, exclamă Prâhina, totdeauna gata nu numai să păstreze tainele prietenelor sale, dar să le şi apere pe acestea din urmă cu îndârjire deosebită.

Iulia nu-i comentă în niciun fel precizarea, dar *Catiche* îşi dădu seama prea bine că reuşise să-i trezească interesul pentru Vihrov; de aceea, ajungând, peste o săptămână, din nou la Kleopatra Petrovna, n-avu nici acolo răbdare şi-i dădu îndată raportul:

- Vai, e îndrăgostită o persoană de *Paul* al tău, nevoie mare!

- Cine e? întrebă Kleopatra Petrovna, vădit nemulţumită,

- – lulenka Zaharevskaia,

- Dar unde l-a văzut?

- Nu l-a văzut nicăieri, i-am povestit eu cum arată, ce voce are, cit e de inteligent şi inimos, de a rămas dumneaei entuziasmată!

- De ce ai făcut asta? întrebă Kleopatra Petrovna.

- Uf. Dumnezeule, de ce am făcut-o? Aşa, pentru că

a. venit vorba; trebuia, doar, să avem un subiect cie discuţie.

- S-ar ii putut găsi şi un alt subiect. Tu nu înţelegi că prin asta poţi să-mi faci rău?

- Cu ce ţi-aş putea face rău?! ripostă mirată *Catiche*, Pentru prima dată i se trezi un asemenea gând.

- Păi cu aceea că. întâlnindu-se, Iulia va începe în mod sigur să cocheteze cu el şi, bineînţeles, orice bărbat răspunde la cochetăria unei fetişcane frumuşele.

- O, nu! exclamă Prâhina. Aşa ceva nu-i cu putinţă, Paul îţi e credincios cum nici nu pot să-ţi spun.

- Te pomeneşti că îi cunoşti mai bine decât mine! rosti Kleopatra Petrovna, supărându-se de-a binetea pe pr ietena ei şi chiar plecând de lingă ea.

- Ce femeie ciudată, nu vrea să arate nimănui pe adoratorul ei. Ei bine, să ştii că n-ai să-l mai poţi ascunde S rosti *Catiche* înălţând din umeri, în clipa când rămase singură.

Mica lor discuţie fu absolut suficienţă Cit din acel moment Kleopatra Petrovna să-şi îndrepte toată atenţia el de femeie geloasă spre modestul centru judeţean. In acest scop îşi găsi chiar o iscoadă, o batrină precupeaţă, care vindea unt şi brânză, şi care, din porunca ei, bătea în fiecare săptămână drumul de la Perţovo la Vozdvijenskoe, se interesa intr-ascuns ce se mai întâmplă pe acolo şi aducea la cunoştinţă Kleopatrei Petrovna toate cele aflate, primind pentru serviciile ei calupuri de unt şi câte-o sumă de bani.

Cit despre Iulia, se pare că persoana lui Vihrov îi trezi, într-adevăr, un interes aparte. Cel puţin aşa se explică faptul că numai la câteva zile după convorbirea cu *Catiche* ea îşi făcu apariţia în cabinetul tatălui său, om ajuns în vremea aceea la o vârstă foarte înaintată, şi se aşează în dreptul lui, pregăti ndu-se, după cum se arăta, pentru o discuţie din cele mai serioase.

- Tăicuţule, spune-mi, rogu-te, ce cavaleri vor lua parte în iarna asta la reuniunile din târgul nostru?

- Nu prea-mi dau seama, rosti bătrânul. Cred că tot alde Ivan Petrovici şi cu Piotr Ivanâci, adăugă el zâmbind.

- E îngrozitor, tăicuţule!... Mai bine nu m-aş mai duce deloc la asemenea reuniuni. Te agiţi, cheltuieşti, dar pentru cine o faci şi pentru ce?!

Zaharevski înălţă din umeri.

- Ce putem face, în ziua de astăzi tinerii cumsecade s-au cam împuţinat, rosti el cu amărăciune.

- Se zice că la Vozavijenskoe ar fi venit un tânăr pe nume Vihrov. Chipurile, e foarte inteligent şi cu studii.

- Am auzit şi eu; ăsta-i fiul lui Mihail Polikarpâci. După câte se pare, e şi un om înstărit.

- Fă-i, te rog, o vizită şi invită-l să ia parte la reuniunile noastre; să vină şi pe la noi măcar un tânăr cumsecade, să avem cu cine schimba o vorbă.

In sinea lui, bătrânul Zaharevski aprobă întru totul dorinţa fiicei sale.

- Să ştii că am şi un motiv pentru a-i face o vizită. Din însărcinarea Aleksandrei Grigorievna, eu am fost cel care am vândut Vozdvijenskoe şi de-atunci au rămas la mine nişte hârtii pe care nu i le-am predat răposatului său tată; am să mă duc acum şi am să i le înmânez feciorului.

- Du-te şi dă-i-le, tăicuţule, dar în primul rând conyinge-l să iasă din bârlogul lui şi să vină la reuniune!

Am să-l conving, răspunse Zaharevski.

Ajungind la Vozdvijcmkoe şi aruncând o privire spre impozantul conac de acolo, Ardalion Vasilici murmură fără voie: „M-da!, n-ar fi rău s-o instalez aici pe Iulka!”

Urcă cu greu scara ce ducea spre vestibul, îşi scoase acolo şuba scumpă din blană de dihor şi porunci să fie anunţat: „sunt consilierul de stat Zaharevski!” în ultimul timp, din ispravnic fusese ales mareşal al nobilimii, căpătase gradul de general şi spera să obţină şi o decoraţie.

Vihrov se grăbi să vină în întâmpinarea oaspetelui,

Zaharevski îl salută cu respect, făcându-i o adâncă plecăciune.

- Sunt foarte bucuros să vă văd la mine, excelenţa voastră! i se adresă Vihrov, stânjenit de atitudinea atât de respectuoasă a bătrânului, apoi il conduse în salon.

- Iertaţi-mă, vă rog!... rosti Zaharevski, ducându-şi mina la piept. Ştiţi, vârsta... mă chinuie astmul... nu pot să încep vorba dintr-o dată.

Vihrov se grăbi să-l aşeze cit mai comod.

în sfârşit, Zaharevski îşi recăpătă respiraţia şi începu să vorbească fără grabă:

- In primul rând... am venit să vă felicit... cu ocazia sosirii dumneavoastră aici, şi apoi... să vă predau... din însărcinarea fostei proprietărese... unele documente! Scoase din buzunar un plic voluminos şi îl înmână lui Vihrov.

- Vă sunt foarte recunoscător, rosti Vihrov, primind plicul.

Intre timp, bătrânul aruncă în jur o privire curioasă. Zărind noul interior şi constatând că peste tot domneşte o curăţenie exemplară, rămase încântat.

- Nu vă plictisiţi la ţară? îl întrebă pe Vihrov, aproape cu duioşie în glas.

- Nu, răspunse acesta.

- Sper, totuşi, continuă Zaharevski, că ne veţi vizita orăşelul.

- O, bineînţeles, şi primul căruia mă voi simţi dator să-i fac o vizită veţi fi, de bună seamă, dumneavoastră.

- Vom fi bucuroşi să vă avem oaspete, răspunse Zaharevski, înclinându-se din nou cu respect, dar vă rugăm stăruitor să participaţi şi la reuniunile din oraşul nostru, să le daţi strălucire prin prezenţa dumneavoastră.

- Cinci au loc aceste reuniuni? se interesă Vihrov.

- în fiecare duminică! preciza Zaharevski. A lua parte la ele, continuă el pe un ton persuasiv, e aproape datoria fiecărui nobil... Căci. dacă nu vine unul. nu vine

altul, cu cine să se mai facă reuniunea şi cum să se mai distreze tinerii şi domnişoarele!

- Familia dumneavoastră ce mai face? se interesă Pa vel.

- Familia mea e alcătuită acum din singura mea fată, care locuieşte împreună cu mine: feciorii mei sunt fiecare cu slujba lui. iar soţia mi-a murit...

La aceste cuvinte, Vihrov.se strădui să arboreze o expresie de tristeţe, ca.şi cum ar fi regretat intr-adevăr dispariţia doamnei Zaharevski. Oaspetele mai stătu cam vreo oră, iar la plecare îi strânse mina cu multă afecţiune şi-î adresă din nou rugămintea de a participa la reuniunile despre care venise vorba.

- Am să vin neapărat, răspunse acesta, hotărât, intr-adevăr, să ia parte la ele.

Kleopatra Petrovna află foarte repede despre această vizită, fiind, se pare, informată tot de vechea ei iscoadă, care se nimerise a fi tocmai în ziua cu pricina la Vozdvijenskoe, întrucât chiar a doua zi trimise un bileţel foarte alarmant Prâhinei. revenită din nou la oraş:

„Bătrânul Zaharevski l-a şi vizitat pe Pa vel. Află chiar de la Zaharevskaia când le va veni Pavel in vizită, caută să fii acolo, urmăreşte ce vor discuta amândoi şi scrie-mi totul î"

Conform indicaţiilor primite. *Catiche* alergă intr-un suflet la Zaharevskaia, află tot ce o interesa;şi-i scrise îndată prietenei sale următoarele:

„Cind anume îi va vizita dumnealui, ei nu cunosc: va veni însă cu siguranţă, duminica viitoare, la reuniunea care se va organiza în oraş!... îmi imaginez cit de bine se ya distra acolo!"

Q J

O.1

Primind această înştiinţare, Kleopatra Petrovna îi trimise la rândul ei lui Vihrov, câteva râriduri:

„Nepreţuitul meu prieten, vino la mine dumuiică: mor dacă nu te văd!"

Vihi'ov însă îi răspunse:

„Nepreţuita mea prietenă, nu pot să vin duminică, întrucât am de lucru până peste cap; voi veni după ce voi isprăvi totul."

„Are de lucru până peste cap, dar la reuniune se duce!" gândi Kleopatra Petrovna, ba chiar din pricina acestei lipse de atenţie din partea lui Vihrov, căzu la pat. *Catiche* Prâhina, aflând că prietena ei s-a îmbolnăvit, se înfăţişă grabnic spre a o consola, dar Kleopatra Petrovna nici nu voi s-o asculte: plângea în hohote, se zvârcolea în pat şi îi tot reproşa amicei sale:

- Numai dumneata eşti de vină, numai de la flecăreala dumitale a începui totul.

- Ce să înceapă, sufleţelul meu? o întrebă, spăsită, Prâhina.

- Totul! Să nu mai vorbeşti cu mine niciodată! exclamă Fateeva.

In timp ce la Perţovo se vânturau asemenea presupuneri şi interpretări, eroul meu se lăsa pradă celor mai simple şi nevinovate preocupări. Era absorbit cu totul de finisarea lucrării sale, care ajunsese, în sfârşit, să poată fi transcrisă pe curat. Pentru acest lucru, Vihrov voia să angajeze vreun seminarist tinerel de la parohie, aşa că-i porunci lui Kirian să caute o asemenea persoană; vechilul, prezentându-se chiar a doua zi la conac, îl anunţă că la parohie nu se mai află niciun seminarist, aceştia fiind cu toţii plecaţi acum pe la şcolile lor, în schimb există un diacon răspopit, care ar fi dispus să copieze lucrarea.

- Cine-i diaconul ăsta? întrebă Pavel.

- După nume, e unul Dobrov, răspunse Kirian.

- – A, îl cunosc! exclamă Vihrov. Dar de scris, o fi scriind frumos?

- Are o mână de adevărat copist, răspunse Kirian. L-am adus cu mine, dacă binevoiţi să-l vedeţi lă: faţă.

- Pofteşte-l încoace; m-ar bucura să-l văd.

Dobrov intră şi-l salută cu plecăciune pe Vihrov.

Purta un surtuc încă mai zdrenţăros ca altcândva, iar în picioare nişte cizme făcute ferfeniţă.

- Să trăieşti, cunoştinţă veche! i se adresă Vihrov şi-i întinse mâna.

Dobrov i-o strânse cu sfială.

- Şezi colea, rogu-te, îl pofti Vihrov.

Dobrov cercetă cu o privire tot atât de sfioasă scaunele din odaie şi se aşează uşurel pe marginea celui mai tare dintre ele.

- Ai putea să-mi copiezi o lucrare?

- Cred că aş putea!

- De scris, scrii corect?

- Foarte corect; la şcoală, pentru treaba asta ne băteau cu nuiele împerecheate cu sânne.

- Pe şeful secţiei de poliţie l-ai părăsit?

- Da, bine că am scăpat!

- De ce?

Un răstimp, Dobrov rămase tăcut, cumpănindu-şi răspunsul.

- Cucoana dumnealui era tare haină, zise în cele din urmă, cum venea vara, mă trimitea întruna să mân muierile şi băieţandrii la pădure, ca să-i adune ciuperci şi tot soiul de poame; vă daţi seama că de bună voie nu s-ar fi dus nimeni... Pînă atunci, lumea de pe la noi mă avea la inimă, că doar eram om simplu, dar de când cu povestea asta, cum mă arătam în sat, începuseră să fugă toţi de mine ca de urs, şi muierile, şi ţâncii, de-mi crăpa obrazul de ruşine! Iar de nu-i aduceam nimic – vai, cura mă mai suduia!... Hămăia. hămăia, mai rău ca o şarlă L. Dădeam ultimul ban şi-i luam poame din lârg, numai ca să scap de gura ei, zău aşa!

- Şeful era mai cumsecade?

- – Lacom şi el, zise Dobrov. Când se-ntâmpla să mergem la câle un iarmaroc, numai ce-i trimitea pe toţi vătăşeii, pe copist şi pe curieri la târgoveţii de acolo, ca să vadă de le e cântarul bun, de le e proaspătă marfa, şi, uite, tot aşa, pînă îi făcea să iasă toţi cu ploconul, şi nu

cu te miri ce; câte unul din ei poate nu scotea din tot negoţul lui cât îi dădea şefului; din pricina asta mulţi târgoveţi nici nu mai vin la iarmaroacele din judeţul nostru.

De ce n-au făcut pllngere?

- Ba au făcut, da n-a prea stat nimeni să-i asculte, căci vorba ceea: o mină spală pe alta: am zis şi bodaproste când am scăpat din şleahta lor încheie Dobrov.

- Şi acum din ce trăieşti?

- Păi, din ce să trăiesc? Mai fac câte ceva pe la biserică, câte ceva pentru ţărani, şi iaca aşa îmi adun de ale gurii; numai cu îmbrăcămintea nu mă prea ajung, nu pot s-o scot la capăt!

- Mută-te cu totul la mine; îţi ofer întreţinere, îmbrăcăminte şi o odăiţă care o să-ţi placă.

- Vă mulţumesc... Acum pot să primesc, că mai înainte nu ştiu dacă aş fi fost în stare.

- De ce, mă rog?

- Pentru că pe vremea aceea ajunsesem să-mi beau şi minţile.

- Acum nu mai bei?

- Nu. E al doilea an de când nu mai beau. Naiba s-o ia de băutură, mi s-a urât de ea: cit am căutat să-i vin de hac, blestematei, credeam că o să-i birui tăria, dar până la urmă tot ea mă dădea gata.

- Spune-mi, pentru ce te-au răspopit? întrebă Vihrov.

Dobrov dădu trist din cap.

- M-au răspopit, aş zice, pentru că am meritat-o. răspunse el.

- – Păi cum s-a-ntâmplat?

- Uite aşa s-a-ntâmplat: într-o zi, când vlădica a! nostru a trecut pe aici, părintele protopop, fiind tare pornit împotriva mea, m-a pârât la prea sfinţia sa cum că n-aş prea sta bine cu purtarea şi n-aş cunoaşte cum trebuie nici catehismul; ei, şi vlădica a hotărât să fiu

trimis sub oblăduirea mănăstirii Totski; n-am avut încotro, m-am supus, m-am dus acolo şi de prea mare plictiseală m-am apucat să meşteresc tabachere pentru călugări, cu tot felul de figuri pe ele. Un monah, bunăoară, coace un ou la luminare, iar diavolul ia povaţă de la el. Tăiam figurile din coajă de mesteacăn, iar dedesubt puneam foiţe de poleială... Şi uite cam aşa a mers treaba, cită vreme am mai avut ceva bănuţi în buzunar... Cum vă spuneam, acum m-am potolit, nu-mi mai pasă dacă-mi lipseşte votca, dar pe-atunci nu puteam trăi o zi fără ea; şi când am isprăvit sumuliţa pe care mi-o dăduse alde nevastă-mea, diaconeasa, mare necaz pe mine; să mor. nu alta. că nu mai aveam cu ce să-mi iau de băut!... Am început să cer împrumut de pe la călimări – nu-mi dădea niciunul. poate că nici ei nu aveau!... De vreo două ori, să mă ierte Maica Precista, rai-am căutat loc în fânărie ca să mă spânzur: ei bine. tocmai atunci, fir-ar al naibii să fie, le-a.venit în gând ălora de la mânăstire să mă trimită cu nişte saci la moară. îşi mai făcea veleatul la mânăstirea aceea un mujic trimis acolo prin hotărârea unei instituţii. „Ce te tot plângi că n-ai bani de băutură. îmi zice, ian trinteşte un sac dintr-ăştia la crâşmă şi-o să vezi câtă votcă îti dă pe el crâşmarul!'' La început, se înţelege că m-am răţoit la el:..Ce vorbă-i asta, i-ara zis. la ce mă îndemni. ticălos ce eşti!" Şi-am plecat la moară. La ducere, m-am ţinut tare trecând pe lingă crâşmă, dar când m-am întors, să te ţii! Hotărât lucru, pusese diavolul stăpânire pe mine: mi s-a făcut negru înaintea ochilor, n-am mai ştiut ce fac, am sărit din car, am înhăţat un sac şi repede cu el la crâşmă Ta-l. frăţioare, prietene al meu, îi zic crâşmarului. primeşte-l!" Ăla a priceput numaidecât despre ce-i vorba, mi-a luat sacul şi mi-a dat atunci să linehesc vreo două. trei pahare. „Să vii mai pe seară, mi-a zis, şi-om face atunci socoteala mai acătării, că acu' bate la ochi!" Mi-am dat şi eu seama că e mai bine aşa, am ieşit fuga din crâşmă, mi-am ajuns din urmă calul, am sosit la mânăstire, am

început să predau sacii, iar la numărătoare mi-a lipsit unul. „Pesemne, mi l-a furat careva, le zic monahilor, vina e a mea, am adormit pe drum!” Am zis asta, dar tremuram varga şi-mi clănţăneau dinţii în gură de spaimă; îmi era ruşine, eram şi amărât, mă şi temeam. Am vrut să-mi mărturisesc pe dată păcatul, dar limba parcă mi se lipise de cerul gurii; de fapt, treaba asta ar fi pulul să n-aibă urmări! Casierul, de pildă, nici n-a prea căutat să afle pricina: s-a uitat, numai, drept în ochii mei şi parcă m-a străpuns cu privirea; mai bine m-ar fi omorât pe loc. Nici nu mai ştiu cum de-am izbutit să aştept să cadă înserarea ca să mă pot duce la crişmar, să încheiem socoteala; şi-apoi nici n-aş putea spune că mai voiam atunci chiar aşa de tare să beau, dar se tot lega de mine mujicul acela: „Haide, haide, pune votcă la bătaie, altminteri o să le spun eu ăstora unde ţi-ai pierdut sacul!”. Când colo crâşmarul îmi zice: „Nu ţi-arn luat, băiete, niciun fel de sac!” Ei, şi-atunci m-am înfuriat de-a binelea. îmi dădeam seama ce pungăşie fusesem în stare să fac şi vedeam acum că acelaşi lucru se uneltea împotriva mea. Şi m-am apucat să-l ciomăgesc în aşa hal pe cârciumarul acela, încât nu ştiu, zău, cum de nu l-am omorit... Am dat în el şi am tot dat, de-am ajuns amândoi lac de sânge. Până la urmă a început ăla să răcnească: „Ajutor!” îndată s-a strâns lumea şi ne-au legat pe amândoi... Furios cum eram. m-am pomenit urlând: „Luaţi aminte oameni buni: eu am furat un sac de la mânăstire şi i l-am dat lui, iar el tăgăduieşte!...” Şi uite aşa am ajuns în faţa instanţei de judecată: doar se văzuse limpede că nu eram decât un hoţ, care a încercat se se-nfrupte din avutul mânăstirii. Ei, şi anchetatorii noştri m-or fi încondeiat zdravăn, numai că, spre norocul meu, stareţ al mânăstirii era pe vremea aceea un om blând şi cumsecade. M-a chemat la el şi mă-ntreabă: „De ce ai făcut treaba asta, diacone, de ce ţi-ai însuşit sacul?...” Auzindu-l cum îmi vorbeşte, chiar mi-au dat lacrimile. „Sfinţia voastră, îi zic, oare chiar să mă fi apucat de

furat!... Zece saci în loc aş da mânăstirii pentru păcatul ăsta al meu. De n-oi mai avea saci pe-acasă, îi zic, atunci o să pună enoriaşii mei mână de la mână şi o să-mi facă rost. Am fost în stare de-aşa ceva, zic, pentru că n-am mai putut răbda, tare am vrut să beau!...” „De ce n-ai venit să-mi spui mie, zice, ţi-aş fi dat niscaiva gologani, întrucât-ştiu că i se mai întâmplă omului să sufere de-o boală ca asta!...” „N-am îndrăznit, zic, sfinţia voastră!” Şi ce credeţi, s-a apucat stareţul şi-a scris cu mâna lui o scrisoare către vlădică, fiind amândoi buni prieteni încă de pe când urmau teologia. „Priviţi acest caz, i-a scris, nu ca un judecător aspru, ci precum Iisus cel milostiv!” Şi a pus vlădica următoarea rezoluţie: „Cazul să fie clasat, iar diaconul, răspopit şi scos din cinul ecleziastic”.

- Totuşi, nu te-a scutit de pedeapsă! observă Vihrov.

- A fost bun şi aşa, îi mulţumesc lui Dumnezeu că n-am ajuns la ocnă! răspunse Dobrov.

ALTE ISTORISIRI ALE LUI DOBROV

O săptămână mai târziu, Dobrov, îmbrăcat într-un surtuc nou, cu lenjuri curatfe pe el, şi cu o pereche de cizme noi, şedea liniştit şi copia lucrarea lui Vihrov. Din când în când, zâmbea uşor şi clătina din cap.

- Ce e, Gavrila Emilianâci? îl întrebă Vihrov1:

- Tare frumos aţi adus-o din condei, îi răspundea copistul.

La ora unu se aşezau amândoi la masă. După masa, Vihrov obişnuia să se întindă pe divanul din cabinet, iar Dobrpv se aşeza tot acolo într-un fotoliu. Dându-şi seama că lui Gavrila Emilianâci, ca oricărui beţiv care s-a Lăsat de băutură, îi plăcea foarte mult ceaiul, Pa vel poruncise ca după prânz să i se aducă samovarul, astfel că Dobrov, ronţăind câte-o bucăţică de zahăr, bea ceaşcă după ceaşcă şi istorisea întruna fel şi fel de întâmplări,

Observându-l cu multă atenţie, Vihrov constată câ Dobrov era unul dintreacei destul de numeroşi oameni din Rusia, despre care se putea spune că dacă n-ar fi băut, ar fi fost nişte oameni de mare ispravă: era cinstit,

grijuliu, harnic; în plus mai era şi foc de deştept, având şi un spirit de observaţie atât de dezvoltat, incit nimic nu-i scăpa ochiului. Vihrov sta şi-l asculta ca pe un adevărat înţelept,

- Azi am copiat din lucrarea dumneavoastră fragmentul acela unde vorbiţi.despre un mareşal al nobilimii care n-avea nicio putere asupra boierilor, i se adresă Dobrov într-una din după amieze, să ştiţi că aţi intuit bine treaba asta: cam aşa se întâmplă în general.

- Serios? se miră Vihrov.

- Serios! confirmă Dobrov. Astăzi, boierii încă s-au mai potolit niţel, că mai demult să te ferească Dumnezeu ee zurbagii erau. Mi-aduc aminte, că odată, pe -când mai slujeam încă la biserică, un boiernaş i-a jucat preotului o festă – să te cruceşti, nu alta!

m

Vihrov îşi încorda auzul, bănuind dinainte că Dobrov avea să-i povestească ceva interesant.

- Ce fel de festă? întrebă el, cu glasul sugrumat de curiozitate.

- Preotul ăsta, să vedeţi dumneavoastră, era tare lacom; pretindea să-i dai de toate pentru parohie: şi bani, şi pâine coaptă, şi grâu din reedita nouă. înhăţa de la oameni, pentru vecernie, şi cile un viţel, zău aşa! De eâte ori nu ne întorceam spre casă, viţelul stând legat frumuşel în căruţă! Ba, câteodată, se mai apuca să se şi zbată, să se desfacă din legături şi să sară iar din căruţă, iar noi, paracliserii, fuga după el... Şi uite că boierul de care vă spun... tare mai era zănatic şi chefliu, ba-i plăcea să te ia şi peste picior... boierul ăsta, deci, îi zice odată popii: „Părinte, zice, să nu-i asupreşti prea tare pe ţăranii mei, că altminteri am să-ţi fac una, de-ai să mă pomeneşti!” „Păi, când şi cu ce i-am asuprit!” a căutat să se dezvinovăţească preotul, şi şi-a văzut mai departe de treabă prin parohie, după cum îi era obiceiul. A răbda! boierul nostru cit a răbdat şi uite că-ntr-o zi, când s-au adunat la dumnealui o mulţime de oaspeţi, a pornit cu ei

la vânătoare, să scoată, pasămi-te, un urs din bârlogul lui; l-au scos, l-au împuşcat, şi, bucuroşi fiind, au şi băut zdravăn după aceea. în fine, au plecat cu toţii pe la casele lor, iar boierul a rămas singur şi l-a cuprins urâtul: nu mai avea cu cine să schimbe o vorbă şi pe deasupra îl mai durea şi capul după beţie. Tocmai atunci îi pică aşa, tam-nisam, preotul ăla, să rezolve cu dumnealui nu-ş' ce trebuşaare... „Chemaţi-! aici!" zice boierul. Intră popa în cabinetul dumnealui... şi numai ce-i sare boierul de gât şi începe a se tângui: „Vai, iubite prietene, ce bine că ai venit tocmai la timp, că mare necaz a căzut pe capul meu!"' „Da'ee s-a întâmplat?" întreabă preotul. „Păi să vezi, zice boierul, am plecat cu toţii călare la o vânătoare de urşi şi, chereheliţi cum eram, unul dintre gonacii mei, zice, a căzut de pe cal, a nimerit cu tâmpla într-un ciot şi a murit. Cum la locul întâmplării, în pădure, n-am fost decât noi amândoi, şi cum poliţia noastră are de mult pică pe mine, s-ar putea să fiu băgat la răcoare. Aşa că. zice, fă-mi rogu-te, un pustiu de bine şi, ca să nu prindă nimeni de veste, îngroapă-) pe răposai făi 5 autorizaţia poliţiei. Că pentru treaba asta. zice, ţi-oi da o mie de ruble!" Şi, zieând astea, scoate boierul banii şi-i întinde preotului. Ei, şi-a pus lăcomia stăpânire pe popă, la fel cum mă încrâncenase altcândva pe mine patima beţiei: a-nceput să şi dârdâie când a văzut bănuţii. „Dar, zice, să fie adevărat, domnule... şi-i spune pe nume... că nu dumneavoastră l-aţi omorât pe gonaci, ci omul s-a prăpădit din propria lui vină?" „Ei cum poţi să crezi, dragă prietene, zice boierul că te-aş face părtaş la o crimă? Atâta mă tem, zice, să nu mă trezesc cu poliţia pe capul meu. Şi întrucât, zice, nici în sat la noi n-as vrea să se discute prea mult treaba asta, printre paracliseri, am să ţi-l aduc pe răposat acasă, iar mâine îl scoţi mai de dimineaţă la biserică, îi faci o slujbă şi-l înmormântezi!" Popii i-a plăcut ideea asta, căci nu prea voia nici el să împartă banii cu dascălii. „Scot sicriul cu o slugă, şi-a spus el, îl duc la biserică, îi fac o slujbă numai cu

ţârcovnicul – avea el acolo un ţârcovnic cam toniălău – şi-l îngrop.” Şi iacă aşa au căzut la învoială... Chiar în miez de noapte s-a auzit cioc, cioc la poarta popii! Iese el în curte şi, intr-adevăr, dă cu ochii de sicriul în care se afla mortul... A poruncit să fie aşezat în odăiţă la el, după care oamenii care-l aduseseră au plecat îndărăt, la ale lor. S-au urcat popa şi cu preoteasa în pat, dar pas de a Îs mai veni somnul. „Părinte, zice preoteasa, văz că nu arde nicio luminare la căpătâiul mortului; oare, nu-i îngăduit, să aprinzi luminarea la capul unuia care n-a murit de moarte bună?” „Ba da, zice popa, de ce să nu fie îngăduit?” „Atunci, face preoteasa, mă duc şi-i pun o luminare...” „Du-te!” Intră maica preotească în odăiţa cu sicriul şi numai ce răsună de-acolo un răcnet, de sare popa speriat, dă fuga dincolo şi-o vede pe preotească stând cu braţele în lături... „Părinte, părinte, zice ea, nu-i un om aci, în sicriu, i-un urs!” „Cum să fie urs?” Se uită popa în sicriu şi ce-i văd ochii: ursul, jupuit vezi doamne, de piele, şi-nvelit intr-un linţoliu, zace acolo, ca şi un om. Abia atunci şi-a adus aminte preotul de zisa boierului: „am să-ţi fac eu una de-ai să mă pomeneşti!” „Fir-ai tu să fii, cu şotiile tale!” şi-a zis popa în gând, dar îndată s-a întrebat: „Păi mia aceea de ruble la ce bun mi-o fi dat-o? Şi ce mă fac eu acuma cu ursul ăsta, unde să-l ascund?” Nici nu s-a dumirit bine, că şi aude la poartă zarvă mare, zvon de zurgălăi, după care uşa casei se dă în lături şi intră înăuntru boierul, urmat de şeful secţiei de poliţie şi de-un membru al judecătoriei. „Iată, domnilor, le zice boierul, aseară, beat fiind, i-am dat ăstui preot o mie de ruble, ca să-mi îngroape un urs lângă biserică, după toate canoanele bisericeşti; poftiţi de vă uitaţi, zice, corpul delict e aici, în casa dumnealui!” Preotul dădea din colţ în. colţ, încerca s-o ia în glumă, dar dumnealor au întocmit binişor constatarea şi i-au cerut s-o semneze... Speriat, preotul a căzut în genunchi şi le-a dat nu numai mia luată de la boier, dar şi încă una din propriul lui buzunar!

Vihrov surâse.

..Chiar în halul ăsta?” gândi el, apoi îi adresă lui Dobrov o altă întrebare:

- Spune-mi, rogu-te, se mai întâmplâ oare să constrângă vreun boier pe femeile de la moşia lui să-i facă poftele?

- Se mai întâmplă, răspunse copistul. De conacul Krivţovo aţi auzit?

- Am auzit.

- Ei bine, trăia acolo mai demult un boier care, vreme de treizeci de ani, nu s-a mai putut dezbăra de un asemenea năravv. Când trecea prin satele lui şi punea ochii pe câte-o fată de ţăran, numai ce poruncea ca ea să-i fie adusă deîndată la conac. O ţinea la el o lună, două, trei, câteodată şi un an, pe urmă o trimitea înapoi la părinţi, ca şi cum nu s-ar fi întimplat nimic.

- Păi cum se împăcau cu asta părinţii fetei sau fraţii?

- îi mai aruncau ei boierului vorbe de ocară, îl mai. amenințau şi cu toporul, dar până la un timp l-a ferit Dumnezeu. Intr-o zi însă şi-a luat tot aşa o feţişoară de la o văduvă, cea mai sărmană femeie de pe moşia lui. Ce a mai plâns biata fetiţă! Maică-sa zicea la început: „Ei şi, mare scofală, are s-o ţină cât are s-o ţină, şi tot are să-i dea drumul ¡” Mai avea însă boierul ăsta, şi un alt. năravv:

tare îi mai plăcea ca ţăranii să-i aducă plocon tot c<^ aveau ei mai bun prin casă. De i se întâmpla vreunuia, de pildă, să aibă în grădină o varză mai acătării, îndată îi aducea şi lui o căpăţână; dacă scotea vreo muiere din cuptor o plăcintă mai rumenită, numaidecât tăia din mij’oc două bucăţi şi fuga cu ele la dumnealui. Din toate as+ea se-nfrupta boierul, ba mai şi zicea că-s tare gustoase. Ei şi într-o zi vine la dumnealui, cu un asemenea plocon, şi sărăntoaca aia de văduvă. „înălţimea voastră, zice, am făcut astăzi un parastas pentru părinţii mei, iar biinelele pentru pomană, zice, mi-au ieşit tare gustoare!” Şi-i dă, mă-nţelegeţi, nişte blinele

nemaipomenite. S-a aşezat boierul să le mănânce, a hăpăit cel puţin zece, iar bătrânica, între timp, s-a făcut nevăzută, s-a pitit pe undeva. Deodată i se face boierului rău, îl apucă greaţa... şi dă poruncă servitorilor s-o caute pe bătrână. Feţişoara a fugit şi ea, n-au găsit-o decât mai târziu în pădure, iar boierului îi era tot mai rău şi mai rău. S-a chinuit el aşa vreo două zile şi şi-a dat duhul – că n-avea pe niciunul dintre neamuri mai pe-aproape. Mujicii lui şi slujitorii de la curte s-au temut să anunţe autorităţile, poliţia nu s-a amestecat nici ea, şi-ncet, încet, cazul a fost dat uitării. Dună ce a murit boierul, s-a întors şi bătrânica în sat. „Ba să ştiţi că din biinelele astea, zice, am mâncat şi eu, au mâncat şi preoţii care-au făcut parastasul"; popii şi-au adus aminte şi ei că-ntr-adevăr, au mâncat blinele, dar n-au păţit nimic. Mă rog,' o fi fost sau nu cu păcat toată povestea asta, numai Dumnezeu o ştie, însă eu, domnule, continuă Dobrov cu o vădită însufleţite, nu pot nici astăzi să trec liniştit pe lângă conacul acela, fie că merg pe jos, fie că trec pe-acolo cu căruţa. Vă aduceţi aminte de casa aia cenuşie? Ei bine, îmi închipui de fiecare dată că s-au petrecut în ea fel de fel de nelegiuiri. Păduricii de creşte prin preajmă i-a rămas şi astăzi numele de „nuielişte", căci de acolo poruncea boierul să fie tăiate nuielele cu care îi pedepsea pe ţărani. Iazul de lângă conac e şi el mocirlos şi murdar, câmpul, naiba să-l ştie, parcă-i prea neted, iar luncile sunt numai smârcuri: când le vezi, parcă-ţi trec fiori prin inimă, iar dacă se-ndmplă să trec noaptea pe-acoâo. o iau la picior, ca nu cumva să-mi iasă nălucile în cale. zău a.şa!...

- Ia spune-mi, Gavrila Emilianâci. îl întrebă Vihrov într-una din următoarele lor convorbiri de după amiază, nu cunoşti vreo poveste în care rolul principal să-l joace dragostea? Am nevoie de aşa ceva pentru lucrările mele, pricepi?

- Pricep, răspunse Dobrov. numai că pe aici cam rar poţi să-ntâlneşti aşa ceva. Aici nu-i ca prin părţile

slobode. pe lingă drumul mare de pildă, unde lumea se adună adesea la tot soiul de petreceri şi de şezători.

- Păi, stimabile, ripostă Vihrov, acolo totul se preschimbă grabnic în desfrâu.

- Asta cam aşa e... Pe aici, pe la noi. oricare fată sau muiere e mult mai cinstită decât prin alte părţi.

- Totuşi trebuie şi ele să nutrească nişte sentimente, să iubească...

- Aveţi dreptate, sufletul poate le-o fi clocotind şi lor, numai că se tem şi se ruşinează să dea asta în vileag.

- Totuşi or fi stând de vorbă cu cel pe care îl îndrăgesc, i-or fi împărtăşind cumva sentimentele. Vezi. aşa ceva aş vrea să surprind.

- Ba eu aş zice că nici nu stau de vorbă, căci sini tare ruşinoşi cu toţii, şi flăcăii şi fetele; doar se înghesuie unul într-altul, se sărută şi atât.

- Aştept, totuşi, să-mi spui o poveste de dragoste, insistă Vihrov.

Dobrov schiţă un zâmbet.

- Ce-aş putea să vă povestesc? zise el. Spuneţi-mi, pe Katerina Petrovna Plavina o cunoaşteţi, nu-i aşa? Feciorul dumneaei parcă a locuit împreună cu dumneavoastră, eând eraţi la liceu?

- A locuit, îi cunosc, dar despre ce e vorba?

- Păi, uite că dumnealor, spre exemplu, li s-a-ntâmplat din pricina unei iubiri o poveste tare afuristă. în uithâ cu vreo trei ani a venit dumnealui aici pentru o vată întreagă şi s-a îndrăgostit lulea de fata unor ţărani.

- Plavin?! exclamă Pa vel. mirat.

- Chiar el. Şi s-a îndrăgostit aiât de tare, continuă Dobrov, incit mama dumnealui s-a speriat ca nu cumva s-o ia pe fată de nevastă. Fiind însă o bătrină vicleană şi cu minte ageră, s-a făcut că n-are nimic împotrivă, ba mai mult, i-a dat voie fetei să şi locuiască In casa dumnealor, numai că mai târziu, când tânărul s-a pregătit să plece la Petersburg – îşi aranjase în aşa fel treburile ca să poată lua şi fata cu el – l-a chemat la dumneaei şi i-a spus:

„Dragul mamei, nu-i bine ce faci! Pe la noi nu se obişnuieşte una ca asta. Toţi o să mă acuze că-ţi îngădui să te dedai desfrâului; aşa că cel mal nimerit ar fi să-ţi trimit fata mai târziu, după ce vei fi plecat!” Ei, şi dumnealui – îl ştiţi cum era: un tânăr sfios, prudent, o fire închisă – n-a ieşit din cuvântul maică-si şi-a plecat... Bătrâna însă, niciuna nici două, s-a apucat şi-a vândut-o pe faţă surorii dumisale. Aflând cele petrecute, boierul i-a scris: „Cum vine asta, măicuţă?” „Uite-aşă, bine, feciorul meu drag, i-a răspuns bătrâna, căci eu cu slăbiciunea mea nu te-aş fi putut refuza, pe câtă vreme mătuşa ta n-are s-o lase pe fată să plece la tine, nici în ruptul capului!” Boierul însă nu s-a mulţumit cu asta. A ticluit ce-a ticluit prin nişte oameni de-ai dumnealui şi fata a izbutit să fugă la Petersburg!... Mătuşa boierului i-a cerut îndată să i-o trimită înapoi, dar dumnealui s-a opus şi i-a scris: „Cere-mi ori câţi bani vrei, numai lasă-mi fata’1. Mătuşa i-a-răspuns la rândul dumneaei: „N-am nevoie de niciun ban de al tău, vreau doar să nu ne faci de ocară, însurându-te cu o ţărancă”. Boierul totuşi nu i-a dat drumul fetei să plece şi-atunci mătuşa aceea, după sfatul mamei dumnealui, s-a apucat să scrie la toţi jandarmii din Petersburg. Ăia l-au chemat ia ei, l-au mustrat, totuşi dumnealui avea o funcţie mare!...

- E şef de birou, îl întrerupse Vihrov.

- Acu’ are o funcţie şi mai importantă!... L-au făcut un fel de ajutor de director, cam aşa ceva!... Cum s-a întors ia Petersburg. l-au şi numit în funcţia asta.

„Of, Plavin, Plavin! gândi Vihrov. Mă faci acum să-ţi trec multe cu vederea.”

- Şi cum s-a terminat povestea asta? îl întrebă pe Dobrov.

- S-a terminat aşa, că n-a izbutit să mai ţină fata la dumnealui, au trimis-o jandarmii la boieroaică, ba chiar îmi pare câ au dus-o din post în post. E mare puterea boierească, nu poţi face nimic împotriva ei.

- E mare!... Ar putea să fie mai mică’! observă

Pavel. Dar ia spune-mi, Gavrila Emilianâci, vreo altă poveste de dragoste nu mai ştii?

- Nu ’mai ştiu, răspunse Dobrov. Mă rog, a păţit nevasta poliţaiului nostru una lată cu alde bărbatu-său, dar aişa-i o poveste cam caraghioasă.

- Nu-i nimic, să fie şi una caraghioasă. Am impresia că dumneaei i-o pomicică...

- Oho. şi încă ce poamă! Păi cum să nu fie, ziceţi şi dumneavoastră, dacă nu face toată ziua decât să bea şi să se îndoape?

- Mă rog. Ce zici că a păţit?

- Să vedeţi. în ultima vreme dumneaei era în amor cu un boier fără nicio ocupaţie, unul aşa înalt, zdravăn, altminteri om blajin şi cam prostănac. De întâlnit cu dumnealui, cucoana se întâlnea la ea în bucătărie: în casă se temea de slujnice, nu se putea încrede în ele, doar pe bucătăreasă şi-o apropiase. Cineva s-a apucat însă de i-a suflat poliţaiului la ureche să fie mai cu băgare de seamă. Şi-ntr-o zi, cum şedea ea şi se giugiulea cu drăguţul, numai ce vine intr-un suflet bucătăreasa şi-i zice:..Cucoană, măicuţă dragă, a sosit boierul şi vine glonţ spre bucătărie!” Valeu, Doamne! Ce să facă. unde să-şi ascundă iubitul? „Bagă-te în cuptor, îi zice, c-om trage capacul peste tine.” Boierul n-a avut încotro şi s-a vârât în cuptor. Coşul era drept, deci şi-a putut face el loc acolo. Tocmai atunci intră şi Piotr Matveici, poliţaiul, în bucătărie. „Ce faci aici, sufleţelule?”..Ce să fac. zice cucoana, am venit şi eu p-aci.” „Aşa?” zice dumnealui, atunci dă-mi şi mie o votcă şi ceva de gustare, să mai stau şi eu aci, cu tine.” Dar ea de colo: „Vai, sc poate? Haidem în casă...” „Ba nu, zice bărbatu-său. dacă am spus c-ă stau aci, aci stau!” Ce să facă dumneaei? A plecat să-i aducă votcă. El însă şi-a aruncat privirea primprejur – vorba ceea: cu ochi de poliţai! – şi-ndată şi-a dat seama unde-i pitit boierul. „Măi, ce poftă mi s-a făcut, zice, de nişte ochiuri prăjite, ia fă-mi şi mie nişte ochiuri.” Asta i-a zis-o bucătăresei.

Femeia n-a avut încotro şi a aprins focul – aşa uşurel – pe priehiciul vetrei. Numai că fumul şi funinginea tot i-au intrat boierului pe nas, de-a-nceput ăla să tuşească pe-nfundate... între timp poliţaiul îşi zice: „Hai, că l-am mânjit zdravăn pe boier” şi se-apucă să strige: „Hei, care sunteţi acolo: strajă, vătăşei!...” Aia au şi dat fuga. „Turnaţi apă pe coş că s-a aprins funinginea!” Oamenii – buf! şi-au turnat vreo două vedre... Boierul n-a putut răbda, a sărit din cuptor, negru ca dracul... „A, stimate domn, zice poliţaiul, văz că eşti un hoţ, ai venit să mă furi! Ia spune, vrei să deschid acţiune şi să te bag la temniţă, ori te laşi biciuit şi-mi dai un înscris cum că n-ai nicio pretenţie?” Ce avea să facă boierul, a dat înscrisul... L-am bătut noi, cât l-am bătut, a fugit omul glonţ din secţie şi de atunci cucoana nici că l-a putut ademeni să mai vină pe la ea... nu mai vine, se teme.

Vihrov sta culcat pe divan şi asculta, furat de aceste istorisiri ale lui Dobrov, personajele cărora parcă prindeau viaţă înaintea ochilor lui încântaţi.

XI

EXPLICAŢIA

A doua zi, eroul meu se aşează să scrie o altă nuvelă, de dimensiuni mai reduse. înfăţişă acolo un tată-despot, trăsăturile căruia împrumutaseră câte ceva din felul de a fi al răposatului său tată, mai ales severitatea şi unele grosolănii de militar ale acestuia. Fiul moşierului cu. pricina se îndrăgosteşte de o ţărancă, dar, ca şi Plavin, pesemne, se teme şi nu divulgă nimic. Tatăl mărită fata cu un mujic şi o pedepseşte pe bătrâna ei mamă, pentru că aceasta a îngăduit fetei să se întâlnească cu feciorul lui. Vihrov intitulă nuvela „Boierul de la Krivţovo”, căci imaginea acestui conac, despre care îi vorbise Dobrov i se întipărise adânc în memorie... Scrise într-o singură dimineaţă trei capitóle.şi i le dădu lui Dobrov să le copieze. Acesta le parcurse mai întâi şi. ca de obicei, surise:

- Cum e? Iţi place? îl întrebă Pavel.

- îmi place. Aşa le trebuie ăstora, răspunse Dobrov.

Spre seară, Vihrov îşi aminti că trebuie să meargă la reuniune şi, ca să se îmbrace, apelă din nou la Ivan. O făcea pentru prima oară de eând căzuse în dizgraţie şi-şi ducea veacul pe la bucătărie. Auzindu-se strigat de boier, Ivan şi-o luă din nou in cap. începu să umble tropăind prin toate odăile, să se răţoiască la Gruşa cea nurlie şi la băiatul de casă care îl serviseră pe Vihrov în absenţa lui, ba chiar îndrăzni să-i zică fetei..nemernică". Din această pricină, fata izbucni în plâns. Pavel află, se răsti la Ivan şi-i promise că de va mai scoate măcar o vorbă, îl va trimite cit ai clipi să îngrijească de vite.

Ivan se potoli.

Eroul meu se îmbrăcă foarte elegant şi, urcându-se într-o comodă sanie cu coviltir, plecă la reuniune. Serbarea fusese organizată la birtul oraşului. Sala de dans era încăpătoare, dar cam prea răcoroasă; când sosi Vihrov, orchestra instalată în vestibul tocmai atacase un galop. La intrare, Pavel fu întâmpinat de bătrânul Zaharevski, care purta un frac negru şi o jiletcă albă, avându-şi prinse la piept toate decoraţiile. De astă dată, se oferise chiar el s-o facă pe maestrul de ceremonii.

- Poftiţi, poftiţi, îl invită cu plecăciuni adinei bătrânul.

Vihrov îi strânse mina şi intră cu oarecare semeţie în salon, cuprinzând cu o privire de vultur întreaga societate: se şi adunaseră acolo multe cucoane, bărbaţii fiind, la rândul lor, destul de numeroşi.

- Vă aşteaptă aici cunoştinţe vechi, rosti Zaharevski, venind în urma lui Pavel. Iată-le!... adăugă el, arătând spre doi bărbaţi, care se de-sprinseseră din mulţime şi veneau spre ei.

Unul din cei doi purta un frac negru, larg şi prost croit, celălalt, dimpotrivă, un frac cam prea îngust, cafeniu, cu nasturi de culoare deschisă, şi nişte pantaloni strimţi, cenuşii; avea un ciuf ondulat şi mustaţa cănită.

- – E Jivin! exclamă Vihrov. recunoscând în domnul

cu frac negru pe acel Jivin căruia, odinioară, îi plăcuse felul cum tinta el la pian şi despre care îi vorbise şi Salov.

Jivin, rămas tot holtei, se îngrăşase mult. Era magistrat şi se stabilise aici, în oraş.

- Dumnealui e tot o cunoştinţă veche de a ta, îi spuse lui Fa vel, după ce se salutară, şi i-l ărâtă pe domnul cu frac cafeniu.

- Ne-am cunoscut, intr-adevăr, deşi într-o împrejurare cam ciudată, rosti acesta, întinzându-i mina.

Pavel il privi cu atenţie şi îşi reaminti că se cunoscuseră demult, într-o împrejurare pe drept cuvânt cam stranie: fiind încă elev în clasa a şaptea de liceu, el, Pavel, se dusese* într-o zi la o baie publică. Tocmai citise piesa „Prea multă minte strică „, aceasta îi plăcuse atât de mult, îneât ajunsese să-l obsedeze, şi în momentul în care băieşul se apucase să-l frece prea tare pe spate, îi spuse:

- Freacâ-mă, băiete, dar mai cunoaşte şi măsura!

- Asta-i din „Prea multă minte strică”? observă un domn întins pe o altă bancă.

- Da, e din „Prea multă minte strică”, răspunse Pavel.

- Cine eşti dumneata? îl întrebă domnul.

- Mă numesc Vihrov şi sunt elev de liceu. Dar dumneavoastră?

- Sunt Kerghel, moşier... Ia spune-mi, la liceu vă învaţă să scrieţi poezii?

- Ne învaţă, cum să nu. De fapt învăţăm regulile versificaţiei.

- Ţi-au căzut cumva în mină versurile lui Benediktov1-: „Cârlionţii fetei care te vrăjeşte, luciul şi parfumul lor”? continuă Kerghel, ridieându-şi picioarele. Sunt nişte versuri minunate.

- Aveţi dreptate! aprobă Vihrov. Pe vremea aceea îi plăcea şi lui poezia lui Benodiktov.

Află apoi că şi Kerghel scria versuri şi că o poezie de-a lui. intitulată „La sosirea lui Jukovskiân patrie”,

chiar a

1 lieneciiktov. Vladimir Grigorievici (180?-1873) – poet rus, la moda prin deceniul al treilea al secolului al XlX-lea.

-.Jukovski. Vâslii Andrecvici (1783-1852) – poet rus. reprezentant al romantismului contemplativ.

fost publicată, autorul grăbindu-se să i-o recite chiar acolo, la baie.

- E foarte frumoasă! îl lăudă Vihrov.

După aceea nu se mai văzură niciodată.

Acum, Kerghel era asesor pe lângă judecătoria zemstvei şi se bucură mult reîntâlnindu-l pe Vihrov.

Aici nu mă pot reţine să nu vă spun câteva cuvinte pornite de la inimă despre cele două cunoştinţe ale eroului meu. Ducându-şi viaţa în mijlocul societăţii dintr-un mic oraş provincial, o societate cam vulgară şi lipsită de cultură, atât Jivin, cât şi Kerghel erau aproape singurii promotori ai acelei unde firave de gândire mai elevată, de sentimente mai nobile şi aspiraţii mai poetice, care şerpuia în acea vreme, atât de modest şi aproape tainic, prin mijlocul grobienei vieţi ruseşti, îmbâcsite, cum se exprimase pe bună dreptate Vihrov, de postavul cazon. Jivin, bunăoară, era abonat, chiar de la apariţia ei, la revista „Otecestvennâe Zapiski'*1, o citea din scoarţă în scoarţă şi cunoştea aproape pe de rost articolele lui Belinski, în timp ce Kerghel, educat la şcoala de cădeţi, înclina mai mult spre „Biblioteka dlea citenia"2, şi spre „Severnaia Pcela"3. In funcţiile pe care le deţineau, niciunul, nici celălalt nu făceau, ce-i drept, mare lucru, totuşi se poate afirma cu certitudine că erau mult mai folositori decât tot felul de afacerişti ce se credeau foarte.deştepţi, măcar prin aceea că nu umblau după căpătuială şi nu oprimau poporul. Dragostea pentru literatură şi poezie izbutise să le dezvolte sentimentele de cinste şi nobleţe sufletească.

Această întâlnire îl bucură foarte mult pe Vihrov, deşi nu-şi putu explica lămurit de ce anume se bucură.

- Aţi venit definitiv aici, v-aţi stabilit la ţară? i se adresă politicos Kerghel.

- Da, m-am stabilit la ţară, confirmă Vihrov.

1 „Analele patriei” – revistă petersburgheză care, între anii 1830-1316, a avut o orientare realist-democrată.

2 „Biblioteca pentru lectură” (1834-1865, Petersburg) – revistă oaie §p opunea curentului progresist în literatură.

3 „Albina Nordului” (1825-1864, Petersburg) – gazetă cu caracter politic şi literar.

- Mă gândeam, frate, să-ţi fac o vizită, să-ţi amintesc de mine, spuse Jivin, dar mi-era teamă că n-ai să mă recunoşti ’

- St: poate una ca asta?! exclamă Vihrov.

- Aş zice că sosirea oaspetului nostru drag trebuie marcată cu un strop de şampanie, spuse Kerghel.

De băut îi plăcea să bea, dar numai atunci când era bine dispus.

- Păi să bem, îl aprobă Jivin; îi plăcea şi lui să bea, dar să bea zdravăn.

- Să bem, să bem i fu de acord Vihrov.

Se îndreptară cu toţii spre bufet.

Zaharevski îi urmă şi el cu un pas furişat, ca de motan. Se pare că se străduia să nu-l piardă din ochi pe eroul meu, pentru ca acesta să nu cadă cumva sub o influenţa nefastă

Kerghel ţinu morţiş ca prima sticlă de şampanie să fie comandată de el.

Ciocniră cu toţii şi băură. Kerghel cel atât de politicos i se adresă lui Zaharevski:

- Stimate Ardalion Vasilici, nu poftiţi să beţi un pahar cu noi?

Zaharevski luă paharul, ciocni cu toţi şi-l bău rn tăcere.

- Ia spune, prietene, ce mai faci, cum o duci? îl întrebă Vihrov pe Jivin.

- – Ce să fac, frăţioare, mă plictisesc; mai citesc câte-o carte, asta mi-e toată distracţia. Uite, dacă ai să-mi dai voie, am să vin mai des pe la tine, căci sini holtei, n-am pe nimeni.

- O să ne vedem, fără doar şi poate, răspunse Vihrov. Dar dumneavoastră? Mai scrieţi poezii? i se adresă el lui Kerghel.

- Am un volum tipărit, mă voi simţi onorat să vi-I prezint, răspunsă acesta.

- Perm iteţi-mi, domnilor, să vă ofer şi eu o sticlă de şampanie, interveni Zaharevski. Nu voia, pesemne, să rămână mai prejos decât ceilalţi în ceea ce privea ospitalitatea acordată noului lor oaspete.

T*

îi acceptară cu toţii propunerea şi mai băură câte-un pahar.

Vihrov simţi că începe să-i vâjâie capul.

- Ar trebui să-l prezentăm doamnelor pe musafirul nostru, rosti Zaharevski.

- Da, da, cum să nu, îl susţinu Kerghel. Şi, în primul rând, fermecătoarei fiice a domnului Zaharevski, adăugă el.

- Vă rog, acceptă Vihrov.

Reveniră cu toţii în salon. Băi rinul Zaharevski şi Kerghel îl conduseră spre o tânără de statură înaltă, care purta o rochie bogată, cu briliante, era, pesemne, pieptănată de un coafor şi ţinea în mină un bucheţel de flori proaspete.

Era *m-lle* Iulia.

- M-r Vihrov! i-l prezentă Zaharevski. Fiica mea! i se adresă apoi lui Pavel, arătând spre tânăra fată.

Vihrov se înclină, dar îşi dădu seama că nu-i vine nimic în minte, ca să poată lega o convorbire cu domnişoara.

Cil despre *m-lle* Iulia, aceasta îşi zise că Vihrov corespunde întocmai descrierii făcute de *m-lle* Prâhina, adică este o mândreţe de bărbat.

- Dansaţi, *m-r* Vihrov? i se adresă ea.

- Dansez, răspunse acesta şi înţelese că trebuie s-o invite îa un cadril, ceea ce şi făcu.

Kerghel trecu în faţa lui, iar Jivin. întrebat de Vihrov de ce nu dansează, nu făcu decât să dea din mină.

- Nu ştiu să dansez, zise el, trecu de-o parte şi, c-ît timp dură cadrilul, îl urmări pe Pavel cu o privire aproape înduioşată. – – M-r Jivin e un bărbat foarte inteligent, dar îngrozitor de posac, i se adresă. Iulia lui Vihrov, făcând primii paşi de dans şi potrivindu-şi in acelaşi timp brăţara de Ia mină.

Dacă l-ar fi interesat cit de puţin acest gest, Vihrov ar fi observat îndată că obiectul cu pricina valora cel puţin o mie de ruble.

Vinul băut continua să aibă efect asupra lui Pavel, făcându-l să danseze cu multă însufleţire; cu aceeaşi plăcere dansa şi *m-lle* Iulia; deşi convorbirea lor se rezuma la

- râteva cuvinte schimbate cind şi c'ind, Iulia o dirija în aşa tel. incit fiecare vorbă a ei să capete un anume tâle.

- Sper, *m-r* Vihrov, că veţi trece pe la noi, adică pe la tatăl meu? spuse ea.

Am să trec neapărat, sunt chiar obligat să răspund vizitei pe care mi-a făcut-o tatăl dumneavoastră.

- Nădăjduiesc că ne veţi cunoaşte nu numai cu ocazia unor vizite protocolare, ci veţi veni pe la noi şi aşa, într-o seară, fără invitaţie.

- – Dacă îmi veţi permite.

Vai de mine! Ne vom simţi onoraţi... Am auzit, *m-r* Vihrov. că sunteţi un muzician desăvârşit.

Am cântat eândva la pian, dar acum cred că n-aş mai fi in stare, răspunse Pavel.

Prâhina îi şi spusese prietenei sale că Vihrov e un muzician cu alese însuşiri, în timp ce faptul că era scriitor îl trecuse sub tăcere întrueât nu voia decât să-i sublinieze calităţile, iar activitatea lui de literat, cu toată

dragostea pe care i-o purta, atât ea, cit şi Fateeva, o considera, ca şi aceasta, drept o greşeală, o rătăcire.

După ce cadrilul luă sfârşit, Vihrov îl văzu pe Kerghel venind spre el.

Primarul nostru ar vrea să vă cunoască, i se adresă acesta.

- Bucuros! răspunse Pavel.

Kerghel îl rugă să-l urmeze din nou la bufet; Vihrov îl însoţi.

- Vino şi tu! îi făcu Kerghel un semn lui Jivin.

- Vin! răspunse acesta zâmbind.

In urma lor tropăi şi Zaharevski. De astă dată. se pare că-l interesa să vadă dacă Vihrov se va antrena la băut în egală măsură cu Kerghel şi Jivin, iar dacă ar fi fost aşa, atunci nu prea era bine!

Primarul, un om gras, pesemne un negustor onorabil, stătea în dreptul unor pahare pline cu şampanie.

- Poftiţi! i se adresă lui Vihrov, fără măcar să se recomande, şi-i oferi unul dintre pahare.

Vihrov încercă să ref uze.

Primarul repetă: „poftiţi!” şi încă destul de insistent: se vedea bine că n-avea să cedeze, până eând paharele n-aveau să fie golite. Vihrov îi îndeplini dorinţa. Onorabilul primar era cunoscut prin îndemânarea cu care ştia să îmbete pe oricine: niciunul din guvernatorii veniţi să inspecteze orăşelul nu pleca până ce primarul nu-l făcea criţă. Vihrov simţi că s-a ameţit de-a binelea.

- Domnilor, să dansăm un galop, propuse el.

- Să dansăm! Minunată idee! exclamă Kerghel.

- îmi permiteţi să dansez din nou cu fiica dumneavoastră? i se adresă Pavel lui Zaharevski.

. -- Asta depinde numai de dumneavoastră, îi răspunse acesta.

- Haide, prietene, să dansezi şi tu, îl îndemnă apoi Vihrov pe Jivin.

- Să mergem, fir-ar să fie! consimţi acesta, prinzând

curaj.

Aşa i se întâmpla aproape întotdeauna: de venit la asemenea reuniuni venea trist şi plictisit, dar cum dădea pe gât câteva pahare, pornea îndată la dans. Vihrov veni grăbit la Iulia; aceasta îi puse cu vădită plăcere mina pe umăr şi amândoi se avântară în vârtejul dansului. Jivin sălta şi el cu o fată foarte frumuşică; la un moment dat, se îndepărtă cu ea într-un colţ al salonului şi începu să facă acolo nişte „figuri" de galop, şoptindu-i în acelaşi timp ceva la ureche. Kerghel fusese toată viaţa îndrăgostit de câte cineva, seriindu-i respectivei persoane şi o seamă de poezii. Tânăra de acum era un nou obiect al sentimentelor sale.

După un timp, Vihrov şi partenera lui se aşezară, să-şi mai tragă sufletul, în nişte fotolii aflate într-un ungher al sălii; deodată, Pavel se trezi în faţă cu un chelner.

- Cineva întreabă de dumneavoastră, îl anunţă-acesta.

- Cine?

- Nu ştiu. întreabă de dumneavoastră, repetă chelnerul.

Vihrov se duse spre uşă.

M-lle Iulia privi după el, nedumerită.

în vestibul, Pavel dădu de o scenă bizară. Valeţii boierilor aflaţi acolo, se amuzau aruneându-şi unul altuia o cizmuliţă de damă; eizmuliţa de catifea era scâlciată şi murdară; chiar în clipa când intră Vihrov, eizmuliţa nimerise in obrazul unuia dintre ei.

- – Ptiu, netoţi mui sunteţi, de azvârliţi toate spurcăciunile în obrazul omului, zise el, ştergându-se pe faţă şi scuipând.

Zărindu-l pe Vihrov, valeţii se fâstâciră şi încetară să mat arunce cizmuliţa.

- Cine mă caută? întrebă el.

- O domnişoară, răspunse unul dintre ei şi-l conduse într-o încăpere alăturată.

Acolo, Vihrov dădu peste *m-lle* Prâhina; respectabila domnişoară părea necăjită şi ruşinată.

- * Kleopaşa a venit aici, în oraş, e bolnavă rău şi vrea neapărat să vă vadă, vorbi ea, agitată. Vihrov, cunoscând-o prea bine pe Kleopatra Petrovnă, îşi dădu seama că la mijloc nu-i altceva decât o manifestare de gelozie.

- Nu pot să vin acum, nu se cade să plec de aici! îi zise Prâhinei.

- Ba chiar acum, pentru numele lui Dumnezeu, altfel nu garantez de nimic, Kleopaşa ar putea să şi moară; vă implor în genunchi să veniţi cu mine!... *Şi m-lle Catiche* făcu o mişcare, ca şi cum ar fi fost gata să-i cadă la genunchi. Veniţi măcar pentru câteva clipe.

- E bolnavă într-adevăr, sau nu-s decât capriciile ei dintotdeauna?

- E bolnavă, e bolnavă rău! repetă *m-lle* Prâhina.

Pavel se hotărî să se repeadă pentru câteva clipe s-o vadă. Când ieşiră în vestibul, el constată că cizmuliţele de catifea, de care îşi bătuseră joc valeţii, aparţineau chiar Prâhinei; niciunul dintre servitori însă nu se sinchisi să i le ofere, aşa că fata, întoreându-se spre perete, se grăbi să şi le tragă singură. Cizmuliţele erau murdare pentru că *m-lle* Prâhina, trimisă de prietena ei, se grăbise să vină încoace pe. jos. Kleopatra Petrovnă nici măcar nu se deranjase să-i ofere trăsura ei. Bineînţeles ai Vihrov o luă cu el în sanie, dar tot drumul nu schimbă o vorbă. Pavel era supărat, iar *Catiche* se temea ca nu cumva în decursul întâlnirii lui cu Fatceva să iasă vreo boacănă. Ajunseră, în sfârşit, la un han murdar şi, trecând peste grămezi ele bălegar, intrară într-o cameră, unde nu ardea decât o luminare de seu. Fateeva zăcea în pat. Capul îi era înfăşurat într-o basma alba muiată în oţet, iar ochii i se umflaseră de plâns. Lui Vihrov, bineînţeles i se făcu milă de ea.

- Ge-ai păţit, draga mea? o întrebă el, apropiindu-se de pat şi sărutând-o, fără să se jeneze de prezenţa

Prâhinei.

- Vai, ee duhneşti a vin, se vede că te-,ai distrat bine acolo! rosti Fateeva, ferindu-şi capul. *Caliche*, tu du-te acasă, vreau să rămân singură cu dumnealui, adăugă ea îndată.

- Bine, plec, răspunse aceasta, fiind gata să pornească din nou pe jos.

- Ia, rogu-te, sania mea, i se adresă Vihrov.

- Vă mulţumesc; chiar că până acum am umblat cu zăpada până la genunchi! rosti Prâhina pe un ton plingăreţ.

Vihrov şi Fateeva rămaseră singuri.

'- Ai plecat de la bal. Pesemne că ai dansat acolo cu Iulenka Zaharevskaia? zise Klecpatra Petrovna.

- Da, am dansat cu ea, răspunse Vihrov măsurând cameră în lung şi în lat.

Fateeva, parcă muşcată de şarpe, se înălţă în capul oaselor.

- Ascultă-mă, începu ea cu un glas sugrumat, eu nu mai am putere să suport situaţia în care m-ai adus. Toată lumea vorbeşte că sunt amanta dumitale, or eu nici măcar onoarea asta n-o am, întrucât nu mă întilnesc deloc cu dumneata.

- Ce vrei să spui cu asta? întrebă Vihrov, oprindu-se înaintea ei şi privind-o cu atenţie.

- Vreau să spun că am să mor din pricina acestei situaţii, răspunse Fateeva, plecându-şi ochii, şi dacă dumneata mă iubeşti cit de cât, atunci trebuie să-ţi fie milă de mine. Te rog, te implor – însoară-te cu mine, dă-mi posibilitatea măcar la biserică să mă duc fără să mai râdă lumea de mine.

Dacă Kleopatra Petrovna i-ar fi dat lui Vihrov cu o măciucă în cap, l-ar fi năucit mai puţin, decât spunându-i ceea ce spusese. Primul gând care-i veni fu întrebarea: are el vreo răspundere faţă de această femeie şi dacă o are, într-adevăr, atunci în ce măsură? Totuşi, nu el o ademenise, ci ea fusese aceea care l-a atras în mreje; şi

nu el o făcuse să-şi piardă bunul renume, pentru că, oricum, şi-l pierduse demult. Convingându-se, deci, că dreptatea e de partea lui, Vihrov luă hotărârea să-i spună de-a dreptul tot ce gândea despre ea: şampania băută îi fu, în această situaţie, de mare ajutor.

- Propunerii pe care mi-ai făcut-o ou atâta sinceritate, începu el cu o voce tremurândă, mă voi strădui să-i răspund şi eu pe măsură. Să ştii că nu mă voi căsători niciodată cu nimeni. Motivul este următorul: cu toate că dumneata nu dai nicio importanţă preocupărilor mele literare, totuşi acestea constituie singurul meu ideal şi scop în viaţă, dar pentru acest fel de preocupări trebuie să fii gata oricând să călătoreşti în cele mai diverse locuri, să-ţi duci viaţa în diferite medii, poate să pleci şi peste hotare, să emigrezi, sau cine ştie, chiar să fii trimis în Siberia. Or nu estt prea comod ca prin toate aceste locuri să-i mai porţi de grijă şi unei soţii.

- Dar eu nu te-aş stingheri eâtuşi de puţin. Te-aş ruga doar să. vii din când în când şi pe la mine; cel puţin n-aş fi o femeie umilită şi dispreţuită de toată lumea.

- Dumneata m-ai stingheri mai mult decât oricare altă femeie, pentru că, în numele dragostei, pretinzi bărbaţilor, să stea în permanenţă lângă fusta dumitale. Auzindu-ţi propunerea,, m-am gândit o clipă să fac acest pas, să mă jertfesc pentru dumneata, dar îndată mi-am dat seama că ar fi o treabă cu totul zadarnică, pentru că în cel mult o jumătate de an tot aş fugi de la dumneata, ba chiar pentru totdeauna.

La cuvintele „să mă jertfesc pentru dumneata” şi „aş fugi pentru totdeauna”, amorul propriu jignit stârni în inima Kleopatrei Petrovna o adevărată furtună.

- La ce bun să mai ajungi acolo? zise ea pe un ton ironic. Dacă mă vezi într-o asemenea lumină, atunci de ce mai vii pe la mine? Mai bine lasă-mă de tot. Şi te poftesc să pleci chiar acum.

Drept răspuns, Vihrov se mulţumi să surâdă şi, în loc să plece, se aşează lingă ea, pe pat.

- Nu, nu voi pleca, zis« el. Şi asta tocmai pentru că te cunosc mâi bine decât te cunoşti dumneata însăţi: o să-ţi fie mult mai greu decât mi-ar fi mie să suporţi o asemenea despărţire.

- Nu ţi se pare că eşti prea încrezut? îl întrerupse Fateeva, eu aceeaşi ironie în glas.

- Nu, nu mi se pare. pentru că mie viaţii îmi va oferi în viitor încă multe preocupări şi distracţii, pe când dumi tale nu ştiu ce perspectivă ţi-a mai rămas 1

- Crezi, deci, că sunt atât. de bătrână şi respingătoare» incit nu mai pot atrage atenţia nimănui?

- Dimpotrivă, eşti tânără şi frumoasă, dar eu te stimez atât de mult, incit sunt convins că în afară de mine nu te interesează şi nu te va interesa nimeni.

- Aşa a fost când credeam că mă iubeşti, acum însă lucrurile s-au schimbat.

- Eu te iubesc şi acum.

- – Nu mai spune! Ce dragoste înflăcărată!...

- în măsura în care sini capabil să iubesc o femeie.

Kleopatra Petrovna acordă ultimelor lui cuvinte a atenţie deosebită.

- N-aş crede ca în afară de mine să nu fi iubit în ultima vreme şi pe altcineva, zise ea, privindu-l cu luare aminte.

- Te asigur că n-am iubit pe nimeni.

- Jură-mi că este adevărat!

- îţi jur!

- Va să zică, ţi-ar fi greu, totuşi, să le lipseşti de mine?

- Foarte greu!

Chipul Kleopatrei Petrovna se însenină brusc.

- Atunci, dacă vrei să confirmi ceea ce mi-ai spus, binevoieşte să nu te mai duci astăzi la bal; n-am să-ţi dau drumul.

Vihrov o ascultă şi nu se mai duse la reuniune. A doua zi, dis-de-dimineâţă, Kleopatra Petrovna părăsi oraşul, plecând spre conacul ei. Fruntea i se încreţea

când şi când: se pare că în minte i se înfiripa planul unei acţiuni noi, nelipsite de îndrăzneală!

m

PROVINCIALII DESPRE LITERATURA

Plecarea grăbită şi neaşteptată a lui Vihrov de la reuniune nu rămase neobservată, dar cel mai surprins, ba chiar speriat de dispariţia lui, fu inimosul Kerghel; acesta chiar îşi făcu drum până în vestibul ca să afle cine îl căutase pe Vihrov şi, când i se spuse că fusese *m-lle* Prâhina, rămase cu totul nedumerit.,,E posibil oare să fie ceva între el şi această cucoană?" îşi puse întrebarea, deşi, aşa cum vom vedea mai târziu, tocmai pe dumnealui cazul cu pricina trebuia să-l mire cel mai puţin!... Nu se mulţumi cu explicaţiile valeţilor şi dădu fuga în stradă, ca să afle de la surugii. încotro pornise Vihrov. Aceştia îl informară că Pavel se dusese la han. A doua zi îşi făcu şi el drum până acolo, iar hangiul îi confirmă spusele surugiilor, zicândU-i că boierul de la Vozdvijenskoe venise, într-adevăr, la han şi stătuse aproape toată noaptea la doamna Fateeva, care închiriase pentru câteva zile o cameră. Kerghel se lămuri pe deplin şi se apucă, nu atât de dragul bârfei, cât mai ales din dragoste pentru noul său prieten, să relateze tuturor, printre care şi lui Jivin, amănuntele întâmplării. Jivin însă, auzind despre ce-i vorba, se răsti la el.

- Tocmai tu vorbeşti? Mai bine ai tăcea din gură.

- N-am spus-o nimănui, afară de tine, încercă să-] ducă cu vorba Kerghel.

- Ba bine că nu! ripostă Jivin, care îi cunoştea prea bine limbuţia.

Toate aceste zvonuri ajunseră, bineînţeles, şi la urechile Iulenkăi Zaharevskaia, care nu făcu însă altceva decât să schiţeze un zâmbet ironic şi trist. De indignat, o indignă cel mai mult rolul pe care l-a avut de jucat în toată povestea aceea *Catiche* Prâhina: un rol căruia, într-adevăr, o femeie cumsecade nu-i putea găsi nici măcar un calificativ pe măsură. Cu toate că era o fată

neprihănită, Iulia ajunsese de pe acum să cunoască toate problemele mai intime din viaţa unei femei, tocmai datorită prieteniei sale cu *m-lle* Prâhina şi explicaţiilor uneori mult prea stăruitoare ale acesteia.

între timp. Vihrov îşi definitivase toate lucrările, Dubrov i le copiase, după care ele au fost expediate la una dintre redacţii. In felul acesta, eroul meu rămăsese fără nicio ocupaţie şi într-o singurătate deplină, întrucât Dobrov se învoise şi plecase la preotul din sat, ca să-l ajute la nişte treburi.

Cam aşa stăteau lucrurile când, într-o dimineaţă, băiatul de casă îl anunţă că i-au venit nişte musafiri. Erau Jivân şi Kerghel.

Vihrov se bucură din toată inima.

’ – Sini fericit, domnilor, că v-aţi gândit să mă vizitaţi, li se adresă el oaspeţilor, ieşindu-le în întâmpinare.

Amândoi prietenii veniseră îmbrăcaţi aşa cum îi văzuse el şi la reuniune: cel clintii purta un frac negru, cel de-al doilea – un frac cafeniu.

Era prima vizită pe care i-o făceau la Vozdvijenskoe

- Alunei, la reuniune, aţi dispărut cu totul pe neaşteptate! i se adresă Kerghel pe un ton glumeţ, ca.şi cum habar n-avea de nimic.

- Da, a trebuit să plec, răspunse Vihrov evaziv. Dar,.dragii mei, adăugă el. văzind că săniile oaspeţilor adăstau în preajma intrării, iar caii le rămăseseră, înhămaţi, sper că veţi rămâne să prânzim împreună, doar n-aţi venit la mine pentru o vizită de-o clipă?

- în ce mă priveşte, aş fi de acord: acasă nu mă aşteaptă nimeni, poate doar clinele, dar şi acela cred că a fugit prin vecini, răspunse Jivân.

- Pe mine chiar dacă are cine să mă aştepte, ştiu că n-o face, rosti Kerghel cel fluşturatic şi, la rugămintea lui Vihrov. ieşi pe scară, poruncind vizitiilor să deshame caii. Reveni în odaie cu un aerrnai grav ca până atunci, ba chiar cu o oarecare emfază.

- Permiteţi-mi să vă ofer acest volum, ca unui concetăţean demn de respect şi unui adevărat prieten, i se adresă el lui Vihrov, înmânându-i o cărţulie cu coperţi trandafirii. Este rodul inspiraţiei mele, adăugă el.

Auzindu-i vorbele, Jivin îşi plecă ochii, ca şi cum s-ar fi ruşinat.

Vihrov mulţumi autorului cu o puternică strângere de mină si cercetă mai întâi coperta trandafirie a cărţii: era împodobită cu amoraşi, cu o roză, o liră, un fluier, şi purta titlul „Cugetările şi visurile lui Mihail Kerghel". Apoi frunzări cartea.

„A lui perenică splendoare Mă-ncântă iar, aromitoare,

Ca şi-a ţinutului natal..."

Mai întoarse câteva pagini şi citi:

„Vine semeţ cavaleru-n arenă,

Scutu-i e-o sută de capete poartă..."

- Cum vă plac versurile, sună frumos? întrebă Kerghel. întrucâtva schimbat la faţă.

- Foarte frumos, răspunse Vihrov. Numai că nu înţeleg ce înseamnă acest scut cu o sută de capete; ştiam că o sută de capete au balaurii din poveşti.

- Pe scut e înfăţişat un asemenea balaur, îl lămuri Kerghel, iar cele o sută de capete ale lui par să-l apere pe cavaler.

- înţeleg, spuse Vihrov.

Jivin îi aruncă o privire, ca şi când ar fi vrut să se convingă: vorbeşte serios Pavel, sau îl ia pe Kerghel peste picior?

Curând după aceea, intră Ivan şi anunţă că masa e servită.

Atât gazda, cit şi oaspeţii săi, trecură în salon şi se aşezară la masă.

- Spuneţi-mi, vă rog, reluă Kerghel o discuţie anterioară, că doar aţi locuit numai la Moscova, cu alte cuvinte în capitala ţării, cine e socotit cel mai bun poet?

- Puşkin, zise Vihrov.

- Şi după el? se interesă Kerghel.

- Lermontov, răspunse Vihrov.

- Ai văzut? Este aşa cum ţi-am spus? interveni cu _ multă satisfacţie -Jivin.

- Şi totuşi, opină Kerghel, oarecum descumpănit,. ţoi aşi eu rămân la părerea că şi Kukolnik1 se afirmă văzând cu ochii!... Are el o dramă. „Skopin-Şuiski" îi zice, unde Leapunov i se adresează lui De la Gardie cu aceste cuvinte: „Ştie oare faimosul vostru Apus că dacă se va ridica Rusia, vi se va părea că aveţi în faţă însăşi marea în spume?!", Oare nu-i o replică frumoasă, oare nu sunt nişte vorbe pornite dintr-o inimă de rus?

- Nu, nu-i o replică frumoasă, şi nici nu sunt pornite de la inimă, îi răspunse Vihrov.

- Revista „Otecestvennâe Zapiski" a caracterizat foarte bine dramele domnului Kukolnik, exclamă Jivin, Scrie acolo că ele ar manifestă o energie de castrat.

- Chiar o energie de castrat, fu de acord Vihrov.

Kerghel se mulţumi se înalţe din umeri.

- Astăzi e la modă patriotismul! încercă să-l lămurească Jivin. Luaţi, de pildă, „Casa veche" a lui Ogariov 2 şi încercaţi să pricepeţi ce stă scris acolo.

;- Am citit poezia asta şi am priceput totul! ripostă Kerghel, iar obrajii i se îmbujorară; citise intr-adevăr poezia, dar era prea puţin probabil s-o fi înţeles.

- în felul ăsta, domnilor, poţi să critici orice, continuă el, chiar şi pe Puşkin al vostru, a cărui proză, după părerea mea, e foarte slabă.

- E slabă proza lui Puşkin? se miră Vihrov.

- Da, e slabă! insistă Kerghel.

- Şl totuşi dumnealui admiră povestirile lui Marlinski3, poftim de-i mai judecă gusturile! exclamă Jivin.

' Kukolnik. Ne,stor Vasilievici (11)09-111681 – scriitor rus, autor al unor drame istorice cu caracter reacţionar-monarhic.

2 Ogariov, Nikolai Platonovici (181:1-1877) – poet si

publicist. rus, continuator al tradiţiei decembriştilor.

:: Bestujev, Aleksandr Aleksandrovici (pseudonim: Marlinskp (1707-1887) – scriitor rus, participant la mişcarea decembriştilor.

- Nu voi permite nimănui să-mi judece gusturile! ripostă Kerghel.

- Nu încearcă nimeni s-o facă, rosti cu ironie Jivin. ’ Vrem doar să spunem că tu nu pricepi un lucru foarte simplu. Tu nu înţelegi că, aşa cum zice Gogol, ne încântă. m egală măsură atât lentila prin care vedem cum se mişcă *i* nişte insecte aproape de nevăzut, cât şi cea care ne arată mişcarea unor uriaşe corpuri cereşti!

- Niciodată nu voi fi do acord cu aşa ceva! se împotrivi ¡’din nou Kerghel. Poezia, cel puţin, trebuie să fie totdeauna gingaşă şi sublimă.

- Poezia trebuie, în primul rând, să rostească adevărul: şi-utunci and e vorba de sentimente, şi-atunci ‘ eând e vorba de imagini, ii zise Vihrov.

- Cu asta sunt întru totul de acord, admise pe un ton ’ politicos Kerghel.

- Cum, adică, eşti de acord? se răsti la el Jivin. Oare în versurile poetului Timofeev, la care ţii atât de mult,

’ există vreun pic de adevăr?

- Cum să nu! răspunse Kerghel şi se îmbujoră din nou.1 Vă rog pe dumneavoastră să lămuriţi această dispută, i se adresă el, pe acelaşi ton politicos, lui Vihrov. Să luăm, de pildă, aceste versuri ale lui Timofeev:

„Grăieşte, stepă, al cui e gorganul?

- Să-ţi spună uraganul!

Grăieşte, uraganule, al cui e gorganul?

< – Să-ţi spună gropanul.”

Există în ele poezie sau nu?

- Câtuşi de puţin! răspunse Vihrov.

Kerghel înălţă din umeri.

- La o asemenea părere nu poţi riposta decât cu proverbul *„chaque baron a sa fantaisie*!” zise el cu o oarecare preţiozitate, simţindu-se, pesemne, puţin jignit.

Până la urmă, această discuţie despre literatură îl. plictisi pe Vihrov.

- De ce să continuăm, domnilor, a dispută sterilă? zise ’ oi. N-ar fi mai bine să bem ceva?... Ce aţi prefera?

- Dintre toate băuturile, prefer şampania, răspunse K erg hei.

- – Un punci ar fi mai bun ca orice, fu de părere Jivin.

- Nici punciul nu-i de lepădat, acceptă Kerghel.

- – Atunci să bem un punci. conchise Vihrov şi. invitindu-şi oaspeţii in cabinet, porunci să i se aducă acolo cele necesare.

Kerghel se oferi să pregătească el punciul.şi, suflecând u-şi mânecile fracului, tăie cu o mină de expert coaja di’ pe câteva lămâi. puse zahărul pe două beţi.şoare de metal, apoi. îmbibându-l cu rom, îl aprinse. Flacăra albăstruie lumină întreaga încăpere, unde fuseseră stinse toate luminările.

- – Un. doi. trei! rostea pe un ton declamator, Jivin, însoţind cu acest recitativ, ca din..Wilhelrn Teii”, fiecare picătură care se prelingea din zahărul topit,

Vihrov, în schimb, se lăsă cuprins tot mai mult de gânduri triste: atmosfera continuă să-l cam plictisească şi, involuntar, îi veneau în minte imagini din trecut, de la Moscova, precum şi chipurile prietenilor rămaşi acolo.

- Of, studenţie, studenţie, ce rău îmi paré că te-ai dus atât de repede! exclamă el. tolănindu-so pe divan.

- Şi mie îmi pare rău, frăţioare, dacă ai şti cit de rău îmi pare! îl susţinu Jivin şi se lovi cu pumnul în piept. Nu vezi ce viaţă duc acum? Vegetez ca un animal!

Cit despre Kerghel, acesta ingina începetişor o poezie a lui Benediktov, în care poetul o întreabă pe eroina lui. o oarecare Nina, dacă aceasta îşi mai aminteşte de clipele când el o admira, urmărind-o cu privirea.

Şi prin negura albastră
Ţi-am zărit de la fereastră Picioruşul mic şi zvelt,.”
murmura Kerghel. accentuând mai ales cuvintele

„picioruşul mic şi zvelt”. îşi amintea, pesemne, de picioruşul acelei domnişoare cu care dansase galopul la recenta reuniune, în sfârşit, punciul fu gata. Kerghel îl turnă în pahare, oferindu-le celor de faţă.

- Jivin, hai să cântăm..Gaudeamus igitur”, cântecul nostru deneuitat, exclamă Vihrov.

- Bucuros, il susţinu celălalt.

- Îl ştiţi şi dumneavoastră? i se adresă Vihrov lui Kerghel.’

- Niţeluş. Am să vă ţin isonul, spuse acesta.

începură să cânte. nu tocmai corect, dar cu mare însufleţire. *

- Tivin se înfierbântă în asemenea măsură, incit sări de pe scaun şi intona o binecunoscută parodie studenţească.

- *Percal justiţia*! exclama el, arătându-se cu degetul şt făcând astfel aluzie la funcţia lui de magistrat.

- *Percal pol ic ia* se dezlănţuia apoi cu şi mai mare furie, arătându-l de astă dată pe Kerghel, care era membru al zemstvei in probleme judiciare.

¡van. subreta (Trusa şi bătrina chelăreasă veniseră şi ei, pe furiş. în salon, şi ascultau, zâmbind, cântecele celor trei prieteni.

- La Moscova, boierul nostru se distra aşa în fiecare zi! nu izbuti să nu se laude Ivan.

După ce isprăviră de cântat, Vihrov şi ceilalţi doi începură să discute pe teme sentimentale. Kerghel, roşu ca un rac după puneiul băut, nu se putu stăpâni.şi, venind la Pa vel. îl bătu pe umăr.

- Cunosc şi ou o taină a dumneavoastră, îi zise el.

Jivin îl privi mânios. 1 se părea cu totul nedemn să te amesteci în treburile altora.

- Ce fel de taină? îl întrebă cu o oarecare jenă Vihrov.

- Fi vorba de persoana care v-a determinat să plecaţi de la bal.

Jivin îşi ieşi cu totul din fire.

- Dacă aşa-i vorba, strigă el adresându-se lui Vihrov, atunci întreabâ-l şi tu de ce a tot vizitat-o pe *m-lle* Prâhina.

Kerghel se aprinse la faţă.

- Le *m-lle* Prâhina?! exclamă Vihrov. Ştirea avu darul să-l mire. produeându-i totodată şi-o ciudată bucurie.

- Un an şi mai bine a fost în amor cu ea! se grăbi să-l informeze Jivin.

- Ei, nu chiar atât, se împotrivi Kerghel, revenhidu-şi întrucâtva din zăpăceală şi încercând să împrumute discuţiei un ton glumeţ...

- Dar, spuneţi-mi, cum de v-a trecut prin jninte s-o cuceriţi? îl întrebă din nou Vihrov.

- Păi. este o fată destul de bine, zise Kerghel. Numai că-i prea sentimentală.

- A fermecat-o cu poeziile lui, interveni Jivin.

- Şi-aţi fost primul bărbat de care s-a îndrăgostit ea? continuă cu întrebările Vihrov.

- Bineînţeles, răspunse acesta. întrebarea avu chiar darul să-î mire.

- Era focoasă în dragoste? nu se lăsă Vi hrov.

- Straşnic! exclamă Kerghel. Mărturisesc că mai mult din cauza asta am...

Nu-şi isprăvi vorba, mulţumindu-se să facă o grimasă.

- După ce-a părăsit-o, continuă Jivin să-l ia peste picior, n-a mai suportat să-l vadă. De-i trecea cumva calul pe sub fereastră, leşina pe loc.

- Vorbe, vorbe, făcu Kerghel, zâmbind. Dar, mă rog, firea omului n-o poţi schimba.

- Vi s-a urât de dumneaei? întrebă Vihrov;

- Groaznic! confirmă Kerghel.

Cam aşa sporovăiră cei trei prieteni până seara târziu. De cinat, Jivin şi Kerghel cinară tot la Vozdvijenskoe, cu care ocazie se bău tot vinul existent la conac, iar apoi, când oaspeţii se pomeniră, în sfârşit,

urcaţi în sanie, începură amândoi să laude gazda.

- Are o inimă de aur omul ăsta, o inimă de aur! zicea Kerghel.

- Aşa este! confirma Jivin, cu bucurie în glas. Şi, după vizita din ziua aceea, începu să vină din ce în ce mai des pe la Vihrov. Se vede că se ataşase de acesta cu tot sufletul. La rândul său, văzând în el un om bun, inteligent şi foarte cinstit, un mart' iubitor al literaturii ruse. pe care o şi înţelegea, Pavel îi mărturisi că a scris două nuvele, dar îl rugă să nu-i destăinuie-nimic lui Kerghel.

- Parcă ăstuia do ţi să-i spui ceva? Ar afla îndată tot oraşul! exclamă Jivin..,

Vihrov îi dădu manuscrisele să ie citească acasţţ, Jivin le citi cam înlr-o săptămână şi, când reveni la Pa vel, chipul îi purta o expresie mai gravă ca altă dată.

- Nu ştiu cum să-ţi spun, începu el poticnindu-se în vorbă ca de obicei, fireşte, eu nu sunt un critic competent, totuşi cred că lucrările tale.sunt mult mai bune decât tot ce se publică în revistele noastre.

Crezi tu asta? făcu Vihrov, înviorat,

- Mai mult decât atât: sunt convins, rosti Jivin.

- – Rămâne de văzut, spuse Vihrov şi oftă.

Nici nu visase să aibă o asemenea bucurie.

Scurt timp după aceea, îi mărturisi lui Jivin care erau relaţiile lui cu *m-nu*> Fateeva.

- Ştiu, ştiu, am auzit, răspunse acesta, zâmbind.

Tonul cu care vorbise i se păru lui Vihrov nu tocmai respectuos.

- Dar de văzut, ai văzut-o vreodată?

- Am văzut-o, rosti Jivin, tărăgănat.

- Şi cum o găseşti? Iţi place?

- Mda, e destul de bine, îmi place, răspunse Jivin. Pe aici însă s-a dus zvonul că, mai demult, ar fi trăit cu nu ştiu care boier.

- E adevărat. Şi ce-i cu asta? O femeie n-are de dat socoteală nici unui bărbat pentru trecutul ei, dacă pe-

atunci nu putea să-l iubească.

- – Asta aşa e, aprobă Jivin.

Ca şi Vihrov, era un adept fidel al lui George Sand.

- Atunci când ai plecat de la reuniune şi te-ai dus la ea,.continuă Jivin, lumea din oraş a început sâ vocifereze.,, ziceau unii că ai să te şi însori eu dumneaei, iar cel mai mult s-a necăjit un doctor tinerel de pe la noi.

- Acela care l-a îngrijit pe soţul ei? întrebă Vihrov, amintindu-şi de cele auzite în treacăt de la Prihina şi Fateeva.

- Chiar acela, întări Jivin,

- E îndrăgostit de ea?

- Da, e îndrăgostit.

- Dar ea? L-a încurajat?

- Asta n-o mai ştiu, răspunse Jivin, zâmbind din nou.

Luî Vihrov ii veni greu să mai continue această discuţie

ALEGE-ŢI CE-ŢI PLACE!

Se apropii) primăvara. Moşia Vozdvijenskoe devenea eu fiecare zi tot mai încântătoare: de pe măgura aflată în preajmă se repezeau la vale pâraiele, iar gheaţa de pe lacul imens, ce se vedea în zare, prinsese pe aproape întreaga ei întindere un luciu albăstrui, ca de ţiplă. Oraşul din vecinătate sta mereu învăluit într-o ceaţă uşoară, ce se înălţa dinspre pământul umed. Vasta grădină a conacului îşi lepădase mantia albă şi, pe alocuri, începuse a înverzi. Pomii erau plini de muguri cafenii. Ciorile îşi părăseau în zbor cuiburile din copaci şi croncăneau vesele.

Ziua de întâi aprilie era zi de naştere a Kleopatrei Petrovna şi, cu această ocazie, Vihrov se hotărî s-o viziteze. Cu toate că avea de parcurs doar vreo douăzeci de verste, plecă din ajun, drumul fiind pe alocuri nelipsit de pericole. Prin luncile joase ale moşiei „Puslâie Polea” şleaul se întindea ca o panglică neagră, de-o parte şi de alta a căruia zăpada era ca un terci subţiat cu apă. Pe alocuri, chiar în mijlocul drumului, băltoacele erau

acoperite de zăpadă şi caii intrau în ele aproape până la burtă, în urma lor luând apă şi sania cu cei aflaţi în ea. Vanka, ud acum până la piele, sta în sania din faţă. în cea de-a doua sanie, ori de câte ori aceasta intra în vreo băltoacă, Vihrov, instalat acolo, era nevoit să se ridice în picioare. Piotr, vizitiul, se cam pierdea cu firea, neştiind cum şi încotro să îndrepte caii osteniţi peste măsură. Cerul însă era senin, soarele se şi pornise să încingă pământul, adieri calde aduceau cu ele mireasmă primăvăratică. Din tărie se revărsa zvonul ciocârliei, gâştele şi raţele sălbatece porniseră în stoluri spre miazănoapte. Ajunşi la pădurea Zenkovo, călătorii fură nevoiţi să părăsească drumeagul desfundat şi să înainteze pe marginea lui, astfel că Vihrov trebui să se ţină bine, ca să nu cădă, în timp ce Ivan se prăvălea într-una în omăt. Sania nu avea bare laterale, iar cu amândouă mâinile el trebuia să ţină de hăţuri. După ce pădurea rămase în urmă, mai avură de străbătut doar vreo două, trei lunci, însă această porţiune a drumului se dovedi să fie poate cea mai anevoioasă. Întrucâl pădurea înălţase stavilă în calea viscolului, zăpada se depusese intr-un strat gros pe câmp, iar drumeagul, prea puţin circulat, nu era bătătorit deloc şi, Ia fiecare pas, caii se cufundau adine în omăt. Lui Vihrov i se rupea inima pentru bietele animale: picioarele Ii se juliseră pânâ la sânge, zăbalele însângerându-le şi gura. Văzându-se într-o asemenea situaţie, Ivan procedase mai înţelept decât celălalt vizitiu: renunţase la hăţuri şi. culeându-se pe burtă in sanie, se ţinea cu amândouă mâinile de marginea ei: doar când şi cinci socotea necesar să-i arunce calului cile o înjurătură.,.Mă. diavole! Ia-o mai încet!” striga el. când se simţea zdruncinat prea tare. Dar iată că, în sfârşit, ajunseră Ia Perţovo. O ultimă zmucitură îl zgâlţâi pe Ivan atât de tare. înclt fu cit pe aci să zboare din sanie chiar lingă poarta conacului: ajunseră apoi la intrare. Urcând în grabă scara. Vihrov îşi scoase în vestibul şuba udă.şi murdară, dar, do astă

dată, Kleopatra Petrovna nu mai ieşi să-l întâmpinc: din casă nu veni decât Masa, camerista.

- L'nde-i doamna? o întrebă el.

- E în salon, răspunse Măriei, trăgând cu coada ochiului ta Ivan, care-şi urmase stăpânul.

Vihrov porni grăbit intr-acolo.

- Ia te uită cine a venit! exclamă Kleopatra Petro vna, dinei cu ochii de el.

Vihrov o văzu jucând cărţi împreună cu *Catiche* Prâhina şi cu un tânăr foarte mic de statură.

- Nicio mlaştină, nicio genune, nici a lumii deşertăciune nu rn-au putut opri să vin la dumneata! zise Vihrov, sărutându-i mâna.

- Te cred, te cred. zârnbi Kleopatra Petrovna. Dumnealui o *m-r* Ţapkin, doctorul nostru! i-l recomandă ea pc tânărul aşezat la masă. Este *m-r* Vihrov! adăugă ea. adresânclu-se medicului.

Pavai îşi aminti îndată de cele ce-i*spusese.Tivin si nu se prea simţi în apele lui.

- Bun venit. Vihrov! i se adresă *m-lle* Prâhina pe un ton foarte familiar.şi prietenos: cam aşa se purta cu toţi bărbaţii cărora le cunoştea tainele inimii: fără prea multe fasoane, ca şi când ea însăşi ar fi fost bărbat.

- Vrei să joci şi dumneata? îl întrebă Fateeva. Să ştii că jucăm preferans.

- Bucuros, acceptă Vihrov.

- La câte puncte ai ajuns, *m-r* Ţapkin? îl întrebă Fateeva, aplecându-se spre el şi cercetând cifrele pe care le notase.

Tonul şi manierele folosite de *m-me* Fateeva i se părură lui Vihrov cam suspecte.

- La o sută patruzeci şi opt, răspunse doctorul cu o voce gravă, ba chiar cavernoasă.

Vihrov găsi că este un tip caraghios şi totodată detestabil.

Jocul începu. *M-me* Fatteva îi arunca uneori în mod vădit câte o ocheadă doctorului, iar acesta, la rândul său,

o aţintea lung cu privirea.

Toate acestea izbutiră până la urma să-l scoată din răbdări pe Vihrov şi, cine ştie de ce, i se năzări să-şi verse furia pe *m-lle* Prâhina, fapt care, mai târziu, îl regretă din toată inima.

- M-a rugat cineva să vă transmit omagiile sale, îi spuse el.

- Cine? întrebă ea pe un ton foarte calm.

- Domnul Kerghel, răspunse Vihrov.

Auzind acest nume, atât Kleopatra Petrovna, cât şi doctorul se uitară vădit speriaţi, când la Pavel, când la *m-lle* Prâhina.

- Sunt foarte recunoscătoare că şi-a amintit de mine, răspunse aceasta, abia stăpânindu-se, şi obrajii i se îmbujorară.

- Mi-a citit poeziile pe care cândva le-a scris pentru dumneata, continuă, necruţător, Vihrov.

- Chiar dacă mi-ar mai scrie, nu-mi mai pasă, spuse sărmana fată, apoi, cu ochii în lacrimi, i se adresă Fateevei:

- Iartă-mă, *ma chere*, deocamdată nu mai pot să joc. Apoi, ca să nu izbucnească în hohote de plâns, ieşi grăbită din salon.

- Ce rost a avut să-i spui toate astea? îi reproşă Kleopatra Petrovna lui Vihrov.

Dar nu i-am spus nimic, rău! se apără el, incercând să pară cu totul inocent.

- Cum adică „nimic rău”! Ticălosul acela a nenorocit-o, iar dumneata o mai iei şi peste picior.

- într-o asemenea situaţie, o femeie nu merită dectt bunăvoinţă şi compătimire, comentă doctorul, încercând din nou să-şi dea importanţă.

- Bineînţeles, fu de acord şi Kleopatra Petrovna.

„la te uită, dumnealor ryi ajuns să şi gândească la unison!” îşi.spuse Vihrov.

- Mi-aş fi manifestat fără doar şi poate atâl compătimirea, cit şi bunăvoinţa, cu condiţia să fi ştiut

dinainte toate acestea, căută el să se justifice.

- Acum ştii. de aceea te-aş ruga să nu-i mai aminteşti niciodată despre Kerghel! preciză Fateeva.

Câteva clipe mai târziu, *Catiche* reveni în salon. Se spălase pe faţă, îşi aranjase pieptănătura, şi se aşeză din nou la masă. Se vedea însă cât de colo că-i supărată pe Vihrov.

- Aş vrea să ne împăcăm, i se adresă el.

- Pentru nimic în lume! M-ai rănit prea dureros» ripostă Prâhina şi-şi văzu mai departe de joc.

întrucât furia eroului meu încă nu se potolise, el hotărî să şi-o verse asupra doctorului.

- Sunteţi absolvent al facultăţii din Moscova? i se adresă pe un ton neutru.

- Sunt absolvent al Academiei medico-chirurgicale, răspunse doctorul.

Şi aici aţi venit în calitate de medic judeţean?

Doctorul dădu afirmativ din cap.

- *M-r* Ţapkin a fost atât de amabil, interveni în discuţie *m-me* Fateeva, că nu m-a lipsit niciodată de vizitele dumnealui, nici cât a fost bolnav răposatul meu soţ şi nici.după aceea, când m-am îmbolnăvitşi eu. Pentru, asta îi voi fi veşnic recunoscătoare! adăugă ea însufleţindu-se şi adunând cu mişcări parcă prea repezite cărţile de pe masă.

Atitudinea ei avu darul să-l înfurie şi mai mult pe Vihrov.

Cum ar putea un medic tânăr să nu acorde sfatul şi ajutorul său unei doamne tinere şi atâl. de drăguţe? zise el,, Ar fi un lucru de-ă dreptul nefiresc.

- Pentru un medie nu există nici tineri, nici bătrâni, rosti grav doctorul. Ei trebuie să acorde ajutorul său tuturor.

- De acord. Doar eâ aceasta nu-i decât un principiu moral. în viaţa de.toate zilele e departe de a fi respectat.

- Nu ştiu. spuse doctorul cu un zâmbet ironic. In ceea ee mă priveşte, l-am respectat totdeauna şi în viaţa

de toate zilele.

- în cazul ăsta. cinste dumneavoastră, zise Vihrov.

în timpul cinei. Kleopatra Petrovna ii acordă doctorului aceeaşi atenţie, fiind cu el poate chiar mai amabilă decât' cu Pa vel.

- Văd. că nu serviţi nimic, domnule doctor, i se adresă, învăluindu-l cu privirea ei albastră.

- Cum să nu? Am mâncât îndeajuns, răspundea Ţapkin pe un ton afectat şi continuând să-şi dea aere.

întrând într-un târziu, după cină, în cabinetul care ii era de obicei rezervat, Vihrov îşi dădu seama, spre marea lui mirare, că tot acolo îi fusese pregătit un pat şi doctorului Ţapkin. înţelese pe: dată că nu era decât un renghi pe care voia să i-l joace Kleopatra Petrovna şi se supără foc. Culcându-âe în grabă şi cu faţa la perete, ca să nu-i vadă pe tovarăşul lui de cameră, se hotărî ca, după ce avea să se culce toată lumea, să se ducă s-o caute pe Kleopatra Petrovna. Şi-ntr-adevăr, peste o jumătate de oră, se ridică din pat şi, fără să-i pese de faptul că Ţapkin nu prea părea cufundat în somn, îşi puse halatul şi ieşi din cabinet. Nu ştia însă pe unde s-o ia, de aceea porni într-o doară de-a lungul unui coridor cufundat în beznă. Dar nu făcu decât vreo eâţiva paşi şi se poticni, nimerind cu piciorul în ceva moale. în aceeaşi clipă, răsună un ţipăt:

- Valeu!... Sfinte Doamne!... Care eşti acolo?

Vihrov nimerise cu piciorul chiar, în burta cameristei, care dormea pe coridor, şi femeia, înfricoşată, o luă la fugă. Pavel îşi dădu seama că n-are rost să-şi continue investigaţiile: ar fi putut să trezească toată casa fără a fi descoperit unde se află Fateeva.

Fierbând de ciudă, eroul meu reveni în cabinet şi constată că doctorul nu numai că nu dormea, dar se şi aşezase în capul oaselor.

- Pe unde aţi umblat? îl întrebă alarmat pe Vihrov.

- Pe unde am considerat că e cazul! i-o tăie acesta, culcându-se din nou cu faţa la perete. Pe doctor il auzi

în.să toată noaptea foindu-se în pat: pesemne că sta să-l păzească.

A doua zi dimineaţa, Kleopatra Petrovna le propuse oaspeţilor să se ducă cu toţii la biserică, spre a asista îa liturghie. In acest scop, caii fură înhămaţi la sania cea mare, cu patru locuri. Când se urcară în sanie, se întâmplă ca în faţa Kleopatrei Petrovna să nu se aşeze Vihrov, ci Ţapkin. Altă dată ea n-ar fi admis aşa ceva; în afară de asta, Vihrov era tare nemulţumit văzând că, la hopuri, când sania se apleca mult pe-o parte, Kleopatra Petrovna se apleca şi ea, sprijinindu-se de micuţul doctor, care, la rândul său, o susţinea cu vădită plăcere. De asemenea, cât ţinu liturghia, Vihrov o văzu de mai multe ori pe Kleopatra Petrovna schimbând cu doctorul priviri furişate dar foarte semnificative. De aceea, la întoarcere, aproape că-l dădu la o parte pe Ţapkin şi se aşează el în faţa Fateevei. Pe – drum, încercă să-i facă semn cu piciorul, dar, din păcate, nu i se răspunse în acelaşi fel.

Toate aceste mici întâmplări, despre care vorbim acum pe un ton întrucâtva glumeţ, îi provocară atunci eroului meu nişte chinuri de-a dreptul insuportabile. O dispreţuia pe Kieopaii'a Petrovna din pricina tertipurilor ei, se dispreţuia şi pe sine însuşi, văzându-se închingat de-o asemenea femeie; numai obişnuinţa de a se stăpâni îi dădu posibilitatea să ascundă tot ce-l frământa şi să nu pară morocănos. Kleopatra Petrovna însă îşi dădea prea bine seama ce se petrecea în sufletului lui: odată ajunşi acasă, ca şi când i s-ar fi făcut milă de el, se opri, în sfârşit, în dreptul lui şi-i zise:

- Astăzi ţi-am pregătit o altă cameră. După cină te-aş ruga să vii în salonaşul unde se serveşte ceaiul.

Cuvintele ei îl bucurară nespus de mult. Deveni îndată vesel şi vorbăreţ. Era fericit mai ales la gândul că doctorul va rămâne cu buzele umflate.

După cină, camerista îl conduse, intr-adevăr, într-o altă încăpere, unde i se pregătise patul, dar el nu zăbovi prea mult acolo, ci se duse grăbit spre salonaşul despre

care îi vorbise Kleopatra Petrovna. Aceasta se şi afla acolo şi-i făcu semn să se aşeze lingă ea.

- Ascultă-mă, îi zise, te-am chemat aici ca să... tonul cu care îi vorbea i se păru ciudat... te-am chemat ca să discutăm o chestiune foarte serioasă.

- Despre ce-i vorba? întrebă Vihrov cu un aer nepăsător, prinzându-i mâna între palmele sale.

Kleopatra Petrovna nu şi-o retrase şi continuă:

- Am vrut să-ţi spun, cum dealtfel ţi-am mai spus şi alteândva, că situaţia în care mă aflu a devenit de-a dreptul insuportabilă: nu pot să apar nicăieri fără să întâlnesc priviri jignitoare... Dumneata nu vrei să te căsătoreşti cu mine. pentru că mă socoteşti nedemnă de această cinste, şi-atunci, ce reprezint eu? Nu sunt decât o femeie pierdută, amanta domnului cutare. în afară de asta, treburile gospodăriei mele sunt foarte încurcate, nu mă pricep deloc la ele, o să mai treacă un an şi s-ar putea să rămân pe drumuri. De aceea, vreau să găsesc de pe acum un om care să-mi îndrepte cit de cit reputaţia şi să se ocupe totodată, cu multă bunăvoinţă, de avutul meu...

Vihrov îşi muşcă buzele.

- Şi în acest scop vrei să-l alegi pe domnul doctor? întrebă el.

- S-ar putea! răspunse Fateeva.

Un timp, Vihrov râmase tăcut. înţelegea prea bine că ar ii fost suficient să-i spună Kleopatrei Petrovna că o ia de soţie, pentru ca ea să-i pună pe fugă cât ai clipi din ochi pe toţi doctorii din lume: daicum putea să-i spună asta, cum putea să facă un asemenea pas, când îşi dădea seama că dragostea lui pentru ea avea, poate, să se destrame cât* de curând, ba chiar să se transforme în ură. Să abuzeze însă mai departe de sentimentele acestei femei.şi s-o menţină ca amantă i se părea o faptă nedemnă şi lipsită de omenie.

- – Mă rog, fie şi aşa, fă cum vrei! rosti el.

Auzindu-i vorbele, Kleopatra Petrovna tresări.

- Şi nu-ti vine greu,să-mi spui asta? întrebă ea.

- Ba da, foarte greu, însă altă soluţie nu-mi vine în minte.

Kleopatra Petrovna zâmbi cu tristeţe.

- în cazul ăsta, rămâi cu bine! zise ea.

.Vihrov nu-i spuse nimic, doar se uită la ea. După aceea îşi strânseră mina, şi, fără să se sărute la despărţire, se retraseră în camerele lor.

:v A doua zi, Kleopatra Petrovna arăta mai rău decât un cadavru. în sufletul ei mai licărea speranţa că Pavel avea să-i spună ceva care s-o liniştească, dar el nu-i spuse nimic, nu rămase nici măcar să ia masa de prânz şi, curând, plecă spre Vozdvijenskoe. *i*.

XIV

O SERATĂ LA FAMILIA ZAHAREVSKI

Discuţia pe care am descris-o fu purtată, pare-se, numai între cei doi protagonişti ai povestirii mele. Cu toate acestea, în foarte scurt timp deveni cunoscută de toată lumea. în primul rând, însăşi Kleopatra Petrovna nu mai putu răbda şi, cuprinsă de mânie şi amărăciune, îi povesti totul Prâhinei. Aceasta, animată de bunele ei sentimente pentru Fateeva, fu cuprinsă, la rândul ei, de indignare şi, îndată ce sosi în oraş, se duse puşcă la Zaharevski. Iulia o primi destul de rece, dar *m-lle* Prâhina, fără să piardă o clipă, începu să-i povestească mai întâi despre atitudinea Kleopatrei Petrovna faţă de Vihrov, iar după aceea, despre discuţia care avusese loc între ei. Deodată, *m-lle* Iulia izbucni în hohote de râs. „Ha-ha-ha! Iia-ha-ha!” râse ea atât de tare, cuprinsă parcă de un acces de isterie, ’âncât’ *m-lle* Prâhina îşi pironi ochii asupra ei şi trase adânc aer în piept cu nasul ei enorm, aşa cum făcea totdeauna când o necăjea sau o mira peste măsură câte o întâmplare.

în sfârşit, *m-lle* Iulia se opri din râs.

- Va să zică ea singură l-a cerut în căsătorie, iar el a c-efuzat-o? rosti ea în cele din urmă.

,,,.- Da, a refuzat-o, s-a purtat îngrozitor cu ea, s-a

purtat mişeleşte!...

Mişeleşte? După părerea mea a dovedit multa înţelepciune! »spuse lulia. ridicând u.şor din umeri.

- Să ademeneşti o femeie, *s-o* trădezi şi-n cele din urmă s-o părăseşti, ¿ista, după părerea ta, nu-i o mişelie? Eşti încă prea tânără. Iulia. ca.să poţi înţelege asemenea lucruri!... *M-lle* Prâhina adoptă un ton sentenţios. Abia când tu însăţi iii să treci în viaţă prin aşa ceva. ai să înţelegi şi.sufletul unei femei sau al unei fete condamnate să sufere o asemenea lovitură.

- Ba. nici n-am ce înţelege, ripostă.Iulia. Dacă o femeie ajunge să-i facă o propunere de căsătorie unui bărbat, ea trebuie să se aştepte şi la un refuz! Adu-ţi aminte de prinţesa pe care o descrie Lermontov. Cum s-a purtat Peciorin cu ea?

- La fel de mişeleşte! exclamă Prâhina.

Până Ia urmă, Iulia se plictisi de această sporovăială. N-o preocupa, se pare, decât persoana lui *rn-r* Vihrov.

- Oare ce-o să facă el acum. rămas singur cuc la conac? rosti ea. de parcă s-ar fi adresat sieşi.

- O să scrie! O să se ocupe de lucrările lui. răspunse, aproape cu înverşunare. Prâhina.

- – Cum. el se ocupă de scris? o întrebă Iulia şi în ochi i se aprinse o luminiţă.

- Fireşte! confirmă Prâhina. Numai că eu nu găsesc nimic bun în lucrările lui.

- – Ce gen abordează? Poezia sau proza?

- Proza! A scris un roman şi a făcui după aceea o treabă de pomină: fiind încurcat la Moscova, cu o scârnăvie de fetişcană, a descris-o în romanul ăsta. a înălţat-o în slavă, ca după aceea să vină şi să-l citească Kleopaşei. înehipuie-ţi.şi tu ce plăcere a putut să-i facă!

Amănuntele respective Prâhina le aflase* chiar de la Kleopatia Petrovna, pornită să-l acuze în fel şi chip pc Vihrov.

- Am să discut neapărat cu el despre aceste lucrări,

rosti Iulia pe tonul meditativ de adineaori.

- N-ai să afli nimic deosebii, observă Prâhina cu ironie şi. considerând că îi spusese Iui iei tot ce ar fi putut-o interesa, se ridică, îşi luă rămas bun.şi se duse glonţ la o altă prietenă, spre a-i povesti şi ei aceleaşi lucruri.

Prâhinei îi plăcea să transmită prietenelor sale orice noutate.

în aceeaşi zi, la prânz, lulia îi povesti tatălui său tot ce-i relatase *Catiche*.

Bătrânul Zaharevski zâmbi.

- N-o fi minţind dumneaei? observă el cu oarecare îndoială.

- Nu, nu minte! spuse cu tărie lulia.

Cind masa fu pe sfârşite, iar Zaharevski, după eâteva pahare de vin, căpătă o vizibilă bună dispoziţie, lulia îi spune cu glasul ei blând dintotdeauna:

- Tăicuţule, aş vrea ca săptămâna viitoare să organizăm la noi o serată dansantă.

1 – De acord, spuse bătrânul, dându-şi seama îndată încotro bate fiică-sa.

- Dar aş vrea, tăicuţule, să fie o serată frumoasă! Să, n-o faci cumva pe zgârcitul.

- într-o asemenea situaţie, n-am încotro! îi răspunse Zaharevski, înălţând din umeri a neputinţă.

lulia îl sărută pe frunte, apoi se retrase în camera ei ^ şi rămase pe gânduri: ceea ce îi spusese Prâhina cu privire la preocupările literare ale lui Vihrov o impresionase cu adevărat, sporindu-i şi mai mult admiraţia faţă de acesta. Căci dacă pe Mary profesorii o iniţiaseră la Moscova în tainele mai multor discipline şi ea citise în original „Divina Comedie” a lui Dante, precum şi „Manfred” al lui ’ Byron, dacă pe Fateeva nimeni n-o învăţase altceva, decât să se comporte cum se cuvine în societate, despre *m-lle* Zaharevskaia se poate spune că se străduise să-şi formeze ea însăşi o oarecare zestre de cunoştinţe, şi aceasta, numai cu ajutorul unor

reviste care apăreau pe vremea aceea în Rusia. înzestrată de natură cu inteligenţă şi revenind acasă după anii de pension, unde nici ea nu învăţase mai mult decât. codul manierelor elegante, *m-lle* Zaharevskaia se apucase să citească toate povestirile, poeziile, articolele critice şi chiar cele ştiinţifice, care vedeau lumina tiparu-
► lui în paginile revistelor amintite. Fără îndoială că nu le înţelegea chiar pe toate, însă lectura lor avu darul să-i schimbe în mod sensibil multe din ideile nutrite până atunci: de exemplu, ea n-a mai vrut să ia de bărbat pe orice „don'ofiţer" (¡ura zicea chiar ea, în glumă, visând să mijloacele pentru a-i trezi interesul. Printre altele, se strădui ca serata pe care o plănuise să fie organizată cu mult rafinament. Astfel, bufetul din sufragerie îl împodobi ea. însăşi cu flori, aşezând tot ea în vaze fructele şi bomboanele. Ca să fie ajutată în toate acestea, apelă, bineînţeles, la *m-lle* Prâhina, care, de-astă dată, se dezlănţui în asemenea măsură, încât, pentru a da o strălucire deosebită seratei, şe apucă să cureţe până şi toate icoanele din casă, iar ca să le înveţe pe slujnice cum trebuie spălate ferestrele, se urcă ea însăşi pe pervaz şi, frecând geamurile,, se aplecă atât de mult în afară, încât un ţăran, trecând peacolo, îi strigă din stradă:

- Mai adună-te puţin înăuntru, con iţă, că nu-i frumos!

- Mujic prost cc eşti! strigă in urma lui *m-lle* Prâhina.

socotea că are sini foarte frumoşi, de aceea îi plăcea deseori să se privească din cap până-n picioare în faţa acelei oglinzi, deci, îşi scoase rochia şi. rămasă numai în corset şi în lenjeria de corp, începu prin a proba coroniţa. întoarse capul încoace şi-ncolo. îşi făcu ochi dulci, zâmbi, îşi ridică, cine ştie de ce, cu, am îndoită mâinile, sinii. Apoi brusc, luă poziţia de drepţi, aidoma unui soldat, şi, lovindu-se cu mina peste coapsă, începu să mărşăluiască în faţa oglinzii repetând chiar, cu

jumătate glas: „Un, doi; un, doi!” Avea, intr-adevăr, fiinţa aceea, unele apucături soldăţeşti. După ce se plimbă aşa un timp, se lăsă pe scaun, istovită, parcă, de un dans prea lung, îşi desfăcu, nu se ştie de ce, corsetul, şi, rămasă în această ţinută cam deocheată, mai stătu o vreme să se admire în oglindă; nu-şi îngădui însă prea mult o asemenea voluptate: firea ei activă o obligă să se îmbrace, să-şi cheme camerista şi, împreună cu ea, să înceapă a-şi ajusta rochia primită în dar. După ce isprăvi.şi cu treaba asta, fugi din nou la Zaharevski. îi veniseră în minte alte gânduri şi planuri privitoare la serată.

- Vihrov va veni la balul vostru? o întrebă pe Iulia.

- Va veni, răspunse aceasta.

- în cazul ăsta, să ştii că am să stau de vorbă cu el, rosti ea într-un fel semnificativ.

O asemenea intenţie nu prea îi fu pe plac Iuliei.

- Mai bine ai sta de vorbă cu Kerghel! o înţepă ea.

- Ce să discut’ cu Kerghel? Propria cauză nu se cuvine să ţi-o susţii; o poţi face numai atunci când e vorba de cauza alteia, răspunse Prâhina şi, până în seara balului, nu mai plecă din casa prietenei sale; chiar toaleta festivă şi-o îmbrăcă tot acolo, preocupându-se, în acelaşi timp, ba chiar cu râvnă sporită, şi de toaleta Iuliei. Pe la orele opt seara, amândouă domnişoarele ieşiră din camerele lor. Prâhina o luă îndată de braţ pe Iulia şi porniră, astfel, să se plimbe încolo şi încoace prin salon. Curând, începură să se adune şi oaspeţii. Auzind zgomotul produs de roţile uneia dintre trăsuri, Iulia, îndemnată parcă de-o presimţire şi profitând de faptul că afară mai era lumină, aruncă o privire pe fereastră. Era, într-adevăr, trăsura lui Vihrov, o caleaşcă deschisă, cu nişte cai suri, foarte frumoşi, crescuţi şi îngrijiţi încă de răposatul său tată. Iuliei îi zvâcni inima în piept. Câteva clipe mai târziu, Vihrov intră pe uşă. Mijindu-şi ochii, cuprinse cu privirea întreg salonul şi pe cei aflaţi acolo. Deşi mai era supărată pe el, Prâhina nu se putu stăpâni

şi-i spuse Iuliei:

- Ia te uită ce frumos e. O splendoare de bărbat!

Vihrov se apropie şi le făcu o plecăciune.

Iulia îl întâmpină cu amabilitate, aproape prieteneşte} cu o strângere de mână, iar *m-lle* Prâhina nu făcu decât să-şi plece capul, cu o expresie de tristeţe şi amărăciune: voia să-i trezească astfel mustrarea de conştiinţă pentru | cele ce-i pricinuise el Fateevei.

Profitând de faptul că nu se dansa încă, Iulia o părăsii pe Prâhina şi-şi reluă plimbarea prin salon, de astă dată,'! împreună cu Pavel.

- Aş vrea *m-r* Viluw să 'discul ceva cu dumneavoastră. i se adresă ea.

- Vă ascult cu plăcere, răspunse tânărul.

- – O, dur discuţia asta cere timp, n-aţi dori să ne aşezăm pentru câteva clipe, uite-acolo? continuă ea, arătând spre cele câteva fotolii aflate in camera de oaspeţi şi lăsându-se, apoi. pe unul din ele.

Vihrov se aşează şi el.

- Ştiţi, începu iulia după o mică ezitare, mi-a spus cineva că vă ocupaţi de scris. E adevărat sau nu?

Vihrov se încruntă. îl irită faptul că vestea despre preocupările sale scriitoriceşti începuse să se împrăştie peste tot; pe de altă parte, însă. consideră nefiresc să facă din această activitate o tainä.

- E adevărat, dădu el din cap.

- Şi în ce manieră scrieţi?

Această întrebare îl făcu pe Vihrov s-o privească pe Iulia drept în ochi.

- Poate în maniera lui Dostoievski? insistă ea.

- Nu, nicidecum, zise Vihrov.

- -- Ştiam că Belinki îl apreciază foarte mult. nu se lăsă Iulia.

E un scriitor talentat, dar cam plicticos, opina Vihrov.

- Da, în privinţa asta sunt de acord cu dumneavoastră: romanul lui..Oameni sărmani" de-abia

am izbutit să-l duc la capăt. Şi totuşi e o carte bună!

- – Foarte bună!

- Dar ia spuneţi-mi, continuă Iulia, încercând de astă dată să-l facă praf pe Vihrov prin cunoştinţele ei intr-ale literaturii, spuneţi-mi ce se petrece oare cu Gogul? După ce-a scris „Suflete moarte", o carte intr-adevăr formidabilă, a început, hodoronc-tronc, să scrie nişte scrisori bizare către prieteni. Cei de la..Otecestvennâe Zapiski" turbează, nu alta, şi e foarte firesc: au avut atâta încredere în talentul lui, şi-au pus atâtea speranţe în el. iar dumnealui se apucă să scrie că mujicii trebuie biciuiţi. O face totodată pe profetul, dă poveţe tuturor, oare ce se întâmplă cu el?

Toată această tiradă ¿1 Iuliei i se păru lui Vihrov de-a dreptul dezgustătoare,

- Nu cunosc nimic din cele ce-mi spuneţi, rosti el pe un ton sec.

„Se vede că nu-i place să i se vorbească despre alţii; ei bine, vom vorbi despre el!" îşi zise Iulia şi i se adresă din nou.

- Ştiţi, am auzit că eroina romanului dumneavoastră e o tânără moscovită!

„Pe toate le-a aflat!" gândi Vihrov şi nu găsi nimic ce să-i răspundă. Dealtfel, în ziua aceea nu se prea simţea în apele lui. Ruptura cu Fateeva îl tulburase profund.

Tocmai atunci veni spre ei Kerghel şi o invită pe Iulia la cadril.

Ea nu putu să-l refuze, însă, despărţindu-se de Vihrov,'

îi spuse:

- Mai vorbim noi despre toate acestea!

Vă stau la dispoziţie, îi răspunse Vihrov pe un ton aproape ironic.

îndată după plecarea ei, locul îi fu ocupat de Prâhina.' *Catiche* tocmai îi jucase o festă lui Kerghel. Acesta se apropiase de ea pe neaşteptate şi o invitase la

cadril. Prâhinei îi năvălise sângele în obraz.

- Pardon, *m-r*, îi spusese ea. Nu dansez cu un necunoscut!

- Mă socoteşti un necunoscut? o întrebase Kerghel, plecându-şi ochii cu viclenie.

- Da, un necunoscut!. repetase ea şi pornise spre Vihrov.

- Uf, cioara a zburat, şoimul locul i-a luat, îi scăpă fără voie. Mai făcea când şi când asemenea gafe.

- Aşadar, vă socotiţi şoim, iar pe *m-lle* Iulia o consideraţi cioară! zâmbi Vihrov.

- Ptiu, ce-am zis! făcu ea. Voiam să spun că cioara i-a luat locul şoimului. Tăcu apoi, aţintind asupra lui Vihrov o privire tristă şi totodată ironică.

- Ah, bărbaţii, bărbaţii! rosti ea în sfârşit, elătinând din cap.

- Se lipesc ca muştele de dumneavoastră, nu-i aşa? completă Pavel.

- Mai rău! Ne şi otrăvesc, ca viperele!... Aşadar, pe viitor, n-o să ne mai întilnim la Perţovo?

g – La cumpăna veacului, vo). II

- De ce, adică? făcu Vihrov, socotind că nu este cazul să i se destăinuiască,

- Pentru că o să vă fie penibil să vă mai duceţi acolo, rosti *Catiche* pe un ton ironic, dojenitor, ba chiar cu o voce schimbată.

- Ba deloc. Eu sunt un tip lipsit de scrupule, ripostă Vihrov.

- Asta o ştiu demult, se grăbi să i-o servească Prâhina. Trebuie să vă spun însă că ea e bolnavă rău! adăugă, mişcând din nas, aşa cum făcea totdeauna când i se întâmpla să discute treburi mai importante.

Auzindu-i vorbele, Vihrov simţi că i se strânge inima de durere. încercă totuşi să nu se trădeze.

- Mă.rog, un doctor, ştiu că are în preajmă; pesemne c-o îngrijeşte.

- Bineînţeles că vine s-o vadă; doar nu poate fi

lăsată singură, fără niciun ajutor, rosti Prâhina pe un ton caustic.

- Asta înseamnă că totul e în ordine, murmură Vihrov, şi fu gata să se îndepărteze de Prâhina.

- Vă rog să mai rămâneţi o clipă: vreau să vă spun două vorbe, aproape că-i ordonă *Catiche*.

Deşi toate acestea ajunseseră să-l plictisească, Vihrov rămase locului.

- Ştiţi ce a însemnat doctorul pentru ea, ce rol a jucat dumnealui? îl întrebă Prâhina.

- Bănuiesc că s-a purtat ca toţi doctorii care caută să te consoleze.

- în cazul de faţă, doctorul n-a fost decât un mijloc pentru a vă trezi gelozia. Ea l-a dus de nas şi l-a prostit, pentru ca, în felul ăsta, să recapete dragostea dumneavoastră.

- Ştiu că sentimentele dumitale prieteneşti faţă de vi-me Fateeva sunt foarte puternice, de aceea eşti capabilă să-i găseşti o justificare pentru orice, spuse Vihrov, care, în sine lui, aproape că dorea să creadă cele afirmate de *Catiche*.

- O. Doamne! Eu să-i găsesc o justificare! exclamă aceasta. Păi atunci când i-am observat atitudinea faţă de doctor, să ştiţi că am fost prima care am întrebat-o ce înseamnă treaba asta; ba i-am spus acelaşi lucru pe care vi-l spun şi dumneavoastră acum, cum că-i o adevărată josnicie, dar ea a scos icoana din perete şi mi-a jurat pe ea că totul nu este decât o mistificare.

- Faptul că ţi-a spus-o chiar ea nu reprezintă, totuşi, o dovadă incontestabilă, replică Vihrov.

- Splendid! exclamă Prâhina. Aţi ajuns s-o consideraţi şi mincinoasă!... Ah, ce nerecunoscători sunteţi voi, bărbaţii!

Probabil că Prâhina l-ar fi ţinut încă multă vreme pe Vihrov lingă ea, încercând să-l descoasă, dar tocmai atunci se apropie de ei Jivin.

- Hai să bem o votcă, te invită gazda! îi făcu el

semn lui Pavel. Acesta se ridică bucuros şi îl urmă.

Aproape la toate balurile ce se organizează prin judeţele noastre, s-a înrădăcinat obiceiul ca înainte de cină să se ofere bărbaţilor votcă şi nişte gustări, amatori găsindu-se foarte mulţi: aproape toţi bărbaţii.

Cu acest prilej, bătrânului Zaharevski îi trecu prin minte să-l supună pe Vihrov unei noi încercări, spre a se convinge pe deplin dacă acestuia îi place băutura. Din experienţa atâtor ani, Ardalion Vasilievici ajunse la concluzia că cel mai mare viciu care-i păştea pe nobilii şi funcţionarii de prin acele meleaguri era beţia, viciu pe care nu dorea câtuşi de puţin să-l constate mai ales la copiii lui sau la ginerele pe care avea să i-l trimită Dumnezeu.

- O votculiţă nu serviţi? rosti el cu un glas îmbietor.

Tulburat de întâmplările petrecute în ultima vreme şi de discuţiile ce’se purtaseră în jurul lor, Pavel bău cu plăcere un pahar.

- Mai doriţi unul? întrebă Ardalion Vasilievici, turnându-i din nou în paharul golit:

Vihrov însă îl refuză.

„Mda, încă n-a ajuns beţiv!” conchise şi de astă dată bătrânul, socotind apoi că n-ar fi lipsit de interes să-l întrebe pe oaspete şi despre treburile care îl preocupă.

- Spuneţi-mi, încă n-aţi lucrat pe nicăieri?

- Nu, n-am lucrat.

Dar un titlu trebuie că aveţi?

- Sunt candidat universitar, cu alte cuvinte secretar de colegiu, răspunse Vihrov.

Ardalion Vasilievici dădu mulţumit din cap.

- Unde aveţi de gând să vă începeţi slujba? continuă el să-şi chestioneze oaspetele.

- Nicăieri, îl lămuri acesta.

Zaharevski. uimit, se răsuci spre el, ca şi când ar fi încercat să-l audă mai bine.

- Prin urmare, aveţi de gând să rămâneţi la ţară, să vă administraţi singur moşia? întrebă el, încordindu-şi

auzul.

- Nu. nici asta. S-o administrez aşa cum se făcea treaba asta în trecut, adică să tot adun, s-o fac pe avarul, nu doresc câtuşi de puţin, iar să aplic regulile agronomice, după cum fac unii dintre tinerii noştri moşieri, nu mă încumet, pentru că la aşa ceva nu mă pricep.

Din toată această explicaţie a lui Vihrov, Zaharevski nu înţelese absolut nimic.

- Trebuie, totuşi, să aveţi o ocupaţie, insistă el, schiţând chiar un zâmbet.

- Am să citesc, am să merg la vânătoare, am să mă duc la Moscova, la Petersburg.

- Cu alte cuvinte, vreţi să duceţi o viaţă de om liber şi independent, rosti Zaharevski, dar in sinea lui îşi zise: „înseamnă c-ai să duci o viaţă de trindav! ‘ Prin mărturisirile sale, Vihrov scăzu mult în ochii lui: îl revoltă mai ales intenţia lui Pavel de a nu ocupa nicio slujbă; Ardalion Vasilievici socotea că pentru fiecare nobil slujba e tot atât de necesară ca şi aerul. „Mă rog, încercă el să se consoleze, dacă-şi va iubi soţia, îl va face ea să-şi găsească şi-o slujbă!”

După ce dansul fu sfârşit şi oaspeţii trecură la cină, Iulia, venind spre Vihrov, ji oferi ea însăşi braţul şi-l aşează la masă alături de ea. Acest fapt nu-i scăpă atenţiei lui Jivin. *

- Totdeauna, pretutindeni şi în toate dumnealui îşi găseşte fericirea! îi zise Iuliei, arătând spre prietenul său.

- Cum adică? întrebă ea cu un zâmbet şiret.

- Iacă aşa!... răspunse Jivin pe un ton misterios, plecându-şi privirea.

N-ar merita, fireşte, să descriu în continuare cina dir seara aceea, care s-a desfăşurat ca toate mesele festive de acest fel, dacă pe parcursul ei n-ar fi avut loc o întâmplare foarte neplăcută. Nesăbuit şi uşuratic cum era, Kerghel, uitând de felul cum se purtase cu *Caliche*,

se apucă la un moment dat s-o bombardeze cu cocoloaşe de pâine. La început, ea încercă să arate că nu bagă de seamă, totuşi se înroşi la obraz şi se enervă. în cele din urmă îşi pierdu răbdarea şi-i spuse tare, ca s-o audă toată lumea:

- încetează, Kerghel. Glumele dumitale nu mă interesează.

Pentru scurt timp, acesta se potoli, dar apoi reîncepu să arunce cocoloaşele.

- Ţi-am spus o dată să încetezi, altfel azvârl cu farfulla în capul dumitale! rosti *Caliche* şi buzele îi tremurară.

- Va, vai, vai, mi-e frică! exclamă Kerghel, plecân» du-şi capul şi ferindu-l cu un şervet.

Ironia lui o scoase cu totul din sărite; se făcu albă ca varul şi nu mai scoase o vorbă.

- Ia să mai încerc o dată, zise Kerghel şi mai aruncă un cololoş.

M-lle Prâhina, fără să rostească un cuvânl, apucă o felie mare de pâine, puse sare pe ea şi i-o azvârli lui Kerghel în obraz. Pâinea şi sarea îi nimeriră drept în ochi. Kerghel scoase un ţipăt, duse mâna la ochi şi începu să-l frece.

Cit despre *m-lle* Prâhina, aceasta rămase foarte mulţumită de sine, şi nu făcu decât să rostească, mişcând din nas:

- Nu-i nimic, n-are nici pe naiba!

Toţi mesenii se prăpădeau de râs, iar Kerghel, frecându-şi ochiul, rostea aproape cu glas tare:

- Ia te uită ce proastă, ce neroadă!...

Când porniră spre casă, Ivan,nu se aşează, ca de obicei, lângă vizitiu, pe capră, ci se instală pe bancheta din spate, de-abia izbutind să se ţină de arcuri. Din cine ştie ce pricină, socotise necesar să se îmbete criţă în oraş. Când veni în dormitor spre a-şi ajuta stăpânul să-şi scoată hainele, era alb la faţă şi chiai^se clătina din picioare, totuşi Vihrov, ca să nu se înfurie, găsi că-i mai

bine să nu bage de seamă starea în care i se afla valetul. Ivan însă nu-şi văzu de treabă, ci, stând în faţa boierului cu picioarele răşchirate, rosti cu o voce răsunătoare:

- Pavel Mihailâci, îngăduiţi-mi să mă-nsor!

- Cu cine?... O vrei cumva pe Maria de la Perţovo?..

- N-am nevoie de ea... I-o străină!... Mie să-mi daţi una de pe la noi... Pe Gruşa, care va să zică.

- Dar ea vrea să te ia?

- Parcă-i după ea?... Daţi-i dumneavoastră poruncă. Doar v-am slujit atâţia ani...

- De m-ai ii slujit şi-o sută de ani, tot nu i-aş porunci să-ţi fie nevastă cu de-a sila!

- Faceţi-vă milă şi pomană! mai răcni o dată Ivan şi~i căzu la picioare.

- Uf, toritule, încetează! exclamă Vihrov, întorcându-i spatele.

- Pentru numele lui Dumnezeu, fie-vă milă de mine! repetă Ivan. continuând să stea în genunchi.

Vihrov văzu că n-o scoate cu el la capăt.

- Grunea! o strigă el pe subretă.

De obicei, Gruşa nu se culca Înaintea boierului, oricât de târziu şi de oriunde ar fi venit el. Citeva clipe mai târziu intră în odaie.

- Uite, dumnealui te cere de nevastă! îi zise Pavei arătând spre Ivan, care tocmai se ridica în picioare.

Gruşa îi aruncă acestuia o privire stranie.

- Nu-mi vine, boierule, nici să aud de-aşa ceva, răspunse ea tulburată şi jignită, iar ochii îi plutiră în lacrimi.

- Cum, nu-ţi place de el? întrebă Pavel.

- Mai bine m-aş mărita cu un ţap împuţit, deeât să-i iau pe ăsta.

- De ce, adică, să nu mă iei? Ce ţi-am făcut? o întrebă Ivan.

- De-aia!... Nu-l mati 'lăsaţi, rogu-vă, Pavel Mihailâci. să se lege de mine, că şi aşa nu-mi dă pace! spuse Gruşa şi, podidind-o prinsul, ieşi din odaie.

Lui Vihrov i se făcu milă de ea.

- Ia să pleci de aici, nemernicule! Şi să nu te mai prind că mai deschizi vorba despre aşa ceva, ori că te legi de Grunea, m-ai înţeles? se răsti el la Ivan.

Ca de obicei, acesta o băgă pe mânecă şi se făcu nevăzut.

- Ştiu eu unde bate dumneaei, da, da, o ştiu ¡ mormăi, traversând cu paşi nesiguri salonul.

1VANOVICI KOPTIN REAPARE

Curând după aceea, vizitându-l din nou pe Vihrov. Jivin intră la el mai însufleţit ca de obicei.

- Ştii, frăţioare, începu el bine dispus, l-am întâlnit adineaori pe generalul Aleksandr Ivanâci Koptin, care e şi el scriitor.

- Zău? făcu Vihrov. îl cunoşti?

- Ba chiar suntem prieteni! răspunse Jivin nu fără oarecare mândrie. Discutând, deci, de una, de alta, pe unde-am mai fost, ce-am mai făcut, i-am spus că mă abat deseori şi pe la tine. Iar el de colo – ştii cum îi este vorba? – „Nu i-ar fi, zice, ruşine mişelului să nu dea pe la mine!”

- Mda, am făcut rău că n-am trecut să-l văd. Drept să-ţi spun, am uitat cu totul că locuieşte pe-aici, prin apropiere, spuse Vihrov. Ia zi, când ne ducem pe la el?

- Păi de Sfântul Petru. Că-n ziua aceea, la conac şi-n toate satele lui e praznic.

- Bucuros! Spune-mi, a îmbătrânit, ori se ţine bine?

- N-a prea îmbătrânit! Dar e tot atât de slab cum îî ştii. E un om învăţat, frăţioare! Odată discutam cu el despre Vatican şi-mi spune la un moment dat că acolo, în camera cutare, se află nu mai ştiu ce pictură. Ei bine, venind după aceea în oraş, am trecut pe la şcoală, unde ştiam că există o descriere foarte bine pusă la punct a Romei, am luat cartea, m-am uitat prin ea... şi ce crezi? Intr-adevăr, pictura aceea există la Vatican, şi chiar acolo unde-mi spusese generalul.

- Koptin să ştii că îmbrăţişează ideile

enciclopediştilor francezi, observă Vihrov.

- Se poate!... Am auzit că a învăţat matematica de la însuşi Lagrange!... Să vezi ce s-a întâmplat odată!... Şi-a pus generalul în gând să clădească fără ajutorul cuiva o biserică în parohia Iui. Vine însă la el în sat un arhitect şi-i zice: „O asemenea cupolă nu se poate construi, n-o să reziste!” Aleksandr Ivanâci însă îl ia peste picior: „Serios, zice, puteţi să mi-o demonstraţi prin calcul?” Ca să faci *m* o asemenea demonstraţie însă, trebuie să cunoşti bine calculul diferenţial, cit şi cel integral. Arhitectul n-a ştiut s-o facă şi-atunci Aleksandr Ivanâci a luat o foaie de hârtie, s-a apucat să calculeze şi i-a demonstrat, arhitectului că bolta o să reziste. Şi-ntr-adevăr, mai stă şi acum. parc-ar fi turnată.

- Te cred, zise Vihrov. însă lucrările lui literare sunt cam slăbuţe.

- Asta cam aşa e, sunt slăbuţe, deşi nu-mi dau seama din ce pricină, făcu Jivin cu oarecare tristeţe.

- Dar despre literatura de astăzi ce părere are? Nu te-a scuturat niţeluş pentru entuziasmul tău faţă de ea?

- Bei da, frăţioare. într-o noapte rri-a dat şi afară din casă. Să nu te mai prind, zice, că-mi rămâi aici. peste noapte! Ce eram să fac: deşi era întuneric beznă, am plecat.

- De fapt, care-i sunt opiniile? întrebă Vihrov.

- „Scriitorii de astăzi, zice, sunt cu toţii nişte ţărănoi, nişte inculţi, nişte *oameni de rină*!...” Ştii că asta îi este expresia preferată... Intr-una din zile – ţi-o mărturisesc! – i-am spus că şi tu scrii, că vrei să devii scriitor!

- Şi cum a reacţionat? întrebă Vihrov, îmbujorându-se uşor.

- N-a spus nimic deosebit, a râs şi-a făcut tot felul de spirite de-ale lui.

- Ce fel de spirite?

- Şi-a amintit, de pildă, epigrama aceea, scrisă, pare-se, de Lev Puştan. E vorba acolo de-un oarecare

poet. „Şi cam ce vârstă are?” întreabă Phoebus. „Are cincisprezece ani”, îi răspunde Erato. „Aşa? Doar cincisprezece ani? Atunci puneţi biciul pe el!”

- La naiba! izbucni Vihrov. Mai am eu oare cincisprezece ani?

- Nu mai ai, fireşte î El însă te-o fi văzând tot un băieţandru.

De Sfântul Petru, amicii noştri plecară, intr-adevăr, spre Semionovskoe. Conacul i se păru lui Vihrov la fel cum îl ştia, doar că se învechise mai mult, iar unele construcţii se dărâmaseră aproape cu totul. Ca şi altădată, în prag îi întâmpinară valeţii preferaţi ai lui Aleksandr Ivanâci, doar că acum erau ceva mai frumos îmbrăcaţi. Generalul purta,’ pare-se, acelaşi caftan cerchez ca şi în urmă cu ani, aceiaşi pantaloni albaştri cu lampasuri, şi sta în acelaşi fotoliu de lingă fereastră, cu un ciubuc lung în gură. De astă dată însă nu se mai întreţinea cu un singur preot, ci cu tot clerul din parohie, aflându-se acolo şi Dobrov, care, la vederea lui Vihrov, se bucură vizibil.

- îl cunoşti şi dumneata pe general? îl întrebă Pa vet, trecând pe lingă el.

- Cum să nu. dumnealui e şi un binefăcător al meu i răspunse Dobrov. Iar pe vremea când mă ţineam de băutură, eram chiar prieteni.

- Se ţine mândru vecinul, se ţine mândru! zise Aleksandr Ivanâci, întâmpinându-l pe Vihrov. Mă rog, nici nu se poate altfel, doar e scriitor! adăugă el, adresându-se lui Jivin, în timp ce dădea mâna cu Pavel.

- Şi-acum vă rog să ascultaţi cu atenţie, continuă el, făcând semn oaspeţilor să se aşeze. Sfinţia voastră, aşteptăm să ne povestiţi cele întâmplate, adăugă apoi, adresându.-se preotului.

- Mare nenorocire s-a abătut peste capitala guberniei noastre, începu acesta cu glas tărăgănat. Pe cinci ale lunii s-a înălţat o pălălaie în strada Kalujskaia şi, la acelaşi ceas, în strada Sergheivskaia, cam la o verstă

şi jumătate mai departe de strada Kluşinskaia, aşa că pompierii, nedumeriţi, nu ştiau încotro să pornească; pârjolul a mistuit amândouă străzile de care vă spuneam, aşişderea multe biserici şi mânăstiri…

- *Mon Dieu*, *mon Dieu*! exclamă Koptin, înălţând ochii spre cer şi imaginându-şi, parcă, tabloul dezastrului.

- Să fi pus careva focul ăsta? întrebă Jivin.

- Se pare că da, răspunse preotul, căci a doua zi, pe data de şase, incendiul a mai izbucnit în cinci locuri şi în acelaşi timp peste tot, aşa că cetăţenii au intrat în panică: prăvăliile şi-au tras obloanele, brutarii au încetat să mai coacă pâine, sărmanii sinistraţi au luat-o razna pe câmp, afară din oraş, pe ploaie şi vânt, fără hrană şi fără îmbrăcăminte.

- O, *mon Dieu*, *mon Dieu*! repetă Aleksandr Ivanâci, dându-şi din nou capul pe spate.

- Dar eifte-ar fi putut să pună focul, daeă-i vorba de-o incendiere? întrebă Vihrov.

- Mai întâi, lumea, a crezut că făptaşii ar fi niscaiva soldaţi din garnizoană, căci şi până atunci aceştia se de- - daseră la mai multe hoţii, ba chiar şi la crime!… După aceea însă s-a zvonit că ar fi nişte polonezi plini de ură împotriva Rusiei, care locuiesc în gubernia noastră.

- Dar, daţi-mi voie, polonezii ăştia sunt cunoscuţi toţi, fără excepţie! obiectă Vihrov.

- Sunt ei cunoscuţi, răspunse preotul, totuşi multă lume zicea că la unul dintre aceştia, de altfel o persoană foarte onorabilă, ar fi venit într-o zi pastorul lor şi ar fi început a-i îndemna pe credincioşii lui să nu lase piatră pe piatră din acest oraş!

- De ce tocmai din acest oraş? se miră Vihrov.

- Fiindcă oraşului nostru i s-a dus faima pentru numeroasele maltratări la care au fost supuşi aici polonezii.

- Mă rog, şi totuşi cine a auzit că pastorul i-ar fi povăţuit tocmai în felul ăsta? întrebă din nou Vihrov.

- L-a auzit slujnica şi băiatul din casă ai polonezului, care au şi fost arestaţi, răspunse preotuL

- Prin urmare, este în curs o anchetă? întrebă Jivin.

- Da, şi una foarte severă. Cetăţeanul onorabil de care vă spuneam a şi fost întemniţat, împreună cu întreaga lui familie. Pe de o parte, i-o solicitase domnului guvernator nobilimea de aici, iar pe de altă parte ar fi fost primejdios să fie lăsaţi liberi din pricina oamenilor de rând: prostimea, întărâtată la culme, ar fi putut să-i sfâşie.

- Dar, iertaţi-mă, îl întrerupse Vihrov pe preot, toate astea nu demonstrează decât barbaria noastră. în ceea ce priveşte nobilimea îmi închipui eu cam cum s-au petrecut lucrurile: vreo doi, trei inşi mai răi de gură vor fi spus eevav iar ceilalţi s-au luat după ei; la fel va fi fost şi cu oamenii noştri din popor: ăştia-s aidoma unei fiare întărâtate – poţi să-i asmuţi peste cine vrei.

- – Ba nu, ripostă preotul, de-astă dată nu s-ar putea spune că ar fi fost părerea sau gândul unui singur om-: fiecare şi-a spus, parcă, în sinea lui, că treaba asta au.făt eut-o polonezii!

- Trebuie să recunoaşteţi însă că din pricina unei simple presupuneri, chiar dacă ea se atribuie unei mulţimi de oameni, nu poţi să azvârli în temniţă nişte oameni cu familiile lor, din care probabil că fac parte.şi femei.

- Chiar asupra fiicei lui cade în primul rând bănuiala, zise preotul, iar acum, când au s-o ducă pe străzi la interogatoriu, mulţimea, de bună seamă, o să arunce în ea cu noroi şi pietre, incit nu ştiu cum vor putea s-o apere soldaţii.

- Asta ar fi o barbarie şi mai mare: să arunci cu noroi într-o femeie, fără să ştii dacă e vinovată sau nu. De ce autorităţile n-o duc, cel puţin, într-o caretă, ca ea să nu fie expusă oprobriului public? Toate acestea, repet, se înfierbântă Vihrov, nu demonstrează decât o sălbăticie înfiorătoare.

La ultimele cuvinte ale tânărului, Aleksandr Ivanâci, care. încă de la începutul discuţiei, se ridicase şi tot umbla de colo colo prin cameră, venind de eâteva ori la masa cu gustări ca să mai soarbă din păhărelul lui, se opri brusc în faţa lui Pavel şi. încrucişându-şi mâiaile la piept, rosti, cu buzele tremurându-i de mânie:

- Cum de-ţi permiţi, stimate domn, ca rus, ca băştinaş al acestor meleaguri, să spui că-i o barbarie să azvârli în temniţă pe un ticălos oarecare, laolaltă cu fiică-sa? Dar faptul că domnii polonezi ţi-au incendiat aproape întreg oraşul natal nu-i o barbarie?

- Asta, Aleksandr Ivanâci, mai trebuie dovedit, ripostă oarecum încurcat Vihrov.

- Există dovezi, să ştii că există! ridică tonul Aleksandr Ivanâci. Slujnica şi băiatul din casă au şi declarat că pastorul i-a instigat să dea foc! Ce vrei mai mult, ce dovezi îi mai trebuie unui rus?

- Orice aş fi – rus sau de altă naţie – pentru mine cel mai important lucru e adevărul! zise Vihrov, nemulţumit de controversa iscată.

- Ai văzut ce înseamnă influenţa universităţii! lat-o, o şi văd în ceea ce-mi spui dumneata! strigă Aleksandr Ivanâci. Asta-i umanismul nostru, cosmopolitismul nostru, pentru care orice vatră-i la fel: fie a noastră, fie străină. Să ştii, domnule, că polonezii s-au vârât totdeauna în istoria noastră: de se isca vreun complot în familia ţarilor, ei nu lipseau de acolo; de venea peste noi vreun vrăjmaş de temut, care zguduia din temelii edificiul nostru de stat, ei erau în primele rânduri ale năvălitorilor.

- Bine, Aleksandr Ivanâci, dar şi polonezii au încasat destule de la noi, observă Pavel, zâmbind.

- Dumneata n-ai dreptul să vorbeşti aşa, pricepi! Iar universitatea care ţi-a inspirat asemenea concepţii e o trădătoare! Şi dumneata eşti un trădător. Şi nu trădezi numai guvernul dumitale, ci, mai rău, trădezi întregul popor rus, toate tradiţiile poporului nostru.

- Ei, nici chiar aşa, Aleksandr Ivanâci, exclamă la rândul lui Vihrov, ridieându-se de pe scaun. Să ştiţi că sunt rus mai mult decât dumneavoastră, îmbrăţişez mai mult decât dumneavoastră tradiţiile ruseşti, măcar şi prin faptul că, datorită educaţiei primite, sunteţi un franţuz sadea.

- Aşa? Ei bine, stimate domn, să ştii că am să-ţi demonstrez chiar asftăzi ce fel de franţuz sunt eu! ţipă Koptin şi se repezi îndată la icoană, se lovi cu pumnii în piept şi exclamă, arătând spre Vihrov: O, Sfântă Fecioară! Pedepseşte-l, rogu-te, pe acest domn pentru că nu mă socoteşte rus 1 Apoi, ostenit pesemne, se şterse pe frunte de năduşeală şi fugi în dormitor, repetând întruna, cu înfocare: Auzi vorbă: cică nu sunt rus, cică sunt franţuz!

Vihrov se înfuriase şi el.

- Naiba ştie de ce am venit aici! rosti el tulburat, umblând prin încăpere.

- Nu vă faceţi griji! Aşa vorbeşte dumnealui cu toată lumea, încercă să-l liniştească parohul.

- Şi eu am păţit la fel, şi nu o dată, interveni la rândul lui Jivin, care începuse a regreta că şi-a adus acolo prietenul.

- Se pare că i s-a cam urcat votculiţa la cap; a început să tragă de dimineaţă câte-o duşcă, observă Dobrov.

- Ba încă de aseai'ă, precizează parohul.

Câteva clipe mai târziu Aleksandr Ivanâci ieşi din cabinet.

- Am să-ţi arăt chiar astăzi din ce neam mă trag, i se adresă el lui Vihrov, de astă dată cu mai puţină mânie, în schimb cu un zâmbet şiret, ivit în colţul buzelor. Scurt timp după aceea, fură poftiţi în sufragerie; valeţii preferaţi ai lui Aleksandr Ivanovici erau acum chercheliţi de-a binelea. Se aşezară cu toţii la masă; generalul în capul ei, Vihrov şi Jivin, de-o parte şi alta a gazdei, ocupându-şi apoi locurile întreg clerul, ba chiar şi

Dobrov.

Aleksandr Ivanovici îl întrebă pe dată:

- De ce nu bei votcă, urgisitule?

- Nu mai beau. excelenţa voastră, de doi ani nu mai beau. merg acum pe al treilea, îi răspunse Dobrov, ridicându-se, ca de obicei, în picioare.

- 1 Asta nu mă interesează. Când vii la mine, trebuie sâ bei. strigă generalul.

- Nu mai beau, excelenţa voastră, repetă Dobrov, şi se cam schimbă la faţă.

- Nu mă interesează. Când vii la mine eşti obligat să bei, repetă cu tărie Aleksandr Ivanovici.

- Bea, frăţioare, un pahar, că n-ai să mori, îl îndemnă şi parohul.

- Bine. răspunse Dobrov cu un glas ciudat şi dădu pe gât un'pahar de rachiu.

- Bagă de seamă, Dobrov, să nu te înveţi iar cu băutura, îl avertiză" Vihrov.

- N-aş zice, răspunse Dobrov, ştergându-se la gură şi manifestând o vădită plăcere după paharul băut.

- In casa altuia nu poţi şedea cum îţi place, observă Aleksandr Ivanovici. Când o veni la dumneata, n-are decât să nu bea, însă aici trebuie să guste, căci dacă el şi cu mine n-o să mai bem, câreiumarul nostru o să dea faliment.

între timp, Dobrov bău, neinvitat, şi-un al doilea pahar, apoi se-: pucă să mănânce cu lăcomie.

Aleksandr Ivanovici continua să soarbă câte-un strop din păhărelul lui şi nu mâncă aproape nimic, fumând în schimb fără încetare. Când masa luă sfârşit. se uită la Vihrov şi repetă:

- Am să-ţi arăt eu, uite-aeuş, din ee neam mă trag! Caleaşca şi caii de călărie! răcni apoi, adresându-se valeţilor.

Aceştia so mistuiră pe uşă şi, un sfert de ceas mai târziu, caleaşca fu trasă la intrare. La ea erau înhămaţi patru cai uscăţivi, dar. pesemne, extrem de iuţi. Vreo

cinci v lăjgani în lungi haine cercheze şi eu eravaşe în mii ni înconjurară caleaşca. Aleksandr fvanovici îl aşează alături de el pe Vihrov, iar în faţa lui pe Jivin şi pe Dobrov. Acesta din urmă se tot lingea pe buze.

- Unde mergem? întrebă Vihrov.

- La nişte mujici de-ai mei, la praznic, îi răspunse Aleksandr Ivanovici, privindu-l cu şiretenie, apoi îi strigă vizitiului: Dă-i drumul 1'

Brusc, caleaşca ţâşni înainte şi, urmată de cerchezi, porni în goană; cit ai clipi din ochi, poarta fu dată în lături. Drumul urca într-o pantă repede, dar şi aici caleaşca goni cu aceeaşi iuţeală. în faţă se arătă un pod şi – poc 1 – răsună un trosnet. Sub roţile trăsurii plesniră două scânduri. Jivin sta palid la faţă şi nici lui Vihrov goana aceasta nu-i prea era pe plac. Nu se simţea în largul lor decât Dobrov. ameţit acuma de-a binelea, precum şi Aleksandr Ivanovici, care şedea răsturnat în caleaşcă şi nu făcea decât să mârâie în răstimpuri: „Mai uite!" Caleaşca părea că zboară. Caii, cu Mul pus, pesemne, după obiceiul cerchez, goneau înălţându-şi capetele. Cam aşa ajunseră, în cele din urmă, într-un sat unde praznicul era în toi. Fetele şi nevestele, gătite cu sarafane multicolore, ieşiseră în mijlocul uliţei; în dreptul porţilor, pe laviţe, şedeau bătrâni şi bătrâne. Când hoarda despre care vorbim năvăli pe uliţa satului, bătrâni i se ridicară în picioare, iar tinerii priviră curioşi la cei veniţi, toată lumea salutându-l pe Alexandr Ivanovici cu o vizibilă bucurie.

- La tine am venit, Evsei Matveici! strigă el către un ţăran mai bine îmbrăcat. Bucuros de oaspeţi?

- Bucuros, înălţimea voastră, poftiţi, vă rog, răspunse mujicul, arătând vizitiului o izbă, şi ea mult mai acătării decât celelalte.

Intrară cu taţii acolo, Dobrov.se lot dădea pe lingă Aleksandr. Ivanovici,. ba. chiar îl ajută* să urce treptele de la intrare. Se aşezară cu toţii la masă, în,colţul.dinspre răsărit al odăii. Gospodina, o bătrânieă

venită în grabă, se apucă îndată să pună pe masă de toate: votcă, plăcinte, nuci, stafide... Aleksandr Ivanovici începu, ca de obicei, să soarbă câte un strop din paharul lui, în timp ce Vihrov şi Jivin nu băură deloc.

Văzlndu-i că nu se ating de pahar, Aleksandr Ivanovici se uită, posomorându-se, la Dobrov şi-i spuse: „Bea tu!" Acesta se supuse. Plecându-şi capul pe umăr, generalul se adresă bătrânului, care rămăsese în picioare.

- Ei, cum o mai duci, cum mai stai cu sănătatea?

- Mulţumind Domnului, bine, înălţimea voastră.

- Aşa? Foarte bine. Dar fata dumitale şi fiica cea vitregă ce-ţi mai fac?

- Ce să facă, proastele, se plimbă colo pe uliţă! răspunse mujicul.

- Pofteşte, cucoană, pofteşte aici, să bei şi dumneata cu noi, i se adresă Aleksandr Ivanovici băti'ânei, care se tot pitea prin colţuri.

Aceasta apăru, roşie în obraz: se vedea cit de colo că, până să-i vină musafirii, băuse şi ea zdravăn.

- Să fiţi sănătos, boierule, beţi dumneavoastră, îi răspunse femeia.

- Ba nu. mai întâi am să te tratez pe dumneata, spuse generalul şi luând un pahar cu votcă, i-l turnă în gură.

Bătrâna se schimonosi, viind' să arate că băutura a fost prea tare pentru ea, apoi se apucă să scuipe în stingă şi în dreapta. La fel procedă Aleksandr Ivanovici şi cu bătrânul,

Dobrov, care se pornise pe băut, fără să mai aştepte vreo invitaţie, începu să strige: „Am să chefuiesc şi basta – iae-aşa!" Vihrov abia de mai putea răbda toate acestea, mai ales că Aleksandr Ivanovici începuse, pesemne cu bună ştiinţă, să-I cam ia peste picior.

- Prin urmare, eşti scriitor, i se adresă el după'ce isprăvi să ofere de băut gazdelor. Eşti scriitor, nu-i aşa? j|. – Deocamdată nu sunt, ripostă Vihrov, îmbujorat.

- Auzi dumneata, feciorul iui Mihail Polikarpâci e scriitor! continuă generalul parcă vorbind cu sine însuşi.

- Ce legătură are asta cu Mihail Polikarpâci? făcu Vihrov.

- Auzi dumneata: feciorul lui Mihail Polikarpâci e scriitor! repeta Koptin, fără să-i răspundă la întrebare.

în cele din urmă, Pavel se hotărî să nu-i mai dea atenţie.

- Hai afară, pe uliţă, să vă arăt tuturor cât îs eu de franţuz! strigă însă chiar atunci Aleksandr Ivanovici, căruia băutura i se urcase la cap.

Nu avură încotro şi ieşiră cu toţii după el.

- Hei, ţâncilor, veniţi încoace! strigă Aleksandr Ivanovici şi îndată se adunară în jurul lui copii, femei, fete, ba chiar şi câţiva bărbaţi. Koptin începu să le azvuie.mai întâi bănuţi de aramă, apoi monede de argint şi, în cele din urmă, bancnote. Mulţimea se repezi să pună mina pe bani, se iscă bătaie, răsunară urlete, în timp ce Koptin striga într-una:

- Gura! Păstraţi ordine, păstraţi ordine! Vedeţi ce fel de franţuz sunt eu?!

Spre marea lui bucurie, Vihrov îşi văzu trăsura intrând pe uliţa satului.

Prevăzător, Piotr luase de la sine putere hotărârea de a veni acolo, întrucât auzise mai demult că prea puţini din- – tre oaspeţii care plecau undeva împreună eu Koptin se mai întorceau tot cu el înapoi: fie că acesta îi părăsea şi pleca acasă, fie că ei înşişi îl lăsau în plata Domnului.

Vihrov îi făcu semn din ochi lui Jivin şi, până să-i observe generalul, se urcară amândoi în trăsură şi porunciră lui Piotr să plece cât mai repede din sat.

între timp, Dobrov porni să umble din izbă în izbă şi, turnând în el pahar după pahar, să răcnească de se auzea şi afară, pe uliţă, însă fără să-l mai înţeleagă cineva ce vrea să spună. A doua zi fu găsit mort într-un pârâu; până atunci lumea îl mai văzuse o dată stând în

caleaşcă, lingă Aleksandr Ivanovici, şi pupându-se de zor cu acesta, îl mai văzuse, apoi, umblând din greu, de unul singur, pe uliţele altui sat, ca în cele din urmă, beat mort, să minerească intr-o bulboană.

UN DOCTOR ÎNŢELEPT

In capitolul de faţă îl voi ruga pe cititor să-şi îndrepte atenţia şi către alte personaje ale romanului meu, de pildă către familia Eismond. Membri acesteia se întorseseră de eurând din străinătate, după ce şezuseră acolo vreme de aproape doi ani, şi locuiau acum la hotelul Demut. Mary cu feciorul ei ocupau o cameră mare, iar generalul, o încăpere alăturată, ceva mai mică. Se şi întâlniseră între timp cu toate cunoştinţele lor, iar Mary îi scrisese un bileţel şi medicului ei din Petersburg, prin care îi cerea să găsească o modalitate de a se întâlni cu eă, şi cu familia ei. Acest doctor, pe nume Richard, era un bărbat în vârstă, dar cu părul încă negru şi cu favoriţi; susţinea că e francez, deşt în realitate, se pare că era evreu; ruseşte nu vorbea prea corect, însă totdeauna curgător şi cu judecată. La Petersburg era cunoscut mai mult ca un doctor al sufletului, decât al trupului, de aceea trata mai ales femeile, pe care le îndrăgea mult, intuindu-le cu deosebită fineţe trăirile sufleteşti. Mary beneficiase de serviciile lui şi înainte de a pleca în străinătate. Generalul îl invitase atunci pentru a se sfătui cu el dacă era întru totul necesar ca soţia lui să plece peste hotare, Mary hotărându-se însă, între timp, să plece fără doar şi poate. Richard, deşi văzuse din capul locului că pacienta lui e perfect sănătoasă, pricepuse îndată care îi este dorinţa secretă şi rostise pe un ton ce nu admitea replică:

- Fireşte că trebuie să plece, asta e tot ce pot să vă spun!

Mary îi mulţumise atunci doar cu privirea.

La plecare, doctorul îi dăduse şi o scrisoare către un medic beriinez, un amic al său, rugându-l pe acesta fără ocolişuri s-o îndemne de a-şi urma tratamentul

oriunde ar dori, în orice localitate ar voi să poposească. Richard era convins că Mary doreşte să se întâlnească în străinătate cu cineva de care s-a înamorat. îşi dăduse încă mai demult seama că între *m-r* Eismond şi *m-me* Eismond nu putea săexiste, cum se exprima el, nicio afinitate morală,. întrucât ea era o femeie deşteaptă, iar el un prostănac.

Cit timp familia Eismond stătuse peste hotare, Richard primise deseori, de la prietenul său berlinez, veşti despre tdţi membrii acesteia. Astfel, la întrebarea lui Richard dacă *m-me* Eismond şi-a găsit vreo alinare şi distracţie în călătorie, amicul îi răspunsese în ultima lui scrisoare eă nu şi-a găsit, ba chiar că e şi mai suferindă, principalul motiv al acestei suferinţe fiind dezgustul ei aproape evident faţă de *m-r* Eismond, lucru care o face să se teamă până şi de cea mai mică mângâiere din partea lui. Aflând această veste, Richard zâmbise, mulţumii de sine. Cunoscuse destule cazuri asemănătoare în practica lui la Petersburg, astfel că-şi dădea seama prea bine cum va trebui să procedeze şi în cazul de faţă.

Tocmai de aceea, primind invitaţia trimisă de Mary,. se duse cu multă plăcere, chiar a doua zi. să-i facă o vizită,

Când doctorul intră în camera ei,- Mary, care tocmai scita o scrisoare, tresări şi se grăbi s-o ascundă.

- Prea puţin v-aţi refăcut în străinătate, prea puţin-! spuse Richard. luând-o de mină şi privind-o cu atenţie.

- Aveţi dreptate, nu m-am simţit bine, răspunse Mary.

Se aşezară. Doctorul continua s-o privească atent, drept în luminile ochilor.

- Dacă omul doreşte să-şi tortureze sufletul, rosti el în cele din urmă. tărăgănat şi accentuând fiecare cuvânt, atunci nici aerul, nici dieta şi nicio prescripţie medicală nu poate să-l ajute...

Richard tăcu, aşteptând parcă un răspuns, dar

Mary nu-i spuse nimic.

- Iar dacă acest om nici măcar nu mărturiseşte cuiva pricina amărăciunii sale, atunci el poate fi socotit aproape de nevindecat, conchise Richard şi dădu cu reproş din cap

- Despre ce fel de pricină aş putea să vorbesc,, dată n-am niciuna! răspunse ea. cu un zâmbet sarcastic.

:- Să.ştiţi că zâmbetul dumneavoastră mi-a mărturisit el însuşi că acest motiv există! se grăbi să afirme doctorul.

Mary ii întoarse aproape cu minie spatele şi, oprinân dreptul ferestrei, stătu să se uite afară.

Doctorul însă nu se lăsă intimidat de acest gest, ci doar schimbă întrucâtva subiectul discuţiei.

- Dar Evgheni Petrovici? întrebă el după o mică pauză. O duce bine cu sănătatea?

- E sănătos, răspunse laconic Mary. E dincolo în camera lui, adăugă ea, arătând spre încăperea vecină.

Doctorul se uită în direcţia arătată, apoi, după o nouă pauză, rosti cu jumătate de glas, lungindu-.şi ca şi până atunci vorbele:

- N-aveţi niciun fel de neplăceri cu dumnealui?

Mary îi aruncă aproape fără voie, o privire.

- Ce neplăceri deosebite aş putea avea cu el? rosti ea incercând să zâmbească.

Doctorul nu-i răspunse. Doar îşi ridică sprâncenele negre şi rămase pe gânduri. Pesemne că se gândea la modul în care ar trebui s-o abordeze pe cea dinaintea lui, ca să poată afla fondul problemei.

- Aş vrea să vă iau pulsul, i se adresă deodată şi, luându-i mâna, o ţinu mult timp intr-a lui. Pulsul vă e foarte neregulat! zise în cele din urmă. Asta înseamnă că nervii vă sunt cu totul zdruncinaţi!

- Cine nu-i are zdruncinaţi în ziua de astăzi? Cred că toată lumea, opină Mary.

- Se poate. Dar nu în măsura asta, ripostă doctorul. N-aţi dori totuşi să începeţi un tratament?

- Tare n-aş vrea, replică Mary cu un zâmbet trist. Poate numai în cazul când m-aş simţi foarte rău!

- Foarte rău s-ar putea să nu vă simţiţi, replică doctorul cu un oftat. Se poate ivi însă un alt necaz: dacă vă veţi afla şi de-aci încolo intr-o asemenea stare, crizele acestea de nervi fie că se vor atenua, desigur, in timp, fie se vor înăspri. Nici acest lucru n-ar fi prea grav, şi nici nu se moare din pricina asta, însă n-ar trebui cu niciun chip să mai ajungeţi vreodată în situaţia de a deveni mamă, căci atunci chiar că nu mi-aş mai asuma nicio răspundere.

Mary, cu obrajii împurpuraţi, îl asculta pe doctor în tăcere.

- Boala dumneavoastră, reluă acesta, lăsându-se pe spătarul fotoliului şi întinzându-şi mâinile şi picioarele, boala dumneavoastră nu este nimic altceva decât o isterie ajunsă la paroxism, iar dacă organismul vă va fi obligat să mai suporte o sarcină, acest efort ar putea să vă influenţeze nefast sistemul nervos şi aşa slăbit, şi să vă ducă, în cele din urmă, la demenţă.

- Nu-mi paşă, spuse Mary după o lungă tăcere. S-ar putea ca nebunii’să ducă o viaţă mai fericită decât noi, cei cu mintea limpede.

- Tocmai asta e, că *s-ar putea* să fie aşa. Or eu mă tem să nu vi se întâmple cu adevărat această nenorocire.

Mary tăcu din nou, străduindu-se să rămână calmă, dar obrajii şi-i mai simţea şi acum învăpăiaţi, iar trupul îi era străbătut în răstimpuri de fiori reci.

Toate acestea fireşte că nu-i scăpară ochilor atenţi ai lui Richard.

- Sper că soţul dumneavoastră e acasă? întrebă el într-un târziu, pe un ton care se voia a fi cu totul nepăsător.

- E acasă, răspunse Mary.

- Mă duc să mai stau de vorbă şi cu dumnealui!... E în camera vecină?

- Da.

Doctorul ieşi pe uşă.

Un răstimp, Mary rămase nemişcată, daiândată ce din odaia vecină răsună vocea doctorului şi cea a soţului ei, se ridică în grabă, parcă sub influenţa unei forţe irezistibile, veni la uşa aflată între cele două camere şi-şi lipi urechea de broască.

Doctorul şi generalul se salutară prieteneşte, apoi se aşezară unul în faţă celuilalt.

- Şi aşa! făcu Richard.

- Da, da! zise generalul.

- Să ştiţi că soţia dumneavoastră nu merge spre bine, nu merge deloc spre bine, reluă Richard.

- Ba chiar se simte mai rău, mult mai rău! se grăbi să confirme generalul. Apele astea minerale n-au făcut decât s-o dea peste cap. Până şi firea i-au tulburat-o, de-a ajuns, biata de ea, extrem de irascibilă!

’ – Nu-i de mirare! răspunse doctorul. Să ştiţi însă că lucrul cel mai important rezidă în altceva! continuă, ridicându-se din fotoliu şi pornind cu un aer foarte degajat să măsoare odaia. Tocmai asta îi spuneam şi doamnei că, oricât de trist ar fi pentru ambii soţi, dumneaei va trebui să renunţe pentru toată viaţa de a mai avea copii!

- Păi de ce? întrebă generalul, mai mult curios decât mirat.

- Pentru că nu va suporta o nouă sarcină şi ar putea să înnebunească, spuse doctorul.

- Dumnezeule! exclamă generalul, de astă dată cuprins de spaimă.

- S-ar putea să fie o consecinţă a sarcinii pe care a, mai avut-o, adăugă doctorul pe un ton important.

- Da, da, se poate, se prea poate! făcu generalul, tot atât de înspăimântat, în cele din urmă, doctorul se aşează din nou, ii ceru generalului un trabuc şi îl aprinse, având în mod vizibil chef de vorbă.,

- Ia spuneţi-mi, excelenţă, cum v-aţi mai petrecut timpul prin străinătate? întrebă el.

- Cum să mi-l petrec? Purtându-i mereu de grijă nevesti-mi.

- Chiar numai dumneaei? Aşa să fie, oare? întrebă doctorul cu un aer ştrengăresc.

- Cam aşa, răspunse generalul pe un ton nu tocmai convingător-,

- Şi n-aţi zburdat niciodată, pe nicăieri? aproape că-i şopti doctorul la ureche.

- Ce să vă spun? zise domnul Eismond zâmbind şi desfăcându-şi larg braţele. Poate doar la Paris şi la Amsterdam!...

- Pentru vârsta dumneavoastră e mult prea suficient, comentă doctorul pe un ton din cele mai serioase.

- Desigur, desigur, fu de acord şi generalul. Dar ce femei am descoperit, domnule, nişte cadre! adăugă el, scuturând din umeri, şi ochii îi sclipiră.

- Au apărut şi pe aici – una şi una! îl informă doctorul.

r- Nu cred să fie ca cele de acolo!

- Chiar mai grozave! Zice lumea că-s chiar mai grozave!.spuse doctorul.

- Deie Domnul! exclamă generalul şi-şi răsuci mustaţa.,

Intre timp, doctorul işi fumase ptnă la capăt trabucul şi se ridică în picioare.

- E timpul să plec! zise el. Mă duc să-mi iau pălăria: cred că am lăsat-o la soţia dumneavoastră, adăugă apoi şi părăsi odaia.

Mary abia avui timp să se îndepărteze de uşă şi să-şi reia locul în fotoliu. Era tulburată ca şi până atunci, dar nu mai era tot atât de tristă, iar pe buze îi fluturaacum un zimbet şiret, ca şi cind şi-ar fi spus în gând:,.Aşa doctor, mai zic şi eu!..."

Richard intră în camera ei foarte bine dispus.

- Bătrânelul dumneavoastră e tot atât de simpatic cum îl ştiu.

- Da, zise Mary.

- Deci, cum aţi dori, *madame*? Să mai trec din cind în cind pe la dumneavoastră? întrebă doctorul.

- Bineînţeles. Ba chiar cât mai des! exclamă Mary, apoi păru să-şi amintească ceva. Mi-aţi spus adineaori, reluă în grabă, că aş putea să înnebunesc. Să ştiţi că mă simt îicum foarte dezorientată, de aceea nu niram priceput să vă aleg în străinătate un dar potrivit. Ca atare, vă rog să vi-l klegeţi singur. Şi, cu aceste cuvinte, se duse Îa birou, seoase de acolo un teanc de bancnote şi i-l oferi doctorului. Teancul conţinea exact o mie de ruble, lucru de care Richard îşi dădu seama pe dată, pipăind pachetul cu degetele lui experimentate.

- Cum? Dar pentru ce? Dar e absurd! făcu el îmbujorându-se uşor, totuşi având grijă să-şi strecoare grăbit teancul în buzunar.

- Fiecare om, rosti apoi pe un ton filosofic, îşi are menirea lui în viaţă! In tinereţe, am petrecut un timp în stepa calmucă. Acolo, la calmuci, poporul de rând, prostimea, are o singură menire: să se înmulţească. Pe cind clasele superioare, *noionii*, dimpotrivă: să-.şi dezvolte gândirea, să menţină ordinea in societate...

Mary îl asculta, încercând să dea impresia că nu-l înţelege deloc; doctorul însă, convingându-se, pesemne, că,-}

spusese tot, ce avea de spus, îşi luă, în sfârşit, rămas bun şi plecă.

Pe coridor se întilni cu generalul care se ducea la nevastă-sa şi-i mai spuse o dată:

- Să ştiţi că există şi pe la noi, şi nu-s cu nimic mai prejos decât cele de la Amsterdam.

- Chiar cu nimic? întrebă generalul, zâmbind cu toată gura.

- Cu nimic, repetă doctorul.

Pe Mary păru să n-o prea incinte vizita soţului.

- Cum, nu te duci la plimbare? întrebă ea, aproape supărată.

- Ba da, mă duc, am întârziat niţel cu dichisitul! răspunse generalul, potrivindu-şi uniforma în faţa oglinzii. Purta, într-adevăr, o uniformă nou-nouţă şi epoleţi tot atic de noi. în străinătate, Evgheni Petrovici fusese nevoit să poarte numai costume civile, care nu-i plăceau deloc, astfel că acum, punându-şi din nou haina militară, se bucura ca un copil.

- *Adieu*! rosti el în sfârşit, îşi mai potrivi o dată ciuful şi plecă să epateze lumea pe Nevski Prospekt.

Se pare că vorbele doctorului nu-i trecuseră pe lingă urechi. Având acum întipărită pe chip o expresie cu totul deosebită, generalul începu să arunce priviri galeşe mai tuturor femeilor tinere pe care le întâlnea în cale, ba chiar-, zărind prin vitrina unei cofetării o franţuzoaică frumuşică, intră înăuntru şi cumpără vreo două funturi de bomboane, de care nu avea oâtuşi de puţin nevoie.

- *Merci*, *m-lle*! i se adresă el franţuzoaicei pe un ton galant, luându-i din mâini cofeturile. Nu mai încăpea nici q îndoială că, odată ajuns la Petersburg. generalul îşi pusese în gând să se distreze copios.

După ce-şi văzu soţul plecat, Mary se apucă îndată să-şi continue scrisoarea. Mina îi alerga sprinten pe hârtie; ochii albaştri îi erau aţintiţi asupra filei albe. Părea că slovele aşternute acolo îi izvorau din adâncul sufletului.

După ce sfârşi scrisoarea, îl trimise pe camerist să-i aducă o trăsură şi, când aceasta trase la scară, se urcă grăbită în ea, poruncind sa fie dusă la poştă. Acolo, se opri ia dreptul unui., ghişeu şi-i inmână funcţionarului plicul pe care îl adusese cu ea.

- Spuneţi-mi, o să ajungă în mod sigur la destinaţie *1* întrebă cu glas rugător.

- Absolut sigur, doamnă! o linişti funcţionarul.

- Vă rog să ajungă! repetă Mary.

Pe plicul cu pricina stătea scris: „înălţimii sale, Pavel Mihailovici Vihrov – foarte urgent!”

XVII

HORE ORĂŞENEŞTI

Vihrov continua să se lase pradă gândurilor şi să-i ducă dorul Fateevei... Jivin dorea din toată inima să-l consoleze şi, în acest scop, încerca să-i vorbească despre metehnele Kleopatrei Petrovna.

- Nu ştiu, frăţioare, ce-i fi găsit la ea. ii zise, astfel, într-una din zile.

- Măcar şi faptul că m-a iubit sincer, fără să fie ipocrită. ii răspunse Vihrov.

- Ei. făcu Jivin cu o anume intonaţie, asta-i o treabă discutabilă... ca să nu spun mai mult,

- Ba. dacă ştii ceva, trebuie să-mi spui! insistă Vihrov.

- Ştiu. de pildă, făcu Jivin, întrucâtva iritat, că atunci când s-a dus vestea despre relaţiile tale cu ea, doctorul ’ acela, tânăr, a început să spună tuturor pe şleau: „Să ştiţi că ea se săruta şi cu mine când îi tratam bărbatul”. Ia spune, cum poţi explica aşa ceva? Cam ce imbold, ce sentiment o fi îndemnat-o?

Vihrov se ridică şi străbătu de câteva ori încăperea.
j

- Eu nu am pentru ce s-o învinuiesc, începu el fără grabă. Ea nu este decât produsul educaţiei pe care noi o dăm femeilor. Ea nu reprezintă un caracter.singular, cî ua tip.

Jivin nu mai ripostă: îi plăcea mult să-şi asculte prietenul, când acesta se pornea să filosofeze.

- Prin firea ei, continuă Vihrov, este o femeie activă, care face totul cu pasiune. N-a fost însă învăţată să facă altceva decât să iubească, mai bine zis. să facă-dragoste cu un bărbat. Ea nu iese în societate, pentru că nici nu avem aici o societate, şi-apoi, care femeie, cit de cit inteligentă, ar găsi plăcere în aşa ceva? Nefiind de asemenea prea cultivată, ea nu citeşte nimic: lectura nu-i place, nu-i produce nicio satisfacţie; ea nu cunoaşte nici artele, ca să se poată ocupa de vreuna din ele; copii nu are, iar în ceea ce priveşte gospodăria, nici cu asta nu-i

prea obişnuită!... Prin urmare, ce-i mai rărnâne de făcut în viaţă?... Un singur lucru: să practice anumite relaţii cu bărbaţii!

- E adevărat, al dreptate, acceptă Jivin.

- Asemenea relaţii, continuă Vihrov -să-şi dezvolte ideea, le-ar fi menţinut probabil toată viaţa,cu un singur bărbat, dar ce să-i faci dacă a avut ghinion: s-a îndrăgostit de fostul ei soţ. însă a dat do un ticălos, s-a îndrăgostit de un altul – un ticălos şi acela, apoi de un al treilea – încă un ticălos.

- Cu alte cuvinte, eşti şi tu un ticălos, din punctul ei de vedere V făcu Jivin.

- Da. Pentru ea sunt şi eu un ticălos. Şi bagă de seamă că ea nu e singura femeie de acest fel: ca ea sunt sute şi mii, iar pentru a le justifica încă mai bine comportarea trebuie spus că nu ele încep să-şi înşele bărbaţii cu care trăiesc. Doar atunci când sunt înşelate caută să nu rămână datoare, şi aceasta, tocmai pentru că n-au absolut nicio preocupare decât amorul.

Jivin îşi dădea perfect de bine seama că. în cazul de faţă, amărăciunea şi ciuda erau cele care îi îndemnau pe – Vihrov să vorbească astfel.

- Nu, frăţioare, tu n-o spui din toată inima, rosti el, şi-apoi daă ii dai dreptate în toate, atunci însoară-te cu ea, adăugă el, aruncâhdu-i prietenului său o uitătură şireată.

- Să ştii că m-aş însura, dacă n-aş fi hotărât să mă dedic literaturii; aşa stând lucrurile. însă. nu vreau să mă leg de nimeni şi de nimic. îi răspunse Vihrov.

- Dai de la Petersburg nu ţi-a mai sosit nicio veste despre lucrarea ta? întrebă Jivin.

- Nu, nicio veste, niciun rând măcar, răspunse Vihrov.

- Ar trebui să scrii cuiva, frăţioare, să se mai intereseze; oare n-ai nicio cunoştinţă la Petersburg? făcu Jivin, înfierbântându-se.

- Niciuna, răspunse Vihrov tărăgănat., doar o

doamnă venită nu de mult acolo. O oarecare *m-me* Eismond.

- E doamna de care mi-ai povestit?

- Da. Uite, am primit de la ea o scrisoare.

Vihrov scoase scrisoarea din sertarul biroului şi i-o citi:

„Bunul meu *Paul*!

După ce am revenit din străinătate, prima mea dorinţă a fost să aflu unde eşti şi ce faci, dar nu mă dumiream la cine m-aş putea informa. Din fericire, a venit la noi o cunoştinţă comună, colonelul Abreev. Printre altele, mi-a povestit că i-ai cumpărat moşia şi te-ai stabilit acolo; mărturisesc că vestea m-a întristat până în adâncul inimii. E posibil oare ca tu, cu inteligenţa şi cultura ta, cu felul tău de a vedea lucrurile, să te îngropi de bună voie în provincia noastră atât de îngrozitoare? Adu-ţi aminte,_ bunăoară, de Esper Ivanâci, care şi-a distrus până şi sănătatea vieţuind tot aşa, într-un colţ uitat de lume. Ori poale vecinătatea unei anumite persoane te leagă de un asemenea mod de viaţă? In cazul acesta, bazându-mă pe vechea noastră prietenie, vreau să te fac atent: persoana despre care vorbesc e o femeie plăcută şi fermecătoare, dar numai atunci când te ţii la o oarecare distanţă de ea. Mă îndoiesc însă că va fi la fel, atunci când va deveni soţie, indiferent cine-i va fi bărbatul. Căci este, ca Ianus, cu două feţe: una blândă şi drăgăstoasă, cealaltă severă şi irascibilă. Toate acestea ţi le spun, dorindu-ţi din tot sufletul fericire şi succes în viaţă şi rugându-l pe Cel de sus doar atât: să te ajute să-ţi urmezi calea cea mai potrivită pentru mintea şi inima ta.

Cu dragoste sinceră şi profund devotament.”

- Acestei doamne am de gând sa-i scriu,şi eu, conchise Vihrov, mai ales că ea m-a încurajat şi altcindva în aspiraţia mea de a ajunge literat si om de ştiinţă.

- Scrie-i!... De altfel, din scrisoarea ei mai reiese ceva: că nu-i eşti deloc indiferent.

- Prostii!

- Vreau să spun: se pare că nu-i eşti indiferent, ee corectă Jivin. Ascultă, schimbă el vorba, parcă-i spuseseşi lui Kerghel că vrei să vii în oraş, să vezi horele care se joacă acolo.

- Da. Am să vin negreşit.

- Atunci facem aşa: mai' întâi ne ducem la cârciumioara aceea a noastră, mai stăm acolo la o tacla, mai bem câte-un păhărel...

- De acord! acceptă Vihrov. în ultima vreme se lăsase îndemnat tot mai des să-şi petreacă astfel timpul, împreună cu ceilalţi prieteni. Aceştia o făceau mai mult din obişnuinţă, iar el ca să-şi astâmpere amărăciunea: pe de o parte îi era dor de Kleopatra Petrovna, iar pe de altă parte – şi cu mult mai mult – îl tortura gândul că nu primise încă nicio veste de la Petersburg, despre lucrarea pe care o expediase acolo.

După ce prietenul îi plecă acasă, Vihrov mai umblă o vreme prin cabinet, apoi se aşeză şi-i scrise verişoarei sale o scrisoare, prin care îi făcea cunoscut că nu se mai întâlneşte cu persoana despre care îi vorbise ea, căci între ei totul s-a terminat; apoi, povestindu-i cu ce s-a ocupat \n ultima vreme, o rugă stăruitor să se intereseze ce soartă au avut la redacţie lucrările lui literare. La această scrisoare anexă manuscrisul romanului şi al nuvelei, rugind-o pe Mary să le citească şi să-i spună părerea ei sinceră despre amândouă scrierile. Ajuns la oraş şi expediind pachetul prin poştă, Vihrov se îndreptă spre cârciumioara despre care îi pomenise Jivin. Cu toate că localul nu reprezenta decât o cămăruţă neîncăpătoare şi murdară, el se bucura totuşi de o mare faimă în tot judeţul. Aproape că nu se afla funcţionar sau moşier, care să nu fi băut'măcar o dată în viaţa lui la această circiumă, unde totul era ticluit în aşa fel, incit să nu-ţi mai rămână altceva de făcut, decât să bei De stat, nu puteai sta decât la o singură masă, unde se aducea întruna băutură, iar ca să mănânci ceva, nu găseai decât

gustări care să-ţi trezească şi ele pofta de băut, cum ar fi, de pildă, scrumbiile sau icrele. Văzându-i pe prietenii noştri, stăpânul merse cu amabilitatea până acolo, incit le pregăti în propriul lui samovar *Gliihwein*-ul, cu care ei însloeuiau de obicei punciul, întrucât le cerea mai puţină bătaie de cap şi nu era nici atât de dulceag.

Când Vihrov ajunse la circiumă, Kerghel şi livin se şi aflau acolo, aşezaţi la masă.

- Samovarul! strigă îndată Kerghel.

Samovarul cu *Gliihwein*-ul gata pregătit fu adus chiar de cârciumar. Vihrov găsi un loc liber şi se aşeză la rândul lui; părea trist şi totodată cuprins de ciudă.

:- Azi am chef să beau! le spuse el celorlalţi.

- Cit pofteşti, dragul meu, cit pofteşti! exclamă Kerghel, turnând băutura în pahare.

Vihrov dădu paharul peste cap.

- Aşadar, ai de gând să ne pregăteşti astăzi un *rendez-vous*, i se adresă el lui Kerghel, cu un aer uşuratic.

- Am să mă străduiesc! răspunse acesta, înălţând din umeri.

- Trebuie s-o faci neapărat, se grăbi.să spună şi Jivin, care tot voia să-l înveselească pe Pavcl.

- Lumea de aici are o fire închisă, tare închisă! exclamă Kerghel. De vreo zece ani mă tot zbat să dau de ceva mai acătării, dar nu izbutesc deloc.

- Haide, nu mai căuta pretexte, trebuie să te ţii de promisiune, ripostă Vihrov.

- Am să mă străduiesc, mai spuse o dată Kerghel. Ei, dar e timpul să plecăm, soarele uite-l că apune...

Intre timp, samovarul se golise. Fiecare dintre cei aflaţi la masă băuse cel puţin patru pahare din *Gliihwein*-ul aromat şi tare, astfel că ieşiseră cu toţii din cârciumioară clătinându-se de-a binelea. Se luară tustrei la braţ şi-o porniră pe jos prin oraş, poruncind ca trăsurile să le vină în urmă. Ţinta spre care se îndreptau acum erau horele jucate când şi când pe colinele din

preajma oraşului de către fetele şi tinerele neveste ce făceau parte din mica burghezie locală. Divertismentul îşi trăgea originile din timpuri imemorabile şi purta amprenta unor obiceiuri în parte asiatice, în parte a vechilor închinători la idoli. Fetele şi nevestele ieşeau la petrecere îmbrăcate în sarafane de mătase şi pieptare, şi purtând pe cap găteli de catifea, cu franjuri din perle, acestea coborându-le uneori până peste ochi. Fiecare mai ţinea şi câte un evantai în mină, acoperindu-şi cu el partea de jos a obrazului. Toate, câte erau acolo, tinere sau mai puţin tinere, frumoase sau mai puţin frumoase, date pe faţă cu suliman alb şi roşu, se mişcau în cercuri largi şi ciutau: „Of, Duna. Duna, tu, odrasla lui Ivan!”, sau „Hei, Lado, batem, batem pasul!” Prin preajma acestor hore se foiau, în gherocurile lor lungi şi în zăbunt feciorii de negustori sau mic-burghezi; mai ia o parte stând. de obicei, seminariştii şi tinerii conţopişti. Totul se desfăşura la fel şi în seara despre care e vorba. Ajungând la una din hore, prietenii noştri se opriră în dreptul grupului de conţopişti. Soarele sta să asfinţească, iar cântecele răsunau acum cu tot mai multă putere. Printre femeile prinse în horă işi făcură loc şi mai mulţi bărbaţi. în cele din urmă. umbrele serii se îngroşară şi din rândurile celor care jucau se auziră ţipete şi chiote. Din vârful colinei prinseră a coborî la vale siluete de bărbaţi şi femei, pierind grabnic prin văioagele mai îndepărtate. Pesemne că tot ce ţinea de dragoste în acea societate de mic-burghezi şi de negustori se petrecea tocmai cu prilejul unor asemenea petreceri în aer liber. Acolo, nici părinţii nu mai izbuteau să-şi supravegheze pri să-şi strunească fetele şi nici bărbaţii nevestele, căci bezna învăluia totul: n-ai decâl să petreci, suflete, după cum ţi-e pofta!... Tocmai acolo voia Kerghel să-i găsească lui Vihrov o drăguţă, ba chiar x-o promisese solemn, de aceea prietenii noştri intimară prin preajma horelor până spre miezul nopţii. Kerghel se apropia ciad de una din ele, când de alta, adăsta acolo o vreme, mai scăpa fetelor

câte-o vorbă şi pornea mai departe.

- Ei, cum e? îl întrebă la un moment dat Vihrov, pe un ton ironic

- Nu, aici nu se poate, îi răspunse Kerghel, apoi se mai duse către, un pilc de tinere, rămase şi acolo câteva clipe, de astă dată fără să le mai vorbească, după aceea, însă, le părăsi şi pe acestea:

- Spuneam eu că pe-axei nu prea poţi face mart În.-ni; bombăni el, înciudat.

- Ba cum să nu? Dimpotrivă, ziceai că ai să izbuteşti fără doar şi poate! continuă să-l ironizeze Vihrov.

- Dă-l încolo, cu promisiunile lui, cu tot, interveni jivin. Mai bine veniţi la mine, să mai bem o sticloanţă 1

- Eu nu pot să merg, vă rog să mă scuzaţi, obiectă Kerghel.

- Dar unde vrei să te duci? îl întrebă Vihrov La vreo domnişoară, pesemne, ca să-i citeşti din versurile dumitale'?

- Poate că am s-o fac şi pe asta, răspunse Kerghel şi se grăbi să plece. Faptul că nu izbutise să se ţină de promisiune părea să-l fi necăjit cu adevărat.

- Hai la mine, suflete! îl tot îndemna Jivin pe Vihrov.

- Dar, bunul meu prieten, eu vreau dragoste! se împotrivea acesta.

- Las'eă mai vedem noi, făcu în cele din urmă Jivin, împrumutând, parcă, vorbelor sale un anume tâlc.

Plecară.

Sosind la domiciliul lui Jivin, se apucară îndată să bea votcă, şi aceasta, pentru simplul motiv că, din pricina veniturilor sale modeste şi a unei cinste ireproşabile, în casa lui nu se găsea niciodată altceva.

- Kerghel ăsta, frăţioare, nu face decât să dea cu gura, de nu poţi face niciodată treabă cu el! strigă la un moment dat Jivin, care se afumase de-a binelea.

- Parcă nu procedezi şi tu la fel? zise Vihrov cu un aer posomorit şi impleticindu-i-se şi lui limba.

- Nu, nu procedez la fel! se împotrivi Jivin. Numai

că ştii ceva? Hai să ne lăsăm planul baltă!

- Ba nu, eu nu renunţ! ripostă Vihrov. Simt, uite, că mă-nnăbuş; vreau să fac numai scârnăvii, numai ticăloşii! Dumnezeu mi-e martor,, continuă el, lovindu-se eu pumnul în piept, că nu sunt făcut pentru desfrâu, ci pentru muncă, dar ce folos, dacă nu mă lasă alţii să fac treaba la care mă pricep. Nu sunt născut să fiu cinovnic, om de ştiinţă n-am apucat să ajung, iar atâta timp cât n-aş fi ştiut că am talent – să mă ia naiba! – mi-aş fi trăit cumva traiul. Acum însă ştiu prea bine că păstrez şi port în mine focul sacru.

¡u această convingere nu mi-o va clinti rumeni, nici chiar Dumnezeu!

- Dar ai să fii scriitor! exclamă Jivin.

- Şi dacă n-am să fiu. dacă n-am să fiu?!... exclamă Vihrov scrâşnind din dinţi. Să ştii că în cazul ăsta am să mă omor! Nu pot să trăiesc ca un porc. numai ca să beau şi să mă-ndop...

- Nici alţii nu-s făcuţi pentru aşa ceva. comentă Jivin. Tocmai de aceea bem cu toţii, continuă el, că nu suntem Lăsaţi nici noi să facem o treabă bună. adevărată. Şi hai să mergem, naibii, unde ne-am pus în gând, dacă-i vorba pe aşa!...

- Să mergem! încuviinţă, posomorit, Vihrov.

Porniră cu trăsura de-a lungul unei uliţe, cotiră pe-o altă uliţă, urcară o costişă. Vihrov observă că lăsară în urmă o biserică, apoi, coborând costişa, ajunseră la o râpă şi opriră trăsura în dreptul unei cocioabe. Deşi se afumase zdravăn. Jivin mergea totuşi cu pasul lui obişnuit. Curând, Vihrov simţi că picioarele îi calcă pe nişte scânduri, apoi cineva îl izbi cu o uşă în piept, şi, un timp. rămaseră amândoî într-un întuneric profund.

- Daria, Daria! se auzi apoi glasul lui Jivin. Câteva clipe mai târziu, în odaia vecină, cineva scăpără un chibrit şi se zări, licărind acolo, o luminiţă.

- Haide, Daria! repetă Jivin.

în sfârşit, apăru şi cea pe care o strigase. Daria era

somnoroasă, cu părul răvăşit, şi îşi aruncase pe umeri o rochiţă de bumbac.

- Stai, stai niţel, i se adresă Jivin şi, luând-o de umeri, o duse mai de-o parte şi-i şopti ceva la ureche.

- Ia loc, îi spuse apoi lui Vihrov.

Se aşezară amândoi. In faţa lui Vihrov se contura f-a prin ceaţă imaginea unei încăperi sărăcăcioase, a unui tablou cu o femeie aplecată peşte o floare, a unui ou uriaş legat cu o panglică şi agăţat de-o candelă... Intre timp, femeia de mai înainte aduse două luminări şi Ie aşează pe masă. Apoi intră în odaie o altă femeie, ceva mai curat îmbrăcată, şi se aşează lingă Pavel. Acesta o examina cu o privire tulbure... Femeia nu-i făcu nicio impresie.

- Ei ce zici, îţi place? îl întrebă Jivin.

- Orice rău e spre bine, îi răspunse Vihrov în franţuzeşte.

- Dacă ai şti, Matrioşa, ce om e dumnealui! exclamă Jivin, adresându-se femeii.

- Ne pare foarte bine, răspunse aceasta, pâeeându-şî ochii cenuşii, lipsiţi de expresie.

XVIII

MÂNĂSTIREA TOTSK1

Eroul, meu nu era făcut să ducă mult timp & asemenea Viaţă... într-o bună zi i se făcu lehamite de toate. îl cuprinse un dezgust nemaipomenit.

„Basta, ajunge!" îşi spuse el/ împărtăşindu-i acest gând şi lui Jivin, care, ca de obicei, se abătu pe la el. după orele de serviciu.

- Ai dreptate, se grăbi acesta să-i susţină botărârea.' De fapt se cam săturase şi el de asemenea petreceri, mai ales că Vihrov, când era cu chef, obişnuia să-l poarte prin toate coclaurile.

- Ai o fire prea impetuoasă, frăţioare, adăugă el. Când te dezlănţui, ai vrea de toate!

- Bine, dar ce-am putea să întreprindem? continuă Vihrov. N-aş vrea, totuşi, să mă plictisesc. Bai să punem

caii la trăsură şi să plecăm undeva. Fie chiar în pelerinaj, la o mânăstire.

- La ce-ţi trebuie trăsură? ripostă Jivin Mai bine mergem pe jos. De pildă la mânăstirea Totski, că nu sini nici zece verste până acolo, drumul trece numai prin dumbrăvi şi sunt primprejur nişte privelişti superbe.

- De acord, acceptă Vihrov.

- Atunci vino mâine după-amiază pe la mine şi plecăm, conchise Jivin şi, curând după aceea, se duse acasă.

A doua zi, fără să-şi mai ia trăsura, Vihrov porni spre casa lui Jivin. Acesta îl şi aştepta.

- Ca să vezi ce întâmplare! îi zise el lui Paveî. întoreându-mă aseară acasă, i-am întâlnit în drum pe bătrânul Zaharevski şi pe fiică-sa. Când le-am spus, printre altele, că am plănuit – noi amândoi – să facem un mie pelerinaj, au sărit cu gura şi unul şi altul, dar mai ales Iulia Ardalionovn'a: nu şi nu, să-i luăm şi pe dânşii. „Bine, le-am zis eu, o să ne facă plăcere." Aşadar, va trebui să trecem mai întâi pe la ei. Bineînţeles, dacă n-ai nimic împotrivă.

- Să trecem, de ce să nu trecem? spuse Vihrov.

- Perfect! Oricum, însoţiţi fiind de-o domnişoară, călătoria o să ne fie mai veselă, reluă Jivin, călcând voios pe ealdarâm. Trebuie să-ţi spun, adăugă el, că mai demult am fost înamorat de dumneaei!

- Şi-acum?

- Acum mi-ai suflat-o tu, râse Jivin.

Pe bătrânul Zaharevski şi pe fiica lui îi găsiră gata de plecare.

- *Mergi, m-r* Vihrov, că aţi acceptat să ne pi inviţi în compania dumneavoastră! i se adresă Iulia.

Porniră cu toţii la drum. Bătrânul Zaharevski îşi luă, totuşi, droşca şi merse cu ea la pas în urma celor trei tineri. Dumbrava apăru îndată ce ieşiră din oraş, şi Iulia, însoţită de cavalerii ei, se strecură vioaie, în umbra copacilor.

- Se zice că dumbrava asta a sădit-o chiar sfântul care şi-a petrecut viaţa la mânăstirea Totski, spuse Jivin. A sădit-o pentru ca drumul până acolo să li se pară pelerinilor mai puţin istovitor.

- Da, aşa se zice, confirmă şi Iulia, apoi. aruncând *o* privire în jurul ei, exclamă: Ia uitaţi-vă, *m-r* Vihrov ce de fragi sunt pe aici! Hai să-i culegem!... Şi, cu obrajii îmbujoraţi, eu părul uşor răvăşit, în rochia ei albă, alergă ca o zână a pădurii de la un tufiş la altul, aplecându-se şi cu-, legând fragii.

- Veniţi încoace, luaţi din ei, gustaţi-i! strigă ea, alegând fragii cei mai frumoşi pentru Vhrov. Iar pe ăştia, luaţi-i dumneavoastră! adăugă ea, întinzându-i lui Jivin un lăstar mai puţin arătos.

- Mulţumesc şi pentru atât, spuse el în glumă.

11 – La cumpăna veacului voi. II

’ «- Aoleu î stingă Iulia. Văd aici o mulţime de ciuperci »

la uitaţi-vă: una, două, treia. Hai să culegem; şi ciupercile.

- Să culegem, să culegem!’ acceptă Jivim, Când om ajunge la mânăstire, le frigein,, adăugă, el şi se apucă să le caute cu multă râvnă.

- Ştiţi, sunt gata să vă: îndeplinesc toate capriciile, mai zise îhtr-un târziu:.

- Oare?-... întrebă Iulia, zâmbind uşor din colţul gurii.

De astă dată, fireşt’e pentru că era Vihrov acolo. încercas-o facă pe fetişcana, vrând să pară o copiliţă neştiutoare şi veselăj care zburdă în mijlocul naturii. Bătrânul Zaharevslti le trimise, în sfârşit, vorbă; prin vizitiu că e timpul să iasă: din pădure, altminteri ar putea să întinde. Tinerii ieşiră în drum, făoând gălăgie şi râzând în hohote. Jrvin avea braţele încărcate cu ciuperci.

- Să nu care cumva să-mi pierdeţi vreuna! îi ordonă Iulia, apoi îl luă de braţ pe Vihrov, spunându-i:

- Vreau să mă sprijin de dumneavoastră, am obosit.

- Pe dumnealui îl luaţi de braţ, iar eu rămân eu ciupercile? glumi Jivin.

- Da. dumneavoastră rămâneţi cu ciupercile! răspunse prompt Iulia şi schiţă un zâmbet şiret.

Nu după mult timp, înaintea lor apăru moara mânăstirii, aceeaşi de unde sărmanul Dobrov şterpelise cândva un sac cu făină. Era o moară foarte mare. iar parapetul podeţului – ciudat lucru! îi era vopsit în acea culoare cazonă in care sunt vopsite de obicei gheretele militarilor şipodurile luate în proprietatea statului. In dreptul morii se aflau două căruţe, iar lingă ele, două muieruşte tinere. Bătrânul morar, călugăr şi el, cu părul coliliu şi, pe deasu pra, năclăit de făină, şedea la soare şi-şi cârpea cizmele. Moara huruia cu toate cele douăsprezece perechi de pietre ale ei; apa mugea, încercând să răzbească peste stăvilar şi părea neagră ca funinginea. Călătorii noştri veniră la bătrânul călugăr. Pe Iulia o chinuia setea – poate din pricina drumului obositor, sau, cine ştie, poate pentru că se rezema di; braţul unui cavaler pe care-l plăcea atât de mult.

- Vreau numai un pic, numai un pic, pic, pic! cântăea cu glas subţirel, vrând să imite un ciripit de păsăruică.

- Părintele, adă-i, rogu-te, domnişoarei nişte.apa de Mut, că ţi-oi da în schimb toate ciupercile astea, i se adresă.Jivin călugărului, punându-i în poală toate ciupercile pe care le cărase cu el.

- Nu vreţi să le păstraţi – luaţi seama! îl ameninţă Iulia cu degetul.

- De-,aci încolo nu mai vreau să păstrez nimic pentru dumneavoastră, glumi Jivin.

Bătrânul adună ciupercile, le duse la moară, reveni de acolo cu un căuş, îl umplu cu apă şi îl oferi musafirilor. Băură cu toţii pe săturate.

- Eşti demult la mânăstire, părinţele? îl întrebă Vihrov.

- Demult! îs vreo douăzeci de ani de când mă aflu numai aci, la moara asta, răspunse călugărul cu o oarecare ciudă. îi cunosc toate rosturile'!... Qrice s-ar strica, nu trebuie să chem dulgherul! Pe toate le trebăluiesc singur.

- Şi care ţi-e obârşia? insistă Vihrov.

- îs ţăran sadea. Am vrut să-i slujesc numai lui Al de sus, dar pe la noi, pe aici, viaţa îi cam ca peste tot! Muncim pentru mânăstire şi nici măcar cizme de schimb nu primim; făina asta le roade mai rău ca varul, e acră, iar mai marii noştrii habar n-au: ia-ţi, adicătelea, de unde vrei, chiar de te-i apuca de furat!... bodogănea întruna bătrânul. Văzându-l apoi pe Zaharevski, care venea cu droşca, îi făcu o plecăciune. Iaca şi un boier cunoscut, rost i el, zâmbind cu vădită bucurie.

- Mai apucăm slujba la mânăstire? îl întrebă Zaharevski.

- Da' nu se face nicio slujbă, răspunse călugărul, din nou înciudat. Stareţul e dus nu ştiu pe unde, iar fraţii îs toţi la muncă.

- Ei, poate mai găsim pe cineva, spuse Zaharevski şi porunci vizitiului să pornească.

Tinerii îl urmară, mergând şi de astă dată pe jos.

La plecare, Vihrov îi întinse călugărului o rublă.-

- Iacă, pentru asta vă mulţumesc, spuse acesta şi se apucă din nou să-şi repare cizmele.

Apropiindu-se de mânăstire, drumeţii noştri zăriră, într-adevăr, pe dmp, o mulţime de călugări; unii, fie numai în cămăşi, fie în sutane negre, ponosite, se apucaseră de ies arat; alţi'doi aruncau sămânţa în brazdă, iar încă unul, roşcovan, cu potcap şi cu o sutană mai curăţ ică. pesemne vistiernicul, stătea în dreptul căruţei cu seminţe. Zaharevski îşi trimise vizitiul la acest din urmă călugăr; băiatul îi spuse ceea ce-i poruncise boierul, monahul dădu afirmativ din cap. porni cu paşi grăbiţi spre mânăstire. iar în clipa când drumeţii noştri intrară în curtea bisericii. îi şi aştepta în pridvorul ei de

piatră. Era, Intr-adevăr, vistiernicul mânăstirii.

- Doriţi o moliftă pentru sfântul nostru? întrebă el.

- Negreşit, răspunse bătrânul Zaharevski urcând din greu treptele.

La mânăstirea Totski se aflau moaştele unui s.fint care. era şi ctitorul acesteia. Vihrov.hu văzuse niciodată moaştele vreunui sfânt. de aceea îşi puse în gând să le vadă acum. Racla sfântului, ferecată în argint, se afla într-un mic altar lateral. Deasupra ei ardeau o mulţime de candele. In dreptul raclei stătea un călugăr, slab ca un cadavru. Vistiernicul cel roşcovan începu chiar el să citească molifta şi glasul îi răsună solemn sub bolta bisericii. Cit timp dură slujba, bătrânul Zaharevski rămase în genunchi, cu manile încrucişate la piept, bătând necontenit mătănii; de câteva ori îi dădură şi lacrimile. Iulia se închina la rândul ei cu evlavie, Jivin se ruga pătruns şi grav. Când slujba luă sfârşit, Vihrov i se adresă vistiernicului.

- Părinte, aş putea să văd şi eu moaştele sfântului? Cred că racla se poate deschide.

- Puteţi, răspunse vistiernicul şi-i aruncă o privire călugărului slăbănog.

Acesta se apropie de raclă şi o descuie, folosind o cheie ce-i atârna la brâu; vistiernicul îl ajută să ridice capacul, apoi trase de un colţ al giulgiului, şi Vihrov văzu un piept omenesc. închis la culoai’e, dar care nu părea cu totul mumificat. îl cuprinsese emoţia. Abia avu curajul să se aplece şi să-şi apropie buzele de aceste rămăşiţe sacre. După el se aplecară şi ceilalţi. Apoi capacul raclei se lăsă din nou şi cheia se răsuci în broască.

- Bănuiesc că peste noapte veţi rămâne aici? îi întrebă vistiernicul.

- Am vrea să rămânem, aşa că îngăduiţi-ne să ocupăm o chilie, răspunse Zaharevşki.

- Avem multe chilii libere, îi spuse călugărul. Deocamdată, plimbaţi-vă puţin prin grădina mânăstirii, apoi treceţi şi pe la trapeză, să luaţi o gustare.

Călătorii îi mulţumiră şi porniră agale prin grădina în care nu se aflau decât nişte tufe de zmeură şi de coacăze. Priveliştea însă, care li se desfăşura înaintea ochilor, era superbă. Potrivit legendei, sfântul alesese chiar el locul ctitoriei sale: mânăstirea se înălţa pe coasta abruptă a unei măguri, poalele căreia coborau în apele unui lac ce se întindea la vreo cincisprezece verste în jurul mânăstirii. In ziua aceea, lacul era neted ca sticla, doar ici-colo se zăreau, încremenite pe luciul apei, băncuţele negre ale pescarilor. Deasupra lacului şi a mânăstirii, părea că pluteşte în văzduh o sită de riouraşi străvezii.

- Ce-o fi acolo: vine fum de undeva? întrebă Vihrov.

- Ba nu, sunt nişte roiuri de gâze, răspunse bătrânul Zaharevşki.

Curând se auzi dangătul unui clopot, chemlnd lumea la cină. Vihrov îi văzu pe călugări pornind să iasă de prin chilii; de astă dată, purtau cu toţii sutane negre, erau spălaţi şi pieptănaţi. Cina fusese pregătită într-o încăpere lungă, cu scene biblice pictate pe pereţi; în mijlocul trapezei sta întinsă o masă acoperită cu o faţă din pânză aspră; în dreptul fiecărui călugăr se afla câte un tacâm, un codru de pâine şi o cană cu cvas. Când Vihrov şi însoţitorii săi intrară în trapeză, călugării tocmai începuseră să cânte tărăgănat o rugăciune. In sfârşit, se aşezară cu toţii, vistiernicul poftindu-i pe oaspeţi să şadă lingă el, în capul mesei; fu servită intri o ciorbă de peşte, apoi un terci. Cvasul şi pâinea erau, ca în toate mânăstirile ruseşti, nespus de gustoase. Vihrov trase cu urechea la cele ce vorbeau călugării între ei.

- Pe lingă Tinkovo n-a fost astăzi nici urmă de peşte.:: îi spuse unul dintre călugări vecinului său de masă

- Şi cit mai pescuiam altcândva pe acolo! dădu glas acesta.

- Astăzi, toate s-ău cam împuţinat; şi peştele, şi păsările, reluă celălalt.

- Mai spre şes. pământuJ e miilt mai moale faţa de cel de-aici: zici eă-i puf, nu alta! comentau alţi călugări, aşezaţi de cealaltă parte a mesei.

Toate, acestea îi plăcură foarte mult lui Vihrov: nu întâlnise acolo nici ipocrizie, nici cucernicie prefăcută, ci doar un mod de viaţă simplu al unor oameni truditori.

După cină, fură conduşi la arhondaric şi li se oferi fiecăruia dintre ei eâte o încăpere separată, dar pelerinii noştri hotărâră ca Zaharevski cu fiică-sa să ocupe un mic întrând, iar Jivin şi Vihrov să se culce în aceeaşi chilie.

Cel dintâi, ca unul obişnuit să facă plimbări lungi, începu să sforăie de cum puse capul pe pernă. Vihrov însă era atât de surescitat, încât nu izbuti să închidă ochii toată noaptea şi, îndată ce se crăpă de ziuă, se îmbrăcă şi ieşi în grădină. Acolo se auzi strigat. Era glasul Iuliei, care, îmbrăcată într-o comodă rochie de casă, se aşezase intr-un balconaş al arhondaricului.

- Nu vă e somn?

- Nu. Văd că nici dumneavoastră.

- Aşa e, n-am dormit toată noaptea! Veniţi sus în balcon, de aici se vede mai bine primprejur! adăugă ea cu o voce galeşă.

- Mulţumesc, văd bine şi de aici, răspunse Vihrov cu nepăsare. Dar ce fel de praf o fi ăsta. adăugă el coborându*şi privirea şi împrăştiind cu piciorul un strat groscior, ca de pulbere neagră, aşternut pe jos.

- Sunt gâzele de aseară, care au murit peste noapte şi au acoperit păm în tul, îl lămuri Iulia, de sus, din balcon.

Tocmai atunci se auzi toaca de utrenie.

- Imbrăcaţi-vă repede şi veniţi la biserică, i se adresă Vihrov tinerei, pe. un ton aproape poruncitor.

- Vin îndată, răspunse Iulia.

întrând în biserica ce mai era cufundată în întuneric, Vihrov îl văzu acolo pe părintele vistiernic oficiind slujba Utreniei, apoi pe câţiva călugări bătrâni şi, în dreptul acestora, pe Zaharevski. Curând intră Iulia şi

se opri lingă tatăl ei; chipul ei părea să arate că ceva din comportarea Iui Vihrov avusese darul s-o nemulţumească. Cit despre Jivin, acesta se trezi târziu şi nu apăru decât spre sfârşitul slujbei. Când utrenia luă sfârşit, iar călătorii noştri por*m* niră spre oraş, soarele se şi înălţase de câţiva stânjeni pe cer, şi numai moara cu hambarele ei, podeţul şi lunca râului, unde păşteau caii şi vacile mănăstirii, mai erau învăluite în aburul uşor, iscat de rouă dimineţii.

Iulia, deşi nu era atât de bine dispusă ca în ajun, merse şi de astă dată la braţ cu Vihrov, iar Jivin păşi în urma lor cu ochii în pământ.

XIX

PE LAC, LA VÂNĂTOARE

Eroului meu îi plăcuse atât de mult această plimbare, încât, a doua zi, îi scrise lui Jivin un bileţel, prin care îl ruga să vină la el, pentru a născoci amândoi o altă promenadă de acest fel.,

- Lasă promenadele, îi spuse însă Jivin la sosire, mai bine ne-om duce la vânătoare pe lacul din preajma mânăstirii. Să mergem chiar acum: am şi luat cu mine puşca şi câinele.

- Perfect! răspunse Vihrov şi, curând, porniră am îndoi spre lac, luând cu ei ’doar câte ceva de ale gurii, iar băutura lăsând-o cu bună ştiinţă acasă. Odată ajunşi la destinaţie, închiriară o barcă şi se avântară pe apele lacului: Ca şi în ziua precedentă, iezerul era calm şi limpede; amicii noştri lunecau chiar lângă mal, pe panta nisipoasă a căruia alergau felurite păsări de baltă cu ciocuri lungi şi subţiri. Vihrov ochi, trase cu alice mărunte şi doborî cel puţin zece din ele. Jivin, încălţat cu cizme de pescar, coborî pe pământul mocirlos şi le adună pe toate. Câinele stătea în barcă, cu capul plecat şi cu ochii întredeschişi, ca şi când ar fi aşteptat să-i vină şi lui rândul de a-şi arăta măiestria. în sfârşit, ajunseră în luncă şi-o porniră pe jos. Câinele începu să alerge încoace şi încolo, apoi, brusc, rămase locului. Jivin îi făcu

semn lui Vihrov să umble cu grijă şi să nu facă zgomot, apoi se postă în spatele câine-J67

iui, duse puşca la umăr şi-i şopti ogarului ceva; îndată, răsună un lătrat slab şi din iarbă se înălţă în zbor un ghemotoc cenuşiu. Jivin trase grăbit, ghemul pică la pământ şi pieri în iarbă. Când ajunseră acolo, constatară că nu era decât o pasăre, o becaţă, care încă se mai zbătea însângerată. Fără să vrea, Vihrov întoarse capul, totuşi, mai târziu, împuşcă şi el câteva becaţe. Jivin era entuziasmat: părea că n-a obosit deloc, că nu simte nici foame, nici sete; eroul meu însă, deşi îşi dădea seama că trupul îi prinsese puteri noi, iar sufletul îşi găsise un dram de linişte, totuşi se simţea obosit şi flămânzise. Ceasul ajunsese să fie trei după-amiază.

- Unde ziceai că facem popas? îşi întrebă el prietenul.

- Ajungem îndată şi acolo, că nu e departe, răspunse

Jivin. Cu toate acestea, mai făcură cel puţin vreo două verste, până să ajungă, în sfârşit, la un pârâiaş, cu o punte azvârlită peste firul de apă.

- Uite, aici ne potolim setea, îmbucăm câte ceva şi ne şi odihnim, spuse Jivin, urmându-şi îndată spusele.

Codrul de pline neagră şi apa din căuş i se părură lui Vihrov nemaipomenit de gustoase.

- Mă îndoiesc că omul îşi poate găsi fericirea altfel decât în abstinenţă şi într-o viaţă de ascet, spuse el şi, în clipa următoare, îşi aminti fără să vrea, de Nevedomov.

Inima i se strânse şi parcă încetă să-i mai bată.

- Ştii, i se adresă el lui Jivin, care, foarte grijuliu, se apucase să-şi hrănească ogarul, am primit veşti despre Nevedomov,

- Zău? Şi cum o duce? întrebă Jivin, care din cele povestite de Vihrov, ajunsese să-i cunoască pe toţi prietenii acestuia, să le ştie numele, ba chiar să le aprecieze şi însuşirile spirituale, interesându-se adesea de ei, ca şi cum ar fi fost proprii lui prieteni.

- Pentru că nu mi-a răspuns la ultimele două scrisori pe care i le-am trimis, m-am adresat lui Marienovski, rugându-l să mă informeze ce-i cu el. Şi uite ce mi-a scris Marienovski: „Din păcate, Nevedomov al nostru nu mai e printre cei vii!” Dar de Anna Ivanovna îţi mai aduci aminte? Ţi-am vorbit şi despre ea, adeseori.

- Da, da, îmi aduc aminte!

- A murit şi eu încă in primăvară. Nevedomov a aflat, cică, despre moartea ei, chiar a venit la înmormântare, iar după aceea s-a hotărî! să se călugărească. Se şi pregătea să îmbrace rasa monahală, când s-a dus într-o zi cu un alt călugăr să facă baie la râu. Ei bine, s-a înecat.: întâmplător sau intenţionat, nu se ştie; se pare însă că ultima variantă ar fi mai plauzibilă, întrucât nu s-a lăsat salvat de tovarăşul lui.

- Aş zice, frăţioare, că-i o mare prostie să te îneci cu bună ştiinţă, observă Jivin.

- Era prea idealist, avea o fire poetică, nu era în stare să trăiască, să-şi ducă viaţa în lumea asta, spuse Vihrov.

- Dar de Salov mai ştii ceva? întrebă Jivin.

- Cu Salov s-a întâmplat ceva urât de tot: jucând cărţi cu un tânăr negustoraş, l-a jumulit pe acela de bani, apoi]-a îndemnat să falsifice o poliţă, s-o semneze, mă-nţelegi, cu iscălitura lui taică-său. Negustorul l-a ascultat. Salov a luat poliţa şi s-a du.s s-o plaseze, dar la bursă se şi aflase despre acest fals, aşa că au fost luaţi amândoi la secţie. După spusele lui Marienovski, s-ar putea ca în scurt timp să fie duşi ia puşcărie.

- Aşa-i trebuie! rosti Jivin cu vădită satisfacţie.

- Ba nu, mie îmi pare rău de el! spuse Vihrov (de astă dată se găsea într-o stare sufletească care îl făcea deosebit de binevoitor şi conciliant). E un băiat deştept, talentat şi, în felul lui, tot un idealist.

Jivin îşi privi mirat prietenul.

- In ce a constat idealismul lui? îl întrebă el.

- Păi n-a putut să înţeleagă de fel că, trăind în socie

tate, trebuie să te supui -atât legilor în vigoare ale acesteia, cât şi binecunoscutelor norme de etică. <

Jivin zâmbi.

- Judecind aşa, frăţioare, înseamnă că toţi pungaşii pe care i-am trimis la puşcărie sunt idealişti?

- S-ar putea! admise Vihrov.

- Ei nu, asta-i o utopie! încheie Jivin şi se ridică în picioare.

La întoarcere, avură parte de încă mai mult vânat. Clinele se strecura prin iarba înrourată, adulmecând uimitor de bine sălbăticiunile şi, aproape la fiecare pas, se oprea la pândă, Jivin trăsese atât de mult cu puşca, incit, tot încor-

1C9

dindu-şi privirea, i âe injectaseră ochii. După ce merseră din nou cu barca, pe lac, plecară spre oraş, iar odată ajunşi acolo, hotărâră să se ducă fiecare intr-ale sale.

- Dacă n-am fi făcut amândoi legăm în tul acela, spuse Jivin frecându-şi mâinile cu plăcere, ai fi trecut acum pe la mine, am fi băut niţică votcă, am fi pus la frigare tot vânatul ăsta şi ne-am fi înfruptat din el pe săturate.

- Nu, nu vreau, n-am să mai beau niciodată, ripostă yihrov.

- Nici să nu bei, naiba s-o ia de băutură, fu de acord Jivin, pe urmă cei doi se despărţiră.

Vihrov – neînţelegând nici el cauzele acestui sentiment – simţea nevoia să ajungă cit mai repede acasă, aşa că, adunându-şi puterile, porni cu pas întins spre Vozdvijenskoe şi, sosind la conac, intră direct în casă.

De astă dată îi ieşi în întâmpinare Grunea.

- Ah, boierule, ce multe păsări aţi împuşcat! rosti ea cu glasul ei tineresc, şi, grijulie, începu să-l despovăreze de vânatul care-i sta agăţat de centură. De fiecare dată când se întâmpla să-l atingă cu mâna, se îmbujora vizibil.

- Ştiţi, v-a sosit o scrisoare! îi spuse într-un târziu, când Vihrov îşi şi scosese hainele de vânătoare.

- Adă-mi-o repede! făcu el, şi inima îi zvâcni în piept.

Gruşa îi aduse un plic voluminos. Văzând că, scrisoarea era semnată de Mary, Vihrov îşi simţi mâinile tremurând.

„Dragul meu *Paul*! Iată, în sfârşit, că-ţi răspund la scrisoare. Pricina întârzierii. mele n-a fost nicidecum o lipsă de simpatie faţă de tine, ci acest blestemat de Petersburg, din care, vara, pleacă aproape toată lumea. Soţul meu s-a deplasat de trei ori la vila din preajma oraşului, unde se află acum redacţia care te interesează, însă fie că n-a fost primit, fie că n-a găsit pe nimeni acolo. Până la urmă, crezând că e lipsit de zel, am hotărât să mă duc chiar eu acolo. Vila se află, într-adevăr, tocmai lingă Peterhoff – şi-i atât de frumos dichisită, încât ai impresia că te afli într-un adevărat paradis. In prag, m-a întâmpinat un domn îmbrăcat după ultima modă şi purtând o şepcuţă cu fundul turtit. I-am expus motivul vizitei mele. Auzind despre ce-i vorba, a schimbat îndată tonul. «Da, da,» a exclamat el şi îndată m-a rugat să iau loc. Reţine însă că, până atunci, am avut grijă să mă prezint: «Sunt soţia generalului-locotenent cutare!-> Treaba asta totuşi nu l-a impresionat, în schimb numele tău i-a făcut o impresie deosebită. «Să ştiţi, doamnă, că ruda dumneavoastră, şi rostind aceste cuvinte m-a privit cu şiretenie, să ştiţi că ruda dumneavoastră a scris o lucrare excepţională, încât noi şi prietenii noştri încă ne mai aflăm sub impresia ei. Mâine, această lucrare va apărea în revista noastră, cealaltă însă are de întâmpinat unele greutăţi. De aceea scrieţi-i, vă rog, autorului să vină chiar dumnealui, şi cât mai repede, la Petersburg, căci rezolvarea acestei probleme nu mai stă în puterea noastră!» Din cele de mai sus cred că deduci ce anume îţi rămâne de făcut: urcă-te numaidecât în trăsură şi vino galop la Petersburg. Cât

despre propria mea părere în ceea ce priveşte scrierile tale, îţi spun doar atât că, citindu-le, mi se învârtea capul şi-mi îngheţa inima. Dumnezeule, cât adevăr conţin ele, pledând în favoarea noastră, a bietelor femei, sortite de obicei, să ducem o asemenea viaţă, ca şi când n-am avea nici inimă, nici minte!”

Cât timp Vihrov stătu să citească scrisoarea. Gruşa rămase în cameră, neluându-şi privirea de la stăpânul ei: îl văzu cum se schimbă la faţă, cum îi tremură mâinile.

- De la cine aţi primit scrisoarea? întrebă ea, când Vihrov îşi sfârşi lectura.

- E o scrisoare minunată, îi răspunse Pavel, numai că trebuie să plec îndată la Petersburg. Ivan! strigă el apoi.

în încăpere intră grăbit băiatul din casă.

- Spune-i lui Ivan să-mi pună hainele şi lenjurile în valiză, iar vizitiilor, să aibă caii pregătiţi de drum.

Băiatul plecă să-i aducă la îndeplinire porunca. Gruşa, în schimb, mai zăbovi în cabinet.

- Boierule, plecaţi pentru totdeauna la Petersburg *1* întrebă ea.

- S-ar putea, răspunse Vihrov, şi-o văzu îndată că se sprijină de tocul uşii, gata să cadă din picioare; chipul i se albise, iar ochii îi jucau în lacrimi.

- Gruşa, ce-i cu tine? o strigă el.

Fata se stăpâni cu greu să nu izbucnească în hohote de plâns.

Viii

- Iţi pare rău că plec? o întrebă Vihrov, privind-o cu căldură. îţi pare rău? repetă el.

.- îmi pare rău, boierule, rosti Gruşa suspinând.

- Chiar aşa de rău? murmură Vihrov, simţindu-se, de astă dată, tulburat de-a binelea.

:- Da! murmură fata.

- Haide, vino lingă mine, îi spuse Pavel, luând-o de mlini şi atrăgând-o spre el. Chiar mă iubeşti? o întrebă în şoaptă.

- Nu ştiu! rosti ea, tot în şoaptă, apoi smulgându-i-se din braţe, ieşi în fugă pe uşă. Totuşi, înainte ca el să pornească la drum, mai intră o dată în cabinet.

- Boierule, să-mi scrieţi şi mie de la Petcrsburg, îi zise încet.

- Am să-ţi scriu neapărat, se grăbi Vihrov s-o asigure. Cum să nu-ţi scriu când eşti aşa de drăguţă!

- Vă mulţumesc, boierule, spuse Gruşa şi, luându-i mâna, i-o sărută.

- De ce nu vrei să-mi spui că mă iubeşti? o întrebă Vihrov, atrăgând-o spre el.

- Cum pot îndrăzni, boierule, să vă iubesc! zise ea plecându-şi ochii.

- De ce să nu îndrăzneşti! rosti Vihrov şi voi s-o atragă din nou spre el, însă tocmai în clipa aceea intră Ivan.

Gruşa se grăbi să se îndepărteze de Pavel.

Ivan se uită mânios când la ea, când la Vihrov, şi, până la plecare, nu-i mai slăbi din ochi.

XX

PETERSBURG

Anul 1843 a fost un an sinistru pentru literatură. Multe dintre operele lăsate până atunci să vadă lumina tiparului începură să pară acum ca fiind instigatoare, revoluţionare, capabile să zdruncine însăşi temelia statului. Literaţii şi editorii erau chemaţi la forurile în drept şi mustraţi. Un necaz de acest fel se abătu ca un trăsnet şi asupra eroului nostru, care abia păşise în arena literară: lucrarea publicată produsese mare vil vă, iar cealaltă povestire îi fusese oprită în corectură.şi trimisă nu ştiu cărui for; se zvonea că şi la el fusese trimis un curier special, ca să-l aducă de urgenţă la Petersburg. Mary, care continua să vegheze asupra soartei lui, auzi vag despre toate acestea, îndată după ce-i expedie scrisoarea. îşi trimise soţul să afle eventualele amănunte, dar el, ca de obicei, nu făcu nicio ispravă. Mary se zbuciuma cumplit, neştiind ce să întreprindă: să-

i trimită veste lui Vihrov ori să mai aştepte? Din pricina acestei frământări nu doimea nopţi de-a rândul şi slăbi mult. Evgheni Petrovici sesiză starea în care se află şi, într-o zi, o întrebă:

- De ce eşti, drăga mea, atât de mâhnită?

- – Uite-aşa! îi răspunse ea iritată.

Dealtfel, generalul se obişnuise de mult cu nervozitatea soţiei sale, doar că aceasta se manifesta în ultima vreme tot mai des. în sfârşit, într-una din zile, când Mary împreună cu familia ei se afla la micul dejun, unde, ca de obicei, nu mânca mai nimic, se auzi, brusc, soneria de la intrare; cuprinsă parcă de-o presimţire, Mary tresări uşor. îndată, un valet anunţă sosirea lui Vihrov, iar câteva clipe mai târziu eroul meu intră el însuşi în sufragerie. Părea vesel, bine dispus.

- Slavă Domnului că ai venit! exclamă Mary, ridicându-se în grabă şi înlinzându-i mina, pe care el o sărută cu duioşie, de câteva ori. Cu aceeaşi duioşie îl îmbrăţişă pe general.

- Să mergem dincolo, am multe să-ţi spun, i se adresă Mary şi-l luă la ea în cameră.

Rămas în sufragerie, generalul începu, cine ştie de ce, să măsoare ţanţoş încăperea.

- Tot discută mereu despre literatură! murmură el şi, venind la fereastră, începu să bată darabana în geam.

Aşezându-se lingă Mary, Vihrov întârzie, fără să vrea, cu privirea, asupra chipului ei.

- Ce-i cu dumneata? o întrebă tulburat. Pari bolnavă, extenuată!

- Mi-a fost cam rău în ultima vreme, răspunse ea, îmbujorându-se.

- Cu toate astea devii tot mai fermecătoare, te asigur! Iată ce se întâmplă când frumuseţea se îngemănează cu spiritul!

- Mă bucur că ai o asemenea impresie, răspunse Mary roşind de-a binelea. Să ştii că pe aici se petrec nişte lucruri îngrozitoare, e un fel de teroare care

pluteşte asupra oraşului. Tu n-ai auzit nimic?

- Nu, nimic, răspunse Vihrov cu totul nepăsător.

- A fost descoperită nu ştiu ce fel de organizaţie formată numai din tineret şi condusă de un oarecare Petraşevski. Au fost cu toţii închişi în fortăreaţă Se zice că şi pe tine te aşteaptă o mică neplăcere.

- Pe mine? întrebă Vihrov, neizbutind să-şi dea seama ce fel de neplăcere ar fi putut să fie aceea.

- Da, aşa am auzit, deşi s-ar putea să nu fie nimic serios. Mi s-a spus că e vorba de lucrările tale: cică ar fi fost ridicate de la. redacţie, studiate, analizate, iar la tine acasă, cică,, ar fi fost trimis un curier special!

- Ce-o mai fi şi asta! exclamă Vihrov, de.astă dată eu o oarecare nelinişte.

- Trebuie să te duci neapărat la cineva care să-ţi relateze mai multe amănunte în acest sens, opina Mary.

- – Habar n-am unde m-aş putea duce. Poate la redacţie?

- Nu, nu! Se zice că cei de acolo sunt atât de înspăimântaţi, în ceea ce priveşte propria lor soartă, îneât nu le mai arde să se ocupe şi de alţii!

- Să mă duc la Abreev?

- Da, ar fi o idee minunată! fu de acord Mary. El face parte din aşa-zisul *graud-monde* şi va putea afla totul. Când a fost o dată pe la noi, a vorbit despre tine cu multă căldură.

- Am să mă duc la el, spuse Vihrov îngândurat. Ca să vezi cum se întâmplă: veneam încoace pentru a-mi sărbători reuşita pe tărâm literar, când colo sunt nevoii să dau socoteală pentru ea.

1 Fortăreaţa Petropavlovskaia.

- Ce să mai vorbim! ii ţinu isonul Mary,. cuovoce în oare se gliioea tulburarea. De-abia îi pornit un om pe calea ce şh-a ales-o, vrea şi el’să spună ceva, când deodată, se vede prigonit. Şi nici măcar n-ai spus cine ştie ce! Ieri am recitit într-adins, cu toată atenţia, amândouă lucrările tale.şi. în afara adevărului, a unui

adevăr de netăgăduit, strigător la cer, n-am găsit în ele nimic!

- Impresia asta o am şi eu! spuse Vihrov cu un zâmbet trist. Şi când.zici să mă due la Âbreev?

- Du-te chiar acum,, la ce bun s-o laşi pe altcândva? Stai să-i aflu adresa: o are bărisattdâmeu.

Mary ieşi din cameră, şi reveni, ou. adresalui Abreev.

- Mă duc, spuse Vihrov ridieându-se şi luându-şi pălăria. Vestea aflată îl neliniştise de-a binelea.

- Ştii, pe-aici, pe la noi, circulă în manuscris un poem admirabil; îi spuse Mary condueândU-lT spre vestibul. Un. poem in care se dă de înţeles că-ntreg Petersburgul a fost transformat intr-o adunătură fie de călăi, fie. de spioni...

.- Asta înseamnă că'trebuie să fii atent nu numai la ce scrii, dar şi lă ce-vorbeşti ¡'comentă Vihrov.

- Fii şi tu cu băgare de seamă;! se grăbi să-l prevină Mary. Să nu te destăinuieşti nimănui: nici vreunui tânăr,. aparent cumsecade, nici vreunui bălfân, oricât de onorabil ţi s-ar părea, căci te pot denunţa amâhdoi: unul pentru, a-şi aduce avantaje pe linie de serviciu, celălalt din convingere.

Pe Mary. o revoltau încă mai demult rândllielile existente, iar acţiunile din ultima vreme împotriva literaturii şi mai ales împotriva lui Vihrov, pentru scrierile lui at-ît. de cinstite, şimdevărate., cum.iise păreau-ei a fi, o-scoseseră cutotul din fire. în schimb, soţul ei' avea în această privinţă păreri cu totul opuse, ba mai mult, socotea -că toate acţiunile întreprinse împotriva literaturii erau foartebine venite, provocate fiind, potrivit unei expresii pe care o auzise pe undeva, de către „spiritul vremii".

- Vorbeşti aşa, protestă Mary, pentru că ţi se dau, cine ştie pentru ce, decoraţii, grade şi bani. De alţii nici nu-ţi pasă.

- Cum adică, nu-mi pasă? ripostă generalul, jignit

mai mult de cuvintele „ţi se dau, cine ştie pentru ce, decoraţii şi grade”.

m

- Aşa, pentru eă eşti un egoist. Amândoi ara fost la Paris intr-o perioadă îngrozitoare, eâncl revoluţia de atunci era reprimată, dar nici acolo nu era o asemenea teroare.

- Ei, nu mai spune! exclamă generalul. Ai uitat cum îi împuşca Cavagnac pe acei ticăloşi în bluze albastre, de le zburau maţele cât colo?...

- Şi tocmai din pricina asta nu se va menţine!

- Vom vedea! ripostă generalul.

- Ba da, nu se va menţine! repetă Mary şi, ca să nu se enerveze mai rău, se duse la ea în cameră.

Vihrov mergea spre casa lui Abreev încercând o senzaţie neplăcută şi apăsătoare. „Oare ce fel de primire mă aşteaptă la acest boernaş?” gândea el.

Casa falnicului colonel Abreev se afla pe strada Liteinaia; o căpătase ca dotă, atunci când se căsătorise cu prinţesa Tumalahanova. Alteândva, imobilul fusese amenajat într-un stil vechi, cu iz asiatic; colonelul demontase totul şi amenajase imobilul după moda europeană. Se spune că soţia lui nu strălucea prin inteligenţă, în schimb era foarte frumoasă. Alexandra Grigorievna fu cea care găsise pentru feciorul ei această partidă strălucită, pentru ca, foarte curând după aceea, să-şi dea obştescul sfârşit. Se zvonea, de asemenea, că Abreev, la căsătorie, pusese mâna pe-o avere evaluată la un milion de ruble.

Intrând în vestibulul de lângă intrarea principală, Vihrov îi înmână valetului cartea sa de vizită. Acesta ieşi din vestibul, apoi, revenind peste câteva clipe, îl invită să urce la etaj.

Abreev se afla în cabinet, stâncl în picioare lângă masa lui de lucru. Purta un elegant veston militar, descheiat la nasturi, pantaloni de un albastru cenuşiu, cu lampasuri roşii şi o jiletcă albă. La piept i se legănau

eghileţii albargintii.

- Mă bucur foarte mult să vă văd, *m-r* Vihrov, îl întâmpină el cu amabilitate pe Pavel. Aţi venit demult la Pe’tersburg?

- Am sosit chiar astăzi.

- Atunci vă mulţumesc pentru această vizită, îi zise Abreev şi-i mai strânse o dată mâna. *Prenez place*, *je vous prie*. *Fumez-vous le cigare*?

- *Noii*, *mergi*, răspunse Vihrov. Dorea să ajungă cit mai repede la subiect. Colonele, am venit la dumneavoastră cu o rugăminte, începu el fără a pierde vreme.

- La dispoziţia dumneavoastră, răspunse Abreev.

- Stând la ţară, am scris două lucrări literare, dintre care, una mi-a fost recent publicată, iar cealaltă a fost trimisă la cenzură. Am aflat că, ulterior, au fost confiscate amândouă, iar la mine acasă a fost trimis un curier.special, spre a mă aresta şi a mă aduce aici, la Petersburg.

- Un curier special? se miră Abreev.

- Aşa am auzit.

- Cunoaşteţi pe cineva care să fi făcut parte din cercul lui Petraşevski?

- Pe nimeni!

Abreev se sculă şi măsură de câteva ori încăperea; chipul lui frumos căpătase o expresie de tristeţe şi nemulţumire.

- Infracţiunea pe care am comis-o, continuă Vihrov, se rezumă la faptul că într-una din lucrările mele am luat apărarea bietelor noastre femei, iar în cealaltă, a bieţilor noştri ţărani.

- Aha, rosti cu înţeles colonelul. De fapt, e întru totul suficient ca să ajungi sub acuzare. Trăim astăzi nişte vremuri foarte delicate, adăugă el, apoi se ridică şi închise uşa cabinetului. Domnii aceia, continuă el aşezându-se lingă Vihrov şi vorbindu-i aproape în şoaptă, acei domni, bătrâneii noştri, fac nişte treburi de

neconceput, de neconceput! repetă el, lovindu-se cu palma peste genunchi.

Vihrov se bucură să audă de la Abreev o asemenea constatare. – – Tocmai de aceea am şi venit la dumneavoastră, colonele. N-aţi putea afla care este, în definitiv, acuzaţia ce mi se aduce şi ce anume mă aşteaptă?

Bineînţeles, răspunse cu promptitudine Abreev. Am să mă interesez chiar astăzi şi am să vă dau de ştire.

- Am auzit că pe aici se petrec nişte lucruri îngrozitoare!

- Mda! rosti tărăgănat Abreev. Toate acestea nu se datorează decât orizontului nostru îngust... Am să vă spun deschis: faptul că sunt ceea ce trebuia să fiu, nu-l datorez decât întâmplării. Manta mea, dorind să avansez cit tnaî repede pe linie de serviciu, a obţinut prin tot soiul de intervenţii să fiu trimis cu o anumită misiune la Paris. Ajun* gând însă acolo şi eunoseând în cadrul serviciului tot felul de oameni, mi s-a făcut într-o bună zi ruşine de mine însumi şi de concepţiile mele de până atunci. Din ziua aceea, am renunţat la orice distracţie şi, cit timp am mai stat Ia Paris, n-am mai făcut decât să citesc şi să învăţ, astfel că, acum, pot spune, cel puţin, că sunt om şi nu doar o uniformă.

- Cred însă, colonele, că acum vă este greu să trăiţi în acest mediu? spuse Vihrov.

- Nu, căci în primul rând mă linişteşte ideea superiorităţii mele spirituale, iar în al doilea rând, eu nu mă aflu într-o slujbă decât pentru că acelaşi lucru îl mai fac şi alţii. Şi-apoi, ce-ai mai putea face în Rusia, decât să ocupi o slujbă! Rămân deci şi eu în această slujbă, dar numai atât timp, cit nu mi se va pretinde să fac ceva împotriva propriei mele conştiinţe. Dacă mă vor obliga măcar o dată să fac aşa ceva, am să-mi înaintez numaideeât demisia. (De astă dată, vorbind, colonelul nu mai graseia deloc.)

- Prin urmare, pot să sper că voi beneficia de

sprijinul dumneavoastră? întrebă Vihrov ridicându-se.

- Voi face tot ce depinde de mine! se grăbi să-l asigure colonelul. Dar, *attendez*, *mon cher*, înainte de toate, vă rog să pofti ţi mâine la mine la masă.

Vihrov se înclină în semn că acceptă, şi-i ţnulţumeşte.

- Apoi, continuă Abreev, îmi voi mobiliza, bineînţeles, toate modestele mele resurse ca să aflu despre ce o vorba, totuşi, nefiind o fiinţă atotputernică, poale că nu voi reuşi să fac pentru dumneavoastră tot ce s-ar putea face. De aceea v-aş întreba: nu mai cunoaşteţi pe altcineva care ar putea interveni în apărarea dumneavoastră V

- Nu mai cunosc, la Petersburg, decât pe un oarecare Plavin!

- *Je le connais*! Minunat! sări colonelul. E un om inteligent, şi foarte simpatic. Soarta dumneavoastră va. depinde, probabil, de ministerul lor! Numai că, *entre nous Soit dit*, vă rog să nu spuneţi nimănui că aţi auzit-o de la mine! adăugă el, aplecându-se spre Pavel şi vorbind aproape *m*

- în şoaptă. Să ştiţi că astăzi e în vogă procedeul ca, intersdcându-li-se unor personalităţi remarcabile, cu minţi luminate, să mai scrie, aceşti oameni să fie totuşi plasaţi în -diferite servicii, pentru ca, în felul acesta, statul să nu rămtnă în pagubă, ci dimpotrivă, să le folosească aptitudinile în scopuri cu mult mai folositoare!

- Poate că la fel se va proceda şi cu mine? întrebă Vihrov.

- Poate! răspunse Abreev, înălţând din umeri.

Vihrov se ridică şi îşi luă rămas bun.

- *Au revoir*, *mon cher*, *au revoir*! îi spuse colonelul, conducându-l până aproape de vestibul.

Plecând de la Abreev, Vihrov se duse direct la departamentul unde lucra Plavin; situaţia în care se afla i se părea înjositoare, cumplită, de nesuportat. Urcă treptele ministerului şi, aşa cum se obişnuieşte, fu oprit

îndată de un soldat.

- Pe’cine căutaţi? îl întrebă aoesta.

Vihrov îi spuse că doreşte să discute cu Plavin.

- Dumnealui.e la direcţie, zise soldatul.

Vihrov îi înmână cartea sa de vizită şi-l rugă să i-o ducă1 lui Plavin.

Soldatul plecă şi, revenind, îl anunţă:

- Vă roagă să aşteptaţi, e ocupat.

„Porc a fost, porc a rămas”, gândi Vihrov. ’

Nu trecu însă multă vreme şi acelaşi soldat reapăru;

- Poftiţi! 11 invită el.

Plavin era îmbrăcat într-o uniformă nou-nouţă, ca.scoasă din cutie, la gât purta o decoraţie şi sta la un birou aflat în mijlocul încăperii; favoriţii lungi îi erau pieptănaţi până la ultimul firicel, unghiile.şi1 le lăsase să -crească, iar ceasul îi era prins cu un lanţ mai puţin obişnuit şi înzorzonat cu brelocuri tot atât de bizare.

- Te salut, Vihrov! spuse el, ridicându-se de pe scaun şi măsurându-l pe Pavel din cap până-n picioare: aspectul elegant, întrucâtva de artist, al eroului meu, păru să-i fie pe plac. Ia spune, continuă el, oferindu-i musafirului un scaun şi aşezându-se la rândul său, ia spune ce faci: stai la ţară, ai ajuns un *proprieiaire*, un bogătaş?

Auzise încă mai demult de moştenirea primită de Vihrov, de importanta achiziţie pe care o făcuse tatăl acestuia.

Da, am ajuns un *propriétaire* şi un bogătaş! răspunse Vihrov. Să ştii însă că la noi în Rusia a fi independent pe plan material nu înseamnă a fi cu totul independent; ţi se fac zile fripte prin alte mijloace; eu, de pildă, am venit acum la Petersburg singur şi nu adus sub escortă, doar datorită unei întâmplări!

- r Cum aşa? Ce ţi s-a întâmplat? făcu mirat Plavin.

- Am să-ţi spun îndată... Mai întâi. câte ceva despre dumneata... Ai ajuns vicedirector?

- Da! răspunse Plavin foarte calm.

Cu toate că nu depăşise decât cu puţin vârsta de treizeci de ani, aspira de pe acum la funcţia de director, deşi această avansare rapidă n-o datora decât fizicului său plăcut, precum şi efortului său de a părea tuturor un om foarte exigent.

- Va să zică ai ajuns o personalitate şi ai fi în măsură să-mi vii în ajutor. Iată despre ce-i vorba: de curând am scris două lucrări literare, iar una din ele. realizată în spiritul lui George Sand, a şi fost publicată.

- Ştiu, am auzit, rosti Plavin, dând din cap.

- In cea de-a doua lucrare mi-am propus să iau apărarea ţăranilor noştri; ştii şi dumneata cum e iobăgia la noi. ce metode de dominare foloseşte, mai ales în provincie.

- Da, confirmă Plavin cu un zâmbet trist. Mărturisesc eă altcândva, copil fiind şi stând la ţară, nu-mi dădeam seama de asta; mai târziu însă, când am venit pe-acasă în câte-un concediu, am văzut limpede că-i un lucru oribil, îngrozitor!... Un om, tam-nisam, este dat în stăpânire, cu trup şi suflet, unui alt om, iar acesta capătă asupra lui o putere mai mare decât cea a ţarului, decât a celui mai samavolnic potentat oriental, căci acesta îl judecă şi dispune de el pe baza unor legi sau tradiţii, în timp ce dincoace dumneata poţi să intervii cu brutalitate în relaţiile cele mai intime ale iobagului tău, să le admiţi, ori să li te împotriveşti.

’,,Aha, când te-am atins unde te doare, ai început să vorbeşti altfel decât mai înainte! gândi Vihrov.

- Acelaşi lucru îl arăt şi eu în nuvela amintită, rosti el cu glas tare. S-a considerat însă că ambele lucrări pe.care le-am scris contravin legii; ele au făcut obiectul unor cercetări în acest sens şi au fost dezavuate!

- Hm, hm! rosti Plavin, în semn că înţelege prea bine cele spuse de Vihrov.

- Şi, ca urmare, am auzit că m-ar ameninţa situaţia de a fi pus la dispoziţia şefilor dumitale, conchise acesta.

- Tot ce se poate, răspunse Plavin după câteva clipe de gândire.

- €e ar însemna acest lucru? întrebă Vihrov.

Plavin schiţă un zâmbet strâmb:

- In momentul de faţă n-aş putea să-ţi spun, dar dacă vrei, mii ne am să mă interesez şi am să-ţi dau de ştire! spuse el cu prudenţă.

- Te rog! zise Vihrov, ridicându-se ’şi strângându-i mâna, pe care Plavin i-o întinsese.

- Am să mă străduiesc! răspunse acesta.

- Trăim nişte vremuri grele! rosti în încheiere Vihrov.

Plavin se mulţumi să încline din cap.

- Ori o să ne strivească de tot, ori o să le biruim i adăugă Vihrov.

Plavin nu făcu decât să-şi repete gestul.

Plecând de la minister, Vihrov se duse întins la Mary, Spre marea lui bucurie, generalul nu era acasă: plecase la clubul englez să ia masa, astfel că cei doi izbutiră să stea de vorbă între patru ochi, toată după-amiaza.

- Ce ţi-au spus? fu bineînţeles prima întrebare pe care i-o puse Mary.

- Deocamdată nu mi-au spus nimic, mi-au promis doar că se vor interesa.

Acest răspuns o linişti prea puţin.

- Nu sunt o femeie răutăcioasă, spuse ea, totuşi, zău că-mi ies din fire auzind ce se petrece pe aici. Imaginează-ţi că, într-o zi, un oarecare ins, din cei de mare vază, s-a apucat să-l acuze pe ministrul învăţământului pentru că undeva, într-o publicaţie, a apărut nu ştiu ce chestiune. Ministrul a ripostat: „Daţi-mi voie, zice, dar despre asta scrie şi în evanghelie!...” Domnul cu pricina însă îi răspuntle: „Credeţi cumva că n-ar fi trebuit interzisă şi evanghelia, dacă n-ar fi fost atât de răspândită!”

Vihrov pufni în râs.

- Bănuiesc că-i o anecdotă, zise el.

- *Se non* e *vero, e ben trovato*, zâmbi Mary. Dar să vezi ce se vorbeşte despre cenzori: nici nu-ţi vine a crede! Unul dintre ei, de pildă, citind intr-o lucrare că un personaj al acesteia, tătar de origine, spune: „Jur pe profetul meu!" a schimbat fraza, astfel ca să sune: „Jur pe falsul meu profet 1" Tătarul – a reieşit de aici – susţinea el însăşi că se închină unui impostor!

- Dar de ce a procedat aşa cenzorul? întrebă Vihrov, neînţelegând prea bine sensul celor spuse de Mary.

- Păi cum ar putea să se afirme în presă că Mahomed ar fi un profet! în presă, până şi musulmanii trebuie să afirme că Mahomed e un fals profet. în legătură cu profeţii, scârnava aceea de gazetă, „Severnaia Pecia", a făcut şi ea una boacănă: poate ştii, că aici la noi, s-a interzis ca opera „Profetul" să mai fie numită aşa. noul titlu care i s-a dat fiind „Asediul Geniului". Ei bine, domnul Bulgaria se apucă numaidecât şi scrie într-unul din articolaşele sale cam vulgare cum că la Petersburg ar fi fost prezentată opera „Asediul Gentului", numită greşit în străinătate „Profetul".

- Toate astea demonstrează că trebuie să ne luăm gindul de a mai scrie literatură! rosti Vihrov.

- Categoric! Parcă mai poate fi vorba acum de literatură!

- Bine, Mary, dar cum ai putea să trăieşti fără să te ocupi de nimic? Păi, mori de plictiseală sau te apuci de băut!...

- Citeşte mai mult, dragul meu, ocupă-te de muzică, căci vremurile astea o să treacă, n-o să fie mereu aşa!

Vihrov sta în fotoliu cu capul plecat.

- Am să rămân aici la Petersburg. Mary, spuse la un moment dat. Şi-am să vin pe la voi în fiecare seară.

- Rămâi aici şi vino pe la noi, îi repetă ea cuvintele.

Pe chip ii apăru o expresie de mulţumire, dar parcă şi de uşoară teamă.

- Şi o să jucăm cărţi!

_ Da, o să jucăm cărţi. Ce mult mă bucur că n-am să mai ascult pălăvrăgeala unor domni care vin pe la soţul meu şi spun nişte lucruri de te apucă groaza!

- Perfect! Aşa vom face, spuse Vihrov, ridicându-se şi sărutându-i mina.

- Da, aşa vom face! Aşa vom face! făcu ea pe un ton în.care păru să se distingă din nou o uşoară nesigur ranţă.

XXI

SENTINŢA

Vihrov aştepta cu nerăbdare ara mesei, pentru caj ducându-se la Abreev, să afle cât mai curând soarta ce i se hărăzeşte. în decursul acelei zile, care părea să treacă mult prea încet, se abătuse pe la Mary, stătuse acolo cel puţin vreo trei ceasuri, se plimbase apoi pe Nevski Prospeki şi trecuse pe la catedrala Kazanski. în sfârşit, se făcu ora cinci, ora mult aşteptată. Vihrov ajunse la hotel, îşi puse fracul şi plecă la Abreev. Acesta îl primi tot în cabinet, dar, cum obişnuia să ia masa abia la ora şase, mai avură la dispoziţie aproape un ceas.

- Am aflat totul despre dumneavoastră, îi zise Abreey întâmpinându-l.

- Adică? întrebă Pavel şi glasul îi tremură uşor.

- Mai întâi, începu Abreev, aţi dorit să aflaţi pentru ce sunteţi acuzat... Aflaţi, deci, că obiectul acuzaţiei îl constituie, în primul rând, lucrarea dumneavoastră, intitulată, după cum mi se pare, „Nu osândi!", pentru că în această scriere aţi încercat să enunţaţi şi să propagaţi acele teorii occidentale, care au răsturnat astăzi întreaga orânduire a stalului francez, iar în al doilea rând, povestirea în care luaţi atitudine împotriva iobăgiei, rânduială existentă şi recunoscută de stat. Acestea sunt învinuirile ce vi se aduc. Dacă sunt juste sau nu, asta n-o mai ştiu.

După maniera şi tonul cu care vorbea Abreev, se vedea că o face cu o substanţială doză de ironie.

- Poate că în parte sunt juste, spuse Vihrov.

- Pentru asemenea delicte, continuă Abreev pe acelaşi ton, s-a hotărât să fiţi pedepsit după cum urmează: veţi fi trimis într-una din guberniile noastre, unde veţi fi numit în serviciu, interzicându-vi-se, totodată, accesul în amândouă capitalele.

- Cum adică să fiu numit în serviciu? întrebă Vihrov, speriat mai ales de această pedeapsă.

- Aşa: veţi fi numit în serviciu, repetă Abreev.

- Păi cum vine asta? E posibil să numeşti cu de-a sila un om în serviciu?

- De ce nu?

- Pentru că omul acela n-are să facă nimic, ori se va ţine de rele, ca să fie dat afară din slujbă.

- Nu, nu va fi dat afară; iar dacă nu va face nimic sau se va ţine de rele. va fi pedepsit.

- Cum anume?

- întâi i se va atrage atenţia, va fi mustrat, va fi pus sub arest şi, în sfârşit, dacă toate astea se vor dovedi zadarnice, va fi mutat într-o funcţie inferioară şi deferit justiţiei.

- Deci cu treburile astea nu-i de glumit! spuse Vihrov.

- în niciun caz! întări Abreev. Sfatul meu, *mon cher*, e să vă supuneţi soartei, să plecaţi acolo unde veţi fi trimis, să câştigaţi, dacă va fi posibil, bunăvoinţa guvernatorului, astfel ca dumnealui să poată pomeni măcar o dată în raportul său cum că aţi renunţat cu desăvârşire la rătăcirile dumneavoastră şi că, printr-o străduinţă exemplară în serviciu, încercaţi să vă îndreptaţi vina.

Aceste cuvinte îl făcură pe Vihrov să-şi piardă cumpătul:

- Colonele, dacă ar fi să depun eforturi în acest sens, ar însemna să comit o infamie; eu unul nu-mi voi schimba niciodată convingerile,

- Adică aţi vrea să-i impresionaţi şi să-i înfrângeţi pe aceşti domni prin nobleţea şi intransigenţa

caracterului dumnevoastră? Ei bine. dumnealor vă vor socoti. în cazul acesta, un „incorigibil” şi, ca atare, nu vă vor ierta nicicând: ori clacă, dimpotrivă, va exista pentru dumneavoastră vreo referinţă binevoitoare din partea guvernatorului, noi vom folosi aici toate pârghiile de care dispunem şi. poate, vom reuşi să vă scoatem din nou la liman.

- Alte mijloace n-aţi putea găsi?

- Nu-mi vine în minte niciunul,

- Dar dacă i-aş scrie ţarului o scrisoare, arătând că sint incapabil sa lucrez intr-un serviciu?

- Aici nu se pune problema capacităţii sau incapacităţii dumneavoastră de a lucraintr-un serviciu. Sunteţi obligat s-o faceţi, aşa cum cei ce sint deportaţi în gubernia Enisei trebuie să locuiască în gubernia Enisei, iar cei condamnaţi la muncă silnică trebuie să lucreze la ocnă. deşi nici ei poate că nu sint capabili de aşa ceva.

Rostind acestea, Abreev zâmbi, amuzat el însuşi de-n asemenea explicaţie.

Vihrov îşi gârbovi şi mai mult umerii.

- Nu vă pierdeţi cumpătul. Sânt convins că vom izbuti să vă obţinem graţierea. îl încuraja Abreev, bătându-l pr ieteneşte pe spate.

Vihrov se ridică şi începu să umble prin cabinet.

- Dumneavoastră, colonele, n-aţi locuit În provincie şi nu ştiţi ce înseamnă asta, rosti el.

- Răbdare, *mon cher*, răbdare! spuse Abreev. Când, la vârsta de treizeci de ani, a trebuit să mă apuc iar de învăţătură, să ştiţi că mi-a venit foarte greu, însă mi-am dat cuvântul că trebuie să înving şi am învins... Iar acum, *allons ăiner*, spuse el, uitându-se la ceas.

Intrând în sufragerie, Vihrov o văzu pe soţia lui Abreev, o femeie cu ochi negri şi cu un păr bogat. Colonelul i-l prezentă pe Vihrov cu oarecare nepăsare.

- A fost pe la noi prinţesa Tavina, începu gazda, parcă abia mişcându-şi limba.

- Şi ce-i cu asta? o întrebă Abreev pe un ton grav.

- Nimic, tărăgănă femeia.

Abreev îşi lăsă ochii în farfurie.

- – E timpul să plec la operă, continuă soţia lui, cu aceeaşi limbă împleticită.

- Du-te, rosti Abrcev, tot atât de grav.

- A, bine că mi-am adus aminte, i se adresă el lui Vihrov. Uitasem să vă spun că, în legătură cu problema dumneavoastră, am trecut şi pe la Plavin. Să ştiţi că a aflat şi el totul şi vă poartă de grijă. Am mai întâlnit la club şi alte persoane influente şi le-am rugat să vă rezerve măcar un post mai onorabil, ca să nu lucraţi acolo, ştiu eu, poate ca simplu copist.

- Nu-mi pasă de nimic, rosti Vihrov cu tristeţe.

Il chinuia tot mai mult gândul că va fi nevoit să se despartă de Mary, şi nici măcar nu ştia când ii va fi dat s-o revadă.

Pradă unor gânduri apăsătoare şi triste, părăsi casa Abreevilor, nefiind în stare nici măcarsă treacă pe la familia Eismond. Seara, preferă să rămână singur în camera lui de hotel, spre a-şi ordona cit de cit gândurile şi sentimentele, dar abia se întinse pe pat, că pe culoar se auziră nişte paşi grei şi în cameră intră un curier, înmânându-i un plic din hârtie velină, în care, tot pe-o hârtie velină, erau aşternute cu un scris elegant următoarele cuvinte: „Vsev.olod Nikandrâci Plavin, exprimându-şi stima faţă de Pavel Mihailovici Vihrov, il roagă să poftească la dumnealui, la orele 11 dimineaţa, pentru lămuriri în probleme de serviciu.” „Ce formalist detestabil”, gândi Vihrov.

A doua zi, la ora unsprezece, se duse Ia departament. De astă dată, Plavin avu faţă de el o atitudine mult mai rece, ba chiar severă.

- Domnul ministru mi-a poruncit să te intreb, începu el stând în picioare şi neinvitându-l pe Vihrov să ia loc, în care dintre următoarele gubernii doreşti să fii trimis gi numit în serviciu?

Şi cită trei gubernii.

Eroul meu fu cu totul descumpănit; îşi aminti doar că într-una din guberniile indicate îşi aveau serviciul fraţii Zaharevski; şi-o alese, deci, ca să aibă acolo măcar pe cineva cunoscut.

- Fii bun şi notează această gubernie, se adresă Plavin unui tânăr care şedea în aceeaşi încăpere, la un alt birou.

J86

Tânărul scrise ceva pe-o hârtie.

- In ce funcţie sunt numit acolo? întrebă Vihrov.

- în acea de funcţionar cu însărcinări speciale pe lângâ guvernator, dar fără salariu, întrucât s-a luat in considerare faptul că dispui de avere.

- Cine-i guvernator în gubernia pe care am ales-o? întrebă Vihrov.

- Nu-mi aduc aminte, răspunse tărăgănat Plavin, apoi sună.

intră un soldat.

- Pofteşte-l pe Dormidont Ivanovici la mine, i se adresă Plavin.

Soldatul se retrase, ca îndată după aceea să apară Dormidont Ivanovici, un bătrâne! onorabil, pesemne un şef de birou foarte conştiincios.

- Cine-i guvernator la...? şi Plavin cită gubernia aleasă de Vihrov.

- Este general-maiorul Mohov.

- De unde a venit acolo?

- A fost mutat dintr-o gubernie poloneză, răspunse Dormidont Ivanovici cu o voce stinsă. O gubernie din cele sudice.

- Din ce pricină?.continuă Plavin de parcă l-ar fi interogat pe bătrânul şef de birou, care stătea respectuos în faţa lui.

Dormidont Ivanovici zâmbi uşor.

- Din pricina firii dumisale, aspră şi recalcitrantă, răspunse el.

- E clar, rosti Vihrov, dar în celelalte gubernii care

mi-au fost indicate, guvernatorii sunt mai buni?

Plavin păru adâncit în ginduri.

Dormidont Ivanovici înţelese, în sfârşit, motivul acestor întrebări.

- Toţi sunt la fel! ii spuse lui Vihrov şi dădu din mină a pagubă.

Plavin îi făcu un semn, şi bătrânul se retrase.

Vihrov mai stătu un timp în cabinetul lui Plavin, aşteptând parcă să i se mai spună ceva, dar Plavin tăcea. Abia la despărţire păru că ar fi vrut să-i mai spună ceva lui Pavel, dar, pesemne, nu se putu hotărî, ci doar îl îmbrăţişa în tăcere şi-l sărută.

Plecând de ia minister, Vihrov se duse direct la Mary. Aceasta era înnebunită, neştiind unde se află Pavel şi ce se întâmplă cu el.; de Ia hotel, unde-i trimisese un bilet, i se comunicase că *rn-r* Vihrov e plecat.

- Unde ai dispărut? exclamă ca, întimpinându-l în pragul vestibulului.

- Am tot umblat să-mi rezolv treburile, răspunse Vihrov cu un zâmbet trist.

- Şi cum e, ce s-a hotărit? întrebă Mary. Nerăbdarea i se citea pe fiecare trăsătură a feţei.

Intrară în camera ei şi se aşezară.

- Au hotărit să mă deporteze în gubernia... şi să mă numească acolo intr-un serviciu.

- De ce să te numească în serviciu? întrebă Mary, dându-şi seama că e, poate, cea mai neplăcută dintre veştile pe care le aflase Vihrov.

- Pentru a-mi corija moralitatea şi felul în care privesc lucrurile, îi răspunse el ironie.

- Dar pentru care motiv?... Pentru care motiv?...' continuă să-l întrebe Mary.

- Pentru că am propagat ideile francezilor şi am protestat împotriva iqbăgiei, răspunse Vihrov.

Mary se prinse cu mâinile de cap. Necăjită şi îndurerată, nu mai era în stare să seoată o vorbă.

- E, intr-adevăr, un lucru îngrozitor, spuse Vihrov.

Se zice că Dumnezeu m-a înzestrat cu un pic de talent, cu o oarecare cultură şi inteligenţă, acum însă nu mai am dreptul să public nimic: căci să ofer cititorilor apă chioară, cum fac alţii, nu pot, iar ca să scriu ce vreau eu, nu mi se va mai permite niciodată; mă rog, imboldul de a mai scrie mi l-au nimicit; dar nici măcar să locuiesc acolo unde doresc nu mă lasă!... Căci. acum singura mea dorinţă era să locuiesc în preajma dumitale, la Petersburg, întrucât pentru mine eşti tot ce mi-a mai rămas: eşti unica mea rudă, unicul meu prieten, eşti totul!...

Spunând acestea, Vihrov nu-şi putu stăpâni lacrimile. Mary avea şi ea obrajii umezi.

- Nu-i nimic, cu ajutorul Domnului totul va trece, îi spuse ea întinzându-i mâna.

- Draga mea! exclamă Vihrov. Pină va trece, nu ştiu ce se va putea întâmpla cu mine; am mal stat în provincie şi era cit pe-aci să cad în patima beţiei...

- – O ştiu şi-ţi mărturisesc că tocmai asta mă sperie cei mai mult. rosti Mary, şi chipul i se întunecă. Ascultă-mă, izbucni ea, prinzându-l de mină. tu riii-ai spus că mă iubeşti: dacă-i adevărat, atunci, pentru mine. pentru dragostea ce ţi-o port şi eu. fereşte-te de patima asta! Căci toate nenorocirile tale vor trece, dar beţia te va putea ucide *

-: Şi ai să mă iubeşti intr-adevăr? o întrebă Vihrov cu duioşie.

- Din toată inima! exclamă Mary. Te voi iubi mai mult decât pe soţul meu. mai mult chiar decât pe copiii mei 1

Pavel ii luă mina şi i-o sărută cu patimă.

Mary, dându-şi seama că vorbise mai mult decât ar fi trebuit, îşi retrase mina. îşi şterse lacrimile şi se strădui să pară cât mai calmă: doar îi ceru lui Vihrov s-o asigure că va lua masa acolo şi că-şi va petrece restul zilei împreună eu ea. Pavel acceptă. In timpul mesei, când i se spuse şi lui Eismond ce greşeală a săvârşit

Vihrov şi la ce pedeapsă a fost condamnat, generalul dădu din umeri, făcu o mină echivocă, şi. pesemne, numai de teama nevesti-si nu spuse că e pe deplin de acord cu cele hotărâte.

Către seară, se adună la familia Eismond o societate numeroasă, în special o seamă de generali vârstniei, cu excepţia unui singur căpitan mai tânăr, care, cu toate acestea, vorbi cel mai mult. încercând în mod vădit să se afle în centrul atenţiei. La un moment dat. veni vorba şi de cazul lui Petraşevski, despre care discuta pe atunci întreaga societate petersburgheză. Cu acest prilej, tânărul căpitan începu să exprime idei din cele măi categorice.

- îmi pare foarte rău că nu i-au spânzurat pe toţi! rosti el pe un ton patetic.

- Ei, chiar aşa, să-i spânzure! ripostară pină şi cei mai vârstniei.

- Categoric!... întări căpitanul, palid la faţă. Ăştia sini chiar mai periculoşi decât decembriştii!... Căci aceia, e drept, au ieşit in piaţă cu arma în mină şi au pretins nu ştiu ce fel de schimbări, totuşi n-au propovăduit imoralitatea!... Pe câtă vreme domnii din cercul lui Petraşevski s-au apucat să renege religia, căsătoria, proprietatea!... Aceia au fost nişte bandiţi, pe când ăştia sunt nişte Scribi rău intenţionaţi; iar dacă vă amintiţi de acea fabulă cu-, rioseută, eu v-aş ruga să-mi răspundeţi: cine a fost pedep-. sit mai rău, când a ajuns în iad: banditul care a ucis la drumul mare sau scribii rău intenţionaţi'?...

- Aşa e, aveţi dreptate! dădură din cap generalii.

- Ori să luăm, de pildă, acea scrisoare a domnului Belinski, continuă căpitanul pe acelaşi ton nervos, scrisoare care a început să circule din mină în mină şi care, după părerea mea, e un lucru la fel de revoltător. Căci după domnul acesta, clerul catolic, chipurile, a reprezentat odată şi el ceva, pe când al nostru, niciodată nimic, iar Petru cel Mare, cică, şi-ar fi dat seama că

singura salvare pentru ruşi ar fi fost să înceteze de a mai fi ruşi... Orice-aţi spune, domnilor, dar prin exprimarea unor asemenea idei, dumnealui ne-a tras o palmă zdravănă, şi nu numai nouă, ci şi întregii noastre istorii.

- Şi încă ce palmă! interveni Eismond.

- Iar mai departe, continuă căpitanul, dumnealui încearcă să demonstreze că în Piusia s-ar fi produs o filantropică înlocuire a cnutului cu un singur sfâre, printr-un cnut cu trei sfârcuri, ca şi când la noi n-ar avea loc decât pedepse şi execuţii.

- Să ştiţi că aşa este: la noi nu au loc decât pedepse şi execuţii! interveni brusc Vihrov, aprinzându-se la obraz.]

- Şi cine, mă rog, e cel pedepsit? îl întreabă căpitanul pe un ton calm şi cu o vizibilă emfază.

- Eu, de pildă!... îndrăznesc să mă dau chiar pe mine de exemplu, rosti Vihrov pe acelaşi ton iritat.

- Probabil că au existat pentru aşa ceva nişte motive bine întemeiate, zise căpitanul, tot atât de calm. ’

- Numai acela că am îndrăznit să arăt, prin interme-’ diul unei lucrări ce mi-a fost publicată, că uneori, când se îmbată, moşierii noştri îşi bat nevestele.

- Asta nu-i deloc treaba dumneavoastră! îi răspunse căpitanul, cu un zâmbet ironic.,

- Cum, adică, nu-i treaba mea? ripostă uimit, Vihrov.

- Ameliorarea şi corijarea unor moravuri este o treabă, a guvernului şi legiuitorilor, nicidecum a unor persoane particulare!... răspunse căpitanul.

- Totdeauna şi pretutindeni, literatura a fost cea menită să corijeze moravurile, iar nu legiuitorii! interveni Mary.

- Literatura nu Ie-a corijat niciodată şi în niciun fel,

- ba dimpotrivă, în multe cazuri le-a corupt, z-ise tânărul căpitan. *m*

Vihrov avu intenţia să riposteze, însă Mary îl împinse uşurel, pe sub masă, cu piciorul, ba chiar îi

şopti.:

- Lasă~l în pace!

- De cc? E o iscoadă? o întrebă Vihrov, tot pe şoptite.

- Mai rău! E un fanatic, spuse Mary.

între timp, căpitanul începu să discute cu cei vârstnicî, socotind pesemne că nu merită să. mai stea de vorbă cu Pavel, care, la rândul său, simţi că-i vine greu să mai rămână intr-o asemenea societate. De aceea, îşi luă pălăria şi veni la Mary, spre a-şi lua rămas bun. Ea pesemne că înţelese ce se petrece în sufletul lui şi nu-l mai reţinu.

- Hristos să te aibă în pază! îi spuse ea duios. Mai treci mâine pe aici?

- Am să trec neapărat, răspunse Vihrov şi, salutând pe toată lumea, plecă.

Apropiindu-se de clădirea hotelului, zări încă de la distanţă, în dreptul scării, o cotigă cu doi cai, foarte suspectă ca înfăţişare, iar câteva clipe mai târziu, intrând în cameră, găsi acolo un jandarm cu porthartul agăţat de umăr. Bănuielile i se adeveriră îndată.

- Ai venit să mă iei cu dumneata? îl întrebă pe soldat.

- Da, înălţimea voastră.

, – N-aş putea să mai rămân puţin, ca să-mi iau rămas bun de la câte cineva?

, – Nu se poate, înălţimea voastră, răspunse soldatul.

Vihrov îi porunci atunci lui Ivan să-i facă bagajele şi îl anunţă că vor pleca îndată după aceea.

Ivan se speriase chiar din clipa când îl văzuse pe jandarmul cu pricina, acum însă, auzind că acesta avea să-i ducă r intr-o direcţie necunoscută, îi clănţăniră dinţii de spaimă,! – Nenicule, unde vrei să ne duci? în Siberia? îl întrebă cu o voce sugrumată şi fu cât pe ce să izbucnească în plâns.

f

- Nu, nu în Siberia, îi răspunse, zâmbind, soldatul, între timp, Vihrov îi scrise lui Mary câteva rânduri, prin care o anunţa că nu poate să mai treacă pe la ea, intrucât trebuie să plece, sub escortă, spre noua lui destinaţie.

Pf la două noaptea porniră la drum. Ivan continua să tremure în cotigă, neinţelegând nici acum pentru care motiv i-a fost osândit boierul.

„O fi furat ceva!?" se întreba, frământându-şi mintea neroadă.

PARTEA A PATRA

I

SCRISOAREA LUI VIHROV CĂTRE MARY

„Iţi scriu, ca şi când aş nota într-un jurnal de zi. Jandarmul cu care am călătorit spre oraşul de reşedinţă al guberniei m-a dus direct la casa guvernatorului şi m-a predat, sub semnătură, unui aghiotant care se afla în camera de primire; acesta l-a înştiinţat îndată pe guvernator despre sosirea mea şi m-a poftit în cabinet. Generalul m-a primit stând în picioare; e un bărbat înalt, cu ochelari şi cu o mustaţă tunsă. Niciodată' n-am putut să sufăr mustaţa tunsă; am, nu ştiu de ce, impresia că aşa ceva poartă numai oamenii răi şi lipsiţi de cultură.

Generalul m-a măsurat din cap până-n picioare.

j- Unde v-aţi făcut studiile? m-a întrebat el.

- La Universitatea din Moscova.

- Dispuneţi de avere?

j- Da.

Cit e de mare?

- r- Am peste trei sute de suflete.

îndată, chipul guvernatorului a căpătat, parcă, o expresie mai binevoitoare.

- Am primit dispoziţia să vă numesc aici într-un posi de funcţionar cu însărcinări speciale, fără salariu.

Nu i-am răspuns nimic.

- Puteţi pleca să vă odihniţi! Sper că nu-mi veţi oferi prilejul să avem între noi vreo neînţelegere!... a

adăugat el în timp ce mă îndreptam spre uşă.

Jandarmul nu se mai afla în cotigă. M-am urcat în ea şi-am poruncit să fiu dus la un hotel. Ivan al meu era tot atât de înfricoşat ca şi până atunci. Mai credea şi acum că

13 – La cumpăna veacului, voi. II

ayea să ne pască pe amândoi puşcăria. La hotel, îndată ce m-ăm dezbrăcat, m-a năpădit urâtul: casele pe care le vedeam pe fereastră mi s-au părut a fi mizerabile; localnicii care se tot perindau, fie în trăsuri, fie pe jos, – nişte ticăloşi; căluţii birjarilor – nişte gloabe prăpădite; bisericile – parcă prea mici. «Ce-am să mă fac?» mă întrebam cu disperare. De citit în clipele acelea nu eram în stare să citesc şi nici măcar n-aveam vreo carte la mine. Sarcini pe linie de serviciu – îmi ziceam – s-ar putea, datorită situaţiei mele, să nu-mi fie încredinţate. «Cu ce-am să mă ocup, nenorocitul de mine!» exclamam în sinea mea, şi urâtul mă apăsa atât de greu, încât, cu toată osteneala, m-am hotărât să mă duc chiar atunci la fraţii Zaharevski. Bărbierul, venit să mă radă, mi-a povestit că cel mai mare dintre ei e socotit aici un om foarte cinstit, de-a dreptul incoruptibil. Din vice-preşedinte a ajuns, de curând, procuror.

- Dacă se întâmplă ca cineva să fie neîndreptăţit de cinovnici, dumnealui sare îndată în apărarea lui şi-i face dreptate, mi-a spus frizerul.

- Dar fratele cel mic cum e?

- Ăl mic e un filfizon, are bani grămadă! Ce cai, ce trăsură!...

- Şi guvernatorul? Ce fel de om e?

- Ho-ho! Foarte aspru! Să te ferească sfântul!

- Şperţ nu ia?

- Personal, nici atâtica!... Are însă o drăguţă: aia se; aude că ia destul...

- Şi pe urmă îi dă lui?

- Dumnezeu să-i mai ştie!... S-ar părea că nu-i dă Î.7! tune ea mâna pe tot.

Aflând toate acestea, am rămas mulţumit că măcar cel (mai mare dintre fraţii Zaharevski părea să fie un om cinstit, aşa că m-am dus de-a dreptul la el. A fost surprins să mă vadă în oraşul lor, iar după ce i-am explicat motivul – pentru care am ajuns acolo, mi s-a părut că mă priveşte cu multă consideraţie.

- Sunt foarte bucuros să vă văd aici; fireşte, i-o bucurie pentru mine, nu şi pentru dumneavoastră, mi-a spus, invitându-mă în cabinetul său. După aspectul acestuia mi-am dat seama că omul munceşte mult; de altfel pare pe deplin maturizat, ba chiar îmbătrânit: pesemne că ambiţia lui de slujbaş îl cam macină.

- Intâi şi-ntâi, v-aş cere un sfat, i-am spus eu. Ce fel de viaţă pot să duc în oraşul dumneavoastră?

Zaharevski nu mi-a prea înţeles întrebarea.

- Cum adică, ce fel de viaţă? m-a întrebat.

- Până acum m-am ocupat de scris. Astăzi, aceasta ocupaţie mi-a fost interzisă. Ce pot să fac de-aci încolo? * – Veţi avea o slujbă, a zâmbit Zaharevski.

- Bine, dar, fiind socotit un om cu intenţii rele, practic, nu mi se va da nimic de făcut!

- N-aş zice, a opinat Zaharevski. Probabil că guvernatorul a şi primit dispoziţie să vă găsească o ocupaţie. Dacă vreţi, am să-i vorbesc şi eu în acest sens.

- Vă aveţi bine cu guvernatorul?

- Aici nu se pune problema de a te avea bine sau rău.’ Sunt convins că-mi va vorbi chiar el cfcspre dumneavoastră, întrucât sunteţi «o persoană politică». Pe de o parte, el are datoria să-l înştiinţeze pe procuror că în oraş a sosit o asemenea persoană, iar pe de altă parte, neîndoielnic că-i va face plăcere să trâmbiţeze despre această «încredere acordată de superiori«-, care i-a determinat să vă trimită aici, la dumnealui, spre îndrumare şi îndreptare.

Zaharevski a accentuat cu vădită ironie cuvintele «o persoană politică» şi «încredere acordată de superiori»; L-am rugat să-i spună, într-adevăr,

guvernatorului că doresc să mi se dea de lucru, apoi mi-am exprimat curiozitatea în legătură cu modul în care acest general a ajuns să conducă o gubernie. Auzindu-mi întrebarea, Zaharevski a făcut o mică grimasă.

- Mai întâi, datorită staturii lui înalte, a fost numit aghiotant... în felul acesta s-a deprins cu slujba de conţopist la cancelarie; apoi am impresia că a fost mutat la jandarmerie şi, în cele din urmă, a devenit guvernator.

; l-am spus că mi se pare a fi un om tare necioplit.

- într-adevăr,. nu face parte dintre Oamenii delicaţi! mi-a răspuns Zaharevski.

. – Măcar e deştept?

- Da, foc de deştept!... Fiind aşa din născare, este totuşi mult prea arogant şi răzbunător: cred că în viaţa lui n-a iertat pe nimeni, şi asta nu numai pentru vreo ofensă, fie ea cit de mică, ci şi pentru nesupunere.

- Se zice că are şi o amantă, care ia şperţ în locul lui.

- – Există şi aşa ceva! a zâmbit din nou Zaharevski.

I-am mai spus că nu-mi face nicio plăcere să aud toate astea, căci un asemenea ins ar putea să mă supună la tot felul de umilinţe. *

- Nu cred! mi-a răspuns Zaharevski. E prea şiret ca să facă aşa ceva; de obicei, îşi face mendrele numai cu oamenii lipsiţi de personalitate, ori dumneavoastră – şi el îşi va da foarte bine seama de acest lucru – sunteţi, totuşi, un om care poate să riposteze!... Pe mine, bunăoară, sunt convins că ar fi bucuros să mă vadă în ştreang; cu toate acestea nu îndrăzneşte, nu numai în scris, dar nici în relaţiile particulare dintre noi, să-mi facă vreo neplăcere.

De la aceste probleme curente, Zaharevski a trecut, vădit intenţionat, la probleme mai generale; mi s-a părut că doreşte să se edifice asupra liberalismului de care dau dovadă, ba chiar şi asupra atitudinii mele faţă de religie. Luându-se după slavofili, avea pesemne, impresia că orice liberal convins trebuie să fie şi un creştin ortodox.

La întrebarea lui pe această tem?., pusă destui de abil, am răspuns cu sinceritate că sunt panteist şi altceva du pot să fiu. Această afirmaţie, după cum am văzut foarte bine, i s-a părut lui Zaharevski cam îndrăzneaţă, dacă nu chiar prostească. Prin concepţiile sale, este bineînţeles omul cu spiritul cel mai independent din toată gubernia; numai că liberalismul lui, dacă mă pot exprima aşa, e oarecum local: despotismul guvernatorului îl revoltă, probabil, până în adâncul inimii şi, probabil, i se opune din toate puterile, totuşi, atunci când, în discuţia noastră, a venit vorba de Napoleon al III-lea, el s-a declarat satisfăcut că, în sfârşit, acesta a triumfat, declarându-se împărat, iar atunci când eu am emis părerea că Napoleon al III-lea este, de bună seamă, la fel cu guvernatorul nostru şi că tot neamul acestui monarh ar trebui exilat în insula Elena, spre a nu mai izbuti niciunul dintre ei să mai domnească vreodată, întrucât, sufleteşte, sunt cu toţii nişte tirani, nişte prigonitori ai gândirii şi, în acelaşi timp, nişte oameni cu totul potrivnici artei, Zaharevski pur şi simplu n-a înţeles nimic. A avut dreptate Marienovski spunându-mi odată că deşi juriştii noştri au o orientare de lăudat, sunt totuşi nişte oameni cu o cultură extrem de superficială şi cu o bază foarte şubredă. In orice caz, un astfel de om, întâlnit în acest colţ uitat de lume, este pentru mine o adevărată comoară. Am stat de vorbă cu el cel puţin patru ore, iar la plecare l-am întrebat când l-aş putea găsi acasă şi pe fratele său.

- Va fi încântat să vă vadă, mi-a răspuns Zaharevski dar ca să nu faceţi un drum zadarnic, duceţi-vă la el chiar, astăzi; am să fiu şi eu acolo!

M-am bucurat din toată inima pentru această invitaţie, întrucât nu ştiam defel cum să-mi petrec seara aceea.

întrebând birjarul, pe care l-am angajat câteva ceasuri mai târziu, dacă ştie unde locuieşte inginerul Zaharevski, acesta a exclamat surprins:

- Cum să nu ştiu, păcatele mele! Apoi, îndemnându-şi calul, a – adăugat: Are o casă frumoasă, şi-i proprietatea dumnealui!

Casa era, într-adevăr, foarte frumoasă; vestibulul era pardosit cu mozaic; salonul, cu pereţii imitând marmura, era plin de tablouri; mobila, pianul şi draperiile erau nounouţe.

Inginerul m-a întâmpinat cu braţele deschise. Fratele său mai mare se şi afla acolo şi îl înştiinţase că am sosit în oraş.

- Parcă-i un făcut, mi-a spus inginerul umblând cu paşi mari prin apartamentul lui somptuos, parcă-i un făcut să ne tot întâlnim aşa, pe neaşteptate: altcândva, la un şmecher din Moscova, iar acum aici!...

Cabinetul elegant în care ne-a invitat semăna mai degrabă cu buduarul unei midinete, decât cu camera de lucru a unui bărbat.

Am uitat să-ţi spun că amândoi fraţii Zaharevski poartă nişte nume ciudate: cel mai mare se cheamă Ilarion Ardaiionâci, iar pe cel mic – Vissarion Ardalionâci. Bineînţeles câ discuţia a început prin comentarii asupra exilării mele şi a motivului care a pricinuit-o. Ilarion Zaharevski m-a întrerupt de câteva ori, explicând cu indignare fratelui săuunele amănunte. Mi-am dat seama că acesta le ascultă cu multă indiferenţă.

- E decizia guvernului, n-ai ce-i face!... Trebuie să i te supui... rostea el, din când în când.

- Tocmai asta e. a încercat fratele lui sâ-l lămurească. Guvernul nostru îi pedepseşte pe oamenii buni, iar pe cei ticăloşi îi recompensează, avansându-i în slujbă şi dindu-le decoraţii.

- Ei nu-i chiar aşa, a ripostat Vissarion Zaharevski, sunt pedepsiţi şi ticăloşii... Bineînţeles, mi se pare ciudat să exilezi un om pentru că a scris ceva, când ai putea foarte bine să-i ceri o declaraţie cum că de-aci încolo nu va mai scrie asemenea lucruri niciodată.

Tocmai atunci şi-a făcut apariţia un conţopist sau,

poate, un soldat, anunţându-l că este căutat de un antreprenor.

- Pofteşte-l aici, a strigat Zaharevski, de-a răsunat toată casa.

în cabinet şi-a făcut apariţia un antreprenor cu părul roşu ca focul.

- Mi-ai adus devizul? l-a întrebat Vissarion Ardalionâci.

- Vi l-am adus! a răspuns omul.

Şi i-a întins pe dată o foaie plină de însemnări. Zaharevski a parcurs-o cu privirea, a şters ceva cu creionul, a făcut câteva socoteli pe-o abacă, apoi, notând pe hârtie nişte cifre, i-a restituit-o antreprenorului. »

- Poftim! Am redus suma cu o mie de ruble.

Antreprenorului i s-a lungit obrazul, ochii au început să-i alerge nelinişţiţi.

- Cam multişor, înălţimea voastră, a rostit el în cele din urmă, cu un glas înfundat.

- Ba eu aş zice că-i chiar prea puţin!... Că-i chiar prea puţin!... a ripostat Zaharevski, de astă dată într-un falset sonor.

Antreprenorul a tras adânc aer în piept, apoi, luându-şi parcă inima în dinţi, a rostit dintr-o răsuflare:

- Cum credeţi dumneavoastră, dar aşa nu se poate lucra, nu mă angajez...

- Bine, nu te angaja, i-a răspuns Zaharevski foarte calm.

- Păi cum aş putea s-o fac în felul ăsta, înălţimea voastră! mai că a strigat antreprenorul.

- Nu te obligă nimeni şi nici nu te trage cu arcanul! i-a tăiat-o Zaharevski pe un ton cu totul dezinvolt.

- Of, Dumnezeule! a gemut omul, apoi smulgând cu năduf pana pe care o mai ţinea Zaharevski, a semnat devizul.

- Rămâneţi cu bine, asta-i situaţia, a adăugat el ieşind pe uşă cu capul în pământ, de parcă ar fi pierdut o avere.

- Uf, la ce caznă m-a supus dumnealui! a rostit îndată, cu glas tulburat, Zaharevski. -v

Atât eu, cit şi fratele său, l-am privit miraţi.'

- Dacă şmecherul ăsta ar fi citit pe figura mea că nu ara în vedere niciun alt antreprenor, nu numai că n-ar fi acceptat să-i reduc devizul cu o mie de ruble, ci chiar l-ar fi umflat.

- Zău? Nu mai dispui de niciun antreprenor? l-a întrebat fratele său.

. – De niciunul! a exclamat inginerul. Astăzi toţi au apucat să ia lucrări prin comisie şi n-o să-ţi pună niciun om la dispoziţie pentru cinci ruble pe zi.r.

Gânduri ciudate şi deloc vesele mă tulburau în timp ce vedeam şi auzeam toate acestea; îmi apărea limpede că amândoi fraţii Zaharevski sunt nişte oameni preocupaţi de treburi practice, pe care le stăpânesc cum nu se poate mai bine. Ce reprezint însă eu în faţa lor? Oricum, sunt cam de aceeaşi vârstă cu Plavin, de pildă, prietenul meu de la Petersburg. în clipa aceea mi s-a făcut ruşine de mine însumi şi m-a cuprins tristeţea; n-aş zice că i-aş fi invidiat pentru gradele şi funcţiile lor. Nicidecum! I-am invidiat numai pentru aceea că fiecare din ei a ştiut să-şi găsească o ocupaţie şi a învăţat să-i stăpânească tainele... Iar eu... eu ce ştiu să fac? Mai întâi m-am ţinut de învăţătură, apoi am scris o lucrare literară, poate chiar, o lucrare proastă, şi din pricina căreia, după cum vezi, am fost trimis în exil. Nu ştiu dacă sunt eu însumi o nulitate sau educaţia pe care am primit-o a fost falsă, ştiu însă că până acum n-am fost decât un *sensibil observator al vieţii*, şi cam atât, deocamdată... Să mă întorc însă la istorisirea mea: după plecarea antreprenorului, între cei doi fraţi s-a iscat o d'spută, care, după cum mi s-a părut, a izbutit să scoată în evidenţă nu numai caracterul, ci şi... funcţia fiecăruia. Astfel, fratele mai mare mi-a spus că s-a şi întâlnit cu guvernatorul, a discutat cu el despre mine şi că generalul are intenţia să mă pună la o treabă foarte

serioasă. Yorbindu-mi despre toate acestea, n-a scăpat ocazia să-l mai şi suduie, când şi când, pe mai marele guberniei. Până la urmă celălalt frate s-a revoltat:

- De ce îl tot ocărăşti întruna? a exclamat el.

- Fiindcă o merită! i-a răspuns Ilarion Zaharevski.'

- Pentru ce o merită?

- Pentru toate!

- Care toate? E o afirmaţie foarte vagă.

- Chiar şi pentru faptul că tolerează tot felul de tertipuri de-ale voastre, inginereşti, iar voi pentru asta îi sărutaţi picioarele! i-a tăiat-o procurorul şi, ridicându-se de pe scaun, a început să umble de colo până colo prin cabinet.

Auzindu-i vorbele, inginerul s-a aprins la faţă.

- Stai niţel, dragul meu, a exclamat el. Uite, domnul Vihrov va avea amabilitatea să ne fie arbitru şi ne va spune care din noi are dreptate! Apoi a început să-mi istorisească: Fratele meu, *m-r* Vihrov, lucrează aici ca procuror, înaintând mereu, într-un mod energic şi foarte curajos, diferite proteste împotriva guvernatorului. Toate astea sânt-bune. şi frumoase! Trebuie să ştiţi însă că ministrul lor nu priveşte cu ochi răi asemenea proteste, ci, dimpotrivă, pe acei procurori care le întocmesc îi consideră nişte oameni activi. în domeniul nostru de activitate însă, situaţia e de altă natură; şefii noştri ne spun de-a dreptul: noi n-avem de gând să purtăm corespondenţă din cauza voastră, nici cu guvernatorii şi nici cu celelalte ministere. Şi-atunci, vă-ntreb eu, de ce naiba să înjur un om, despre care ştiu prea bine că poate oricând să-mi facă rău pe linie de serviciu? Iar dacă vreau s-o fac cu tot dinadinsul, n-am decât să mă las de slujbă, să-mi dau demisia!... Deci, din toate acestea ce reiese? Reiese faptul că fratelui meu îi dă mâna s-o facă pe nobilul, căci o face în folosul lui, pe când eu nu mi-aş putea aduce decât nişte prejudicii mari pentru întreaga viaţă!... Şi-acum un alt aspect: dumnealui a aruncat adineaori o vorbă: „tertipurile voastre inginereşti!" Aş

vrea să ştiu şi eu despre ce fel de „tertipuri” poate fi vorba? Doctorul Over, de pildă, ia pentru o vizită câte cincizeci de ruble. Este ăsta un tertip? Un actor renumit fixează un preţ de trei ori mai mare când e vorba de o reprezentaţie dată în beneficiul său – e un tertip sau nu? Un pictor oarecare ia pentru tablourile sale o mie de ruble, două, cinci. Toţi o fac în schimbul creaţiei lor; exact aşa procedăm şi noi, inginerii... Dumneavoastră nu vă pricepeţi la ceea ce mă pricep eu şi-atunci veniţi să mă angajaţi; eu vă pretind un anumit pi’eţ şi mai iau un zece sau douăzeci la sută de la antreprenor. Nu vreţi să acceptaţi preţul fixat de mine,’ nu mi-l daţi, angajaţi pe altcineva, care să nu fie inginer şi care să vă poată realiza ceea ce realizăm noi!

- Cu voi n-are cine să se tocmească, pentru că aici e vorba de vistieria statului, o persoană, ca să zic aşa, cu totul abstractă, pe care toţi consideră că au dreptul s-o jupoaie şi nimeni nu-şi face grijă să-i ia apărarea! a dat glas procurorul, continuând să se plimbe prin cameră.

- Nu mai spune! a exclamat inginerul. Ba să ştii că vistieria statului, sau mai ştiu eu ce altă persoană juridică, ştie foarte bine că inginerii nu vor sta în slujba ei pentru un fleac de trei sute de ruble pe an, ci se vor angaja îndată la societăţile străine de căi ferate, spre exemplu. De aceea ne şi permite să ne obţinem noi înşine anumite avantaje. Mă rog, dacă guvernul ne-ar da o leafă de zece sau cincisprezece mii de ruble pe an, se înţelege că am face şi nişte construcţii mai bune, şi în serviciu am fi mai harnici şi mai cinstiţi.

Urmărind acest schimb de cuvinte, mi-am dat seama că lui Ilarion Zaharevski nu-i venea la îndemână să audă cele spuse de fratele său, întrucât îi era, în mod evident, ruşine de mine. De aceea, schimbând la un moment dat firul discuţiei, a început să-mi pună tot soiul de întrebări despre conacul meu, apoi mi-a declarat că a avut veşti despre mine şi de la sora lui, o domnişoară foarte drăguţă, cu care, într-adevăr, fiind încă acasă, m-

am întâlnit de vreo câteva ori; între timp, inginerul a poruncit să fie pregătită cina şi, conducându-ne în sufrageria lui micuţă, dar tot atât de elegantă ca şi celelalte încăperi, ne-a tratat cu o cegă delicioasă şi cu şampanie.

Am plecat acasă împreună cu Ilarion Zaharevski. Mi-am dat seama că doreşte să-mi creeze o impresie mai bună despre fratele său.

- Să ştiţi că Vissarion, mi-a spus el, în afara unor cunoştinţe de ordin practic pe care le posedă, e şi un teoretician foarte bun!

Mărturisesc însă că-mi făcusem în această privinţă o părere cu totul opusă.

Ajuns acasă, m-am trezit în faţa a două evenimente. în primul rând, am dat peste Ivan al meu, care zăcea, beat mort, în mijlocul camerei. Am poruncit omului de serviciu să-l scoată de acolo. Ticălosul şi-a revenit îndată, a început să plângă în hohote şi să-mi explice că bea de frică să nu fie surghiunit împreună cu mine, în Siberia. Ca să-l liniştesc pe el, dar mai ales pe mine însumi, am să-l expediez chiar mâine acasă şi-am să poruncesc ca în locul lui să-mi fie trimise de acolo o bătrână chelăreasă, precum şi-o cameristă... Al doilea eveniment l-a constituit o dispoziţie scrisă, pe care mi-o trimisese guvernatorul, şi care suna astfel: „Am fost informat că ţăranul Ivan Kononov din satul Skorţovo a ademenit fata unui ţăran, pe nume Pelagheia Martianova, să intre într-o sectă a rascolnicilor. Aşa fiind, vă însărcinez pe înălţimea voastră să întreprindeţi o anchetă la faţa locului şi să-mi raportaţi cele constatate.” Lăsând însă la o parte, până mâine, toate aceste griji, m-am aşezat, draga mea verişoară, să-ţi scriu misiva de faţă. Iartă-mă că-ţi relatez totul într-un mod aproape romanţat, dar vai! probabil că nu voi mai avea niciodată prilejul să-mi fructific aptitudinile de romancier, de aceea îmi voi permite să practic această manieră, dragă inimii mele, de a relata faptele, măcar în epistolele pe care ţi le adresez

dumitale.”

SECTANTUL

Răspunsul la această scrisoare Vihrov îl primi foarte curând. Dealtfel, Mary nici nu-i scrisese prea multe. Iată care era cuprinsul scurtei sale epistole: „Oare nu-i păcat, oare nu ţi-e ruşine să te consideri o nulitate, iar pe cei din preajma ta să-i ridici în slavă?! îmi spui că sunt nişte oameni care au ştiut să-şi găsească o ocupaţie şi-au învăţat să-i însuşească tainele, apoi îţi pui întrebarea: dar tu la ce eşti bun? Să ştii că la această întrebare răspunzi tu însuţi, ba încă atât de frumos, în aceeaşi scrisoare: tu eşti un sensibil observator al vieţii! Toţi cei despre care îmi vorbeşti nu sunt decât nişte furnici, nişte trântori, pe cind tu eşti cel care îi observi şi-i descrii, iar această descriere ne-o vei lăsa nouă şi generaţiilor viitoare, ca să ne luminezi şi să ne dai o învăţătură. Acesta eşti tu, şi te rog să-mi scrii mereu în maniera în care îţi este dragă şi care să constituie un exerciţiu pentru elaborarea viitorului tău roman. în ceea ce mă priveşte, nu am prea multe să-ţi spun: pe domnii pe care i-ai întâlnit la noi am ajuns să nu-i mai pot suferi; de aceea, cind se mai abat pe aici, eu aproape că nu mai apar deloc. Jenicika al meu se ţine scai de mine şi mă tot întreabă: „*Maman*, de ce ai plâns împreună cu nenea Pavel, atunci cind dumnealui a venit pe la noi?” „Am deplâns prostia unor oameni”, îi zic eu. Aştept curând altă scrisoare, de la tine.

Mary, care te iubeşte.”

Eroul meu locuia acum intr-un apartament foarte frumos, pe care i-l oferise Vissarion Zaharevski în propriul lui imobil şi la un preţ destul de rezonabil; dealtfel, acest om practic ajunsese să-l copleşească pe Vihrov cu tot felul de servicii. îi cumpărase mobilă, îi găsise un bucătar. ’ Cât despre Ivan, acesta fusese trimis la ţară, în locul lui venind băiatul din casă, bătrâna chelăreasă şi subreta Gruşa. Aceasta din urmă înflorise de bucurie că se afla din nou în preajma lui Pavel şi

părea să adopte faţă de el o comportare mult mai curajoasă ea altcândva, ba chiar însoţită de-o anume tandreţe... într-o dimineaţă veni să-l anunţe că-l caută un domn.

- Cine e? o întrebă Vihrov.

- Nu ştiu, boierule, dar văd că-i un om rău, răspunsa Gruşa.

Vihrov porunci să fie poftit. în odaie intră un cinovnic îmbrăcat într-o uniformă cu guler verde şi având, într-adevăr, o figură dezgustătoare: era saşiu, ciupit de vărsat, cu o pată cât palma pe obraz şi cu nasul plin de bube. Gruşa rămase în spatele lui, strâmbându-se cu năduf. Vihrov îl privi întrebător.

- Sunt Mirotvorski, inspector al administraţiei bunurilor de stat, se recomandă omul.

- Dumneavoastră sunteţi deputatul care mă va însoţi în călătorie, aşa cum am solicitat deunăzi? îl întrebă.Vihrov.

- întocmai, răspunse cinovnicul.

Vihrov îl invită să şadă pe-un scaun. Inspectorul se aşează şi începu să-l examineze pe Pavel cu ochii lui crucişi, dorind parcă să-şi dea seama cu cine are de-a face.

- Călătoria noastră nu va dura mult, îi spuse Vihrov.

- Ar fi bine să ajungem acolo într-o zi de sărbătoare... Chiar mâine e Intrarea în biserică, o sărbătoare la care dumnealor ţin foarte mult... poate se va aduna lume şi, cine ştie, s-ar putea să găsim acolo şi pe fata eu pricina.

- Prin urmare va trebui să împresurăm casa aceea?

- Negreşit! Vom ajunge noaptea şi-o vom încercui.

Cele auzite nu-i fură pe plac lui Vihrov.

- Spuneţi-mi, vă rog, ce rost au toate astea? îl întrebă el pe inspector.

- Au un rost, întrucât de partea rascolnicilor trece prea multă lume. Iar acest Ivan Kononov, un mujic foarte bogat, e un ademenitor foarte primejdios... E un fel de

patriarh al rascolnicilor, un ereziarh; face negoţ cu grâne, iar dacă vreunul dintre mujici sau dintre femeile sărăntoace are nevoie de ceva bucate, el îi zice: „Am să-ţi dau grâne şi-am să te hrănesc toată viaţa, numai să treci la rascolnici.”

- Şi ce ne pasă nouă? N-au decât!

- Cum, adică, ce ne pasă? se miră inspectorul, ba chiar păru ofensat. Păi în felul ăsta ar putea toată lumea să treacă la rascolnici.

Vihrov rămase pe gânduri. Misiunea pe care trebuia s-o îndeplinească devenea pentru el din ce în ce mai neplăcută.

- Şi când e vorba să plecăm? îl întrebă din nou pe cinovnic.

- Chiar în noaptea asta, iar acum v-aş ruga să scrieţi o hârtie celor de la poliţie să vă pună la dispoziţie trei poliţai şi câţiva jandarmi.

Vihrov se încruntă, totuşi se apucă să scrie.

Inspectorul luă hârtia şi plecă. Tot restul zilei Vihrov rămase trist, biestemându-şi slujba, viaţa şi pe sine însuşi. Pe la ora unsprezece, în vestibul răsună zgomot de paşi, zăngănit de săbii şi zornăit de pinteni: sosiseră jandarmii şi poliţaii; noroc că Ivan plecase acasă, altminteri ar fi murit de frică, dar şi Gruşa fu cuprinsă de. teamă. Intrând cu o mină îngrijorată la Vihrov, îi spuse:

- Boierule, au venit nişte soldaţi şi întreabă de dumneavoastră!

- Ştiu, îi spuse el, vor merge cu mine.

- Au venit să vă aresteze din nou? întrebă Gruşa, pălind.

- Nu, nu, trebuie să mă duc cu ei pentru a rezolva nişte probleme de serviciu.

Gruşa se mai linişti.

- Vreţi să puneţi mâna pe niscai hoţi? întrebă ea din nou.

- Da, da, zise Vihrov.

- Vedeţi, boierule, să nu vă omoare vreunul, rosti Gruşa, cu nelinişte în glas.

- Las'că nu mă omoară, n-am să păţesc nimic, îi răspunse Vihrov, zâmbind, şi o sărută pe obraz.

Gruşa păru încântată.

- N-am să dorm, boierule, toată noaptea. Am să stau şi-am să vă aştept, zise ea.

- Să nu faci aşa ceva. Să dormi liniştită.

- N-am să pot, boierule! Să vreau şi n-am să pot.

Curând sosi şi inspectorul. Purta acum un cojoc. îmbrăcat însă peste uniformă. îl sfătui pe Vihrov să-şi pună şi el haina oficială.

- Asta pentru ce mai trebuie? îl întrebă Pavel.

- Altfel nu se poate. Suntem, totuşi, reprezentanţii autorităţilor... îi explică Mirotvorski.

Vihrov îşi puse uniforma, apoi se urcară cu toţii în diligenţă şi porniră la drum. Vihrov şi inspectorul şedeau în faţă, iar poliţaii şi jandarmii în spatele lor. Inspectorul începu să le dea lămuriri: „îndată ce vom intra în sat, veţi încercui casa, postându-vă în dreptul uşilor. Casa lui Kononov e chiar în marginea aşezării".

- Ştim, înălţimea voastră, că doar e pentru a şasea oară când îi suntem oaspeţi, răspunseră râzând unii dintre soldaţi.

Noaptea era foarte întunecoasă, iar drumul – numai gheţuş. Ieşind din oraş, o cotiră îndată pe un drum vi ci nai. La fiecare pas al cailor diligenţa sta să se răstoarne. Vihrov aproape că dorea s-o vadă răsturnată, iar pe inspector cu o mână sau un picior schilodite. Zelul pe care îl manifesta acesta i-l făcuse de-a dreptul nesuferit. în sfârşit, străbătând vreo cinci verste, ajunseră la destinaţie. Soldaţii se postară fără grabă la toate uşile casei lui Ivan Kononov, pe care ajunseseră s-o cunoască prea bine.

- Să intrăm în casă, îi şopti inspectorul cu răsuflarea întretăiată de emoţie, şi, eâteva clipe mai târziu, pătrunseră într-o tindă cufundată în beznă.

îndată răsunară în preajma lor nişte paşi grăbiţi şi eâteva glasuri şuşotind. Vihrov îşi dădu seama că prin dreptul lui, protejaţi de întuneric, trec în fugă nişte oameni. Cât despre soldaţii postaţi afară, aceştia doar clipiră din ochi, când pe lingă ei izbutiră să se strecoare eâteva siluete.

- Ăştia te pomeneşti c-or fi fugind din casă? zise unul dintre soldaţi.

- Da' Dumnezeu să-i ştie, răspunse flegmatic un altul.

- – Stai, stai, nu fugi! răsună vocea inspectorului care izbutise să pună mâna pe o femeie. Aceasta rămase locului.

- Soldat! strigă cinovnicul. *t*

Apăru un soldat. Inspectorul îi încredinţă captiva.

r- Ţine-o bine!

îndată după aceea, dibuind pe întuneric o altă femeie, strigă din nou:,,Da' tu cine eşti, cine eşti?" Femeia rămase la rândul ei, nemişcată. Predând-o şi pe aceasta soldatului, cinovnicul îi.ordonă să n-o scape, din ochi.

- Să mergem acum în odaia lor de rugăciuni, ştiu pe.unde trebuie s-o luăm, îi spuse pe şoptite lui Vihrov şi, luându-l de mină, îl duse după el.

Trecură prin două sau trei încăperi şi intrară într-o odaie mai lungă, luminată de câteva candele aprinse în faţa mulţimii de icoane ce împodobeau, aidoma unui iconostas, întreg peretele din faţă. In odaie nu se zărea ţipenie de om.

- la te uită: au fugit cu toţii! exclamă inspectorul.

- Poate că nici n-au trecut pe-aici? zise Vihrov.

- Ba da, cum să nu? ripostă inspectorul.

Tocmai atunci în odaia de rugăciuni îşi făcu apariţia însuşi Ivan Kononov, un bătrân înalt, uscăţiv, cu o barbă lungă, înspicată. Nu se ploconi în faţa vizitatorilor săi nocturni, nici măcar nu-i salută, ci se opri, tăcut, în pragul uşii, aşteptând parcă să fie întrebat, ori să i se

dea vreo poruncă. – – Unde ţi-ai ascuns enoriaşii? îl întrebă Mirotvorski.

- N-am ascuns pe nimeni, răspunse Ivan Kononov, privindu-l de parcă i-ar fi purtat pică: erau cunoştinţe vechi şi ştiau bine ce hram poartă fiecare. 4?

- Vrei să spui că astăzi? nu s-a făcut aici niciun fel de slujbă? continuă inspectorul.

- Păi cine să fi slujit?... rosti Ivan Kononov, tot atâjj de laconic; îşi dădea seama că nu trebuie să vorbeaselţ prea mult cu domnii cinovniei, ca să nu se dea de gol.

- Ştiam că tu o faci pe popa, îi zise Mirotvorski.

- Nu, eu nu sunt popă ¡ obiectă, zâmbind, Ivan nonov. *;

- Atunci vom înregistra că, la controlul făcut, ş-ău găsit împrăştiate pe jos mai multe perniţe pentru bătut mătănii!... Şi Mirotvorski îi arătă lui Vihrov nişte perne mici, vătuite, îmbrăcate în stambă şi aruncate ici* colo. Se vede limpede, continuă cinovnicul, fă lumea s-a rugat aici până mai adineaori. ’vs,u

Vihrov rămase tăcut. Kononov însă dădu glas

- Bineînţeles că ne rugăm aici în fiece zi cu întreaga familie, însă perniţele le lăsăm să zacă pe jos; doar nu ne-om apuca să le adunăm la tot ceasul.

- Dar a tămâie de ce miroase? Ai? Ia spline, făcu cinovnicul cu viclenie în glas.

- Păi că mai şi tămâiem pe-aici, nu mă feresc s-o spun. Doar n-avem biserică, unde vreţi să ne rugăm?

- Dar asta ce mai e? exclamă deodată Mirotvorski, ridicând privirea în sus. Te-ai apucat, stimabile, să-ţi repari odaia de rugăciuni, aşa-i? Văd că ai pus trei scânduri noi în tavan!

- Ba n-am reparat nimic, alea sunt scânduri vechi! răspunse Kononov, de astă dată cam încurcat şi schimbându-se la faţă.

- Cum n-ai reparat? Ia uitaţi-vă şi dumneavoastră, i se adresă Mirotvorski lui Vihrov.

- Da, le văd şi eu, încuviinţă acesta, neînţelegând

însă despre ce e vorba şi ce rost au aceste comentarii. în tavan erau bătute, într-adevăr, trei scânduri noi-nouţe. *

- Cum poţi să spui că sunt vechi? îl întrebă cinovnicul pe Kononov.

- Sunt noi, sunt noi! întări şi Vihrov.

Kononov nu mai zise nimic, doar îşi coborî privirea.

- Asta înseamnă că odaia de rugăciuni trebuie sigilată, spuse Mirotvorski. Se permite să rămână deschise doar acele încăperi pentru rugăciune care din anul opt sute douăzeci şi patru n-au mai fost reparate. Când se repară vreuna, urmează să fie imediat sigilată.

Vihrov se blestemă în sinea lui pentru sprijinul involuntar pe care i-l acordase cinovnicului.

- Ei, acum să-i interogăm pe cei reţinuţi, continuă Mirotvorski şi porunci să i se aducă o masă, două scaune, o călimară şi un condei. După aceea, să intre pe rând femeile aflate sub paza soldaţilor, adăugă el, adresându-i-se lui Kononov.

- E bine să facem treaba asta într-o odaie de rugăciune? zise Vihrov.

- Legea prevede ca interogatoriul să se facă la faţa locului, îi răspunse inspectorul.

Li se aduseră îndată toate cele cerute. Anchetatorii se aşezară. Intrară şi cele două femei. Una din ele, o bătrână, se dovedi să fie chiar nevasta lui Kononov, care n-ar fi trebuit să fie reţinută.

Mirotvorski porunci să i se dea drumul femeii, dar, în loc să-şi reproşeze sieşi greşeala făcută, îl înjură pe soldatul care venise cu bătrâna.

- Prost ce eşti, parcă n-ai fi văzut pe cine reţii!

Cealaltă era o tânără, eu obrajii îmbujoraţi. Până atunci îl tot implorase pe soldat:

- Lasă-mă să plec, drăguţule, te rog din suflet!

- N-am voie, proasto, să-ţi dau drumul; ce-ai căutat p-aici?

- Am venit şi eu la clacă, da’ m-am culcat pe cuptor şi am adormit.

Mirotvorski începu s-o interogheze cu aceeaşi ascunsă viclenie:

- Ia spune-mi: eşti pravoslavnică?

r- Pravoslavnică.

;-- Dar la biserică te duci mai rar, aşa-i?

- Păi cum să ne ducem la biserică? îi tare departe.

- Aici, la casa asta de rugăciuni, sau cum să-i mai zic, vii mai des?

- Vin câteodată! se trădă tânăra.

Mirotvorski nota conştiincios toate răspunsurile primite. în cele din urmă, Vihrov îşi pierdu răbdarea, dându-şi seama că, de fapt, era menirea lui să-i acuze pe împricinaţi, nicidecum a acestui deputat al lor, care, dimpotrivă, ar fi trebuit să le ia apărarea.

. – Lăsaţi, că-i voi interoga eu şi voi nota totul aşa cum se cuvine, rosti el, aproape smulgând condeiul din mâna lui Mirotvorski şi aşezându-se în dreptul mesei. Scrise apoi că, deşi în cursul anchetei s-au găsit, într-adevăr, mai multe perniţe împrăştiate prin odaia de rugăciune, totuşi stăpânul casei declară că acestea se află acolo în permanenţă şi aparţin familiei sale. Mai scrise apoi că, deşi în încăpere s-a simţit mireasmă de tămâie, nu s-a observat, totuşi,, nicio urmă de fum care să fi dovedit că tămâia ar fi fost aprinsă recent. Cât despre scândurile aparent noi, din tavan, acesil tea, după spusele lui Ivan Kononov, sunt nişte scânduri tot atât de vechi ca şi celelalte.

în timp ce Vihrov scria toate acestea, Mirotvorski ieşi, ca din întâmplare, în tindă. în urma lui, ieşi îndată şi Kononov, iar la scurtă vreme după aceea, reveniră amândoi în odaie.

Ţinând ca Mirotvorski să semneze şi el noul procesverbal de constatare, Vihrov începu să i-l.citească cu o voce gravă.

- E bine. E foarte bine! se declară de acord, surprinzător de repede, Mirotvorski. Numai, vedeţi dumneavoastră, la ce bun să umblăm cu atâtea

explicaţii? Ori scriem aşa cum v-am spus eu, ori, mai bine, nu scriem nimic. Căci nefiind prea clare cele scrise de dumneavoastră, omul o să fie hărţuit şi mai rău.

- Aşa e, înălţimea voastră: cu procesul ăsta verbal o să fim hărţuiţi rău de tot, rosti şi Ivan Kononov cu glas tânguitor.

- Şi-atunei ce-i de făcut? întrebă Vihrov.

- Păi, să ’au consemnăm nimic! zise Mirotvorski. Vom scrie atât: că n-am găsit aici pe nimeni şi că nu am constatat nimic suspect.

- Fie-vă milă, înălţimea voastră, îngână Ivan Kononov şi îi căzu lui Vihrov la picioare.

Bătrâna lui nevastă îi urmă exemplul.

- Iertaţi-mă şi pe mine, înălţimea voastră! strigă la rândul ei fata, căzând şi ea în genunchi.

Vihrov se simţi foarte stingherit.

- Bine, bine, vă iert pe toţi! exclamă el.

- La ce bun să-i mai necăjim: bătrânul şi aşa a fost chinuit, îi ţinu isonul Mirotvorski.

- De trei ani sunt urmărit întruna; de patru ori am fost dat în judecată, i se plânse Kononov lui Vihrov, dându-şi seama, pesemne, că-i un om bun la suflet.

- Dar de ce? în fond, ce rău faci dumneata? îl întrebă Pavel.

- L-a cam supărat pe administrator, şi-acela se tot ţine de capul lui, îi explică Mirotvorski.

- Nu numai administratorul mă asupreşte, ci şi alţi cinovnici, adăugă Kononov.

- – Vrei să-i spun guvernatorului cum stau lucrurile? îl întrebă Pavel..

- Să nu faceţi una ca asta! exclamă Kononov. Vă rog cu lacrimi în ochi să nu-i spuneţi nimic!

- Cum să poată afla guvernatorul aşa ceva! interveni şi Mirotvorski.

- De ce să nu afle? întrebă Vihrov.

- Pentru că mai marii mei o să mă jupoaie de viu, îi explica Kononov.

- Aşa e, o să-l jupoaie de viu! încuviinţă şi Mirotvorski. Şi aşa îi tot caută administratorul pricină, ca, fără intervenţia tribunalului, ci pe linie strict administrativă, să facă ce-o face şi să-l deporteze în Caucaz.

Vihrov înălţă din umeri.

- Prin urmare, altceva nu doreşti şi vei fi mulţumit dacă vom scrie că n-am găsit nimic la dumneata? îl întrebă el pe Kononov.

- Foarte mulţumit, răspunse acesta.

- Şi-acum cred că ar trebui s-o interogăm pe femeia aceea convertită, rosti Vihrov, intrând din ce în ce mai mult în rolul unui judecător de instrucţie.

- Fără doar şi poate! făcu Mirotvorski. Chemaţi-o aici, îi spuse unuia dintre soldaţi.

Acesta o aduse pe convertită. Era o fată de ţăran, cam vârstnică, purtând o rochie îngălată.

- Eşti pravoslavnică? o întrebă Vihrov.

- Pravoslavnică, mârâi ea.

- Te duci la biserică?

- Mă duc. mârâi din nou fata.'

- Dar în ultima vreme ai încetat să te mai duci.

- Am încetat, mârâi ea.

- Şi-ai trecut la rascolnici?

„Un timp fata ratnase tăcută, aţintind asupra lui Vihrov o privire tâmpă.

- ' Nu, rosti în cele din urmă.

- La noi, la biserică, nu vii deloc? o întrebă Mirotvorski.

- Nu, răspunse şi de astă dată fata. -V

- Şi nici nu vrei să mai vii?

r- Nu vreau!

- Va să zică eşti rascolnică?

- – Oi fi rascolnică, rosti ea, furioasă de-a binelea.

- Ce s-o mai interogăm, e toantă rău, spuse Vihrov.

- Văd şi eu că-i toantă, fu de acord inspectorul.

- Cred că statului nu i-ar păsa citaşi de puţin, nici

de-ar şti-o convertită la credinţa turcilor, continuă Pavel.

- Ce să mai vorbim!... făcu Mirotvorski. Eu zic s-o mai întrebaţi dacă n-a ademenit-o cineva să treacă la rascolnici.

- Te-a ademenit cineva?

- Nu, nimeni! se oţărî fata.

Rămas în tot acest răstimp în preajma anchetatorilor, Ivan Kononov nu-şi lua ochii de la cea interogată, iar la ultima întrebare a lui Vihrov o aţinti parcă şi mai stăruitor cu privirea.

- Asta-i tot, spuse Mirotvorski şi se apucă să noteze declaraţiile celor audiaţi şi să le adune semnăturile sau, în cazul celor care nu ştiau carte, amprentele digitale.

Când totul fu gata, soarele ajunsese sus de tot. Cei doi anchetatori, se şi pregăteau să plece spre casă, când, deodată, Ivan Kononov li se adresă cu plecăciune:

- Faceţi-mi plăcerea: beţi cu noi un ceai!

- Trebui s-o facem, altminteri se supără, îi şopti Mirotvorski lui Vihrov. Acesta acceptă. Intrară în locuinţa propriu-zisă a lui Ivan Kononov. Odaia era aproape la fel cu cele aflate în casele unor mic-burghezi mai scăpătaţi; pe Vihrov însă îl surprinse plăcut faptul că încăperea era foarte îngrijită; lângă unul din pereţi se afla un pat curat, masa era acoperită cu o faţă imaculată, duşumeaua şi pervazurile ferestrelor erau şi ele proaspăt spălate, samovarul nu era coclit câtuşi de puţin, iar ceştile sclipeau de curăţenie.

Stăpânul, deşi părea cam necăjit, turnă chiar el cea-] iul, oferindu-l oaspeţilor săi nepoftiţi.

Vihrov ar fi vrut să-l încurajeze, să-l liniştească şi totodată să-i dea un sfat potrivit.

- Ivan Kononâci, începu el, dacă eşti atât de prigonit, de ce mai rămâi în secta rascolnicilor?

- Au fost prigoniţi şi cei dinţii creştini, nu numai noi,1

păcătoşii, îi răspunse bătrânul. J

- Atunci era altceva, lor nu li se dădea voie să

Îmbrăţişeze o religie nouă, pe când între credinţa voastră şi a noastră nu-i o deosebire prea mare... Eşti din acei rascolnici care admit preoţia?

- Da.

- Va să zică, de aceea nu-i recunoaşteţi pe popii noştri! Dar, de fapt, din ce motiv nu-i recunoaşteţi?

- Pentru că toţi îşi trag obârşia de la necredinciosul Nikon, de când i-a hirotonisit el pe ăi dintâi.

- Dar ai voştri n-au pornit-o de la nimeni, n-au fost hirotonisiţi şi ei de către cineva?

- Ai noştri pornesc de la hirotonisirea pe care a săvlrşit-o dintâi patriarhul Iosif, rosti Ivan Kononov cu glas tărăgănat.

- Cum adică? Nu înţeleg, spuse Vihrov.

- Iacă aşa, cel hirotonisit întâi şi-ntâi de către patriarhul Iosif a hirotonisit la rândul lui pe-un altul, acela pe-un al treilea... şi aşa până-n zilele noastre, îi explică Ivan Kononov.

- Şi n-ai să-ţi schimbi niciodată credinţa asta a ta? Pentru nimic în lume? îl întrebă Vihrov.

- Nu, n-am să mi-o schimb!... Păi cum aş putea să mi-o schimb, continuă Ivan Kononov cu oarecare ironie, dacă nu pot să văd fără a mă tulbura, iertaţi-mă că v-o spun de-a dreptul, niciuna din feţele dumneavoastră bisericeţi? Să ştiţi că pe oricine aş primi la mine în casă, fie el calmuc sau tătar, numai pe preoţii dumneavoastră nu i-aş primi. De aia şi trimit dumnealor tot felul de reclamaţii împotriva mea!

- Mă îndoiesc că nu-i şi el un popă de-al lor, al rascolnicilor, îi şopti Mirotvorski lui Vihrov.

în cele din urmă, se gătiră din nou de plecare. Ivan Kononov încercă să-i mai trateze şi eu o votcă înainte de drum, dar Pavel îl refuză. Luându-se după Vihrov, îl refuză şi Mirotvorski. înainte de a se urca în diligenţă, Pavel îl mai întrebă o dată pe Kononov, care îi condusese, dacă-i mulţumit de ei şi dacă nu cumva l-au supărat cu ceva.

- Nu, n-am avut din partea dumneavoastră nicio supărare, îi răspunse bătrânul, fără să pară însă a fi prea sincer: an realitate, Mirotvorski îl ciupise de zece galbeni, ba îi mai pretinsese şi alţi zece, destinaţi, chipurile, lui Vihrov. v

Bineînţeles că eroul nostru nici măcar n-a bănuit cum se desfăşUTaseră treburile: dimpotrivă, cazul acela a' început să-l preocupe sub un aspect cu totul diferit, pe care, îndată ce ajunse în oraş, se duse să-l discute cu procurorul.

- Ilarion Ardalionovici, i se adresă, intrând în cabinetul acestuia, să ştii că vin chiar acum de la o anchetă. Şi m-am convins, în primul rând, că ancheta ca atare este o acţiune extraordinară, aş zice: un lucru sfânt, iar pentru popor judecătorul de instrucţie e o persoană chiar mai importantă decât un popă: fiind împuternicit să aplice legile statului, el poate să intre în casa omului, să-i facă percheziţie, să se adreseze direct conştiinţei acestuia; în fine, i-o treabă nemaipomenită!

- Deci v-a plăcut?

- Nu ştiu dacă e un cuvânt potrivit. Aş zice mai degrabă că mi-a trezit, dacă mă pot exprima astfel, o anume latură a conştiinţei mele civice. Şi-apoi, ştiaţi oare dumneavoastră că, la noi, noţiunea de judecător de instrucţie include în ea şi pe cea de procuror, şi pe cea de avocat, şi pe cea de colectiv al juraţilor, şi că toate aceste sarcini judecătorul de instrucţie le îndeplineşte în taină, stând de unul singur în cabinetul său?

Neizbutind să-i priceapă gândul, Zaharevski îl privi întrebător.

- Fiţi atent! exclamă Vihrov. Legile existente în alte ţări prevăd ca procurorul să fie sever *în mod părtinitor*, avocatul să fie uman *în mod părtinitor*, iar judecătorul de instrucţie să fie şi una şi alta, ba să mai poarte în mintea lui şi concluzia juraţilor privitoare la vina sau nevinovăţia persoanei în cauză, şi, în concordanţă cu această concluzie să adune faptele cunoscute.

- Ei nu! ripostă Zaharevski, la noi judecătorul de instrucţie se aseamănă mai mult cu un procuror, cu acuzatorul, în timp ce rolul avocatului îl joacă deputaţii respec-j tivei categorii sociale.

- Dar ce fel de deputaţi avem prea stimate!... Deputatului, de pildă, cu care am întreprins ancheta, de-abia^

am reuşit să-i smulg din gheare pe propriii lui clienţi. Şi-apoi, pentru că a venit vorba, treaba asta cu rascolnicii... Vă spun fără înconjur că, de s-a mai păstrat undeva farmecul poetic al poporului nostru, atunci să ştiţi că numai la rascolnici s-a păstrat: casele lor de rugăciuni, slujbele lor, tainele, toate-s ca la cei dinţii creştini! Mulţi afirmă că mişcarea rascolnicilor e o prostie, un rezultat al ignoranţei! Iar eu, dimpotrivă, la temelia fiecărei ş.ecte sesizez o idee cit se poate de clară. Spre exemplu, în concepţiile sectei „Iubirea lui Hristos", care e tot o sectă a rascolnicilor, se observă limpede protestul împotriva căsătoriei: acolo se adună în câte-o zi mai mulţi bărbaţi şi femei şi, după anumite rugăciuni, se unesc la întâmplare. Opusă ei este o altă sectă, zisă a „fiagelaţilor": pe aceştia ascetismul lor îi determină să se biciuiască ei înşişi cu frânghiile, punctul culminant atingându-l scapeţii, prin denaturarea totală a naturii omeneşti. Cât despre latura rituală a religiei, care, deşi a înfrumuseţate mult, totuşi a apropiat-o prea mult de realitate, la rascolnicii care nu admit preoţia, de pildă, e desfiinţată cu totul: ritualul acestora se reduce la o seamă de rugăciuni către Iisus... Ei bine, orice mi-aţi spune dumneavoastră, eu susţin cu tărie că aceste aspecte sunt departe de a fi simple aiureli.

- Mă rog, sunt de acord. Dar dacă aţi şti cum se poartă cinovnicii de aici cu rascolnicii, cum îi jupoaie... E ceva greu de imaginat. E un lucru de-a dreptul incredibil!... zise procurorul.

- în cazul ăsta, se grăbi să spună Vihrov, întrucât aţi afirmat că guvernatorul doreşte să-mi încredinţeze mie

toate problemele astea, fiţi sigur că-i voi scăpa pe rascolnici de opresiunea cinovnicilor...

- Veţi face un lucru admirabil, un lucru cu adevărat nobil! exclamă Zaharevski. Sincer vorbind, eu am fost acela care l-a sfătuit pe guvernator să vă încredinţeze o asemenea misiune. Şi aceasta tocmai din convingerea că veţi izbuti să măturaţi gunoiul despre care am pomenit.

- Voi face tot ce-mi stă în putinţă! rosti Vihrov, simţindu-se din ce în ce mai atras de noua lui activitate şi fiind foarte mulţumit că i-a fost încredinţată. Voi studia felul de viaţă al rascolnicilor, continuă el, voi scrie o carte despre toate acestea şi o voi trimite să fie publicată în străinătate.

- Dumnezeu să vă ajute! îl încurajă Zaharevski.

Plecând de la procuror, Vihrov trecu pe la toate micile librării câte existau în oraş, în căutarea vreunei cărţi despre viaţa rascolnicilor, dar nu găsi niciuna.

III

VEŞTI DE PE MELEAGURILE NATALE

În capitala guberniei unde fusese trimis Vihrov iarna îşi depăna între timp zilele pline de cele mai felurite disstracţii: aleasa inimii guvernatorului îndrăgea mult tot soiul de amuzamente şi, în special, organizarea în rândurile nobilimii a unor spectacole de amatori, dar nu din dorinţa de a juca ea însăşi în aceste spectacole sau, aşa cum le plăcea altor doamne, de a flecări pe la repetiţii despre iot soiul de lucruri neavând cu teatrul nicio legătură, ci numai de a se găti în asemenea ocazii cu diferite toalete existente în garderoba teatrului. O făcea, poate, şi cu un anumit scop, ştiind că în felul acesta, schimbând o rochie după alta, îl impresionează şi mai mult pe severul ei adorator; acesta o privea de fiecare dată peste ochelari, cu nişte ochi parcă mai holbaţi ca de obicei, râdea încetişor şi-şi bâţâia când şi când picioarele.

Cât despre Vissarion Zaharevski, acesta, punându-şi, potrivit zvonurilor, în buzunar, după lichidarea

definitivă a socotelilor cu antreprenorii, frumuşica sumă de douăzeci de mii de ruble, începuse a se plimba cu trăsura lui elegantă prin oraş, arborând un aer vesel şi triumfător. într-o zi se abătuse din nou pe la fratele său, procurorul.

- Am primit deunăzi o scrisoare de la sora noastră,' îl înştiinţă el. Zice că ne va face plăcerea să vină, să ne viziteze.

Chipul procurorului rămase impasibil. Ilarion Ardalionâci era omul cel mai indiferent şi mai rece din întreaga familie Zaharevski.

- Spune-mi: care dintre noi ar putea s-o găzduiască? reluă inginerul, obişnuit să rezolve în primul rând problemele cele mai importante. Eu, nu-i aşa?

- Ar putea să stea şi la mine.

- Cum ai s-o găzduieşti tu în bârlogul ăsta! Atâta doar că pe mine mă vizitează deseori tot felul de cucoane. Să mă lipsesc oare, pentru soru-mea, de-o asemenea plăcere? Şi-apoi, cum de i s-o fi năzărit să vină încoace tocmai acum? Mă cam încearcă bănuiala că joacă şi chiriaşul meu un rol în treaba asta. I-ai scris cumva Iuliei că m-r Vihrov se-află în oraşul nostru?

- I-am scris, răspunse procurorul.

- De aceea îmi vorbeşte ea cu atâta entuziasm despre dumnealui, ba chiar mă roagă stăruitor să mi-l fac prieten, zicând că „prietenia cu el îţi va înălţa pe noi culmi concepţiile materialiste!" în ce fel însă are s-o facă *m-r* Vihrov, şi la ce-mi trebuie aşa ceva, zău că nu-mi pot închipui!

Inginerul, deşi îşi iubea sora, o socotea totuşi niţel cam toantă; fireşte, o toantă cultivată.

- Vihrov e un om admirabil, se mărgini.să observe Ilarion Zaharevski.

- în legătură cu asta n-am nimic de obiectat, ba chiar aş fi bucuros s-o ia de nevastă, mai ales că are şi o situaţie bună, se grăbi să-i răspundă inginerul, apoi luându-şi rămas bun, porni din nou, zâmbitor şi vesel, să

străbată uliţele şi pieţele oraşului.

În aceeaşi perioadă, pe Vihrov începuse să-l preocupe tot mai mult problema rascolnicilor şi, în legătură cu aceasta, se apucase să-i scrie lui Mary o.nouă misivă:

„Toate prin câte mi-a fost dat să trec, mult iubita mea verişoară, mi-au demonstrat, în primul rând, că sunt un animal plin de vitalitate, cum ar fi de pildă pisicile: de la orice înălţime mi-ai face vânt şi în orice murdărie m-ai azvârli mă ridic de fiecare dată în picioare şi, chiar dacă mă dor oleacă ciolanele, mă scutur în grabă şi dau fuga să-mi găsesc un ghemuleţ cu care să mă joc. Mult mai greu mi-a venit să suport acea lovitură de odinioară, când am

’ auzit că te măriţi. Am suferit atunci un şoc nervos, care era cit pe-aci să mă răpună, am vrut după aceea să mă călugăresc, dar, mai întâi, s-a străduit să-mi risipească gin-; durile negre Nevedomov, prietenul meu de neuitat, apoi m-a cucerit cu farmecul ei, universitatea şi... iată că m-am ridicat în picioare. Astăzi am fost trimis, s-ar putea spune, în surghiun, mi s-a luat dreptul de a mă dedica celei, mai plăcute şi mai dragi preocupări ale mele – creaţia literară şi, în sfârşit, lucrul cel mai greu de suportat pentru mine – am plecat din nou de lingă dumneata. Era de aşteptat ca de astă dată să nu mă mai pot ridica. Totuşi nu m-am dat bătut şi, iată, sunt absorbit acum de problema rascolnicilor din Rusia. Dacă ai şti, verişoară dragă, ce fenomen copleşitor şi totodată pătruns de poezie este acesta în viaţa poporului nostru! Cine nu cunoaşte mişcarea rascolnicilor din Rusia, acela nu ne cunoaşte deloc nici poporul. Cu această idee – când am îndrăznit să mi-o exprim – s-a declarat de acord până şi mai marele guberniei noastre. „Mă bucur foarte mult, mi-a spus el, că v-aţi început activitatea intr-un mod atât de sârguincios!” Bineînţeles, guvernatorul crede că, în cazul de faţă, doresc să-i fiu pe plac, ori să obţin, de pildă, ordinul Anna; de aceea a poruncit ca

întreaga activitate a comitetului care se ocupă de rascolnici, precum şi toate problemele legate de aceştia, să treacă sub supravegherea mea, iar eu am şi trimis tuturor ispravnicilor şi primarilor o circulară, prin care dispun ca aceştia să-mi trimită informaţii privitoare la categoria sectelor existente pe teritoriul administrat de ei, la numărul celor care fac parte din aceste secte, la îndeletnicirea sau meseriile pe care ei le practică; am cerut, în sfârşit, să mi se trimită scurte caracterizări ale fiecărei secte, cu amănunte privind obiceiurile şi riturile acesteia, într -un cuvânt, atunci când voi aduna toate aceste informaţii, voi avea în faţă o imagine mai clară a situaţiei rascolnicilor, pe care o voi completa ulterior, cu prilejul propriilor mele deplasări prin gubernie. Dar aspectele de mai sus constituie, ca să zic aşa, numai latura statistică a problemei. Rascolnicii însă au şi o istorie a lor, despre care mă îndoiesc că se vor învoi vreodată să-mi povestească chiar ei, astfel că, pentru a afla câte ceva în sensul ăsta, am nevoie de cărţi. De aceea, te implor, draga mea verişoară, să te duci pe la toate librăriile din capitală şi să cauţi acolo Cit mai multe cărţi de acest fel, despre rascolnicii noştri. Ai putea, de asemenea, să te duci şi la o bibliotecă publică, iar în cazul când vei găsi acolo vreun studiu potrivit, roagă pe cineva să mi-l copieze în întregime, oricât de mare ar fi el, iar dacă vei găsi o asemenea lucrare intr-o publicaţie străină, roagă-l pe Isakov să trimită pentru ea o comandă în străinătate. Intr-un cuvânt, doresc cărţi, cât mai multe cărţi despre rascolnici, căci fără ele simt că mă sufoc.”

Abia îşi isprăvi eroul meu scrisoarea, când în odaie intră Gruşa – singura care venea să-i aducă tot soiul de ştiri – şi-i spuse că e poftit sus, la Vissarion Ardalionâci.

- r Pentru ce? o întrebă Vihrov.

- E o domnişoară acolo, sora dumnealor. A venit de la ţară şi pare că doreşte să vă vadă, răspunse Gruşa, cu o mină nu tocmai veselă.

- Ia te uită! A venit *m-lle* Iulia! Mă duc, mă duc,

spuse Vihrov, şi se grăbi să-şi pună hainele.

Gruşa rămase în încăpere.

- Să vă îmbrăcaţi cât mai frumos, ca să vă placă domnişoara, doar e fată de măritat! rosti ea pe un ton cam înţepător.

- Eu nu doţesc decât să mă placi dumneata! îi răspunse Pavel şi se înclină, galant.

Gruşa nu se lăsă mai prejos şi-i făcu o reverenţă.

Apoi Vihrov urcă la etaj. O găsi pe Iulia luându-şi micul dejun în micuţa şi eleganta sufragerie a inginerului. *M-lle* Zaharevskaia sosise de curând, încă nu-şi lepădase capotul pe care îl lua cu ea când pleca la drum, iar capul îi era plin de papiote. Fusese atât de nerăbdătoare să-l revadă pe Vihrov, încât nu mai lua în seamă faptul, oarecum neconvenabil, că apare în faţa unui bărbat fără a fi gătită.

- *Mergi* că mi-aţi acceptat atât de repede invitaţia, rosti ea, răspunzându-i la salut, dar fără a-i întinde mâna. Eu, însă, uitaţi-vă în ce ţinută vă primesc, şi cum îmi arată mâinile, adăugă ea şi-i întinse degetele sale frumoase, murdărite, într-adevăr, de chifteluţa pe care abia o mâncase.

- Cum o duce cu sănătatea tatăl dumneavoastră? o întrebă Vihrov, ca să zică ceva.

- Vai, e tare slăbit! Aproape că nu iese din casă.

Vissarion Zaharevski, care era şi el de faţă, urmărind fără prea multă atenţie acest dialog, li se adresă celor doi:

- Iertaţi-mă, dar trebuie să vă părăsesc! Sunt nevoit să-mi văd de treburile mele şi nu am timp să vă ascult flecăreala. Ilarion cred că va sosi şi el în scurt timp, Dumneavoastră, m-r Vihrov, sper că veţi lua masa cu noi şi veţi rămâne aici până diseară?

Iulia îi aruncă şi ea lui Vihrov o privire rugătoare.

- S-ar putea! răspunse acesta, tărăgănat.

După plecarea inginerului, tinerii, rămaşi singuri, se simţiră vizibil stingheriţi. Eroul meu observase încă

mai demult că Iulia îi acorda o oarecare atenţie, dar nu-şi dădea seama în ce fel ar trebui să răspundă acestei atitudini.

- Spuneţi-mi, *m-r* Vihrov, începu în sfârşit Iulia, cu compasiune în glas, aţi ajuns aici din cauza lucrării dumneavoastră?

- Da, din cauza lucrării mele.

- Imaginaţi-vă că n-am reuşit nici astăzi să găsesc numărul acela al revistei.

- E, într-adevăr, cam greu de găsit, răspunse Pavel, plecându-şi privirea. Nu-i prea venea la îndemână să susţină o asemenea conversaţie.

- La început, până ce aţi izbutit să-iscrieţi lui Jivin, continuă Iulia, soarta dumneavoastră ne-a îngrijorat cumplit,; pe urmă, când l-aţi trimis acasă pe valetul dumneavoastră, el s-a apucat să spună tuturor cum că, aflându-vă la Petersburg şi spunând ceva la adresa ţarului, aţi fi fost arestaţi amândoi, zvârliţi în închisoare, apoi legaţi în lanţuri, duşi în Siberia, şi abia după aceea trimişi guvernatorului de aici, care v-ar fi luat pe propria lui răspundere.

- Numai un tontălău ca Ivan putea să scornească asemenea bazaconii, spuse, înciudat, Vihrov.

- A mai spus şi alte minuni; _de pildă, dacă nu-l veţi lua din nou la dumneavoastră şi nu-l veţi însura cu nu ştiu care fată, Gruşa, pare-mi-se, pe nume, care locuieşte aici, atunci dumnealui are să vă denunţe şi pentru nu ştiu ce alte treburi, după care veţi fi, fără doar şi poate, dus la ocnă.

- Ia te uită ce ticălos! exclamă Vihrov.

- Este, într-adevăr, numai că m-a speriat atât de tare, încât tot timpul n-am stat cu gândul decât la dumneavoastră.

Rostind aceste cuvinte, lulia se îmbujoră fără voie.

- Toate astea nu sunt decât prostii! dădu Vihrov din umeri. Vorbiţi-mi mai bine despre celelalte cunoştinţe ale mele: ce fac, cum o mai duc?

- Celelalte cunoştinţe?... Vai, era cit pe-aci să uit! exclamă fata şi, dând la iveală o scrisorică, i-o întinse lui Vihrov. E de la *Catiche* Prâhina, pentru dumneavoastră, adăugă ea.

- De la Prâhina? se miră Vihrov şi se grăbi s-o citească. Scrisoarea se dovedi să aibă pentru el o anumită însemnătate:

„Ştim, prietene al nostru, de ce necaz aţi dat, îi desluşiră ochii scrisul energic al lui *Catiche*, şi asta-i de ajuns ca să vă întindem cu toţii hiâna. Fiţi tare şi rugaţi-vă iui Dumnezeu, căci şi noi ne rugăm aici pentru dumneavoastră, cu excepţia poate, a unei singure persoane, pe care o cunoaştem prea bine, şi care, atunci când i s-a spus despre nenorocirea ce v-a lovit, a declarat cu zâmbetul ei ironic – vă este, cred, şi acesta cunoscut – că o bucură foarte mult faptul de a vă şti pedepsit pentru ideile dumneavoastră de liber cugetător şi pentru prietenia cu tot soiul de inşi cu' care v-aţi înhăitat. Ar fi însă interesant de văzut cu cine s-a înhăitat dumneaei în momentul de faţă! Este vorba, în primul rând, de un ins pe nume Ţapkin, iar acum a mai apărut unul, căruia îi zice Hâpin. Sunt, bineînţeles, nişte figuri care nu pot să placă decât unei asemenea persoane. Intr-un cuvânt, dragă m-r Vihrov, această fiinţă m-a dezamăgit cumplit; nu-mi amintesc clacă v-am spus că unul din principiile mele morale sună aşa: femeia poate să aibă – dar numai o singură dată în viaţă – o dragoste vinovată, căci iniţial, fiind lipsită de experienţă, alegerea poate să-i fie greşită. Aşa, de exemplu, atunci când persoana în cauză, iubindu-l mai întâi pe m-r Posten, s-a îndrăgostit apoi de dumneavoastră, eu mi-am spus cam aşa: mă rog, asupra lui Posten s-o fi înşelat, de aceea nu trebuie să mă mir că-l place acum pe m-r Vihrov. Cu toate acestea i-am spus şi atunci: «Kleopaşa, asta-i ultima dragoste pe care ţi-o iert!» Să zicem acum că aţi trădat-o şi dumneavoastră; atunci nu-i mai rămânea decât să dispară, dacă nu de tot, cel puţin pentru societate. Ei

bine, nu! Dumneaei, a preferat să mai trăiască... La conac a apărut domnul doctor, iar mie cucoana a început să-mi cânte mereu acelaşi cântec: că nu-l încurajează pe *m-r* Ţapkin decât *<ia* să trezească gelozia dumneavoastră. Dar iată că dumneavoastră aţi plecat, deci nu mai avea cui să trezească acest sentiment! Totuşi domnul doctor a rămas, iar eu am constatat că-i este de multă vreme amant, tot aşa cum i-aţi fost şi dumneavoastră. Ei nu! Unor asemenea femei eu nu le pot purta nici dragoste şi nici respect! Cit despre mine, nu am nimic a vă comunica: aşa cum mă ştiţi, eu nu mai exist de mult pentru treburi de genul ăsta şi consider că la fel ar trebui să procedeze şi *m-me* Fateeva.

Scrisoarea de faţă are să v-o înmâneze o fată cu suflet de aur şi cu inima de diamant.

Rămân cu totul a dumneavoastră,

Prâhina."

- De ce o fi scris: „cu totul a dumneavoastră"? rosti Vihrov, isprăvind lectura. Eu nu vreau să mă folosesc nici măcar de-o părticică a ei!

- O fi îndemnat-o marea ei simpatie pentru dumneavoastră, răspunse Iulia, care îl urmărise cu atenţie pe Vihrov, cât timp durase lectura.

- Dar ce-a păţit? S-a certat cu Fateeva?... întrebă el, roşind uşor şi plecându-şi ochii.

- Nu, dar a revoltat-o comportarea dumneaei. Ştiţi, *Catiche*, este o fiinţă atât de poetică!...

- Fateeva încă îl mai iubeşte pe doctor? o întrebă din nou Vihrov, continuând să stea cu ochii plecaţi.

- Nu, doctorul s-a însurat!... Acum se zice că are pe-un altul, sau chiar pe-un al treilea, dealtfel eu nu cunosc amănuntele, adăugă Iulia, dându-şi seama la timp că unei fete nu-i prea şade bine să vorbească despre asemenea lucruri.

- Spuneţi-mi, ce mai fac Kerghel şi cu Jivin? întrebă Vihrov.

- Kerghel continuă să scrie versuri, iar Jivin, după

ce aţi plecat, s-a închis în casă, nu apare nicăieri şi toţi sunt de părere că vă duce dorul.

- Ce om minunat!

- Da, e un om minunat! Vă amintiţi, există la George Sand un personaj pe nume Jacques: un om simplu, cinstit, deştept şi bun. Nu ştiu de ce, dar când vine vorba dd Jivin, îmi amintesc totdeauna de Jacques.

- înseamnă că poate fi un soţ convenabil.

- S-ar putea. Eu însă nu mi-aş dori niciodată doar un soţ convenabil.

- Dar cum aţi dori să fie? Poate unul infidel?

- Mă rog, să fie şi infidel, răspunse Iulia, îndreptând spre Vihrov o privire atât de tandi'ă şi de languroasă, înrât acesta fu nevoit să-şi plece din nou privirea.

Discuţia le fu întreruptă de sosirea procurorului. Acesta îi dădu bineţe surorii sale, pe un ton prietenesc, dar fără prea mare afecţiune, şi, strângându-i mâna lui Vihrov, se aşează lângă Iulia.

- Mă bucur că ai venit la noi, îi spuse el, apoi se adresă lui Vihrov. Vă cunoaşteţi mai demult?

- Da, răspunse Pavel.

- Am ajuns să cunosc şi toate tainele lui *m-r* Vihrov! interveni Iulia. – – îmi cunoaşte şi toate tainele, o susţinu Vihrov.

- Aici însă nu are niciuna, ţi-o garantez, îi zise Iuliei procurorul.

- Mă bucură s-o aud, replică Iulia, îndreptând din nou spre Vihrov o privire tandi'ă.

- Vin de la guvernator, i se adresă Ilarion Ardalionâci lui Vihrov. M-a rugat să vă transmit din partea lui... nici nu ştiu cum să-i zic... un ordin, sau o propunere, în fine, o rugăminte... Aici, în oraşul nostru, nobilimea obişnuieşte să organizeze nişte spectacole de amatori, iar fratele meu s-a apucat să-i spună guvernatorului cum că dumneavoastră aţi fi un actor foarte bun. Ca atare, domnia-sa vă roagă să faceţi parte dintre interpreţii spectacolului şi, întrucât această

chestiune trebuie rezolvată urgent, să vă duceţi fără întârziere la *m-me* Pikolova, care dirijează toată treaba asta.

- Aoleu! Să mă duc la cucoana asta!..:

- Dar cine e *m-me* Pikolova? întrebă Iulia.

- I se mai spune aici şi „aleasa inimii guvernatorului”, o lămuri fratele său.

- Aşa? făcu Iulia.

- Oricum, e cazul să vă duceţi acolo, i se adresă procurorul lui Vihrov. în primul rând, ca să nu vă certaţi cu guvernatorul din pricina unor fleacuri, iar în al doilea rând, pentru că şi dumneavoastră vă place teatrul: chiar dacă nu mi-aţi mărturisi-o vă trădează chipul care a şi căpătat o expresie deosebită.

- Nu prea dispun de timp, am alte treburi de rezolvat, zise Vihrov,- însă glasul nu-i sună cu destulă fermitate, căci atracţia lui pentru teatru se făcu simţită din nou: auzind cele spuse de procuror, păru cuprins de-o uşoară ameţeală şi inima îi zvâcni în piept.

- Te-au invitat şi pe tine, adăugă procurorul, adresându-se surorii sale.

- Sunt de acord numai dacă va participa şi *m-r* Vihrov, replică Iulia. Vreau să spun că aş putea întâlni acolo nişte bărbaţi pe care să nu-i cunosc, se grăbi ea.să adauge.

- Mă rog, s-ar putea să fiu de acord, rosti Vihrov, simţindu-şi obrazul din ce în ce mai încins.

- Atunci v-aş ruga să vă duceţi chiar acuma la *m-me* Pikolova, ca să vă înţelegeţi cu dumneaei în privinţa piesei, repetă procurorul.

- Bine, zise Vihrov şi plecă.

- Aveţi grijă să reveniţi până la prânz, ca să luaţi masa la noi, îi strigă din urmă Iulia.

- Voi reveni, îi răspunse Vihrov, cu gândul aiurea şi, ajungând în odaia lui, se aşează, vizibil emoţionat, să mai adauge câteva rânduri scrisorii adresate lui Mary.

„Află, draga mea verişoară, că mi-am mai găsit o

ocupaţie: se organizează aici un spectacol de teatru şi-am fost invitat să particip şi eu în calitate de actor. Ei spune şi tu: nu sunt eu plin de vitalitate, nu sunt eu, într-adevăr, un pisoi neastâmpărat, pe care îl trezeşte din amorţeală până şi un fleac de nimic!”

Luă apoi o birjă şi, până în clipa când ajunse la *m-me* Pikolova, nu se gândi decât la cele aflate cu puţin timp înainte. „Cred că spectacolul nu va avea loc pe o scenă improvizată, îşi zicea el, astfel că vom putea juca o piesă de amploare. Le voi propune, aşadar, să jucăm «Hamlet»!” Depăşise, intr-adevăr, vârşta lui Romeo, se afla acum intr-o perioadă de reflecţii, perioadă tocmai potrivită pentru a-I interpreta pe Hamlet.

Pe *m-me* Pikolova, o doamnă graţioasă şi foarte drăgălaşă, o găsi îmbrăcată într-o rochie de casă, lingă masa pe care erau împrăştiate mai multe piese de teatru. Nu prea părea să ştie cum să se descurce cu ele, căci, intr-adevăr, era cam săracă cu duhul.

- Bună ziua, *m-r* Vihrov, i se adresă ea. învăţa ţi-mă, vă rog, ce să alegem pentru spectacolul nostru. Se zice că sunteţi şi dumneavoastră scriitor.

Vihrov, hotărât să nu piardă timpul cu explicaţiile, trecu direct la subiect.

- Toate câte le aveţi în faţa dumneavoastră sunt curate inepţii!

- Inepţii? făcu Pikolova, îndreptând spre el o privire mirată: nu prea îi venea să creadă că un lucru tipărit ar putea fi caracterizat astfel. – – De jucat, vom juca o piesă sublimă, plină de înţelepciune, zise Vihrov. Este vorba de „Hamlet”!

- „Hamlet”? A, staţi puţin, să ştiţi că am văzut aşa ceva la Moscova, făcu Pikolova, mijindu-şi ochişorii cei atât de frumoşi.

- Vă cred.

- Am impresia că se vorbeşte acolo despre o curte regală…

- Da, despre o curte regală, cu tot soiul de ticăloşi,

printre care suferă un tânăr cinstit, pe nume Hamlet.

- Şi eu pe cine am să interpretez? întrebă Pikolova.

- Dacă doriţi, o veţi interpreta pe Ofelia.

- Ce fel de toaletă trebuie să poarte Ofelia?

- Mai întâi, ea va purta o rochie simplă de mătase, cu trenă, aşa cum poartă domnişoarele de onoare de la o curte regală.

- Deci rochia va avea o trenă!... Şi o va purta mereu?

- Nu. în ultimul act Ofelia înnebuneşte şi, din câte îmi amintesc, apare cu părul despletit, îşi pune un voal de mireasă, iar pe cap o coroniţă cu fiori albe.

15 – La cumpăna veacului, voi. îl

- Am impresia că nu-i rău deloc... Şi *m-me* Pikolova, imaginându-şi cam cum va arăta, ajunse în cele din urmă la concluzia că va arăta foarte bine, mai ales, gândi ea, că nu mai purtate nicicând pe scenă o asemenea toaletă. Spuneţi-mi, mai întrebă ea, rochia Ofeliei trebuie să fie albă?

- Albă!

- Splendid! exclamă Pikolova, hotărând astfel soarta Iui „Hamlet": piesa trebuia jucată cu orice preţ.

- Pe Hamlet îl voi interpreta chiar eu, reluă Vihrov, iar dumneavoastră veţi fi îndrăgostită de mine, adăugă el, văzând că trebuie să-i desluşească interlocutoarei sale până şi conţinutul piesei.

- – Sper că nu e cazul să fiu îndrăgostită prea tare, observă ea.

Remarca îi fu provocată de teama pe care o încerca faţă de adoratorul ei: guvernatorul era foarte gelos.

- Nu, nu prea tare! o linişti Vihrov. îi veţi spupe, deci lui Ivan Alekseevici (acesta era numele guvernatorului) că am decis să jucăm „Hamlet"?

- Da, da, am să-i spun neapărat. Dar dumneavoastră sunteţi sigur că în ultimul act va trebui să port voal şi o coroniţă cu flori? îl mai întrebă ea o dată.

- Sunt sigur, zise el şi se grăbi să plece, căci se

apropia ora mesei pentru care fusese invitat la familia Zaharevski.

- Sunteţi mulţumit că v-am amestecat în povestea cu teatrul? îl întrebă, scurt timp după aceea, inginerul.

- Şi da, şi ba, răspunse Vihrov, aşezându-se lângă – Iulia.

- Aţi hotărât ce anume veţi juca? îl întrebă celălalt frate, Ilarion.

- Vom juca „Hamlet”, răspunse Vihrov, roşind uşor. Presimţea că va fi întâmpinat cu riposte.

- Cum, adică, „Hamlet”?!... exclamară toţi în cor.

- Vom juca „Hamlet”, repetă Vihrov.

- Dar e o piesă foarte grea, observă Ilarion Zaharevski. Pe Hamlet cine îl va interpreta?

- Supusa dumneavoastră slugă, răspunse Pavel. j

Procurorul rămase din nou nedumerit.

- Eu zic că îl veţi interpreta minunat, se grăbi să intervină Iulia.

- Dar rolul Ofeliei? continuă să întrebe procurorul.

- Va fi interpretat de către *m-m*? Piko’ova.

Şi de astă dată chipul celor doi fraţi exprimă o neprefăcută surprindere.

- Dar nu vă daţi seama că-i o proastă? făcu procurorul.

- Nici Ofelia nu e prea deşteaptă, îi răspunse Pavel.

- Văd că mie, sărmana de mine, nu mi-aţi rezervat niciun rol în viitorul spectacol! spuse Iulia pe un ton glumeţ, în realitate însă fiind adânc întristată.

- Dumneavoastră aţi putea să interpretaţi rolul Gertrudei. zise Pavel.

- De acord. O voi juca pe Gertruda, acceptă Iulia şi ochii îi sclipiră.

Ascultându-i până atunci cu un zâmbet ironic, inginerul interveni şi el, ia un moment dat.

- Nu ştiu dacă se cade ca o domnişoară să interpreteze acest rol. zise el, înălţând din umeri. Gertruda asta are o purtare cam ui’âtă.

- Vai, dar e o absurditate! exclamă Iulia.
- Asta zic şi eu, o susţinu Iiarion Zaharevski.

IV

EROUL MEU IN ROLUL LUI HAMLET

Alegerea unei piese de asemenea proporţii stârni mirare, ba chiar şi râse.te printre localnici, dar, de vreme ce *m-me* Pikolova ţinuse ca ea să fie montată, dorinţa ei fu împărtăşită şi de către temutul diriguitor al guberniei, care, în această problemă, se purtă fără menajamente: rolul, aşternut pe hârtie, al regelui, bunăoară, îl trimise printr-un jandarm însuşi preşedintelui administraţiei financiare, un bărbat mândru şi frumos, şi-i pretinse ca în termen de o săptămână să-l înveţe pe de rost.

Mulţi spuneau cu ironie, bineînţeles pe şoptite, că pentru rolul lui Claudius, un scelerat şi,un uzurpator, cel mai potrivit prin însuşirile sale spirituale ar fi însuşi guvernatorul. Rolul lui Polonius, *m-me* Pikolova i-l oferi soţului său, un ins limfatic, gras şi cu părul de un blond spălăcit, iar publicul, aflând că Polonius era şi el un mare ticălos, împărtăşi întrutotul această alegere. Celelalte roluri şi le împărţiră între ei mai mulţi tineri, nu atât din dorinţa de a juca într-o piesă de teatru, cit, mai ales, din intenţia de a amuza publicul. Toate aceste ironii şi zeflemele ajungeau, bineînţeles şi la urechile lui Vihrov, dar acesta, deşi necăjit din pricina lor, încerca, totuşi, să pară calm şi, de ce n-am recunoaşte-o?, îşi găsea consolarea la gândul că, în sfârşit, avea să joace şi el pe o scenă adevărată, că va apărea în dreptul unor decoruri montate după toate regulile artei, iar sufleurul se va afla chiar în faţa lui în acea cuşcă micuţă, iar nu, ca altcândva, ascuns printre draperii. înaintea celei dinţii repetiţii, Pavel se abătu de câteva ori pe la toţi participanţii şi îi lămuri pe îndelete că, dacă e vorba să joace intr-un asemenea spectacol organizat de nobilime, apoi tocmai într-o asemenea piesă de mare amploare şi de înaltă ţinută artistică. Drept urmare, prinseră cu toţii curaj şi începură să creadă chiar ei că fac, intr-adevăr,

un lucru important şi de înaltă ţinută; până şi preşedintele administraţiei financiare începu să înveţe rolul regelui Claudius arborând o mină mai puţin tristă, iar tinerii antrenaţi în spectacol îşi atenuară simţitor ironiile. Pikolova schimbă de vreo cinci ori toaleta Ofeliei, sfătuindu-se întruna cu Vihrov pe această temă; în sfârşit se opri la o rochie albă, care, nefiind căptuşită cu nimic, i se mula strâns pe coapse; cit despre voal, acesta îi era prins doar în câteva ace, iar florile, nişte camelii albe, îi coborau, şi ele cam dezordonat, pe-o parte a capului. Privindu-se în oglindă, Pikolova rămas? pe drept cuvânt fascinată de-o asemenea poetică neg i ienţâ a ţinutei sale.

Prima repetiţie urma să aibă loc chiar pe scena amenajată în casa guvernatorului. Fraţii Zaharevski îl rugară pe Vihrov să-i fie însoţitor luliei, oferindu-i, fireşte, în acest scop, propria lor caleaşcă. Călătorind pentru prima oară alături de el, Iulia se fâstâci în aşa măsură, încât se temu să-l atingă până şi’cu poala rochiei.

Interpreţii, adunaţi la acea oră, îşi învăţaseră cu toţii rolurile, întrucât ştiau prea bine că, în,asemenea ocazii, cu severul iniţiator al acestor spectacole, care, încruntat şi în poziţie de drepţi se şi postase în mijlocul sălii, nu era deloc de glumit; chiar anul trecut bruftul’uise, de faţă cu alţii, pe un mareşal al nobilimii, care nu-şi învăţase la timp rolul, ba îl mai şi lipsise după aceea de obişnuita gratificase.

Pavel începu să le dea interpreţilor îndrumările cuvenite, rugându-i în răstimpuri să-i urmărească felul în care ar juca el însuşi fiecare din roluri, şi, fie că îndrumările îi erau convingătoare, fie că şi participanţii doreau să joace cât mai bine, cert e că în scurt timp toţi începură să-i imite destul de bine.

- Pentru Dumnezeu, îi striga, de pildă, Vihrov regelui, nu uitaţi nicio clipă că. acest C’audius nu e un om trivial şi, cu toate că, în traducere, limbajul său pare

cam vulgar, dumneavoastră exprimaţi-vă cu. un aer cât mai. maiestos! Şi preşedintele administraţiei financiare începu să vorbească într-adevăr, cu un aer maiestos.

- *M-me* Pikolova, îi explica tot astfel Pavel prietenei guvernatorului, să ştiţi că Handet este aici mai presus de gloata care îl înconjură, iar dumneavoastră, prin dragostea ce mi-o purtaţi vă înălţaţi până la mine şi încercaţi să-mi împărtăşiţi durerea.

- Vorbiţi mai încet despre asta, îi şopti însă Pikolova. Lui Ivan A'ekseevici treaba asta ar putea să nu-i placă.

- Ce-mi pasă mie de-o să-i placă sau nu! ripostă cu vehemenţă Vihrov.

Drept răspuns, Pikolova îl ameninţă cu degetul.

Cel mai bine însă îi reuşi lui Pavel scena în care urma să apară Iulia. Mai întâi îi explică şi ei motivul psihologic principal al acestei scene.

- Este sentimentul de ruşine al femeii dedată viciului şi al mamei faţă de cel mai aspru dintre judecători: propriul său fiu!

Şi iulia păru, intr-adevăr, zdrobită de ruşine. Cit despre atitudinea maiestuoasă pe care trebuia s-o arboreze regina, nici nu avu nevoie să-i vorbească: o asemenea atitudine îi era Iuliei proprie dintotdeauna.

Guvernatorul rămase foarte mulţumit de îndrumările lui Pavel.

- Vă mulţumesc, vă mulţumesc! îi spuse, Strângându-i prieteneşte mina, în clipa când Vihrov veni la el să-şi ia rămas bun, spre a pleca apoi spre casă, împreună cu *rnr-lle* Zaharevskaia.

Suind în caleaşcă, ea se aşează,-ca şi mai înainte, departe de el, şi abia când se apropiará de casă îndrăzni să-l întrebe:

- Ce părere aveţi: am jucaţ bine?

- Foarte bine! o încurajă Vihrov.

- Asta numai datorită prezenţei dumneavoastră; altcândva jucam foarte prost.

Pavel nu-i răspunse nimic şi, după ce o ajută să coboare din caleaşcă, se grăbi să se retragă în apartamentul său.

Pe măsură ce repetiţiile înaintau, totul se desfăşura din ce în ce mai bine, şi numai Polonius, interpretat de către soţul Pikolovei, se prezenta din cale afară de prost.

Oricât de mult se strădui Pavel să-i explice că Polonius era un om şiret, viclean, Pikolov nu făcea altceva decât să molfăie din buze nişte vorbe de neînţeles, fiind astfel aproape de nesuportat. Pe Vihrov îl apuca groaza, iar într-una din zile, nemaiputându-se stăpâni, îi spuse guvernatorului:

- Pikolov e imposibil, excelenţa voastră: ne va strica tot spectacolul!. – – Prostii! N-o să fie el mai rău decât alţii! se oţărî mai marele guberniei, totuşi, întâlnind-o mai târziu pe *m-me* Pikolova, îi relată spusele lui Pavel.

- Am spus-o şi eu, chiar de la început! clătină ea din cap. E în stare el să joace?... E capabil de ceva omul ăsta?...

- înseamnă că trebuie să-l înlocuim, hotărî mai marele guberniei.

- Chiar te rog să-l înlocuieşti! Ce-mi trebuie să-l tot car după mine la repetiţii?!

Ajuns acasă, guvernatorul trimise un jandarm la Pavel, cu rugămintea ca acesta să se prezinte la el neîntârziat. Pavel veni.

- Să ştiţi că Pikolov nu mai vrea să joace, i se adresă guvernatorul. Pe cine am putea să propunem pentru acest rol?

- Am auzit că judecătorul de aici e un foarte bun interpret, zise Vihrov, care se şi interesase prin oraş cam cu cine ar putea să-l înlocuiască pe Pikolov.

- A. da, mi-aduc aminte că a jucat şi altă dată foarte bine, se grăbi să fie de acord guvernatorul. Vă rog, duceţi-vă până la el şi rugaţi-l din partea mea să accepte rolul.

Acest procedeu – de a-l fi rugat să se ducă la

judecător, şi nu de a-i fi trimis acestuia rolul printr-un jandarm – i-a fost lui Pavel cu totul suficient spre a înţelege că guvernatorul îl trata pe judecător mai altfel decât pe ceilalţi; şi-ntr-adevăr, acesta era un spirit independent şi un om foarte susceptibil. Se zice că sălbăticiunile au o frică instinctivă faţă de acele fiare care, cu timpul, le vin de hac. Guvernatorul se temea şi el, parcă fără niciun motiv, de judecătorul cu pricina.

- Când însă Pavel veni să-i propună rolul lui Polonius, judecătorul, vădit iritat, îl refuză categoric.

- Domnul guvernator, zise el, trebuia să se gândească mai din timp la mine; de câte ori s-au dat aici asemenea spectacole eu n-am lipsit de la niciunul.

- Să ştiţi că de astă dată nu-i de vină guvernatorul. Eu sunt de vină! încercă să-l asigure Pavel.

- Dumneavoastră aţi venit aici de curând, aşa că nu puteţi cunoaşte întreaga noastră societate, pe când dumnealui trebuia s-o cunoască foarte bine.

- Vă rog, totuşi, să fiţi de acord 1 insistă Pavel.

- Dacă dumneavoastră aţi fi organizat spectacolul, aş fi jucat, dar de vreme ce îl organizează guvernatorul, n-am să joc.

Pavel se întoarse la guvernator şi-i spuse că judecătorul refuză categoric să participe la spectacol.

- Bine, rosti mai marele guberniei şi păli uşor.

Până la urmă, Pavel îl înduplecă pe Vissarion Zaharevski să interpreteze el rolul cu pricina. Deşi, pe vremea aceea, militarii n-aveau voie să apară pe scenă, mai marele guberniei îl asigură că nu i se va întâmpla nimic. Vissarion nu făcu decât să râdă într-una: râse în clipa când i se propuse rolul, râse când începu să-l înveţe (deşi, în conformitate cu binecunoscutele sale principii, pe guvernator nu-l contrazise niciodată), şi-i tot spunea lui Vihrov că cel mai mult se teme să nu-l apuce râsul pe scenă. De interpretat rolul, îl interpreta cam aşa: câteva versuri le rostea corect, apoi din nou se apuca să vorbească nu ca un Polonius, ci ca el însuşi: Vissarion

Zaharevski.

între timp, unele cucoane din oraş, din cele clevetitoare şi mai puţin înstărite, povestiră, trecând din casă în casă, cum că Pikolova şi-ar fi făcut rochia pentru rolul ei de Ofeiia bineînţeles cu banii guvernatorului, suma respectivă ridicându-se la o mie de ruble, şi că inginerul Vissarion Zaharevski ar fi plătit aceeaşi sumă atât pentru costumul său, cât şi pentru rochia surioarei dumisale. în realitate, inginerul, comandând într-adevăr veşmintele acelea, chiar dacă nu le plătise cu câte o mie de ruble pe fiecare, dăduse totuşi două sute pentru rochia Iuliei şi trei sute pentru propriul său costum. Despre Vihrov se zvoni prin oraş că ar juca foarte bine, iar tineretul care participa la spectacol se plânse că la repetiţii domneşte prea multă severitate: nici nu întârzie bine careva, că guvernatorul, îndemnat de Vihrov, îl şi pune să plătească o amendă de zece ruble, în folosul orfelinatului din oraş.

în sfârşit, sosi şi ora spectacolului de gală.'

Când Vihrov ieşi din cabină îmbrăcat în costumul lui Hamlet, cea dintâi care îl văzu fu Iulia, gătită şi ea cu straie de regină.

- Vai, ce bine vă şade costumul ăsta! exclamă ea, fără voie.

- Chiar aşa? o întrebă Vihrov, nu fără o oarecare satisfacţie.

- Arătaţi minunat! repetă Iulia, entuziasmată.

Până şi Pikolova, văzându-l, îi spuse apoi regelui că Vihrov arată superb.

Când, într-un târziu, cortina se ridică, iar regele şi regina îşi făcură apariţia pe scenă, însoţiţi fiind de întreaga lor suită, Hamlet veni în urma tuturor. Era singurul care purta un veşmânt cernit, de aceea, cu toată simplitatea acestuia, se deosebi îndată de toţi ceilalţi.

;,Nici negrul strai solemn ce-i rânduit,
Suspinul răsuflării sugrumate,
Nu, nici bogatul ochiului şuvoi,

Nici masca tristă-a feţei, dimpreună Cu toate-ntruchipările durerii,

Aievea nu m-arată!”[3]

rosti Vihrov, iar glasul, chipul şi întreaga lui făptură pă-j reau să exprime şi ele acea întristătoare idee.

„O lună – nu-şi tocise nici pantofii,

, exclamă el apoi, rămânând singur în scenă,

Cu cari l-a prohodit pe bietul tata în lacrimi ca Niobe. – Ea, nu alta!

O, Doamne! (- Un dobitoc ce nu gândeşte Jelea mai mult) – s-a măritat cu unchiul!” *

Când răsunară aceste versuri, guvernatorului, cine ştie de ce, i se umeziră ochii; un singur lucru nu-i fu pe plac, şi anume, că Pikolova juca rolul unui personaj cam prea umil; urmând îndrumările lui Vihrov, ea întruchipa o fiinţă cu totul supusă acestuia, pe câtă vreme guvernatorului îi plăcea ca aleasa inimii sale să fie totdeauna şi pretutindeni în frunte.

Mai târziu, în scena cu Hamlet şi cu mama acestuia,1 Iulia se arătă într-un chip cât se poate de natural a fi copleşită de ruşine, iar în clipa când Vihrov exclamă cu tristeţe în glas:

„Prefă-te virtuoasă, de nu eşti.

Deprinderea – ăst căpcăun ce-nghite Orice simţiri, ăst drac al nărăvirii Un înger e de astă dat’, ce dă Strai sprinten la purtat purtării bune Şi fără greş!”[4]

mai-marele guberniei lăcrimă din nou. Ceea ce îl incintă însă peste măsură, fu apariţia Pikolovei în straiul Ofeliei nebune. Până atunci, cu toate rugăminţile lui, nu voise, mişela, cu niciun chip să-i arate acel veşmânt deosebit. Văzând-o acum, guvernatorul mai că necheză de tulburare, atât de mult avu darul să-l impresioneze înfăţişarea ei plină de poezie şi, mai ales, faptul că rochia pe care o purta i se mula pe trup, scoţându-i în evidenţă formele.

---

3 Idem, p. 18.

48 Idem, p. 10.

- Splendid, splendid, exclama el, închizând ochii pe sub lentilele ochelarilor, de parcă s-ar fi temut să şi privească la acea făptură gingaşă, ll mai aştepta însă şi-o altă surpriză.

La un moment dat (scena respectivă fiindu-i până atunci şi ea tăinuită), *m-me* Pikolova, cu părul despletit şi purtând aceeaşi toaletă vaporoasă, începu să cânte cam aşa:

„Cu penaju-i alb,
Chipeşul ostaş,
Primul luptător al Danemarcei!...”

De notat că mai-marele guberniei îşi ţinea pe genunchi tricornul împodobit – ce întâmplare! – cu un penaj alb.

„Cu penaju-i alb!...”

tot repeta *m-me* Pikolova, cu glăsciorul ei plăcut, şi guvernatorul nu mai izbutea decât să bâţâie din piciorul pe care îşi pusese tricornul... Iar în clipa când se lăsă cortina, îl chemă la el printr-un gest aproape convulsiv al mâinii pe şeful poliţiei şi-i şopti ceva la ureche; poliţaiul părăsi grăbit sala, sări în trăsură şi plecă în goana cailor, iar la scurtă vreme după aceea la bufetul teatrului îşi făcură apariţia bucătarii guvernatorului şi se apucară de treabă.

Când, în sfârşit, se încheie şi ultimul act al piesei, iar publicul începu să-l cheme la rampă mai mult pe Vihrov decât pe ceilalţi, Pavel aducându-i însă, de fiecare dată, cu el pe toţi interpreţii, guvernatorul se repezi în goană pe scenă, veni val-vârtej la *m-me* Pikolova, îi sărută cu frenezie mâna şi-i rugă pe toţi actorii să nu-şi scoată costumele, ci să ia parte aşa cum sunt îmbrăcaţi la masa festivă ce avea să fie pregătită chiar pe scenă, îndată după plecarea spectatorilor.

Propunerea avu darul să-i incinte pe toţi interpreţii.

După ce o felicită pe Pikolova, guvernatorul îi mulţumi şi lui Vihrov.

- Vă mulţumesc, vă mulţumesc, îi zise el,

scuturându-i prietenește mina. Iar dumneavoastră văd că ați izbutit să nu mai râdeți în timpul spectacolului, adăugă el, adresându-i-se lui Zaharevski, care se tot învârtea prin fața lui.

- Mi-a fost teamă de dumneavoastră, excelență, îi răspunse acesta, vioi. Cum mă apuca râsul, mă uitam la dumneavoastră și-mi trecea pe dată.

- De ce? îl întrebă guvernatorul.

- Cine s-ar încumeta să râdă în fața dumneavoastră, excelență? Sunteți un om de temut.

- Ha-ha-ha! râse guvernatorul cu vădită emfază.

Vissarion Zaharevski știa, într-adevăr, prea bine, când și cum se poate glumi eu mai marele guberniei.

Scurt timp după aceea, chelnerii guvernatorului începură să pregătească pe scenă o masă pe drept cuvânt fastuoasă. Jos, în sală, nu mai rămăseseră decât procurorul și judecătorul cel încăpățânat: își puseseră în gând să urce și ei pe scenă. Văzându-l pe judecător însă, guvernatorul se oțărî îndată și, ațintindu-l cu o privire mânioasă, țipă la el:

- Ieșiți afară, ieșiți afară, dumneavoastră n-aveți ce căuta aici!

Judecătorul rămase descumpănit.

- Am venit la niște prieteni, încercă el să spună.

- Aici nu există prieteni de-ai dumneavoastră, răspunse guvernatorul. N-aveți decât să vă întâlniți cu ei în altă parte; vă i'og să plecați, altminteri îi poruncesc șefului poliției să vă dea afară.

Judecătorul, știind foarte bine că mai-marele guberniei nu va ezita să-și ducă la îndeplinire amenințarea, socoti că e mai bine să zâmbească ironic și să plece.

Procurorul, aflându-se și el într-o situație nu prea plăcută, voi să plece la rândul lui, dar guvernatorul îl opri:

- Dumneavoastră rămâneți; la spectacol au participat sora și fratele dumneavoastră, așa că vă rog să

nu plecaţi!

Procurorul schiţă un zâmbet şi rămase.

Mai-marele guberniei îl invită şi la cină, apoi se aşezară cu toţii la masă. După ce chelnerii veniră cu felul întîi, fu adusă şampania.

- Cred că primul pahar se cuvine să-l ciocnim în cinstea domnului Vihrov, care a jucat mai bine decât toţi, zise procurorul.

- Credeţi? întrebă mai-marele guberniei, clipind din ochi pe sub ochelari.

- în sănătatea domnului Vihrov! strigară îndată tinerii, mai tare decât al tuturor răsunând glasul Iuiiei.

Guvernatorul însă nu-şi ridică cupa.

Inginerul fu primul care observă acest gest şi-şi dădu imediat seama de situaţie.

- Staţi, staţi, domnilor, şopti el celor din preajma lui, apoi, ridicând cupa, strigă: Primul pahar, domnilor, trebuie închinat în sănătatea iniţiatorului acestui spectacol, Ivan Alekseevici Mohov, care se străduieşte totdeauna şi în orice fel să facă plăcere concetăţenilor noştri.

- în sănătatea lui Ivan Alekseevici Mohov! îi ţinură isonul şi tinerii.

Mai-marele guberniei zâmbi şi le mulţumi tuturor,'ânclinând uşor din cap.

- în sănătatea doamnelor! zise el.

Băură cu toţii în sănătatea doamnelor.

- în sănătatea domnului Vihrov s-a băut, dar o mai putem face încă o dată. Deci, în sănătatea domnului Vihrov! strigă inginerul cel isteţ.

- Propun, domnilor, să bem şi în sănătatea tuturor participanţilor, se grăbi să spună Vihrov.

Băură în sănătatea participanţilor.

In sfârşit, guvernatorul şi Pikolova plecară: el începuse a-i arunca nişte priviri înflăcărate, nemaistăpânindu-şi patima...

- Cum de s-a putut ca primul pahar să nu fie

închinat în cinstea guvernatorului! exclamă inginerul, adresându-se fratelui său, procurorul.

- Mai dă-l naibii! Am uitat cu totul de el, răspunse acesta netulburat.

La plecare, Iulia reuşi să-şi păcălească fraţii şi se aşează din nou în caleaşcă împreună cu Vihrov. Amândoi mai purtau şi acum costumele lor de teatru.

Iulia ar fi vrut să-i adreseze o întrebare, mai bine zis, o rugăminte.

- Ştiţi, începu ea cu sfială, v-aş ruga mult să vă faceţi o poză, aşa cum sunteţi îmbrăcat acum, şi să mi-o dăruiţi ca amintire.

- A nu, la ce bun! îi răspunse el cu indiferenţă.

Dacă n-ar fi fost furat în acel moment de glodurile sale, ar fi văzut că Iulia, auzindu-i răspunsul, păli şi se lăsă greu pe spateaza banchetei.

Pe eroul meu îl frământau însă nişte gânduri ciudate. Nu s-ar putea oare, gândea el, ca profitând de atitudinea binevoitoare a guvernatorului, să-i ceară aprobarea de a se retrage din serviciu spre a îmbrăţişa cariera actoricească, întrucât n-avea, pesemne, să se mai ocupe nicieând de literatură în ţara lui, în timp ce, ca actor, avea să se afle şi de-aci încolo în lumea artei şi să activeze cu toată dăruirea în acel domeniu.

V

UN NOU AUDITORIU

Despre intenţia lui de a deveni actor, Vihrov îi scrise şi verişoarei sale (cu atâta stăruinţă îl urmări acest gând), întrebând-o dacă e cazul să-şi dorească acest lucru şi să facă demersuri spre a-l aduce Ia îndeplinire. Drept răspuns primi de la Mary o epistolă aproape ameninţătoare. Verişoara sa îi scria cam aşa: „Oare ţi-ai pierdut minţile, *mon cousin*? Ce ai de gând să faci până la urmă cu propria-ţi viaţă? Tocmai tu să te faci actor! Să ştii că nu ţi-o spun din snobism, totuşi te rog să meditezi foarte bine la pasul pe care ai de gând să-l faci. Cred că-ţi mai aduci aminte ce critic subtil a fost Esper

Ivanâci, or el spunea totdeauna că, în ţara noastră, actorilor li se acordă mai multă importanţă decât o merită şi că raportul dintre ei şi scriitori este aidoma aceluia dintre un executant şi un compozitor: actorii nu trebuie să adauge nimic de la ei: sunt doar obligaţi să interpreteze cit mai bine ceea ce le oferă autorul. Tu însă ii cunoşti prea bine pe autorii noştri şi mai ales temele care îi preocupă astăzi: ce vei spune, de pildă, dacă vei fi nevoit să exprimi sentimentele domnului Koni sau ideile domnului Karatâghin; cred că aş muri de amărăciune dacă te-aş vedea cândva interpretând vreun rol imaginat de aceştia. Sunt chiar de părere că meseria de actor pretinde şi-o anume doză de ignoranţă, pentru ca interpretul.să-şi poată vârî în cap toate inepţiile altora. Adă-ţi însă aminte de cultura ta, de minunatul talent de scriitor cu care te-a înzestrat Dumnezeu. Eşti scriitor, dragul meu, nicidecum actor!... Am chiar impresia că nu îndrăgeşti teatrul decât în măsura în care specificul lui îţi este necesar pentru a prezenta şi descrie personajele pe care le creezi. Ocupă-te, mai bine, în continuare, de rascolnicii tăi, scrie, în sfârşit, o altă lucrare literară, dar nu mai pomeni de actorie!" Vihrov nu se putu stăpâni şi, ducându-se, curând după aceea, la Zaharevski, luă cu el scrisoarea primită şi i-o citi Iuliei.

După ce o ascultă până la capăt, aceasta îşi muşcă buzele şi, un timp, rămase tăcută.

- E tânără verişoara dumneavoastră? îl întrebă apoi.

Până atunci, Vihrov nu discutase cu ea niciodată despre

Mary.

- Nu, răspunse el.

Iulia răsuflă întrucâtva uşurată.

- Am impresia că-i o femeie foarte inteligentă, zise ea.

- Da, e foarte inteligentă! exclamă Vihrov. Mai ales că are şi o cultură temeinică: i-au fost dascăli mulţi

profesori moscoviţi, cunoaşte şi limbi străine, muzică şi este totodată fiica unui om înţelept.

- Ce femeie norocoasă! spuse Iulia, coborându-şi privirea şi părând a fi mai umilă decât era de obicei. Cât de mult mi-aş dori să mă mai cultiv şi eu, măcar oleacă.

... – Consider că v-aţi însuşit suficientă cultură, îi zise el, ca s-o consoleze.

- M-am cultivat mai mult singură, spuse ea, dar aş fi vrut să fiu ca verişoara dumneavoastră.

- Ce vă lipseşte pentru asta?

- In primul rând, nu ştiu limbi străine; la pension ne-au învăţat să flecărim franţuzeşte, dar nici măcar această limbă n-o înţeleg prea bine, iar germana şi engleza nu le cunosc deloc.

- Mda, făcu Vihrov, nu-i bine să nu cunoşti măcar o limbă străină. Numai cu literatura rusă nu ajungi prea departe, şi cel mai bine e să cunoşti limba germană... Nevedomov, un prieten de-al meu, zicea că omul care nu ştie limba germană nu ştie nimic.

- Dar cum aş putea s-o învăţ? Cine să-mi dea lecţii? rosti Iulia, cuprinsă parcă de gânduri triste.

- Eu, de pildă, îi spuse Vihrov, mai mult în glumă.

Iulia se aprinse în obraz de încântare.

- Cred că nici n-ar putea exista pentru mine o asemenea fericire! exclamă ea.

- De ce să nu existe? rosti Vihrov, fâstâcit întrucâtva de un asemenea compliment.

- Pentru că v-aţi plictisi cu mine, zise Iulia.

- Ba n-am să mă plictisesc deloc, răspunse Vihrov.'

Ciudat lucru, cu alţi bărbaţi, *m-lle* Zaharevskaia se purta cu mult curaj şi dezinvoltură; stând însă de vorbă cu Vihrov, devenea blândă, liniştită, docilă.

- Măcar de mi-aţi face favoarea să-mi citiţi lucrarea dumneavoastră!... V-am spus demult că aş vrea s-o ascult,'

Fapt e că Vihrov, speriat de efectul pe care lectura anterioară a lucrării îl produsese asupra Fateevei, se cam

temea s-o mai citească vreunui reprezentant al acelei societăţi provinciale.

- Când îmi aduc aminte cât am suferit din pricina ei,’ nici nu-mi vine s-o mai citesc, zise el.

- Dumnezeule! De vreme ce vă suntem prieteni, vă vom asculta cu mult interes! ripostă Iulia.

- Cum adică, fraţii dumneavoastră vor şi dânşii s-o asculte? o întrebă Vihrov.

- Bineînţeles, răspunse ea roşind. De fapt, nu dorea decât ea, ba chiar din tot sufletul, să-i cunoască lucrarea.’

- De acord, fu nevoit să accepte Vihrov.

întrebat ulterior, Ilarion Zaharevski spuse că va veni bucuros să asiste la lectură; Vissarion îşi exprimă şi el dorinţa de a-l asculta pe Vihrov şi, în seara stabilită, rămase ’intr-adevăr acasă. Aici se cuvine, cred, să-mi cer iertare de la cititor că descriu de mai multe ori atât scenele petrecute la teatru, cât şi lecturile întreprinse de către eroul meu. Dar ce pot să fac?... Prea i se dezvăluia firea în toate acestea: când viaţa îi oferea fie şi cea mai neînsemnată posibilitate de a se manifesta în domeniile amintite, el se şi repezea să profite de prilejul ivit.

Se propuse, deci, ca lectura să aibă loc în cabinetul lui Vassarion, şi acesta, foarte atent, îi pregăti lui Vihrov un pahar cu apă, nişte zahăr şi o lămâie. Pavel instalat în fotoliu, începu să citească. Mai întâi, toţi îl ascultară în tăcere, cu frunţile plecate; numai Iulia se aprindea când şi când la faţă şi tresărea uşor. La pasajul în care soţul eroinei pleacă la ţară să-şi viziteze iubita şi e descrisă întâlnirea care a avut loc, Vassarion îşi privi sora, apoi fratele; fata se fâstâcise niţel, iar după chipul procurorului era greu de ghicit ce anume îi trecea prin minte. Când Vihrov întrerupse pentru un timp lectura ca să se odihnească şi să bea apă, Vissarion se apropie de el şi-i şopti la ureche:

- Vor fi mai multe pasaje dintr-astea, mai frivole?

- Vor mai fi, răspunse Vihrov, crezând că inginerului

asemenea scene îi sunt pe plac.

- In care capitole? continuă să-l întrebe Vissarion.

- în capitolele al cincilea şi al şaptelea, răspunse Vihrov, după ce se gândi puţin.

îndată după aceea, inginerul ieşi din odaie, rugând-o pe sora lui să-l urmeze.

- Când *m-r*. Vihrov va citi capitolele al cincilea şi al şaptelea, te-aş ruga să ieşi din cabinet. Mi-a spus că vor mai fi şi acolo o seamă de frivolităţi.

- Ce fel de frivolităţi? întrebă ea, prefăcându-se că nu-l înţelege.

- Nişte amănunte, pe care o domnişoară nu se cuvine să le asculte.

Iulia zâmbi ironic,

- Vai ce prostii poţi să spui! Parcă n-aş mai fi citit şi alte romane sau nuvele! Ba nici nu mă gândesc să ies din cabinet, ripostă ea, şi reintră în încăperea din care ieşise mai adineaori.

- Înseamnă că nu eşti decât o proastă! îi zise Vissa-’ riori din urmă, apoi, nemulţumit, reveni şi el în cabinet.’

Acolo tocmai se iscase o discuţie, între Vihrov şi procuror, pe tema lucrării citite.

- Nu-i de mirare, zău, că aţi fost exilat pentru această istorisire, opină Ilarion.

- De ce? îl întrebă Vihrov.

- Pentru că acolo totul se duce de râpă: şi familia, şi drepturile, totul, spuse procurorul.

- Vă rog să nu-i ascultaţi pe niciunul şi să citiţi mai departe. Dumnealor nu se pricep la literatură, îl întrerupse Iulia.

- Ia te uită cine se pricepe, replică inginerul, care, de ciudă, nu se mai aşezase pe scaun, ci pe propria sa masă de lucru, bălăbănindu-şi nervos picioarele.

- Poţi fi convins că mă pricep mai bine decât tine! rosti Iulia.

Vihrov îşi reluă lectura. Când ajunse la capitolul al cincilea, inginerul îi aruncă din nou o privire-surorii sale,

ba chiar îi făcu şi un semn, dar ea păru să nu-l observe. Când Pavel începu să citească cel de-al şaptelea capitol, inginerul ieşi el însuşi din cabinet şi, tot timpul cât dură lectura capitolului, se plimbă prin salon, spre a-i demonstra astfel Iuliei că nici măcar el nu era în stare să asculte cele descrise acolo. Cât despre procuror, acesta continuă să asculte cu aceeaşi nepăsare. De fapt se plictisea. Nu era obişnuit să asiste, timp atât de îndelungat, la lectura unei lucrări literare.

In cele din urmă, Vihrov îşi dădu seama de toate acestea şi se opri din citit. Un timp, rămase cu bună ştiinţă tăcut, aşteptând părerile ascultătorilor.

- E o lucrare minunată.! Splendidă! rosti în sfârşit, Iulia.

Auzindu-i aprecierea, procurorul se limită să schiţeze un zâmbet.

- Dumneavoastră nu v-a plăcut? i se adresă Vihrov.

- Nu pot să spun treaba asta, răspunse Zahârevski, dând din umeri, totuşi istorisirea mi-a produs o impresie apăsătoare şi enervantă, într-un cuvânt, dezagreabilă.

- Dar ce impresie vrei să-ţi producă lucrările literare? interveni sora lui. Dacă doreşti atât de mult să rămâi liniştit, atunci nu mai citi nimic. Uite, bea mai bine apa asta îndulcită.

- Totuşi, când am citit alte opere literare, ele nu mi-au produs o impresie chiar atât de neplăcută.

- Ba cam toate îţi produc nu mai ştiu ce fel de impre- » sii! exclamă Iulia. N-ai citit până la capăt nici măcar „Oameni sărmani” de Dostoievski. Mi-ai spus că e o carte plictisitoare.

- Sigur că-i plictisitoare! zise juristul.

- Probabil, că şi Akakii Akakievici al lui Gogol ţi s-ar părea un om plictisitor; dacă l-ai vedea aevea, l-ai compătimi, dar citind despre el ţi s-ar pare plicticos.

- Ba nu, sunt multe cărţi care nu mi se par plictisitoare, replică procurorul, cântărindu-şi, parcă, fiecare cuvânt. Iată, nu demult am citit o lucrare pe care

mi-au trimis-o nişte colegi şi care, bineînţeles, n-o să vadă lumina tiparului; este intitulată „Scene din viaţa Curţii penale” şi-a fost scrisă de Aksakov. Iată o scriere care, într-adevăr, l-ar pune pe gânduri pe oricare.

- Ţi-a plăcut pentru că şi tu ai lucrat la Curtea penală, îl contrazise din nou Iulia. Viaţa şi sufletul omului însă nu le cunoşti, aşa cum nu cunoşti nici gândurile şi nici sentimentele femeilor.

>

Vihrov îşi dădea seama că procurorul nu izbuteşte să înţeleagă ideea nuvelei, de aceea hotărî să-i vină în ajutor.

- După ultimele cuvinte pe care le-aţi rostit, am înţeles că recunoaşteţi importanţa unor scrieri’ care au o semnificaţie socială, care au un substrat, după cum se exprimă astăzi, în mod prudent, criticii.

- Da, o recunosc, răspunse procurorul.

- Să ştiţi că aceeaşi semnificaţie o are şi lucrarea mea; am scris-o cu gândul de a apăra drepturile femeii. Iar în cuprinsul celeilalte lucrări pledez împotriva iobăgiei.

- Bine, dar cum puteţi apăra drepturile femeii descriind doar câteva scene, fie ele şi revoltătoare _?.

- Dar cum pot acţiona „Scenele din viaţa Curţii penale” asupra legislaţiei noastre?

- Păi cel care citeşte lucrarea aceea îşi dă seama pe dată ce absurdităţi se petrec acolo.

- Le va citi şi pe ale mele şi-şi va da seama la fel de bine că vorbesc şi eu despre nişte lucruri îngrozitoare.

- Şi ce veţi realiza cu asta? Vreau să spun că pentru celelalte cazuri – nişte cazuri penale – se pot emite legi noi.

- Eu voi contribui la îmbunătăţirea moravurilor: citindu-mi lucrarea, societatea va ajunge să-şi recunoască mârşăviile cu care până acum se împăca foarte uşor.

Procurorul nu rămase totuşi prea convins; îl

nemulţumea mai ales faptul că scrierea lui Vihrov produsese asupra lui o impresie dezagreabilă.

- Bine, dar, citindu-l pe Gogol, nu rămân cu o impresie tot atât de supărătoare, deşi îşi bate joc şi el de moravurile noastre.

- Explicaţia e foarte simplă: la Gogol este vorba de o comedie. Un scriitor poate produce asupra cititorului impresii diferite, în funcţie de natura operei sale: fie comică, fie tragică. în primul caz, intenţia lui este ca publicul să se prăpădească de râs, iar în al doilea, să plângă, îndurerat. Chiar şi retorica antică spune că tragedia trebuie să trezească în spectator sentimente de dragoste şi compătimire.

- Iar impresia pe care ţi-o lasă tragedia e mult mai înălţătoare decât cea lăsată de comedie, interveni Iulia.

Procurorul se mulţumi să înalţe din umeri. Nici acum nu era pe deplin convins.

Cât priveşte pe inginer, acesta tăcea mâlc, parcă adunându-şi puterile spre a se dezlănţui cu şi mai multă vehemenţă asupra celor scrise de către eroul nostru.

- Dumneavoastră ziceaţi adineaori, începu el în sfârşit, adresându-i-se cu un aer meditativ lui Vihrov, dumneavoastră ziceaţi că aţi scris toate acestea cu intenţia de a îndrepta moravurile. Permiteţi-mi să obiectez, aducându-vă mai întâi un exemplu: aş reuşi eu oare să introduc respectarea o *-dinei şi curăţeniei pe străzile oraşului, dacă aş da la iveală, in faţa tuturor, murdăria care ar exista, să zicem, în propria mea casă? Dimpotrivă, eu consider că mi-aş realiza.

intenţia numai atunci, când aş duce gunoiul undeva mai departe, într-un loc ferit. La fel, zic eu, se întâmplă şi cu moravurile: pe oameni nu-i poţi aduce la virtute absolută, dar dacă ei s-ar purta mai discret, mai cu prudenţă, atunci şi moravurile s-ar îmbunătăţi.

- Halal îndreptare a moravurilor!... zise Vihrov, zâmbind.

- Chiar aşa! Ce îndreptare o mai fi şi asta? îl susţinu

şi procurorul.

- Dimpotrivă, moravurile s-ar deteriora şi mai mult. Fratele meu ar dori să-i facă pe toţi nişte iezuiţi, li se alătură şi Iulia.

Inginerul se fâstâci: îşi dădu seama că-l cam luase gura pe dinainte. în sinea lui însă, gândea chiar aşa.

- Povestirea dumneavoastră, reluă el adresându-i-se acum direct lui Vihrov, în loc să îndrepte moravurile, poate doar să le altereze şi mai mult; mă miră curajul de care a dat dovadă sora mea, ascultând tot ce aţi citit. Daţi-i însă unei fete de pension să facă ea lectura acestei lucrări şi Dumnezeu ştie ce îi va mai trece prin minte, după aceea.

De astă dată Iulia nu mai putu să-i ia apărarea lui Vihrov; gândi însă, înciudată: „Ca să vezi ce om e fratele ăsta, al meu! De vorbit faţă de mine, vorbeşte orice, fără să se ruşineze câtuşi de puţin, dar dacă am stat aici să ascult povestirea, lucrul ăsta i se pare a fi cu totul indecent!”

- Ce-ar putea adică să-i treacă prin minte?! ripostă Vihrov. Viciile eu le-am descris sub un aspect deloc atrăgător.

- E de ajuns că vorbiţi despre ele, că le spuneţi pe nume.

- Dacă n-am. spune viciilor pe nume şi n-am vorbi despre ele, atunci chiar că n-am mai avea nimic de scris.

- O, Doamne, puţine sunt oare lucrurile despre care se poate scrie?! Doar a putut să fie scris, de pildă, „Contele de Monte Cristo” fără să se pomenească acolo de vreun viciu! ajunse, în sfârşit, inginerul şi la romanul lui preferat, încântându-l acolo mai ales bogăţia lui Monte Cristo, care putea să trăiască în voia lui, să petreacă şi să cumpere tot soiul de lucruri; aceste amănunte îi zgândăreau imaginaţia.

- Văd că aveţi acelaşi gust cu *m-lle* Prâhina, murmură Vihrov, înciudat.

- Chiar aşa, confirmă şi Iulia pe un ton ironic.

- Nu ştiu cine o mai fi şi Prâhina asta; eu nu vă spun decât ceea ce simt şi gândesc, zise inginerul.

Văzând că disputa se poate prelungi la nesfârşit, Vihrov îşi luă caietul, îi salută pe toţi cei de faţă şi, cu toate rugăminţile lui Vissarion de a lua împreună cu ei masa de seară, cu toate privirile înflăcărate pe care i le arunca Iulia, se retrase. Era într-o stare sufletească din cele mai proaste, deşi' nu putea spune că-l afectaseră prea mult aceste păreri: stând să le analizeze cu mai multă luciditate, îşi dădu seama că cei care dispuneau de o cultură universitară făcuseră asupra lucrării sale nişte aprecieri deosebit de favorabile, prin urmare, aici nu era vorba decât de opoziţia dintre concepţiile celor trecuţi prin universitate şi concepţiile celorlalţi. Faptul care îl necăjise cel mai mult însă, consta în aceea că, după această nouă lectură, lucrarea i se păru departe de a fi tot atât de atrăgătoare, ca atunci când o scrisese şi când o citise pentru întâia oară Fateevei. „Da, nu mi-a prea izbutit!" gândi cu tristeţe, fără să-şi dea seama că nu opera lui era slabă, ci că măiestria lui artistică suise pe o nouă treaptă a calităţii, că ajunsese el însuşi să se depăşească din acest punct de vedere. Oricum însă, renunţă cu totul, pentru moment, la preocupările sale literare şi fu bucuros când primi de la guvernator o misivă cu următorul conţinut:

„Mi s-a adus la cunoştinţă că ţăranul Parfen Ermolaev din satul Vâtegra şi-a asasinat nevasta, această crimă fiind însă clasată de către poliţia locală. Aşa stând lucrurile, dispun ca înălţimea voastră să se deplaseze neîntârziat în satul Vâtegra şi să procedeze acolo la o anchetă foarte drastică. Cazul a fost, dealtfel, înaintat spre cercetare şi tribunalului judeţean."

Lui Vihrov îi aduse satisfacţie nu numai faptul că avea să întâlnească la Vâtegra un ucigaş în carne şi oase, ci şi [gândul la eforturile pe care urma să le depună spre a demonstra că acolo a fost comis, într-adevăr, un asasinat, lân aceeaşi seară se duse la familia Zaharevski

şi, găsindu-i pe toţi acasă, îi înştiinţă că se pregăteşte de plecare. Pe Iulia, această veste avu darul s-o sperie şi s-o întristeze.

- Şi cât timp veţi rămâne acolo? îl întrebă ea.

- Nu ştiu, s-ar putea să zăbovesc şi o lună întreagă! îi răspunse Vihrov.

- O lună!... exclamă Iulia. N-aţi putea grăbi cercetările, ca să reveniţi mai grabnic?

- Mă îndoiesc!... răspunse Vihrov cu nepăsare.

Iulia rămase cu totul descumpănită: procurorul păru să arate şi el mai grav ca de obicei; până şi inginerul cel nepăsător rămase acum întristat şi-şi tot rodea unghiile. Discuţia lâncezi.

- înseamnă că nu-mi veţi citi până la capăt lucrarea dumneavoastră, spuse la un moment dat Iulia.

- Nu, n-am să mai pot, îi răspunse Vihrov.

- Daţi-mi-o, cel puţin, s-o citesc chiar eu.

- Ar putea să rămână la dumneavoastră; v-o pot dărui.

- Dăruiţi-mi-o, rosti Iulia, zâmbind.

- Bine, făcu Vihrov şi, chemând servitorul, îi porunci să-i aducă din cabinet caietul.

Servitorul i-l aduse.

- Scrieţi-mi o dedicaţie, îi ceru Iulia.

Vihrov scrise pe prima pagină: „Unicei ascultătoare care a apreciat favorabil această scriere, din partea autorului".

Amândoi fraţii Zaharevski asistară la această scenă tăcuţi şi încruntaţi.

Scurt timp după aceea, Vihrov îşi luă rămas bun de la toţi, urmând ca a doua zi să plece dis-de-dimineaţă.

După plecarea lui, fraţii Zaharevski continuară un timp să păstreze tăcerea.

i – Ce să-i scriu lui tata: că pleci sau că mai rămâi? o întrerupse în cele din urmă Vissarion, adresându-se surorii sale.

întrebarea păru s-o irite.

- Am să-i scriu chiar eu. Tata trebuie să înţeleagă pentru ce doresc să mai rărnân, îi răspunse ea. Pe tine, prezenţa mea nu te stinghereşte? adăugă apoi, de astă dată cu un zâmbet.

- De ce să mă stinghereascâ? bombăni el. Nu despre mine e vorba. Mă întreb, doar, când şi cum se vor termina toate astea?

- Poate niciodată şi în niciun fel, îi răspunse Iulia crispându-şi din nou buzele.

- Atunci ce rost are toatăcomedia asta? se revoltă inginerul.

- Dacă eu mă simt bine aşa, nu înţeleg de ce te deranjează asta pe tine? spuse Iulia.

- In atitudinea lui eu nu văd nimic altceva decât o simplă politeţe, rosti procurorul.

- Şi eu la fel! se grăbi să spună inginerul.

- Şi eu aşijderea! îi ţinu isonul Iulia, cu o ironie amară.

- Bine, dar la ce rezultat o să ducă toată povestea asta? întrebă inginerul.

- De unde vrei să ştiu? zise Iulia şi ochii i se umplură de lacrimi.

Amândoi fraţii schimbară o privire între ei,, apoi încetară să mai discute pe această temă.

VI

CRIMA

La drept vorbind, eroul meu nu ştia deloc cum să abordeze misiunea ce i-a fost încredinţată, de aceea, venind în micul orăşel, capitala judeţului în care avusese loc crima, îi trecu prin minte să-l cheme la el pe grefierul tribunalului judeţean, ca să preia de la acesta dosarul care fusese întocmit în legătură cu cazul din Vitegra.

Ca urmare, la Vihrov se prezentă un domn înalt, uscăţiv şi cu totul pleşuv.

- T- La dumneavoastră se află dosarul privitor la cazul ţăranului Ermolaev, care şi-a omorât nevasta? îl întrebă y.ihr.ov, intrând direct în subiect.

- Noi l-am denumit „Cazul morţii subite a nevestei ţăranului Ermolaev”.

- E un caz cam suspect, zise Vihrov.

Grefierul nu făcu decât să înalţe din umeri şi să ofteze?

- Să ştiţi că nu e pentru prima oară când poliţia noastră dispune în felul ăsta; am tot trimis reclamaţii la conducerea guberniei, dar degeaba!

- Şi-atunci eu cum să procedez Dispoziţia guver^ natorului nu cuprinde niciun fel de indicaţii.

Grefierul schiţă un zâmbet.

- Eu cred că mai marele guberniei a aflat treaba asta cam în felul următor, începu el pe un ton meditativ, ba chiar cu o oarecare şiretenie. La noi, la tribunal, lucrează de puţină vreme un seminarist, venit chiar de prin părţile unde a fost făptuită crima. Şi-ntr-o zi băiatul ne-a relatat nişte amănunte, care meritau toată atenţia: „Mă plimbam, zice, odată pe câmp, acolo, pe la noi... ştiţi cum obiş-- nuim noi, seminariştii, să ne mai plimbăm câteodată..? Văzând pe-a colo un cioban, m-am dus să-i cer un foc, ca să-mi aprind pipa. între timp a venit acolo şi-un alt cio-; ban, ăstălalt fiind din satul Vâtegra; ciobanul nostru l-a întrebat: «Ce-ai păţit, zice, de ai ieşit astăzi aşa târziu cu turma?» «N-am putut să ies mai devreme, i-a răspuns acela, căci azi noapte feciorul lui stăpânu-meu şi-a omorât nevasta». Ciobanii, ştiţi cum e pe la noi, sunt hrăniţi de întreaga obşte: fiecare sătean îl ţine la el acasă cam câte-o săptămână. Şi ăsta, tocmai atunci, stătea, la Parfen Ermolaev...” Ne povestea seminaristul toate acestea, iar eu eram cu ochii chiar în dosarul cu pricina. Acolo totul arăta bine şi frumos: sta scris foarte limpede cum că Parfen Ermolaev avusese o nevastă cu care trăise în bună înţelegere şi că ea s-a pristăvit pentru că aşa a fost voia lui Dumnezeu. Atât de tare m-a înfuriat treaba asta, încât m-am gândit o clipă să cer completări la dosar. Mi-am dat seama însă că ar fi o intervenţie zadarnică, şi-atunci i-am spus tinerelului

ăluia (care tocmai se gătea să se ducă în capitala guberniei ca să vadă ce se mai întâmplă cu numirea lui) cam aşa: „Du-te, zic, şi povesteşte toate acestea guvernatorului!;i Băiatul se vede că s-a dus şi i-a povestit.

- înseamnă că trebuie mai întâi să discut cu ciobanul, zise Vihrov.

- Fără doar şi poate, întări grefierul. Să ştiţi că nici expertiza medico-legală n-a fost făcută.

- Voi proceda şi la această expertiză.

- Legea o consideră cu totul necesară... Se zice că în legătură cu acest caz ispravnicul a încasat o mie de ruble, adăugă grefierul. Uite aici îmi stă poliţia asta a zemstvei! exclamă apoi, ducându-şi palma la gât. Mi-a făcut numai sânge rău, mi-a scos sufletul...

Intr-adevăr, poliţia zemstvei îi producea mari suferinţe bietului grefier: ocupând acel post de vreo douăzeci şi cinci de ani şi examinând astfel, aproape zilnic, acţiunile întreprinse de către cei de la poliţie, socotea, mai bine zis se aştepta, ca aceştia să se arate măcar o dată recunoscători faţă de dânsul, dar poliţiştii se încăpăţânau să nu-i dea nici măcare o copeică.

- De unde a putut să ia ţăranul acela o mie de ruble, ca să-i dea ispravnicului? îl întrebă Vihrov.

- Vedeţi dumneavoastră, aici e o altă treabă! zise grefierul. Cel puţin aşa vorbea lumea prin târg. Tânărul ăsta, adică ucigaşul, s-a învoit pentru o sumă de bani, încă înainte de crimă, să plece recrut în locul feciorului unui ţăran bogat; de aceea mă întreb: nu cumva o fi plătit ăla o mie de ruble, ca să-l scape.

- S-ar putea! spuse Vihrov, apoi, rugându-l pe grefier să-i trimită dosarul, îl lăsă să plece la tribunal.

Slujitorul zeiţei Themis mai aruncă nişte vorbe de ocară la adresa poliţailor, apoi îl părăsi şi, scurt timp după aceea, îi trimise dosarul cerut. între timp, Vihrov întocmi o adresă către medicul legist, invitându-l să examineze corpul neînsufleţit al ţărancei Anna Petrovna,

după care, fără a mai pierde vremea, se urcă în diligenţă şi plecă din oraş. Spre revărsatul zorilor, ajunse la Vâtegra. Procedeele perfide fiind potrivnice firii sale, coborî chiar la poarta ucigaşului, intră în ogradă şi porunci să fie chemaţi toţi ai casei. Veni tatăl lui Parfen, un om vârstnic, bătrâna lui nevastă, precum şi o tânără slujnică. Flăcăul lipsea.

- Unde ţi-e feciorul? îl întrebă Vihrov pe mujic.

- A plecat după nişte fân, îi spuse acesta. Părea cam încurcat.

Chiar atunci, Vihrov aruncă din întâmplare o privire pe fereastră şi văzu că un tânăr se tot lipea de zidul casei, încercând, parcă, să se ascundă.

- N-o fi el acela? i se adresă moşului.

- Ia te uită, e chiar el, răspunse acesta şi slobozi un râs nefiresc...

- – Cheamă-l aci, porunci Vihrov.

Bătrânul ieşi din odaie.

Mama băiatului stătea cu capul plecat, iar slujnica îşi tot repezea privirile în lături. Flăcăul intră, însoţit de tatăl său. Se vede că încerca să-şi dea curaj, să pară îndrăzneţ; era un tânăr cu părul bălai, cu trăsături mărunte şi destul de neplăcute la vedere. Măsurându-l cu privirea, Vihrov se convinse că el e criminalul. Porunci ca vătăşelul să-l ţină sub observaţie, ordonând apoi să fie chemat ciobanul despre care i se vorbise. Ciobanul se înfăţişă. Era o namilă de mujic, cu gâtul şi obrazul atât de arse de soare, încât ceafa aproape că i se inflamase; purta nişte încălţări din piele, prinse, ca să nu cadă, cu nişte curele înfăşurate în jurul gambelor. Caftanul îi era cenuşiu, peticit şi răspândea în jur un miros de lucru jilav, ca un vraf de ciuperci. Intrând în izbă, lăsă după el urme mari de noroi.

- Ca să vezi cum s-au înnoroit, blestematele! spuse el privindu-şi încălţările murdare.

Mai întâi, Vihrov, neluând cuvenitele măsuri de precauţie, nu-l expedie afară pe moşneg (flăcăul, maică-

sa şi slujnica ieşiseră chiar ei din odaie) şi începu să discute cu ciobanul, de faţă cu acesta.

- Dormi aici? îl întrebă el.

- Nu, nu mai dorm, răspunse ciobanul cu o voce înfundată.

. – Dar cum o ducea tânărul de aici cu nevastă-sa ştii Cumva? Se înţelegeau bine sau nu?

De un' să ştiu treaba asta? răspunse ciobanul, încruntându-se.

Ba eu am aflat că o ştii prea bine. Ai spus chiar că flăcăul ăsta şi-a omorât nevasta, ripostă Vihrov.

Ciobanul îl privi pe sub sprâncene drept în faţă, apoi îşi mută ochii spre bătrânul de alături, tatăl ucigaşului. „Vihrov înţelese şi-i spuse moşului să iasă din odaie. Rămase singur cu ciobanul.

- Ei, cum e? Şi-a omorât flăcăul nevasta au ba? îl întrebă, iscoditor.

Ciobanul tăcu, mărginindu-se să dea afirmativ din cap.

- Cum a omorât-o? Cu ce a dat în ea?

Ciobanul îşi duse mina la gât şi-şi strânse beregata.

- A gâtuit-o sau a sufocat-o cu vreo pernă?

Ciobanul tăcu şi de data asta, doar îşi întinse mina spre Vihrov.

Pavel îi pricepu gestul.

- Altceva nu mai ştii nimic?

- Nimic, răspunse ciobanul.

Vihrov,, până una alta, îi dădu drumul.

La plecare, ciobanul mai aşternu odată pe jos nişte urme mari de noroi.

- Iertaţi-mă, spuse el, privind la Vihrov şi zâmbind cu jumătate gură.

Scurt timp după aceea, sosi şi doctorul. Se nimeri să fie chiar Ţapkin, care nu arăta schimbat decât prin aceea că-şi lăsase acum nişte favoriţi respectabili... Faţă de Vihrov se comportă ca şi cum nici nu l-ar fi cunoscut, dar acesta nu se putu reţine şi-i zise:

- Altcândva ne-am întâlnit la o femeie nefericită în viaţa ei conjugală, iar acum ne întâlnim din nou la o femeie, omorâtă însă de bărbatul ei.

Câteva clipe doctorul rămase tăcut. Păru jenat de re-; marca lui Vihrov.

- Acum sunt căsătorit, îi spuse în cele din urmă.

„ – Am auzit, dădu din cap Vihrov.

Ajutat de Zaharevski, micuţul doctor se transferase în acea gubernie, întrucât tânăra lui soţie nu acceptase sub niciun motiv ca el să mai locuiască prea aproape de vechea lui pasiune.

- Trebuie să dezgropăm cadavrul şi să-i facem autopsia, zise Pavel.

- Da, răspunse doctorul cu importanţă. Ca cei mai mulţi oameni scunzi de statură, căuta, umflându-se în pene, să-şi suplinească puţinătatea trupului.

Pentru deshumare, Vihrov porunci să fie chemaţi toţi cei care, la prima anchetă, semnaseră ca martori.. Se adunară vreo doisprezece mujici, unii -roşcovani* alţii bălani sau negricioşi, unii uscăţivi, alţii îndesaţi. Pe chipurile tuturor însă se citea neliniştea.

Vihrov le porunci să ia cu ei câteva cazmale şi lopeţi, pornind după aceea cu toţii spre satul-unde fusese îngropată victima, şi care se afla cârn la o verstă depărtare de satul. Vâtegra. Doctorul îşi manifestă dorinţa să meargă şi el.

Pe drum, Vihrov intră în vorbă cu martorii.

- Se zice, oameni buni, că femeia asta a fost omorâtă de bărbatul ei...

- Dumnezeu să mai ştie, tăicuţă, răspunseră mujicii într-un glas.

- Ba o ştiţi şi voi! zise Vihrov pe un ton dojenitor.

Mujicii tăcură mile.

- Cum de aţi putut declara că flăcăul ăsta a trăit cu ea în bună înţelegere şi că între ei n-a existat ceartă?

- Nu, domnule, noi n-am spus aşa ceva, ripostă unul dintre mujicii, care părea mai sprinten la minte decât

ceilalţi.

- Cum n-aţi spus? Am aici declaraţiile voastre! şi Vihrov le citi procesele-verbale.

- Ba da, domnule, continuă acelaşi mujic, roşind uşor, aşa am spus: că nu ştim. Domnul ispravnic şi domnul şef al poliţiei ne-au întrebat şi dumnealor: „L-aţi văzut vreodată pe Parfenka bătându-şi nevasta?" Iar noi am zis: „N-am văzut, cum era să vedem? Astea-s treburi de familie, parcă s-apucă cineva să-şi bată nevasta afară, pe uliţă? Pentru asta-i loc în casă; acasă ţi-o baţi!"

- Ba nu, voi aţi declarat altceva. Aţi declarat că cei doi au trăit totdeauna în pace şi în bună înţelegere.

- Cum să declarăm una ca asta! ripostă acelaşi mujic, roşind din ce în ce mai mult. Noi, domnule, suntem oameni fără carte; de unde să ştim ce scrieţi dumneavoastră acolo; puteţi să scrieţi tot ce vă doreşte inima. Noi suntem nişte oameni neluminaţi.

- Dar cel care a semnat cu mina lui pentru voi toţi e un om care ştie carte şi era de datoria lui să vă citească cele ce-au fost scrise acolo! ripostă Vihrov. Cine v-a semnat declaraţia? Văd că semnătura e a unuia, Grigori Fedoseev.

- Eu mi-s acela, răspunse unul dintre martori, un mujic prizărit şi scălâmb.

- Ian ascultă: când am spus noi aşa ceva? i se adre-; sară ceilalţi.

- Păi n-aţi spus? Chiar aşa aţi şi spus, se răsti la ei mujicul.

- Ba n-am spus niciodată aşa ceva; n-ai decât să răspunzi tu pentru asta! zise mujicul, mai sprinten la minte.

- De bună seamă că n-am şpus-o! confirmară şi ceilalţi.

Omuleţul se înfurie de-a binelea.

- Cum n-aţi spus-o, dracilor, diavoli ce sunteţi! Vinul ălora aţi ştiut să-l beţi, iar acum ziceţi că n-aţi spus nimic!...

- Care vin, ce tot umbli cu minciuni, nătărăule, încercă să-l domolească mujicul mai înţelept.

- Despre ce fel de vin e vorba? întrebă Vihrov.

- Păi acela, domnule, pe care-l cumpărase Feodor Romanici. Cică sunt şmecheri dumnealor! Ar voi să trag numai eu ponoasele!…

- Cine-i Feodor Romanici? întrebă Vihrov.

- Ţăranul care l-a plătit pe Parfenka să plece recrut.

- De ce-l amesteci pe Feodor Romanici? Ce-ai cu el, nărodule, porc ce eşti! interveni brusc un mujic înalt.

- Porc eşti tu! De ce mă ocărăşti? Că doar tu eşti ăla de le-ai învârtit pe toate.

- Nu zău? Chiar eu să fiu ăla? făcu mujicul cel înalt, străduindu-se să pară amuzat.

Intre timp, ajunseră în sat şi-o luară spre cimitirul aflat chiar lângă biserică. Unul dintre mujici îi arătă lui

Vihrov mormântul victimei. Pe mormânt era înfiptă o cruce nou-nouţă. Vihrov trimise după parohul bisericii, pentru ca acesta să îngăduie deshumarea.

Parohul acceptă. Mujicii se apucară să scoată crucea. Se vedea limpede că nu le vine la îndemână să facă o asemenea treabă, iar mujicul cel înalt nici măcar nu se apropie de mormânt. Vihrov urmări şi el o vreme cum se adânceşte groapa, dar în clipa când una din cazmale se izbi de ceva tare, simţi o involuntară repulsie, se întoarse cu spatele şi nu se mai uită deloc spre mormânt; doar îl auzi strigând pe mujicul cel scălâmb, care lucra mai sârguineios decât ceilalţi şi care coborâse acum chiar pe fundul gropii:

- Aduceţi mai repede frânghiile, că m-apucă strănutul!

Scurt timp după aceea, Vihrov îndrăzni totuşi să arunce o privire peste umăr şi văzu că sicriul fusese scos afară, iar mujicii se’ şi îndepărtau ducându-l pe umeri. Porni şi el în urma lor. Popândăul de doctor, care până atunci stătuse pe marginea gropii cu mâinile încrucişate, *ă la* Napoleon, şi admirase priveliştea din jur, se luă după

el.

Ducând sicriul, mujicii, după obiceiul rusului de a zeflemisi la orice treabă, oricât de neplăcută ar fi ea, nu izbutiră nici de astă dată să se stăpânească şi se porniră pe glume.

- Grigori Fedoseevici, ia începe tu cu bocitul, că eşti mare meşter la aşa ceva! spuse un flăcău, adresându-se scălâmbului.

- Meşteri sunteţi voi, dracilor, ripostă acesta, suduindu-i.

- De ce înjuri, frăţioare; duci coşciugul şi înjuri? Şi mai zici că eşti ştiutor de carte, îi reproşă flăcăul.

- Lui îi place să bocească numai când e vorba de colivă şi de blinele, remarcă un altul. Altminteri tace mâlc!

- Las' că tu ai boci şi mai tare! îl ocări Grigori Fedoseici.

Ceilalaţi îşi zâmbeau pe sub mustaţă şi numai mujicul cel înalt mergea tot timpul tăcut şi încruntat, străduindu-se chiar să rămână în urma celorlalţi.

2ă4

Văzând că sicriul le este adus înapoi, cei din casa lui Parfen Ermolaev, şi mai ales slujnica, pesemne că se înfricoşară de-a binelea.

- Ia te uită, măicuţă, ăştia ne aduc înapoi coşciugul Annei! exclamă fata, adresându-se bătrânei.

- Oh, fir-ar ei să fie... Doamne iartă-mă! rosti aceasta.

- Au dezgropat-o pe Anna şi ne-o aduc acasă! spuse şi bătrânul, intrând în izbă.

- Unde s-o punem, măicuţă? Unde s-o punem? întrebă slujnica.

- Nu mai ştiu! răspunse bătrâna.

Cit despre Parfen, acesta şezuse până atunci la poartă pe o stivă de buşteni, păzit de un vătăşel. Când văzu oamenii apropiindu-se cu sicriul, păli, sări în picioare, îşi scoase căciula şi se închină.

Doctorul intră cel dintâi în casă, trecu din odaie în odaie şi, în cele din urmă, porunci să i se golească o cămăruţă mică, dar mai luminoasă decât celelalte.

Mujicii puseră acolo câteva scânduri pe două capre şi peste ele aşezară sicriul. Vihrov vru mai întâi ca sicriul să fie deschis chiar de ucigaş, apoi îşi spuse că o asemenea treabă ar fi pentru el o adevărată tortură, de aceea capacul coşciugului fu săltat tot de mujicul cel scălâmb.

- Ăştia caută acum să mă facă ţap ispăşitor, înălţimea voastră, zise el, văzând că a rămas doar cu Vihrov în odaie. Dar Maica Domnului mi-e martoră că pentru semnătura aia, a mea, n-am căpătat decât douăzeci şi cinci de copeici.

- Spune-mi, cine-i omul acela înalt, cu care te-ai «ioj rovăit adineaori? îl întrebă Vihrov.

- Păi e chiar feciorul mujicului care l-a ademenit pe Parfenka să plece recrut; de aia nu-i prea vine la socoteală ceea ce-i spun, zise mujicul. Hei, dracilor, strigă el apoi pe fereastră, adresându-se celorlalţi martori aflaţi pe uliţă, ia veniţi de m-ajutaţi să scot moarta din coşciug.

Oamenii intrară alene şi fără chef în cămăruţă şi, mai curând azvârliră din sicriu cadavrul, decât îl scoaseră de acolo. După aceea veni şi doctorul. Acum îşi lepădase surtucul, îşi suflecase mânecile cămăşii, îşi pusese un şorţ de piele, iar în mâini ţinea un fierăstrău şi un cuţit şi cu toată statura lui măruntă, părea de-a dreptul înfricoşător. Fără a mai’ sta pe gânduri, scoase de după curea o foarfecă şi tăie cu ea giulgiul de pe cadavru, apoi sarafanul şi cămaşa; despică apoi mânecile acesteia şi le desfăcu larg pe toate. Martorii îşi întoarseră privirile; până şi mujicul cel scălâmb îşi feri ochii. Vihrov făcu un efort deosebit ca să se poată uita la moartă, dar nu izbuti să observe decât că femeia era încă foarte tânără şi deloc urâtă.,

, – N-aţi binevoi să notaţi rezultatele expertizei? i se

adresă cu emfază doctorul. Hei, deschideţi-vă şi voi ochii, le spuse apoi mujicilor, pe un ton sever.

Vihrov se aşează şi se pregăti să scrie.

- Pe ţeastă, chiar în creştetul capului, începu doctorul cu glas tare, de parcă ar fi dictat, atingând totodată capul cadavrului, e o fractură mare, produsă parcă de un corp tare şi rotund. Uitaţi-vă şi voi, li se adresă el, din r >u, martorilor.

Câţiva dintre aceştia, printre care şi mujicul cel scălâmb, veniră mai aproape, se uitară, apoi se retraseră.

- Ei, dar asta-i prea de tot! rosti la un moment dat doctorul, ca pentru sine, apoi reîncepu să dicteze: Urechea dreaptă e ruptă până la jumătate; pe gât sunt trei pete cu simptome vădite de echimoză; în piept sunt fracturate şi îndoite spre interior două coaste; există leziuni la inimă şi plămâni. Organele interne nici nu trebuie văzuţe. Moartea a survenit în urma celor constatate. Sunteţi de acord cu mine?

Martorii nu-i răspunseră: Mujicul cel înalt parcă ar fi vrut să zică ceva, se vede însă că-i lipsi curajul s-o facă.

- Să vină acum soţul victimei şi cei ai casei, să se uite şi ei.

Vihrov porunci ca aceştia să fie aduşi în odaie.

Intrară cu toţii în afară de slujnică. Tânărul tremura din tot corpul.

- Uitaţi-vă! le spuse doctorul şi le arătă capul moartei. Uitaţi-vă şi aici, le indică el urechea sfârtecată. Iar aici sunt două găuri mici, cam de un *verşok* şi jumătate. Ei, şi-acum, după ce aţi văzut totul, semnaţi acolo, adăugă el, arătându-le cele scrise de Vihrov.

Acesta le citi clar şi cu glas tare rezultatele expertizei. Flăcăul, care stătuse tot timpul cu spatele spre cadavru, păru că nu vrea să audă nici cele citite. Doctorul stărui apoi ca toţi cei de faţă să întindă mâna către mujicul cel scălâmb, arătând astfel că-i acordă încredere să semneze în locul lor; pe lingă importanţa ce

şi-o dădea, medicul era, pesemne, şi un mare formalist. – – înălţimea voastră, n-oi avea oare necazuri cu povestea asta? îl întrebă mujicul pe Vihrov.

- N-ai să păţeşti nimic, îl asigură acesta.

între timp, doctorul ceru să i se aducă apă; păstrând aceeaşi expresie gravă, se spălă pe mâini, îşi scoase apoi şorţul, aşeză instrumentele într-o lădiţă, după care, fără să rostească vreun cuvânt, îl salută numai pe Vihrov, se urcă în trăsurica lui şi porni spre casă.

După plecarea doctorului, cadavrul trebui să fie din nou dus la cimitir şi îngr'opat acolo.

- Aşezaţi victima în sicriu şi duceţi-o la mormânt, li se adresă Vihrov martorilor, dar aceştia refuzară categoric şi începură să vocifereze.

- Să ne iertaţi, înălţimea voastră, ziseră toţi într-un glas. dar şi aşa ne-am chinuit destul; data trecută ne-au tot sâcâit întruna pentru treaba asta, iar acum suntem din nou puşi pe drumuri.

- N-au decât s-o ducă singuri!... Moşul, de pildă, nu face în casa asta nicio treabă, adăugă mujicul cel scălâmb.

- Bine, bine, am s-o duc eu, răspunse bătrânul, aruncând în jur o privire neliniştită. Numai să-mi daţi o mină de ajutor barem s-o pun în coşciug, se adresă el martorilor.

- La asta te-om ajuta, răspunse scălâmbul şi, până la urmă, fu singurul care puse mâna să-l ajute.

- Nu după mult timp, Vihrov îi văzu pe amândoi urcând sicriul într-o căruţă veche, înhămând la ea un cal şi pornind cu iuţeală spre cimitir.

UCIGAŞUL

în aceeaşi zi, Vihrov începu ancheta. Martorii de până atunci, evitând să mai fie interogaţi o dată, se îrnprăştiară care încotro. Pavel fu nevoit să cheme alţii, apoi invită preotul, rugându-l ca ei să. depună jurăminte' Preotul veni îmbrăcat într-o sutană nou-nouţă dar

mototolită, şi, ca să arate mai frecheş, îşi dăduse cu cvas pe păr. Avea un chip lătăreţ, iar în ochi i se citea o expresie de nespusă blândeţe. în odaie se adunaseră vreo doisprezece oameni.

- Povăţuiţi-i, părinte, să spună adevărul şi puneţi-i apoi să depună jurământul! zise din nou Vihrov.

Preotul aşeză pe masă evanghelia, îşi petrecu peste cap patrafirul şi li se adresă mujicilor cu un glas ciudat de nefiresc:

- Voi, cei de faţă, trebuie să spuneţi adevărul, altminteri veţi fi pedepsiţi şi lipsiţi pe veci de împărăţia cerurilor. Iar dacă veţi spune adevărul, atunci Dumnezeu vă va răsplăti. Trebuie să mărturisiţi totul, fără să ascundeţi nimic, pentru că a ascunde e totuna cu a minţi! Ei, şi acum aşezaţi-vă degetele în cruce şi ridicaţi mâinile!

Mujicii îşi încrucişară cam stângaci degetele şi ridicară cu toţii mâinile.

- Repetaţi după mine! rosti preotul şi o luă bisericeşte: „Făgăduiesc şi jur!”

Mujicii bolbofosiră ceva de neînţeles.

- Şi-acum sărutaţi evanghelia.

Sărutară cu toţii evanghelia, unii chiar de mai multe ori.

Preotul îşi scoase patrafirul, înfăşură cu el evanghelia şi se pregăti să plece.

- Mai rămâneţi, părinte. Aş dori să asistaţi la anchetă, căci am rămas singur, îl opri Vihrov.

- Bine, răspunse preotul şi se aşează pe laviţă.

Vihrov li se adresă ţăi’anilor:

- Spuneti-mi, cum s-a purtat Parfen Ermolaev cu nevasă-sa: bine sau rău?

- Păi, înălţimea voastră, se oferi să răspundă unul dintre ei, un om cu o figură comună, care părea mare amator de stat la taclale, dacă e să spunem adevărul, atunci aflaţi că. după cum se zvoneşte, prea mare înţelegere n-a fost între ei.

- L-aţi văzut vreodată lovind-o sau adresându-i vorbe urâte?

- Asta n-am mai avut cum s-o vedem, rosti, cu un soi de tristeţe în glas, mujicul de adineaori.

- Ba eu, domnule, l-am văzut, sări deodată un bătrân, aflat în spatele tuturor. Spunând acestea, păşi mai în faţă.

- Ce-ai văzut, tataie? îl întrebă Vihrov.

- Păi să vă zic, domnule... Treceam odată cam prin dreptul fântânii de pe uliţa noastră şi l-am văzut c-a început să dea în muiere chiar acolo, în faţa mea. Luase frânghia de la ciutură, cu fierul ăla cu tot, şi dă-i şi loveşte-o... Chiar i-am strigat: „Ce faci, zic, câine ce eşti!” Atunci m-a-njurat şi pe mine... îi arţăgos băiatul, de ce s-o ascund, îi arţăgos şi rău.

- Nu trebuie să ascunzi nimic, observă preotul,

- Nici nu ascund. Doar ziseşi şi sfinţia ta că pentru adevăr Dumnezeu ne va răsplăti, iar pentru minciună ne va pedepsi.

- Nimeni dintre voi nu l-a mai văzut bătând-o? ii întrebă Vihrov pe ceilalţi.

- De văzut, nu l-am văzut, dar că n-au trăit în bună înţelegere, asta am auzit-o. răspunseră toţi intr-un glas.

- A cui e fata? întrebă preotul.

A Măriei, părinte, a văduvei, răspunse acelaşi bătrân.

- Venea dintr-o casă săracă, de aceea cred că n-a fost înţelegere între ei, zise preotul, ducând mina la buzunarul sutanei şi scoţând de acolo o batistă nouă, de bumbac, menită, pesemne, şi ea sâ-l arate mai fercheş.

Vihrov îl privi întrebător.

- Cam aşa trebuie să fi fost, repetă preotul. Dacă socrii nu sunt bogaţi, ca ginerii să poată merge ia ei în ospeţie şi să petreacă, atunci flăcăii ăştia să ştiţi că nu-şi prea respectă nevestele, ba le mai trag şi cite-un toc de bătaie.

- Taman aşa se întâmplă!... Taman aşa!... confirmă

şi bătrânul. Numai că aici e vorba de ceva mai deosebit, adăugă el, dând cu hotărâre din cap.

- Ce vrei să spui?

- Ce vreau să spun? Apăi, întrebaţi-i şi pe ăştialalţi: de ce tac din gură! zise bătrânul arătând spre ceilalţi mujici.

- Ia spuneţi-mi, fraţilor, ce e la mijloc? li se adresă Vihrov.

- Ce să fie, înălţimea voastră? Aruncă şi el nişte vorbe acolo, răspunse mujicul cel cu înfăţişarea comună.

- Ba nu sunt vorbe, nu sunt vorbe! ripostă înciudat bătrânul.

- Haide, vorbiţi odată! ridică tonul Vihrov.

- Păi a umblat zvonul, înălţimea voastră, răspunse cel cu înfăţişarea comună, cum că slujnica l-ar fi îndemnat pe Parfenka să facă nelegiuirea.

- Da, au umblat asemenea zvonuri, au umblat, confirmă şi preotul.

- Câte zvonuri nu umblă, părinte, şi nu doar pe seama vreunei fete, ci chiar pe seama preoţilor, interveni din nou acelaşi mujic cu înfăţişarea comună; se vede că era animat de sentimente cavalereşti şi-i plăcea să ia apărarea femeilor.

- Ce să mai vorbim! Chiar flăcăul a zis-o într-o zi la circiumă, după cig s-a-mbătat, se grăbi să spună bătrânul.

- Bine, am să cercetez şi treaba asta, îi spuse Vihrov. Chemaţi-l acum pe Parfen Ermolaev.

Voia să-l vadă mai grabnic, să stea de vorbă cu ucigaşul, de a cărui crimă nu se mai îndoia deloc.

Vătăşelul îl aduse pe flăcău.

- Mai întâi, părinte, daţi-i şi lui cuvenita povaţă.

Preotul se ridică, se şterse la gură cu batista şi vorbi din nou, cu acelaşi glas nefiresc:

- Trebuie să-ţi recunoşti vina, băiete, căci dacă ai săvârşit acest păcat, în felul ăsta ai să-ţi uşurezi sufletul, iar dacă n-ai să recunoşti, tot n-ai să scapi de caznă, nici

în viaţa asta, şi nici în cea de apoi.

Nu ştiu nimic, sfinţia voastră, rosti tânărul.

- Ba eu îţi spun din nou: dumnealui a şi aflat totul. De aceea este mai bine să recunoşti, căci în felul ăsta s-ar putea să găseşti mai multă îndurare.

- N-am ce să recunosc, sfinţia voastră...

- Povesteşte-mi cu de-amănuntul, îl întrerupse Vihrov, tot ce ai făcut în ziua când ţi-a murit nevasta: pe unde ai umblat, dacă ai văzut-o în ziua aceea şi despre ce aţi discutat; să-mi spui totul de-a fir a păr.

- Nici nu ştiu cum să vă povestesc, înălţimea voastră.

- E foarte simplu. De pildă: ce ai făcut în ziua aceea, de dimineaţă?

- Nu mai ţin minte, înălţimea voastră.

- Dar dacă ai mâncat sau nu, mai ţii minte?

- Am mâncat.

- îţi era de faţă şi nevasta?

- Da. Am stat la masă cu toţii.

- Şi după aceea?

- După aceea, parcă am plecat la pădure.

- Pe urmă?

- Pe urmă m-am întors şi am mâncat de prânz.

- Pe nevastă-ta ai văzut-o?

- Am văzut-o.

- Despre ce ai vorbit cu ea?

1-- Despre ce să vorbesc? I-am spus să vină să deshămăm caii.

- – Şi ea te-a ajutat?

- Nu, că n-a vrut.

- Si ai certat-o pentru asta?

- Nu..

- N-ai certat-o niciodată, pentru nimic?

- Nu, n-am certat-o.

- Va să zică aţi trăit în bună înţelegere?

- Da. în bună înţelegere! Flăcăul scoase un oftat

- Prin urmare îţi pare rău că a murit?

- Cui nu i-ar părea rău, înălţimea voastră, de nevasta lui, răspunse el, privindu-şi mâinile.

- Dormeai cu ea în acelaşi pat?

- în acelaşi pat, înălţimea voastră.

- în patul acela, pe care l-am văzut în tindă?

- Intr-acela.

- A dormit si în noaptea aceea cu tine?

- Da.

- Bine, dar ea a fost găsită în curte. N-ai auzit-o când a ieşit din casă?

- Nu, n-am auzit-o, înălţimea voastră, răspunse tânărul şi o roşeaţă abia vizibilă îi coloră obrazul.

- După cum ştii, există o bănuială că nevastă-ta a fost omorâtă. Nu bănuieşti pe nimeni?

- Pe cine să bănuiesc, înălţimea voastră, nu bănuiesc pe nimeni.

- Şi totuşi, de la ce i s-o fi tras moartea?

- Câte nu se întâmplă, înălţimea voastră! Mai mor oamenii şi aşa, din senin!

- Dă-mi voie: nevasta ta a fost găsită cu capul spart, cu pieptul zdrobit şi cu urechea ruptă. Toate astea nu s-au putut isca din senin: trebuie să fi existat un făptaş.

- O fi căzut în nesimţire, înălţimea voastră, şi-or fi călcat-o vitele: un cal sau o vacă.

- Aşa crezi tu?

- Ştiu şi eu, înălţimea voastră, la toate te poţi gândi!

- Dar asta, nelegiuitule, cine i-a mai făcut-o?! răcni deodată Vihrov, sărind în picioare şi ducându-şi mina la beregată, cu gestul unuia care ar încerca să sugrume.

Glasul îi fu atât de înspăimântător, încât preotul sări de pe laviţă şi exclamă:

- Văleu, Doamne miluieşte!

Tânărul se cutremură şi se albi în obraz.

- Vorbeşte, nelegiuitule, altminteri n-am să mă cruţ nici pe mine şi-am să te omor cu mâna mea! continuă să răcnească Vihrov.

Tânărul, tremurând ca varga, se lăsă încet în

genunchi.

- Al meu e păcatul, înălţimea voastră, a dat năpasta peste mine, fie-vă milă! rosti el.

- Dacă-i al tău păcatul, atunci e în ordine, spuse Vihrov şi, îndată, notă pe scurt declaraţia, apoi îl rugă pe preot să semneze pentru flăcău.

- Demult trebuia să faci asta, în loc să tăgăduieşti, îi spuse preotul cu reproş.

Tânărul tot mai stătea în genunchi şi plângea.

Vihrov îi spuse să se ridice, îl aşeză pe laviţă şi porunci să i se aducă un pahar cu apă.

Băiatul bău şi se frecă pe piept.

- Parcă mă simt mai uşurat, înălţimea voastră, zise el.

- Te cred. spuse Vihrov. Acum trebuie să-mi povesteşti totul, de la început.

- Am să vă povestesc, înălţimea voastră.

- Cum ai omorât-o? întrebă Vihrov.

- Uite-aşa: am omorât-o... Când ne-am culcat să ne odihnim, am început s-o ocărăsc că nu m-a ajutat să desham calul. Ea tăcea. Am lovit-o peste obraz şi s-a pornit să bocească. Asta m-a înciudat şi mai tare: am apucat-o de ureche şi am tras de ea, să i-o rup. S-a smuls din mâinile mele, a fugit afară, am ajuns-o din urmă, am doborât-o şi i-am pus mâinile în gât.

- Prin urmare, erai hotărât s-o omori?

- Eram hotărât, înălţimea voastră, demult îmi pusesem în gând treaba asta.

- Dar de unde are ea atâtea fracturi, dacă tu n-ai făcut decât s-o sugrumi?

- Păi mi s-a părut că încă se mai zbate; am adus calul şi l-am trecut de vreo cinci ori peste ea. Socot de aceea că ţeasta i-a fost zdrobită cu copita: calul doar era potcovit.

- Ce te-a făcut să te porţi aşa, ca o fiară? îl întrebă Vihrov.

- N-am făcut din mintea mea toate astea, înălţimea

voastră, m-au îndemnat şi alţii.

- Ce vrei să spui: că te-a îndemnat slujnica voastră? îl descusu Vihrov.

- Chiar ea, ticăloasa!

Repetarea continuă a cuvintelor „înălţimea voastră” şi „sfinţia voastră”, cercelul prins de ureche, în sfârşit, caftanul’ de o croială-elegantă şi galoşii vechi de cauciuc pe care le purta Parfen îi treziră lui Vihrov bănuiala că acesta nu era un simplu flăcău de la ţară.

- Eşti cumva meseriaş? îl interogă el.

- Lucrez la fabrică, înălţimea voastră, răspunse Parfen.

- E limpede: va să ’zică. de acolo ţt-ar însuşit mătăluţă toate, virtuţile astea?

- Aveţi dreptate, înălţimea voastră, acolo nu te prea învaţă Ia bine, recunoscu flăcăul.

- Toţi ăştia de pe la fabrici sini dedaţi numai la rele, confirmă şi preotul.

- Demult a început amorul ăsta, al tău, cu slujnica?

- Demult, înălţimea voastră, că a şi venit demult Ia noi în casă.

- Prin urmare, ai iubit-o şi înainte de a te cununa cu cealaltă?

- Fireşte, înălţimea voastră.

:- Atunci de ce nu te-ai însurat cu ea?

:- Cum era să mă însor? Merita ea treaba asta?

- Cu alte cuvinte, de nevastă-ta ţi-a plăcut mai mult?

;- Nu că mi-ar fi plăcut mai mult. dar ca femeie, era mai supusă.

- Atunci de ce ai omorât-o?

- M-am luat după vorbele altora.

- Ale slujnicei?

;- Da. Că tot râdea de mine: „Nevastâ-ta, îmi zicea, i-o proastă, iar tu o iubeşti de nu mai poţi!” Nu mi-a venit bine s-aud aşa, şi-apoi cine ştie, poate că mi-o fi făcut şi niscai farmece. Că-n ultima vreme ajunsesem să nu-mi

mai pot suferi femeia: orice-ar fi făcut, cu nimic nu-mi intra în voie!

- Şi cum, adică, slujnica ţi-a spus pe şleau să-ţi omori nevasta?

'- A râs ea odată: „Tu, zice, mai bine ţi-ai arunca nevasta într-o copcă. Prea o cocoloşeşti!"

- Dar, ia spune-mi, de unde ai luat bani de ai plătit la prima anchetă ca să scapi?

- M-au ajuta nişte oameni buni, înălţimea voastră.

- Cine anume? Cel care te-a ademenit să pleci recrut?

- Chiar dumnealui, răspunse flăcăul cu sinceritate şi chiar cu o oarecare plăcere. Cei de-atunci, înălţimea voastră, aproape că nu m-au întrebat nimic. Atâta m-au întrebat: „Din ce pricină ţi-a murit nevasta? A avut un atac?"

- Te-ai rugat tu de gospodarul acela să-ţi dea bani ca să scapi? îl întrebă pe neaşteptate preotul.

Păru să nu-i fie pe plac ca unul dintre cei mai înstăriţi enoriaşi ai săi să fie implicat în acest caz.

- Ba chiar el a vrut asta, sfinţia voastră. „Ce-o să se întâmple acum cu tine, mi-a zis, ai să te prăpădeşti. Mai bine depunem la cei mari banii pe care am să ţi-i dau, zice, şi dumnealor au să te ierte". „Depuneţi-i", i-am spus.

- Astea-s, băiete, trăncăneli de-ale tale, spuse preotul.

- Ba nu, sfinţia voastră, eu vă zic adevărul gol-goluţ; acum nu-mi mai pasă, dacă nu m-am cruţat pe mine, de ce să-i acopăr pe alţii?

Prin toate aceste învinuiri, precum şi prin tonul şi maniera lui de-a vorbi, Parfen îi devenea lui Vihrov din ce în ce mai antipatic. După ce-l interogă, porunci să fie adusă slujnica. Aceasta intră, roşie la faţă: părea că plânsese.

Vihrov îi porunci să stea alături de Parfen. Slujnica trecu lingă acesta şi, îndată, îi întoarse spatele.

- Spune-mi, ai avut cumva legături de dragoste cu Parfen Ermolaev? începu Vihrov.

- Nu, cum se poate una ca asta! răspunse ea.

Bunda ei albastră şi papucii tiviţi cu postav roşu îi săriră în ochi lui Pavel.

- Totdeauna ai fost slujnică? o întrebă el.

- Nu, numai vara fac treaba asta. Iarna, depăn lina la fabrică.

- Deci, lucrezi la aceeaşi fabrică cu Parfen? o întrebă Vihrov.

- La aceeaşi fabrică, răspunse fata.

- Poate că tocmai acolo aţi prins dragoste unul pentru altul? îl întrebă el pe Parfen.

- Şi acolo, şi aici, răspunse acesta.

- Atunci de ce mai tăgăduieşti? i se adresă Vihrov slujnicei. După cum vezi el recunoaşte treaba asta.

- Câte nu-i în stare el să îndruge! Eu, să ştiţi, n-am avut încă legături cu bărbaţii: nici cu el, nici cu vreun altul, zise ea. lăsând ochii în jos.

- Ba bine că nu! ripostă flăcăul. Ia te uită unde era aia cinstită!

- Pe aici nu prea sunt dintr-astea, care să nu cunoască pe nimeni înainte de măritiş, rosti preotul, clătinând cu tristeţe din cap.

- Ba nu e niciuna!... îl susţinu tânărul. Şi degeaba caută ea să tăgăduiască, înălţimea voastră! i se adresă apoi lui Vihrov. Iaca, eu spun pe faţă că de jucat cu ea m-am jucat, şi ca să-mi bat nevasta, ba s-o şi omor, tot ea m-a învăţat.

Fata începu să plângă.

- E păcat să spună asemenea minciuni... să mă ponegrească în halul ăsta... Puteţi să-i întrebaţi şi pe părinţii Iui! spuse ea.

- Şi zici că n-a fost aşa, vulpe vicleană ce eşti Ce să-i mai întrebaţi pe-ai mei, înălţimea voastră! Asta i-a dus pe toţi de nas, şi bănuiesc că n-a făcut-o întâmplător. Dacă nu recunoşti, pot să aduc şi martori.

- Ce fel de martori? Pe cine? întrebă fata, roşind şi mai mult.

- Las'că ştiu eu pe cine! rosti Parfen.

Fata se răsuci brusc spre Vihrov. De astă dată tonul i se schimbase, iar ochii începuseră a-i scâpăra de îndârjire.

- Recunosc! Ce mai încolo şi încoace, începu ea să turte. De pildă m-am plimbat cu el, îmi recunosc păcatul, dar să-l fi îmboldit să-şi omoare nevasta, asta e prea de tot! N-am vorbit nicicând despre aşa ceva. Să nu mintă, să nu-i tragă pe alţii după el, la puşcărie!

- Ba am să-i trag. să stea şi ei la răcoare, spuse tânărul.

- Minţi, că n-o să stea, ripostă ea cu vioiciune.

Vihrov porunci amândurora să tacă din gură şi-l chemă

In odaie pe mujicul cel înalt, al cărui tată îl îndemnase pe Parfen să plece recrut în locul lui fecioru-său.

- Iată, intră Vihrov direct în subiect, arătind spre Parfen, el declară că voi, cu banii pe care-î datoraţi ca $ă plece recrut, i-aţi fi mituit pe cinovnici.

Mujicul cel înalt zâmbi.

- Ce, nu suntem întregi la cap, să ne băgăm în asemenea treburi!... Om găsi noi pe altul să plece la armată, un om liber care n-a avut de-a face cu judele! E drept, mai demult, a existat o asemenea înţelegere între noi, cum că el să plece recrut în locul meu, dar auzind în ce treabă încurcată s-a vârât, l-am lăsat în plata Domnului.

- Ei, ce poţi să spui la asta? i se adresă Vihrov lui Parfen.

- Ce-aş putea să spun, înălţimea voastră?... Lor o să li se dea mai multă crezare decât mie.

- Prin urmare n-ai niciun fel de dovezi împotriva lui?

- Nu, de niciun fel, zise Parfen.

înţelesese prea bine privirea cu tâlc, pe care i-o aruncase mujicul cel înalt. Preotul îl susţinu şi el pe acesta din urmă.

- Face parte dintr-o familie bună, aşezată, comentă el.

- Ia spune, lucraţi şi voi la fabrică? i se adresă Vihrov mujicului.

- Nu, domnule, noi suntem achizitori, răspunse acesta.

Vihrov îl privi întrebător, apoi se uită la preot.

- Aici, treburile stau cam aşa, îi explică acesta. La faorica asta, a unor negustori, se fac nişte stofe simple, ţărăneşti, doar că sunt ceva mai subţiri, iar dumnealor, achizitorii, le iau de acolo şi le duc pe la iarmaroace.

Se înţelege că Vihrov îşi dădea foarte bine seama că mujicul cel înalt avea să tăgăduiască totul, iar el n-avea cum să-l demaşte: ucigaşul n-avea să depună mărturie împotriva bogătaşului, iar cinovnicii n-aveau să recunoască nici ei că au luat mită. De aceea, cuprins de amărăciune, îi spuse mujicului că poate să plece, pe slujnică o lăsă în grija stăpânilor casei, cit despre Parfen, porunci vătăşelului şi unuia din partea zemstvei să-l ducă la închisoarea aflată în capitala judeţului. Parfen şi neamurile lui se şi obişnuiseră pesemne cu această idee. Flăcăul îşi puse cu vădită indiferenţă un caftan vechi, luând totuşi cu el şi unul mai nou, iar părinţii, petrecându-şi feciorul, nu se arătară nici ei a fi prea impresionaţi. Numai slujnica, rumasă la fereastia odăii, plânse întruna, deşi, fie din teama de a nu păţi ceva mai rău, fie din milă pentru Parfen, nu îndrăzni să-şi ia rămas bun de la el, dealtfel nici flăcăul neadresându-i la plecare vreun cuvânt de adio.

Din partea zemstvei, însoţitor al ucigaşului se nimeri să fie mujicul cel scălâmb de adineaori. Ajutat de vătăşel, îi legă picioarele lui Parfen şi-l urcă în căruţă.

- Stai liniştit, prietene, că te-om duce cu cinste, spuse aşezându-se alături de el.

- Trebuie să te obişnuieşti, băiete: doar ai să ai de purtat şi covrigi de fier la picioare, îi ţinu isonul reprezentantul zemstvei.

VIII

DEŢINUŢI ŞI DEŢINUTE

Revenind în capitala judeţului, Vihrov se trezi îndată cu ispravnicul, venit, chipurile, să-i aducă două noi dispoziţii care îi fuseseră trimise de către mai marele guberniei.

- Aţi binevoit să descoperiţi la Vâtegra că pe femeia aceea a ucis-o bărbatul ei? îl întrebă cinovnicul, printre altele. _ ^

- întocmai, îi răspunse Vihrov.

- Nemaipomenit! exclamă ispravnicul, înălţând spre cer ochii lui destul de frumoşi. Vorba proverbului: n-aduce anul ce aduce ceasul! O săptămână întreagă m-am zbătut acolo, dar n-am descoperit nimic!

Vihrov tăcu. îi fu silă să-l mai asculte pe acel domn cu înfăţişarea lui de gentleman, cu o comportare atât de aleasă, cu nişte mâini de aristocrat, şi care, prin eleganţa lui, aproape că nu se deosebea de un locuitor al capitalei.

- Unde aţi lucrat până acum? îl întrebă Pavel.

- In cadrul armatei. Am fost aghiotant şi casier de regiment. Însurându-mă dintr-o mare pasiune, am lăsat totul pentru funcţia asta de ispravnic,.ca să mă ocup aici de treburi mărunte, de găinării...

- în schimb, funcţia asta e mai avantajoasă! observă Vihrov, nu fără ironie.

- Naiba să le ia de avantaje, răspunse ispravnicul, neştiind cum să-i interpreteze vorbele.

Vihrov citi apoi misivele guvernatorului: într-una din ele i se cerea să facă o anchetă în legătură cu dezordinea pe care au provocat-o recent deţinuţii la închisoarea locală, precum şi cu purtarea lor neobrăzată faţă de şeful acestei instituţii, iar în cealaltă – să meargă în satul Ucinea şi să dărâme casa de rugăciuni a rascolnicilor de acolo. Un timp, Vihrov nu izbuti să-şi

desluşească limpede tâlcul acestei din urmă misiuni.

- Spuneţi-mi, vă rog, e departe de aici satul Ucinea? îl întrebă el pe ispravnic.

- Cum la vreo patruzeci de verste, răspunse acesta,

- Va trebui să mă duc acolo chiar de mâine, spuse Vihrov.

- în cazul ăsta, zise ispravnicul pe un ton întrucâtva melancolic, permiteţi-mi să vă pun la dispoziţie trăsura mea. Cu poştalionul nu veţi putea călători, întrucât drumul care duce intr-acolo nu-i o cale comercială.

- Am să închiriez cai de la localnici.

Ispravnicul zâmbi trist.

- Nu veţi izbuti s-o faceţi. Caii pe care vi-i ofer să ştiţi că sunt ai statului.

- îmi este penibil să vă accept propunerea, spuse Vihrov. Daţi-mi voie, măcar, să-i ofer vizitiului dumneavoastră banii cuveniţi pentru transport.

- Asta cum doriţi dumneavoastră, acceptă ispravnicul, apoi făcând câţiva paşi mărunţi spre Vihrov, rosti aproape în şoaptă:

- Probabil că voi fi tras la răspundere pentru neglijenţă?

- Probabil! răspunse Pavel cu sinceritate.

- Dar pentru ce? Pentru ce? întrebă ispravnicul cu o voce mieroasă: *Irren ist menschlich*! adăugă el în nemţeşte.

- La slujbă, şi pentru *irren* eşti pedepsit, îi răspunse yihrov.

- Bineînţeles! acceptă ispravnicul şi, dându-şi seama, pesemne, că nu mai are ce discuta cu acest ţăngău, îl salută şi plecă.

Rămas singur, eroul meu se lăsă pradă unor triste meditaţii asupra învăţăm în tului rusesc, abject şi superficial, care nu-i oferă omului decât o pojghiţă de cultură, lăsându-l, de fapt, să fie gata oricând pentru orice mârşăvie, pentru orice faptă urâtă. Apoi, revenind la realitate, trimise vorbă şefului închisorii că va sosi

îndată să ancheteze cauzele dezordinelor care au avut loc acolo. închisoarea se afla la marginea oraşului, într-o casă particulară şi se deosebea de celelalte clădiri numai prin faptul că avea în faţă o gheretă şi o sentinelă, iar toate ferestrele îi erau zăbrelite. Când Vihrov se apropie de această clădire, şeful, speriat, cu barba nerasă şi purtând o uniformă de militar în retragere, îl şi aştepta la intrare. Pavel nu călcase niciodată într-o asemehea instituţie. Intâi şi întâi îl izbi în faţă o duhoare oribilă, prin efluviile căreia se distingea mai ales un miros de ciorbă acră şi de mahorcă.

- Deţinuţii dumneavoastră fumează? îl întrebă Vihrov pe şef.

- Fumează, Nu pot să-i opresc, îi răspunse acesta, apoi îl conduse spre încăperile aflate la etaj. Curând, Vihrov se pomeni într-un vestibul cu o uriaşă oglindă prinsă în perete şi care, alteândva, fusese, pesemne, destinată oaspeţilor ce-şi vor fi potrivit toaletele privindu-se în apele ei lucii: clădirea aparţinuse pe vremuri unui negustor bogat, care dăduse faliment şi decăzuse apoi din pricina beţiei. Din vestibul, cei doi intrară într-o sală mare, cu picturi murale înfăţişând boschete, parcuri şi tot soiul de doamne ce se plimbau pe alei. Fiecăreia din ele deţinuţii îi desenaseră câte o mustaţă răsucită, De jur împrejur, se aflau paturi de lemn, pe care şedeau sau erau întinşi mai mulţi deţinuţi. La apariţia lui Vihrov şi a şefului, săriră cu toţii în picioare şi luară poziţia de drepţi.

- Secţia de femei o aveţi la parter? i se adresă Pavel şefului, doar aşa, ca să-l întrebe ceva. Aspectul celor de faţă nu s-ar putea spune că l-ar fi înspăimântat. Mai degrabă avusese darul să-l tulbure şi-l făcuse să se simtă încurcat.

- Da, secţia de femei e la parter, răspunse şeful, plecându-şi capul.

- Care dintre deţinuţi a fost necuviincios faţă de dumneavoastră? îl întrebă din nou Vihrov, amintindu-şi

motivul principal al vizitei sale.

- Aceştia trei, răspunse şeful, arătând spre doi deţinuţi destul de voinici şi spre un al treilea, un tânăr mărunţel, ou părul cărunt.

Vihrov li se adresă celor doi:

- Pentru ce sunteţi închişi?

- Nu ştim, înălţimea voastră! răspunse unul dintre ei.

- Cum nu ştiţi? Cine sunteţi voi?

- Nu ştim, înălţimea voastră, îi răspunse din nou deţinutul.

- Cum adică? V-aţi uitat obârşia?

- întocmai, înălţimea voastră! răspunse deţinutul, şi pe buze păru să-i fluture un zâmbet ironic.

- Drepţi! strigă Vihrov.

Zâmbetul ironic al deţinutului deveni şi mai vizibil.

- Ne-au mai dat şi alţii asemenea ordine, înălţimea voastră. Să ştiţi că eu nu sunt soldat, răspunse deţinutul, iar zâmbetul ironic continuă să-i fluture pe buze.

- Unde ai locuit, înainte de a nimeri la puşcărie? continuă să-l întrebe Vihrov.

- Păi unde să locuiesc, înălţimea voastră? Pe undeva, în câte-o zi, pe undeva în câte-o noapte!...

- Dar unde anume? Ce fel de răspuns e ăsta?

- Nu-mi amintesc, înălţimea voastră.

- Cum nu-ţi aminteşti! exclamă Vihrov. Nu-ţi e ruşine să vorbeşti aşa?

Deţinutul nu făcu decât să clipească din ochi.

- Nu-mi amintesc! repetă el.

- Dar tu? Tu pe unde ai locuit? se adresă Vihrov celuilalt deţinut.

- Păi, tot acolo, peste drum! răspunse acesta', care părea şi mai obraznic decât amicul său.

Ceilalţi deţinuţi râseră, şi nici Vihrov nu-şi putu stăpâni zâmbetul; doar şeful înălţă din umeri cu amărăciune.

- Poftim de mai discută cu el, rosti parcă pentru

sine.

- în ce fel şi-au manifestat necuviinţa faţă de dumneavoastră? i se adresă Vihrov.

- Nu mă ascultă, fac ce le trece prin cap. Au pus şi nişte cuibare de porumbei pe sub paturi; am încercat să le scot de acolo, dar nu m-au lăsat!.

- Aţi adus aici porumbei? îl întrebă Vihrov pe primul deţinut.

- Da, înălţimea voastră, ne recunoaştem vina. aşa e: ne plictisim stând aici fără treabă, şi ne-am făcut o mică distracţie...

- De unde aţi luat porumbei?

- Eu i-ara adus, răspunse cu sinceritate deţinutul. Când m-au dus la judecătorie, la interogatoriu, am prins eâţiva şi i-am adus aici, ascunşi în mânecă. Porumbeii s-au ouat şi au făcut pui.

- Bine, dar dacă vi i-a cerut şeful, de ce v-aţi opus?

- Ne părea rău, înălţimea voastră, ne obişnuisem eu ei. Până la urmă i-am dat!...

- Vi i-au dat? se adresă Vihrov şefului.

- Mi i-au dat! Umblă acum prin curte, cu aripile legate. Ordonaţi să-i aducem aici? întrebă şeful.

- Mai tâi'ziu. Numai în asta a constat necuviinţa deţinuţilor? adăugă Vihrov.

- Nu. Voinicul ăsta a mai făcut şi alte isprăvi, rosti şeful arătând spre primul deţinut. Nu-l mai pot lăsa nici să iasă în curte!

Auzind aceasta, deţinutul se ru.şină vizibil şi-şi plecă ochii.

- De ce nu-i puteţi da drumul în curte? întrebă Vihrov.

- Pentru că..., începu şeful, dar nu se putu hotărî sâ continue.

- Degeaba aruncă dumnealui vina pe mine, înălţimea voastră, spuse deţinutul, fisticii de tot.

- Cum degeaba? Despre ceilalţi domnul şef nu mi-a spus nimic rău.

- Toate astea, înălţimea voastră, numai soldatul Gavriuşka vi le-a îndrugat, spuse deţinutul, adresâmdu - se de astă dată şefului.

- Şi ce e. dacă mi-a spus-o Gavriuşka?

- Păi. că tot el. înălţimea voastră, mi-a cerut pentru asta douăzeci şi cinci de copeici, ca să-şi ia o juma' de votcă.

- Cum de ţi-a cerul tocmai ţie? interveni Vihrov în discuţie.

- Habar n-am. înălţimea voastră, îi răspunse, fistici t, omul.

- – Şi de ce mai este el învinuit? i se adresă Vihrov şefului.

- Să vedeţi, înălţimea voastră. Instrucţiunile noastre prevăd ca în fiecare zi deţinuţii să se plimbe prin curte. Dar aici. mai toate încăperile secţiei de femei dau şi ele spre curte. Or. ce făcea dumnealui? Intra acolo pe fereastră şi ademenea femeile.

Auzind învinuirea, deţinutul se făcu roşu ca racul. Ceilalţi deţinuţi îşi râseră în barbă, ori se mulţumiră să schiţeze câte-un zâmbet.

- Şi femeile s-au lăsat ademenite? întrebă Vihrov.

- Ba bine că nu! Au stârnit şi-o adevărată revoltă împotriva mea. când le-am interzis să se mai apropie de ferestre:..Cum adică, mi-au spus, nu ne dai voie să rrţai vedem şi noi lumea!" ' Grozavă lume au de văzut, ce să zic!...

Ai ademenit, intr-adevăr, femeile? îl întrebă Vihrov pe deţinut.

- Am glumit-şi eu o dată. înălţimea voastră, răspunse acesta.

- Ai glumit? interveni şeful. Atunci de ce Katka e acum cu burta la gură?

- Nu ştiu nimic de asta.

- Dar cine ştie? Oi fi ştiind eu, te pomeneşti.

- Poate că ştiţi şi dumneavoastră, – că eu în treaba asta nu-s amestecat.

- Cum să ştiu eu. ticălosule?!... Vedeţi, înălţimea voastră, cum vorbesc ăştia cu mine? i se adresă lui Vihrov >eful. dar Pavel îşi îndreptase între timp atenţia asupra deţinutului care, în ciuda tinereţii sale, avea pârul coli tiu.

- Tu de ce eşti închis? îl întrebă şi pe acesta,

- Pentru că am furat nişte obiecte sfinte dmtr-o biserică, răspunse deţinutul.

- A fost şi el necuviincios cu dumneavoasi >â? îl întrebă Vihrov pe şef.

- Da. N-a vrut nici el să-mi dea porumbeii aceia, răspunse bătrânul.

- Altceva a mai făcut?

- N-a mai făcut nimic.

- Cum se face că ai încărunţit? Câţi ani ai? îl întrebă Vihrov.

- N-am decât douăzeci şi cinci. Am albit intr-o singură noapte.

- Cum aşa?

- Aşa! M-am fost speriat, pe când stăm să fur odoarele acelea.

- Zău? Povesteşte-mi.

Flăcăul păru străfulgerat de un fior, şi buzele îi tremurară.

- Păi, am intrat în biserică pe la vecernie. începu el cu glas sacadat, şi m-am ascuns acolo sus, în balcoanele alea, sau cum le mai zice?

- In cafasuri.

- Aşa!... La plecare, preoţii m-au încuiat înăuntru, în faţa icoanei Mântuitorului ardea o candelă. M-am apropiat, am desfăcut mai întâi vreo trei pietricele de la icoana Maicii Domnului, apoi am luat nişte vase, o cruce, pe urmă şi veşmântul de aur din icoana sfântului Nicolae; le-am adunat pe toate astea şi le-am dus în balcon. Dar când m-am uitat în jos, ce să vezi, toate icoanele ieşiseră din lăcaşurile lor şi porniseră prin biserică spre mine. Am început să strig, nu mă auzea

nimeni, iar ele veneau, veneau... „Dă-ne bunurile noastre, îmi ziceau, dă-ni-le înapoi!” Voiam să le dau tot, dar mâinile nu mi se mai mişcau. Apoi mi-a apărut în faţă parcă un cosciug.

- Ce fel de cosciug?

- Nu ştiu. Dimineaţa, când au venit preoţii să facă slujba, m-au ridicat aproape mort, găsindu-mă cu toate odoarele asupra mea, şi m-au dus de-a dreptul la infirmeria închisorii.

- De atunci ai încărunţit?

- Chiar din ziua aceea, răspunse tânărul.

Printre deţinuţi, Vihrov îl văzu şi pe inculpatul lui» Parfen stătea sfios, cu privirea în pământ şi părea un om aflat într-o societate cu care n-ar fi fost obişnuit.

Vihrov le spuse deţinuţilor, cam bolmojit şi neclar, să nu mai facă scandal şi să-l asculte pe şef, altminteri vor fi pedepsiţi.

- li vom da ascultare, înălţimea voastră, se auziră câteva glasuri, dar tonul ironic nu le lipsea nici acum.

La cererea şefului, Vihrov coborî şi în secţia femeilor, ca să le dea şi acestora îndrumarea cuvenită.

- Când deţinuţii vin să se plimbe prin curte, să ştiţi că nu mai aveţi voie să vă apropiaţi de ferestre, le spuse el.

- De ce să ne apropiem? Ce ne trebuie? zise o bâtrână.

- Katiuşka e aceea de colo, îi spuse cu glas scăzut şeful, arătându-i o femeie încă destul de tânără, retrasă într-un ungher mai întunecos.

Vihrov se apropie de ea. Deţinuta se ridică în picioare,

- Eşti de mult închisă? o întrebă el, privindu-i talia rotunjită.

- De un an şi jumătate, răspunse femeia..

- Şi-atunci cum de-ai ajuns în situaţia în care te afli?

- Pe cine priveşte treaba asta? răspunse deţinuta,

- Nu persoana ta ne priveşte, ci ordinea din

’ânchisoare.

- Noi nu stăm numai aici, mai suntem duse şi prin oraş, zise ea.

- Da. dar sunteţi însoţite de-o escortă

- Parcă soldaţii din escortă sunt nişte sfinţi?

- Şi care a fost soldatul acela?

- Nu mai ştiu!... Un soldat L, Parcă ei spun cum îi cheamă, răspunse cu vioiciune Katia, de bună seamă pregătită şi învăţată dinainte cum să vorbească în această privinţă. __

Vihrov părăsi închisoarea. Tot ce văzuse acolo îl surprinsese si îl impresionase mai mult decât s-ar fi aşteptai Până atunci, îşi imaginase închisoarea ca pe un lăcaş mult mai sumbru; aici însă nici măcar deţinuţii nu i se părură a fi nişte nelegiuiţi înveteraţi, ci, mai curând, nişte ştrengari, nişte pierde-vară.

- Spuneţi-mi, vă rog, de ce mi-au spus deţinuţii aceia că nu-şi cunosc obârşia? îl întrebă el pe şeful închisorii care-l conduse spre ieşire.

- Cred că or fi dezertat din armată, îi răspunse acesta. Şi-şi zic cam aşa:,,E mult mai bine să luăm câte-o bătaie zdravănă şi să fim trimişi undeva în surghiun, decât să fim plimbaţi pe uliţa verde!”

IX

SATUL UCINEA

Satul Ucinea se afla într-un cotlon aproape neumblat al guberniei. Ca să ajungi acolo, trebuia să străbaţi un drumeag nisipos, lung de vreo treizeci de verste şi care îşi avea începutul cam la cinci verste de la capătul oraşului, unde porneau să se înalţe, de o parte şi de alta a şleaului, pini seculari, brazi, molizi, şi mesteceni. Cu toate că era abia luna mai, o puzderie de ţânţari enormi se repeziră la cai şi la drumeţi. Mai întâi, Vihrov nu le dădu atenţie, însă curând ei începură să-l înţepe cu atâta înverşunare, încât obrajii şi mâinile îi fură acoperite pe dată de umflături.

- Fumaţi maţ mult, boierule, altminteri dihăniile

astea o să vă mănânce de viu! îi spuse, întorcându-se spre el, vizitiul ispravnicului. Era la rândul lui năpădit de ţânţari şi tot încerca să împrăştie cu biciul roiurile care îi

(

asaltaseră şi caii. Cele două mârţoage se scuturau întruna şi dădeau să alerge mai repede.

- Păi fumează şi dumneata! îi zise Vihrov, şi îşi aprinse pipa.

- Am să fumez şi eu, dacă-mi îngăduiţi, făcu vizitiul. Deşi bătrân, mai era încă vânjos şi destul de ’chipeş. Nu ştiu cum e tutunul dumneavoastră, continuă el, dar al nostru nu le e deloc pe plac.

începu să scoată rotocoale de fum verzui, şi ţânţarii zburară, intr-adevăr, care încotro; trimise apoi o trâmbă de fum spre cai şi gângăniile furioase îşi luară zborul şi de pe aceştia.

- Pe aici, pe la ţară, doar aşa mai izbuteşte lumea să doarmă; fac oamenii peste noapte, în izbă, câte-un foc mocnit. d.in crengi de jnepeni sau din-alte cele, de li se umplu odăile de fum şi numai aşa mai aţipesc, vorbi din nou vizitiul.

- Dar de ce sunt pe-aici atât de mulţi ţânţari? îl întrebă Vihrov. ţ

- Pentru că şi locurile îs prea sălbatice şi păduroase. De-a lungul ăstui şleau, de pildă, îşi au căscioarele mai multe vădane: n-au pe nimeni, trăiesc numai cu napi şi cu mazăre, şi – mă credeţi? – din când în când se pomenesc în ogradă cu ditamai ursul! Din pricina asta ispravnicul nostru le-a dat puşti la fiecare, de mai trag şi ele câte-un foc, două, pe săptămână, ca s-o ia dumnealui mai către pădure.

- ’Eşti iobagul ispravnicului? întrebă Vihrov.

- Nu. Sunt ţăran liber... De treizeci de ani sunt în slujbă numai aici, la poliţia zemstvei. Din câţi ispravnici s-au perindat pe la noi, unii au încercat să-şi aducă vizitiii lor, dar treaba n-a mers. Aia n-au putut face faţă, căci locurile astea, ale’ noastre, îs cam înşelătoare... la

unele aşezări niei nu poţi ajunge ţinând drumul: trebuie s-o iei pe arătură sau peste izlazuri... Multe sate ale rascolnicilor nici măcar n-au drumuri prin preajmă.

- Bine, dar sătenii pe unde merg cu căruţele?

- Păi nu merg niciodată cu ele şi nici nu mai umblă pe pământ, ca să nu lase urme, ci saltă pe buturugi, de pe o buturugă pe alta, iar acolo unde nu sunt d intr-astea.

s-agaţă de crengile copacilor: întâi de-o creangă, apoi de alta, şi înaintează aşa uneori şi câte-o verstă.

- De c^fac asta?

- Ca să trăiască mai intr-ascuns... Nu le place când suflarea noastră rusească află de ei şi le calcă pragul.

- Aici, la Ucinea, e puternică mişcarea asta, a rascolnicilor? întrebă Vihrov, gândind cu bucurie că avea să întâlnească, în sfârşit, nişte rascolnici înveteraţi.

- E foarte puternică! răspunse vizitiul. Şi nu-i vorba numai de asta: se petrec acolo şi altele. Astăz. oamenii de pe la Ucinea s-au mai astâmpărat, dar altcândva făceau şi bani falşi, întocmai ca la monetăria din Petersburg... încă mai eram băieţandru când i-au prins autorităţile cu escrocheria asta.

- Cum de i-au prins? întrebă Vihrov.

- Păi nu le-a trebuit prea multă dibăcie! Numai că, pe vremea aceea, îi lăsau mai în voie, pentru că ucinenii le dădeau parale.

- Bani falşi?

- Nicidecum. Cinovnicii le cereau bani adevăraţi! într-o zi au fost totuşi aduşi în oraş şi biciuiţi ca la o sută de falsificatori dintr-ăştia. Parcă-i văd şi-acum, căci am fost şi-n ziua aceea de faţă. Patru călăi au adus autorităţile de prin alte gubernii, ca să-i pedepsească. Erau ăia nişte namile; tuspatru în cămăşi roşii. Tot eu i-am adus, căci lucram atunci pe-un poştalion. De călătorit, au călătorit ferecaţi în cătuşe, căci nu te puteai încrede în ei!... Da' să-i fi văzut la băutură: câte-o vadră de votcă dădeau pe gât şi n-aveau nici pe dracu.

- De unde aveau bani pentru aşa ceva?

- Călăii? exclamă vizitiul. Păi cine să bea, dacă nu ei? Când i-au biciuit, de pildă, pe ăi de la Ucinea, se zice că fiecare dintre ei ar fi primit de la neamurile condamnaţilor câte trei mii de ruble. Vâjâiau bicele, îmi amintesc, de te apuca spaima, însă cel pedepsit rămânea cu spinarea doar niţeluş învineţită, nici vorbă să-l mai podidească şi sângele. Un călău mi s-a şi lăudat, chiar, stând în poştalion, lângă mine. „Eu, zice, dintr-o lovitură de bici pot să omor omul, dar tot eu sunt în -stare să-l plesnesc în aşa fel că, de-i aşezi pe spinare un ţânţar, rămâne ţânţarul în viaţă.” Toate astea călăii le învaţă folosind scoarţa copacilor.

- Scoarţa copacilor?

- Da. In fiecare zi biciuiesc câte-un copac, ca să nu-şi piardă îndemânarea... Să ştiţi că nu provine niciunul din tagma vizitiilor, de pildă, sau a valeţilor; călăi se fac mai ales” măcelarii, căci sunt mai obişnuiţi cu sângele tot omorând în fiece zi la viţei şi la tauri. Iar după întâmplarea aceea, s-a iscat la Ucinea o răzmeriţă în toată legea...

- O răzmeriţă?

- Da!... Au găsit ăia de acolo o pricină, zicând că administraţia domeniilor coroanei le-ar fi făcut o nedreptate privitoare la pământurile lor şi îndată au încetat să mai plătească obrocul, iar pe administratorul de aici, care se dusese să-i lămurească, l-au alungat. Şi atunci s-a dat ordin ca un detaşament de soldaţi, împreună cu ispravnicul, să intre la ei în comună. Aveam pe atunci un ispravnic tare dibaci: unul tânăr şi plin de curaj. Cum a primit ordinul acela, s-a şi dus la comandantul garnizoanei: „Mergem, zice, să-nfrângem duşmanul!” Pe comandant însă Ijfe apucat bâţâiala. Era pe-atunci unul borţos şi pilangiu! înainte de a porni spre Ucinea, s-a spovedit şi s-a împărtăşit, de ne apucase râsul, nu alta. In cele din urmă şi-a pus uniforma cu gulerul ăla, gălbior, – Ii se dăduse asemenea gulere, cred

eu, în bătaie de joc! – şi-a luat săbiuţa şi s-a urcat în trăsură. Am pornit eu» toţii la drum, iar el se tot văita: „Of, zice, unde mi-o fi detaşamentul? De n-ar fi luat-o, zice, pe-un alt drum!” Detaşamentul, vezi bine, fusese trimis mai înainte. Şi uite-aşa. către orele cinci dimineaţa, am ajuns la Ucinea. Soldaţii care se şi aflau acolo s-au încolonat, iar mie mi s-a poruncit să trec de-o parte şi să desham caii, ca să nu se sperie când s-o trage cu arma. Deodată, ce credeţi că ne văzură ochii: dinspre aşezare venea un puhoi de oameni – duceau, mă-nţelegeţi, o icoană de-a lor în faţă – cu pari, cu furci, ba chiar, mulţi dintre ei, şi cu puşti!... Pe căpitănaş odată l-a apucat dârdâiala şi-a început să strige soldaţilor: „încărcaţi armele şi trageţi!” Boierul meu însă îi zice: „Mai zăboviţi oleacă, nu trageţi, stau eu mai întâi de vorbă cu ei”. Şi, niciuna, nici două, s-a şi repezit intr-acolo. „De ce nu vă supuneţi, zice, canaliilor, împăratului vostru? în genunchi cu toţii!” Numai că îndată după aceea s-a năpustit spre el o namilă de om, parcă îl şi văd, unul chelbos şi voinic cât un taur, şi când l-a izbit odată c-un ciomag drept în moalele capului, apăi boierul meu doar a icnit şi chiar atunci şi-a dat duhul. Valeu, ce furie m-a apucat! „Fraţilor! am strigat la soldaţi, vedeţi ce ne fac ăştia?!” Sublocotenentul care era acolo a răcnit şi el: „Foc!” Şi când a răpăit odată salva, apăi vreo douăzeci de inşi au şi căzut la pământ. Ăilalţi însă nu s-au lăsat şi s-au repezit la soldaţi, crezând c-or să poată, mulţi câţi erau, să-i calce în picioare. Numai că soldaţii aflaţi în rândul din spate au mai tras o salvă şi-au pornit înainte cu baionetele-ntinse. Abia atunci ăia au rupt-o la fugă!... Iar pe mine, când mi-am văzut boierul ucis – of, Maică precistă! – m-a apucat turbarea! Am smuls puşca din mâinile unui soldat, m-am repezit şi eu asupra duşmanului, şi, ce să mai vorbesc, am păcătuit: ieşindu-mi îrf cale o muieruşcă, ce ne ocăra şi ea cât o ţinea gura, odată i-am înfipt baioneta în pulpă, de s-a învârtit ca un titirez. Ei, şi-apoi am pornit din izbă-n izbă, de-am

făcut acolo prăpăd. Capii răzmeriţei au fugit în pădure; curând ne-a fost trimis un alt ispravnic... a mai venit pe urmă încă un detaşament de soldaţi... şi-am rămas încartiruiţi aici, în aşezarea asta. Ce ne-am ghiftuit atunci, Doamne Dumnezeule! Carne de berbec, carne de vită, făină, crupe de tot soiul, fel şi fel de dulciuri, ce le luam de prin băcănii... Deh, eram militari, nici nu se putea altfel: până şi comenduirea ne-a dat.voie să facem toate câte le-am făcut...

- Răzvrătiţii aceia au mai stat multă vreme ascunşi în pădure? întrebă Vihrov.

- Două luni, atât au stat. Se aciuiseră prin nişte mlaştini de nepătruns, încât nu ne-am putut apropia de ei din nicio parte.

.- Şi cu ce s-au hrănit?

- – Se vede eă-şi făcuseră din vreme provizii acolo, numai că... vedeţi... frigul a fost cel care le-a venit de hac, Intâi şi-ntâi, au trimis vorbă că-şi recunosc vina, apoi au venit şi ei. Numai ăl de l-a oinorât pe ispravnic a dispărut pe undeva; s-o fi dus, poate, la vreun schit de-al lor!..,

- Uite-aşa s-ar putea să mă omoare şi pe mine: doar şi eu le duc o veste care n-o să le fie pe plac, rosti Vihrov.

- Mda... Am auzit că vreţi să le dărâmaţi casa de rugăciuni, spuse vizitiul. Şi ce bogată e biserica asta a lor: mai bogată chiar decât multe biserici pravoslavnice! Să fi luat cu dumneavoastră măcar vreo doi vătăşei. Cum de-aţi pornit-o aşa: singur-singurel?!

- Nu-i totuna?

- Totuna e, se-nţelege!... Să ştiţi însă că după cele întâmplate atunci, lumea din sat zicea: „De nu ne-ar fi ocărit ispravnicul, moşul nu l-ar fi omorit; dar aşa, noi veneam cu icoana, iar el – cu ocara!”

Drumul continua să fie nisipos. Inaintând intr-un trap uşor, caii vânjoşi ai ispravnicului de-abia mai puteau târî după ei trăsura, roţile căreia se-nfundaseră în nisip până la butuci. De o parte şi de alta a drumului, se

zăreau izbele răzleţe ale vădanelor despre care adusese vorba vizitiul. Peticele de pământ din dreptul lor erau cultivate cu napi şi cu cartofi. Vizitiul i se adresă din nou lui Vihrov:

- Ia uitaţi-vă: prin pădure îs numai buturugi! Şi arătă cu mina spre cioturile care, intr-adevăr, se zăreau ici, colo, prin rarişte, aflându-se la distanţe destul de mici unul de altul. Ăştia anume au tăiat copacii de-au lăsat numai cioturile, continuă bătrânul. Aveau ei, pe-aici, prin pădure, un schit şi se duceau acolo aşa cum vă spusei: sărind de pe un ciot pe altul...

- Ascultă, îl întrerupse Vihrov, nu cumva ştii ce înseamnă euvântul *Ucinea*?

Vizitiul zâmbi.

- Numele ăsta îl poartă pe aici mai multe sate. Ăsta e Ucinea de sus, dar mai e şi Ucinea de jos, şi Ucinea de pădure. Le zice aşa după locul unde-i aşezat fiecare: pe deal, ori în pădure.

- Poate că are acelaşi înţeles cu un alt cuvânt: *pocinok i*, zise Vihrov, Cura se spune pe-aici: *pociâl2* sau ucictt3.

- *Uciăl* se spune mai adeseori, răspunse vizitiul, înţelegând parcă tâlcul celor spuse de Vihrov.

Dealtfel, cu ce se îndeletnicesc cei de la Ucinea, continuă să-l întrebe Pavel.

- împletesc rogojini!... Le fac aici la Ucinea de sus, apoi le duc la târgul de la Ucinea de jos. Dacă aţi şti câte păduri de-ale statului strică ei pentru treaba asta, Doamne, Doamne! încheie vizitiul.

- Cum adică? nu-l înţelese Vihrov.

- Păi aşa: parcelele, lor le mai feresc, dar într-ale statului intră mereu. Jupoaie coaja teilor pe câte vreo două deseatine de pădure, apoi le mai dau şi foc copacilor, ca să se creadă c-au fpst pârjoliţi de trăsnet.

- Şi nu-i prinde nimeni asupra faptului?

- îi mai prinde, dar se răscumpără. lacăt-o!... Măicuţa noastră Ucinea, cea frumoasă!.. exclamă

bătrânul, arătând spre o aşezare impunătoare ce se zări brusc dintr-o rarişte; se aflau acolo şi câteva case de piatră, ba chiar şi celelalte părându-i-se lui Vihrov a fi deosebit de trainice şi rânduite cu, multă judecată.

Ajungând la poalele dealului pe care se afla satul, vizitiul opri caii, coborî de pe capră şi se apucă să îndrepte hamurile şi să-şi potrivească propria lui cingătoare,

- Trebuie să arăt mai acătării când om ajunge la ei, să ştie pe cine le-am adus! spuse el. zâmbindu-şi în barba stufoasă. N-ar strica să staţi şi dumneavoastră mai ţanţoş, adăugă el. adresându-i-se lui Vihrov.

Pavel nu i se împotrivi. încercând, la rândul său, să pară mai impozant. Vizitiul se urcă din nou pe capră, şi îndemnă caii s-o pornească în galop. Clopoţelul prins de arcul 4 ce unea hulubele se zbătu, sunând cu putere. Auzindu-t, pe-

1 început (pop., rus.).

2-:! Sinonime ale substantivului „pocinok", care provin, probabil, de la verbele „-pocinâti" şi „ucinâti" – amâtidouă cu sensul de „a începe".

4 Piesa de hamaşament folosită, printre altele, şi Ia vestitele „troice", căruţe, trasuri sau căleşti la care se înhamă câte trei cai, alături unu! de altul.

¿*H2*

semne, vreo doi, trei oameni, poate vătăşei, se văzură traversând în grabă piaţeta aflată în centrul satului.

- S-au pus în mişcare, blestemaţii! zise vizitiul, cu ochii la ei. Să vă duc de-a dreptul la primărie? i se adresă lui Vihrov.

- La primărie! răspunse acesta.

Trăsura trecu chiar prin mijlocul pieţii. Un mujic care îi ieşi în cale îşi scoase repede căciula din cap şi strigă:

- Pe cine duci, vizitiule?

- Pe un cinovnic de-al guvernatorului! îi răspunse

bătrânul nu fără ifos, apoi, strunind voiniceşte caii, opri în faţa primăriei.

Era o clădire de piatră, într-o aripă a căreia locuia copistul şi se desfăşura activitatea administrativă, cealaltă fiind rezervată cinovnicilor veniţi în sat cu diverse treburi. Vihrov porni direct spre această parte a casei. Scurt timp după aceea, i se înfăţişă primarul, un mujic de vreo treizeci şi cinci de ani, chipeş, dar de pe acum corpolent; purta un caftan din stofă subţire, tivit cu găitane aurii.

- Am venit aici cu o misiune care n-o să vă placă, îi zise Vihrov. S-a luat hotărârea să se dărâme casa dumneavoastră de rugăciuni.

Aflând vestea, fireşte că primarul nu se prea simţi în apele lui.

- Va să zică, împuterniciţii noştri, n-au făcut nimic cu demersurile lor, rosti el, parcă mai mult pentru sine.

- Aţi trimis împuterniciţi, care să intervină în această problemă?

- Bineînţeles, răspunse primarul cu un oftat.

- Trebuie totuşi să vă dărâm casa de rugăciuni, zise Vihrov. Bineînţeles nu cu mâna mea. O vor dărâma chiar sătenii.

- Păi e acelaşi lucru! zise primarul.

- Pentru mine nu e acelaşi lucru, ripostă Vihrov, Eu nu vreau ca vreunul dintre dumneavoastră să mă învinuiască de cine ştie ce. Ca atare, roagă tot satul să se adune în piaţă; am să le aduc hotărârea la cunoştinţă şi va trebui s-o îndeplinească chiar ei.

- Se poate şi aşa! rosti primarul după un răstimp de gândire. Pe urmă, păşind domol, părăsi încăperea.-

Rămas singur, Vihrov îşi duse cu un gest reflex mina la inimă. îi bătea cam tare: curind. el avea să treacă, întradevăr, printr-un moment critic, de la care putea să i se tragă şi moartea.

în piaţă începu să apară câte un om. apoi se adună din ce în ce mai multă lume; ceva mai târziu, primarul

reveni în încăperea unde se afla Vihrov.

- Dacă doriţi să le vorbiţi oamenilor, vă rog să poftiţi! îi spuse el cu voce stinsă.

Pavel îşi puse uniforma şi ieşi în piaţă. Se adunaseră acolo ca la două mii de bărbaţi şi femei. Vihrov se opri în faţa lor, avându-l alături pe primar.

- Fraţilor! rosti cu glas tare. S-a luat hotărârea să se dărâme casa dumneavoastră de rugăciuni. Iată această hotărâre!... Citeşte-o, s-o audă toată lumea! îi întinse el primarului hârtia primită de la guvernator.

Primarul începu s-o citească. Mulţimea ascultă cu luare aminte, dar după ce lectura luă sfârşit nimeni nu scoase o vorbă, astfel că Vihrov se văzu nevoit să ia din nou cuvântul:

- Am fost trimis aici ca să execut această hotărâre: dumneavoastră, bineînţeles, puteţi să vă împotriviţi, puteţi să mă ucideţi, să mă sfâşiaţi în bucăţi, dar în locul meu va fi trimis un altul, de astă dată, însoţit de armată; după câte am auzit însă, armata a mai fost pe la dumneavoastră şi ştiţi ce înseamnă asta!

- Spuneţi-ne domnule, din ce pricină dumnealor, dregătorii, sunt atât de mâniaţi pe noi? întrebă un bătrân din mulţime.

- Din pricina credinţei voastre! Dumnealor doresc să Vă întoarceţi la credinţa pravoslavnică.

- Păi, cum vine asta, domnule? Nici măcar tătarii, ceremişii. sau alţi păgâni nu sunt persecutaţi pentru credinţa lor. Noi cu ce suntem mai vinovaţi decât ei?

Vihrov nu ştiu ce să-i răspundă.

- Eu nu vă sunt judecător, dragul meu. Sunt un simplu executant.

- N-a hotărî! domnul cinovnic treaba asta. i se adresă primarul bătrânului. Vorbeşti de parcă n-ai înţelege.

- Păi asta o-nţelegem noi. făcu bătrânul.

- Ei, fraţilor, ce ziceţi: sunteţi de acord să dărâmaţi chiar voi casa de rugăciuni? întrebă Vihrov.

Oamenii continuau să tacă.

- Să ştiţi că am şi vorbit cu dânşii, îi răspunse primarul în numele celor adunaţi. Mâine o vom dărâma, iar pentru astăzi am vrea, dacă ne îngăduiţi, să ne mai rugăm o dată acolo, cu toată obştea.

- N-am nimic împotrivă, se grăbi să-i răspundă Vihrov. Vă adresez însă la rândul meu, o rugăminte. Aş dori să iau parte şi eu la această rugăciune, dar nu în calitatea mea de cinovnic, ci ca un om oarecare.

- De ce să nu luaţi parte? zise primarul. Noi nu facem nimic rău la rugăciunile noastre.

Pe la orele şapte seara, Vihrov auzi dangătul unui clopot mic. Era chemarea la rugă, iar clopotul acela bătea pentru ultima oară; gândul îl făcu pe Vihrov să încerce, fără voie, un sentiment de ruşine; ieşi afară şi văzu venind de prin toate uliţele satului bărbaţi în caftane negre, pe cap cu pălării negre, de pâslă, precum şi femei, purtând la rândul lor un soi de caftane negre, mai scurte, încreţite la spate, şi basmale de aceeaşi culoare, tivite cu panglici albe: casa de rugăciuni se dovedi să fie aidoma acelor biserici de lemn care se construiau altă dată pe la sate, doar că n-avea clopotniţă, în locul ei înălţându-se pe acoperiş o schelă clădită din patru stâlpi, de care era legat un singur clopot, tocmai acela care începuse să sune mai adineaori. Acoperişul era îmbinat din bucăţi de lemn tăiate sub formă de olane; de-a lungul streşinilor se zărea un brâu de lemn sculptat şi el cu migală; ferestrele erau prevăzute cu zăbrele de fier. Lumea nu încăpuse înăuntru şi o mulţime de oameni stăteau afară, pe uliţă, privindu-şi în tăcere lăcaşul sfânt. Pe Vihrov îl duse înăuntru primarul care îi venise în întâmpinare; de astă dată, nu mai era îmbrăcat în caftanul lui cu galoane, ci, la fel ca şi ceilalţi, într-un caftan negru.

Intrând în casa de rugăciuni, Vihrov văzu, în partea ei din faţă, în dreptul icoanelor, un fel de strane, două la număr, în care stăteau nişte bărbaţi deosebiţi de ceilalţi

prin aceea că erau încinşi cu nişte prosoape albe. în mijloc, se afla un analog, în faţa căruia stătea un bărbat în caftan negru, încins cu un brâu alb. Citea cu glas tare şi desluşit, dar nu se oprea la virgule şi nu prea părea să înţeleagă cele citite; cit despre ascultătorii lui, aceştia, chiar dacă arătau mai dumiriţi, nu înţelegeau nici ei tâlcul adevărat al celor citite, ci îl interpretau potrivit propriilor lor simţăminte; de închinat, lumea se închina cu două degete; cei din strane cântau în răstimpuri: „Sfântă Născătoare de Dumnezeu", „Tatăl nostru" şi „Doamne miluieşte!" într-un cuvânt, slujba lăsa impresia că este aidoma celei pravoslavnice, doar că lipseau de acolo diaconul, preotul şi chiar altarul, retezat parcă şi scos afară; toate acestea i se părură lui Vihrov nelipsite de semnificaţie.

La sfârşitul vecerniei nu se mai auzi însă nici obişnuita cin tare „Stăpâne mult milostive".

- De ce nu s-a cântat „Stăpâne mult milostive"? îl întrebă Vihrov, aproape fără voie, pe primar.

Acesta păru stânjenit.

- E o rugăciune nouă, nu se cântă la noi, zise el

X

DÂRÂMAREA CASEI DE RUGĂCIUNI

Era o senină dimineaţă de mai. Vihrov, care nu dormise toată noaptea, ieşi afară din cameră şi se aşeză pe treptele cerdacului. Dinspre râul navigabil, pe malul căruia se afla Ucinea, venea o adiere răcoroasă, înviorătoare. Aproape din fiecare ogradă începuseră să iasă, prin porţile ce se conturau negre în lumina dimineţii, câte trei sau chiar câte patru vaci grase, cu părul lucios şi cu ugerul mare. Trecură apoi, călare, câţiva săteni; caii le erau şi ei rotunjori şi cu părul lucios; intr-un cuvânt, belşugul se vădea peste tot Câteva bătrânele, pur tind şi ele caftane şi basmale negre, şedeau, cu capetle plecate, pe nişte bârne. Ungă casa de rugăciuni, şi, pesemne, plângeau încetişor. Primarul, îmbrăcat din nou în caftanul cu galoane, se apropie *de*)

Vihrov,

- Ne daţi voie să scoatem mai întâi icoanele? întrebă el.

- Unde o să ie puneţi?

- In dreptul casei mele, de pildă. Acolo o să fie aşezate mai cu grijă, răspunse primarul.

- Faceţi cum vreţi, îi îngădui Vihrov.

Primarul p ecă.

Curând, eroul meu reintră şi el în odaia unde îşi petrecuse noaptea. Chinuit de felurite gânduri, porunci să i se aducă hârtie şi o călimară şi se aşeză să scrie o scrisoare către Mary, aşa cum obişnuia să facă în ultima vreme, atunci când aduna în suflet prea multă amărăciune

„Iţi scriu, dragă verişoară, din îndepărtatul sat Ucinea, aşezat însă într-un loc de-a dreptul fermecător. Mă aflu aci cu o misiune din cele mai oribile: din ordinul mai marilor mei, va trebui să dărâm casa de rugăciuni a rascolnicilor, adică să las peste câteva ceasuri fără lăcaş de închinăciune aproape cinci mii de suflete. Şi totuşi, aceşti oameni cu inimă bună mă ascultă; ei nu mă vor spânzura şi nici nu mă vor sfâşia în bucăţi; le este limpede însă, din ceie ce-au mai păţit în trecut, că aşa ceva nu li s-ar ierta. Dumneata, cu naivitatea dumitale feminină, poate ai să mă întrebi: pentru ce a fost întreprinsă această acţiune? Pentru folosul statului, doamnă, pentru ca totul să fie neted, lin şi uniform; cei ce emit însă asemenea dispoziţii nu-şi dau seama câtuşi de puţin că numai munţii cu înălţimile lor variate, numai pădurile de tot felul şi râuriie şerpuitoare dau frumuseţe pământului pe care trăim, apărând totodată ţara mai bine decât oricare cetate. Dincolo de ocean, de pildă, există un stat, ale cărui oraşe numără – aproape fiecare – câte-o sectă religioasă deosebită de celelalte; cu toate acestea statul respectiv e mult mai puternic decât toate câte există în Europa. Poate mă vei întreba acum de ce mă amestec în asemenea treburi?... O fac din mai multe

motive. în primul rând, n-am venit aici de capul meu, ci am fost trimis. în al doilea rând, consider că misiunea care mi s-a încredinţat o voi îndeplini totuşi într-un mojd mai cinstit şi cu mai multă blândeţe decât alţii, fără să-i umilesc prea mult pe cei în cauză. în sfârşit, în al treilea rând, îţi mărturisesc, că toate acestea mi-au stârnit curiozitatea. Iar acum să-ţi pun şi eu o întrebare: ce reprezintă, de fapt, mişcarea rascolnicilor din Rusia? Un partid politic?... Nu! O convingere religioasă?... Nicidecum!...

O sectă care tăinuieşte nişte patimi vicioase Câtuşi de puţin!... Dar atunci ce poate să fie? Păi nimic deosebit: este pur şi simplu un aspect al mentalităţii noastre, ruseşti: o interpretare a creştinismului, creată de noi înşine şi nu învăţată de la greci. Tocmai de aceea îmi este dragă, pentru că-i în întregime a noastră, nu-i luată de la nimeni, ceea ce o şi face, dealtfel, să aibă atâtea înfăţişări. Cea din preajma oraşelor e puţintel mai şlefuită, şi-a creat plnă şi nişte preoţi de-ai ei; cu cât pătrunzi însă mai adânc în lumea satelor, cu atât o vezi căpătând aspecte mai primitive: nu mai are nevoie nici de popi, nici de căsătorii şi nici măcar de guvern. Orice ai spune, treaba asta pare pe drept cuvânt ţâşnită din sânul poporului, exact aşa cum se întâmplă la americani. Astăzi, cred eu, nimeni nu s-ar mai apuca să discute care dintre religii e mai bună. Trebuie doar ca religia să fie un produs al poporului. Spaniolii au nevoie de catolicism, în timp ce englezul vrea neapărat ca biserica lui să se supună guvernului...”

Oprindu-se aici, Vihrov ieşi să vadă ce se mai întâmplă la casa de rugăciuni şi observă că lângă locuinţa primarului se şi afla un şir lung de icoane, ale căror culori şi veşminte de preţ străluceau orbitor în razele soarelui. Rascolnicul cel bătrân şedea lingă ele şi alunga cu o surcea câiniî şi găinile care se abăteau pe acolo.

Primarul veni îndată la Vihrov, urmat de vreo zece

bărbaţi tineri, cu securi în mâini şi la cingătoare.

- Putem să-ncepem, zise primarul cu o voce tristă, iar ochii negri i se umplură de lacrimi.

- Bine, îi răspunse Vihrov.

în clipa următoare, veniră la el două bătrânele cu o înfăţişare încă plăcută, dar, pesemne, foarte viclene. Se înclinară adânc în faţa lui, fără însă a-şi pleca fruntea ci, doar îndoindu-şi spatele, apoi strigară într-un glas:

- Tăicuţule, ne-au mai rămas acolo, la casa de rugăciuni, două icoane sfinte. Ne dai voie să le luăm?

Vihrov află mai târziu că cele două bătrâne erau surori, amândouă nemăritate.

- Luaţi-le, zise el.

Femeile se aprinseră la faţă de mulţumire.

- Iţi mulţumim, tăicuţule, îţi mulţumim, milostive domn, sunară la unison glasurile lor, apoi bătrânele se îndinam din nou şi dispărură prin mulţimea de oameni care se şi adunase lingă casa de rugăciuni.

- Întâi şi-ntâi trebuie să dăm jos clopotul ’ discutau în-, tre ei dulgherii.

- Se înţelege. îi susţinură şi sătenii mai vârstnici.

- Dar cum să-l dăm jos? întrebă unul dintre dulgheri.

- Păi, uite-aşa: proptim de grindă o prăjină mai lungă, legăm toarta clopotului de-o frânghie, apoi tăiem grinzile care-l susţin şi el o să alunece la vale, îl lămuri un altul, mai tânăr.

- Da, aşa o să faceţi, se declară de acord primarul.

Dulgherii făcură rost de o prăjină foarte lungă, apoi se căţărară în grabă pe acoperişul casei de rugăciuni; nu trecu niciun sfert de ceas, şi prăjina fu proptită de acoperiş, în poziţie înclinată, iar capătul ei de jos prins de-o altă prăjină. Legând clopotul de cea dintâi prăjină, dulgherii tăiară grinzile care-l susţineau şi el se balansă, făcu să răsune un dangăt scurt, apoi începu să coboare încetişor, lunecând de-a lungul prăjinei şi continuând să sune, din când în când. Urmărindu-l cu ochii, dulgherii

îşi făcură cruce; printre nevestele şi bătrânele din mulţime se auziră plânsete şi vaiete; bărbaţii stăteau nemişcaţi şi posomoriţi, iar clopotul continua să bată într-o dungă, înăbuşit, ca şi cum şi-ar fi zvonit sfârşitul.

- Puneţi mâna pe el, băieţi, altminteri cade jos, la pământ! strigă primarul, dându-şi seama că dulgherii, impresionaţi de ceea ce li se înfăţişa ochilor, rămăseseră buimaci, cu gura căscată. Izbutiră totuşi să-l oprească la timp, apoi, legându-l de-o frânghie mai lungă, începură să-l coboare cu grijă de pe acoperiş Clopotul mai sună de câteva ori şi, în cele din urmă, bufnind greu, atinse pământul. O mulţime de bâtrâne, moşnegi, şi chiar săteni mai tineri se repeziră la el şi îl sărutară cu multă evlavie.

- Tot la ăi mari ai să-l duci, milostive domn? îl întrebă o bătrână, arătând spre clopot.

- Da, împreună cu icoanele, îi răspunse Vihrov.

- Of, ce năpastă a venit pe capul nostru! se tângui femeia.

Intre timp. cele două băbuţe de adineaori se descurcară mai bine decât toţi ceilalţi; profitând de faptul că icoanele

- La cumpănă veacului, voi. II

aflate în spatele mulţimii nu mai puteau fi zărite de Vihrov, cărară la ele acasă cel puţin douăzeci de chipuri sfinte, până când, observând aceasta, însuşi primarul le potoli zelul.

- Ajunge, măicuţelor, ajunge! le spuse el cu glas scăzut.

- Ei, şi-acum puteţi s-o dărâmaţi, le zise Vihrov dulgherilor. Spectacolul acesta sfâşietor îl întristase cumplit.

- Daţi-i drumul, fraţilor! le strigă şi primarul.

Unul dintre dulgheri se căţără pe coama turlei, îşj făcu cruce, apoi lovi cu toporul; coama zbură în lături, iar după ea se prăvăli şi o parte din acoperiş. Dinspre cei adunaţi răsună un vaier prelung. Mulţi îşi făcură cruce, apoi dulgherii continuară să dărâme clădirea; de sus, una

după alta, lunecară scândurelele fasonate ale acoperişului, zbură astereala. în sfârşit, fură desprinşi şi căpriorii. Dulgherii strigau necontenit către cei de jos: „Daţi-vă la o parte, daţi-vă la o parte!”

- Ce să facem cu lemnăria asta? îl întrebă primarul pe Vihrov.

- Ţi-o las dumitale sub semnătură, vinde-o, iar banii încasaţi o să-i adaugi la capitalul obştei.

- Cum vine asta: noi înşine să ne-o cumpărăm din nou? se miră primarul.

- Da.

- E lucru de mirare, zău aşa! rosti primarul şi oftă, din greu.

Vihrov reveni în odaia lui şi se aşeză să-şi continue scrisoarea:

„Casa de rugăciuni a început să fie dărâmată. Rascolnicii o dărâmă ei înşişi. Cum e oare poporul rus? îţi pui, fără să vrei, întrebarea. E fricos, îndobitocit, redus la tăcere, sau e foarte deştept? Ultima ipoteză pare a fi cea mai probabilă. Adineaori m-a întrebat primarul ce are de făcut cu lemnăria rămasă de la casa de rugăciuni? I-am spus că i-o las chiar lui şi sunt convins că peste o lună cei de aici îşi vor înălţa iar, undeva în adâncul pădurii o altă casă de rugăciuni; cred că au pus bine şi o seamă de icoane, căci astăzi erau cu mult mai puţine decât am văzut aseară la vecernie. După cum vezi, mă străduiesc să fiu un cinovnic lipsit de vigilenţă...”.

Cind ajunse aici eu scrisoarea, in odaie intră primarul; chipul îi era palid, barba răvăşită, se vedea că venise în mitre grabă,

- înălţimea voastră, zise el tulburat, unul dintre dulgheri s-a rănit rău de tot.

- Cum aşa? exclamă Vihrov, pălind şi el,

- A căzut de pe acoperiş drept în securea pe care o ţinea în mină şi aia l-a spintecat pe sub coaste!

- Şi eu ce să fac? zise Vihrov, dând să iasă din casă.

- Staţi oleacă, înălţimea voastră, îl opri primarul. Lumea de acolo parcă şi-a ieşit din minţi!... Zbiară cu toţit „Asta-i pedeapsa lui Dumnezeu pentru că ne-am supus ordinului!” Nici nu mai vor să dărâme casa* de rugăciuni 1

- Nu-ţi dai seama că-şi fac rău cu mâna lor? zise Pavel.

- Ba eu îmi dau seama, domnule.

- Mă duc la ei, n-au decât să mă omoare, reluă Vihrov şi, punându-şi chipiul, ieşi din odaie.

Lumea, într-adevăr, era tulburată: ici şi colo se adunaseră grupuri de oameni care discutau între ei şi vociferau. în jurul dulgherului rănit se strânseră mai mulţi bărbaţi şi femei; femeile boceau în gura mare.

Vihrov se duse intr-acolo. Rănitul îl privi printre gene, apoi închise ochii, şi capul îi căzu într-o parte. Rana pesemne că nu-i era bine legată, pentru că sângele continua să-i răzbată prin cămaşă şi prin caftan.

- Legaţi-i faşa mai bine! exclamă Vihrov, dar niciunul din cei adunaţi nu se mai urni din loc, doar se iscă în jur o rumoare de glasuri.

- Afurisită treabă ne-aţi silit să facem, d-aia s-a întâmplat ce s-a întâmplat, rosti cineva în dreptul lui Vihrov.

- Boierii ăştia ar trebui căsăpiţi cu toţii! răsună un alt glas.

Vihrov se aprinse la faţă: păru că reînvie în el firea răposatului său părinte.

- Cine a spus că boierii trebuie căsăpiţi! Să iasă în faţă! strigă el.

Mulţimea se dădu înapoi.

- Haide! Veniţi încoace şi omorâţi-mu Să ştiţi insă că nu mă dau bătut cu una cu două î continuă să strige Vi-

1»*

hrov. Smulse apoi o secure aflată la cingătoarea unui mujic şi stătu voiniceşte în faţa oamenilor; chipiul îi

căzuse de pe cap.şi părul cârlionţat îi flutură în vint.

- Ge-a fost s-a dus, apucaţi-vă şi dărâmaţi clădirea 1 răcni el.

Mujicii nu se urniră din loc.

- N-aţi auzit ce v-am spus! repetă Vihrov, în culmea mâniei.

- Nu, înălţimea voastră, n-o s-o mai dărâmăm! rosti bătrânul care îl întrebase mai înainte de ce erau dregătorii supăraţi pe obşte.

- Bine, atunci am s-o dărâm chiar eu. Veniţi băieţi! strigă apoi, zărind în mulţime pe conţopistul de la administraţia domeniilor coroanei şi pe vizitiul său. Veniţi s-o dărâmăm împreună. Luaţi nişte securi şi veniţi cu mine. Vă dau la fiecare câte douăzeci şi cinci de ruble!

Vizitiul şi conţopistul luară două securi de la nişte rascolnici care se aflau lingă ei şi care le întinseră fără să crâcnească, apoi, împreună cu Vihrov urcară în vârful clădirii. Se apucară tustrei să desprindă o bârnă după alta. Rascolnicii rămaseră adunaţi în faţa casei de rugăciuni. Doar primarul dispăruse pe undeva. Pe semne că se temea să nu fie pus şi el la treabă în faţa propriilor săi enoriaşi.

- Ascultaţi-mă fraţilor, zise la un moment dat Vihrov, încetând să mai lucreze şi revenindu-şi întrucâtva în fire. Să ştiţi că voi fi nevoit să întocmesc un proces-verbal cum că am dărâmat clădirea chiar eu, întrucât voi nu v-aţi supus. Din cauza asta o să vă pomeniţi iar cu armata pe capul vostru. Vă asigur că aşa o să fie!

- Ce-i cu voi fraţilor? Puneţi mâna şi o dărâmaţi! se auzi deodată şi glasul primarului'. Dându-şi seama că lumea este gata să cedeze, apăruse şi el fără veste.

- Supuneţi-vă autorităţilor, feţii mei! scânci, la rândul ei, una dintre bătrânelele care, în zarva iscată, apucaseră să mai şterpelească vreo două-trei icoane.

- Haidem! strigară, pe neaşteptate dulgherii şi, câteva clipe mai târziu, urcaţi din nou în vârful clădiriiţ

îşi reluară lucrul.

Ostenit.şi surescitat, văzind că întreaga clădire e aproape năruită. Vihrov se retrase în odaia lui, dar tocmai în aceeaşi clipă primarul i se înfăţişă din nou.

- Ce ne porunciţi să facem cu icoanele şi cu clopotul, înălţimea voastră? îl întrebă el.

- Să le expediaţi în capitala guberniei, la consistoriu, răspunse Vihrov.

- Şi cei de acolo ce vor face cu ele, înălţimea voastră? continuă primarul.

- Le vor cerceta, să n-aibă ceva potrivnic credinţei, apoi vi le vor înapoia.-

- N-aş crede, înălţimea voastră, ripostă primarul. Din cile ştiu eu, multe case de rugăciuni au fost dărâmate, dar prea puţine icoane au fost înapoiate credincioşilor. Doar dacă le-om da cinovnicilor nişte parale, ar putea ei să se îndure şi să ne înapoieze pe-ascuns câte-o icoană, două..,

Pe cele de care aveţi nevoie le-aţi şi luat, observă Vihrov.

- Da, am făcut treaba asta şi vă mulţumim înălţimii voastre, răspunse primarul zâmbind. Numai că, vedeţi dumneavoastră, mai toate icoanele astea ne-au fost date de către părinţii noştri, odată eu binecuvântarea lor, şi ne pare rău de ele, căci din câte am auzit, acolo, la oraş, ele nu prea sunt păstrate ca lumea. Le aşează cinovnicii de-a valma intr-o magazie.sau chiar într-o pivniţă, unde-i apă, mucegai şi tot soiul de murdării, de ţi se rupe inima numai când te gândeşti la asta.

- – Am să intervin ca ele să fie cercetate mai repede. Dar ia spune-mi, cum ai de gând să le duci până acolo?

- Păi, dacă-mi îngăduiţi, înălţimea voastră, am să le duc cu barca. Să nu le mai zdruncinăm, ducându-le cu căruţa. Oricum, pe apă, drumul e mai lin.

- Aveţi pe-aici un şlep?

- Nu. Am eu un barcaz cu pânze. Vă dau o

semnătură cum că răspund de toată treaba asta.

- Numai s-o faci fără întirziere!

- Păi vasul l-am şi pregătit, poate pleca oricând. zise primarul, mulţumit că i se îngăduise să ducă chiar el la oraş obiectele sfinte.

Cuiând răsunară din nou în sat gemete şi vaiete: lumea îşi bocea icoanele. Pe malul apei, primarul, cu mâinile bine spălate şi îmbrăcat în haine curate, începuse să le aşeze în nişte saci noi, făcuţi din papură. Unele icoane, pesemne mai venerate de obşte, le săruta înainte de a le aşeza în saci, venind să le sărute şi unii dintre mujici... După ce făcu vreo, treizeci de baloturi, sătenii porniră cu ele spre barcaz, ducându-le pe o pânză prinsă între două prăjini, aşa cum obişnuiau ei, rascolnicii, să-şi ducă morţii la groapă. Cei care le purtau o făceau cu aceeaşi evlavie, de care, mai adineaori, dăduse dovadă şi primarul. între timp, acesta se dusese acasă, pentru a îmbuca ceva şi a se pregăti de drum. în sfârşit, barcazul fu încărcat şi acoperit cu rogojini, pânza fu înălţată la catarg, patru vâslaşi se aşezară la rame pentru a-i spori bărcii iuţeala, iar primarul, îmbrăcat cu un cojocel de stofă neagră şi purtând pe cap o pălărie de pâslă, trecu la cârmă.

Aproape toţi locuitorii împânziră malul apei-; câteva bătrâne continuau să plângă molcom; până şi copiii se potoliseră, nu se mai zbenguiau deloc; mai în spate, dărâmăturile casei de rugăciuni îşi înălţau bârnele negre, răvăşite. Barca se mai văzu multă vreme plutind în jos, pe râu...

Vihrov reveni în casă şi îşi sfârşi scrisoarea:

„Totul s-a isprăvit. Stau acum pe ruine, aidoma lui Alexandru Macedon, distrugătorul de temple. Smeriţii mei săteni s-au întărâtat puţintel: cred că au fost gata să mă omoare, cred că şi eu ara fost gata să omor pe cineva. Mâine mă voi reîntoarce în oraş. Simt în suflet o grea povară.”

XI

IULIA ŞI GRUNEA

CU o troică. Fugi apoi să-l întâmâv 1. V£! zu.trăg>nd la scar din poştalion se t®t strădui «â /ine.'? 1- in timP ce el cobor lipsite de putem 1 Spr,Jme cu mâin^ ei mic:

- Credeam că n-o să mai veniţi, boierule, îi zise, sufoci ndu-se de bucurie. Vă mulţumesc că mi-a ti scris, adăugă ea şi-l sărută pe umăr.

- Ştiam că ai să-mi duci de grijă, îi răspunse Vihrov

- Eram foarte îngrijorată, boierule; câte nu mi-au trecut prin minte! De-o fi să mai plecaţi, bine-ar fi să mă luaţi pe mine în locul valetului.

- Cum să mă duc la o anchetă însoţit de cameristă? Asta nu se cuvine, replică Vihrov.

- – Am să mă îmbrac, boierule, în haine băieţeşti; mi-am şi pus într-o zi cepanul băiatului din casă şi nici n-ai zice că-s fată.

- Ce fac cei de sus? întrebă Vihrov.

- Nimic deosebit!... Domnişoara a fost cam bolnavă. Aş crede că şi ea v-a dus dorul.

- Mie?

- Da. Râdeau servitorii lor, într-una din zile: „Ce, ziceau ei, se-nsoară boierul vostru cu domnişoara? Că tare se mai prăpădeşte după dumnealui!"

- Şi tu ce le-ai spus?

- „Boierul nostru, le-am zis, n-are să se însoare niciodată şi cu nimeni!;<

- De ce crezi că n-am să mă însor? o întrebă Vihrov, Zâmbind.

- Păi cu mine ce-o să faceţi, boierule? Eu zic c-o să vă fie milă de mine, căci sunteţi un om tare bun.

Vihrov îşi mai pusese şi el, în trecut, această întrebare: intr-adevăr, ce se va întâmpla cu Grunea, dacă lui îi va trece prin minte să se.însoare? Ce-o să facă cu ea: banii doar n-o să-i poată fi, în cazul acesta, de niciun folos!

„Eh, gândi el, la ce bun să mă însor, flăcău tomnatic

şi pribeag cum sunt?” Aceeaşi idee o rosti şi cu glas tare:

- Nu te teme, Grunea, eu n-am să mă însor niciodată.

- Vă mulţumesc, boierule, zise Grunea şi-l sărută din nou pe umăr.

- Şi s-a mai întâmplat ceva, boierule, să te prăpădeşti de râs nu alta... continuă ea, învioratã. Intr-o zi, domnul acela de sus, Vissarion Ardalionovici, a dat de mine în vestibul; îi cam neruşinat, nu-i scapă nicio fată... „Ascultă, îmi zice, tu trăieşti cu boierul?” „Doar n-oi trăi altundeva, îi zic, aici, la boier, îmi duc veacul.” „Stai, că nu m-ai înţeles”, zice. Ei, şi după asta mi-a spus nişte vorbe dintr-alea urâte. „A, nu, zic, asta nici că s-a pomenit: boierul meu, să-mi fie cu iertare, nu-i ca dumneavoastră!” „Păi, dacă-i aşa, zice, să ştii că am să mă ţin eu după tine.” Şi-atunci i-am dat cu tifla. Totuşi, nu s-a mulţumit, a trimis şi bucătăreasa la mine: că mi-ar da o grămadă de bani, numai să-l îndrăgesc... Am gonit-o din bucătărie cu vătraiul, că te minunai nu alta!.,.

- I-ai plăcut atât de mult?

- Nu ştiu ce nevoie ar avea de mine; parcă puţine mamzele de tot felul vin pe la dumnealui!...

- Vin multe?

- O sumedenie! Tare-i scârnav în de-alde astea.

Tocmai atunci, de sus, îi veni lui Vihrov o solie.

- A trimis-o, nu mai are astâmpăr! schiţă Grunea o grimasă, zărind-o pe subreta Iuliei Ardalionovna.

- Domnişoara m-a trimis să vă urez bun venit, zise fata, şi să vă rog, dacă nu sunteţi foarte obosit, să poftiţi la dumnealor; domnişoara ar voi foarte mult să vă vadă.

- Bine, spune-i că am să vin, răspunse Vihrov.

Grunea, deşi nu tocmai mulţumită, plecă, supusă şi tăcută, să-i aducă boierului cele necesare pentru spălat şi îmbrăcat.

Urcând la etaj, Vihrov îşi dădu seama că Iulia e, într-adevăr, suferindă. Şedea pe o sofa, părea slăbită, însă era şi acum destul de cochet îmbrăcată. Zărindu-l pe

Vihrov, îi aruncă o privire galeşă şi-i strânse uşor mâna.

- Sunteţi bolnavă? o întrebă Vihrov, întrucâtva stingherit de chipul ei melancolic.

- Nu chiar atât de rău, răspunse Iulia. îşi duse însă mâinile la piept, cu o expresie menită să arate că, dimpotrivă, era *destul de rău* bolnavă.

- în fond, ce vă supără? o întrebă Vihrov, aşezându-se la o distanţă apreciabilă.

- în ultimul timp n-am prea dormit, de aceea m-au cam lăsat puterile, răspunse Iulia, îndreptând spre Vihrov o privire tandră.

Acesta nu mai ştiu deloc ce trebuie să facă.

- Spuneţi-mi, *m-r* Vihrov, începu Iulia, aş putea oare eu să vă consider un adevărat prieten?

- Fără nicio îndoială! răspunse el, căutând să împrumute discuţiei un ton glumeţ.

- Şi veţi fi sincer cu mine? continuă Iulia.

- Atât cât e cu putinţă! răspunse Vihrov, dând din umeri.

- Spuneţi-mi atunci, rosti Iulia coborându-şi între timp privirea, în afară de Fateeva, n-aţi iubit şi nu mai iubiţi nicio altă femeie?

- Ba da, am iubit! se mărgini să răspundă Vihrov.

- Sper totuşi, reluă Iulia, bă în acest caz gustul dumneavoastră n-a coborât până la nurii vreunei femei de-o mai joasă obârşie?

Vihrov o măsură cu privirea; îşi dădu seama că face aluzie la Gruşa şi-i trecu prin minte să facă o glumă pe seama apucăturilor ei boiereşti.

- De ce să nu coboare? întrebă el.

- Pentru că... răspunse Iulia, aprinzându-se toată şi ridicând din umeri, pentru că în treaba asta n-ar fi nimic interesant... Şi-apoi, s-ar putea să nu fie la mijloc decât o pasiune trecătoare...

- Ştiu şi eu? O fi trecătoare.,, răspunse Vihrov, enigmatic.

Iulia nu mai ştiu ce să înţeleagă. Despre Gruşa,

fratele său Vissarion îi vorbise vrute şi nevrute, făcând-o să se neliniştească şi mai mult.

- El n-are să se însoare niciodată cu tine, i-o trântise inginerul. Dumnealui are amoreză la domiciliu.

Iulia îl privise întrebător.

- Iţi spun drept, i-am oferit cinci sute de ruble fetişcanei ăsteia, ca să-i eâştig simpatia şi n-a primit!…

Vissarion consideră că nici nu mai e nevoie de-un alt argument, mai convingător.

- Poate că nu-i placi, rostise Iulia, plecându-şi ochii.

- Ba bine că nu… Pe de-alde astea nu le interesează decât banii, iar dacă te refuză, înseamnă că de partea cealaltă li se dă mai mult…

Mii de gânduri sumbre o urmăriseră pe Iulia după această convorbire. Ba chiar, din cauza lor, căzuse la pat. Iată-l acum şi pe Vihrov vorbind în doi peri. Ce era de făcut Şi nebuna de fată se hotărî să-şi dezvăluie fără înconjur sentimentele pe care i le nutrea, iar după aceea – fie ce-o fi î

- Ştiţi, începu ea, pălind brusc, pentru că mi-aţi dezvălui! taina dumneavoastră…

Ce fel de taină îi dezvăluise Vihrov, nimeni n-ar fi putut să spună.

Pavel îşi dădu seama încotro se îndreaptă discuţia şi se înfricoşă de-a binelea. Mai ales că nu ştia ce să facă: s-o oprească pe Iulia de la vreo mărturisire – poate pripită – sau nu? Iar dacă n-o va opri, atunci ce să-i răspundă? Spre norocul lui, discuţia le fu întreruptă de Vissarion Ardalionâci, cai’e tocmai sosise acasă.

- A, bine aţi venit, *m-r* Vihrov!… exclamă el cu vă dită plăcere, aruncând totodată o privire fugară luliei, a cărei atitudine trăda nemulţumire şi stingherealâ. Pe fată o nemulţumise mai ales sosirea lui într-un moment atât de nepotrivit. 1

- Se zice că aţi făcut minuni în satul acela, continuă inginerul. Aţi potolit o răscoală, aţi descoperit o crimă

- Cam aşa e, răspunse Vihrov.

- Cu guvernatorul aţi stat de vorbă?

- Nu, încă.

- Păi de ce?

- Aşa. Pot s-o fac şi mâine.

- Asta nu se admite! exclamă Zaharevski. Revenind în oraş, eraţi obligat să mergeţi de-a dreptul la guvernator. Duceţi-vă numaidecât acolo, altminteri are să afle că aţi venit şi cine ştie ce perdaf are să vă tragă.

- N-are decât, nu-mi pasă! spuse Vihrov, dar apoi se gândi că inginerul ar putea să plece, iar el va rămâne din nou numai cu Iulia, care, desigur, se va grăbi să-şi dezvăluie tei na.

- De fapt aveţi dreptate, zise el, ridicându-se. Plec chiar acum.

Iulia îndreptă spre el o privire rugătoare.

- Duceţi-vă, duceţi-vă, întări Zaharevski

Iulia îl întrebă cu o voce stinsă:

- Vă mai întoarceţi la noi?

- S-ar putea, răspunse Vihrov şi ieşi în grabă.

- L-ai dat gata cu înfăţişarea ta elegiacă? o întrebă Zaharevski.

Iulia se supără:

- Faci nişte glume proaste!

- Nu-i nicio glumă: m-am cam săturat să văd toate astea, răspunse inginerul, cu o mânie reţinută.

Bineînţeles că Vihrov nu se duse la guvernator, ci intră în apartamentul său, se încuie acolo şi se culcă. Fraţii Zaharevski aflară acest lucru chiar atunci, seara. Pavel nu le mai trecu pragul nici a doua zi, nici a treia zi, şi aşa trecu toată săptămâna. Atât Iulia, cât şi ceilalţi doi fraţi erau nedumeriţi. La rândul său, Vihrov, cu cât trecea timpul fără să se ducă pe acolo, cu atât se simţea mai penibil; spre norocul lui, guvernatorul îi trimise vorbă să se prezinte neîntârziat la slujbă.

Vihrov se grăbi să-i urmeze dispoziţia.

In dimineaţa aceea, mai-marele guberniei şedea posomorit la masa lui de lucru şi citea o hârtie. In faţa lui

stătea în picioare un fel de preot sau călugăr, îmbrăcat într-o sutană neagră. Chipul supt îi era galben-pământiu, ochii fiindu-i negri şi scăpărători, străjuiţi de nişte sprâncene Stufoase.

Isprăvind lectura, guvernatorul sună.

în cabinet intră grăbit aghiotantul.

- N-am spus să vină Vihrov la mine? rosti cu mânie în glas mai-marele guberniei. De ce n-a venit?

- A venit, excelenţa voastră, răspunse aghiotantul.

- Cheamă-l încoace!

Vihrov intră.

Chipul guvernatorului prinse o expresie mai blândă.

- Bună ziua, preastimate, i se adresă el. V-aş ruga să plecaţi cu părintele Silvestru spre a lămuri o nouă problemă... adăugă el, arătând cu privirea spre prebt şi întinzându-i lui Vihrov un ordin pe care îl întocmise mai înainte.

Vihrov citi cele aşternute pe hârtie.

, – Când. trebuie să plec? i se adresă preotului.

- Chiar acum, răspunse acesta cu o voce aspră. Duminica trecută, rascolnicii ăştia au venit la mine, la biserica edinoverieil, doar aşa de ochii lumii. Mâine Insă, de Sfântul Petru, se vor aduna din nou în casa lor de rugăciuni.

- Sunt protejaţi de şeful poliţiei locale, interveni guvernatorul. Casa aceea de rugăciuni trebuia de mult sigilată, el însă o ţine deschisă; va trebui scuturat zdravăn!...

Vihrov rămase tăcut: deşi însărcinarea nu-i era câtuşi de puţin pe plac, totuşi îi oferea posibilitatea să plece pentru un timp din oraş, iar la întoarcere, vizitând din nou familia Zaharevski, să creeze impresia că între el şi Iulia n-a avut loc niciun fel de discuţie mai neplăcută.

- Cu Dumnezeu înainte! Puteţi pleca, îi spuse guvernatorul.

Vihrov salută şi ieşi din cabinet. Preotul îl urmă.

- N-aţi vrea să mergeţi împreună cu mine, cu trăsura mea? îl întrebă acesta pe Vihrov, ajungându-l din urmă, pe stradă.

- E mult de mers până-n satul acela?

- Cale, doar, de-o poştă.

- Bine, sunt de acord.

Preotul păru foarte mulţumit.

- Va fi mai sigur atât pentru dumneavoastră cit şi pentru mine, spuse el. Dar iată şi cotiga mea, adăugă el, arătând spre o trăsură cu doi cai ce veneau agale, minaţi pesemne, de un argat al preotului.

Vihrov porni grăbit intr-acolo; preotul îl urmă; de bună seamă era hotârât să nu-l slăbească nicio clipă din ochi.

- Cine e şeful poliţiei în satul dumneavoastră? îl întrebă Vihrov.

- Ogarkov, îi zice. A fost mutat la noi dintr-o altă gubernie, răspunse preotul.

- Ogarkov! Ce întâmplare! exclamă Vihrov.

Era inti'-adevăr acel şef de poliţie pe a cărui nevastă cititorul a şi avut prilejul s-o cunoască. Fusese mutat în această gubernie tot la o recomandare a lui Ilarion Zaharevski.

1 Edinoverie – formă a cultului religios, caracterizată prin păstrarea unor rituri vechi şi adoptată de biserica ortodoxă rusă cu scopul de a-i atrage de partea ei pe rascolnici.

- Nevastă-sa nu~i o femeie grasă şi foarte înfiptă? îl întrebă Vihrov.

- Ba da, răspunse preotul. Aş zice chiar că-i o ruşine pentru toată partea femeiască, continuă el. Cred că nici în iad, printre destrăbălatele de acolo, nu se găsesc neruşinate ca ea... Când se întâmplă, bunăoară, să fie adus la secţie vreun om de la curtea boierului sau vreun mujic, ca să fie pedepsit, ea le zice poliţailor: „Ce mai aşteptaţi, biciuiţi-l de faţă cu mine, stau eu în locul lui bărbatu-meu!" Aia îl întind pe jos, încep să dea în el, iar

dumneaei şade alături, îşi propteşte mânoaia de genunchi şi se uită.

. Ascultând descrierea drăgălaşei neveste a şefului de poliţie, Vihrov păru că-i vede aevea chipul cel rotofei.

- E într-adevăr, o femeie îngrozitoare, o cunosc şi eu!

Grunea se minună văzându-şi stăpânul însoţit de un preot.

- Plec din nou, Gruşa, îi spuse Pavel.

- Aoleu! făcu ea speriată.

- Pe tine nu te pot lua, întrucât sunt însoţit de-o faţă bisericească, glumi Vihrov.

- De bună seamă, boierule... Dar încotro plecaţi? Iar pe la rascolnici?

- La rascolnici.

- Deh, boierule, pesemne că stăruiţi chiar dumneavoastră să vă duceţi acolo, ca să petreceţi cu fetele lor. Au rascolnicii nişte fete tare drăguţe!

- Păi vezi! glumi Vihrov. Apoi, ca să-şi atenueze întrucâtva mustrările de conştiinţă, se aşează şi le scrise fraţilor Zaharevski un scurt bileţel: „Ocupat întruna cu tot felul de probleme, n-am izbutit să trec pe la dumneavoastră, deşi doream neapărat să vin astăzi; sunt însă trimis din nou într-o misiune, urgentă şi secretă, şi nu pot nici acum să vă vizitez, întrucât cel cu care plec, se ţine după mine ca un veritabil străjer”.

Intre timp, preotul, umblând de colo-colo prin sală, cu mâinile la spate, trăgea mereu cu urechea la ceea ce discuta Vihrov cu subreta lui şi se tot încrunta supărat: vădit lucru, glumele lor, nu-i erau câtuşi de puţin pe plac.

EDINOVERŢII[5]

Când cei..doi călători trecură de marginea oraşului, clopotele tocmai băteau de vecernie. Argatul, ţinând, pesemne, la caii stăpânului, mergea la pas. Preotul îşi plecase capul acoperit de-o pălărie neagră, cu boruri mari. Chipul îi păstra ca şi până atunci o expresie de

5 Edinoverţi— adepţi ai edinoverieL

tristeţe’sumbră: părea că grijile şi necazurile îi rod necontenit inima.

- Părinte, aţi trecut demult la edinoverie? îl întrebă Vihrov.

- De şapte ani, răspunse preotul.

- Cu ce scop aţi făcut-o?

- t Mai întâi am rămas văduv, pierzându-mi soţia, o femeie de nepreţuit, aşa încât mi-a venit greu să mai trăiesc în oraş, în mijlocul unor plăceri lumeşti, iar apoi m-a îndemnat şi dorinţa de a-i readuce în rândul credincioşilor pe cei rătăciţi, dar în direcţia asta n-am prea izbutit să fac mare lucru.

- Trebuie să înţeleg că rascolnicii nu trec în mod sincer la edinoverie? îl întrebă Vihrov.

- Hm, în mod sincer!... zâmbi cu tristeţe preotul. Să ştiţi că nu numai aici, dar şi în toată Rusia, această trecere la edinoverie nu-i decât o înşelătorie, o minciună faţă de guvern! Cei pe care izbutim să-i convertim nu ţin deloc la noi, păstorii lor, continuă preotul, şi privirea îi deveni tot mai sumbră. De nu mi-aş fi agonisit un oarecare avut, cât am slujit ca preot pravoslavnic, şi de n-aş fi fost văduv, n-aş fi avut acum nici după ce bea apă. Vii, de pildă, cu cele sfinte la câte-un mujic bogat, iar el îţi dă o copeică!... Fără să mai vorbim că noi, preoţii, trăim din banii ăştia, dar o asemenea treabă te şi jigneşte: doar nu vin la el ca un cerşetor, ci ca trimisul Domnului!... Am adus toate acestea şi la cunoştinţa preasfinţitului...,,Ce să-ţi fac, zice, dacă ţi-ai luat o asemenea cruce, rabdă!”

- Dar ce rost a avut crearea edinoveriei? Doar era de aşteptat ca rascolnicii să umble cu înşelătorii.

- Cum adică, ce rost a avut? făcu, mirat, preotul, însuşi Mitropolitul Platon a creat-o, ba chiar a întocmit pentru ea şi anumite reguli. Ideea a fost cam asta: de vreme ce rascolnicii ţin atât de mult la ritualul lor şi la vechile lor cărţi bisericeşti, să li se dea toate acestea. Pesemne însă că nu asta au vrut dumnealor şi că nu se

opun bisericii noastre din pricina ritualului, ci pentru că aşa li-i firea.

- Prin ce se caracterizează această fire? întrebă Vihrpv.

Preotul se încruntă şi mai tare.

- Prin prostie, neştiinţă şi nişte moravuri barbare, rosti el. Faptul cel mai supărător este însă acela, că legile noastre sunt prea blânde în ceea ce-i priveşte pe toţi aceşti eretici. Noi, de pildă, ne vom duce acum la ei, ne vom agita, vom întocmi un act din care va reieşi că i-am prins asupra faptului, ei vor fi daţi în judecată, dar care credeţi că, va fi sentinţa celor în drept. „Să fie chemaţi la consistoriu, vor zice dumnealor, şi sfătuiţi să iasă din rândurile rascolnicilor."

- Dar ce s-ar mai putea face în acest sens? întrebă Vihrov.

- Cum ce s-ar putea face? rosti preotul, posomorit. Doar e o înşelătorie din partea lor, e o trădare. De vreme ce au acceptat edinoveria, trebuie să rămână edinoverţi; totuşi, ei se abat de la această credinţă şi, ca atare, ceea ce se aplică altora pentru părăsirea credinţei pravoslavnice şi adoptarea altei credinţe, să li se aplice şi lor.

- Mă rog, să admitem că o asemenea măsură ar fi nimerită în cazul edinoverţilor, care se leapădă de noua lor credinţă; dar atunci, niciun rascolnic n-ar mai trece la edinoverie; cu aceştia ce-ar rămâne de făcut?

- Dacă aş face parte din sfântul Sinod, răspunse preotul, mi-aş expune fără înconjur părerea că la noi nu trebuie să existe niciun fel de rascolnici! Căci ce fel de doctrină propagă ei? La ce sobor ecumenic a fost ea cercetată şi aprobată?... De fapt, stimate domnule, aici nu-i vorba decât de ignoranţă. Iar obligaţia guvernului e să n-o accepte, ci, dimpotrivă, să lumineze poporul!...

- Dar dacă poporul nu acceptă sa fie luminat?

- In cazul ăsta, să fie pedepsit, dar să nu fie lăsat în întuneric... Dacă v-a spus cineva că printre rascolnici s-ar

afla oameni mai instruiţi – popii lor. duhovnicii ori tot soiul de căpetenii – să ştiţi că-i o minciună sfruntată! Am discutat chiar eu cu mulţi dintr-ăştia: fiecare îndrugă nici el nu ştie ce, căci pentru a înţelege sfânta scriptură trebuie mai întâi multă şi multă minte!

- Totuşi, primii apostoli ai lui Hristos au fost simpli pescari.

- Apostolii au căpătat învăţătură chiar din gura Lui, pe când noi o culegem din cărţile sfinte; noi. preoţii, am învăţat şi filosofie greacă, şi retorică, şi istoria bisericii ortodoxe, de aceea suntem în stare să înţelegem şi sfânta scriptură; dar popii şi predicatorii lor ce fel de învăţătură au căpătat? Sunt mujici ca şi ceilalţi, doar că-s ceva mai şmecheri!

- Le-aţi vorbit vreodată rascolnicilor despre toate acestea? *

- De câte ori!... Le spuneam pe şleau:,,După cum vedeţi prea bine, nu există niciun împărat şi niciun boier care să împărtăşească credinţa voastră, şi niciun străin trecut la ortodoxism n-a devenit vreodată rascolnic. Oare sunt cu toţii mai proşti decât voi?"

- Şi ce răspuns v-au dat? îl întrebă Vihrov, curios.

Preotul oftă.

..Ăştia n-au trecut la credinţa noastră, mi-au spus, pentru că pe voi. pe toţi, a pus stăpânire diavolul!",.De ce să fi pus stăpânire pe noi, nişte oameni luminaţi, le-am întors eu vorba, şi nu pe voi, care mai zăceţi şi acum în beznă?",.Aşa, mi-au răspuns ei, pentru că noi nu ne-am schimbat credinţa veche, iar voi v-aţi luat după tot ce-i nou." Şi poţi să-i tai cu cuţitul că niciunul nu şi-ar schimba părerea... Dar să vedeţi o treabă: acolo unde nu există rascolnici, nici asemenea idei nu se vântură. Pe unde există, in schimb, apăi acolo toată lumea, fie pravoslavnici, fie edinoverţi, sunt molipsiţi de ideile astea ca de ciumă... Pină şi pe cel mai sănătos te poţi aştepta să-l vezi că se-mbolnăveste şi el.

In timp ce preotul vorbea astfel cu glasul lui aspru,

iar Vihrov sta să-l asculte, trăsura lor apucase, parcă într-adins, printr-un ţinut din cele mai încântătoare: ici creştea câte-o pădurice de pini. luminoasă şi lipsită de cioturi şi de putreziciune. incit te puteai plimba prin ea ca printr-o livadă, colo se-ntindeau nişte poieni îmbietoare, pline-de mireasma ierburilor şi a florilor. Soarele scăpăta către asfinţit, pe undeva, prin preajmă, cânta de mama focului o privighetoare. Spre deosebire de stăpânul său, cel sever şi posomorit, argatul cocoţat pe capra trăsurii, avea, cu zăbunul lui groscior, cu părul lui blond, ciufulit, ce-i ieşea de sub şepcuţa ponosită, o înfăţişare din cele mai biânde. Vihrov se înseninase şi el. auzind mai adineaori de la tovarăşul său de drum că şi în cazul când i-ar surprinde pe rascolnici asupra faptului, adică, aflându-se în casa lor de rugăciuni, aceştia nu vor păţi altceva decât să fie chemaţi la consistoriu şi povăţuiţi de către cei în drept. De aceea nu făcea acum decât să aştepte, ba chiar cu multă curiozitate, toate câte aveau să urmeze.

Caii. simţindu-se probabil aproape de casă, îşi grăbiră pasul.

- Se vede că satul nu mai e departe? i se adresă Vihrov preotului care părea să nu ia în seamă nici amurgul acela fermecător, nici frumuseţea ţinutului, nici cântecul privighetorii.

- Nu mai e departe, uite-l colo, răspunse preotul arătând către o aşezare ce se întrezări de după pădure. V-aş ruga să rămâneţi şi peste noapte la mine, adăugă el.

- De acord, răspunse Vihrov, apoi nu se mai putu stăpâni şi adăugă: Am impresia că dumneavoastră mă bănuiţi puţintel să nu fi trecut şi eu la rascolnici.

- Ba nu vă bănuiesc, răspunse preotul, morocănos, dar dacă veţi trage în altă parte, se va duce vestea în sat că a venit un cinovnic de la gubernie!... Şi atunci, rascolnicii noştri nu se vor mai aduna la utrenia lor.

- – Aşadar, vreţi să mă ascundeţi! zâmbi Vihrov.

- Da. am să vă ascund, răspunse preotul şi, într-

adevăr, păru să aibă această intenţie, întrucât, deşi se lăsase întunericul. îi porunci vizitiului să nu treacă prin sat, ci s-ii ia pe ocolite, astfel că la casa parohială ajunseră venind prin spatele ogrăzii.

lnvilându-l pe oaspete să intre în casă. preotul îl duse într-o încăpere dosnică, astfel ea de pe uliţă să nu se vadă vreo fereastră luminată şi cu atât mai puţin silueta cinovnicului aflat în acea odaie.

- Mâine ar trebui să luăm cu noi măcar un vătăşel, spuse Vihrov.

- Plec acum să-l aduc pe primarul satului, răspunse preotul şi, la plecare, se strădui să închidă cât mai bine uşa de afară; reveni însă curând, însoţit, într-adevăr, de primar.

Vihrov îi spuse că a doua zi în zori avea să plece cu ei, fără a-l încunoştinţa însă în ce direcţie.

- Am înţeles, rosti primarul şi fu gata să iasă pe uşă.

Preotul însă îl opri.

- Te-aş ruga să rămâi peste noapte aici, la mine.

Primarul zâmbi ironic, totuşi se supuse şi îl urmă într-o altă odaie, unde jpreotul îl aduse şi pe argatul său; spunându-le amândurora să se culce acolo, plecă, încuind uşa pe dinafară.

- Aşa o să fie mai bine, îi spuse lui Pavel. Să stea acolo şi să nu ducă vorba prin sat.

Pe Vihrov îl culcă în aceeaşi odaie cu el (pesemne fot de teamă ca lui Pavel să nu-i scape vreo vorbă faţă de cineva) şi-i cedă chiar patul lui de sub polog, el culcându-se pe o laviţă goală şi punându-şi sub cap doar o pernă de călătorie. Nu închise ochii toată noaptea, zvârcolindu-se întruna şi mormăindu-şi în barbă. Nici lui Vihrov nu-i venea somnul, atât din pricina aerului închis din odaie, cât şi a ploşniţelor cu care era presărat patul gazdei. în sfârşit, pe la patru dimineaţa, răsună dangătul sec, ca în postul mare, al clopotului de la biserica edinoverţilor. Vihrov deschise ochii: abia cu puţin înainte îl prinsese somnul. Preotul se şi afla în faţa lui, gata îmbrăcat.

- Să mergem, e timpul! îi spuse lui Vihrov.

Pavel îşi puse grăbit uniforma.

Primarul şi argatul fură şi ei eliberaţi. Argatul, care părea supărat, ieşi în curte, iar primarul, rămas în casă, continua să zâmbească ironic pe seama preotului. în cele din urmă, Vihrov, preotul şi primarul porniră la drum, spre a-şi duce la îndeplinire misiunea, Preotul, pesemne cu bună ştiinţă, îl duse pe Vihrov prin dreptul bisericii edinoverţilor, ba chiar îl rugă să arunce o privire înăuntru; nu se afla acolo ţipenie de credincios.

- – Vedeţi cât de mulţi enoriaşi mi-au venit la slujbă? spuse el cu ironie. Şi doar au tras ţârcovnicii clopotul maimai să-l spargă, pe cită vreme la casa aceea de rugăciuni s-o aduna lumea şi fără clopot.

îi porunci paracliserului să bată clopotul în continuare, apoi îi invită din nou pe cei doi să-l urmeze. Merseră mai întâi pe un drumeag care şerpuia printr-un câmp întins, apoi traversară un izlaz aflat pe malul unui pârău.

Preotul cerceta cu atenţie cărăruile de-a lungul cărora cei trei îşi purtau paşii.

- Multă lume a trecut astăzi pe aici: ia te uită ce de urme! spuse el. Au făcut, colo, şi-un podeţ! adăugă apoi, arătându-i lui Vihrov două bârne aşezate peste firul de apă

- Ascultaţi! exclamă curând după aceea, arătând cu mina înaintea sa. Dumnealor au şi început slujba!

Din depărtare se auziră, intr-adevăr, glasuri de bărbaţi şi de femei intonând o cântare bisericească. Primprejur însă nu se zăreau nici acum decât sălcii, tei, mesteceni, pini şi tufe de alun, la poalele cărora creştea o iarbă deasă şi înaltă. Dimineaţa era luminoasă şi limpede, ca şi amurgul din ajun. Priveliştea i se păru lui Vihrov a fi plină de poezie. Traversând o pădurice (între timp, cântarea se auzi din ce în ce mai distinct), văzură, în sfârşit, printre crengile arborilor, o capelă durată din piatră.

- Nu e mai rea decât biserica noastră! rosti preotul, arătând spre casa de rugăciuni. Ei, şi-acum, trebuie s-o luăm tâ'râş, altminteri or prinde de veste şi-or fugi care încotro!... Se trânti îndată la pământ, urmat de Vihrov şi de primar, şi porniră tustrei să înainteze pe brânci.

Preotul făcea toate astea cu o vădită însufleţire, în schimb Vihrov se vedea pus într-o situaţie nu prea onorabilă şi totul i se părea caraghios. Rămase mai în urmă. Primarul i se alătură şi el.

~ E om tare aspru preotul ăsta, îi spuse el în şoaptă.

- Cum, adică? întrebă Vihrov.

- Păi nici n-a venit bine în sat, că s-a şi apucat să dea nişte canoane straşnice rascolnicilor care au trecut la edinoverie; şi-i silea să le îndeplinească nu acasă, ci la bi serică, ba-l punea şi pe paracliser de pază, ca nu cumva sâ se sustragă vreunul.

- Dar dacâ-l ştiu enoriaşii eât e de aspru, de ce se: mai duc la casa de rugăciuni? întrebă Vihrov.

- Ce să le faci? îi prostia noastră, ţărănească, la mijloc: încearcă şi ei să-l păcălească! Da' parcă poţi să-l păcăleşti pe unul ca ăsta! îi răspunse primarul.

între timp ajunseră pânâ-n dreptul bisericii.

Preotul se ridică iute în picioare şi se aşează în pragul uşii.

- Veniţi mai repede! le strigă în şoaptă lui Vihrov şi primarului.

Cei doi mai înaintară câteva clipe pe brânci, apoi se ridicară la rândul lor în picioare şi, împreună cu preotul, intrară în casa de rugăciuni. Erau adunaţi acolo vreo două sute de oameni. La apariţia preotului şi a cinovnicului îmbrăcat în uniformă, toţi. ca la comandă, îşi plecară capetele. Un mujic care stătea mai în faţă, având chiar un patrafir petrecut pe după gât, se făcu pe dată nevăzut, scoţându-şi patrafirul şi strecurându-se printre ceilalţi săteni; preotul însă nu-l scăpase din ochi.

- Ia vino-ncoace, tu, ăla, care o faci pe popa! i se

adresă el.

Mujicul nu se mişcă din loc, de parcă n-ar fi înţeles cu cine vorbeşte preotul.

- – Vino-ncoace, Grigori, pe tine te-am chemat! repetă acesta.

Grigori nu avu încotro şi ieşi din mulţime.

- Unde ţi-e patrafirul? Adă-l încoace! îi spuse preotul.

- N-am niciun fel de patrafir, răspunse mujicul, desfăcându-şi braţele; preotul i se uită în sân, îi porunci să-şi întoarcă pe dos toate buzunarele, dar patrafirul fu de negăsit.

în cele din urmă, preotul îl îndemnă pe primar să-i percheziţioneze pe toţi cei de faţă.

Primarul, cu obişnuitul lui zâmbet ironic pe buze, îi îndeplini porunca, dar fără niciun rezultat.

- Lăsaţi-i în pace! rosti Vihrov.

- Tocmai cu acest „Lăsaţi-i în pace” îi îndemnăm să-şi ia nasul la purtare, îi reproşă preotul. Şx-acum, să le trecem numele pe-o listă, adăugă el. Vihrov însă se adresă celor de faţă:

- Cum e, fraţilor? Toţi sin toţi edinoverţi?

- Aproape toţi, răspunseră mujicii.

Atunci de ce nu vă”duceţi la biserica voastră, ci veniţi la casa asta de rugăciuni, care trebuie sigilată?

-. Pentru că aici au venit părinţii noştri şi vrem să le urmăm pilda, răspunse unul dintre rascolnici.

Am crezut, domnule, că la biserica noastră n-o să se facă slujbă, interveni un altul.

- Minţi, minţi! îl repezi preotul. Clopotul bate acolo de azi noapte şi nici acum n-a încetat.

Într-adevăr, dinspre sat se auzea dangătul sec al clopotului de la biserică.

- Uitaţi-vă, avem aici şi-o pravoslavnică! exclamă apoi preotul, arătând spre o femeie tânără, gătită frumos.

Eşti. într-adevăr, pravoslavnică? o întrebă Vihrov.

- Da. sunt pravoslavnică! răspunse aceasta. Se înroşise şi-i zvâcneau obrajii.

- Femeia asta trebuia să se mărite cu un om bogat, un negustor pravoslavnic, explică preotul. Legea lor le dă dreptul s-o facă. Şi dumneaei a trecut de formă la credinţa pravoslavnică, dar mai vine şi astăzi la rascolnicii ei. Vă rog să consemnaţi treaba asta.

- Se vor consemna toate! îi răspunse Vihrov. cu ciudă în glas, şi hotărî ca. în vederea interogatoriului, lumea să vină cu el, în sat.

Curând. porni intr-acolo un alai cam ciudat: în fruntea mulţimii păşea Vihrov, arătând a fi supărat şi nemulţumit, rascolnicii care veneau în urma lui erau şi ei întristaţi, iar preotul ce li se aţinea în preajmă îi fulgera cu privii'ea, când pe unul. când pe altul. Pe femeia cea pravoslavnică şi pe Grigori îi lăsase în grija primarului, astfel că acesta mergea acum în dreptul lor, iar atunci când ei se mai îndepărtau unul de celălalt, se grăbea să le spună:,

- N-o luaţi care încotro!

Vihrov îşi începu interogatoriul instalându-se într-o izbă mai mare, dar abia apucă să ia declaraţia unui mujic, când uşa se deschise cu zgomot şi în izbă năvăli ca o furtună vajnica nevastă a şefului poliţiei.

- Scumpul meu prieten, oare pe tine te văd i exclamă ea, desfăcându-şi larg braţele. Se vede că-şi pusese în gând să se comporte faţă de el cu aceeaşi îndrăzneală cu care se purtase altcândva. Nu-i păcat, oare, să vii aici în felul ăsta?! continuă ea. Spune-mi, unde ai poposit? Nu cumva la sfinţia ta? i se adresă ea preotului.

- La mine, răspunse acesta.

- în bârlogul acela, plin de ploşniţe şi ţânţari! Eu te-aş fi culcat pe un pătuc moale, te-aş fi legănat, ţi-aş fi cântat nani-nani!... Dar ce se întâmplă aici: ai pus mina pe dumnealor? adăugă ea arătând spre grupul de rascolnici.

- De vină e bărbatul dumitale că ţine deschisă casa de rugăciuni care trebuia demult sigilată, interveni preotul.

- Da’ cine ţi-o fi spus asta, părinte? Cine ţi-a dat raportul? Ei află că nu-i aşa! Uite că am adus aici întreg dosarul, poftim de-l citeşte! zise nevasta poliţaiului şi, deschizând la iuţeală dosarul pe care-l adusese cu ea, îl trânti pe masă. Citeşte, citeşte!... repetă ea, adresându-se preotului.

într-adevăr,.într-una din hârtiile ce se găseau în dosar; stătea scris: „...iar casa de rugăciuni din satul Korciakovo să rămână nesigilată, urmând însă a fi supravegheată de către poliţia zemstvei, cu scopul’ ca rascolnicii să nu sustragă şi să nu ducă aiurea icoanele aflate acolo.”

- E vorba numai de icoane: să nu fie sustrase şi duse aiurea, pricepi? i se adresă din nou preotului cea care intrase. Iar icoanele să ştii că-s toate la locul lor, ba au mai apărut şi altele, noi.

- Casa de rugăciuni va rămâne nesigilată, repetă şi Vihrov.

Preotul înălţă din umeri.

- Totuşi, adunările de acolo nu puteau fi aprobate, mai ales fiind vorba şi de participarea edinoverţilor, ripostă el. Din câte ştiu, soţul dumitale i-a surprins odată acolo, dar le-a luat câte o rublă de căciulă şi le-a dat drumul.

- Asta de unde ai mai scos-o, cine ţi-a cântat la ureche? îi spuse ea, cu ironie. Ţi s-o fi destăinuit careva la spovedanie? Păi dacă spui tuturor cele ce afli la spovedanie, ar trebui să ţi se smulgă limba. Uite-i, sunt toţi aici, de faţă, adăugă ea, dând din cap spre rascolnici. Spuneţi-mi, v-a surprins vreodată bărbatu-meu la casa de rugăciuni şi v-a cerut să-i daţi câte-o rublă fiecare? li se adresă ea sătenilor.

- Nu s-a întâmplat nicicând aşa ceva. răspunseră unit din ei, aţintindu-şi insă cu toţii privirile în părnânt.

- De cit să vorbeşti despre alţii, cinstite părinte, mat bine te-ai uita la dumneata: un duhovnic blajin.şi bun la suflet îi atrage pe enoriaşi; cit a fost aici cel de dinainte« dumitale, cazuri dintr-astea nu s-au întâmplat niciodată, iar de când ai venit dumneata, se ţin lanţ...

- Dar nici edinoveria n-a existat! ripostă preotul

- Asta nu mai ştiu; sunt muiere şi nu-ţi spun decât ceea ce se vorbeşte în popor. Scrie, rogu-te, adăugă ea. adre* sându-se lui Vihrov, cum că bărbatu-meu a primit o anume dispoziţie în privinţa casei de rugăciuni, şi-apoi, întreabă-i pe toţi mujicii, dacă s-a întâmplat vreodată să le ia măcar o copeică!

Dispoziţiile categorice ale nevestei poliţaiului avură în cele din urmă darul să-l supere pe Vihrov.

- Am înţeles prea bine toate acestea şi le voi duce la îndeplinire, numai că prezenţa dumitale aici e cu totul nelalocul ei! îi zise el.

- Plec, plec, nu rămân aici pe vecie, spuse ea, ridicându-.se. Să vii după aceea pe la mine: trebuie să-ţi mai spun ceva în legătură cu asta, ca să-ţi poţi întocmi raportul cuvenit către mai marii tăi.

- Bine, am să trec, răspunse Vihrov ca să scape de ea. Nu putea să priceapă câtuşi de. puţin de ce femeia asta, îl tutuieşte şi-i mai zice şi..prietene drag".

Nevasta poliţaiului se ridică şi porni spre uşă. Trecând prin dreptul sătenilor, le făcu semn cu ochiul:

- Să nu vă temeţi, băieţi, să nu vă pierdeţi cu firea! le zise ea.

Adunând toate depoziţiile şi întocmind împreună cu preotul un prdces-verbal de cops tal are în legătură cu prezenţa rascolnicilor la casa lor de rugăciuni, Vihrov vru să plece îndată spre oraş, de aceea porunci să-i fie trimis neîntârziat poştalionul zemstvei, dar acesta întârzie să sosească. îl rugă atunci pe primar să vadă despre ce-i vorba. Acesta reveni curând şi-i spuse că trăsura e gata de drum, însă a fost reţinută de nevasta poliţaiului care pretinde ca domnul cinovnic să treacă

mai întâi pe la dumneaei. Vihrov îl rugă să se ducă din nou acolo şi să-i spună că nu va veni, întrucât e foarte grăbit, iar poştalionul să tragă dincoace, în faţa izbei. Primarul plecă pentru a doua oară, dar la întoarcere îi spuse din nou că nevasta poliţaiului continuă să reţină trăsura şi că stă în aşteptarea lui. O asemenea comportare a cucoanei îl scoase din răbdări pe Vihrov şi porni glonţ să-i tragă o săpunealã zdravănă.

- Ce înseamnă asta, de ce aţi reţinut trăsura?! se răsti el intrând în salon, unde se afla o masă încărcată cu tot soiul de gustăi'i şi băuturi.

- Nu ţipa! Mai bine bea o votcă! îi zise femeia.

- Nu-mi trebuie niciun fel de votcă! răcni el din nou.

- Uşurel, uşurel, nu te mai oţărî! încercă ea să-l potolească. Uite ce vreau să-ţi* spun: vorbeşte tu cu ăi mari să-l scoată pe popa ăsta de aici, altminteri toţi edinoverţii o să-l părăsească şi-o să treacă la rascolnici; omul ăsta n-a izbutit să se aibă bine cu sătenii, e prea aspru: îi vine, de pildă, în minte să nu le mai împărtăşească pe fetele din sat şi nu le împărtăşeşte, ba le mai face şi de râs în faţa lumii. Sau când îl cheamă câte-un mujic să-i facă o slujbă, pretinde să fie dus cu căruţa, ba să-i mai pună omul şi-un covor acolo. „Asta, zice, nu ca să mă respecţi pe mine, ci să-mi respecţi rangul!" Sau dacă îi iese în cale un copil şi nu-şi scoate şapca în faţa lui, chiar atunci îl duce la biserică şi-l pune să stea acolo în genunchi. Oamenilor noştri să ştii că nu le plac asemenea treburi!...

- Asta-i tot? zise Vihrov. Bine, la revedere!

- Stai, nu te grăbi, doar nu ţi-a luat casa foc! Să ştii că a venit aici, la mine, un împuternicit din partea rascolnicilor. Ţi-au trimis oamenii o sută de ruble ca s-o laşi mai moale cu cazul ăsta!

Vihrov zâmbi ironic şi clătină din cap.

- Acum, pe unde se află? întrebă el.

- E tot aici, te aşteaptă.

- Să vină-ncoace!

Nevasta poliţaiului ieşi din odaie, apoi reveni, însoţind un mujic, ai cărui ochi şireţi păreau să n-aibă astâmpăr.

- Mi-ai adus o sută de ruble? îl întrebă Vihrov.

- „Da, domnule, răspunse mujicul şi-şi vârî mâna în sân, pesemne, să scoată banii.

- Nu te obosi să-mi dai banii. Dimpotrivă, semnează aici că eu nu ţi i-am luat! îi spuse Vihrov şi, venind la masă, aşternu câteva rânduri în acest sens. Poftim, semsează, repetă el, întinzându-i mujicului hârtia.

Omul păli, neştiind ce să creadă.

- Haide, haide, semnează, altminteri am să vă dau pe toţi în judecată şi-am să te acuz şi pe tine! rosti Vihrov, supărat de-a binelea.

Mujicul se uită la nevasta poliţaiului care se fâstâcise şi ea, străduindu-se, totuşi, să zâmbească.

- Semnează, că n-ai încotro! îl îndemnă ea, în cele din urmă, pe noul venit.

Acesta semnă, tremurându-i mâna, apoi îşi luă căciula şi părăsi încăperea cu totul zăpăcit.

- După câte văd, băiete, umbli cu treburi dintr-astea moderne, îi zise lui Vihrov, cu reproş în glas, nevasta poliţaiului, după ce rămaseră singuri.

- Iar dumneata, să mă ierţi, eşti tare proastă! ripostă el.

- Ei nu poate fi toată lumea deşteaptă ca tine! Noi nu suntem umblaţi la şcoli înalte! îi zise ea cu ironie, deşi se vedea că fapta lui o cam intimidase.

Vihrov puse din nou mina pe chipiu, gata să plece.

- Nu-ţi dau drumul. Pentru nimic în lume nu-ţi dau drumul, fără să iei o gustare. Altminteri, să ştii că mă trântesc în prag lângă uşă!... strigă ea şi, într-adevăr, făcu o mişcare ca şi cum ar fi avut intenţia să se întindă pe duşumea.

Vihrov îşi zise că-i mai bine să-i îndeplinească dorinţa, mai cu seamă că se simţea flămând. Trecu la masă şi începu să mănânce. Mulţumită, femeia se aşeză

lângă el şi-i puse mâna pe umăr.

- Ia spune-mi, tot mai eşti încurcat cu Fateeva? îl întrebă, privindu-l cu tandreţe, drept în ochi.

- Nu, nu mai sunt încurcat, îi răspunse Vihrov.

- Am auzit, am auzit, zise ea. Ehei, dacă ai fi rămas astăzi să dormi la mine, apăi…

- Ce anume? o întrebă Vihrov.

Nevasta poliţaiului înălţă din umeri.

-. Pai… zise în cele din urmă, ţi-aş fi făcut şi eu o surpriză…

Vihrov zâmbi.

- Rămâi cu bine, spuse în cele din urmă, ridicându-se

- Rămâi cu bine, prietene drag, rosti eă şi, brusc. îl sărută pe obraz.

Vihrov.şi-l şterse pe neobservate. Apoi, ea îl conduse la trăsură, îl ajută să se urce, îi înveli picioarele cu o pătură adusă de un servitor şi când, în sfârşit, caii porniră, ii făcu semn cu mina.

XIII

O SERATĂ LA *M-ME* PIKOLOVA

Faptul că Vihrov nu mai dăduse pe la familia Zaharevski şi chiar plecase din oraş fără să-şi ia rămas bun, mâhnise adânc nu numai pe Iulia, care înţelegea oarecum ce anume îl determinase să procedeze astfel, dar şi pe Vissarion, care, din această pricină (poate pentru prjma oară în viaţa lui), era foarte prost dispus. Judecind după propriile lui escapade, începu să se întrebe dacă nu cumva între sora lui şi Vihrov s-au întâmplat lucruri mai grave, iar Pavel începe acum să dea înapoi, mai ales că Iulia ajunsese de nerecunoscut şi plângea aproape toată ziua. Vissarion luă hotărârea să afle adevărul.

- Tare aş vrea să ştiu, zise într-o zi, umblând încolo şi încoace prin odaie şi vrând să pară că a abordat cu totul întâmplător acel subiect, tare aş vrea să ştiu, dacă ai vorbit vreodată cu acest domn despre dragoste?

- Niciodată, îi răspunse Iulia.

- Nu te cred, exclamă inginerul.

- Te asigur! repetă Iulia cu un glas foarte sincer. „Mă rog, dacă lucrurile'stau aşa, atunci totul nu-i deelfc o aiureală!" îşi zise, liniştindu-se, Vissarion.

- înseamnă că toată povestea asta ar putea să fie doar un foc de paie! adăugă el pe un ton întrebător.

- Mai mult ca sigur! spuse Iulia şi glasul îi tremură: dându-şi seama că nu va mai fi în stare să-şi repete mărturisirea faţă de Vihrov, hotărî să nu mai întreprindă nimic şi să rămână în aşteptare. Vissarion însă avea o altă fire: îi plăcea să limpezească totul cât mai repede. Astfel, aflând că Vihrov a revenit în oraş, dar la ei încă n-a ajuns, i se adresă din nou, nu fără ciudă, Iuliei:

- De ce, mă rog, adoratul dumitale nu pofteşte aici?

Drept răspuns, ea înălţă spre el o privire plină de implorare.

- Trimite după el... spuse Vissarion.

- Dacă nu vrea să vină, de ce să-l invit? ripostă Iulia.

- Atunci am să mă duc chiar eu la dumnealui să văd ce mai face, zise Vissarion aproape cu mânie în glas: o compătimea cu adevărat pe soră-sa.

Când i s-a spus că a venit Zaharevski, Vihrov se cam fâstâci, presimţind parcă motivul acestei vizite. Lui Vissarion nu-i scăpă din ochi stinghereala lui Pa vel.

„Am impresia că a cam băgat-o pe mânecă", gândi el.

- Ce-a fost asta, prea stimate? rosti apoi cu glas tare. Aţi plecat din oraş şi nici măcar n-aţi dat pe la noi să vă luaţi rămas bun!

- A fost cu totul imposibil: guvernatorul m-a trimis de urgenţă într-o misiune, ba chiar sub escorta unui popă.

- Ce vorbă e asta: m-a trimis de urgenţă?... Chiar v-a fost cu neputinţă să daţi o fugă pe la noi ca să vă luaţi rămas bun!... făcu inginerul, apoi, aşezându-se în faţa lui

Vihrov, îl privi câteva clipe drept în ochi.

Pavel roşi până-n vârful urechilor.

- Ce-i cu dumneavoastră, aţi obosit, ori sunteţi bolnav? îl întrebă Vissarion.

- Sunt şi obosit şi bolnav! răspunse Vihrov.

- Toate astea decurg, continuă inginerul, din faptul că duceţi o viaţă din cele mai aiurite.

- Eu? întrebă Vihrov, mirat întrucâtva de lipsa de tact a inginerului.

- Da, dumneavoastră!... Trebuie să vă însuraţi neapărat.

- Dat dumneavoastră de ce n-o faceţi?

- Pentru că sunt cu totul incapabil să duc o viaţă de familie: orice femeie ajunge să mă plictisească după numai o săptămână!

- Poate că sunt şi eu la fel? rosti Vihrov.

- Nu, dumneavoastră sunteţi un om statornic: menajerei dumneavoastră, de pildă, i-aţi rămas credincios de atita vreme!...

Cu titlul de menajeră Vissarion o gratificase pe Grunea.

- Credeţi că faţă de ea aş putea fi credincios sau necredincios?

- Sunt absolut convins de asta. se grăbi să răspundă Vissarion.

- Cine v-a spus aşa ceva? întrebă Vihrov.

Chiar ochii mei.

- Ochii dumneavoastră vă înşeală amarnic.

- Vorbiţi serios?

- Foarte serios.

Vihrov nu dorea să-i împărtăşească lui Vissarion niciunul din secretele sale.

..Naiba să mă ia, dacă mai înţeleg ceva!" gândi inginerul, nedumerit cu adevărat: considerase până atunci că Vihrov nu-i cere mina surorii sale numai şi numai din pricina Grunei.

- Spuneţi-mi: veţi mai trece cândva pe la noi? Ne

veţi mai bucura cu prezenţa dumneavoastră? spuse el jumătate în glumă, jumătate în serios, ridicându-se de pe scaun.

- Voi fi la dumneavoastră chiar în seara asta, răspunse Vihrov, simţindu-se din nou stingherit.

- Să ştiţi că-n seara asta plecăm cu toţii la *m-me* Pikolova... Va veni şi guvernatorul et caetera, et eaetera... spuse Vissarion.

- Foarte bine, voi veni şi eu acolo! răspunse prompt Vihrov, bucurându-se în sinea lui că, după atita timp. se va întâlni pentru prima oară cu Iulia nu acasă la ea, ci în societate.

- Vă aşteptăm! spuse inginerul şi plecă.

Când reveni în odaia unde se afla soră-sa, păru că e din nou cuprins de nedumerire.

f, pr

- De m-ai tăia în bucăţi, şi tot n-am să înţeleg nimic din treaba asta! rosti el, apoi, trântindu-se pe-un scaun, începu să-şi roadă cu înverşunare unghiile, iritat de toată situaţia aceea, încurcată şi nesigură.

între timp, chiar înainte de a se întâlni cu Vissarion, Pavel se gândise foarte serios la relaţiile lui cu Iulia. Că n-o iubeşte deloc, de asta era convins, dându-şi seama, de altfel, că n-o iubise nici pe Fateeva şi că nu simte vreun ataşament deosebit nici pentru mult devotata lui Grunea. Dar de ce, oare? Care să fie motivul acestei indiferenţe *1* Era, fără doar şi poate acela că între el şi toate acele femei se afla imaginea statornică, nieicând uitată, a lui Mary, umbrindu-le în permanenţă chipurile. Vihrov înţelegea acum prea bine că toată viaţg n-a iubit-o decât pe Mary şi. că o mai iubeşte şi acum. Dar ea? Oare ce sentimente îi poartă Mary? Firește, plecarea ei neaşteptată din Moscova, apoi reîntâlnirea lor la Petersburg, când ea se purtase cu o tandreţe aproape nedisimulată, precum şi scrisorile ei pline de atâta duioşie îi creau de fiecare dată speranţa unei reciprocităţi, dar aceasta nu rămânea decât o speranţă,

iar dacă sentimentul ei faţă de dânsul nu este, totuşi, decât o firească prietenie, atunci ar fi mai bine ca el să-şi smulgă din suflet dragostea neîmpărtăşită şi să se însoare, fie chiar cu Iulia, care, după cum se arătau lucrurile, avea să-l divinizeze toată viaţa!

După ce Vissarion îşi luă rămas bun şi plecă, Vihrov îşi limpezi pe deplin ideea de mai înainte şi, îndată, se apucă să-i scrie verişoarei sale o scrisoare, în care îi relată tot ce gândise şi, drept concluzie, adăugă: „întrebarea mea, Mary, e una singură: oare mă iubeşti? Să nu aduci vorba, rogu-te, despre tot soiul de obligaţii sacre: o femeie care iubeşte nu le mai ia în seamă; să nu-mi vorbeşti, de asemenea, nici despre o neîntinată prietenie ce s-ar putea statornici între noi: eu nu doresc decât dragostea dumitale, o dragoste totală, absolută; dacă nu mi-o porţi, atunci nu mă cruţa şi spune-mi-o de-a dreptul!”

După ce expedie scrisoarea la poştă, Vihrov se îmbrăcă şi se duse la familia Pikolov, unde petrecerea era în toi.

Şeful guberniei se şi afla acolo: ca totdeauna când venea la *m-me* Pikolova, era foarte bine dispus, ba chiar zburdalnic. Soţul ei, un blond spălăcit, se plimba cu >. belul pe buze prin odăile puternic luminate. îi făcea o deosebită plăcere să primească vizitele guvernatorul ui» 1 chiar şi atunci când ele aveau loc în lipsa lui. căci, oricum ar fi stat lucrurile, aceasta dovedea că mai-marele guberi mei îşi menţinea simpatia acordată familiei sale, iar la bunăvoinţa lui Pikolov ţinea mai mult ca la orice pe lume, întrucât Mohov îi promisese încă mai demult că avea să-l ’ propună pentru postul de preşedinte al Curţii penale, post ce urma să devină în scurt timp vacant. Pikolov aştepta funcţia respectivă ca pe o mană, cerească: îşi imagina mereu, cu încântare, cum avea să vină, onorat, în sfârşit, cu acest titlu, la eâte cineva în vizită, poruncind cu glasul lui sâsâit valetului să-i anunţe sosirea: „Sunt Pikolov, preşedintele Curţii

penale!” Familia Zaharevski e.ra şi ea reprezentată la sindrofie, dar numai prin Vissarion şi sora acestuia. Procurorul nu venise: neplăcerile pe care i le pricinuia guvernatorul se înmulţeau mereu, de aceea nici unuia dintre ei nu-i făcea plăcere să-l întâlnească pe celălalt în societate: le erau de ajuns înfruntările pe plan profesional.

Vissarion Zaharevski, în uniformă de gală, deşi foarte îndrăzneţ din fire, se comporta faţă de mai-marele gubernei cu o anume stinghereală, amintind un căţel care face sluj înaintea stăpânului. Iulia, palidă, slăbită, dar îngrijit pieptănată şi purtind o rochie elegantă, şedea pe o canapea, aproape neluându-şi ochii de la uşă. Inginerul îi spusese că Vihrov avea intenţia să vină şi el la familia Pikolov.

Când eroul meu apăru, în sfârşit guvernatorul îl întâmpină aproape cu căldură.

- Vă salut, *m-r* Vihrov, exclamă el, întinzându-i mâna lui mare, cu palma în sus, în care Pavel se grăbi să şi-o aşeze pe a lui.

- Vă mulţumesc din toată inima că aţi venit aşa, fără ceremonii!... îi zise, la rândul ei, amfitrioana, făcându-i semn cu mânuţa, de la masa la care şedea având-o de-o parte pe Iulia, iar de cealaltă pe mai-marele gubernei. Să ştiţi că am să vă adi’esez o rugăminte, ba chiar una mare de tot, adăugă ea.

- E vorba de un nou spectacol de teatru? o întrebă Vihrov.

- A, nu, *m-r* Vihrov, i-o chestiune mai plicticoasă: s-a ivit o problemă!

- O problemă pe care *m-me* Pikolova doreşte s-o rezolvaţi dumneavoastră! spuse guvernatorul pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios.

- *M-me* Pikolova? îl întrebă Vihrov.

- întocmai, confirmă şeful guberniei.

Vihrov zâmbi în colţul gurii.

- Astă seară aveam intenţia să vin pe la

dumneavoastră, i se adresă apoi Iuliei.

- Chiar aţi vrut să veniţi?... Şi Iulia mai adăugă câteva cuvinte în acest sens, aruncându-i o privire duioasă.

Vihrov nu ştia ce să facă: să se aşeze lingă ea sau nu; totuşi se aşează, dar nu mai găsi nimic ce să-i spună.

- Pe unde aţi călătorit în ultima vreme? îl întrebă ea.

întrebarea îl bucură nespus de mult. începu să-i povestească în cele mai mici amănunte despre călătoria lui: cum a plecat din oraş împreună cu preotul, cum îl supraveghea acesta, cum s-au târât pe pământ ca nişte ucigaşi. Toate acestea le descrise într-un mod atât de pitoresc, încât Iulia nu se mai sătură ascultându-l; îl urmărea cu ochii aprinşi şi faţa îmbujorată: îi plăcea mult să-l asculte pe Vihrov, mai ales atunci când istorisirile lui ajungeau să-l înflăcăreze pe el însuşi.

- M-aş împăca până şi cu ideea dumneavoastră să plecaţi mai des de lingă noi, numai ca să ne povestiţi după aceea lucruri atât de interesante, zise ea la un moment dat.

Ca discuţia să nu devieze spre tema relaţiilor dintre ei, Vihrov se apucă să-i povestească şi despre precedenta lui călătorie la Ucinea, dar tocmai atunci interveni în discuţie amfitrioana şi, atingându-i uşurel umărul cu evantaiul, îi spuse:

- V-aş ruga, *m-r* Vihrov, să poftiţi în cabinet: vreau să vă spun numai două voi’be.

Se duseră amândoi într-acolo. Soţul bălai şi spălăcit al doamnei Pikolova, îi urmă şi el, zâmbind prosteşte, cu gura până la Urechi. 1

- Iată cum stau lucrurile, începu *m-me* Pikolova, eu şi cu fratele meu n-am primit de la măicuţa noastră, după moartea ei. nicio moştenire. Dumneaei a avut datorii foarte mari. mă înţelegeţi... însă fratele meu şi-a dat, curând după aceea demisia din serviciu; şi ce era să facă la ţară un bărbat tânăr: acolo e atâta plictiseală!... S-a

apucat să administreze moşia mamei.

- Cu alte cuvinte, a fost numit tutore, o corectă soţul ei.

- Mă rog. fie şi aşa, amănuntele nu mă interesează! ripostă iritată *m-me* Pikolova, apoi continuă: Numai că ştiţi şi dumneavoastră ce ani grei au trecut peste noi. Mujicii mai înstăriţi au murit de holeră, s-a întâmplat să ne ia foc şi conacul; secara, şi ea, n-a rodit decât încă pe-atât cit a fost semănat... Aşa că fratele meu n-a mai plătit nimic consiliului de tutelă... „Din ce, zice, să plătesc?... Uitaţi-vă ce necazuri am avut cu moşia."

- Pentru toate astea are şi dovezi de la poliţie, interveni din nou Pikolov.

- – Da, are şi asemenea acte, se grăbi ea să confirme. Le-a predat unde trebuie. Numai că de acolo i-a fost trimisă pe neaşteptate lui Ivan Alekseevici o hârtie stupidă... cum că – aşa sta scris acolo – cum că toate astea s-ar datora unor acţiuni dubioase ale tutorelui... Avem, desigur, noroc că Ivan Alekseevici e atât de binevoitor faţă de noi... Mi-a adus mie această hârtie. „Poftim, zice, scrie-i fratelui dumitale cum stau lucrurile!..." Şi i-am scris... A venit | călare, ca un nebun: „Vreau, zice, să se cerceteze cu de-amănuntul toate astea; care, zice, dintre cinovnicii lui Ivan Alekseevici cu probleme speciale ar fi cel mai cumsecade?..." „Păi, i-am spus, mai cumsecade decât *m-r* Vihrov nu-i niciunul!" Aşa că vă rog din suflet: duceţi-vă la ţară. la fratele meu, şi încercaţi să dregeţi această situaţie.

Cu toate că *m-me* Pikolova îi vorbise atât de încâlcit şi dezlânat, Vihrov pricepu foarte bine că la mijloc trebuiau să fie nişte învârteli ale fratelui său.

- Aţi face mult mai bine să solicitaţi pentru rezolvarea acestui caz un alt cinovnic: în problemele de serviciu, eu sunt tare suspicios, şi cercetările ar putea să-i dăuneze fratelui dumneavoastră, spuse el.

- Pentru nimic în lume, pentru nimic în lume!... Nici nu vreau să aud de aşa ceva! exclamă *m-me* Pikolova, ba

chiar îşi astupă urechile. Dumneavoastră, om bun şi drag nouă tuturor, veţi pleca acolo şi veţi rezolva situaţia. Iar acum trebuie să mă duc la Ivan Alekseevici, ca nu cumva să se plictisească... conchise ea şi ieşi din cabinet.

Rămaşi singuri, Pikolov şi Vihrov nu scoaseră un timp nicio vorbă.

- Ce fel 'de om e cumnatul dumneavoastră? întrebă, în sfârşit, Vihrov.

- E un om deştept şi socotit, numai că, ştiţi, îi cam place să învârtă foiţele, răspunse Pikolov şi făcu un gest care sugera jocul de cărţi.

- Poate că din pricina foiţelor a şi pierdut veniturile moşiei? zise Vihrov.

- Nu! Nu! ripostă Pikolov, râzând cu gura lui lată.

în timp ce discutau astfel, din salon se auziră mai întâi glasuri vesele, zgomotoase, apoi un ţipăt, ceea ce îl făcu pe Vihrov să întrebe:

- Ce se petrece acolo?

- A, nimic, se zbenguie lumea! răspunse Pikolov.

în salon, lumea, intr-adevăr începuse să se zbenguie.

Mai întâi, guvernatorul, *m-me* Pikolova, inginerul şi Iulia se aşezaseră să joace *fofan*[6]. Cfonform obiceiului, una din cărţi fu aşezată sub un sfeşnic; *m-me* Pikolova făcu însă ce făcu şi o sustrase de acolo, dar mai-marele guberniei îi surprinse mişcarea.

- De ce umbli cu şoalda, de ce! exclamă el şi o lovi peste mină.

M-me Pikolova îl iovi şi ea destul de puternic; din pricina acestor mişcări repezite, una din luminări se stinse.

- Dacă ai stins luminarea asta, mai sting şi eu una, strigă mai-marele guberniei.

- Aoleu! Să nu îndrăzneşti! făcu Pikolova.

- Zaharevski, stinge-le pe toate! strigă

6 Joc de cărţi asemănător cu ,,popa-prostul“

guvernatorul, suflânil în luminarea de lângă el.

Fără să stea pe gânduri, Vissarion îi îndeplini porunca şi în salon se făcu întuneric beznă. Guvernatorul încercă s-o prindă pe *m-me* Pikolova, dar aceasta îi scăpă şi alergă dintr-un colţ în altul. Tocmai atunci, Pikolov şi Vihrov reveniră şi ei în salon. Pavel izbuti cu greu s-o descopere pe Iulia, ghemuită într-un colţ al încăperii.

:- Ce-aţi păţit? o întrebă el.

- Vai, apăraţi-mă, să nu dea guvernatorul peste mine, spuse ea.

Vihrov rămase lângă ea, în timp ce şeful guberniei continua s-o urmărească pe Pikolova.

- E pe canapea, e pe canapea, excelenţa voastră! îi şopti inginerul.

Mai-marele guberniei dădu fuga intr-acolo, dar *m-me* Pikolova se furişă pe sub masă şi-i scăpă din nou.

- A fugit dincolo, în odaia aceea, excelenţa voastră, continuă Vissarion să-l îndrumeze pe guvernator.

M-me Pikolova se adăpostise, într-adevăr, într-una din camerele aflate în spatele casei.

Cunoscând foarte bine aranjamentul acesteia, mai-marele guberniei se repezi pe urmele gazdei şi rămase cu ea acolo, în odaie, cam prea multă vreme. în cele din urmă *m-r* Pikolov luă de pe masă luminările stinse, ieşi cu ele din salon apoi le aduse aprinse: ştia foarte bine când anume trebuia s-o facă.

- Nemaipomenit, ce se mai zbenguie dumnealor! li se adresă el celor de faţă.

Nu după mult timp, guvernatorul şi *m-me* Pikolova reveniră în salon; ea nu mai alerga: păşea destul de calm.

- Eşti dezgustător, de nesuferit! îi zicea guvernatorului.

- Dumneata ai iscat bătaia, dumneata ai iscat-o! îi răspundea el.

- Totdeauna se distrează dumnealor în felul ăsta *1 o* întrebă Vihrov pe Iulia.

- Nu ştiu, îi răspunse ea, şi pe buze îi apăru un zâmbet de dispreţ.

TUTORELE

Conacul Kozlovo se afla pe un deal înalt şi era cunoscut prin aceea că, potrivit spuselor, fusese odinioară lovit de un trăsnet, care ar fi săpat acolo un puţ. Puţul măi exista şi acum, remareându-se prin apa lui deosebit de gustoasă. La conacul Kozlovo, deci, în casa boierească, mare şi spaţioasă, se plimba în dimineaţa aceea, de colo-colo, prin salon, *m-r* Klâkov (fratele doamnei Pikolova). Era un bărbat de vârstă mijlocie, cu un chip viclean şi un zâmbet linguşitor, fiind cunoscut mai ales prin aceea că, indiferent pe cât miza la jocul de cărţi sau oricât de mare ar fi fost sumele pe care se întâmpla să le piardă cu acelaşi prilej, nu-şi modifica niciodată expresia feţei. Acum însă părea cuprins de o anume îngrijorare: se ducea când la o fereastră, când la alta, scrutând întruna drumul care’se vedea în zare, de parcă ar fi aşteptat pe cineva. în sfârşit, auzi un strigăt: „Vine!” şi îndată, arborând o mină zâmbitoare, ieşi în vestibul să-şi primească oaspetele.

Acesta avea să fie Vihrov.

- Văd că am fost adus la conac, ş! nu dincolo, în sat! zise acesta, intrând în vestibul şi scoţându-şi mantaua.

- Să mă iertaţi, dar eu am fost cel care am dat această dispoziţie: nu se cade să locuiţi acolo, într-o izbă fără horn, spuse Klâkov.

- Sunt de acord, ripostă Vihrov. Totuşi nu e prea indicat să vin aici, la dumneavoastră.

Discutând astfel, intrară în salon şi se aşezară.

- Oare v-aş putea mitui cu o bucată de pâine şi cu un ceai – spuneţi şi dumneavoastră! zise Klâkov, privindu-l drept în ochi.

- De mituit, n-o să mă mituiţi, însă ţăranii ar putea să creadă că între noi s-a creat o oarecare apropiere, îi răspunse Vihrov.

- Ba n-o să creadă nicidecum! ripostă Klâkov.

Vihrov puse capăt discuţiei şi-l rugă să-i aducă lista datornicilor, poruncind în acelaşi timp să fie chemaţi şi ţăranii respectivi. Păşind încet, parcă în vârful degetelor, Klâkov trecu în cabinet. Vihrov se uită primprejur. Se afla într-un salon care părea înnegrit de fum: pereţii îi erau afumaţi, pe masă se afla un şervet afumat, erau afumate şi perdelele, afumată şi mobila; totul era vechi şi uzat. Aruncând o privire în sufrageria de alături, văzu că masa de acolo era desfăcută în lături, ca la cârciumi; spetezele scaunelor erau jerpelite, iar peretele de lingă bufet era numai pete.

Pe unul din pereţii salonului se afla portretul gazdei, în uniformă de ulan, şi al unei doamne cu o înfăţişare foarte plăcută, pesemne.soţia acestuia.

Klâkov reveni curând. Aduse o listă de datornici, întocmită cu grijă, şi-i spuse lui Vihrov că mujicii în cauză s-au şi’adunat în curte.

Pavel nu se putu stăpâni şi-i zise:

- Ce interior străvechi are casa dumneavoastră, parcă-i afumată de vremuri.

- Nu atât de vremuri, -cit de tutun: se fumează mult când se adună lumea!... răspunse Klâkov, smerit.

- Dar cine se adună aici?... Vecinii dumneavoastră, probabil?

- Da, vecinii.

- La câte un joc de cărţi, se înţelege?

- Ba nu, cărţi nu jucăm decât aşa, din când în când, răspunse Klâkov cu glasul cel mai nevinovat.

Vihrov reveni la obiectul anchetei sale.

- Binevoiţi a da poruncă, îi zise gazdei, să vină aici datornicul ăsta, din capul listei: Rodion Fiodorov îi zice, nu-i aşa?

Klâkov porni spre uşă, păşind cu aceeaşi băgare de seamă ca şi până atunci şi reveni însoţit de Rodion Fiodorov. Era un mujic înalt, cu un moţ pe frunte şi cu mişcări stingace. Intră sfios şi începu să tot dea din umeri, să se scarpine şi să arunce priviri timide de jur

împrejur. Vihrov luă o foaie de hârtie şi se pregăti să noteze declaraţiile sale.

- în anul opt sute patruzeci şi şase v-â bătut piatra grânele? îl întrebă el.

- Ni le-a bătut! răspunse Rodion cam prea în grabă, de parcă ar fi rostit nişte vorbe învăţate dinainte.

- A bântuit şi holera pe aici, în opt sute patruzeci şi opt?

- Cum să nu! se grăbi din nou să confirme Rodion.

- Şi a murit multă lume prin aşezările voastre?

- Oho, cu duiumul!... Să te ferească Dumnezeu câţi s-au prăpădit! răspunse omul cu un glas cântător.

Vihrov îşi dădu seama că avea de a face cu un prost din născare, aproape cu un idiot.

- Ia spune-mi, ai întf-adevăr de. plătit o sută de ruble?

- Păi... nu ştiu... poate... aşa o fi!... bolborosi Rodion, de parcă limba i-ar fi sărit din ciot în ciot.

- Va să zică, recunoşti că eşti dator? insistă Vihrov.

- Nu ştiu... ba da... recunosc!... se declară de acord Rodion, aruncând o privire spre Klâkov, care umbla agale, cu capul plecat, prin salon.

- Bine, poţi să pleci! îi spuse Vihrov mujicului.

Rodion plecă.

- Întrucât ceilalţi o să declare acelaşi lucru, n-ar fi bine să scrieţi că au dat declaraţii identice cu cea a lui Rodion Fiodorov? întrebă Klâkov.

- O să vedem, îi răspunse tăios Vihrov. Chemaţi-l pe ’ următorul. Este vorba de Pavel Semionov.

Omul cafe intră nu era nici el prea chipeş: avea un trup deşirat şi parcă se tot străduia să stea sucit într-o parte, cu capul uşor plecat.

- A, bântuit holera prin aşezările voastre? îl întrebă Vihrov pe tonul cel mai obişnuit.

- Ha? făcu Pavel, plecând şi mai mult capul spre el.

- A fost pe aici vreo molimă? A bântuit holera? repetă Vihrov pe un ton mai ridicat.

- A, da, a sosit! răspunse Pavel, ca şi când ar fi priceput, în sfârşit, despre ce era vorba.

- Omul e cam tare de urechi, interveni Klâkov în discuţie.

- A bântuit holera prin satele voastre? răcni Vihrov de răsună toată casa.

- A bântuit, a bântuit! răspunse în grabă Semionov.

- Pentru numele lui Dumnezeu, vorbiţi mai încet! i se adresă Klâkov cu un glas rugător. Soţia mea e într-o situaţie cum nu se poate mai’critică!

»- Cum adică? nu-l înţelese Vihrov.

- E în cea mai critică situaţie, repetă Klâkov. E în luna a noua, stă să nască.

- Vedeţi, şi ăsta-i un motiv în virtutea căruia n-a fost potrivit să rămân la dumneavoastră.

:- Dimpotrivă, pentru mine a fost foarte potrivit. în felul ăsta, pot să rămân continuu în preajma ei.

Vihrov, vorbind de astă dată mai încet, continuă să-l interogheze pe Semionov. Ca şi Rodion Fiodorov, acesta confirmă tot ce scrisese Klâkov pe seama lui.

între timp, un servitor aduse nişte votcă şi o gustare foarte frumos prezentată.

Flămând de la drum, Vihrov bău dintr-o înghiţitură păhărelul de rachiu şi mâneă de toate.

- Nu doriţi, să vi se mai aducă? îi zise gazda, arătând spre paharul golit. Vihrov refuză şi îl rugă să cheme un alt datornic, dar unul care să fie mai cu scaun la cap.

- Aici sunt cu toţii cam neciopliţi, răspunse Klâkov, ieşind din nou în vârful degetelor, pe uşa salonului.

Pe noul venit îl chema Sosipar. Contrar celor dinaintea lui, nu era deloc prost, ba dimpotrivă, un om foarte dezgheţat.

- r A bântuit pe aici holera? îl întrebă Vihrov.

- A bântuit, domnule, a bântuit, ce să mai vorbim!..? răspunse Sosipar.

- Şi toţi aceşti săteni cu datorii mai mari (Vihrov

cită numele datornicilor) au murit cu adevărat în timpul holerei?

- Păi când să moară, bunul meu domn, când puteau să moară, dacă nu pe timpul holerei! exclamă Sosipar.

Vihrov se mai uită o dată pe listă şi observă că datoria înscrisă pe numele acestuia era de numai o rublă.

- Dumneata nu datorezi decât o rublă? fl întrebă el.

- Atât! confirmă Sosipar.

- Şi de ce n-ai plătit o datorie atât de mică?

- Neputinţa noastră, a ţăranilor, e mare, tăicuţă, e mare neputinţa noastră! răspunse Sosipar.

Notând această depoziţie, Vihrov simţi brusc că-i vâjâie capul. Privirea i se tulbură şi totul în jur păru să se întunece, ca şi când înaintea ochilor i s-ar fi aşternut o pânză.

- Ce se întâmplă aici, nu cumva nu vă trag bine sobele? îl întrebă pe Klâkov, care, ca şi mai înainte, umbla de colo-colo prin salon.

- S-ar putea, şi eu mă simt puţin ameţit; poruncesc îndată să se tragă toate închizătorile de la hornuri, rosti el şi, arătând a fi îngrijorat, ieşi din odaie.

- Aşa e, nu-i nimic grav, a răbufnit niţeluş fumul din sobe, spuse el, revenind, cu un glas foarte liniştit. Doriţi să-i chem pe ceilalţi datornici, sau ar fi mai bine să vină cu toţii laolaltă? Asta, ca să nu-i mai întrebaţi pe fiecare în parte!

- Nu, nu trebuie! Şi, în general, nu mai trebuie chemat nimeni. Mă simt ameţit! îi răspunse Vihrov.

- Vai de mine! Poate ar trebui să vă odihniţi? rosti Klâkov, încercând din nou să pară îngrijorat.

- Da, am să mă odihnesc puţin, dar, în primul rând, v-aş ruga să-mi aduceţi nişte apă caldă.

Klâkov dădu fuga şi-i aduse o cană cu apă călâie.

Vihrov o bău, apoi, trecând într-o altă încăpere, îşi vârî degetele pe gât. Nu mai avea nicio îndoială că gazda îi pusese laur în paharul cu votcă. Măsura luată avu un efect imediat şi, îndată, capul i se limpezi din nou.

- Nu vreţi să vă dau nişte picături de mentă? îl întrebă Klâkov.

- Aţi vrea să mă mai otrăviţi o dată? îi răspunse Vihrov pe un ton ironic.

Klâkov păru însă că nu-i înţelege vorbele. Fără să-i dea vreo lămurire, Vihrov îşi luă chipiul şi ieşi în curte. Datornicii se mai aflau şi acum în faţa casei.

- Ascultaţi-mă, fraţilor, li se adresă Vihrov cu glas tare, tutorele vostru declară că nu i-aţi plătit obrocul, întrucât pe aici ar fi fost nişte pârjoluri mari, v-ar fi bătut piatra ogoarele, iar cei cu datorii mai mari ar fi murit de holeră. Vă rog să nu ţineţi seama că am tras aici, la conac. Pentru mine e totuna unde mă aflu: ori aici, ori la voi în sat. Eu nu vreau decât să aflu adevărul. De aceea, vă rog să-mi spuneţi cu toată sinceritatea: e drept ce scrie dumnealui despre voi sau nu?

Printre mujici se iscă rumoare:

- Ce, parcă a fost aşa ceva? Da de unde! Spune-i tu cum stau lucrurile! De ce să-i spun eu? Spune-i tu!

- Îmi este cu totul indiferent cine o să-mi vorbească, interveni Vihrov. Să vină aici oricare dintre dumneavoastră, dar numai unul singur şi să-mi spună totul cit mai limpede.

Din mulţime se desprinse, în sfârşit, un mujic şi înaintă spre Vihrov.

- Am şi alcătuit o jalbă către dumneatale! îi spuse el, ba ridicându-şi ochii spre cel dinaintea lui, ba lăsându-i în jos.

- Atunci, dă-mi-o.

Mujicul îi întinse hârtia în care se spunea că prin satele lor nici pârjoluri n-au prea fost, nici holera n-a bântuit prea tare, nici de recolte slabe n-au avut parte, că totdeauna au plătit tutorelui obrocul cum trebuie şi că nu pot pricepe de ce tot ridică dumnealui acuzaţii împotriva lor.

Vihrov împături hârtia, o puse în buzunar şi reveni în casă, pentru a se lămuri cu Klâkov. Clocotea de mânie,

buzele îi tremurau şi, fără să vrea, îşi strângea pumnii.

- V-aţi preumblat pe afară? îl întrebă Klâkov, întâmpinându-l în vestibul cu acelaşi zâmbet pe faţă.

- M-am preumblat, într-adevăr, ba am căpătat şi nişte informaţii foarte preţioase pentru mine, răspunse Vihrov, ieşindu-şi tot mai mult din fire. Spuneţi-mi, *m-r* Klâkov, continuă el, încercând să se stăpânească şi să nu-i adreseze celuilalt cuvinte prea tari, spuneţi-mi, vă rog, cum se poate numi acela care zice mai întâi că nu doreşte altceva, decât să i se facă dreptate, pentru ca mai târziu, când îi vine un trimis, spre a cerceta cazul, să încerce a-l otrăvi cu laur, iar în vederea culegerii unor informaţii îi aduce nişte idioţi?

Auzind acestea, Klâkov păli.

- V-a aţâţat careva împotriva mea, spuse el desfăcându-şi larg braţele. Pesemne că netrebnicii ăştia, cu care aţi stat de vorbă!... Sunt printre ei nişte ticăloşi sadea!

- N-ar fi mai bine să vă referiţi cu aceste cuvinte la altcineva decât la mujicii dumneavoastră?... Să ştiţi că ameţeala mi-a trecut şi nu mă mai puteţi năuci!... ripostă Vihrov.

- Vai de mine, parcă mi-aş putea permite să fac aşa ceva! rosti, uluit, Klâkov.

- După cum se vede, v-aţi putut permite; în orice caz, vă rog să-mi puneţi imediat pe hârtie că tot ce mi-aţî spus până acum despre foamete, incendii şi holeră n-au fost decât nişte minciuni sfruntate.

- Dar nu v-am minţit, Dumnezeu mi-e martor că nu v-am minţit, rosti Klâkov, cu lacrimi în ochi.

- Ei asta-i, cum de nu vă e ruşine să mă prostiţi! Chiar dacă n-o să-mi daţi o astfel de declaraţie, să ştiţi că am să cercetez cazul acesta în modul cel mai riguros şi am să vă pun averea sub sechestru.

Un răstimp, Klâkov rămase tăcut. Apoi, brusc, se lăsă în genunchi.

- Nu mă distrugeţi! exclamă el pe un ton

melodramatic. Sunt tată de familie, soţia mi-e pe moarte, parcă am înnebunit şi eu, nu sunt în stare să înţeleg nimic. Vă rog din suflet să plecaţi, să nu vă continuaţi ancheta: mai încolo am să-mi vin în fire şi am să-i cer sprijin maimarelui guberniei.

Vihrov îşi dădea foarte bine seama că celălalt încearcă să scape de el ca să găsească între timp un subterfugiu; furia împotriva lui Klâkov izbucni în el cu o putere sporită.

- După lege, zise el, n-am niciun drept să întrerup anchetarea cazului dumneavoastră. Plec chiar acum dincolo, la moşie, ca să cercetez toată activitatea dumneavoastră ca tutore.

- Nu după lege vă implor să n-o faceţi, ci din milă!...' Gândiţi-vă la soţia mea, ea nu va suporta severitatea du mte neavoastră! spuse Klâkov şi, ridicându-se, îl apucă pe Vihrov de braţ, pesemne ca să-l ducă în dormitor, unde i se afla soţia.

- Iertaţi-mă, dar nu mă duc acolo, se opuse Vihrov.

- Toată lumea zice despre dumneavoastră că sunteţi un om bun şi blând; oare nu vă este milă de noi, nenorociţii?

- Nu, nu-mi este milă! exclamă Vihrov, căruia această scenă îi făcu silă.

Chipul lui Klâkov tresări. Expresia de umilinţă care îl potopise se preschimbă într-una de ciudă şi îndârjire.

- Să nu vă pară rău, să nu vă pară rău! rosti el pe un cu totul alt ton şi, aplecindu-se, îşi scutură praful de pe genunchi. Să ştiţi că guvernatorul va fi de partea mea! adăugă el pe un ton caustic.

- Tocmai de aceea n-am să vă cânt în strună! ripostă Vihrov şi din nou ieşi în curte.

- Fraţilor, n-are careva dintre voi vreo teleguţă să mă ducă până-n sat? Ancheta am să mi-o continui acolo.

- Avem, tăicuţule, îi răspunse un mujic, chiar eu am o teleguţă.

- Vino cu ea încoace!

Mujicul aduse o cotigă murdară, trasă de un căluţ cu părul de-o culoare nedefinită şi – culmea! – numai cârlionţi.

Vihrov se urcă în căruţă.

- Vezi să nu te murdăreşti, dragule, îi zise mujicul. Stai să-ţi-aştern, încaltea, caftanul ăsta, al meu.

- Nu-i nevoie, răspunse Vihrov. Cată, numai, şi dumă de aici cit mai repede.

Mujicul îşi îndemnă calul. Ceilalţi se urniră şi ei din loc şi merseră în dreptul căruţei, încercând să nu rămână în urmă. Vihrov trase în piept, cu lăcomie, aerul proaspăt de toamnă. Ameţeala produsă de laur încă nu-i dispăruse cu totul. Să plece la drum după efectuarea, unei anchete era totdeauna pentru el o mare desfătare: după josniciile şi infamiile care ieşeau, de obicei, la iveală când se apuca să cerceteze faptele unor oameni, se simţea fericit să revadă o pădure paşnică, liniştită, păşuni cu flori multe, holde aurii. O, cit de bună i se părea atunci natura, în comparaţie cu oamenii! Ţinutul pe care îl străbătca de. astă dată era şi el plăcut şi odihnitor: nişte coline mici, o câmpie, un pârâiaş, un podeţ, din nou coline, o altă câmpie...

Intră în vorbă cu mujicii.

- E adevărat că nevasta tutorelui vostru aşteaptă să nască? îi întrebă el, bănuind că aceasta trebuie să fi fost o nouă minciună de-a lui Klâkov.

- Se zice că ar fi lepădat, îi răspunse mujicul care mergea pe lingă căruţă, pesemne starostele obştii.

- A lepădat de chinuită ce-i; se zvoneşte că dumnealui ar fi bătut-o măr, când a. venit de la oraş, interveni un alt mujic din mulţime.

- Cum a bătut-o? De ce? exclamă Vihrov.

- S-au luat de la o nimica toată, răspunse din nou starostele. N-o duc bine dumnealor, nu se înţeleg defel!

- Dar ea cum e? E o femeie rea?

- Ba nu, e destul de cumsecade, numai că nu-i aşa bogată, d-aia îşi varsă el mânia pe ea. Se zice că atunci

când a primit hârtia cu povestea asta a noastră s-ar fi făcut foc şi pară şi i-ar fi spus: „Toţi banii mi i-am cheltuit numai pentru familie!”

Reieşea limpede că fratele doamnei Pikolova era un ticălos fără pereche, şi Vihrov îşi dădu cuvântul să-i orienteze cazul în aşa fel, încât, pe lingă plata restanţelor, acesta să fie supus şi unei acţiuni penale.

- Spuneţi-mi, vă rog, cum îşi administra el domeniul şi în ce măsură vă nedreptăţea?... îi întrebă el pe mujici.

In numele tuturor se oferi să-i răspundă starostele: locuitorii din acel ţinut se ocupau de plugărit şi, ca atare, erau nişte oameni foarte simpli.

- Păi să vezi, tăicuţă, îi explică starostele, venise de la o vreme un zvon... şi ne-au mai spus după aceea şi nişte slujbaşi mai mărunţei, cum că o să fim slobozi, căci boierul nostru ăl tânăr nu vrea, chipurile, să ia în primire moşia maică-si, să-şi bată capul cu ea. Da: până la urmă, ce să vezi: vine un alt zvon, cum că tânărul boier vine aici ca tutore; iacă aşa ne-a stăpânit dumnealui până iu ziua de astăzi.

- Şi aţi muncii pentru el, ca şi când aţi fi fost pe. moşia lui?

- D-apăi totuna e! răspunse mujicul. Ba să ştiţi că toate alea, până şi dădace pentru copiii dumnealui, tot de pe ocina noastră le lua, fără nicio plată; la început le dădea sarafane de stambă, da’ după ce isprăveau de îngrijit copiii, le lua înapoi.

Vihrov’ înregistra în minte toate acestea, aidoma unui scrupulos cancelarist, spre a le nota mai târziu pe hârtie şi a le reuni cu celelalte declaraţii.

- Acu’, înălţimea voastră, suntem cu toţii cam nedumeriţi, continuă starostele. Se’zice că s-ar fi primit o petiţie, chipurile din partea ocinei noastre, ca să i se mai dea domnului tutore nişte bani, slujindu-idrept zălog moşia asta, şi că banii cu pricina ne-am obliga noi să-i întoarcem cui se cuvine. Să ştiţi că n-am făcut nicicând o asemenea petiţie.

Vihrov îşi notă totul, apoi, ajungând într-un alt sat, adună şi acolo, timp de câteva zile, declaraţii de la ţărani, ba îi mai iscodi şi pe cei din cătunele vecine, spre a se convinge pe deplin că, în ultima vreme, n-au fost pe acolo nici incendii şi nici recolte mai proaste. Izbuti chiar să obţină de la oraş şi dosarul privitor la tutelarea acelei moşii şi constată că în el există, într-adevăr, o petiţie din partea localnicilor. Dar cei ale căror nume figurau acolo declarară din nou, cu hotărâre, că n-au întocmit niciodată o asemenea petiţie, că pe acel Emelian Krestov, care semnase pentru ei, nu-l cunosc şi că, pesemne, un asemenea ins nici nu există. Vihrov îşi frecă mâinile eu satisfacţie: treaba începuse a se prefigura într-un caz penal. Ţăranii îi povestiră apoi că, după plecarea lui de la conac, Klâkov îi chemase noaptea la el, le poruncise ca de-aci înainte să nu declare nimic împotriva lui, le pretinsese din nou plata obrocului, iar atunci când oamenii i-au spus că nu i-l vor plăti până ce nu se va lămuri cazul, îi amenințase cu bătaia, ba chiar îşi trimisese servitorii să aducă nişte nuiele, însă ei, ţăranii, nu s-au lăsat a fi pedepsiţi şi au plecat.

- Bine aţi făcut! îi încurajă Vihrov.

Curmei după aceea, mujicii îl anunţară că tutorele lor a plecat spre capitala guberniei, ca să-i reclame, atât pe ei, cit şi pe dinsul.

- Nu-i nimic, n-are decât să ne reclame, le spuse Vihrov.

XV

NORII SE ADUNĂ

Eroul meu îşi dădea foarte bine seama că în viaţă, în general, şi intr-un serviciu, în special, există foarte mulţi ticăloşi şi că, pentru a te.opune acestora, nu-i de ajuns să ai energie în tine, ci mai trebuie să ştii şi în ce fel să ţi-o aplici, iar pentru cel care ia asupra lui o asemenea sarcină, asta. înseamnă muncă şi un curaj deosebit. De aceea, revenind în oraş după încheierea cercetărilor privitoare la acţiunile lui Klâkov în calitatea

lui de tutore, hotărî să treacă mai întâi pe la procuror, spre a se sfătui cu acesta. Zaharevski îl întâmpină zâmbind în colţul gurii. Vihrov îi povesti amănunţit cele întâmplate.

- Am şi aflat totul, îi zise Ilarion. Guvernatorul m-a invitat şi mi-a vorbit despre această problemă.

- Ce v-a spus? îl întrebă Vihrov.

Zaharevski zâmbi din nou.

- Să ştiţi că cei de aici îi dau,anchetei dumneavoastră o cu totul altă turnură, zise apoi. Ei susţin că dumneavoastră i-aţi fi aţâţat pe ţărani împotriva tutorelui!

- In ce fel? întrebă Vihrov.

- Păi, cică, i-aţi adunat, le-aţi ţinut discursuri şi i-aţi îndemnat să nu i se mai supună.

- Nu le-am cerut decât să-mi spună adevărul.

- Dumnealor însă susţin că le-aţi adresat ţăranilor o proclamaţie! Sunt mari meşteri în a interpreta totul în fel şi chip; dar daţi-mi voie să parcurg şi eu concluziile dumneavo&stră, adăugă Zaharevski, zărind în mâna lui Vihrov dosarul cu rezultatele anchetei.

Pavel i-l întinse şi Zaharevski îl cercetă, foaie cu foaie.

- Aţi examinat totul foarte temeinic; nu ştiu cum vor putea scăpa dumnealor din tevatura asta! rosti el.

- Nu numai că am cercetat cu amănunţime, dar mai dispun şi de alte fapte... Klâkov a încercat să mă otrăvească!...

Şi Vihrov îi relată povestea cu laurul.

Zaharevski nu făcu decât să înalţe din umeri.

;- Ce intenţii au dumnealor acum? îl întrebă Vihrov.

- Nu ştiu absolut nimic, răspunse Zaharevski. Guvernatorul m-a întrebat doar dacă nu cred că e cazul să trimitem acolo armată. I-am spus că armata nu se trimite decât după ce au fost încercate în prealabil diferite măsuri poliţieneşti. Am fost de părere, adică, să trimitem acolo poliţia şi pe membrii tutelei, care să-i

îndemne pe ţărani la supunere; i-am spus, în sfârşit, că nici nu se ştie ce se va descoperi după cercetările efectuate de dumneavoastră: s-ar putea ca acţiunile tutorelui să fie de aşa natură, încât va trebui el însuşi îndepărtat de acolo; poate că ţăranii nu-şi manifestă nesupunerea decât faţă de el. „Niciodată nu se poate întâmpla aşa ceva, mi-a răspuns guvernatorul, întrucât Klâkov este un om minunat!”

- Minunat, n-am ce zice! exclamă Vihrov.

- Cel puţin, aşa îl consideră el!... Din câte am auzit, Klâkov a şi plecat la Petersburg, spre a născoci, probabil, acolo, ceva cu totul deosebit! conchise Zaharevski şi, pesemne din pricina enervării, nu mai fu în stare să şadă pe scaun: se ridică şi începu să se plimbe prin cameră. Ăştia, de aici, tăicuţule, se pricep să născocească nişte chestii de-ţi stă mintea-n loc! Pentru aşa ceva îşi folosesc toate relaţiile, întreaga lor capacitate! Să ştiţi că şi în legătură cu postul vacant de preşedinte al Curţii penale se zice că pun la cale ceva de pomină. Candidat pentru acest post era, până acum, judecătorul nostru...

- Acela care n-a vrut să joace în spectacolul dat de guvernator? îl întrerupse Vihrov.

- Chiar acela; în primul rând e un om de o cinste ireproşabilă, iar în al doilea rând e o persoană independentă; rind deodată îi vine guvernatorului ideea... – îmbătaţi de măreţia lor, parcă uită de orice decenţă L. – îi vine ideea să.pună în locul lui pe Pikolov, pe această canalie, această otreapă, lucru care n-ar însemna totodată decât o mărturisire în public a relaţiilor lui *m-r* Mohov cu nevasta acestuia.

Tulburarea de care era cuprins îl făcu pe procuror să pălească, şi capul începu să-i tremure.

- Cum o să facă el una ca asta? exclamă Vihrov. Doar se ştie că preşedintele Curţii de apel este ales, nicidecum numit... Iar lui Pikolov o să-i acorde toată lumea numai bile negre.

- Ba e foarte simplu! Foarte simplu! răspunse

procurorul. Până la alegeri mai sunt doi ani şi câteva luni; guvernatorul are, deci, timp suficient să-l încondeieze într-un fel pe judecător şi în locul lui să propună a fi instalat de coroană domnul Pikolov.

- Nu cred că judecătorul se va lăsa încondeiat, nu-i dintr-ăştia, e colţos şi el! ripostă Vihrov.

- Ştiu şi eu!... Bine ar fi să izbutească! spuse procurorul. Se zice că ar vrea să plece la Petersburg, să intervină acolo.

- La urma urmei, şi dumneavoastră trebuie să-l ajutaţi, oricum, reprezentaţi aici ochiul ţarului! se grăbi să spună Vihrov.

- Bineînţeles că am să fac tot ce-mi va sta în putinţă, dădu din cap Zaharevski. Am să-i scriu ministrului şi am să-i explic toată intriga. N-au decât, după aceea, să mă mute unde vor: nu mai rezist să suport toate astea!...

Prin cele ce-i spusese, procurorul îi plăcu foarte mult lui Vihrov.

- Va să zică, raportul meu e bine întocmit? îl întrebă el.,

- Foarte bine! răspunse procurorul. N-au decât să-l mestece şi să-l înghită; mă bucur foarte mult că această anchetă are în vedere nişte fapte cam din aceeaşi oală cu cele ce i se pregătesc judecătorului, aşa că le putem corela.

- Mă duc la guvernator să-i prezint dosarul, spuse Vihrov.

- Dueeţi-vă, iar la întoarcere vă rog să treceţi pe la mine. Aş vrea să aflu şi eu ce-o să vă spună.

- Am să trec neapărat, ü răspunse Vihrov şi plecă.

îl amuza până şi gândul ia fizionomia acră a guvernatorului din momentul în care avea să afle modul în care a decurs ancheta; dar – vai! – speranţa îi fu înşelată în anticameră sta, ca de obicei, plictisindu-se de moarte, aghiotantul: ba încerca să citească ziarul, ba se ducea să se uite pe.fereastră, dar nu-l ajuta nimic –

plictiseala rămânea aceeaşi! în cele din urmă l-a apucat un căscat nervos. Când în pragul uşii.apăru Vihrov, îl privi cu nişte ochi somnoroşi.

- – Aţi venit Ia Ivan AÂekseici? îl întrebă în silă şi căscă din nou.

- Da, răspunse Paveî şi, din simpatie, căscă şi el.

- Se vede că şi dumneavoastră vă e somn, opină aghiotantul.

- Am călătorit toată noaptea, răspunse Vihrov.

- Iar eu mi-am petrecut noaptea cu o femeie frumuşică, zise aghiotantul şi căscă în disperare.

„Of, lua-te-ar dracu!” îi zise în gând Vihrov şi nu se putu stăpâni: căscă din nou.

- V-a invitat Ivan AÂekseici sau doriţi dumneavoastră să-i vorbiţi? îl întrebă cu glas lenevos ofiţerul.

- Vreau eu să-i vorbesc, răspunse Vihrov.

- Să ştiţi că în momentul de faţă e ocupat şi mi-a poruncit să spun celor ce l-ar căuta că nu primeşte pe nimeni, spuse aghiotantul căscând.

- Cu ce-i ocupat? îl întrebă Vihrov, străduindu-se să nu caşte la rândul lui.

- Stă de vorbă cu un şelar: să-i facă pentru cai un harnaşament nou, îi răspunse, în naivitatea lui, aghiotantul.

Vihrov n-avu încotro şi se aşeză pe un scaun, aşteptând să fie primit

Aghiotantul îi era devotat cu trup şi suflet guvernatorului şi, cu toate că acesta nu-l iniţia în niciun fel de taine de-ale sale, ghicea totuşi, din instinct, pe cine agrea domnul Mohov şi pe cine nu. De aceea, în clipa când Vihrov intrase în anticameră, aghiotantul deslușise îndată, din expresia feţei sale, că acest cinovnic nu se mai bucură de bunele sentimente ale lui Ivan AÂekseici şi, ca atare, nu se mai grăbise să-i anunţe sosirea.

în cele din urmă, Vihrov îşi pierdu răbdarea.

- Vă rog totuşi să mă anunţaţi. Poate că a isprăvit

treaba cu şelarul, rosti el.

- Aveţi să-i comunicaţi ceva important? Ceva care nu suferă amânare?

- Da. Un lucru foarte'important! zise Vihrov.

Aghiotantul se îndreptă cu un pas lenevos spre cabinet.

Rămase acolo destul de multă vreme. După ce îi raportă mai-marelui guberniei că este căutat, acesta nu catadicsi să-i răspundă, continuând să corecteze nişte hârtii, aflate pe birou.

- Să aştepte. Am să vin eu dincolo, spuse în sfârşit.

- Va veni dumnealui dincoace 1 îi spuse lui Vihrov ofiţerul şi, aşezându-se.la locul lui, nu mai schimbă cu acesta nicio vorbă. Pavel mai avu de aşteptat. După ce se scurse O oră, hotărî să lase dosarul acolo şi să plece, dar tocmai atunci uşa cabinetului se deschise şi apăru guvernatorul; în anticameră, în afara lui Pavel, nu se mai afla de astă dată niciun solicitant.

Guvernatorul se apropie de Vihrov, care se ridicase între timp în picioare, dar nu-i adresă niciun cuvânt, aşteptând parcă să-i vorbească noul venit.

Pavel îi întinse raportul privitor la ancheta pe care o efectuase, dar de rostit, nu rosti decât numele impricinatului.

Guvernatorul parcurse în gi'abă raportul, de la început până la sfârşit.

- Se spune că ţăranii au manifestat acolo o anume nesupunere, rosti el cu glas înfundat.

- > N-am constatat aşa ceva, răspunse Vihrov.

- Nesupunere nu faţă de dumneavoastră, ci faţă de tutore, vorbi din nou guvernatorul, însă pe un ton indiferent, ca şi cum, personal, nu l-ar fi interesat deloc acest caz.

- N-am auzit nicio treabă ca asta, răspunse Vihrov.

- Cred că voi fi nevoit să mai trimit acolo pe cineva, zise guvernatorul şi, cu dosarul sub braţ, reintră în cabinet.

O asemenea primire îl nedumeri pe Vihrov. Ieşind din anticameră se duse direct la procuror, dealtfel, aşa cum îi şi promisese să facă. îl găsi acolo şi pe Vissarion Zaharevski,

22

şi se apucă să le povestească amândurora cum l-a primit guvernatorul.

- In primul rând, nu m-a lăsat să intru în cabinet, ba m-a obligat să-l şi aştept două ceasuri. De aici am tras concluzia că e foarte mânios pe mine. Mai târziu însă, când a apărut în anticameră, era tăcut şi liniştit ca un înger.

- Asta înseamnă că situaţia dumneavoastră e proastă de tot, se grăbi să-i spună procurorul. înseamnă că a adunat o seamă de acuzaţii împotriva dumneavoastră, pe baza că1- rora are să vă strângă cu uşa când i-o veni mai bine.

- Ce vă face s-o credeţi? îl întrebă Vihrov.

- Dacă nu s-ar simţi tare pe poziţii, s-ar fi înfuriat, ar fi răcnit, aşa cum face de obicei cu oamenii cărora nu poate să le facă nimic. Faţă de dumneavoastră însă a fost tăcut şi liniştit: înseamnă că vă are la mină şi-o să vă strângă frumuşel de gât.

- Dracu să-l ia! Ce-o să-mi facă? exclamă Vihrov.

- Nu ştiu ce ar putea să vă facă în legătură cu cazul despre care a pomenit fratele meu, interveni în discuţie inginerul, dar iată la ce am fost martor aseară. Guvernatorul m-a chemat să constat cam ce-aş avea de făcut pentru a-i repara tavanul din salon. Intrând acolo, am văzut un popă.,,Cine-i dumnealui?" l-am întrebat pe cinovnicul de serviciu. „Este preotul unor edinoverţi", mi-a răspuns el. Chiar atunci a intrat şi guvernatorul, iar popa acela, de faţă cu mine, a început să i se plângă de dumneavoastră: cum că aţi fi fost prea indulgent faţă de nu ştiu ce fel de rascolnici... După aceea, a început să-i spună că nevasta unui şef de poliţie ar fi adunat pentru dumneavoastră nişte bani, aşa încât guvernatorul,

văzând că omul îi aduce la cunoştinţă asemenea lucruri grave, l-a luat de o parte şi au continuat amândoi să discute în şoaptă.

- Ăştia au mai scornit ceva pe seama mea! exclamă Vihrov, adresându-se procurorului.

- De-acum încolo, aşa o să fie, spuse acesta. S-ar putea chiar ca guvernatorul să caute în mod special nişte oapcte de acuzare împotriva dumneavoastră, ba să-i mai instige la treaba asta şi pe alţii.

- Toate astea încep să mă plictisească şi să devină insuportabile! exclamă Vihrov. Revoltat până în adâncul inimii, plecă acasă şi se apucă îndată să-i scrie lui Mary.

„Adorata, dar nemiloasa mea verişoară! Nu mi-ai răspuns până acum la scrisoare, iar eu ard de nerăbdare, tot aşteptându-ţi răspunsul, singurul care mă poate salva şi consola în situaţia nefericită în care mă aflu!... Ştii oare că nu poate exista o situaţie mai tragică decât aceea a omului căruia i-a trecut prin minte să muncească cinstit în Rusia noastră! Ţi-ar fi greu să-ţi imaginezi până la ce grad de demoralizare a ajuns la noi aşa numita funcţionărime. în întreaga capitală a guberniei în care mă aflu nu găseşti mai mult de doi, trei oameni cit de cit cinstiţi, pentru care, probabil, încă mai rabdă Dumnezeu acest oraş pe pământ, dar şi aceştia vor fi cu timpul mâncaţi de vii, sau forţaţi să plece de aici. Abia m-am apucat să trebăluiesc şi eu mai pe cinstite în această bulboană cu tot soiul de ticăloşii şi mârşăvii intr-insa, că au şi început să curgă denunţuri şi calomnii împotriva mea. Dar mi-am dat cuvântul să lupt până la capăt, chiar de voi fi trimis în Siberia, pentru că fără un răspuns favorabil din partea dumitale la ultima mea scrisoare, mi-e absolut indiferent ce se va întâmpla cu mine. «Plutesc, plutesc prin negură spre-o stâncă, să-mi plec acolo capul nejelit!» îţi aminteşti aceste versuri pe care ţi le recitam cu ani în urmă? Aştept scrisoarea dumitale.”

XVI
LOTRII

Cea dinţii intenţie a mai-marelui guberniei fu, probabil, aceea de a-i face eroului meu zile fripte cu tot soiul de treburi neplăcute. După numai o săptămână de la cele întâmplate la conacul lui Klâkov, Vihrov, aflându-se acasă, văzu că în curte intră un camion încărcat cu teancuri de

22*

hârţoage şi însoţit de un soldat. în care îl recunoscu pe paznicul de la cancelaria guvernatorului.

- V-am adus nişte dosare, înălţimea voastră, spuse acesta intrând în odaie.

- Nişte dosare? făcu mirat Vihrov.

- îs mari, ale naibii! îmi îngăduiţi să le aduc aici?

- Adu-le, spuse Vihrov.

Soldatul tiduse un pachet, apoi pe al doilea, pe al treilea şi, în sfârşit, pe al-optulea.

- Ce fel de dosare sunt astea? întrebă Vihrov.

- In toate e vorba de unii şi aceiaşi lotri; de zece ori le-am tot cărat pe la domnii cinovnici.

Vihrov luă din mina soldatului ordinul de serviciu care îi fusese trimis prin acesta şi în care scria: „Supunând atenţiei înălţimii voastre cazul privitor la capturarea bandei de tâlhari din judeţul Novoperhov, dispun să încheiaţi acest caz şi să-mi prezentaţi concluziile în termenul cel mai scurt.”

- Aici, înălţimea voastră, e lucrătura Curţii penale, îi explică soldatul; e prea mare dandanaua asta, şi ca să nu umble ei după cercetări, ne-au trimis-o nouă la cancelarie; şi uite-aşa o tot târâm de colo până colo!... Pe cărăuş, înălţimea voastră, l-am plătit din banii mei, zău aşa. Casierul nu mi-a dat o leţcaie. „N-ai decât, zice, să cari dosarele astea în spinare!” Da’ parcă poţi, înălţimea voastră, să cari în spate drăcoveniile astea!

Lui Vihrov i se făcu milă de sărmanul paznic şi plăti el cărăuşul.

- De-ar da Dumnezeu, înălţimea voastră, să fie ultima oară când le mai car după înine, spuse acesta şi

plecă.

Vihrov se apucă să cerceteze cele opt volume aduse de soldat şi, în sfârşit, din noianul de corespondenţe inutile reuşi să afle că în judeţul Novoperhov a apărut o bandă de tâlhari, formată din şaisprezece oameni, sub conducerea atamanului, căpeteniei lor, pe nume Gullivâi, şi a căpitanului acestuia Sarapka, că tâlharii aceştia l-au omorât pe zapciul pâăşii, au jefuit la drumul mare, au dat foc fabricii unui moşier şi, în sfârşit, au fost prinşi de o comisie special trimisă în acest scop. în cazul respectiv (cum văzu Vihrov, cercetându-l cu atenţie), nu fusese lămurită o singură pro blemă': o ţărancă pe nume Elizaveta Semionova, declara că a trăit printre tâlharii cu pricina şi se află în legătură cu ei, dar aceştia nici măcar nu au fost întrebaţi dacă spusele ei erau adevărate sau nu.

Chiar în noaptea aceea, Vihrov plecă la Novoperhov, unde lotrii se aflau întemniţaţi, Sosind dimineaţa în orăşel, îi expedie primarului o adresă prin care dispunea să-i fie trimişi sub escortă atât atamanul Gullivâi, cât şi căpitanul acestuia, Sarapka, dimpreună cu ţăranca Elizaveta Semionova, iar el se lungi pe o canapea să se odihnească şi, îndată, îl fură un somn adânc, prin care totuşi, mai târziu, începu să se desluşească din ce în ce mai limpede un zgomot ciudat. Deschise repede ochii: în faţa lui, chiar la căpătâiul patului, stătea un bărbat înalt, cu barbă şi mustaţă, dar cu obrajii raşi, şi cu cătuşe la mâini şi la picioare. Vihrov îşi dădu îndată seama că acesta trebuiesă fie. căpetenia lotrilor. Se grăbi să se ridice de pe canapea şi să se îndepărteze de el.

- Adânc v-a fost somnul, boierule, rosti lotrul zâmbind. -.

Vihrov îl privi cu atenţie: chipul îi era gălbejit, brăzdat de riduri adânci, avea o expresie inteligentă, dar deloc blândă. Totuşi, privirea îndârjită a ochilor galben-cenuşii îi trăda mai curând un caracter fdrm decât

asprime.

- Tu eşti atamanul Gullivâi? îl întrebă Vihrov.

- Chiar el, îi răspunse acesta.

- Nu cumva aveai de gând să mă omori? glumi Vihrov, văzând că lui Gullivâi i-ar fi fost de ajuns să facă o singură mişcare cu mâinile încătuşate ca să-i spargă capul.

- De ce să vă omor, Doamne fereşte! rosti atamanul.

Vihrov se hotărî să-i pună câteva întrebări despre nişte lucruri care nu figurau în dosarul anchetei anterioare.

- De ce ai ajuns lotru? îl întrebă el.

- Din ură faţă de zapciu.

- Tu eşti de-al statului

- De-al statului! Zapciul ăsta ne-a nimicit întreaga familie: mai întâi s-a certat cu părintele nostru, care, pe[7]

atunci, era şeful obştii de la noi din sat: de prima dată i-a imputat nişte bani, apoi a convins obştea să-l trimită în surghiun; cu mine, tot aşa, o ţinea una şi bună să mă dea la armată. N-am m'ai putut răbda şi am fugit!

- De ce vă prigonea zapciul?

- Pentru că banii aceia părintele nostru i-a cheltuit făcând un chef chiar cu dumnealui, iar atunci când a fost pus să-i plătească, a dat totul în vileag: „Nu i-am băut singur, a spus, ci împreună cu zapciul!" şi omul a prins ciudă pe el.

- Şi unde ai fugit?

- Să muncesc ca edecar pe Volga; acolo-i foarte bine în privinţa asta: poate să vină oricine doreşte... că e şi-o zicală: apa-i ca o mătură, orice ar trece pe ea nu lasă urme!

- Şi ceata cum de ţi-ai adunat-o?

- Păi trecuse cam un an de când eram la Nizovie şi tare mi se făcuse dor de nevastă, îi tot scriam că mă întorc acasă, dar ea mi-a trimis vorbă să nu vin, căci

---

7 în sec. XVIII—XIX, unii ţărani iobagi din Rusia ţaristă nu aparţineau moşierilor, ci statului.

zapciul o tot amenință: „Cum o. nimeri bărbatu-tău în mâinile mele, zice, îi şi pun cătuşele!...” M-am gândit că, oricum, tot ele mă aşteaptă, şi l-am omorât.

- Mă rog, să-l fi omorât. Dar de ce te-ai apucat de tâlhării?

- Păi cum să-I omori altminteri? De veneam la el în sat, m-ar fi prins; doar era cu straja lingă el; trebuia deci să-l prind undeva la drumul mare. De călătorit însă călătorea totdeauna cu vizitiul şi cu un conţopist după el; de aia am şi adunat ceata.

- Totuşi, din dosar reiese că erai singur când l-ai ucis.

- Asta a fost o întâmplare: am ajuns într-o zi la mine în sat. ca să aflu când s-o abate el pe acolo, şi-am aflat că venise chiar atunci şi că îndată avea să plece spre casă. „Cine, zic, îl însoţeşte?” „Nimeni, mi-au spus oamenii, va pleca singur!” M-am gândit să nu pierd ocazia şi am ieşit îndată în câmp, am răsturnat un buştean peste podul pe care trebuia el să treacă şi am aşteptat acolo. A venit şi el cruinei, beat turtă, abia de se mai ţinea în căruţă. Am apucat calul de dârlogi. Când a ridicat zapciul ochii la mine, m-a r ecunoscut îndată – auzise şi în sat că am călcat împrejurimile – şi începu să mă roage: „lartă-mă, zice, la să-mi sufletul să se pocăiască!” îi zic: „Pocăieşte-te, treaba ta, dar viu să ştii cu nu-mi mai scapi din mină.” Şi-a făcut cruce de vreo trei ori, apoi am tras cu puşca în el.

- în afară de zapciu, n-ai mai omorât pe nimeni?

- Cu mâinile mele, pe nimeni... chiar îi suduiam totdeauna pe cei care ajungeau să verse sânge fără să fi fost nevoie.

- Pe unde te aciuiai cu ceata? continuă să-l întrebe Vihrov.

- Găsisem mai întâi în pădure un conac părăsit şi-am stat acolo; dar s-a aflat că stăm la conac şi ne-am mutat pe coasta Jiguliovo din preajma Volgăi. Era un loc minunat: linişte, adăpost sigur!

- Cum adică?

- Păi, de muntele ăla nu te puteai apropia decât dacă veneai pe apă şi era acolo şi-o peşteră. Am răzbit cu toţii până la văgăuna aceea, am tras barca după noi şi nimănui nu i-ar mai fi trecut prin minte să ne caute acolo.

- Bine, dar tot pe calea aceea ar fi putut ajunge Ia voi şi urmăritorii voştri.

- Ne-am săpat în pământ o ieşire care da în altă parte şi am acoperit-o cu iarbă! Aşa că nimeni n-ar fi pus mâna pe noi; doar că era tare umed şi pe mulţi i-au apucat frigurile.

- Unde aţi fost prinşi?

- La o circiumă! Era doar a treia oară când mă dusesem împreună cu Sarapka să iau nişte vin de acolo. Pe ceilalţi din ceată au pus mâna mai târziu, din ordinul lui Sarapka; le-a trimis printr-un cerşetor mănuşa lui cu un deget: cum că le porunceşte să iasă din peşteră şi să vină cu toţii în locul cutare; ăia au ieşit, iar soldaţii au pus mâna pe toţi.

- Prin urmare, Sarapka v-a trădat?

- Se înţelege, nu i-a fost milă de niciunul; la început, cei ce ne-au prins au căutat să mă forţeze şi pe mine: m-au ameninţat şi cu bătaia, dar le-am spus: „De m-aţi arunca şi în gură de foc, tot n-am s-o fac, am jurat faţă de toată ceata mea să nu-i trădez nicicând.”

- Sarapka n-a jurat şi el?

- A jurat şi el, âRiândouă căpeteniile am făcut acest jurământ, dar el pesemne că nu s-a temut de Dumnezeu, mai multă milă i-a fost de propria lui piele.

Vihrov vru să-l vadă şi pe Sarapka.

- A fost adus şi el odată cu tine? întrebă-el.

- întocmai, răspunse Gullivâi, e aici, în tindă.

Vihrov porunci să intre Sarapka.

Doi soldaţi îl aduseră în odaie. Era un ins mărunt, cocoşat, cu părul şi barba cânepii, lat în spate şi aproape lipsit de gât.

.- Văd că eşti un om puternic? îi zise Vihrov.

- Destul de puternic! răspunse Sarapka.

:- De ce te-ai înhăitat cu lotrii?

- Din pricina sărăciei: am avut datorii mari faţă de stăpânu-meu.

- Să fi muncit şi o sută de ani, tot n-ar fi scăpat de ele, aşa că într-o bună zi a fugit, interveni Gullivâi.

- Ai omorât multă lume? îl întrebă Vihrov, pe noul venit.

Sarapka îl privi pe kub sprâncene.

- Am mai spus câţi au fost cu toţii, rosti în cele din urmă.

Vihrov se uită în dosar.

:- Aici stă scris că au fost doisprezece.

:- Aşa o fi.

:- Dar e adevărat?

- E adevărat.

- Nu cumva exagerezi, ca să stai mai mult la puşcărie?

>- Nu, răspunse Sarapka.

- A spus adevărul, confirmă şi atamanul.

,- De ce i-a omorât pe atâţia? E un om rău?

- Cine-l mai ştie dacă-i rău, ori numai fricos. Căci dacă laşi pe cineva în viaţă, ăla te poate pârî, pe când mortul nu mai scoate o vorbă.

- Aşa să fie? îl întrebă Vihrov pe Sarapka.

- Aşa! răspunse acesta cu vădită mânie în glas.

- Iată despre ce e vorba, continuă Vihrov, răsfoind din nou dosarul. Nevasta unui ţăran, pe nume Elizaveta Petrova, declară aici că venea din când în când în ceata voastră şi avea legături cu. unii dintre voi-; e adevărat; sau nu?

- Am auzit asta, domnule, zise căpetenia lotrilor, se zice că o muiere trăncăneşte mai demult despre-o asemenea treabă şi se mai zice că au şi închis-o pentru asta, dar noi parcă nu ne aducem aminte de ea; e drept, veneau pe la noi femei de prin satele din jur, unele de

frică, altele pentru bani, dar de una pe care s-o cheme Elizaveta Petrova nu ne amintim să se fi abătut pe la noi.

- Poate îţi aduci tu aminte? i se adresă Vihrov lui Sarapka.

- Nu, nu-mi amintesc nici eu! răspunse acesta.

- N-aţi văzut-o la faţă, nu v-a arătat-o nimeni? îl întrebă Pavel, de astă dată pe ataman.

- Nu, nu ne-au arătat-o; poate dacă am vedea-o, am recunoaşte-o.

- Am să v-o arăt eu după ce stau cu ea de vorbă. Deocamdată, puteţi să plecaţi!

Gardienii îi duseră pe lotri în altă încăpere, în locul lor venind, însoţită de alţi gardieni, Elizaveta Petrova Intră voioasă şi zâmbitoare; purta o haină bărbătească încreţită în talie, în picioare ghete trainice, iar pe cap o basma nouă, bogată. Era o brunetă frumuşică şi zveltă. Vihrov îi porunci soldatului să iasă şi rămase numai cu ea, gândind că astfel femeia o să dea dovadă de mai multă sinceritate.

- Spune-mi, te rog, cum ai ajuns să fii implicată în procesul ăsta al tâlharilor? o întrebă el.

- Păi atunci când au venit aici ceilalţi cinovnici, m-am prezentat la dumnealor de bunăvoie şi Le-am spus totul, îi răspunse ea cu vioiciune.

- Ce le-ai spus?

- Că am avut legături cu tâlharii ăştia.

- Dar ei declară că nu te cunosc...

- Cine ştie de ce or fi spunând aşa.

- Susţii, deci, că-i cunoşti?

- Da.

- Şi chiar că ai trăit atât cu hatmanul, cât şi cu căpitanul lui?

- Se înţelege...[8]

- Prin urmare, eşti dintr-alea cu purtări urâte?

- Aşa cum sunt, aşa trăiesc, răspunse Lizaveta, schiţând un zâmbet.

---

8 \

- Bărbat ai?

- Am şi bărbat, am şi socri.

- Poate că n-o duceai bine la ei?

- De ce să n-o duc bine? O duceam la fel ca toate muierile, răspunse Lizaveta. Păru, de astă dată, niţel fâstâcită.

.- Iţi iubeşti bărbatul?

Această întrebare o făcu pe Lizaveta să roşească.

:- îl iubesc, zise ea, tărăgănat.

- Cum e – tânăr sau bătrân?

;- E aşa'şi aşa.

- E frumos?

- Destul de frumos!

- Să vină atamanul! strigă Vihrov.

Peste câtva timp, Gullivâi intră în odaie.

Zărind-o pe Lizaveta, dădu din cap în semn de salut. Se vedea limpede însă că n-o cunoaşte. Il salută şi ea şi chiar îi zâmbi.

- O cunoşti? îl întrebă Vihrov.

Omul o privi ţintă.

:- N-o cunosc, domnule! răspunse el.

;- Şi totuşi ea zice că te cunoaşte, insistă Vihrov.

- Nu ştiu de unde m-ar putea cunoaşte, răspunse atamanul, ba chiar ridică din umeri a mirare.

- Cum să nu te cunosc? Te cunosc foarte bine, dădu glas Lizaveta, cu acelaşi zâmbet aşternut pe buze.

- Te cunoaşte foarte bine, ţi-a fost şi ibovnică, întări Vihrov. I-ai fost ibovnică, nu-i aşa? o întrebă el pe Lizaveta.

- I-am fost, cum să nu! rosti ea şi din nou păru fâstâcită.

- Ei poftim, mi-a fost şi ibovnică! zise atamanul, pe jumătate în glumă, pe jumătate mirat.

- Şi nu ţi-a fost? îl întrebă Vihrov.

- Da de unde, domnule! Cum putea să-mi fie ibovnică, dacă nici n-am văzut-o vreodată la faţă?!

- Ba m-ai văzut, de ce minţi! interveni cu vioiciune

Lizaveta.

- Unde te-am văzut? Haide, spune! zise el, încercând parcă s-o dezmeticească. Doar eu, proastă ce eşti, am recunoscut c-am făptuit un omor; crezi că mi-ar fi fost milă să te bag la pârnaie, dacă ăsta ar fi fost adevărul?

Lizaveta îl asculta întoarsă spre fereastră şi privind afară, în stradă.

- Chemaţi-l pe Sarapka, li se adresă Vihrov gardienilor, s-o confruntăm cu amândoi.

Sarapka intră, dar, spre deosebire de căpetenia lotrilor, pu-i acordă Lizavetei nicio atenţie.

- O cunoşti? întrebă Vihrov.

- Nu, răspunse Sarapka, fără s-o privească.

- Vezi, femeie? Zice şi el că nu te cunoaşte.

- Şi cu toţi ceilalţi de-aţi vorbi, n-o să recunoască niciunul, o să tăgăduiască.

Atamanul zâmbi.

- Ce de motive avem ca să făgăduim! zise el. Ia ascultă, i se adresă el femeii, dacă zici că ai fost pe la noi, spune şi unde anume ne-ai vizitat.

- In pădure! răspunse Lizaveta.

- Pădurea-i mare! în care loc din pădure?

- La conacul părăsit!...

Căpetenia lotrilor ridică mirat din umeri, iar Sarapka îi aruncă femeii o privire pe sub sprâncene.

>- Şi ce făceai la ei? interveni Vihrov.

- Beam votcă, stăteam cu ei de vorbă.

- Despre ce?

- Mă întrebau care din mujicii noştri sini mai bogaţi ca să vină să-i jefuiască. Şi eu le spuneam,

- Dar ei ce-ţi povesteau?

- Mi-au spus într-o zi că au omorât o femeie lângă satul nostru.

- S-a întâmplat una ca asta? îl întrebă Vihrov pe Gullivâi.

- S-a întâmplat, e adevărat, el a omorât-o! răspunse

acesta, arătând cu capul spre Sarapka.

- Deci, o ţii una şi bună că erai în înţelegere cu tâlharii, nu-i aşa? o întrebă Vihrov pe Lizaveta.

- Da, răspunse femeia.

- Iar voi susţineţi că nici n-o cunoaşteţi? li se adresă el celor doi.

- N-o cunoaştem, răspunse Gullivâi.

- Bine, zise Vihrov, şi porunci ca tâlharii să fie scoşi' din nou afară, iar Lizaveta să rămână pe loc.

Câteva clipe o privi drept în faţă; acum pe buzele ei părea să fluture un zâmbet ironic.

- Ascultă-mă, începu el. De ce-ţi asumi o asemenea vină? Dacă n-ai să-mi spui motivul adevărat, am să-ţi dau chiar acum drumul din închisoare şi te scot şi din proces.

Lizaveta păli.

- Cum o să-mi daţi drumul, dacă eu mi-am mărturisit vina?

- Asta nu înseamnă nimic: declaraţiile talenu se confirmă.

- Dar dacă o să vă spun adevărul o să-mi daţi drumul? îl iscodi Lizaveta.

- N-am să-ţi Hau drumul!

- Vreau să plec în Siberia, ăsta-i adevărul! exclamă Lizaveta şi ochii i se umplură de lacrimi.

- De ce vrei să pleci în Siberia?

- Nu mai pot să trăiesc cu bărbatu-meu-.

- Nu-l iubeşti?

- Nu. Am fost măritată cu de-a sila.

- Ai putea să te învoieşti cu el şi să pleci altundeva.

\ – Nu m-ar lăsa. Se tot ţine după mine. Chiar şi acum la puşcărie vine mereu să mă vadă. Spuneţi-mi, vă rog, dacă am să fiu trimisă în Siberia, el n-o să mă mai poată aduce înapoi?

- Nu, niciodată.

Chipul Lizavetei se însenină.

- Va să zică, ţii morţiş să pleci de la el?

- Cum să nu? Altminteri îmi iau zilele.

- Şi n-ai să te căieşti de ceea ce faci?

- Nicicând! Iaca, mi se spune c-am să fiu pedepsită. N-au decât să mă pedepsească: mai bine să îndur un timp, decât să mă chinuiesc aşa o viaţă întreagă.

Vihrov ridică din umeri şi începu să se plimbe de colo-colo prin odaie.

- Ascultă, îi zise, în cele din urmă, femeii, eu n-am dreptul să-ţi spun treaba asta, totuşi ţi~o spun: încearcă să-l înduplecí pe ataman ca la proces să arunce vina şi asupra ta. Te las acum să stai de vorbă cu el.

Zicându-i acestea, porunci să fie adus din nou Gullivâi, iar el trecu, parcă din întâmplare, în odaia de alături.

O auzi pe Lizaveta vorbindu-i încet o bună bucată de vreme atamanului, iar după ce, în sfârşit, convorbirea lor se încheie, reintră în încăpere. Lizaveta era plânsă, iar lui Gullivâi îi rătăcea pe buze un zâmbet trist.

- Ei, cum e, v-aţi lămurit? îi întrebă Vihrov.

- Da, răspunse Gullivâi, zâmbind ca şi până atunci, să ştiţi că mi-ăm adus aminte: femeia asta a fost pe la noi.

- Vă aducea veşti?

- Ne adugea şi veşti.

- Iar voi îi povesteaţi despre tilhăriile voaştre?

- îi povesteam.

- Şi tu nu i-ai denunţat niciodată autorităţilor?

- Nu, nu i-am denunţat, răspunse Lizaveta.-

Vihrov notă cu grijă toate acestea.

- Ei, acum treaba e lămurită; vezi numai, adăuga el, adresându-se Lizavetei, să nu-ţi pară rău şi să nu arunci mai târziu vina pe noi.

- O, nu, domnule, cum aş putea face una ca asta! ripostă Lizaveta. Ba vă mulţumesc din inimă!... Vă mulţumesc mult şi dumneavoastră! adăugă ea, de astă dată cu o anume cochetărie, întorcându-se spre căpetenia lotrilor.

Omul nu făcu decât să clatine din cap.

- Ca să vezi ce înseamnă muierea, te şi miri de ce e în stare, zău aşa! rosti el.

Expediindu-i apoi pe cei doi lotri şi pe Lizaveta, Vihrov se duse la fereastră şi, fără să vrea, se uită lung cum sunt dwşi de către soldaţii din escortă cu armele pe umăr prin piaţa plină de oamenii veniţi la târg. Lizaveta păşea voioasă şi chiar cu o oarecare mândrie. Atamanul părea îngândurat şi doar din când în când îşi întorcea privirea când încoace, când încolo. Sarapka mergea cu capul plecat şi nu se uita la nimeni.. w

Lumea adunată le întindea ba un colac, ba o copeica. Soldaţii din escortă păşeau în urma delincvenţilor cu un mers împleticit, bătrânesc.

xvn

FUGARII

Trei zile mai târziu, Vihrov se urcă iar într-o trăsură şi, împreună cu un membru permanent al judecătoriei zemstvei, pomi într-o nouă misiune.

Guvernatorul îl trimise de astă dată într-o misiune nelipsită de primejdii; ajutorul lui, unul din membrii permanenţi ai judecătoriei (ispravnicul evitase să plece, acuzând o boală închipuită), era un om încă foarte tânăr, cu o privire ştearsă, inexpresivă, şi cu buzele lăsate în jos.

- E mare pădurea unde trebuie să-i căutăm pe fugari? îl întrebă Vihrov.

- Eu aşa cred, sâsâi membrul judecătoriei.

- Atunci va trebui să luăm. şi nişte ţărani cu noi.

- îi luăm, dau eu fuga să-i adun.

Văzând că nu poate obţine de la însoţitorul său niciun sfat mai de doamne-ajută, Vihrov renunţă să mai discute cu el. Cu cât se apropiau mai mult de destinaţie, cu atât mai împădurite erau împrejurimile; aşezările omeneşti aproape că lipseau cu desăvârşire. Nu se zăreau împrejur decât poiene întinse, mărginite în zare de păduri, iar deasupra lor – cerul.

- Ai mai fost prin Poiarkovo? îl întrebă Vihrov pe

vizitiu. în ordinul primit citise că fugarii se ascund prin pădurile din preajma satului Poiarkovo.

- Am mai fost, răspunse vizitiul.

- Când om ajunge acolo, i se adresă din nou Vihrov, să opreşti trăsura la marginea satului, iar dumneata, i se adresă el membrului permanent, să-mi aduci câţiva ţărani, ca să ne slujească drept martori.

- Am înţeles, răspunse tânărul.

Vizitiul opri caii la marginea celei dintâi aşezări, un sat foarte mare, ce le apăru în cale.

- Ăsta-i Poiarkovo! îi spuse lui Vihrov.

- Mă duc să-i adun pe ţărani, zise membrul judecătoriei şi, mişcându-se cu neîndemânare, coborî din trăsură. Abia în clipa aceea zări Vihrov (până atunci nu-l văzuse decât stând jos) că era neobişnuit de slab şi de înalt, îmbrăcat cu o manta lungă, vătuită, şi încins cu un şal de lână; urechile erau şi ele legate cu o basma, iar mâinile – vârâte într-o pereche de mănuşi verzi, din piele de că-* prioară. Tânărul, pe numele lui Melkov, fusese crescut în puf de către maică-sâ, urmase un timp liceul militar, de unde ea îl retrăsese din pricina sănătăţii lui şubrezite, locuise apoi la ea la ţară, iar la ultimul scrutin, fusese ales aproape din milă ca membru al judecătoriei. Misiunea de acum era cea dintâi pe care o primise în noul lui post. Co~ borând, deci, din trăsură, dădu fuga în sat, dar abia ajunse acolo, că, din toate părţile, se repeziră la el mai mulţpdulăi, încercă să-i alunge, fluturând din mânecile lungi ale mantalei, răcni la ei, dar câinii se năpustiră şi mai abitir asupra lui, iar unul, mai îndrăzneţ, îl apucă de poală şi-i sfâşie mantaua. Melkov urlă cât îl ţinu gura şi, căţărându-se pe o grămadă de bulumaci, începu să-i suduie pe localnici:

- De ce lăsaţi câinii pe uliţă, diavoli ce sunteţi! Veniţi îndată de-i potoliţi!

Femeile aflate în preajmă izbutiră până la urmă să-i astâmpere, iar Melkov, cerând să i se aducă un par, nu coborî de pe bulumaci decât văzându-se înarmat astfel

împotriva zăvozilor. Vihrov se dădu la rândul lui jos din trăsură şi se apucă să-şi examineze pistoalele pe care le luase cu el, întrucât cei de la judecătoria zemstvei îi spuseseră Dă misiunea e, într-adevăr, destul de periculoasă.

Melkov nu se lăsă mult aşteptat. Adunase vreo douăzeci ir oameni, chemase vătăşelul şi, împreună cu această ceată, venea spre Vihrov, continuând să suduie:

- Ce fel de câini aţi prăşit pe aici, diavolilor! Pe toţi im să vă dau în judecată!

- I-am adus, rosti apoi, apropiindu-se de Vihrov. Dumnealui e cinovnicul de la gubernie, le spuse ţăranilor.

Vătăşelul şi toţi ceilalţi mujici îşi scoaseră îndată căciulile. Se văzu atunci că toţi sunt raşi în creştetul capului.

- în pădurea de lângă satul vostru, începu Vihrov adresându-se mujicilor, se ascund nişte rascolnici fugari, neavând legitimaţii şi niciun fel de acte; guvernul nu admite aşa ceva, de aceea va trebui să ne ajutaţi să-i prindem pe toţi.

Un timp, oamenii tăcură şr numai unul sau doi dintre ei rostiră cu jumătate de glas:

- Parcă nu s-ar afla pe la noi niciun fel de fugar.

- Asta o să vedem după ce o să cercetăm pădurea, spuse Vihrov. Dumneata, i se adresă el vătăşelului, trebuie să ştii mai bine decât ceilalţi: e adevărat că se ascund pe aici nişte fugari?

Vătăşelul, rămas şi acum cu căciula în mină, se făcu roşu ca racul.

. – Nu, înălţimea voastră, n-am auzit de aşa ceva, rosti el, şi buzele îi tremurară.

- Şi totuşi chipul tău îmi spune că ai auzit, rosti Paveî, apoi i se adresă lui Melkov. Ai vreo armă la dumneata?

- Am prăjina asta! răspunse tânărul, arătându-i parul pe care îl mai ţinea şi-acum în mână.

- Hm, cu aşa ceva nu te poţi apăra.; ia mai bine pistolul ăsta, zise Vihrov şi, înmânându-i arma, o făcu în aşa fel, încât să iasă la iveală şi Celălalt pistol pe care îl avea asupra sa.

Unii dintre cei de faţă se scărpinară la ceafă.

- Dacă n-o să ne ajutaţi şi dacă se va întâmpla ceva cu noi, continuă Vihrov, adresându-se mujicilor, veţi răspunde cu toţii. De aceea, grijă să ne purtaţi nu nouă, ci vouă înşivă!

Oamenii rămaseră tăcuţi.

Vihrov îi porunci vătăşelului să le arate drumul şi se urni din loc. Pe Melkov părea că nu-l prea ţin picioarele: mergând în urma lui Pavel, se poticnea la fiecare pas. Mujicii veneau după ei. Trecuse mult de amiază, aşa încât, apropiindu-se de pădure, Vihrov hotărî să-şi împartă forţele.

- Pe dumneata, îi spuse lui Melkov, am să te rog ca împreună cu o jumătate din cei veniţi din sat să cercetezi partea dreaptă a pădurii, iar eu, cu ceilalţi, am să cercetez partea din stânga.

- S-a făcut, răspunse tânărul, ţinându-şi cu multă neîndemânare pistolul.

- Văd că arătătorul nu-ţi încape în apărătoarea trăgaciului; în felul ăsta n-ai să poţi trage, îi spuse Vihrov.

- Da, aşa este, răspunse Melkov şi se grăbi să-şi scoată mănuşa, trăgând-o cu dinţii; şi-o puse apoi în buzunar şi apucă mai bine arma.

In sfârşit, porniră cu’toţii.

Vătăşelul merse alături de Vihrov, fiind şi acum cu capul descoperit. Se vedea limpede că se cam teme de acest cinovnic sosit de la oraş. Pavel se gândi să profite de starea lui de spirit.

- Dacă n-ai să mă duci direct la locul unde se află fugarii, am să te împuşc chiar aici, în pădure, îi spuse în şoaptă.

- Am să vă duc, de ce să nu vă duc! răspunse

vătăşelul tot în şoaptă şi merse înainte, urmând, pesemne, un drum care îi era foarte cunoscut.

Ajunşi în mijlocul pădurii, zăriră un mic bordei.

- Ăsta li-i adăpostul! zise vătăşelul, arătând lui Vihrov bordeiul.

- Veniţi după mine! ordonă acesta mujicilor şi intră, mai bine zis coborî, cel dintâi în interiorul bordeiului, care, pe dinafară, nu-şi arăta decât acoperişul; dedesubtul acestuia fusese săpat însă un gropan spaţios, mai curând, o cameră; pereţii îi erau căptuşiţi cu scânduri, iar lumina de afară pătrundea înăuntru prin câteva ferăstruici înşirate de-a lungul acoperişului. De la uşă duceau în jos câteva trepte mici; peretele din faţă era în întregime acoperit cu icoane, înaintea cărora ardeau trei candele; în dreapta, pe o laviţă, şedea un bătrânel sfrijit, iar în stânga, o bătrânică, tot atât de şubredă.

- Ce faceţi aici? îi întrebă Vihrov, neştiind aproape ce să le zică.

- Ne rugăm şi noi, răspunse bătrânul şi se ridică în picioare.

23 – La cumpăna veacului, voi. II

r~ – Locuieşti demult în bordeiul ăsta! întrebă Vihrov CU aceeaşi nedumerire.

- Merg pe-al cincilea an, răspunse bătrânul.

Dintre oamenii cu care venise Pavel în bordei nu coborî d’ecât vătâşelul.

- Pentru ce stai aici? continuă Vihrov cu întrebările.

- Păi uri să stau? Cine mai are nevoie de mine? îi răspunse bătrânul.

- Ea este nevasta dumitale? îl întrebă Vihrov, arătând Bpre bătrână.

- Nu. răspunse moşneagul, dând din cap.

\ – Dumneata cine eşti? o întrebă Vihrov pe bătrână. – Sunt o peregrină, domnule.

- Te afli demult aici?

- Am venit ieri pe la dumnealui.

- De ce ai venit?

îmi este un vechi povăţuitor, domnule; am trecut pe aici să-l întreb încotro să-mi îndrept paşii, mai sunt încă neştiutoare.

- Şi dânsul ştie mai multe?

- Dânsul trece demult prin grele încercări.

- De unde eşti, moşule, de obârşie? îl întrebă Vihrov,

- Nu-mi aduc aminte; prea multă vreme a trecut de când am plecat de acasă, răspunse, urzuz, bătrânuL

- Dar de ce ai plecat?

- în sfânta scriptură stă scris: şi va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi mă va urma pe mine, răspunsei moşneagul.

Vihrov era cu totul descumpănit, întrebându-se cum o să-i poată aresta pe aceşti oameni vârstnici

- Trebuie să vă duc de aici, rosti în cele din urmă, prinzând curaj.

- Ce putem spune, om merge dacă mai are cineva nevoie de noi. răspunse bătrânul, zâmbind ironic.

v – Haide, vino şi dumneata, îi spuse Vihrov femeii \ – Bine, răspunse ea, apoi ieşiră cu toţii din bordei.

- Ordonaţi să-i leg? îl întrebă vătăşelul pe Vihrov,

- – Leagă-i, răspunse acesta şi se strădui să nu se mai Bdte la cei doi bătrâni.

Mujicii aduşi din sat priveau tăcuţi, posomoriţi, la cele ce se petreceau înaintea lor. Vătăşelul legă mâinile bătrânului cu propria lui centură, iar pe ale bătrânei, cu o curea.

Chiar atunci, undeva în apropiere, răsună o împuşcătură. Mujicii întoarseră capetele. Vihrov se uită şi el într-acolo; apoi se auzi un strigăt, un trosnet de crengi şi, îndată, printre copaci, apăru tânărul membru al judecătoriei. Din urma lui veneau şi oamenii care-l însoţiseră.

- A fost cât pe aci să mă înjunghie! strigă Melkov.

- Cine să te înjunghie? întrebă Vihrov.

- Cred că era un soldat dezertor; am dat adineaori peste un alt bordei, iar omul acela a ieşit glonţ de acolo şi s-a repezit cu cuţitul la mine; n-am făcut decât să mă apăr cu pistolul şi am fugit, iar diavolii ăştia, adăugă el, arătând spre mujici, nici nu s-au mişcat, stăteau şi se uitau la mine.

- Asta ce-o mai fi? Cine se mai află pe aici? Al cui adăpost îl oblăduiţi? li se adresă Vihrov mujicilor cu o voce severă. Să-mi spuneţi îndată, că de nu, veţi fi traşi cu toţii la răspundere!

- Păi se tot vorbeşte pe la noi, că s-ar fi aciuat pe-aici un soldat fugit, răspunse un mujic.

- De ce nu l-aţi denunţat autorităţilor? întrebă Vihrov.

- Cum să-l denunţi? Dacă l-ar fi pârât careva, ar fi putut să dea foc satului.

- N-aveţi decât să puneţi mâna pe el şi să-l duceţi la oraş. în felul ăsta n-o să vă poată face niciun rău.

- De-l prinzi pe unul, vine altul în locul lui şi ne-o plăteşte. Ne e frică, domnule, ziseră din nou mujicii.

- Prin urmare, aici, la voi, e un fel de ascunzătoare permanentă?

- O fi, domnule, cine ştie?....De asta să aibă grijă autorităţile, că, deh, noi nu suntem puşi aici de strajă!... interveni un alt mujic.

- Din pricina unora ca ăştia n-avem parte decât de necazuri şi de zbucium, continuă cel care vorbise mai înainte.

- Aşa e!... Tot timpul şe perindă pe aici cinovnicii. Parcă ar fi o hoardă, nu alta... rosti încă unul.

Vihrov îşi dădu seama că ţăranii erau furioşi, de aceea socoti că e mai bine să nu mai discute cu ei.

- Haide, du-i pe amândoi bătrânii, i se adresă el vătăşelului.

Acesta se execută.

Vihrov şi membrul permanent al judecătoriei îi urmară. Mujicii, cu chipurile posomorâte, merseră şi ei,

mai în spate..

La un moment dat, bătrânul rascolnic începu să şchioapete de un picior, apoi se îndoi de spate, răsuflând din greu.

Vihrov nu se putu stăpâni şi-l întrebă:

! – Ce ai, moşule?

- Mor, înălţimea voastră, doar am pornit-o pe-al nouăzeci şi cincilea an.

- Dar ce simţi?

- Mă strânge la inimă, mă dor mâinile şi mi s-a tăiat răsuflarea, spuse bătrânul şi, intr-adevăr, abia mai suflă.

- Dezleagă-i mai repede mâinile, îi porunci Vihrov vătăşelului.

Acesta îl dezlegă pe bătrân cu o vădită satisfacţie, iar Vihrov îşi întoarse privirea ca să vadă ce se întâmplă cu bătrâna; aceasta părea liniştită. Când să se uite din nou la bătrân, nu-l mai văzu nicăieri...

- Unde-i moşul? întrebă el.

-. S-o fi dus aici, pe după tufe, răspunse vătăşelul.

- Ce vorbă-i asta?... Să mi-l găseşti numaidecât.

Vătăşelul răscoli câteva' tufe din marginea drumului.

- Nu-l găsesc! zise în cele din urmă.

- Să-l caute toată lumea! strigă Vihrov.

- Unde să-l mai cauţi! St lasă întunericul şi pădurea e mare, răspunseră ţăranii pe un ton zeflemisitor.

Intr-adevăr, soarele asfinţise şi se lăsa ¿murgul. Vihrov îşi dădu seama că a fost dus de nas, şi-şi ieşi din fire.

- Dacă aşa ni-i vorba, să ştiţi că vă bag pe toţi la puşcărie.'se răsti el la mujici. Văd că-i ascundeţi pc fugari şi asta mi-e de-ajuns.

Ţăranii arătară întrucâtva ruşinaţi.

între timp se şi apropiaseră cu toţii de sat.

- Să vă închideţii dulăii, altminteri vi-i omor pe toţi cu parul ăsta! răcni deodată Melkov.

Vătăşelul fugi să alunge dinii.

Vihrov, împreună cu bătrâna adusă din pădure şi cu Melkov, intrară în cea mai apropiată izbă. Se întunecase de-a binelea. Stăpâna casei – pare-se o femeie nemăritată – aprinse o luminiţă. Vihrov observă că cele două femei schimbară priviri, ba chiar se salutară.

- Cum te cheamă? o întrebă el pe bătrână.

- Matriona.

- Numele tatălui dumitale?

- Nu-l mai ţin minte.

- Eşti măritată sau nu?

- Nu-s măritată.

între timp, gazda se apropie să îndrepte în suportul ei surceaua care ţinea loc de opaiţ.

- Aoleu, afurisita, cum mi-a ars mâna! exclamă ea deodată şi, în aceeaşi clipă, surcica îi căzu din mână şi se stinse.

în izbă se făcu întuneric beznă.

- Faceţi lumină mai repede! strigă. Vihrov, convins că şi de astă dată i se jucase o festă.

O auzi pe gazdă apropiindu-se de prichiciul vetrei, zgândărind alene focul ca să aprindă mai întâi o feştilă, apoi un chibrit de pucioasă. în cele din urmă aprinse o altă surcică. Izba se lumină din nou. Vihrov aruncă privirea împrejur, dar pe bătrână n-o mai văzu.

- Unde e? Şi ea a dispărut?! răcni el furios.

în izbă, în afară de el, Melkov şi gazdă, nu mai era, într-adevăr, nimeni.

- Unde-i bătrâna? urlă Vihrov. Vorbeşte odată! se răsti el la gazdă.

- De unde să ştiu? înălţă femeia din umeri. Doar n-am stat s-o păzesc!

Vihrov abia se mai putea stăpâni. îşi dădea seama că satul e un adevărat adăpost pentru fugari şi că nu-i mai rămâne decât să întocmească o constatare despre toate cele întâmplate, ceea ce şi făcu, pretinzând apoi ca toţi martorii, vătăşelul şi gazda, să-şi pună pe acea hârtie – ca neştiutori de carte – amprenta degetului mare.

Martorii, gazda şi vătăşelul se uitară unul la altul, apoi unul din mujici rosti:

- Nu, n-o să facem treaba asta.

- De ce?

- Nu ne dă voie credinţa noastră.

- Dar alţi rascolnici de ce o fac? Crezi că-i vorba de vreo pecete a lui antihrist.

- A lui antihrist!... repetă mujicul, zâmbind în colţul gurii. Păi da!... încercă el să mai adauge ceva.

- Deci refuzaţi categoric? întrebă, întrerupându-I, Vihrov.

- Refuzăm, răspunseră aproape cu toţii.

In acea clipă, pe Vihrov îl fulgeră un gând înspăimântător: să cheme un mujic lingă el, să-i pună pistolul la tâmplă, obligându-l să-i îndeplinească porunca, şi aşa să procedeze cu toţi. Dar dacă vreunul din ei n-o va face? Va fi nevoit să apese pe trăgaci. La acest gând, sângele îi îngheţă în vine şi părul i se zbârli în cap.

- Plecaţi de aici cât mai repede! rosti el cu glas înfundat; tonul, pesemne, îi fu atât de cumplit, încât mujicii, îmbulzindu-se, se grăbiră să iasă din odaie.

- Mai tremurând încă, Vihrov găsi pe masă, în dreapta lui, pistolul pe care îl pusese acolo mai înainte. Ii scoase îndată încărcătura, apoi aruncă privirea în partea opusă a odăii şi văzu acolo o scenă de mare candoare. Melkov, cum nu se poate mai liniştit, şedea pe laviţă şi se juca cu Un pisoi. Vihrov se înfurie de-a binelea.

- Ce tot stai şi nu faci nimic? îi strigă cu dispreţ,

Melkov sări în picioare şi luă poziţia de drepţi.

- Cel puţin găseşte-mi ceva de mâncare! Mi-e foame î strigă din nou Vihrov, care, de dimineaţă, nu îmbucase nimic.

- Dâ-ne ceva de mâncare! i se adresă Melkov gazdei cu o vădită sfială.

- Ce să vă dau? N-am nimic.

- Cum n-ai nimic? Ouă sunt, lapte este!

- N-am nimic dintr-astea, răspunse femeia.

- Dă-ne măcar puţină pâine! încercă s-o înduplece Melkov.

- N-am nici pâine!... Au rămas câteva felii de la prânz şi le-am aruncat la porci!

- Doar nu-ţi cerem degeaba, îţi plătim, o lămuri Melkov.

- Nu-mi trebuie banii dumneavoastră! Ce, n-am mai văzut bani? răspunse femeia.

De mânie, lui Vihrov i se urcă sângele la cap. Sări brusc în picioare.

- Dă-mi o surcea aprinsă, îi spuse gazdei.

Aceasta i-o întinse.

- Am să-mi găsesc eu singur de-ale gurii; vino cu mine! îi spuse lui Melkov, apoi intră în cămară.

Luminând încăperea, avu în faţă o privelişte stranie: jos, pe duşumea, zăceau sparte vreo trei sute de ouă, iar mai încolo se lăţea o băltoacă de cvas; până şi varza tocată era împrăştiată prin toată cămara.

- Aici, văd că s-a făcut ordine! rosti el, revenind din cămară şi trecând cu aceeaşi surcică aprinsă. în izba vecină. Merse de-a dreptul la cămară, dar găsi acolo aproape aceeaşi stare de lucruri, cu singura deosebire că ouăle sparte zăceau în putina cu cvas.

Pentru a cerceta celelalte izbe, Vihrov îl trimise pe Melkov. După scurtă vreme, acesta se întoarse fâstâcit: de pe chipiu i se scurgeau picături şi cădeau pe jos.

- E şi acolo aceeaşi situaţie! Toate ouăle sunt sparte.

- Văd că ţi-e udă şapca! remarcă Vihrov.

- Au turnat ceva peste mine, diavolii. Mergeam pe întuneric prin tindă şi deodată cineva mi-a aruncat în cap nişte lături sau aşa ceva. „Fata mea, mi-a spus stăpâmT casei, nu v-a observat şi-a făcut treaba asta.” Ce ziceţi de ea! bombăni membrul permanent al judecătoriei.

Vihrov notă şi acest fapt în constatarea pe care-o întocmise.

XVIII

MOŞIERUL KNOPOV

Eroul meu se înfuriase atât de tare pe rascolnicii din Poiarltovo pentru perfidia şi fanatismul lor, încât refuză să rămână peste noapte în acea aşezare.

Să mergem undeva, în alt sat, îi spuse lui Melkov.

- Să mergem! răspunse acesta supus, dar când se ur~ cără în trăsură rosti timid: am putea să trecem pe la unchiul meu, Piotr Petrovici Knopov.

- Pe la Knopov?... zise Vihrov. Pe la omul acela plin de duh, care stă pe aici, prin apropiere?

- Da, răspunse Melkov.

Vihrov auzise mai demult de moşierul KnopoV, ba chiar îl văzuse de câteva ori la club. Era un bărbat de-o statură uriaşă, un mare zeflemist şi povestitor, şi aparţinea acelor atleţi ruşi care îndoaie vătraie, dezdoaie potcoave, pot să hăpăie, unul după altul, trei prânzuri: de post, de frupt şi de peşte, ceea ce se şi întâmplă să facă pe la cluburi, şi să bea vin cit le e pofta. Venind de la ţară în capitala guberniei, Piotr Petrovici se ducea de-a dreptul la club, unde, îndată, se aduna în jurul lui întreg grupul său de amici; Knopov se apuca să bea, să mănânce, să glumească şi din nou să bea pahar după pahar. Dar nu se mulţumea doar cu atât: pe la miezul nopţii se ridica şi rostea cu un glas copilăresc: „*Pouah*!" Asta însemna că doreşte să plece cu toţi prietenii spre alte localuri de distracţie şi să bea acolo mai departe. Nimeni însă nu-l văzuse vreodată vorbind sau făcând cine ştie ce prostii şi nici măcar să fie grea obosit: încheia vioi ca şi până atunci serile petrecute în acest fel şi tot vioi şi proaspăt se trezea a doua zi la revărsatul zorilor. In tinereţe, Piotr Petrovici fusese husar, se căsătorise din dragoste, îşi iubise foarte mult nevasta, dar ea îi murise şi-acum el îşi ducea văduvia luând în râs şi zeflemisind întreaga suflare omenească.

Lui Vihrov îi surise ideea să treacă pe la acest om in- _ teligeht, vesel şi, din câte auzise, foarte cinstit, dar

vizitiul lui Melkov, primind poruncă de la boierul său să pornească spre conacul lui Knopov, se cam codi: se urcă în silă pe capră şi mină caii mult prea încet de-a lungul uliţei.

- E cam întunecoasă noaptea ca s-o pornim la drum, spuse în cele din urmă.

- Chiar de ne-am frânge gâtul şi tot trebuie să mergem! dădu glas Vihrov.

- De ce să ne frângem gâtul, o da Dumnezeu şi-om ajunge cu bine, răspunse vizitiul.

Era un bărbat încă tânăr şi, după moda vizitiilor de atunci, purta mustaţă, dar barba şi-o rădea. Mama lui Melkov, care-şi iubea atât de mult feciorul, ţinea anume pentru el o trăsură solidă şi nişte armăsari de nădejde, având în acelaşi timp grijă ca vizitiul, ales tot de ea, să nu fie beţiv şi să ştie a stăpâni bine caii, ca nu cumva aceştia să-l răstoarne vreodată pe boiernaş. Şi, într-adevăr, vizitiul se arăta a fi foarte bun.

- Noroc c-am luat cu mine felinarul: doar avem de înfruntat dealul Fediukinskaia, spuse el, lăsând caii să meargă la pas.

Drumul se pierduse aproape cu totul în întuneric.

- E primejdioasă te abaţi pe acolo? îl întrebă Vihrov.

- Peste zi mai merge, dar acum e noapte, răspunse vizitiul. De-o parte i-o coastă repede, de cealaltă, o râpă; dacă te abaţi din drum, poţi să cazi în prăpastie.

- Şi-atunci, cum o să trecem pe-acolo?

- Eu am să aprind felinarul şi-am să merg pe lingă râpă, iar dumneavoastră să ţineţi caii la pas.

- Caii noştri pot să meargă şi pe întuneric, înţeleg totul de parcă ar fi oameni, interveni în discuţie Melkov.

- Ce să mai vorbim de oameni?... E câte unul, cu mult mai prost decit calul, observă vizitiul şi n-ai fi putut jura că nu-l avea în vedere chiar pe stăpânul său.

Parcurseră astfel vreo şapte verste.

- Iacătă şi coborâşul! spuse în sfârşit vizitiu! şi se dădu jos de pe capră. Scapără un chibrit, aprinse

luminarea din felinarul pe care îl dăduse la iveală, apoi o luă înaintea trăsurii.

- Minaţi dumneavoastră caii, îi strigă lui Vihrov. Boierul nostru nu prea-i făcut pentru asta, adăugă apoi, cam cu jumătate glas.

Porniră să coboare costişa. Aţintindu-şi privirea, Vihrov încremeni: dealul era foarte lung şi foarte abrupt; de-o parte a drumului se înălţa ca un perete coasta lui povârnită, iar de cealaltă se căsca, într-adevăr, un hău. Vizitiul mergea chiar pe marginea râpei; cu tot coborâşul abrupt, mai ales că roţile trăsurii nu puteau fi frânate, caii îl urmau la pas mărunt. Rotaşul aprope că intrase cu capul în ham şi, ocrotind parcă o comoară, se proptea cu toate cele patru picioare ca să susţină greutatea trăsurii, iar lăturaşii mergeau cu şleaurile slobode. Cine Ie învăţase şi. cine le îndemna pe aceste animale inteligente să procedeze astfel nu se ştie, întrucât Vihrov nu făcea decât să ţină de hăţuri, neîndrăznind să mişte vreunul din ele. Tinărul membru al judecătoriei însă dormita. Când, în cele din urmă, izbutiră să coboare dealul, Vihrov răsuflă uşurat. Vizitiul era şi el mulţumit.

- Acum să ne ajute Dumnezeu să urcăm dealul din faţă, spuse el, fără să se urce pe capră.

- Coasta aceea e tot atât de abruptă? întrebă Vihrov.

- E mai abruptă ca asta,, răspunse vizitiul, mergând în dreptul trăsurii. îndemnaţi niţeluş caii, adăugă el.

Vihrov îi îndemnă.

Caii o luară la trap, iar vizitiul grăbi pasul în urma lor. Drumul începu să urce tot mai pieptiş, iar caii se străduiră acum să meargă din ce în ce mai repede, deşi se vedea limpede că le vine foarte greu s-o facă: lăturaşii aproape că urcau oblic drumeagul, atât de întinse le erau.şleaurile, iar rotaşul îşi desfăcea tot timpul picioarele din spate, ca să se proptească în ele. Pe lingă faptul că urcuşul era greu, trăsura mai trebuia să treacă şi peste nişte bolovani mari, care zăceau de-a lungul

drumului.

- Oamenii păcătoşi ar trebui să urce dealul ăsta! strigă vizitiul, alergând pe lingă trăsură cu felinarul într-o mină şi cu un par în cealaltă. Aşa să-şi ispăşească păcatele!

- Haide, haide, dragii mei, nu vă lăsaţi! îndemnă el caii.

Aceştia făcură un ultim efort şi se opriră. Vizitiul puse îndată parul sub roţile dinapoi ale trăsurii, pentru ca ea să nu vină la vale. Caii stătură vreo cinci minute să-şi tragă răsuflarea, apoi, când vizitiul le strigă din nou: „Haide, dragii mei!”, se opintiră iar, ba chiar grăbiră simţitor pasul şi, în sfârşit, trăsura se opri la loc drept.

- Prr! făcu mulţumit vizitiul.

- Slavă ţie Doamne! se grăbi să spună şi Vihrov.

Vizitiul se urcă pe capră; răsufla şi el din greu.

- Curând trebuie să răsară luna, spuse, adunând în mină hăţurile.

- Zău? făcu Vihrov.

’ – Păi dacă ceasul o fi zece, trebuie să răsară... zise omul.

Intr-adevăr, după puţină vreme, în zare păru să se înalţe lumina unui incendiu, apoi urcă la marginea zării discul roşu al lunii.

- Iacăt-o!... făcu vizitiul. La început n-are putere, nu te ajută cu nimic, dar mai târziu, cu cât se ridică mai sus, cu atât face mai multă lumină.

:- Şi cu soarele e tot aşa! observă Vihrov.

- Tot aşa e şi cu soarele! Se vede că de sus le e mai uşor să ne lumineze, spuse vizitiul şi porni caii în trap mărunt.

Intr-adevăr, pe măsură ce se înălţa, luna lumina tot mai mult împrejurimile. Întâi, se întrezări mai limpede drumul, apoi păduricea de pe margini; mai târziu se putură desluşi şi lanurile dimprejur, ba chiar şi felul semănăturilor de pe ele. Caii alergau tot mai voios, vizitiul îndemnându-i doar cu câte un fluierat.

- Ar trebui să-l trezim pe boierul nostru; îndată ajungem şi la conac, i se adresă el lui Vihrov.

Tânărul membru al judecătoriei nu mai şedea în capul oaselor, ci trântit cu tot corpul lui slăbănog în spatele lui Vihrov, şi dormea dus.

- Trezeşte-te, ajungem curând! îi spuse Pavel.

- Cum? Ce? Unde? bolborosi tânărul, tresărind şi ridicând la Vihrov nişte ochi somnoroşi.

- Curând ajungem la conac! repetă acesta.

- Da, da, aveţi dreptate! făcu membrul permanent al judecătoriei.

Dealtfel, aerul proaspăt al toamnei îl făcu să -se dezmeticească în scurt timp.

- Dau eu fuga mai întâi la unchiul meu, să-l anunţ că am sosit, spuse el.

- Altminteri nu ne primeşte? întrebă Vihrov.

- Tot e mai bine să mă reped eu mai întâi!

- Bine, du-te, îi spuse Vihrov.

Pesemne că tânărul se cam temea de unchiul său, căcî, pe măsură ce se apropiau de domeniul acestuia, devenea tot mai neliniştit, şi când, în sfârşit, ajunseră în faţa conacului care, după cum izbuti Vihrov să observe, era clădit din piatră, nu aşteptă nici măcar ca vizitiul să strunească bine caii, sări din trăsură şi, cu toată slăbiciunea picioarelor sale, urcă grăbit scările; după un timp apăru din nou în cerdac şi, pe un ton împăcat şi mulţumit, îi strigă lui Vihrov:

- Poftiţi, unchiul vă aşteaptă!

Vihrov intră. în vestibul îi întâmpină pe amândoi un valet cam adormit; trecură apoi printr-un salon întunecos şi printr-o cameră de oaspeţi tot atât de întunecoasă, pentru ca de-abia într-o încăpere din colţul clădirii, cu aspect de cabinet, să-l vadă pe’ stăpânul casei, a cărui figură îi făcu lui Vihrov o impresie din cele mai plăcute. Piotr Petrovici, cu un chip niţeluş cam puhav, cu mustăcioară şi barbişon, cu un pântec voluminos, îmbrăcat într-un halat vişiniu de catifea, cu o tichie pe

cap, picioarele fiindu-i încălţate cu o pereche de cizme moi şi, mai mult decât atât, sprijinite de-o pernă, şedea în faţa unei măsuţe, preocupat fiind de rânduirea unei *grande-patience*.

- Sunt bucuros să vă cunosc! îi spuse el lui Vihrov, fără să se ridice însă de pe locul lui şi chiar fără să întrerupă aşezarea cărţilor de joc. Iertaţi-mă că nu mă ridic, adăugă el, sufăr de podagră!

- Eu, unchiule, mă duc să mă spăl de la drum, i se adresă nepotul cu timiditate.

- Du-te, poate izbuteşti să fii mai arătos! îl luă peste picior Piotr Petrovici.

Nepotul plecă.

Piotr Petrovici i se adresă din nou lui Vihrov:

- Se pare că aţi fost deportat aici, în gubernia noastră?

- întocmai. >

- Ei, şi cum vă place şeful dumneavoastră şi împăratul nostru îvan Alekseevici Mohov?

- Un om mai rău ca el rar mi-a fost dat să întâlnesc, răspunse Vihrov cu toată sinceritatea.

- Şi mie, şi mie! acceptă Piotr Petrovici, râzând de plăcere; era un vechi duşman al guvernatorului. El v-a trimis la Poiarkovo? întrebă din nou Knopov.

- El.

- Iar acolo, din câte mi-a spus nepotul, era cât pe ce să muriţi de foame?

- Până şi laptele şi chiar cvasul f-au vărsat pe jos...

Piotr Petrovici zâmbi şi dădu din cap.

- Ce canalie! rosti el. Dar şi dumneavoastră, domnii funcţionari, mă mir cit de nevolnici aţi ajuns! Să vă dau un exemplu... Unchiul meu a fost ispravnic. Pe vremea aceea, ştiţi dumneavoastră, se mai purtau încă acele veste franţuzeşti, încheiate până sus... şi cind venea unchiul de pe teritoriul pe care îl avea în subordine, mătuşa mea se şi ducea să caute prin buzunarele vestei: dintr-unul scotea banii adunaţi de pe unde ţrecuse

bărbatul ei, iar dintr-altul, păr omenesc, smuls din bărbile mujicilor. In faţa lui n-ar fi îndrăznit dumnealor să verse cvasul pe jos!

- Se poate, admise Vihrov. Cât priveşte cvasul, n-au decât, altceva însă mă doare: mi-au scăpat doi fugari pe care îi prinsesem şi pe care cei de la Poiarkovo i-au ascuns din nou.

- Nici nu se putea să nu-i ascundă! exclamă Piotr Peirovici. Toţi sunt de aceeaşi teapă!... La ei totul merge pe două fronturi: unii hoinăresc prin păduri, iar alţii, aşa cum o spun chiar ei, se mai, ţin încă de lume, au case şi plugăresc, ca să asigure refugii pentru tot felul de fugari; şi, credeţi-mă, în tot satul acela aproape nicio fată nu ajunge să se mărite, iar dacă se căsătoreşte-vreuna, apoi fie că-i vreo oropsită, fie că-i adusă din altă ocină.

- Dar de ce nu se mărită? întrebă Vihrov.

- Pentru că, potrivit credinţei lor, ei zic de-a dreptul: „Nevasta ţi-e dată de diavol”, cu alte cuvinte, te-a cununat popa cu ea, în timp ce „Fetele sunt trimise de Dumnezeu...” Toţi trăiesc, deci, cu fete, însă niciuna n-a fost văzută vreodată cu copii după ea.

- Cum aşa? exclamă Vihrov.

- Păi, fie că-i leapădă, fie că-i lasă pe la uşile altora, fie chiar mai mult decât atât: există aici, în pădure, un lac mai mititel, şi în fiece an găseşte lumea acolo cile cincisprezecedouăzeci de prunci înecaţi; cu toţii provin din satul ăsta.

- Poliţia Te face?

- Poliţia de aici nu umblă decât după ciubucuri! Uite, ispravnicul, om deştept, n-a plecat el acolo, l-a trimis pe prostănacul de nepotu-meu.

Tocmai atunci intră un servitor şi-i aduse lui Vihrov un pahar cu ceai.

- Trimite-l pe bucătar încoace, zise Piotr Petrovici.

Servitorul plecă să îndeplinească porunca.

- Am să vă povestesc ce-am păţit chiar eu cu poliţia asta a noastră... înaintea bucătarului pe care îl am acum,

aveam un altul. Era bătrân, beţiv, şi lumea îl poreclise Policarp Mutră-lovită; într-o zi, a fost găsit mort lângă o circiumă din oraş... Am trecut pe acolo cu o săptămână mai târziu, dar încă se mai zăreau urme de sânge pe jos. Reieşea limpede că fusese omorât... Nu-i aşa?

- Bineînţeles! admise Vihrov.

- Ei bine, organele de anchetă n-au ajuns la aceeaşi concluzie! ripostă Piotr Petrovici. Poliţia noastră m-a înştiinţat, parcă în batjocură, cum că găsindu-se în stomacul bucătarului cam un păhărel de rachiu, dumnealor se întreabă: nu cumva rachiul acela i-o fi pricinuit moartea? Le-am răspuns: „Nu, întrucât însuşi domnul ispravnic a băut, şi nu o dată, în prezenţa mea, zece păhărele de votcă, nu doar unul singur, şi totuşi n-a murit; cam asta a fost pilula pe care le-am servit-o.

- Şi nu s-a mai descoperit nimic? insistă Vihrov.

- Nimic, răspunse Knopov. Şi-am fost tare necăjit: dacă era vorba de altcineva, n-aveau decât să muşamalizeze cazul, naiba să-i ia, dar bucătarul acela era un om de neînlocuit!... Era un geniu în meseria lui. Stătea, canalia, lângă plită, abia se mai ţinea pe picioare, şi totuşi gătea nemaipomenit de bine.

- în uşă apăru un om, pesemne noul bucătar.

- Să ne faci, băiete, îi zise Piotr Petrovici, nişte *bitok*; numai să nu-ţi treacă prin minte să mi-l pregăteşti ca la birt... Să iei o bucată frumoasă dintr-un muşchi de vacă, s-o toci cu nişte măduvă, numai să nu mi-o toci mărunt, auzi! Şi să nu-mi pui acolo nicio bucăţică de pâine, totul să fie îmbibat numai cu sucul din carne!... Să mai toci şi câteva *pomme d'amour*[9], puţintel usturoi, ceapă şi să prăjeşti totul pe-o tigaie unsă cu unt, dar să nu ¡fie decât unsă, atât, m-ai înţeles?

Bucătarul, primind comanda, mai rămase în odaie.

- Potârnichile rămase de mai ieri mj doriţi să le servesc? întrebă el cu sfială.

- Să le arunci la gunoi, prostănac ce eşti! se înfurie

9 Pătlăgele roşii (fr.).

Piotr Petrovici-, Nici nu ştii măcar să le prepari cum trebuie: fie că le fierbi prea mult, fie că le faci iască... Să-mi serveşti trei potârnichi proaspete şi să fie cât mai suculente.

Bucătarul plecă.

- Găteşte bine şi ăsta, rosti Piotr Petrovici, totuşi nu-l pot asemui cu răposatul Polikarp Mutră-lovită... Nu mi-au mai rămas acum, continuă el, decât două plăceri: să mănânc şi să beau bine. Ba mai îmi plac şi cântările bisericeşti.

- Cântările bisericeşti? întrebă mirat, Vihrov.

- Da, am un cor minunat, de vreo patruzeci de persoane!... De sărbători şi în fiecare duminică, cântă cu toţii la noi la biserică.

- Interesant.

- Vreţi să-i ascultaţi *1*

- Făceţi-mi plăcerea.

- Băiete! strigă Piotr Petrovici.

De astă dată, apăru valetul care îl întâmpinase pe Pavel la sosire.

- Porunceşte aă se adune corul şi să fie aprinse luminările din salon şi din camera de oaspeţi.

Lacheul plecă să îndeplinească porunca.

- în tinereţe, am cântat şi eu, ba chiar destul de bine, continuă Piotr Petrovici cu o vădită însufleţire, şi se vede că treaba asta o să-mi fie dragă până ce-oi închide ochii

Curând, în odaie intră şi nepotul lui Knopov. Acum era spălat, pieptănat şi purta un surtuc nou-nouţ.

- Am sosit şi eu! rosti el, zâmbind.

- Vedem şi noi că ai sosit! îl îngână ironic, Piotr Petrovici. Ca să vedeţi ce-i învaţă acum la şcolile militare, continuă el, adresându-se lui Vihrov şi arătând spre nepot. De ce l-o fi dat maică-sa pe băiattil ăsta acolo, zău dacă vă pot spune. Nu s-a ales decât cu nişte picioare descleiate şi cu nişte ochi ca de viţel.

- Să ştii, unchiule, că picioarele mi s-au mai întărit

- Slavă Domnului!

Piotr Petrovici nu-i zicea nepotului său decât „descleiatui”.

între timp, în camera de primire şi în salon se făcu lumină, se auzi murmur de voci şi răsunară paşi.

- Pesemne că s-au şi adunat, rosti Piotr Petrovici. Băiete, adă-mi cârja! strigă el.

Servitorul veni fuga şi-i aduse o cârjă groasă.

- Ia încercaţi-o! Ce ziceţi? rosti Piotr Petrovici, în-tinzându-i-o lui Vihrov.

Pavel o încercă. Cârja cântărea pe puţin două puduri.

- E din fier? întrebă Vihrov.

- Da, răspunse Piotr Petrovici. Pe când locuiam la Moscova, am fost chemat din pricina ei la prefectul poliţiei. „Nu se poate purta o asemenea cârjă, mi-a spus, puteţi omorî cu ea şi un om!” „Păi eu, zic, pot să omor un om şi cu pumnul; înseamnă să nu mai port nici pumnii qu mine?”

Vorbind aşa, şontâcâi prin camera de primire spre salonul în care se şi afla corul alcătuit din bărbaţi şi femei; acestea din urmă erau tunse ca bărbaţii şi îmbrăcate în cepane negre bărbăteşti.

- Ce caraghioasă pare Maria! spuse nepotul, arătându-i lui Piotr Petrovici una din fete travestite astfel.

- Te pomeneşti că-ţi place? îl întrebă Knopov.

- îmi place, răspunse nepotul, zâmbind prosteşte şi arătându-şi toţi dinţii.

- Să-mi cântaţi din Bortneanski[10], li se adresă Piotr Petrovici coriştilor.

Aceştia începură să cânte. Cântau armonios, având cu toţii glasuri plăcute. ’

Din vorbele cântării, Vihrov nu desluşi decât vreo câteva. „Înălţa-mă-voi!” ziceau başii, „înălţa-mă-voi!” repetau după ei altiştii, în falset. „înălţa-mă-voi!”

10 DmitfS Stepanovici Bortneanski (1751—1825), compozitor ruşi

prelungea nota tenorul.

Piotr Petrovici părea fericit. înclinând capul şi desfăcându-şi braţele, făcea câte un semn başilor, apoi celor ce cântau în falset, iar atunci când corul trebuia să cânte mai tare, îşi lăsa braţele în jos. Totodată ţinea şi el isonul cântăreţilor cu vocea lui profundă, gravă.

- Poate aţi vrea să ascultaţi o cântare mai veselă? i se adresă el lui Vihrov. Nişte cântece laice?

- îmi plac şi cele laice, răspunse Pavel.

- Atunci să-mi ziceţi cântecul care îmi place cel mai mult, le zise Piotr Petrovici coriştilor. Aceştia se rânduiră în linie şi începură să cânte:

Tinerică, dusu-m-am pe seară la ospăţ!

Lui Piotr Petrovici se vede că-i plăcea cel mai mult pasajul în care se cânta:

Nici rachiu, nici mied acolo n-am băut...

Tinerică, numai vişinata mi-a plăcut.

Dar nu stăm cu păhărelul să o tot măsor: ’

„Tinerică, doar din vadră stăm s-o beau cu spor 1

„Stăm s-o beau cu spor!” zicea şi el cu basul lui profund. Apoi corul continua:

Şi, în drum spre casă, m-am tot poticnit,

Şi de stâlpul porţii m-am fost sprijinit!

„M-am fost sprijinit!” suna basul lui Piotr Petrovici; deşi picioarele îi erau betege, tot mişca din ele. Izvorul veseliei se vede că mai pulsa în el, anii şi suferinţele încă nu-l secătuiseră.

- Treci, Mişa, de joacă! îi strigă el nepotului.

- Nu ştiu să joc, unchiule, răspunse Mişa, roşind, totuşi se ridică de pe seaun.

- Minţi, joacă,’ altminteri guşti din harapnic! Maria, vino de te aşază în faţă lui!

La această chemare, din mijlocul corului se desprinse o fată: chiar aceea pe care Mişa i-o arătase lui Knopov.

- Treci de joacă! repetă unchiul.

Bietul membru al judecătoriei nu avu încotro şi

începu să dea din picioarele lui descleiate, în timp ce Maria bătu vârtos, în faţa lui, trepakul *; corul continua să cânte (apăruseră acum şi dairalele, şi talgerele).

Nici rachiu, nici mied acolo n-am băut...

1 Dans popular rus.

Zi

Vilirov privea şi asculta, cu capul aplecat pe-un umăr.

La cina care urmă scurt timp după aceea, Piotr Petrovici se dovedi a fi un mare meşter în a-şi trata musafirii: *bitokul* aburind era, într-adevăr, minunat, de-a lungul mesei se înşirau sticle fără număr; Knopov începu să-şi înveţe oaspeţii cum trebuie să taie brânzeturile, apoi pregăti o salată cu iscusinţa unui adevărat gastronom. Când nepotul refuză să mai bea vin, se răsti la el: „Bea, prostule, totuna nu te mai ţii pe picioare!", iar pe Vihrov îl îmbătă în aşa hal, încât acesta, sub impresia cântărilor bisericeşti de adineaori, începu să vorbească despre religie.

- O singură latură a tuturor religiilor e cu adevărat eternă: cea estetică, spuse el. Daţi-o la o parte şi religia va dispărea. Luteranismul, care a exclus această latură, nu

. mai e religie, ci Dumnezeu ştie ce!

- Aşa e, aşa e! îl susţinu Piotr Petrovici.

Luându-se cu vorba, Vihrov trecu şi la alte domenii.

- întreg sistemul nostru e îngrozitor, întreg sistemul e de nesuportat; degeaba învinuim pe cutare guvernator sau pe cutare ispravnic: însuşi sistemul e oribil! spunea el.

- Se înţelege! confirma şi Piotr Petrovici.

Totdeauna îi plăcuseră ideile liberale.

- Ce-i, ţâncule, ţi-e somn? se adresă el nepotului care căsca de-şi rupea fălcile.

- Mi-e somn, unchiule! răspunse acesta.

- Bine, băiete, să mergem la culcare! spuse Piotr Petrovici, ridicându-se de la masă.

în odaia de alături, paturile îi aşteptau pe oaspeţi, gata pregătite. Maşa, fata de adineaori, care nu-şi dezbrăcase' încă hainele bărbăteşti, mai aranja, pe ici, pe colo, aşternuturile. Vihrov se întinse pe salteaua de puf şi se înveli cu plapuma caldă şi uşoară,-de mătase.

„Naiba ştie ce-o mai fi şi asta! cugetă cu mintea lui cam înceţoşată. De dimineaţă mă mai aflam în nişte codri de nepătruns, muream de foame, iar acum am ascultat un cor minunat, am mâncat şi am băut în neştire. Of, măicuţă Rusie!"

A doua zi dimineaţă, Piotr Petrovici îşi conduse oaspeţii cu aceeaşi căldură cu care îi primise şi-i făgădui lui Vihrov că, îndată ce va veni în oraş, va trece să-l vadă.

Caii lui Melkov erau de astă dată bine ţesălaţi şi bine hrăniţi; vizitiul parcă se înveselise şi el şi prinsese curaj. Intr-un cuvânt, se vedea că se bucuraseră cu toţii de-o primire frumoasă.

XIX

RĂSPUNSUL LUI MARY

Ajuns în oraş, Vihrov primi în sfârşit răspunsul lui Mary la ultima lui misivă, lucru care i se păru a fi o veritabilă răsplată pentru toate câte le îndurase în ultima vreme. Scrisul verişoarei sale era extrem de nervos şi inegal.

„Nu ţi-am răspuns de atâta timp, scria Mary, pentru că am fost bolnavă. Bolnavă din pricina scrisorii tale! Ce pot să-ţi răspund? Pentru tine ar fi mult mai bine s-o îndrăgeşti pe fata aceea demnă despre care mi-ai scris, iar pe mine, dezolată şi cu viaţa mea amară, să mă laşi să-mi duc zilele aşa cum voi putea!..."

Părea apoi că scrisoarea fusese lăsată multă vreme de-o parte, pentru ca după aceea să fie reluată cu un scris şi mai nervos.

„Nu, prietene, să nu crezi cele ce ţi-am scris; *mais seulement*, *que personne ne sache*; *écoutez*, *mon cher*, *je t'aime*, *je l'aimerais toujours*! Am luptat mult timp cu mine însumi, ca să nu-ţi spun asta... Din clipa în care te-

am văzut la Moscova şi apoi la Petersburg – Dumnezeu să mă ierte! – am încetat să-mi iubesc bărbatul, ba îmi iubesc mai puţin şi copilul; singura mea dorinţă e să te văd pe tine. Ce fel de neplăceri ai tu în serviciu? Scrie-mi cât mai repede: poate e nevoie de vreo intervenţie aici, la Petersburg? Mă voi duce chiar cu pretutindeni şi voi implora în genunchi să se facă tot de ce ai tu nevoie.

Mary”

După lectura acestei scrisori, primul lucru la care se gândi Vihrov fu să se ducă la guvernator şi să-i ceară aprobarea de a pleca în concediu, la Petersburg.

în anticameră, îl găsi pe acelaşi aghiotant plictisit de mai înainte, care, de astă dată, nici nu se mai osteni să-l anunţe, ci îi spuse direct:

- Aşteptaţi aici; generalul va ieşi din birou la ora douăsprezece.

Aşa cum se simţea în clipele acelea, Vihrov l-ar fi socoţit pe guvernator drept cel mai mare binefăcător al său, dacă acesta l-ar fi lăsat acum să plece în concediu; stând acolo, în anticameră, nu se gândea decât ce cuvinte mai convingătoare să folosească, pentru a-i expune cele dorite.

La ora douăsprezece, mai-marele guberniei ieşi, într-adevăr, din cabinet şi, văzându-l pe Vihrov, păru să-i zâmbească, dar nu în semn de salut, ci, mai curând, ironic. Cu mâinile aproape tremurânde, Vihrov îi întinse raportul privitor la fugarii din satul Poiarkovo.

- Aţi prins vreunul? îl întrebă guvernatorul fără să se uite la raport.

- I-am prins, dar mi-au scăpat din mâini, îi răspunse Vihrov; glasul îi tremura şi el.

De astă dată, guvernatorul îi aruncă făţiş un zâmbet care vădea dispreţ şi chiar un fel de milă; întorcându-i spatele, avu intenţia să reintre în cabinet, dar Vihrov îl opri.

- Excelenţa voastră, aş dori să vă vorbesc între patru ochi.

Tăcut, mai marele guberniei îi arătă cu degetul cabinetul şi amândoi intrară înăuntru. Guvernatorul se aşează, iar Vihrov rămase în picioare în dreptul biroului.

- Excelenţa voastră, am o mare rugăminte: daţi-mi voie să plec în concediu la Petersburg... începu el.

Guvernatorul holbă la el nişte ochi miraţi, de parcă ar fi vrut să se convingă dacă omul din faţa lui e în toate minţile sau a înnebuni bde-a binelea.

- Intrarea în capitală vă este interzisă, zise el în cele din urmă.

- Dar eu vă cer acest lucru ca pe o favoare; acolo n-am să apar în faţa nici unuia dintre şefii noştri.

Guvernatorul zâmbi ironic.

- Cum adică, doriţi să fiu complice la înşelăciunea dumneavoastră?

- Excelenţa voastră, am acolo pe sora mea, singura mea rudă. E pe moarte'şi vrea să mă vadă, rosti Vihrov, gândindu-se că l-ar putea înduioşa astfel pe mai-marele guberniei.

Acesta înălţă din umeri.

- Ce să-i faci, eu nu pot să schimb legile pentru dumneavoastră, rosti în sfârşit.

- Excelenţa voastră, sunt oare închis aici pe viaţă? Doar n-am săvârşit nicio crimă?

- Cum adică, sunteţi închis? întrebă guvernatorul.

- Consider că asta e situaţia, din moment cg nu mă pot folosi de dreptul acordat tuturor slujbaşilor de*a pleca în concediu.

Guvernatorul îndreptă din nou spre el o privire ironică.

- Aici, să ştiţi că nu aveţi calitatea de slujbaş, ci de exilat, rosti el.

Vihrov îşi dădu seama că nu-i va fi cu putinţă să-l înduplece ori să-l convingă pe domnul dinaintea lui; sângele îi năvăli în obraz, inima i se strânse.

- A doua mea rugăminte, începu el, fără să ştie prea bine de ce o spune, ba poate chiar cu gândul de a-i face

în ciudă guvernatorului, a doua mea rugăminte e să mă scutiţi de a mai face cercetări cu privire la roscolnicii din judeţ.

Mai-marele guberniei îl privi întrebător.

- Nu mai pot să fac acest lucru, adăugă Vihrov.

.Guvernatorul continuă să-l privească în tăcere.

- Mă obligaţi, reluă Pavel, să fac percheziţii în casele unor oameni, care, prin convingerile lor religioase şi prin modul lor de viaţă, poate că sunt cu mult mai buni decât mine.

Mai-marele guberniei îl asculta acum cu o oarecare curiozitate. Păru chiar că spusele lui Vihrov îi treziră interesul.

- Le distrug oamenilor bisericile ca un cuceritor asiatic, îndeplinesc fără a cârti dorinţele unui popă fanatic al edinoverţilor... vorbi acesta în continuare.

- Ce vreţi să spuneţi cu asta? îl întrebă, în sfârşit, guvernatorul.

- Că nu sini in stare să îndeplinesc în mod conştiincios asemenea dispoziţii. Nu-mi permite conştiinţa.

Guvernatorul zâmbi ironic.

- Aşterneţi toate acestea pe hârtie.; oe să tot ascult declaraţiile dumneavoastră verbale!

- Raportul meu cuprinde în parte şi aceste lucruri, răspunse Vihrov, întrucât, după ultima mea misiune, m-am convins că, prin asemenea acţiuni, noi, cinovnicii, devenim odioşi pentru popor; când am ajuns în aşezarea cea mai apropiată de locul unde se ascund fugarii, am văzut acolo tot cvasul şi laptele vărsate pe jos, toate ouăle sparte, şi aceasta, numai ca ţăranii să nu ne dea de mâncare. Situaţii umilitoare de acest fel şi-o asemenea ură din partea poporului meu nu vreau să le mai suport!

- Scrieţi şi asta pe hârtie, îi spuse guvernatorul, calm, ba chiar cu o oarecare blândeţe,

- Am scris şi asta, îi răspunse Vihrov. Prin urmare, ţm pot spera să obţin un concediu de la dumneavoastră?

- Nu, răspunse guvernatorul.

Vihrov îl salută şi ieşi din cabinet.

Rămas singur, guvernatorul se apucă să-i citească raportul. Zâmbi tot timpul, cit dură lectura,

- E un prost! rosti, citind până la capăt darea de seamă. Apoi, împăturind hârtia şi punând-o in buzunar, porunci să se aducă trăsura. Fluturându-şi panaşul alb, trecu prm oraş, spre vila doamnei Pikolova

Obişnuia să treacă pe la ea în fiecare dimineaţă, după orele douăsprezece, bărbatul ei trebuind atunci să plece neapărat de acasă,

Primul gând al eroului meu, după ce ieşi de la guvernator, fu să se ducă la Petersburg în mod clandestin, fără nicio aprobare. Poate că ar fi făcut şi acest lucru, dacă nu l-ar fi întâlnit la intrare în apartamentul lui pe procurorul Zaharevski, sosit să ia masa de prânz la fratele său,

- De unde veniţi? îl întrebă procurorul.

Vihrov ii spuse, apoi, vorbindu-i despre dorinţa sa de a pleca la Petersburg, îi mărturisi că intenţionează să plece cu de la sine putere, întrucât guvernatorul nu-i acordă concediul solicitat.

Procurorul dădu din cap.

- Nu v-aş sfătui s-o faceţi, rosti el, se vede că nu-l cunoaşteţi încă prea bine pe guvernatorul nostru; el va porunci făi'ă nicio jenă să fiţi oprit şi dus la închisoare, având în acest caz dreptatea de partea lui.

- Dar ce să fac, ce să fac? se căină Vihrov, aproape cu lacrimi în ochi.

Zaharevski înălţă din umeri.

- După părerea mea, spuse el, cel mai cuminte ar fi să scrieţi o scrisoare ministrului, să-i arătaţi că trebuie să plecaţi neapărat la Petersburg şi să-i explicaţi că mai-marele guberniei nu-.şi ia răspunderea de a vă acorda această permisiune, refuzând totodată să intervină pentru dumneavoastră, fapt care v-a determinat să vă adresaţi personal excelenţei sale; în afară de asta, e bine

să scrieţi şi cunoştinţelor dumneavoastră de la Petersburg, rugându-le să intervină în sprijinul cererii trimise ministrului.

Sfaturile procurorului se rânduiră ordonat în mintea lui Vihrov.

„într-adevăr, am să-i scriu ministrului, am să le scriu – lui Maiy, lui Plavin şi lui Abreev; poate că rezultatul va fi pozitiv”, gândi el şi-i spuse îndată procurorului ce avea de gând să facă.

Zaharevski îi aprobă planul.

- Aveţi intenţia să reveniţi aici de la Petersburg? îl întrebă procurorul.

- în cazul când voi fi lăsat să rămân la Petersburg, nu voi mai veni aici niciodată! exclamă Vihrov apoi se grăbi să-şi ia rămas bun de la procuror. Ajuns acasă, se aşeză să întocmească scrisorile cu pricina.

în încercarea lui de a formula tot soiul de fraze măgulitoare prin care să-şi expună doleanţele, ajunse la o adevărată virtuozitate. „Mult prea strălucite conte!” îi scrisese de pildă ministrului, pomenind mai departe până şi de „inima duioasă” a acestuia. în scrisoarea adresată lui Plavin aminti despre „nobleţea sufletească” a fostului său vecin, iar lui Abreev îi scrise că acesta, „ca om al noilor convingeri”, de bună seamă nu va scăpa din vedere să... şi aşa mai departe. Recitind scrisorile i se făcu scârbă de el însuşi.

- O, dragoste! exclamă el, numai pentru line îmi pot permite să fiu atât de meschin.

Scrisoarea adresată iui Mary fu cea mai scurtă:

„Comoara mea, te rog să intervii şi să insişti să mi se permită să plec în concediu, lucru pe care îl solicit şi eu, concomitent, printr-o cerere adresată ministrului. Dacă n-am să te văd încă o jumătate de an simt că am să înnebunesc.”

După ce scrise aceste epistole, fu cuprins fără veste, pesemne din pricina celor prin care trecuse în ziua aceea, de-o veritabilă criză de nervi: se trânti în pat şi

începu să plângă în hohote, ca un copil.

Gruneamu izbutea să priceapă ce se petrece cu boierul ei; stătea tristă, cu mâinile încrucişate şi îl privea fără să scoată o vorbă, între timp, procurorul, stând la masă cu fratele şi cu sora sa, nu pierdu ocazia să le spună:

- L-am întâlnit adineoari pe chiriaşul vostru; vrea să plece definitiv la Petersburg.

- Ducă-se! se grăbi să spună inginerul, pe care atât Vihrov, cât şi toate discuţiile purtate pe seama lui ajunseseră să-l plictisească de moarte.

Procurorul aruncă o privire spre Iulia.

- Totuşi, unele domnişoare poate că îi vor duce dorul, rosti el cu un zâmbet uşor.

- S-ar putea. Se mai găsesc încă suflete simţitoare, n-au dispărut cu totul, făcu inginerul.

Auzind acest schimb de cuvinte. Iulia se făcu palidă.

- Oare pe Miliktrisa Kirbitievna o ia cu el? întrebă Vissarion, subînţelegând-o, bineînţeles, pe Gruşa.

- Nu. Bănuiesc că la Petersburg are o altă Kirbitievna şi că tocmai la ea se străduieşte să ajungă, răspunse procurorul.

Iuliei, care se apucase să pregătească o salată, i se umplură ochii de lacrimi.

- Cel puţin salata să nu ne-o stropeşti cu lacrimile dumitale, i se adresă ironic inginerul.

Iulia împinse de-o parte salatiera.

- Am impresia că vă face plăcere să mă chinuiţi! zise ea.

- Nu te chinuim, vrem doar să te dezmeticeşti, îi spuse procurorul. Vihrov mi-a mărturisit deschis că nu va mai reveni aici pentru nimic în lume.

- Şi ce-i cu asta? ripostă Iulia, îndreptându-şi spre el ochii plini de lacrimi. Dacă el va rămâne la Petersburg, să ştiţi că am să plec şi eu acolo.

- Cine o să-ţi dea drumul? o întrebă zâmbind,

procurorul,

- Tata. Am să-i spun că vreau să locuiesc la Petersburg şi va veni cu mine.

- Asta-i bună! făcu inginerul. Dacă mâine o să-l trimită pe Vihrov la Astrahan, ai să te duci şi tu după el la Astrahan? Sau dacă o să fie trimis la minele din Si-

: beria, ai să-l urmezi şi acolo?

- Să nu mai cobeşti! Auzi vorbă: la minele din Siberia! exclamă Iulia şi, nemaifiind în stare să rămână la masă, se ridică şi se retrase în odaia ei.

- E amorezată rău, proasta de ea! spuse inginerul,' mohorât.

- M-da! rosti tărăgănat procurorul.

XX

EXPLICAŢIA

Curând, Vihrov primi de la procuror o scurtă scrisoare.,,Mă grăbesc, să vă informez, dragă Pavel Mihailovicî, că dl. Klâkov a cumpărat, eh acte de proprietate, moşia aflată sub tutela sa şi a obţinut de la guvernator efectuarea unei noi anchete, în cursul căreia ţăranii, pesemne ' instruiţi dinainte, au dat cu totul alte declaraţii decât cele obţinute de dumneavoastră. Nu credeţi că e necesar să luaţi unele măsuri împotriva acestei stări de lucruri?"

Citind biletul, Vihrov nu făcu mai întâi decât să râdă, apoi îi trimise lui Zaharevski următorul răspuns;

„Naiba să-i ia cu toate născocirile lor; ştiu doar atât, că am dreptate şi că nu vreau să mă mai gândesc la cele întâmplate."

Eroul meu chiar că nu se mai gândea la nimic decât la Mary, stând ceasuri întregi în faţa portretului pe care ea i-l trimisese: ochii şi zâmbetul verişoarei sale semănau acum din ce în ce mai mult cu ale lui Esper Ivanâci, lucru care îl încânta şi mai mult. în seara aceea însă, reamintindu-şi cele spuse de procuror, simţi o anume nelinişte, mai ales la gândul că asemenea calomnii i-ar putea prejudicia serios posibilitatea de a obţine

concediul solicitat. De aceea, auzind într-un târziu, sus, la etaj, un murmur de voci şi zgomote, şi crezând că procurorul a venit din nou în vizită la fratele său, luă hotărârea să se ducă şi el acolo şi să-l întrebe mai în amănunt despre isprava lui Klâkov. Urcând însă în apartamentul de sus şi intrând în salon, fu surprins într-un mod foarte neplăcut; în cele câteva fotolii, aşezate acum unul lingă altul, şedeau procurorul, guvernatorul, *m-me* Pikolova, Vissarion şi Iulia, iar în faţa lor stătea în picioare un ins îmbrăcat într-un frac negru şi ţinând în mâini nişte cărţi de joc. Vihrov abia fu în stare să-i salute pe cei adunaţi.

- Mă bucur că aţi venit, rosti Vissarion, totuşi păru stingherit de apariţia vecinului său.

Cât despre guvernator şi *m-me* Pikolova, aceştia nici măcar nu-i răspunseră la salut. Procurorul însă îi strânse prieteneşte mâna, zâmbindu-i uşor, iar Iulia, luminându-se la faţă de bucurie, îi arătă cu ochii locul de lângă ea. Vihrov se aşeză acolo.

Reuniunea din seara aceea fu organizată la Vissarion cu totul pe neaşteptate; aici trebuie să arătăm că, din ziua în care avusese loc spectacolul de teatru cu participarea artiştilor amatori, *m-me* Pikolova începuse să-i acorde Iuliei o vădită şi binevoitoare atenţie. Femeile au uneori asemenea porniri prea puţin justificate. *M-me* Pikolova spunea ea însăşi că Iulia îi place foarte mult, deşi nu-şi poate explica de ce, anume.

Vissarion, ca om practic, nu scăpă ocazia să profite de această stare de lucruri şi începu să organizeze pentru *m-me* Pikolova mici serate, la care se înţelege că era totdeauna prezent şi mai-marele.guberniei; astfel se râspândi în tot oraşul vestea că guvernatorul îl simpatizează toarte mult. pe inginerul Zaliarevski; drept urmare Vissarion se trezi câştigând la construcţiile contractate vreo cinci mii de ruble în plus; pe lingă aceasta, atenţia pe care i-o acorda şeful guberniei avu darul să-i satisfacă în mod vădit orgoliul. Procurorul nu

lua parte, de obicei, la asemenea serate; venise în seara aceea numai pentru că fratele său, din dorinţa de a le oferi oaspeţilor cit mai multe momente distractive, îl invitase la el pe un scamator sosit de c-urând în oraş, iar lui Ilarion, ca multor oameni inteligenţi, îi plăceau foarte mult scamatoriile: le urmărea cu atenţie şi curiozitate. Scamatorul cu pricina (având înfăţişare specifică tuturor prestidigitatorilor din lume şi stând acum cu mânecile uşor suflecate) se adresa mai ales lui *m-me* Pikolova. Om abil, pesemne că avusese timp să afle amănunte despre aceasta şi, ca atare, încerca să-i acorde o atenţie specială,

- *Madame*, luaţi vă rog, această carte, i se adresă într-o franceză stâlcită, *M-r le general*, şi dumneavoastră, îi oferi o altă carte de joc, guvernatorului.

- Unde s-o pun? întrebă şeful guberniei intr-o franceză şi mai stâlcită,

- Pe a mea am pus-o în batistă! interveni Pikolova, într-un grai franţuzesc la fel de pocit.

Procurorul nu se putu stăpini şi li se uită peste umăr, ca să-şi dea seama dacă au ascuns bine cărţile.

- Un, doi! rosti scamatorul şi îşi agită în aer bagheta, Cit ai clipi din ochi, cartea mai-marelui guberniei trecu în mâinile doamnei Pikolova, iar cartea acesteia la mai-marele guberniei.

Mirarea, atât a lui cit şi a ei, nu avu margini. Vissarion însă îşi râse pe sub mustaţă. Cunoştea şi el acest truc, dealtfel ca şi multe alte scamatorii pe care le făcu în continuare prestidigitatorul; nu numai că le cunoştea, dar le şi învăţase cândva în mod special.

Scamatorul prezentă apoi trucul cu inelele. Le mişcă în aşa fel, incit intrară unul intr-altul, până ce alcătuiră uri lanţ; scuturându-l după aceea, zalele i se desf’ăcură.

- Daţi-mi şi mie inelul! exclamă guvernatorul, surescitat de mirare. N-are nicio spărtură, spuse

îndată»şi îl dădu procurorului, care, mijindu-şi ochii, îl examină la rândul lui, apropiindu-l de luminare.

- N-ai să vezi nimic, îi spuse fratele său. Cu toate că nu cunoştea acest truc, ştia prea bine că era zadarnic să examinezi inelul.

- tJitaţi-vă, am făcut şi eu să intre un inel într-altul, exclamă m-me Pikolova cu o bucurie copilăroasă în glas; ţinuse în mâini două inele şi se tot străduise să le unească; dar nici nu se apropie bine de ea scamatorul, că inelele se şi legară.

- Sunteţi o vrăjitoare, sunteţi o vrăjitoare! exclamă guvernatorul, învăluind-o, ca de obicei, cu privirea sa drăgăstoasă.

Pe Vihrov spectacolul îl plictisi de moarte. Şezu tot timpul cu capul. plecat. Nici Iulia nu acordă vreo atenţie scamatorului, ci se uită la Vihrov: la un moment dat, când ceilalţi erau cu ochii la scamator, care prezenta de astă dată trucul cu cobaii (aceştia se transformau în porumbei, iar porumbeii redeveneau cobai), îşi luă deodată inima în dinţi şi, cu o voce care părea foarte veselă, îi spuse:

- Cum rămâne, Pavel Mihailovici? Chiar nu vreţi deloc să aflaţi secretul pe care voiam să vi-l spun?

Secretul? repetă Vihrov cu o voce aparent flegmatică, dar în sinea lui înspăimântându-se de-a binelea. îndată însă îşi spuse că în cazul când Iulia îi va vorbi despre sentimentele ei, va trebui să-i răspundă fără a mai ocoli adevărul.

- Ştiţi, continuă ea cu aceeaşi veselie în glas, sunt îndrăgostită de dumneavoastră.

- Păcat! rosti Vihrov pe un ton tot atât de vesel. în alte condiţii aş fi socotit aceasta drept cea mai mare fericire pentru mine. Acum însă nu vă pot răspunde la fel.

- De ce? întrebă Iulia fără a renunţa la tonul ei de dinainte.

- Pentru că iubesc o altă femeie, răspunse Vihrov.

- Nu cumva pe m-me Fateeva cea ingrată?

- Nu.

- Să fie vorba oare – piui! – de intendenta dumâeavoastră.

- Nicidecum.

- Dar cine e această femeie? rosti ea. Vocea nud mai era veselă.

- O verişoară de a mea.

- Cea de ia care primiţi scrisori? se interesă Iulia, simţind că e gata să izbucnească în plâns. Şi este o afecţiune veche? izbuti totuşi să-l mai întrebe.

- Foarte veche! răspunse Vihrov" stând, ca şi până atunci, cu capul plecat. Eram încă băieţandru când m-am îndrăgostit de ea dar s-a măritat cu altul.

- De ce nu cu dumneavoastră? rosti Iulia.

- Pentru că eram încă elev de liceu, iar ea, o domni-| şoară de optsprezece ani.

- Şi după aceea? întrebă Iulia.

- După aceea s-a petrecut cu mine un fenomen psihologic foarte ciudat: timp de-aproape doisprezece ani am purtat în suflet sentimentul pentru această femeie fără să-l bănuiesc măcar, el manifestându-se între timp prin mai multe reacţii negative, ca să zic aşa. Vreau să spun că în pcteastă perioadă nu am fost în stare să iubesc sincer, cu adevărat, nicio altă femeie.

- Şi-acum acest sentiment se manifestă pozitiv?

- Da.

- Ce anume a contribuit la asta? continuă ea să-l interogheze. Izbutise să-şi stăpânească hohotele de plâns şi să Ie ascundă departe-departe, în adâncul inimii.

- Gândul şi speranţa că dragostea îmi va fi împărtăşită.

- înseamnă că aţi primit un răspuns încurajator.

- Da.

- Şi soţul? Mai trăieşte?

- Trăieşte.

- Şi atunci? El nu vă trezeşte gelozia.?

Vihrov dădu din umeri.

- Dragostea ce i-o port acestei fiinţe e o dragoste spi- Ituală, iar pe sufletul şi inima unui om nimeni şi' niciodată iu poate pune stăpânire.

- O invidiez pe verişoara dumneavoastră, rosti Iulia lupă un răstimp de tăcere şi scoase un oftat abia «rceptibil.

- De ce? întrebă Vihrov, ca şi când n-ar fi înţeles ce vrea să spună. I

- Pentru că a izbutit să vă inspire un sentiment atât I de statornic: aţi iubit-o doisprezece ani fără să speraţi că I vi se va răspunde la fel şi fără să puteţi iubi, din pricina I asta, o altă femeie.

- Da, aşa s-a întâmplat! admise Vihrov. îşi dădea seama că mărturisirea lui o jignise şi o îndurerase pe Iulia.

Nu-şi mai spuseră nimic. Vihrov se simţi întrucâtva ruşinat, iar ea pesemne că încerca să se reculeagă. El se ridică din fotoliu şi trecu în altă parte a salonului, dându-i ' posibilitatea să-şi vină în fire.

Cel puţin o jumătate de oră Iulia rămase la locul ei fără să se mişte, fără să schimbe o vorbă cu cineva. După cum am mai spus, era o fată orgolioasă şi cu un caracter ferm. Cât timp gândise şi sperase că Vihrov va răspunde sentimentelor ei, îl iubise aproape cu pasiune, se comportase uneori prea sentimental, fusese capabilă, chiar, să facă şi un pas greşit, însă îndată ce auzi că el iubeşte o altă femeie, se grăbi să-şi scoată din cap toate visele şi toate speranţele. In inimă nu-i rămase decât o vagă durere, ca o * arsură ce încă se mai făcea simţită. Izbutind, deci, să fie din nou stăpână pe ea şi văzând că *m-me* Pikolova rămăsese singură (mai-marele guberniei discuta acum cu Vissarion Zăharevski), se ridică îndată şi se duse să se aşeze lângă aceasta. Vihrov, în schimb, încerca o vie dorinţă de a pleca acasă: venise acolo să discute cu procurorul despre cazul lui, dar Ilarion ca un făcut, continua să urmărească trucurile scamatorului.

Hotărî să mai aştepte şi, în timpul ăsta, auzi, fără să vrea, o discuţie între guvernator şi Vissarion Zaharevski. Vorbeau despre clădirea poştei pe care inginerul o construise în regie proprie.

- Dirigintele poştei mi-a spus de-a dreptul că această clădire nu-i bună de nimic, zise guvernatorul mai mult în glumă, decât în serios.

- Să ştiţi că nu-mi pasă: ar putea să se şi prăbuşească, răspunse Vissarion. Arhitectul poştelor a recepţionat-o şi cu asta, basta!

- Dirigintele zice însă că tencuiala ar fi căzut de pe tavane, după ce a trecut mai mult timp de la recepţionavea clădirii.

- Dacă era să cadă, apoi trebuia fie să cadă imediat, fie să nu mai cadă deloc.

- Şi totuşi a căzut ripostă domol mai-marele guberniei.

- Se prea poate! răspunse vioi Zaharevski. Dar poate că cei de acolo au făcut in casă ieşie, ori au fiert rufe: treaba asta umezeşte orice fel de tencuială.

- Duşumeaua s-a lăsat şi ea: lumea se teme să şi calce jpe scânduri, păru mai mult să-l informeze, decât să-l mustre guvernatorul.

- O cred şi pe asta! răspunse Zaharevski cu aceeaşi dezinvoltură. Nicăieri nu există grinzi care, la o lungime de doisprezece arşini, să nu se curbeze; de ce să se teamă lumea să calce pe ele! în casele din Petersburg toate duşuelele se leagănă şi totuşi nimeni nu se teme de asta.

- Dirigintele zice că pământul de sub grinzi e foarte ed, că tocmai de aceea au început ele să se deformeze.

- Se vor deforma, fireşte! Să ştiţi că şi pentru mine r fi fost mai avantajos să pun acolo pământ uscat: l-aş aşternut mai uşor şi mai repede. Asupra lui Dumnezeu însă eu n-am nicio putere: pe atunci a plouat întruna; oar nu era să usuc pământul pe plită. Am încercat totuşi ă-I usuc, dar fără niciun rezultat. De altfel toate acestea le-

am făcut cunoscute şefilor mei.

Sau, mai zice dirigintele, sobele de acolo sunt făcute din cărămizi vechi, pline de mortar, care au fost scoase din pereţii unor clădiri demolate. Treaba asta, cică. ar dăuna sobelor.

- E adevărat, numai că asta trebuie s-o constate arhitectul lor. Eu i~am predat sobele făcute dintr-un material corespunzător. în actul de predare nu se menţionează eâ sobele ar fi prost construite; poate că ei le-au desfăcut ulterior şi ie-au reclădit din cine ştie ce fel de cărămizi:

oar de atunci a trecut o jumătate de an!

Mai repară şi dumneata câte ceva ea să-i liniştim. iai mult îl sfătui mai-marele guberniei decSt să-i ordone.

- Pentru nimic în lume, înălţimea voastră! exclamă Zaharevski. Dacă aş fi vinovat, ar fi altceva. Dar sunt curat ca lacrima. Dacă aş face vreo reparaţie, ar însemna să dau ocazie oricui să clevetească pe seama mea.

- Nu pentru ei îţi cer să faci asta, ci pentru mine, altminteri o să trimită reclamaţii la Petersburg, iar mie nu-mi place să se afle acolo despre ciondănelile noastre.

- Dacă-i vorba pe aşa, înălţimea voastră, sunt gata să le refac toată casa de la temelie, dar, vă spun sincer că pentru mine asta ar fi o mare ofensă, o foarte mare ofensă, spuse Zaharevski.

- Ce să-i faci, în slujbă se întâmplă să ai şi câte-o neplăcere, conchise filosofic mai-marele guberniei.

- Aşa e! zise pe acelaşi ton Zaharevski.

In toată această discuţie pe Vihrov îl mira mai ales j curajul cu care vorbise Vissarion despre clădirea construită *â* sub oblăduirea lui. Dealtfel îi spusese şi Grunea, într-uncJ din zile: „Gazda noastră a construit clădirea aceea, a poş-M tei, a luat pe ea douăzeci de mii, iar acum casa aproap« s-a năruit cu totul". Vissarion însuşi, trecând odată, îm® preună cu Vihrov, pe lângă acea clădire, i-o arătase şi-^B spusese: „Din ciosvârta asta m-am înfruptat şi eu!", iafl acum căutase să-l

convingă pe guvernator că e curat ciS lacrima!... V

în tot cursul serii, valeţii aduseră necontenit fructe şifl bomboane. In cele din urmă, se serviră pere, din acelea' care, în oraş, costau două ruble bucata. Cu toate că discuta cu şeful guberniei, Vissarion nu scăpă din vedere să vină la *m-me* Pikolova şi s-o convingă să ia şi acasă vreo cinci pere. Ştia că-i plăceau foarte mult şi le mânca de obicei, dimineaţa, în pat. Şi din pricina unor asemenea trataţii îi plăceau lui *m-me* Pikolova seratele organizate de către Vissarion Zaharevski: le lăuda întruna, dealtfel ca şi pe vajnicul amfitrion.

între timp, procurorul, săturându-se, în sfârşit, de trucurile scamatorului, ieşi în salon. Vihrov se grăbi să se ducă după el.

- Ce s-a întâmplat, ce-au mai născocit ăştia împotrivi mea? îl întrebă pe Ilarion.

- De fapt, n-au născocit nimic, ci au răstălmăcit cazul într-un mod foarte abil, îi răspunse procurorul. Ţăranii au dat acum cu totul alte declaraţii decât cele pe care vi le-au prezentat dumneavoastră.

- De unde aţi aflat treaba asta?

- r Mi-a spus-o însuşi guvernatorul. „Uite, zice, cum procedează cinovnicii mei în cursul unor anchete: Vihrov ăsta făcând ancheta la moşia lui Klâkov, a umblat numai cu minciuni!"

- Ticălosul! exclamă Vihrov, aprinzându-se la faţă.' Nu numai la slujbă, dar nici în viaţa particulară n-am minţit niciodată; am să discut chiar astăzi cu dumnealui î

- Discutaţi, spuse procurorul.

La cină, Vihrov bău vreo două pahare în plus ca să-şi facă curaj şi când simţi că băutura începe să-şi facă efectul, i se adresă cu glas tare guvernatorului.

- Excelenţa voastră, e adevărat că problema legafa de tutela lui Klâkov a fost reexaminată?

Guvernatorul îi aruncă o privire încruntată, iar *m-me* Pikolovâ ciuli urechile.

- Da, a fost reexaminată, rosti guvernatorul, după

un răstimp de tăcere.

- Şi ce s-a constatat la noua anchetă?

- Nu ştiu, încă n-am studiat dosarul, răspunse guvernatorul, privindu-l o clipă şi pe procuror.

Vihrov işi dădu seama că nu mai exista nicio posibilii tate de a discuta această problemă, mai cu seamă că guvernatorul se întorsese spre doamnele de alături, cu care se angajă într-o discuţie vioaie.

- N-o să vă dăm drumul să plecaţi, să ştiţi că n-o să vă dăm diurnul, îi spunea Pikolovâ Iuliei.

- Plecaţi undeva? interveni guvernatorul,

- Da, săptămâna viitoare plec la tatăl meu, răspunse lulia cu glas tare, pesemne ca să fie auzită şi de Vihrov.

- Plecaţi? o întrebă şi el.

- Negreşit, îi răspunse lulia.

- Ba n-o să vă lăsăm, n-o să vă lăsăm, zise la rândul lui şi guvernatorul.

25 – La cumpăna veacului, voi. II

- Nu mă poate reţine akâ nici-o putere din lume, răspunse cu tărie Iulia. Nu l-am văzut de foarte multă vreme pe tata, adăugă ea – _

Plecând, ca de obicei, cu Pikolova, guvernatorul nici na se uită la Vihrov; dealtfel nici acesta nu se osteni să-l salute.

O săptămână mai târziu, Iulia plecă, într-ade.văr, acasă, la tatăl ei.

XXI

ÎNTRUNIREA NEMULŢUMIŢILOR

în sfârşit, sosi şi răspunsul lui Mary. Scrisul îi era tot atât de nervos, ca şi în misiva precedentă:

„Dragul meu prieten! Nu pot să înţeleg ce s-a întâmplat: guvernatorul a trimis aici un denunţ împotriva ta, a cărui copie mi-a înmânat-o Plavin (o alătur scrisorii) Bunul nostru Abreev a fost în mod special în audienţă la ministru, spre a clarifica lucrurile, dar acesta i-a spus că nu se amestecă în dispoziţiile pe care guvernatorii le dau subalternilor. Dacă soţul meu va fi trimis în Armata din

sud, eu n-am să plec la moşie, ci am să trec prin oraşul în care te afli, ca să mă întâlnesc cu tine.”

La început, Vihrov nu-şi prea dădu seama ce se petrece cu el: copia denunţului o scoase din plic şi o citi ca un fel de oboseală şi fără să încerce o prea mare nelinişte. Hârtia era întocmită astfel:

„Secretarul de colegiu Vihrov, exilat în gubernia ce mi-a fost încredinţată şi aflat aici în calitate de cinovnic pentru probleme speciale, fiind trimis să cerceteze modul în care a fost administrat domeniul de sub tutela locotenentului major Klâkov, şi-a permis să instige pe ţăranii localnici Ja nesupunere şi să obţină de la aceştia declaraţii părtinitoare; la efectuarea altei anchete, privitoare Ia edi-

3^6

noverţi, s-a pretat, prin nevasta şefului poliţiei din localitatea respectivă, la aranjamente băneşti cu rascolnicii; în sfârşit, trimis pe urmele unor fugari, a izbutit, împreună cu martorii, să prindă două persoane, dar, din neglijenţă sau având alt scop, i-a făcut scăpaţi, dându-le posibilitatea să se sustragă de la pedeapsa prevăzută de lege. Prezentând, cu cea mai mare stimă, toate aceste constatări excelenţei voastre, vă rog să binevoiţi a aproba ca cinovnicul pentru probleme speciale Vihrov să fie deferit justiţiei.”

Pe copie, se mai afla şi o notiţă, scrisă de Plavin T

„Aprobarea a fost trimisă”.

Citind aceste rânduri, lui Vihrov îi veni să râdă, dar nici rru apucă să se dezmeticească bine, că din coridor se auzi un zornăit de pinteni.

„Nu cumva să fiu trimis undeva, şi mai departe?” se gândi el.

în odaie îşi făcu apariţia şeful poliţiei locale.

- V-am adus un ordin de la şeful guberniei, îi zise iui Pavel şi scoase din buzunarul vestonului o hârtie.

Vihrov i-o luă. Era un ordin care suna astfel:,

„Comunicându-vă prin prezenta că v-am deferit

justiţiei pentru săvârşirea unor acte ilegale în serviciu şi că v-am înlăturat din funcţie pe timpul cercetărilor şi al judecăţii, vă ordon a nu părăsi teritoriul oraşului până la încheierea acţiunii judiciare.”

- Foarte bine, îi spuse Vihrov poliţaiului.

- Vă pot ruga să-mi confirmaţi în scris că aţi ’primit acest ordin? întrebă acesta.

Vihrov îi scrise confirmarea cerută.

- Şeful poliţiei însă nu se grăbi să plece; pesemne eă avea şi el chef să-l foarfece niţel pe guvernator.

- Ca să vedeţi cum se comportă şefii în ziua de astăzi! zise el, dar Vihrov nu-i răspunse nimic.

Şeful poliţiei era, ca să zicem aşa, creaţia guvernatorului şi unul dintre oamenii în care acesta îşi punea cea mai mare nădejde; cu toate acestea, mai-marele guberniei făcea parte din acei conducători pe care supuşii lor, chiar cei mai dragi şi pe care îi copleşesc cu binefaceri, nu-i pot suferi.;’

m’

Intre timp, pe coridor se auziră alţi paşi.

Vihrov ridică privirea: pe uşă intrară fraţii Zaharevski; pe feţele amândurora se citea neliniştea.

- Se pare că am făcut tot ce aţi dorit, îi zise Pavel şefului poliţiei.

Acesta înţelese aluzia, salută şi plecă.

- Aţi văzut ce festă v-a jucat guvernatorul? i se adresă lui Vihrov procurorul. Buzele îi erau palide de mânie.

- Tocmai îi citeam misivele, răspunse Pavel.

Vissarion Zaharevski umbla tăcut prin odaie; era şi el revoltat de procedeul guvernatorului.

- Acţiunii prin care sunteţi deferit justiţiei eu nu i-am dat curs, zise procurorul. în primul râod, în cazul acuzării dumneavoastră de a fi părtinitor, am aflat că la a doua anchetă au fost interogaţi cu totul alţi ţărani decât cei pe care i-aţi interogat dumneavoastră; şi-apoi dumneavoastră aţi interogat şaptezeci de oameni, iar ei

trei.

- Numai trei! exclamă Vihrov.

- Numai trei! repetă procurorul. Apoi, despre foamete şi holeră ceilalţi anchetatori n-au mai făcut niciun fel de noi cercetări, ci s-au bazat numai pe hotărârile anterioare ale organului de tutelă şi ale judecătoriei zemstvei. In ceea ce priveşte relaţiile dumneavoastră cu rascolnicii prin mijlocirea nevestei şefului de poliţie, nu există decât o singură scrisoare, lipsită de dovezi, a preotului edinoverţilor: ori eu susţin că, înainte de a deferi pe cineva justiţiei; toate acuzaţiile îndreptate asupra sa trebuie mai întâi verificate pe cale legală. Dumnealor n-au fost de acord cu mine şi au decis să ducă la îndeplinire hotărârea anterioară; în ceea ce mă priveşte, am să raportez totul ministrului.

- Vă mulţumesc, spuse Vihrov, întinzându-i mâna.

- E ceva de neconceput, de neconceput! exclamă procurorul; buzele îi mai erau şi acum palide de mânie.

In cele din urmă se auzi şi glasul lui Vissarion.

- In cazul de faţă, zise el, nu-mi place în primul rând că e vorba de-o răzbunare. Dacă domnul Vihrov nu i-a făcut, n-a vrut să-i facă. pe plac guvernatorului într-o problemă care-l interesa atât de mult, atunci el trebuia să predea acest caz altcuiva. Dar să te răzbuni pentru asta, să racolezi la cazul în speţă şi alte probleme, este, după părerea mea, o treabă care lasă de dorit.

- Aici nu-i vorba numai de mine, zise Vihrov, adunându-şi în sfârşit forţele, pentru a exprima tot ce i se adunase în suflet. Poate că, într~adevăr, sunt vinovat şi, ca atare, nu-s bun de nimic, poate că-i vinovată soarta mea nefastă, da – vai! – nu sunt singurul care suferă aici, există alte sute şi mii de subordonaţi, de care şefii lor dispun numai pentru amuzamentul lor. Dacă ar exista la noi nişte partide, iar acel partid care ar triumfa l-ar da la o parte pe celălalt, asta încă ar mai fi în firea lucrurilor; dar la noi aşa ceva nu există, la noi tiranii se distrează, pur şi simplu, pe seama victimelor lor. La fel cum se

comportau cu noi tătarii, pe vremea Hoardei de Aur, tot astfel ne comportăm şi noi astăzi cu subalternii noştri!... Iată, vă jur, continuă Vihrov, că orice mi s-ar întâmpla, oriunde m-ar azvârli soarta, voi căuta să demasc şi să fac de râsul şi batjocura lumii pe toţi aceşti domni: ăsta va fi scopul vieţii mele de-aci înainte!...

- Toate astea sunt pe deplin juste! se grăbi să spună inginerul, şi n-aş putea obiecta decât prin întrebarea: unde nu există aşa ceva? Pretutindeni, cei mari vor ca subalternii să acţioneze în spiritul lor; pretutindeni există părtinire; pretutindeni există lăcomie de bani.

- Cum adică pretutindeni? făcu procurorul. în nicio altă limbă nu există cuvântul vziatkaJ.

- Cuvântul poate că nu există, dar fapta în sine există, rosti inginerul rizând.

- Ba nicăieri nu există aşa ceva, nicăieri! exclamă Vihrov. Iertaţi-mă. Vissarion Ardalionâci, astăzi sunt foarte nervos, de aceea nu mă pot stăpâni să nu vă dau exemplu chiar pe dumneavoastră. De curând, acest domn guvernator... atunci când aţi discutat cu el, în casa dumneavoastră, despre anumite cşrenţe ale unei clădiri pe care aţi construit-o... părea mai mult să glumească pe seama lor, soco-[11]

tind probabil că nu sunt decât nişte fleacuri, o nimica! toată, în timp ce pe mine, om eu nimic vinovat şi care şi-a făcut' în mod cinstit datoria, mă dă în judecată!

Inginerul se făcu roşu la faţă.

- Poate că aţi făcut cine.ştie ce încurcături în timpul misiunilor dumneavoastră, iar el a profitat de acest lucru şi v-a dat în judecată.

- Chiar dacă aş fi făcut vreo încurcătură, n-avea dreptul să mă dea în judecată; ştia prea bine că am procedat în mod cinstit!

Sosirea unor oaspeţi întrerupse această discuţie. Era Knopov. care intra bălăbănindu-se./Purta frac, ca de

---

11 Vziatka — mită (rus.), Cuvîntul'derivă de la verbul vziati — a lua. ,'■■■

obicei, având prinsă de-o parte o săbiuţă încărcată de cruci şi medalii. In urma lui venea judecătorul, cunoscut acum de cititori, cu obrazul lui sever şi imobil.

- Am aflat de la club că asupra dumneavoastră s-a abătut mânia ţarului nostru Ivan cel Groznic ’. zise Knopov adresându-se lui Vihrov, şi m-am grăbit ca, împreună cu Dmitri Dmitrievici. adăugă el arătând spre judecător, să vă asigurăm de consideraţia şi respectul nostru.

Vihrov le mulţumi amândurora.

- Bună ziua, tânără justiţie, continuă Knopov, adresându-se de astă dată procurorului. La dumneavoastră cum se naşte un jurist, cum e-mbrăcat în uniforma de preşedinte al tribunalului. Respectele mele şi celor care dau faţă oraşelor, îi spuse apoi Piotrî Petrovici inginerului. Menirea dumneavoastră e să întreţineţi cum trebuie şoselele, dar nu faceţi decât să împodobiţi oraşele: mereu vă faceţi câte-o casă nouă.

Judecătorul îi salută pe cei de faţă tăcut şi cu multă prestanţă.

Se aşezară.

- Guvernatorul a întocmit şi împotriva mea un denunţ, îi zise lui Vihrov judecătorul.

- Asta pentru că v-aţi prezentat candidatura pentru postul de preşedinte al tribunalului? întrebă Pavel[12]

- Da, confirmă judecătorul cu un glas metalic şi monoton. Guvernatorul consideră că nu e cazul’ să fiu confirmat în această funcţie deoarece aş fi neglijent în serviciu, aş duce o viaţă destrăbălată şi aş fi liber-cugetător. împotriva tuturor acestor acuzaţii pot prezenta însă o serie de dovezi care provin chiar de la dumnealui. Că nu sunt neglijent în serviciu o pot dovedi prin aceea că, după fiecare verificare a activităţii mele judecătoreşti, dumnealui însuşi îmi prezenta prin presă cuvinte de mulţumire; de asemenea, îmi făcea deseori vizite acasă; îmi încredinţa organizarea balurilor pe care

12 Se are în vedere guvernatorul, al cărui nume era Ivan.

le patrona; mă invita la masă chiar şi-atunci când n-avea decât un grup mai restrâns de oaspeţi. Cum de-ar fi putut să procedeze astfel, dacă eu aş fi dus o viaţă destrăbălată şi aş fi fost un liber-cugetător? Căci un guvernator nu-şi apropie, de obicei, asemenea oameni şi nici nu trebuie să şi-i apropie. Ei bine, în legătură cu toate acestea am întocmit două memorii: unul adresat ministrului de interne, celălalt – ministrului justiţiei.

- Mitea al nostru e un băiat de ispravă! interveni Knopov. Şi taică-său a fost *fh om care se tot ţinea de procese. Odată, un boier foarte bogat, pe nume Gherasimov, i-a călcat ogoarele cu câinii lui de vânătoare şi i-a hăituit vacile: s-a judecat cu el treizeci de ani şi până la urmă a eâştigat: a plătit boierul toate daunele şi cheltuielile...

- Eu nu mă ţin de procese, ripostă judecătorul, se înţelege însă că n-am să permit nimănui să mă calce pe bătătură, dacă am dreptate!... în acest memoriu, continuă el, adresându-se lui Vihrov, am expus şi motivele pentru care mai-marele guberniei caută să mă discrediteze. „Din cauza doamnei Pikolova, am scris, au fost daţi afară patru ispravnici, fiind înlocuiţi cu rude de ale dumneaei; tot din pricina doamnei Pikolova, un negustor a fost ţinut o lună întreagă la poliţie, pentru că nu i-a dat marfă pe datorie; acum domnul Vihrov e deferit justiţiei, deoarece n-a condus ancheta privitoare la fratele doamnei Pikolova aşa cum ar fi dorit dumneaei.” Tocmai de aceea am şi venit aici, adăugă el. Acceptaţi să amintesc în memoriu şi căzui dumneavoastră?

~ îmi faceţi chiar, un serviciu, se grăbi să-l asigure Vihrov.

- Am adunat totodată, de la mai mulţi cetăţeni ai noştri, bileţele ca acestea, scrise de Mohov: „Vă rog, să organizaţi un bal la dumneavoastră acasă: *m-me* Pikolova vrea ture mult să danseze”, sau, „împreună cu *m-me* Pikolova voi veni să iau prânzul la dumneavoastră” şi aşa

mai departe. Chiar dacă miniştrii n-o să le acorde atenţie, eu, totuşi, am să le trimit.

- Cine ştie cum o să reacţioneze miniştrii, comentă Knopov. Mai bine ar fi să se procedeze ofiţereşte, aşa cum procedam noi, odinioară, cu câte-un comandant de regiment, Ne prezentam la el şi-i ziceam:..înălţimea voastră, ori preluaţi o altă unitate, ori cereţi să fiţi trecut în rezervă: noi nu mai vrem să facem serviciu în subordinea dumneavoastră. Şi să nu aduceţi o nenorocire nici asupra dumneavoastră şi nici asupra noastră, căci de nu ne veţi urma rugămintea, unul dintre noi, ales prin tragere la sorţi, va trebui să vă pălmuiască în public! Şi ce credeţi: toţi treceau în rezervă, nici ffcud n-a mai rămas în post.

- Una e un comandant de regiment şi alta e un guvernator. ripostă judele. Pe la regimente simţul onoarei era totuşi la înălţime!

- Sigur că da; guvernatorul va socoti asta drept o nouă uneltire, interveni procurorul, va mai trimite un denunţ şi veţi fi trimişi cu toţii prin cele mai depărtate gubernii.

- N-au decât să ne trimită, mare scofală! exclamă Piotr Petrovici. Văd că lumea a devenit astăzi cam fricoasă, continuă el dând din cap. Ehei, să-i fi văzut, de pildă, pe nişte nobili din trecut, Bobkov şi Hlopkov le zicea. Odată, la un scrutin, s-au luat, nu mai ştiu de ce, la harţă. Şi unuh dintre ei s-a răstit la celălalt: „Tu, zice, în faţa mea să taci din gură, eu am fost de două ori retrogradat de-am ajuns simplu soldat!” „Iar eu. s-a oţărât celălalt, am fost condamnat la muncă silnică, şi-am muncit în mină!” Ca să vedeţi şi dumneavoastră cu ce aveau să se laude! Pe câtă vreme lingăii de astăzi, cum vine iarna şi se adună la un loc, cum dau fuga să organizeze baluri mascate pentru mai-mareţe guberniei. Mohov ăsta m-a întrebat odată: „Dacă veniţi la bălai nostru mascat ce fel de personaj veţi întruchipa?” „Un ministru”, îi zic eu. „Şi de ce, mă rog?” mă-ntrebă

dumnealui. „Ca să-i câau afară pe toţi cinovnicii.” „Cum, zice, şi pe mine o să mă daţi afară?” „In primul rând”, zic. A râs omul, dar după aceea a încetat să mă mai invite la mesele lui... Ei, dragii mei, as zice că a sosit timpul şi pentru un *pouah*! conchise Knopov, ridicându-se.

- Credeţi? întrebă Vihrov.

- Da, da! Fără doar şi poate! întări Knopov. Dumneavoastră, tânăra Themis, nu mergeţi cu noi? i se adresă el procurorului. Am merge numai la club, nicăieri altundeva.

- De. acord! zise Ilarion.

- Dar dumneavoastră, cel care schimbaţi faţa oraşului? îl întrebă Piotr Petrovici pe inginer,

- Vin şi eu, acceptă acesta.

- Să ne faceţi cinste cu o ladă de şampanie, zise Knopov, altminteri am să spun tuturor din ce fel de che-

, restea aţi construit podul de lângă oraş. „Unde duceţi, ’ fraţilor putregaiul ăsta, i-am întrebat în ziua aceea pe căruţaşi. Il duceţi la uzină să facă ăia focul la cuptoare?” *1* „Ba nu, mi-au spus oamenii, e pentru construcţia podului!’;

- Haide, haide! Ce tot o ţineţi una şi bună! îi zise inginerul, urmându-l în vestibul unde moşierul ieşise însoţit de ceilalţi oaspeţi.

’ Ajuns acolo, Knopov nu se putu stăpâni să nu facă o glumă şi cu Grunea, care abia izbutea să ţină în braţe uriaşa lui şubă de urs.

| t

- Eşti cumva dădaca boierului? o întrebă el.

- întocmai, îi răspunse Grunea pe acelaşi ton, îmbujorându-se.

- Şi-i faci câte-o frecţie pe spate, ori pe piept? o în- | trebă din nou Knopov.

- Ba nu-i fac nicio frecţie, râse Gruşa, roşind încă mai tare.

- Ba să-i faci, draga mea, şă-i faci. Frecţiile sunt

uneori folositoare!

După ce-şi conduse oaspeţii, Vihrov se simţi foarte rău. Se culcă în pat, dar ciuda şi furia, ajungând până la disperare, nu-i dădură pace. De nu i-ar fi trimis Mary acea veste salvatoare, că va veni la el, Dumnezeu mai ştie de ce ar fi fost în stare.

A doua zi dimineaţa se trezi cu febră şi galben ca ceara: dăduse peste el o gălbinare din cele mai păcătoase.

PARTEA A CI NC. EA

r

VEŞTI ÎMBUCURĂTOARE

Trecuseră cam două luni de când Vihrov zăcea bolnav. Aproape tot timpul sta singur: niciunul dintre prietenii săi nu se mai afla în oraş: Knopov plecase la ţară; procurorul Zaharevski se dusese împreună cu judecătorul la Petersburg (şi n-ar fi fost de mirare s-o fi făcut pentru a-l ajuta să-l doboare pe guvernatorul Mohov). Inginerul îi însoţise şi el, ca să-şi aranjeze nişte trebuşoare, cum se exprimase cu acest prilej, astfel că unica interlocutoare a eroului meu rămăsese Gruşa, care, în ultima vreme, se făcuse încă mai frumoasă şi se îmbrăca întocmai ca o domnişoară. Zile întregi şedea la el în odaie şi ciripea întruna, povestindu-i vrute şi nevrute.

Odată – era Vinerea mare – Vihrov sta culcat, cu capul rezemat de perne. Fără să vrea, îşi aminti o altă săptămână a patimilor, pe care o trăise altcândva, pe când locuia la familia Krestovnikov. Cât de liniştit fusese atunci, cât de fericit; cât de puţin cunoştea pe atunci ce înseamnă ticăloşia oamenilor; cât de încrezător în viaţă efa pe vremea aceea, cât de mult credea în adevăr şi în forţele sale! Acum însă toate acestea se spulberaseră şi nici măcar nu-şi putea da seama ce anume îl aşteaptă în viitor.

Gruşa, crezând că boierul se plictiseşte, nu scăpă ocazia să-l distreze din nou cu flecăreala ei. Şi cum

veniseră acele zile deosebite dinaintea Paştelui, căută să-i vorbească mai ales despre cele dumnezeieşti.

- E adevărat, boierule, întrebă ea, că înviind Hristos, a coborât în iad şi l-a pus pe satana în lanţuri?

- E adevărat, răspunse Vihrov, pentru eă esenţa bine-B

lui, care există în Hristos, trebuie neapărat să încătuşeze I.esenţa răului.

- Şi ca să sfarme, cică, lanţul acela, boierule, con- 1 tinuă Gruşa, diavolii pilesc la el un an întreg, şi când le I mai rămâne puţin de tot, doar cit un vârf de ac, taman I atunci vine şi ziua lui Hristos, se cântă: „Hristos a înviat!"

şi lanţul se face la loc...

- Şi asta e adevărat, admise Vihrov. Oricât ai încătuşa esenţa răului, ea îşi va arăta negreşit colţii în viaţa oamenilor tot mai mult şi mai mult – până când vor fi rostite iar cuvinte de dragoste şi de eliberare: atunci răul dispare din nou... Dar cine ţi-a povestit toate astea? adăugă el, privind-o cu blândeţe pe Grunea.

- Venea, boierule, pe la noi, pe la Vozdvijenskoe, o bătrânică, una deşteaptă, care citise mult din cărţile sfinte!... Şi tot ea ne-a spus că atunci când Hristos a. coborât în iad, i-a scos de acolo pe toţi păcătoşii, numai pe regele Solomon nu l-a luat. „Cum Doamne, zice regele,, m-ai părăsit?" „Tu, zice Dumnezeu, să ieşi din iad prin înţelepciunea ta!" Şi s-a rugat atunci Solomon de satana. să-i dea drumul de-acolo. „Bine, i-a zis satana, te las, dar numai dacă mi te-nchini mie!" Ce era să facă regele Solomon? S-a gândit o zi, s-a gândit două, apoi s-a învoit: s-a dus la satana şi i s-a închinat, numai că-şi tot ţinea mâna în sus. Văleu ce s-a înveselit întreg iadul: băteau dracii din palme de bucurie că regele Solomon i s-a închinat satanei... Satana i-a dat drumul, numai că Solomon, cum a ajuns pe pământ, le-a spus diavolilor care l-au însoţit \ până acolo cam aşa: „Eu, zice, nu satanei m-am închinat, ' ci lui Hristos; iacătă-i;i zice,

chipul: e înfăţişat aici, pe, degetul meu cel mare!” Două zile, cât stătuse să se gândească, îşi pictase, vezi bine, pe unghiei, chipul Mântuitorului...

Văzându-l pe Vihrov că zâmbeşte, Gruşa tăcu.

- Ce-i boierule, oare să nu fie adevărat? întrebă ea 1

Vihrov nu ştiu ce să-i răspundă: n-ar fi vrut s-o1

decepţioneze, dar nici s-o lase cu această credinţă parcă nu-i venea la îndemână.

- Dar tu ce zici, Gruşa, o fi adevărat sau nu? o întrebă în cele din urmă.

- Eu, boierule, mă cam îndoiesc, răspunse Gruşa. Să se fi găsit oare în iad pensule şi vopsele cu care să fi pictat regele chipul lui Hristos?

- Să ştii că din această istorisire noi trebuie să înţelegem nu fapul că l-ar fi pictat, într-adevăr, ci pe acela că, închinându-se satanei, regele Solomon îl avea în gândurile lui numai pe Hristos.

- Da, da L. se bucură Gruşa, şi eu tot în felul ăsta am judecat, că-i avea chipul, adică, în mintea sa. Aşa cum ni se întâmplă şi nouă, păcătoşilor: facem câte-o treabă, dar ne gânâim la cu totul altceva.

- Cum adică, faci şi tu treabă şi te gindeşti la altceva? o întrebă Vihrov.

- Păi, să vedeţi, boierule, răspunse Gruşa roşind. De pildă, atunci când încă mai stăteam la conac şi-mi porunceaţi să fac câte ceva, treaba aceea o făceam, dar gândul îmi era în altă parte şi munca nu prea avea spor.

- Şi la ce te gândeai?

La aceea boierule (şi obrajii îi luară culoarea macului), că tare vă mai iubesc! »

- Ia te uită cine-mi eşti! râse Vihrov.

- Da, boierule, tare vă mai iubesc, repetă Gruşa,^poi, epuizându-şi pesemne ideile privitoare la Dumnezeu, trecu la alt subiect. x

- Am auzit, boierule, că ţarul Nikolai Pavlovici ar fi murit.

- A murit.

- Şi că ţarul nostru e acum Aleksandr Nikolaevici.

- Da. Alexandr Nikolaevici.

- Zice lumea că ar fi un om bun.

- Foarte bun.

Păru că Gruşa ar mai fi vrut să-l mai întrebe câte ceva, dar tocmai atunci se auzi clopoţelul de la intrare, răsunară voci şi zgomot de paşi.

- Cred că a venit Knopov, zise Vihrov.

- O fi dumnealui, ursul pădurii! spuse Gruşa şi se grăbi să-şi ia broderia Ia care lucrase şi să se ridice în picioare

Intr-adevăr, în odaie intră Knopov, intonând cu basul lui profund:

Şi inghiţit-a valul mării pe tiran, pe cel ce prigonise altcândva...

- Ce-i cu dumneavoastră? Veniţi cumva de la vecernie? îl întrebă Vihrov, ridieându-se în capul oaselor.

- Ba vin de acasă! răspunse Piotr Petrovici şi îndată o zări pe Gruşa, care se retrăsese într-un ungher întunecos.

- Unde te-ai dus, coniţă? Ia pofteşte încoace şi aşazâ-te la locul dumitale! rosti el, ducând-o spre scaunul de pe care ea tocmai se ridicase.

Gruşa se fistici de-abinelea.

- Binevoiţi dumneavoastră să luaţi loc, rosti ea.

- Mă aşez eu, n-avea grijă, dar să stai şi dumneata aici, să nu-ţi mai ascunzi obrăjorul cel atât de fermecător! făcu Piotr Petrovici.

- Stai, Gruşa, stai!... îi zise şi Vihrov.

Gruşa se aşează, dar nu se prea simţi în largul ei.

Piotr Petrovici se lăsă şi el pe scaun cu întreaga lui greutate.

- Am venit cu veşti mari!... zise el. Aflaţi că prigonitorul nostru, tiranul nostru a fost dat jos, s-a zis cu el, ha-hâ-ha!... Şi Piotr Petrovici dădu drumul la zgomotoase hohote de râs.

- Cine-i acela? Nu cumva guvernatorul nostru?

întrebă Vihrov şi se aprinse la obraz de bucurie.

- Chiar el, în persoană! confirmă Piotr Petrovici.

- Cum de s-a întâmplat una ca asta şi din care motiv?

- Toate astea i se datoresc lui Mitka, judecătorul nostru. Venind la Petersburg, a ajuns mai întâi la câţiva miniştri, cărora li s-a plâns de comportarea guvernatorului. Pe urmă generalul acela tânăr. Abreev parcă îl cheamă, cel căruia i-aţi trimis o scrisoare prin Mitka, l-a dus la o recepţie în casa unei cucoane de rang înalt. „Să povesteşti, i-a spus, cazul vostru la unul, la altul...” Şi judecătorul le-a povestit tuturor, drept care s-a dus vestea în toată capitala!... Ministrul respectiv, văzând că întreg Petersburgul e de părere că un om ca Mohov nu mai poate fi răbdat să-şi facă mendrele, a întocmit un referat cum că după aprecierile nefavorabile ce i-au fost aduse ia cunoştinţă, guvernatorul respectiv să fie destituit...

Gruşa asculta toate acestea cu deosebită atenţie,

- Slavă ţie, Doamne! spuse ea în cele din urmă, ba chiar îşi făcu cruce. Din cele ce auzise până atunci de la boierul său, îşi dăduse prea bine seama cât de ticălos fusese guvernatorul faţă de Vihrov.

- Dar el a aflat ce-l aşteaptă? îl întrebă Pavel pe Piotr Petrovici.

- A aflat, cum să nu! Adineaori m-am abătut cu bună ştiinţă pe la familia Pikolov şi i-am găsit plângând pe amândoi, zău aşa!... „E adevărat ce zice lumea: că Ivan Alekseevici ar fi fost dat afară din serviciu?” i-am întrebat, ştiţi, cu glasul cel mai nevinovat, „E adevărat, îmi zice ea. Ivan Alekseevici nu mai vrea să rămână aici, vrea să se mute la Moscova.” „Păi, zic, o să vă plictisiţi fără el, ar trebui să vă mutaţi şi dumneavoastră la Moscova.” „Nouă, zice, nu ne dă mâna să facem o treabă ca asta!” „Păi, zic, soţului dumneavoastră i se poate găsi o slujbă cât ai clipi din ochi; am auzit, de pildă, că e vacant acolo un post minunat: două mii şi jumătate

salariu, uniformă de cinovnic clasa a cincea, numai ca să păzească monumentul lui Minin şi Pojarski[13] să nu-l fure careva!" „Vai, zice, dar de cine depinde numirea?" „Se pare, zic, de prefectul poliţiei," M-au crezut, proştii!

- Sunt curios ce întorsătură vor lua acum lucrurile şi în cazul meu! rosti Vihrov, preocupat mai mult de gândurile sale, decât de spusele lui Knopov. Am şi trimis o plângere la senat.

- Se vor întoarce neapărat în folosul dumneavoastră. Se pare'că în locul lui Mohov va fi numit chiar generalul Abreev. Din câte ştiu, vă este prieten.

- Adevărat? exclamă Vihrov cu o vădită satisfacţie.

- Aşa zice lumea.

- Auzi, Gruşa? In postul de guvernator va fi numit fostul tău stăpân.

- Da. da, am auzit! răspunse Grunea, tot atât.de bucuroasă; o bucura însă mai mult faptul că nu se va mai afla acolo ticălosul care fusese destituit.

- Abreev e un om minunat, -'cinstit şi cu vederi largi, spuse Vihrov.

- Aşa îmi scrie şi Mitri Mitrici: „E un om, zice, foarte cumsecade şi bine crescut".

- Dar fraţii Zaharevski ce-or fi făcând la Petersburg?... Niciunul dintre ei nu mi-a scris un rând, continuă Vihrov. Părea înveselit şi dornic să stea de vorbă.

- Se aude că procurorul va rămâne în capitală; de mult dorea el să ajungă acolo: considera că-i prea deştept ca să mai rămână aici. Cât despre cel mic, se zice că s-a apucat de nişte afaceri comerciale; doar e mare pişicher băiatul!...

- Pesemne că a mai venit cineva! rosti Gruşa şi ieşi, grăbită, pe uşă.

Reveni îndată, dar cu o mină mai puţin veselă ca

---

13 Organizatorii şi conducătorii armatei "populare de voluntari, creată la Novgorod în 1611. pentru apărarea statului rus de ocupanţii străini.

până atunci.

- A sosit scrisoarea asta pentru dumneavoastră, spuse ea pe un ton sec. Trebuie să fie de la Maria Nikolaevna, adăugă apoi şi un zâmbet trist îi flutură pe buze. Cu toate că nu ştia să citească decât ceea ce era scris cu litere de tipar, ajunsese să cunoască foarte bine scrisul lui Mary.

Cu mâinile trerourânde, Vihrov desfăcu scrisoarea şi începu s-o citească.

Mary îi scria următoarele:

„în sfârşit, m-a ajutat Dumnezeu să fac măcar ceva pentru tine. Aflând că plângerea ta a ajuns la senat, am vizitat pe câţiva senatori şi le-am povestit totul de-a fir a păr; cazul e acum elucidat şi s-a dat ordin să fii absolvit de judecată. Din pricina războiului, pe aici e multă agitaţie: poate că.ştii şi ţu din ziare că Sevastopoluî e ameninţat de o mare nenorocire; armatele noastre sunt trimise una după alta în sud; soţul meu a fost trimis şi el acolo, într-o funcţie foarte importantă, de aceea ministrul lui îi este foarte binevoitor, ba chiar l-a întrebat dacă n-are vreo doleanţă; mai întâi, soţul meu î-a spus, bineînţeles, că nu are, dar eu m-am gândit să mă folosesc de acest prilej şi am stăruit pe lingă drăguţul meu Evgheni Petroviei să intervină pentru tine. Un timp, generalul meu a cam strimbat'din nas; daii-am spus că prin asia va face cu adevărat o faptă bună. Până la urmă l-am convins, iar el l-a rugat pe ministru şi, prin intervenţia acestuia, ţi s-a permis să te retragi din slujbă şi să locuieşti la conacul tău; deocamdată n-am mai intervenit pentru nimic altceva, căci îndată ce soţul meu va pleca la Sevastopol voi reveni la moşie şi mă voi întâlni cu tine la Vozdvijenskoe. Doresc să-ţi mai spun ceva: uneori, în trecut, aveam impresia că, urmărind viaţa pe care o duc, mă întrebai cu privirea: de ce m-am îndrăgostit de soţul meu şi de ce m-am căsătorit cu el? Să ştii că povestea acestei iubiri e cât se poate de simplă: pe atunci, Evgheni Petrovici abia se întorsese din Caucaz

şi se făcuse multă vâlvă pe seama curajului său. Toţi camarazii lui vorbeau cu atâta uimire şi admiraţie despre bărbăţia şi curajul lui, încât am uitat de toate celelalte calităţi necesare unui om, şi n-ani mai văzut în el decât eroul. Să ştii însă că faima lui din trecut se confirmă şi astăzi: deşi e trecut de cincizeci de ani, deşi ne iubeşte mult – pe mine şi pe feciorul nostru – totuşi, în clipa eând a auzit că va pleca la Sevastopol, nu numai.că n-a strâmbat din nas, ci dimpotrivă, parcă a întinerit: a devenit mai vioi, mai sprinten şi acum se pregăteşte, după expresia lui, pentru acel „zaiafet sângeros”, cu aceeaşi însufleţire şi acelaşi calm cu care s-ar fi dus la cea mai plăcută serată; e limpede că a lupta e menirea lui, vocaţia lui, esenţa vieţii lui: e un luptător înnăscut. La fel e şi acel căpitan pc care îl detest şi care nu ţi-a fost nici ţie simpatic în seara aceea, de demult. L-a implorat pe soţul meu să-l ia cu el la Sevastopol şi, când Evgheni Petrovici a acceptat, a fost în culmea bucuriei; el nu poate vorbi despre inamic decât cu spume la gură şi declară totodată că întreaga Rusie trebuie să se înarmeze ca să nu mai îngăduie dezonoarea la care a încercat s-o aducă Franţa în anul 1812. Toate acestea m-au făcut să mă împac cu el şi să-i trec cu vederea alte păreri, atât de absurde. Fără îndoială că e un patriot sincer şi iubeşte Rusia aşa cum înţelege el eă trebuie s-o iubească. Să ne vedem cu bine, prietene drag!”

- Ah. aţâta fericire într-o singură zi!... exclamă Vihrov, isprăvind lectura scrisorii şi, istovit de emoţie, se lăsă pe perne.

- Ce veşti vă aduce scrisoarea? întrebă Piotr Petrovici?

- în primul rând, răspunse Vihrov dueându-şi mina la inimă, în primul rând aceea că sunt absolvit de judecată.

Gruşa îşi făcu din nou semnul crucii.

\ – Mi se comunică apoi că mi s-a permis să demisionez din slujbă şi să plec la conacul meu.

De astă dată Gruşa ciuli urechile.

- Demisionaţi numaidecât! S-o ia naiba de slujbă! Să ştiţi că nici eu. de pildă, nu mi-am pus niciodată candidatura pentru funcţia de mareşal al nobilimii tocmai ca să nu mă ploconesc în faţa a tot felul de autorităţi. Ei, şi-acum vă las, adăugă el, dându-şi seama că, din pricina emoţiei, lui Vihrov îi jucau ochii în lacrimi.

- Nu, Piotr Petrovici, trebuie să destupăm acum o sticlă de şampanie.

- O bem amândoi? îl întrebă Knopov.

- Eu nu pot să beau, sunt bolnav. _

- Să ştiţi atunci că eu am respectat totdeauna o regulă: cu prietenii poţi să bei cât vrei, dar de unul singur, nicio picătură. *Au revoir*, dragul meu. Vom serba altcândva evenimentul! conchise Piotr Petrovici şi, ridieându-se, scutură prieteneşte mâna lui Vihrov. îşi răsuci apoi trupul enorm şi, îndoindu-şi picioarele bolnave, făcu o reverenţă în faţa Gruşei.

- *Adieu*, *mudemoiselle*, îi spuse.

- Adio musiu, rosti Gnişa, făcându-i şi ea o adâncă reverenţă.

Knopov, încercând să-şi împrumute o alură voinicească, porni spre vestibul. Nu-i îngădui Gruşei să-i aducă mantaua: şi-o luă chiar el din cuier şi şi-o azvârli pe umeri.

- Păstrează-ţi braţele, copil gingaş, pentru slăbuţul dumitale coconaş. îi zise pe un ton glumeţ.

- Prea bine. domnule! răspunse ea şi, conducându-l pe oaspete, reveni grabnic la Vihrov, care acum plâng'ea în hohote.

Gruşa se opri speriată înaintea lui.

El o luă de mină.

- O să plecăm de aici, boierule? îl întrebă ea.

- O să plecăm, o să plecăm, chiar săptămâna viitoare o să plecăm! răspunse Pavel.

Un timp, Gruşa tăcu, neîndrăznind parcă să-şi mărturisească gândul.

- Să nu vă treacă prin minte, boierule, zise în cele din urmă, şi chipul i se albi, să nu vă treacă prin minte să mă trimiteţi la Vozdvijenskoe cu carele pentru bagaje.

- Cum îţi închipui una ca asta! exclamă Vihrov.

- Aşa bolnav cum sunteţi, n-o să puteţi călători de unul singur; am să vă port eu de grijă! spuse Gruşa, roşind de bucurie.

- Bineînţeles, zise Vihrov, apoi o trase uşor spre el.

Gruşa se aşează pe marginea patului şi-l privi cu multă tandreţe.

II

CUNOŞTINŢE VECHI

Din nou luna mai. Din nou Vozdvijenskoe. Vihrov şedea în balcon şi-şi încânta ochii cu priveliştea din jur. Sosise chiar în ziua aceea; se întremase aproape cu totul: nicio mamă. nu şi-ar fi putut îngriji copilul aşa cum îl îngrijise Grunea în timpul călătoriei. Ca să nu mănânce prin staţiile de poştă ceva care să-i facă rău, îi pregătea chiar ea mâncărurile şi tot ea îi făcea patul cu mâinile ei nevolnice; dacă se întâmpla ca el să adoarmă în trăsură, îl veghea precum un Argus, iar acum, ajunsă la Vozdvijenskoe, umbla mândră prin toată casa, într-o rochiţă curată din pânză de in, şi dădea dispoziţii.

în faţa lui Vihrov stătea un bătrân cu barba colilie, purtând o haină scurtă, neagră, şi, în picioare, nişte cizme soldăţeşti cu earâmbi înalţi. Era Simonov. în preajma plecării

§

sale de la conac, Pavel poruncise ca bătrânul să fie găsit pe dată şi-l făcuse atunci administrator al întregii salp moşii. Acum, stătea de vorbă cu vechiul său prieten, toate lămuririle pe care şi le dădeau constând mai mult în aceea că-şi spuneau unul altuia numai cuvinte afectuoase.

- Nu v-aş mai fi recunoscut, Pavel Mihailâci, zău aşa! spunea Simonov, privindu-l cu încântare pe Vihrov.

- Şi pe dumneata te-a schimbat barba pe care ţi-ai

lăsat-o, îi zise acesfa.

- Nu mi-aş fi lăsat-o, răspunse Simonov, nu pot s-o sufăr, dar, prost cum sunt, mi-am pierdut briciul, iar să-mi cumpăr aici altul, n-am de la cine.

- Am să ţi-l dăruiesc pe al meu.

- Vă foarte mulţumesc, răspunse Simonov, zâmbind.

- Şi, în genere, dacă-ţi lipseşte ceva, te-aş ruga să-mi spui. continuă Vihrov. Poate că vrei să-ţi măresc simbria? Am să-ţi îndeplinesc toate dorinţele.

- Nu, vă mulţumesc. Mi-e de ajuns cit am. Nu-s om cu familie, sunt singur cuc!

- Dar cu munca de administrator te-ai deprins?

- M-am mai deprins. Numai că-n ziua de astăzi oamenii au ajuns tare răsfăţaţi şi leneşi. Vedeţi dumneavoastră, eu n-aş fi un om rău de gură şi totuşi, cât e vara de lungă, îmi fac atâtea păcate cu ei, că, zic eu, oricât m-aş ruga, niciodată n-am să găsesc iertare la Dumnezeu.

- Deci, tot e mai bine să faci tâmplărie?

- Da, i-o treabă mai liniştită.

- îţi mai aduci aminte cum am jucat teatru? îl întrebă apoi Vihrov.

- Cum să nu! Păstrez şi acum decorurile acelea. îs nevătămate.

- Nu mai spune!

- îs nevătămate şi decorurile şi tabloul lui Vsevolod Nikandrovici, acela pe care a binevoit dumnealui să-l picteze.

- Arată-mi, rogu-te, unul din decoruri, spuse Vihrov. Voia să vadă cum s-au priceput, el şi prietenii lui, să le picteze altcândva.

- Le-am scos din rame şi le-am făcut sul, zise Simonov şi, câteva minute mai târziu, aduse cu grijă un decor şi o draperie, desfăşurându-le amândouă înaintea lui Vihrov.

- Pe astea aţi binevoit să le pictaţi chiar dumneavoastră, îi spuse Simonov.

- Da, ai dreptate, răspunse el, amintindu-şi de vremurile fericite ale adolescenţei sale.

- Toată viaţa am să le păstrez, zise Simonov. Lăsându-l un timp pe Vihrov să-şi admire operele din tinereţe, înfăşură apoi din nou, cu multă grijă, atât draperia cit şi decorul.

- Ar vrea şi fostul dumneavoastră valet să vină în faţa dumneavoastră, adăugă el cu un zârnbet în colţul gurii.

- Ivan?

- Da.

Vihrov se încruntă.

- Cum s-a comportat aici, la conac?

- Aşa şi aşa. La început a lenevit: zăcea toată ziua pe cuptor, dar i-am spus că ceilalţi servitori îs nemulţumiţi: „Cum aşa, zic ei, noi să muncim, iar el să trândăvească?" Şi i-am mai spus că n-o să-i plătesc nici simbria. A intrat frica în el şi s-a apucat de ţreabă.

- Cred că nu se pricepe să facă nimic?

- Mai nimic! Se mai duce câteodată să care fân, lemne, să aducă apă.

- Nu cumva se ţine de băutură?

- Să se ţină de băutură, slavă Domnului, n-are cu ce... Hainele cu care l-aţi răsplătit dumneavoastră le-a băut demult. Acum umblă în straie ţărăneşti, şi acelea zdrenţuite. M-a rugat cu lacrimi în ochi să vă spun c-ar vrea să vă vadă.

- Bine, adă-l aici.

Simonov plecă şi-l aduse pe Ivan, care într-adevăr era îmbrăcat în zdrenţe. Faţa îi era parcă şi mai tâmpă, şi mai răutăcioasă, şi părea că i s-a strâmbat într-o parte.

Cum intră, se aruncă îndată la picioarele boierului, lucru care îl revoltă pe Vihrov.

- Nu te mai umili în halul ăsta! exclamă el.

Ivan însă, crezând că boierul e supărat dintr-un alt motiv, i se mai plecă o dată la picioare, apoi se ridică, luând o mină smerită şi supusă.

- Cum de te-ai gândit să întocmeşti denunţuri împotriva mea? întrebă Vihrov, luându-şi ochii de la Ivan. îi era silă să-l privească.

- Sunt vinovat, răspunse Ivan cu o voce înăbuşită.

- Chiar aşa ai vrut să procedezi: să mă denunţi?

- Da.

Se vede că Ivan era hotărât să facă mărturisiri sincere.

Vihrov înălţă din umeri.

„Merită oare să te superi pe un om ca ăsta?!" gândi el.

- Ai vrut să te răzbuni pe Gruşa, pentru că nu s-a măritat cu tine?

- Da, răspunse şi de astă dată Ivan.

- Dacă ai să îndrăzneşti să-i spui cine ştie ce aiureli de-ale tale, ori să-i adresezi vreo vorbă urâtă, vina să ştii că n-o să fie a mea!

- Cum aş îndrăzni să mai intru în vorbă cu Agrafena Iakovlevna! spuse Ivan, plecându-şi ochii. Doar să-mi îngăduiţi să vin din nou aci, în casă; de lucrat altceva nu mă prea pricep.

- Să-ţi îngădui adică să dormi şi să trândăveşti, nu-i dşa? zise Vihrov. Să ştii că de serviciile tale eu, personal, n-o să mai am nevoie: de treaba asta o să se ocupe Mişa, băiatul din casă.

- Prea bine, răspunse Ivan. însă nu mai am niciun fel de haine, adăugă el pe un ton întrucâtva ofensat.

- Ştiu. Ba mai ştiu şi că le-ai dat pe băutură, zise Vihrov.

- Nu le-am dat pe băutură. Mi s-au ros de atâta purtat... Că nu mi-© mai făcut nimeni nicio haină, mormăi Vanka.

- Nu-i adevărat. Ai primit, ca şi ceilalţi, un caftan şi-o scurtă îmblănită, îl dădu de gol Simonov.

- Scurta „aceea n-am pus-o la socoteală, îi zise Ivan ămerit şi cu multă politeţe.

- Bine, ai să primeşti de toate. Acum poţi să pleci.

’Ivan ieşi, iar Simonov încă mai rămase.

- Cum s-a răspândit zvonul c-o să veniţi la conac, i se adresă el din nou lui Vihrov, domnul Jivin, boierul acela de la oraş, a trecut de vreo cinci ori pe la Vozdvijenskoe şi ne-a tot spus: „în ziua în care va sosi acasă boierul vostru, să-mi daţi de ştire!” Porunciţi, deci, să trimit pe cineva la dumnealui?

- Cum să nu? Să vină aici oricând. M-ar bucura tare mult!

în balcon veni Gruşa. Plecându-şi capul într-o parte, cu drăgălăşenie, dar şi eu o oarecare mândrie, i se adresă lui Pavel:

- A venit Aliona Sergheevna, bătrânica aceea, pe la d umneavoastră.

- Da, da, nevasta lui Makar Grigoriev. Cheam-o încoace! spuse Vihrov.

Gruşa plecă şi, scurt timp după aceea, în balcon pătrunse fără zgomot, o femeie ajunsă la adinei bătrâneţe, cu chipul zbârcit şi cu ochi lăcrimoşi. Se apropie de Pavel şi, potrivit obiceiului, îi luă mâna să i-o sărute, dar el i se împotrivi. Aliona Sergheevna era îmbrăcată ca totdeauna cu foarte mult gust, dar în straie negre. Soţul ei, Makar Grigorieviei, murise la Moscova, cam cu o jumătate de an în urmă.

- Ştiu că Makar Grigorieviei al nostru nu mai e printre cei vii, îi spuse Vihrov. care aflase de câteva zije această veste.

- Aşa e, tăicuţule, a murit sărmanul! răspunse Aliona Sergheevna, apoi, cuprinsă de tristeţe şi oftând adine, îşi plecă spre pământ chipul ofilit.

- în ultimul timp ai locuit cu el, la Moscova?

- Da, mi-a cerut să vin la el, aproape că nici nu se mai ridica din pat, o ducea rău cu inima şi totuşi vorbea întruna, cu amărăciune, despre necazurile dumneavoastră.

- Ştiu, un prieten ca el poate că nici nu voi mai avea. în viaţă, spuse Vihrov şi ochii i se umeziră.

- îmi tot spunea: „Oare ce-o fi făcut, Alionuşka, boierul nostru?” Că pe la noi, tăicuţule, se zvonise euni că ăi mari s-ar fi mâniat rău pe dumneavoastră, şi el tot câta să afle ce-o fi fost la mijloc. „Scrie, bre, la ţară, îmi zicea, şi află ce s-a întâmplat cu boierul.” Apăi eu... ştiu oare eu să scriu?...

- Ai clin ce trăi, ţi-a lăsat Makar Grigorievici” Vreo moştenire? o întrebă Vihrov.

- Ce fel de moştenire, tăicuţule, putem să primim noi, mujicii!

Auzindu-i spusele, Simonov, care tocmai voia să plece, se opri şi clătină din cap.

- Nu-l mânia pe Dumnezeu, bătrâno, nu-l mânia! rosti el cu reproş. Ţi-a lăsat.bărbatul destui gologani.

- Nu mă plâng, tăicuţule, nu mă plâng. răspunse Aliona Sergheevna, şi-şi plecă din nou, cu tristeţe, obrazul.

- Cred şi eu, tocmai dumneata să te plângi! rosti Simonov şi părăsi balconul.

Vihrov mai stătu un timp de vorbă cu bătrâna, o întrebă la care cimitir e înmormântat Makar Grigoriev, îi dădu şi el nişte bani pentru pomenirea vârstnicului său prieten, apoi o chemă pe Gruşa şi o rugă să o trateze pe Aliona Sergheevna cu un ceai fierbinte.

- Am şi pregătit samovarul, rosti Gruşa şi o conduse pe Aliona Sergheevna în salonaşul de alături, apoi toate trei, adică ea, bătrâna chelăreasă şi Aliona Sergheevna, se aşezară în jurul mesei.

Scurt timp după aceea, mutându-se din salon în odaia din colţul clădirii, Vihrov le auzi, fără voie, convorbirea. Nu desluşi cuvintele, doar le auzi cum ţârâie necontenit ca nişte greieri; o văzu apoi pe Gruşa, roşie după ceaiul băut. aducând o carafă cu votcă pentru Aliona Sergheevna, din care îi oferi un păhărel şi bătrânei chelărese. îşi luară în cele din urmă rămas bun. Vihrov le auzi cum se sărută şi cum Aliona Sergheevna o roagă insistent pe Gruşa: „Fă-mi plăcerea şi vino să mă

vizitezi în sihăstria mea de văduvă!” „Am să vin negreşit!‘‘ se auzi răspunzându-i glasul tineresc al Grunei.

Pe la orele şase seara, după ce trase un pui de somn. Vihrov ieşi din nou în balcon; curând după aceea, îi sosi în vizită Jivin.

- Unde-i prietenul meu cel drag? strigă el, suind cu vioiciune în balcon; îl îmbrăţişă pe Vihrov şi-l sărută cu efuziune; Pa vel simţi cum din ochii lui Jivin îi picură pe obraz o lacrimă.

- Mă bucur tare mult, zise oaspetele, aşezându-se, in sfârşit-, pe un scaun, înaintea lui Vihrov, tare mult mă bucur că te-ai întors la noi viu şi nevătămat; să ştii însă, frăţioare, că ai slăbit şi-ai cam îmbătrânit! adăugă el, cercetând cu privirea chipul lui Vihrov.

- Ce să-i faci! răspunse acesta şi, la rândul său, îşi privi cu luare aminte prietenul. în schimb tu ai întinerit şi eşti foarte elegant! adăugă el.

- Cum să nu fiu elegant! exclamă Jivin.

Era într-adevăr pomădat şi parfumat, ba chiar îşi ondulase părul, purta o jachetă scurtă, spre a fi – în mod vădit – în pas cu moda, nişte pantaloni de vară pestriţi şi ghete de lac cu nasturi.

- Ce-i cu tine, te-ai însurat, ori ai de gând să te însori? îl întrebă Vihrov.

- Mă însor, mă însor, de ce să nu mă însor şi eu? răspunse Jivin, de astă dată cu o oarecare stânjeneală.

- Cu cine? îl întrebă Vihrov.

- Cu *m-lle* Zaharevskaia... cu Iulia Ardalionovna, rosti Jivin, bâlbâindu-se.

- Ia te uită! exclamă fără să vrea Vihrov. Şi cum de aţi ajuns ta hotărârea asta?

- Păi cam aşa. răspunse Jivin, ridicându-se de pe. scaun şi pornind să umble prin balcon. Când *m-lle* Zaharevskaia a revenit de la fraţii dumneaei, m-am dus, bineînţeles, s-o întreb de tine; m-a primit cu atâta amabilitate, cu atâta căldură, încât am început s-o

vizitez’mai des, iar apoi... din vorbă în vorbă, mă rog, o sobă încălzită nu-i deloc greu s-o încingi din nou: mi s-a aprins iar în inimă acea flacără care mocnea acolo mai demult. Dându-mi seama că-mi ascultă cu bunăvoinţă tot soiul

! de declaraţii, m-am gândit într-o zi: „Nu cumva am şanse 1 de izbindă?” şi, venind acasă, i-anî aşternut la repezeală b scrisoare aşa şi pe dincolo, am onoarea să-ţi cer mâna; ei, şi acum am căpătat tot ce mi-am dorit!

- Bravo! se grăbi să-i spună Vihrov. E o fată plăcută, am avut timp s-o cunosc bine.

- Da, da, doar aţi locuit în acelaşi oraş mai mult de un an, spuse Jivin din nou cu o oarecare stinghereală în glas,.

- Am locuit chiar in aceeaşi casă.

- Poate că a fost chiar îndrăgostită de tine? îl iscodi Jivin cu aceeaşi stinghereală.

- Nu putea să fie îndrăgostită de mine, il linişti Vihrov, pentru că mă vedea preocupat într-una de alte persoane.

- Cum, şi acolo ai avut asemenea preocupări?

- Bineînţeles, răspunse Vihrov.

Jivin se înveseli de-a binelea.

- Vezi, frăţioare, eu am judecat în felul următor, continuă el. După cum ştii, eu nu am o poziţie strălucită, nu sunt nici bogat, aşa încât Iulia Ardalionovna nu are motiv.e să se mărite cu mine din interes; şi dacă a acceptat, totuşi, acest lucru, înseamnă că o face numai dintr-o pornire sufletească.

- Bineînţeles, confirmă Vihrov, deşi în sinea lui îi compătimi întrucâtva naivitatea.

- Gurile rele de pe aici, reluă Jivin, spun că a ajuns fată bătrână şi, ca atare, e bucuroasă să se mărite cu oricine ar fi. Foarte bine! Personal socot că a mă însura cu o fată bătrână de talia ei e pentru mine cea mai mare fericire!

- Cum să fie Iulia Ardalionovna fată bătrână!

exclamă Vihrov, dar îşi spuse din nou: „Nu, băiete, nu-i nici măcar acesta motivul pentru care se mărită ea cu tine.”

- Dealtfel, toate astea nu sunt decât prostii, spuse Jivin. Ceea ce vreau acum e să-mi fii cavaler de onoare.

- Dar, dragă prietene, eu mai sunt încă bolnav, nu m-am restabilit pe deplin.

- Taci, taci, taci! exclamă Jivin. Nici nu te gândi că ai să te poţi eschiva! Şi pentru că nunta mea are să fie duminică, te-aş ruga să pofteşti la mine de sâmbătă, ca să mergem împreună la sărbătoarea miresei Sper că nu te va incomoda să participi totuşi la acest eveniment,[14]

poate cel dintâi eveniment fericit din viaţa mea?! încheie divin cu înflăcărare.

- Dacă ţii la asta atât de mult, sunt de acord, răspunse

Vihrov..

Jivin îl mai sărută o dată şi, scurt timp după aceea, plecă la logodnica lui.

Rămas singur, poate şi din pricina celor discutate despre *m-lle* Zaharevskaia, Vihrov îşi aminti fără să vrea de timpul petrecut în capitala guberniei unde fusese exilat, precum şi de activitatea sa de acolo. A fost pe drept cuvânt un act de curaj din partea lui, un şir de eforturi depuse în nişte condiţii sumbre, aspre, grele. „în Rusia nuposibil să lucrezi în mod cinstit într-un serviciu!” gândi el şi în minte îi apăru figura unui tânăr cu multă voinţă, cu un caracter.ferm, a unui tânăr ambiţios, animat de dorinţa să lucreze într-un serviciu, dar într-un mod cinstit, numai intr-un mod cinstit, şi care, până la urmă, va fi. totuşi, doborât la pământ. Pe această temă îşi imagină pe dată un veritabil subiect de roman. Figura tânărului de adineaori i se schiţă atât de viu în minte, înеât trecu în cabinet şi se apucă s-o descrie. Simţea că

---

14 Obicei popular : in seara premergătoare nunţii, mireasa organizează, acasă la ea, o serată, cu participarea prietenelor sale ' de la care îşi ia rămas bun.

fiece cuvânt rostit de tânărul său personaj vibrează ca oţelul; în acelaşi timp, însă, gândea că nici măcar o asemenea forţă n-ar fi de ajuns pentru a realiza ceva cinstit în activitatea cinovnicilor, în forma ei de organizare din acea perioadă.

Dându-şi seama că.au trecut mai bine de patru ceasuri de. când boierul ei se apucase de scris, Gruşa intră la el în odaie.

- Pavel Mihailovici, ajungă-vă cât aţi scris astăzi; doar sunteţi ostenit de la drum! îi zise ea.

- Ai dreptate, mă simt obosit, răspunse Pavel, ridieându-se şi încercând chiar un tremur nei'vos.

- Mai bine v-aţi culca, îi zise Gruşa din nou. îl culcă chiar ea în pat, îl înveli grijulie cu plapuma, apoi ieşi fără zgomot.

Închizând uşa, rămase o clipă locului, cu urechea ciulită.

- Slavă ţie Doamne, se pare că a adormit! şopti în cele din urmă şi pomi în vârful picioarelor spre odăiţa ei curată şi luminoasă de lingă salonaş.

NUNTA LUI JIVIN

De când se îmbolnăvise, Vihiov nu-şi mal îmbrăcase costumul de gală, astfel că. acum, când îşi puse pentru prima oară fracul şi se privi în oglindă, aproape că se înfricoşa văzându-se cit e de slab şi palid, cu cele dintâi fire argintii la tâmple. Era atât de slăbit, incit îi tremurau picioarele; cu toate acestea, nu rămase acasă, ci plecă la nuntă; era curios să vadă cum îl va întâmpina Iulia şi cum se va comporta faţă de el.

Pe vremea aceea, în capitalele de judeţ, sărbătoarea miresei se mai organiza cu un anume fast. De obicei, mireasa îşi aduna acasă toate prietenele ca să se distreze impreună cu ele pentru ultima oară; mirele venea acolo j aducând bomboane, ca şi când ar fi vrut să-şi răscumpere mireasa de la amicele-ei. Jivin, generos din fire şi fiind acum în culmea fericirii, cumpărase, bineînţeles, un sac întreg de bomboane şi, totodată,

enorme buchete de flori pentru logodnică şi pentru toate prietenele ei. încercase la un moment dat să-l încarce pe Vihrov cu ele, daiacesta refuzase categoric.

- Vezi-ţi de treabă; nu car eu toate prostiile astea?! îi spusese fără ocolişuri.

- Ia te uită ce leneş te-ai făcut! îi reproşase Jivin şi, neavând încotro, îi poruncise lacheului să le ia el în braţe,

Sosiseră cu trăsura şi cu caii lui Vihrov, care, graţie lui Simonov, se prezentau excelent, ca şi altcândva. Acasă la Iulia, fetele se şi adunaseră, printre ele aflându-Se un singur bărbat, cavalerul de onoare al Iuliei. Era un ofiţer tinerel, venit în concediu, care, acum, le făcea curte cu multă dezinvoltură.

Urmându-l pe Jivin în salon, Vihrov se apropie îndată de logodnica acestuia.

- Bună ziua, Pavel Mihailâci! exclamă ea, aprinzându-se la faţă, apoi, cu o vădită grabă, îi dădu bineţe şi logodnicului.

- Felicitările mele! îi spuse Vihrov.

- Da. da. vă mulţumesc, rosti ea cu aceeaşi grabă.

- Pavel Mihailovici, bună ziua! se auzi deodată, dintr-un ungher al salonului.

Vihrov îşi întoarse privirea: cea care îl salutase era *m-lle* Prâhina. Slăbise şi ea. chipul parcă i se întunecase şi semăna acum cu un tăiş de secure.

- Veniţi încoace! îi strigă, arătându-i un scaun liber de lingă ea.

Negăsind ce să-i mai spună logodnicei, Vihrov o părăsi şi se duse să se aşeze lingă *Catiche*.

lulia, cu un gest aproape mecanic, îi oferi logodnicului său braţul şi porni să se plimbe-prin salon, întorcându-şi însă. din când în când, privirile spre locul unde şedea Vihrov. Cât despre Pavel, între el şi *m-lle* Prâhina se legă îndată o discuţie destul de interesantă.

- N-am auzit decât adineaori că aţi venit la conac şi că veţi continua să locuiţi acolo, îi spuse ea trăgând aer

pe nas. De aceea, va trebui să discut cu dumneavoastră o problemă foarte serioasă!...

- Ce fel de problemă? o întrebă Vihrov.

- Am să vă spun mâine. Acum, să vorbim despre dumneavoastră. Spuneţi-mi, de ce nu v-aţi însurat cu dumneaei? îl întrebă, arătând cu nasul spre lulia.

- De ce să mă fi însurat? zise Vihrov.

- Pentru că, atunci când a plecat la fraţii ei, se vedea cit de colo că-i îndrăgostită la nebunie de dumneavoastră. Acum pesemne că se căsătoreşte cu acest hârciog, de ciudă că n-a izbutit să se mărite cu cine a vrut.

Intr-adevăr, clarvăzătoarea *Catiche* era greu de înşelat. -Intuise grabnic adevăratul motiv al hotărârii pe care o luase lulia de a se mărita cu Jivin şi, totodată, în sinea ei, nu-i aproba câtuşi de puţin alegerea făcută: Jivin i se păruse totdeauna a fi un om prea obişnuit, prea prozaic.

- Nu s-a întâmplat niciodată aşa ceva şi nici nu se putea.întâmpla ¡ răspunse Vihrov.

- Ei da, nu s-a întâmplat! Lăsaţi că vă cunosc eu,' ştiu cât de şiret sunteţi în asemenea ocazii! ripostă *Catiche*.

Convorbirea le fu întreruptă de sosirea lui Kerghel. Acest om atât de simpatic avea de astă dată un aspect care lăsa de dorit: în locul fracului maroniu, cu nasturi de culoare deschisă, purta acum umil negru, uzat; jiletca O era şi ea dintr-o mătase ieftină şi, mai mult că sigur, găurită la buzunare; doar moţul de pe frunte îi flutura ţanţoş, ca şi în trecut. Auzind că la sărbătoarea miresei se află şi Vihrov, veni îndată la el.

- Nu găsesc cuvinte să spun eât sunt de fericit văzându-vă din nou.în mijlocul familiei noastre! îi spuse el, strângându-i mâna.

- Mă bucur şi eu foarte mult că vă revăd, îi zise Vihrov, strângându-i şi el, prieteneşte, mâna.

- 6ine te-am găsit, i se adresă Kerghel şi Prihinei.

- Bine ai venit-! îi răspunse ea cu glasul cel mai calm.

Se împăcaseră de mai multă vreme şi fostul sentiment, atât de trecător, al unei iubiri înflăcărate, Ii se preschimbase într-o trainică prietenie.

Kerghel se aşează. Stătură tustrei de vorbă.

- Am auzit, i se adresă el lui Vihrov, că asupra dumneavoastră s-a abătut o furtună, dar aţi înfruntat-o precum un stejar vânjos şi aţi revenit din nou în mijlocul nostru.

- Aş zice mai degrabă că m-am îndoit ca o mlădiţă şi am rezistat furtunii, zâmbi Vihrov.

- Nu cred să fie în firea dumneavoastră, îi răspuns«' Kerghel.

- Dar dumneavoastră cum o duceţi? îl întrebă Vihrov, îmbrăcămintea atât de sărăcăcioasă a celuilalt trezindu-i curiozitatea.

- O duc rău, foarte rău!... N-am*slujbă, n-am aproape niciun fel de venit; ar trebui, desigur, să mă duc la Petersburg, dar tot nu izbutesc s-o fac.

Şi Kerghel schiţă un surâs amar.

- *M-r* Kerghel a ocupat un post în care alţii ax fi eâştigat mii de ruble, pe când el nu s-a ales nici măcar cu o sută, rosti *m-lle Catiche*,. întoreându-şi nasul într-o parte.

Ca şi pe alţi prieteni ai săi, *Catiche* îl ridica acum în slavă pe Kerghel.

- într-adevăr, nu m-am ales nici măcar cu o sută <3* ruble, zise şi el cu toată sinceritatea.

'' – Şi-acum ce fel de post aţi dori să ocupaţi? îl în trebă Vihrov.

- Oricare, numai să pot câştiga o bucată de pâine, răspunse Kerghel.

- Să vă spun un lucru, zise Vihrov. în gubernia unde am fost eu exilat a fost numit în calitate de guvernator un om pe care îl cunosc foarte bine, fostul proprietar al conacului Vozdvijenskoe. Dacă am să-i scriu despre

dumneavoastră, s-ar putea să ţină seamă de recomandarea mea.

Kerghel şi *m-lle Catiche* îl urmăriră cu deosebită atenţie.

- Aţi face o adevărată faptă bună pentru mine, rosti Kerghel cel dintâi. Părea că nu izbuteşte să-şi exprime profundul sentiment de recunoştinţă care-l cuprinsese.

- Generos cum îl ştiu, cred că Pavel Mihailâci o va face negreşit, interveni *Catiche*, pe un ton de-a dreptul imperativ.

- într-adevăr, aşa voi face, îi voi scrie chiar mâine, spuse Vihrov.

Kerghel îi mulţumi dând încet din cap.

De grupul lor se apropiará, în sfârşit, şi cei doi logodnici. Iulia îl privi un timp, tăcută. Se vedea limpede că doreşte să stea de vorbă cu Vihrov. Acesta înţelese şi se ridică în picioare.

-,Văd că tatăl dumneavoastră lipseşte, îi spuse, dându-şi seama că bătrânul încă nu apăruse.

- E atât de slăbit, incit nici măcar din camera lui nu mai iese, răspunse ea. Uite-aşa mă mărit eu: singurăsingurică, adăugă ea, şi lui Vihrov i se păru că ochii i se umeziră.

Merseră amândoi prin salon.

- în schimb vă măritaţi cu un om minunat, îi spuse Vihrov cu glas scăzut.

- De m-ar ajuta Cel de sus să fiu eu demnă de el, rosti Iulia. Sigur, nu mai pot să-i ofer o inimă tânără, nici sentimente nemaiîncercate, dar, cel puţin, îi voi fi supusă şi-mi voi îndeplini cinstit datoria.

Vorbind astfel, Iulia îşi tot frământa şiragul de perle, până ce acesta se rupse şi perlele se risipiră Vihrov se aplecă să i le ridice.

41S

- Nu vă obosiţi, le va aduna servitorul! Strânge-le! se adresă aproape cu dispreţ valetului care trecea pe lingă ei. Acesta le adună şi i le oferi. Iulia azvârli perlele

în scrumieră şi se întoarse din nou spre Vihrov, care continua să stea lingă ea.

- L-am preferat pe Jivin altora pentru că, oricum ar fi, e totuşi un om cu aceleaşi concepţii ca şi ale dumneavoastră, rosti ea.

- N-o să vă înşele aşteptările, îi răspunse el cu o voce înăbuşită.

în ziua nunţii, Vihrov simţea un fel de neastâmpăr şi parcă, tot aştepta ceva. Pe la ora patru, se duse acasă la mire; îl găsi şi pe acesta cuprins de nelinişte, ba chiar cu ochii plânşi; Kerghel, aflat acolo, avea o atitudine gravă, purtând, ca şi îh ajun, acelaşi frac mizerabil: era nunul lui Jivin şi-i dădea binecuvântarea.

In sfârşit, se îndreptară spre catedrala oraşului, iar Vihrov se duse să aducă mireasa. Iulia ieşi însoţită de două doamne corpolente; în urma lor venea *Catiche*, dichisită, dar cu şiroaie de lacrimi pe obi'ajii daţi, pesemne, cu suliman.

Când ajunseră la biserică, o conduseră pe mireasă în partea stingă a naosului, mirele aflându-se în dreapta. Lui Vihrov îi era penibil să asiste la ceremonie. îşi dădea prea bine seama că prietenul său se înşela amarnic în privinţa acestei căsătorii, ba poate că se înşela şi mireasa, care îi spusese că doreşte să-şi îndeplinească cinstit datoria faţă de viitorul său soţ. Când nuntaşii reveniră acasă la Iulia, tinerii căsătoriţi se duseră mai întâi pe Ia tatăl ei, apoiI fu servită şampania şi urmară felicitările, cu exclamaţii de bucurie, cu sărutări şi cu lacrimi. Vihrov o felicită şi j (d pe tânăra căsătorită, care, de astă dată, se arătă a fi mult mai sfioasă faţă de el: pesemne.că încerca un inexplicabil sentiment de jenă.

- Ce bine vă şade voalul de mireasă, i se adresă el, ca să spună ceva.

- Credeţi? răspunse ea roşind şi plecându-.şi capul.

4lf>

Mai târziu, eând Vihrov se găti de plecare, îşi dădu seama că *m-lle* Prâhina îl urmăreşte cu privirea. Umbla

mohorită ca un coi'b prin salon şi, îndată ce observă că Vihrov nu mai stă de vorbă cu nimeni, se apropie de el şi-i spuse pe un ton aspru:

- Când veţi pleca spre casă, v-aş ruga să mă luaţi şi pe mine cu trăsura dumneavoastră. Am multe să vă spun.

- Despre ce-i vorba? o întrebă Vihrov, cam speriat de tonul ei.

- O să aflaţi atunci! zise *Caticke* cu un glas şi mai sumbru. – Curând, Vihrov fu gata de plecare; după ce îşi luă rămas bun de la tinerii căsătoriţi şi ieşi în vestibul, o văzu pe *m-lle Calvche* cu haina pe umeri şi cu pălărioara pe cap, aşteptându-l acolo. Se urcă în trăsură fără să aştepte invitaţie şi, îndată, îi zise lui Pavel cu ironie în glas:

- Plecaţi acum de la nunta unei victime a dumneavoastră, oare n-o să vă fie milă de-o altă victimă?

- Despic cine e vorba? întrebă Vihrov.

- Despre Fateeva.

Pavel o privi mirat.

- Ştiam că nu mai sunteţi prietene, îi zise el.

- Ceea ce cred eu despre ea nu mai contează: Fateeva e pe moarte.

- Pe moarte! exclamă Vihrov.

- E foarte rău bolnavă: are oftică. Aseară, mi-a trecut prin minte că prezenţa dumneavoastră ar putea să aibă o influenţă binefăcătoare asupra ei şi astăzi am fost la ea. Ar fi tare fericită să vă vadă, aşa că ar trebui neapărat să vă duceţi pe acolo.

Vestea se înfipse ca un pumnal în inima lui Vihrov.

- Să ştiţi că sunt şi eu istovit de atâta zbucium, zise el. Mi-ar veni greu să fac asta.

- Consider totuşi că e de datoria dumneavoastră s-o faceţi, repetă *Catiche* cu un glas ca din mormânt. Peste cel mult două săptămâni ea va muri.

Conştiinţa îl îndemna pe Vihrov să-i dea ascultare Prâhinei.

- Dar de ce ţine să,mă vadă tocmai pe mine? o întrebă el.

- Ca să-şi incinte privirea î îi răspunse *Catiche*, înăî~ ţând furioasă din umeri,

- Ar putea să i-o incinte şi alţii!

- Sst! Să nu mai vorbiţi aşa despre o muribundă, îl întrerupse *Catiche* pe un ton grav. Tocmai aici e nenorocirea, că pentru ea nu mai există nimeni în afară de dumneavoastră!

Generozitatea lui *Catiche* o făcuse, de bună seamă, să-i ierte totul Fateevei şi s-o iubească la fel ca mai înainte.

- Unde locuieşte acum? o întrebă Vihrov.

- O să vedeţi; mâine, pe la orele unsprezece, vă rog să treceţi pe la mine şi ne vom duce acolo împreună. Să vorbim acum despre Kerghel: i-aţi scris guvernatorului aşa cum i-aţi promis?

- încă nu i-am scris.

- V-aş ruga s-o faceţi chiar astăzi, rosti cu neînduplecare *Catiche*. Acum altceva: am aflat de eurând că în oraşul nostru se recrutează surori de caritate pentru a fi trimise la Sevastopol. Vă rog să-i scrieţi guvernatorului că doresc să plec şi eu acolo.

- în ce scop?

- în primul rând, nu mai vreau să fiu o povară pentru bietul meu tată, care a rămas fără slujbă.

în realitate, *Catiche* nu reprezentase niciodată o asemenea povară, întrucât îşi asigurase totdeauna existenţa, fie prin munca ei, fie prin darurile primite de la prietene.

- Şi-apoi e o treabă interesantă: să iei parte la un război, să vezi arme, să auzi împuşcături... Poate, chiar, voi fi ucisă... Vă rog să-i scrieţi chiar astăzi guvernatorului! conchise ea, coborând din trăsură în dreptul casei sale.

De astă dată, Vihrov fu încântat de atitudinea Prâhinei. Ajuns acasă, îi scrise îndată lui Abreev, atât

despre ea cât şi despre Kerghel. în legătură cu acesta din urmă, se exprimă cam aşa: „Dacă doriţi să dispuneţi de un cinovnic cinstit, vă pot asigura că răspund de dojnnul Kerghel ca

<le propria mei» persoană", iar pe *Catiche o* recomandă prin cuvintele următoare: „Fiinţa asta cu o înfăţişare nu tocmai plăcută e înzestrată. în schimb, cu înalte virtuţi morale".

IV

INTÂLNIREA CU FATEEVA

A doua zi, era o vreme închisă şi umedă. Vihrov nu se simţea în apele lui. îl neliniştea mai ales gândul la cele ce avea să-i spună Fateeva. Oare nu va încerca să-i amintească despre fostele lui sentimente, oare nu-i va copleşi cu reproşuri? se întreba el. în orice caz, întâlnirea promitea să aibă un caracter sentimental. De fapt, Vihrov nici nu prea credea că Fateeva ar fi, intr-adevăr, grav bolnavă, aşa cum îi spusese Prâhina: imaginaţia ei înflăcărată, îşi zicea el, o mai fi adăugat destule. Totuşi, către ora unsprezece, porunci să i se pregătească trăsura şi plecă spre oraş. *Catiche* îl şi aştepta în micul salon al casei lor şi era, ca totdeauna, gata de drum. Cu aceeaşi mină serioasă ca şi în ziua precedentă, se urcă în trăsură şi începu să-i zică vizitiului pe unde s-o ia: „La dreapta, la stingă!" îi spunea cu un glas poruncitor.

Vihrov îşi dădu seama că lasă în urmă străzile din centrul oraşului; ajungând aproape de marginea acestuia, cotiră pe o ulicioară murdară şi se opriră lingă o căscioară din cele mai modeste.

- în ce fundătură a ajuns să locuiască! exclamă el.

- Da, e cam strâmtorată, zise *Catiche*. îmi pare bine, cel puţin, adăugă ea, urcând scările, că prietena mea o să mă deprindă cu cele ce trebuie să ştie o soră de caritate.

- Cum aşa? zise Vihrov.

- îmi petrec aici zilele şi nopţile, răspunse *Catiche*.

Doar cu nunta Iuliei a trebuit să lipsesc un timp.

Intrară intr-un salon mic, dar curat, cotiră apoi spre o încăpere alăturată, cu duşumeaua acoperită de-un covor gros, şi-o văzură pe Kleopatra Petrovna stând într-un fotoliu: era îmbrăcată, cu o vădită cochetărie, într-o rochie nouă, cu gulerul şi manşetele curate, şi pieptănată impecabil; când însă Vihrov îi văzu chipul, abia se stăpâni să nu scoată un ţipăt de groază: era mai mult decât slabă, era devorată de boală, iar pe frunte i se păru eă-i şi apăruseră sudorile reci ale morţii.

- Vă mulţumesc că aţi venit, spuse ea, săltându-şe în fotoliu şi roşind uşor.

- Se putea să nu vină! exclamă *Catiche*. Văd că astăzi ai binevoit să te aşezi în fotoliu! i se adresă apoi Fateevei.

- Pentru dumnealui am făcut-o, răspunse aceasta, privindu-l zâmbitoare pe Vihrov.

- Dar nu trebuia s-o faceţi! Vă rog mult să vă culcaţi în pat, zise el.

- Nu sunt chiar atât de bolnavă; mai pot sta şi în fotoliu, ripostă Fateeva. Ei, haide, aşezaţi-vă, dar cât mai aproape de mine.

Vihrov ii dădu ascultare.

Catiche se comporta la prietena ei ca şi când ar fi fost acasă la ea: cercetă şi acum cu privirea dacă în odaie sunt toate la locul lor, verifică apoi medicamentele de pe mescioară şi. în cele din urmă, trecu în odaia vecină, spre a începe acolo o discuţie lungă cu subreta Fateevei. O făcuse, bineînţeles, cu scopul de a-i lăsa singuri pe cei doi: presupunea că aceste fiinţe, care se iubiseră cândva cu ardoare, vor dori neapărat să se sărute (*m-Ue* Prâhina socotea că sărutul constituie suprema fericire pe pământ), dar Vihrov şi *m-me* Fateeva nici nu se gândiră s-o facă.

- Demult sunteţi bolnavă? o întrebă el.

- De vreo două luni, poate chiar mai mult, răspunse Fateeva cu ciudă. Mă supără faptul că nu sunt lăsată să

plec la ţară, adăugă ea. Ce fel de aer respir eu aici? în primul rând e vorba că mă aflu la oraş şi-apoi mai e şi lacul din apropiere cu tot felul de miasme: simt pur şi simplu că mă înăbuş

- Totuşi aveţi nevoie de-o îngrijire medicală.

- N-am nevoie de niciun fel de medic! ripostă Fateeva. Ani niţică febră, din pricina aerului umed: mici frisoane şi fierbinţeală. Atât şi nimic mai mult. Dacă aş sta la ţară, m-aş vindeca în câteva zile.

- Aici v-aţi reface şi mai repede cu ajutorul medicului.

- Nu-i adevărat! exclamă Fateeva. Sufleteşte, sufăr aici mai mult, căci la ţară munca câmpului e acum în toi, cine s-o supravegheze? Doar sunt cu totul singură!

- Nu vă mai gândiţi la munca câmpului!

- Cum să nu mă gândesc, dragul meu? Asta e singura mea sursă de existenţă. Zilele astea trebuie să plătesc taxele la consiliul de tutelă.

- De asta să n-aveţi grijă. Trimiteţi la mine pe cineva care să-mi spună când şi cât anume trebuie să achitaţi, şi-am s-o fac chiar eu.

- *Mergi*. Să ştiţi însă, continuă Fateeva, necăjită, că am primit recent şi-o mică moştenire în Ucraina, de la un unchi de-al meu; ar trebui să mă duc acolo, ca s-o iau în primire, dar nici asta nu mă lasă s-o fac – nici doctorul şi nici nesuferita de *Catiche*.

- De ce e *Catiche* nesuferită? întrebă Prâbina, intrând în acel moment în odaie.

- Pentru că nu-mi dă drumul să plec în Ucraina.

- Ai să pleci când ai să te faci bine, zise *Catiche* pe un ton foarte calm.

- Cu voi n-am să mă fac bine niciodată: mereu îmi spuneţi că sunt bolnavă...

- Nu mai are decât două săptămâni de trăit şi vrea să plece în Ucraina, îi şopti *Catiche* lui Vihrov, dar şi fără această remarcă, el simţi că i se sfâşie inima.

- Dacă aţi şti, *m-r* Vihrov, cât de frumos e acolo, la

noua mea moşioară! exclamă Kleopatra Petrovna. în luna mai, natura e superbă în, Ucraina; conacul meu se află sus, pe-un deal, de unde cobori spre apa unui râu. Apa e limpede, am să mă tot scald acolo! Apoi, am să mănânc pepeni şi vişine; blestemata asta de sete n-o să mă mai chinuiască. Uite, aş bea şi-acum ceva rece!

Să-ţi dau un pahar de limonadă, zise Prâhina.

- Nu. Mi-e silă de limonadă!

- Povestiţi-i ceva. n-o lăsaţi să vorbească mult, n-are voie, îi şopti Prihina lui Vihrov.

- Ce-aş putea să-i povestesc? Zău că nu-mi dau seama, îi răspunse Vihrov tot în şoaptă.

- Orice, nepriceput ce sunteţi! replică Prihina. Pavel Mihailovici vrea să-ţi spună cum a dus-o în ultima vreme, rosti apoi cu glas tare, adresându-se Fateevei.

- Ce anume ar putea să-mi spună? zise aceasta.

- Ei, haide, vorbiţi! insistă Prihina.

Vihrov nu găsea niciun subiect de conversaţie.

- Ce anume aş putea să vă spun? zise şi el, pe un ton meditativ.

- De exemplu, dacă aţi făcut multe cuceriri pe unde aţi fost, zâmbi Fateeva.

Vihrov nu găsi ce să-i răspundă. Se grăbi doar să-i arunce o privire Prihanei. Aceasta clătină uşor din cap.

- Cuceriri? Am cam îmbătrânit pentru aşa ceva, prinse el glas.

- Ba nu sunteţi bătrân, obiectă Fateeva şi zâmbi din nou. în gubernia unde aţi fost exilat se pare că lucrează şi *m-r* Ţapkin? întrebă, încruntându-se.

- Da, răspunse Vihrov, plecându-şi privirile.

Pe *m-lle* Prihina. întrebarea Fateevei avu darul s-o nemulţumească.

- L-aţi văz.ut vreodată? continuă bolnava.

- L-am văzut.

- E schimbat sau nu?

- Prea puţin. Acum şi-a lăsat favoriţi.

- Am auzit, spuse Fateeva cu un zâmbet trist, că

nevastă-sa îl cam atinge cu vătraiul.

Kleopatra Petrovna vorbea astfel, fără jenă, poate pentru că, în adâncul inimii, îşi dădea prea bine seama că pentru ea totul se sfârşise, iar dacă se lăsa uneori pradă unor griji materiale, n-o făcea, fireşte, deeât sub impresia acelui instinct propriu oricărei fiinţe, care o îndeamnă să-şi continue şi să-şi apere existenţa

- Cu statura lui, nici nu-i de mirare, îi răspunse Vihrov.

- Cred că la fel îi este şi sufletul, zise cu glas tărăgănat Kleopatra Pertrovna. Mai ţineţi minte, *m-r* Vihrov, continuă ea, cum am jucat cărţi?... Hai să jucăm şi acum, sunt atât de plictisită!...

- N-o să-ţi facă rău? o întrebă Prâhina.

- Câtuşi de puţin. Plictiseala îmi face şi mai rău!... Vreţi să jucaţi? i se adresă ea lui Vihrov.

- Cum doriţi, îi răspunse el.

- Atunci să jucăm în trei, propuse Kleopatra Peţrovna. Doar să ieşiţi pentru o clipă, ca să-mi desfac niţel rochia; prea m-am dichisit pentru dumneavoastră; haide, plecaţi, vă chem îndată.

Vihrov şi Prâhina trecură în salonaş pe *Catiche* o trecură lacrimile.

- Ce ziceţi de ea? întrebă, arătând cu capul spre uşă Kleopatrei Petrovna. Nu mai pot îndura s-o văd în halul ăsta! Şi-apoi se lasă mereu pradă fanteziei: c-o să facă aşa, c-o să facă pe dincolo... Zău, *m-r* Vihrov, trebuie să veniţi mai des pe la ea, adăugă Prâhina.

- Am să vin neapărat, răspunse el cu durere în suflet.

- Mi-a spus doctorul, reluă *Catiche*, că ea ar mai putea trăi ci t va timp, dacă s-ar bucura de impresii plăcute; şi ce-ar fi mai plăcut pentru ea decât să vă vadă pe dumneavoastră!...

In cele din urmă, în salon veni Maria, fata în casă, pe care Vihrov o cunoştea mai demult. Ochii îi erau acum şterşi, inexpresivi, chipul i se zbârcise.

- Ce mai faci, Maşa? L-ai uitat pe Ivan al meu? nu se putu reţine Vihrov să nu-i spună în glumă.

- N-aş mai vrea nici să aud de el, domnule! răspunse Maria. Poftiţi, Kleopatra Petrovna vă aşteaptă.

- încercaţi să pierdeţi la joc: ea nu mai are bani şi s-ar enerva dacă n-ar câştiga nimic, îi şopti *Catiche*.

Când i'eveniră în odaie, o văzură pe Kleopatra Petrovna, înfăşurată cu un şal, stând la masa de joc. Se pomi să joace cu multă însufleţire, chibzuia îndelung, rezolva cu măiestrie fiecare situaţie; cât despre Vihrov, acesta, pe de o parte, în mod intenţionat, iar pe de alta, din nepricepere, ba mai fiind şi distrat, se tot afla, chiar de la începutul jocului, în pierdere. *Catiche* azvârlea şi ea cărţile la întâmplare, preocupând-o mai ales faptul ca bolnava să nu se agite prea mult.

- Văd că nu sunteţi un bun jucător! i se adresă, în cele din urmă, Kleopatra Petrovna lui Vihrov.

- Aveţi dreptate, n-am mai jucat demult, şi-apoi nu am noroc, nu-mi vine cartea.

- Aveţi în schimb noroc în dragoste, rosti Kleopatra Petrovna, zâmbind amar.

Vihrov nu-i răspunse, ba chiar îşi plecă privirile.

- Pe când eu, dimpotrivă, am noroc la jocul de cărţi, iar în dragoste – câtuşi de puţin, adăugă Fateeva cu aceeaşi amărăciune.

- N-ai dreptate, interveni Prâhina.

- Păi cine mă mai iubeşte? Poate doar dumnealui, oleacă! arătă spre musafirul ei Kleopatra Petrovna.

- Bineînţeles că te iubeşte, răspunse *Caticlie*. *O* mai iubiţi, nu-i aşa? i se adresă ea lui Pavel.

- O iubesc, răspunse acesta, cu o voce înăbuşită.

- Ba nu. nu mă mai iubeşte, zise Fateeva. Şi-acum v-aş ruga să nu mai jucăm: nu mă simt bine!... Lăsă din mână cărţile şi împinse mescioara în lături.

- Ai dreptate, ne-o fi de-ajuns cit am jucat! se, grăbi să se declare de acord Prâhina.

- Da, da, ajunge pentru astăzi! repetă Fateeva şi-i

întinse lui Vihrov mâna.

- Eu am să plec, iar dumneavoastră căutaţi să vă odihniţi, îi zise el, strângându-i-o uşor.

- Am să mă odihnesc. Dar v-aş ruga să reveniţi cit mai curând.

- Bineînţeles că am să revin, răspunse Pavel.

:- Şi oât mai curând, repetă Fateeva.

- O, Doamne, dar sărutaţi-vă măcar acum, când vă luaţi rămas bun! Mi-e necaz să mă şi uit la voi! exclamă *Catiche*, văzând că Vihrov nu face deeât să-i strângă mâna prietenei sale.

- Bine. Să ne sărutăm! spuse zâmbind Kleopatra Petrovna.

- Să ne sărutăm! zise şi Vihrov,

Se sărutară, stânjeniţi.

La plecare, *CaJtiche* îl conduse pe Vihrov până la scară.

- Să veniţi, intr-adevăr, cit mai curând: ea nu mai are mult de trăit, îi zise îndurerată şi rămase cu mâinile încrucişate la piept în capul scării, până ce Vihrov se urcă în trăsura care îl aştepta în faţa casei.

Ţi s-a întâmplat, oare, cititorule, să-ţi moară o fiinţă apropiată? Şi-atunci, în afara unui chinuitor sentiment de milă. nu-i aşa că orice vină cât de mică, orice greşeală pe care, poate, ai săvârşit-o cândva faţă de acea fiinţă, iau în imaginaţia ta proporţii de coşmar? Nu ţi se pare atunci că numai din pricina ta piere un om în floarea vârstei şi n-ai fi gata (cel puţin aşa gândeşti atunci) să mori mai bine tu, decât să piară omul acela? Nimic însă nu mai poate fi de folos: veninul morţii îneacă fiinţa ce ţi-a fost dragă, lăsându-te să te mustre conştiinţa o viaţă întreagă pentru faptul că ai fost aspru, necinstit şi nedrept faţă de cel care nu mai este. Cam aceste simţăminte încerca şi eroul meu. în drumul lui spre casă. Ajuns la conac, Gruşa, îl întâmpină, ca de obicei, zâmbitoare şi radiind de fericire.

- Unde aţi fost atâta timp, boierule? îl întrebă ea.

- La Fateevâ, răspunse Vihrov, fără s-o menajeze.

- Aşa? rosti Gruşa cu glas tărăgănat, apoi ieşi în grabă din cabinet.

Vihrov n-o mai văzu până seara târziu. Fără să vrea, îi simţi lipsa.

- Gruşa! o strigă la un moment dat.

Ea întârzie să apară.

- Gruşa! repetă el mai tare, de astă dată pe un ton sever.

- Vin numaidecât! răspunse ea, apoi intră, alene, în odaie.

Vihrov îşi dădu seama că-i îmbufnată.

- Ce-i cu tine? o întrebă el.

- Ce să fie? îi întoarse ea întrebarea.

;- Am impresia că eşti supărată pe mine.

- Nu sunt supărată, răspunse ea. Şi-apoi, ce v-ar păsa de supărarea mea?! adăugă, după un răstimp de tăcere:

- Ce ţi-o mai fi umblând prin minte? N-am fost la Kleopatra Petrovna decât din milă. Ea nu ma”i are mult de trăit.

~ Ei, aş!... Ba o să trăiască mult şi bine L. exclamă Gruşa.

- Ba o să moară! strigă Vihrov. Şi să nu-mi vorbeşti pe tonul ăsta! îmi jigneşti cel mai sfânt şi mai dureros sentiment! Să pleci de-aici!

Gruşa, speriată, ieşi din cabinet.

V

ÎNMORMÂNTAREA

Vihrov nu mai apucă să revină la Kleopatra Petrovna. Nu trecu nicio săptămână, când primi de la *Catiche o* scrisoare ce purta un sigiliu negru: potop

„Bunul meu Pavel Mihailovici (de astă dată scrisul Prâhinei nu mai vădea vioiciunea de altă dată), noaptea trecută, cu totul pe neaşteptate, prietena noastră s-a săvârşit din viaţă. încă nu ne culcasem, stăm de vorbă despre dumneavoastră. Mă rugase ca a doua zi de

dimineaţă să vă anunţ printr-un servitor că vă aşteaptă să jucăm o nouă partidă de cărţi; acum, când veţi veni la ea, vom juca o altă partidă, una tristă, sfâşietoare!... Cum stăteam de vorbă, ea s-a ridicat deodată în capul oaselor, m-a îmbrăţişat, a scos un ţipăt şi a rămas fără suflare în braţele mele... Imaginaţi-vă ce groază m-a cuprins: am ţipat ca o nebună, abia am izbutit să chem servitorii ca s-o culce pe pat. Acum totul s-a sfârşit! Odihneşte, Doamne, sufletul răposatei roabei tale! Scriu această scrisoare în zorii zilei; soarele cel d,e pe cer abia a răsărit, dar celălalt soare, soarele nostru drag, nu va mai răsări niciodată!..." în locul acela se vedea că pe hârtie se revărsaseră un de lacrimi.

A dumneavoastră, *Catiche*".

După ce isprăvi de citit scrisoarea, Vihrov o chemă pe Gr uşa şi i-o arătă,

Gruşa rămase mută, roşie în obraz, în toate aceste zile, Vihrov aproape că nu vorbise cu ea. De astă dată, ea nu mai putu răbda şi se repezi să-i sărute mina şi umărul.

- Sunt vinovată, boierule, sunt vinovată, îi spuse.

Vihrov o sărută pe frunte.

- Vezi, să nu te mai gândeşt'i niciodată la asemenea prostii! îi spuse.

- Niciodată, boierule! exclafhă Gruşa, apoi, după un răstimp de tăcere, adăugă: îmi daţi voie să mă duc la înmormântarea coniţei?

- De ce să te duci?

- Păi am vorbit-o de rău, am vorbit-o cu păcat, măcar să mă rog pentru sufletul dumisale, răspunse ea.

- Dacă ăsta-i motivul şi nu-i la mijloc o simplă curiozitate, atunci du-te! îi zise Vihrov.

Apoi, punându-şi un frac negru, plecă.

Ferestrele căscioarei în care locuise Kleopatra Petrovna erau scoase din tocuri, iar înăuntru ardeau.nişte luminări mari, aşa cum le făceau cei de prin partea locului. Intrând în salonaş, Vihrov o văzu pe

Kleopatra Petrovna întinsă pe-o masă; era îmbrăcată într-o rochie albă de muselină şi cu flori în jurul capului. Palidă şi uscată, cu ochii închişi, părea sculptată în fildeş., înfăţişarea ei îl îngrozi. Profitând de faptul că nu era nimeni în salon, se apropie, îi luă mina, care i se supuse cu greu.

- Kleopatra Petrovna, rosti el, dacă sunt vinovat cu ceva' faţă de dumneata, atunci crede-mă că remuşcările care mă torturează sunt pentru mine o pedeapsă însutită. Apoi se aplecă şi o sărută mai întâi pe cap, apoi pe obraz şi, în sfârşit, pe buze.

Zărind trăsura lui Vihrov, *Catiche* îşi dădu seama că el sosise între timp şi veni din camera de alături să-l vadă. Chipul îi era trist, atitudinea – gravă, solemnă.

- Kleopaşa şKa exprimat dorinţa să fie înmormântată în rochia asta, alături de bărbatul ei. „Dacă-n viaţă, zicea ea, n-am trăit în armonie, cel puţin la judecata de apoi să ne înfăţişăm împreună Domnului!" rosti *Catiche*, şi n-ar fi fost exclus să fi inventat chiar ea povestea respectivă, pentru ca măcar astfel s-o împace pe Kleopatra Petrovna cu soţul ei: fata asta inimoasă dorea să asigure fericirea prietenilor ei nu numai în viaţa de aici, dar şi în cea de dincolo de mormânt.

- Duceţi-vă acum la cei cu pompele funebre şi spuneţi-le că trebuie s-o ducem pe Kleopaşa la ţară, iar mie daţi-mi ceva bani: trebuie să iau aici unele măsuri.

- Vihrov îi dădu banii trebuincioşi, apoi, mişcându-se ca un automat, se urcă în «trăsură, se duse la magazinul de pompe funebre, discută cu cei de acolo, apoi i'eveni la conacul său de la Vozdvijenskoe. Imaginea Kleopatrei Petrovna îmbrăcată în alb şi întinsă pe masă, printre flori, nu-i pierea nicio clipă din minte. A doua zi, umblând tot astfel, parcă în neştire, plecă din nou la oraş, ca să asiste la scoaterea corpului neînsufleţit din casă; găsi preoţii adunaţi, iar în curte -un grup de corişti de la catedrală. *Catiche* dorea să-şi înmormânteze prietena cu mult fast, com an clase şi un sicriu deosebit

de somptuos.

- Scuturaţi-vă, scuturaţi-vă buzunarul! îi spuse ea lui Vihrov. Ea a meritat pe deplin s-o înmormântaţi cu onoruri.

între timp, sicriul fu ridicat. Preoţii începură să cânte, eântară şi coriştii şi întreg cortegiul pomi spre catedrala aflată în apropiere. *Catiche* mergea prin mijlocul străzii înnoroiate, aproape trăgându-l de mină pe Vihrov; apoi, când sicriul fu depus în biserică, îl lăsă să plece acasă; îi porunci să vină a doua zi, pe la orele nouă dimineaţa, cu pati'u cai de-ai lui, care, după slujbă, să ducă sicriul până în sat.

Vihrov se înapoie acasă, tot atât de împietrit ca şi până atunci. De astă dată, îi apărea mereu în minte imaginea sicriului acoperit cu flori.

Dimineaţa, pe la nouă, veni la biserică. în afară de *Catiche*, care purta acum un veşmânt cernit, cu *pleureuses* [15], îi văzu acolo pe Jivin şi pe Iulia.

- A murit sărmana, îi zise acesta cu un glas înăbuşit.

- – Da, a murit, repetă Vihrov.

Iul ia nu-i spuse nimic, doar îl privi cu atenţie. Jivin, dându-şi seama cit de deprimat îi este prietenul, încercă pe dată să-l consoleze, mai bine zis, să-l trezească la realitate.

. – Domnul Hanin. ultimul ei adorator, se zice că nici n-a dat pe la ea, cât a fost bolnavă. îi spuse.

Remarca lui Jivin îl irită pe Vihrov.

- Nu-i timpul potrivit să discutăm despre asemenea treburi, replică el.

Pe la jumătatea liturghiei. în biserică intră Kerghel. De astă dată. înfăţişarea nu-i mai era buimacă; dimpotrivă. ochii îi sclipeau de bucurie, deşi. fireşte, sosit la o înmormântare, se străduia să arboreze o mină tristă. Mai întâi. se închină cu multă pioşenie înaintea sicriului, apoi. zărindu-l pe Vihrov, pesemne că nu se mai

15 Panglici albe care ornau veşmintele de doliu ale femeilor.

putu stăpâni şi se apropie de acesta.

- Mă grăbesc să vă strâng mina şi să vă mulţumesc din nou. îi spuse, ltiându-i mina şi strângându-i-o cu căldură.

- Pentru ce să-mi mulţumiţi? îl întrebă Pavel.

- Excelenţa sa Serghei Grigorievici (numele lui Abreev) a dispus prin intermediul poliţiei de aici să-i trimit datele mele personale ca să fiu numit.şef de poliţie în gubernia despre care am discutat.

- Ia te uită. rosti Vihrov, mulţumit. înseamnă că scrisoarea mea a avut efect!

- Cum să nu. nici vorbă! rosti Kerghel, cu emoţie în glas. Să ştiţi că nu m-am aşteptat şi nici n-am sperat vreodată să ajung şef de poliţie. E o funcţie înaltă, onorabilă!... Bineînţeles c-o să-mi dau şi. sufletul pentru excelenţa sa Serghei Grigorici, dar nici în felul ăsta cred că n-am să vă pot mulţumi îndeajuns – nici domniei-sale şi nici dumneavoastră!... Să ştiţi că am şi pentru Katerina Dmitrievna o veste îmbucurătoare, adăugă el după un răstimp de tăcere, nefiind în stare, după cât se vedea, să-şi stăpânească nerăbdarea.

- Cum? I se cer şi ei datele? întrebă Vihrov.

- întocmai. Cred c-o să primească şi ea aprobarea solicitată, răspunse Kerghel, apoi, trecând uşurel în partea în care se afla *Catiche*, se apropie de ea şi-i comunică pesemne vestea cea plăcută; *Catiche* însă era un alt soi de om: când se apuca să facă ceva pentru alţii, uita cu totul de sine însăşi.

- O să-mi vorbiţi mai târziu, acum nu-mi arde de asta, îi zise ea şi îşi îndreptă din nou atenţia asupra desfăşurării prohodului.

într-unul din ungherele bisericii, Vihrov o zări şi pe Gruşa, care, îmbrăcată în negru, stătea în genunchi şi batea cu sârguinţă mătănii: se simţea, într-adevăr, foarte vinovată faţă de Kleopatra Petrovna.

Când, în cele din urmă, trista ceremonie luă sfârşit şi sicriul fu urcat pe carul mortuar, Jivin i se adresă lui

Vihrov: /

- Vei însoţi cortegiul până-n sat?

- Da, răspunse acesta, abătut.

- Rămâneţi cu bine, m-r Vihrov. îi spuse Iul La. apăsând pe cuvinte. Astăzi m-am convins pe deplin că aveţi un suflet minunat.

Intre timp, Kerghel, simţindu-se de pe acum, pesemne, în pielea unui şef de poliţie, începu să dirijeze cu mult elan trăsurile. Unuia dintre vizitii îi porunci să tragă mai aproape, altuia – să treacă mai de-o parte, celor cu carul mortuar – să pornească la drum.

Catiche îşi păstră tot timpul aerul trist, dar solemn. Urcându-se în trăsura lui Vihrov, îi salută din cap, cu importanţă, pe cei din jur, apoi, împreună cu Pavel, porni în urma sicriului.

Scurt timp după aceea, trecură pe lâng'â Pustâe-Polia şi intrară în pădurea de lângă Zenkovo; Vihrov îşi aminti fără voie de trecut, când venea pe acelaşi drum la Kleopatra Petrovna şi când ea, pătimaşă, plină de viaţă, îl aştepta cu atâta dragoste şi tandreţe. Iar acum? Ce s-a ales din ea? Ţi-e groază să te şi gândeşti! Mult ar fi dat eroul meu în acele clipe să uite dintr-o dată şi trecutul şi prezentul!...

- Pentru ultipia oară călătoresc pe drumeagul ăsta! exclamă deodată *Catiche* şi izbucni în lacrimi.

Vihrov nu-şi putu stăvili nici el lacrimile.

- Ei haide, nu mai plângeţi, cruţaţi-mă, îi spuse, strlm gând-o de mână.

- îmi pare foarte bine că vă daţi seama cit de mult a meritat femeia asta să fie iubită, bâigui ea printre lacrimi.

în ceea ce o priveşte, o iubise, intr-adevăr, pe Kleopatra Petrovna mai mult decât pe oricare altă prietenă. După neînţelegerile care interveniseră între ele şi despre care. îi scrisese cândva şi lui Vihrov, *Catiche* se dusese ea cea dintâi la Fateeva şi-i ceruse iertare.

La Gorohovo, mormântul era gata săpat. Sicriul fu

coborât, preoţii săvârşiră slujba de îngropăciune şi Vihrov, împreună cu *Catiche*, porniră înapoi, spre casă. Tăceau amândoi, fiecare gândind la ale sale, şi numai intr-un târziu *Catiche* întoarse capul spre Pavel şi-i zise:

- Kerghel e de părere că voi fi numită soră de caritate. Eh'ei, o să vedeţi cu toţii cât de dârză şi curajoasă poate fi o rusoaică! conchise ea şi scutură voiniceşte din cap.

Vihrov nu închise ochii aproape toată noaptea: umblă întruna, încolo şi încoace, prin cabinet.

- Eu, numai eu am omorât-o pe această femeie! De m-aş fi însurat cu ea, ar fi fost şi astăzi fericită şi sănătoasă, îşi zicea el.

Şi acesta aproape că era adevărul. După ce se despărţiseră, pe Kleopatra Petrovna n-a mai' interesat-o nici bunul ei renume şi nici sănătatea. Totul îi devenise indiferent.

VI

UNA DUPĂ ALTA

O grea deprimare continua să-l stăpânească pe Vihrov, încât ajunsese să-i pară bine că Mary n-a venit încă – aşa cum îi promisese – să-l viziteze la Vozdvijenskoe. I se îmbolnăvise băiatul şi nu putea, deocamdată, să plece de la Petersburg. Pavel îşi dădea seama că sosirea verişoarei sale nu va fi un lucru plăcut pentru Grunea şi, întrucât nu dorea să măi vadă victime în jurul lui, era gata să renunţe la orice bucurie, decât să mai chinuiască pe cei din jur. Totuşi, corespondenţa dintre el şi Mary nu contenise; într-una din scrisori, Mary îl înştiinţă, încânâată, că nuvela lui despre viaţa ţăranilor, cea pentru care fusese exilat, a fost publicată şi a produs senzaţie, incit până şi în saloanele cele mai mondene, unde aproape că nu se vorbeşte ruseşte, i se citesc acum istorisirile despre mujicii şi muierile de la ţară şi răsună exclamaţii: „*C'eut charmant*! *Comme c'est vrai*! *Comme c'est poétique*!..."

„Nici nu-ţi poţi imagina, îşi încheia Mary acea

scrisoare, cât de mult s-a schimbat aici opinia publică: atmosfera cazonă din trecut a ajuns să fie zeflemisită, iar despre ţăranii ruşi se vorbeşte acum aproape cu.veneraţie. Că iobăgia va fi desfiinţată, pare acum un lucru cert; se mai spune că vor avea loc transformări fundamentale şi în justiţie, şi în finanţe. Să dea Dumnezeu să fie aşa, poate că vom ajunge până acolo, înеât să putem vorbi *cinstit*, fără teamă, şi trăi *cinstit*, fără să ne fie ruşine." Vihrov aflase, de altfel, şi din presă că i se aduc laude pentru lucrarea publicată. Să fi cunoscut unasemenea succes cîncl era mai tânăr, faptul'l-ar fi bucurat nespus de mult; acum însă, după atâţia ani de zbucium sufletesc, devenise aproape insensibil; nu-şi manifestă satisfacţia decât prin aceea că se apucă îndată să-şi continue noul roman, abia început, şi îl scrise cu o viteză neobişnuită, iar pentru a-şi reîmprospăta forţele după zilele consacrate activităţii intelectuale, se obişnui să se ducă la vânătoare, lucru care avu asupra lui un efect reconfortant: după cite o asemenea plimbare, se întorcea acasă înviorat, calm şi aproape fericit. In locul lui Jivin, care continua" să şadă pe lângă nevastă-sa şi să-i facă declaraţii de dragoste, Vihrov îl lua cu el pe Ivan. Acest Sancho Panza al lui, de altă dată, se comporta în ultima vreme cum nu se poate mai bine: devenise sârguincios, se lăsase de băutură, ba chiar se îmbrăca îngrijit şi ajunsese să pară un om cu scaun la cap. Ştia totodată să tragă destul de bine la ţintă: învăţase meşteşugul ăsta din lipsa unei alte ocupaţii, atunci când fusese trimis la ţară.

Aproape în fiecare zi, aşadar, Vihrov, cu puşca pe umăr şi însoţit de Ivan, înarmat.şi acesta, pleca să vâneze ierunci în pădurea cea mohorâtă de lângă Vozdvijenskoe, Ioc mult mai potrivit pentru starea lui sufletească decât luncile clin preajma lacului. învăţase bine drumul până acolo: trecea mai întâi pe lingă ariile de treierat din preajma conacului, apoi, urmând un drumeag argilos, urca o colină, de unde se zărea la un

moment dat clopotniţa atât de frumoasă din satul Bogoiavlenie; de acolo, drumul cobora la vale spre o” podişcă, în dreptul căreia se înălţau doi mesteceni stufoşi; trecând puntea, trebuia să urce o altă colină; aici, de fiecare dată, se pomenea g’âfâind, dar, după numai câteva clipe, zărea înaintea lui porţile îngrăditurii care încingea pădurea. Ivan i-o lua înainte şi deschidea poarta, pe sub care se afla totdeauna o băltoacă. Sărind peste ea, intrau în pădure. Strecurându-se printre trunchiurile brazilor, spre vârfurile cărora Ivan căta cu multă luare aminte, ca să desluşească acolo vreo ieruncă sau un cocoş-de-munte, Vihrov gândea involuntar că, iată, undeva, departe, lucrarea lui se bucură de mare succes, undeva departe e război, moarte, au loc vărsări de sânge, sunt lezate atâtea orgolii, curg atâtea lacrimi ale mamelor, ale soţiilor, iar el, deşi cu tristeţe în mimă, se plimbă liniştit la umbra copacilor. Pe unul dintre butucii aflaţi la marginea pădurii, Pavel se aşeza de obicei să se odihnească, iar Ivan, luând o atitudine respectoasă, se oprea în preajma lui şi Vihrov îi spunea de fiecare dată, deşi nu cu prea multă blândeţe:

- Aşază-te, de ce stai în picioare!

Ivan se aşeza, însă părea în continuare să nutrească teamă faţă de stăpânul său. în cele din urmă, atitudinea lui slugarnică începu să-l plictisească pe Vihrov şi el se hotărî să-l încurajeze într-un fel, deşi îşi dădea seama că valetul său putea să-şi ia din nou nasul la purtare, ba poate chiar să se apuce şi de băutură; totuşi, într-una din zile, îi spuse:

- Ia ascultă Ivan, de ce nu te însori?

- Cu cine să mă-nsor! răspunse valetul, plecându-şi ochii.

Era, de fapt, dorinţa lui cea mai arzătoare.

- O fată bună n-are să mă ia pe mine, iar cu una proastă la ce bun să mă-nsor! adăugă valetul.

- Fetele de măritat sunt toate la fel de bune! obiectă Vihrov.

- Ba nu, se deosebesc mult Intre ele, zise Ivan, zâm~ bind. Intr-o vreme, de pildă, a vrut să se mărite cu mine chiar o fată de popă.

- Şi?

- Păi mi-a zis: „Dacă ai o sută de ruble, mă mărit cu tine”, dar eu de unde să’am a sumă atât de mare?

Vihrov desluşi în aceste vorbe un reproş adresat chiar lui,

- Cum arată fata? E drăguţă?

- N-aş spune că-i prea frumoasă, răspunse Ivan.

Fata preotului era, de fapt, urâtă şi proastă.

ş- Şi-atunci cum de ţi-a plăcut?

- Păi că-i una mai răsărită, nu-i o simplă ţărancă,

- Şi-ai fi bucuros să te-nsari cu ea?

- Da, răspunse Ivan, surâzând din nou.

- Ei bine, cere-o de nevastă! îţi dau eu o sută de ruble.

Ivan tăcu.

- Când o ceri de nevastă? insistă Vihrov, întrebându-se dacă nu cumva cele spuse de Ivan erau simple minciuni.

- Ştiu şi eu? Intr-una din zile, bâigui valetul; cât ai clipi din ochi, gândurile i-o luaseră într-o cu totul altă direcţie: „La ce bun să mă duc chiar acum? îşi zise. Mai bine aş păstra suta asta pentru mine”.

- « însoară-te, însoară-te! zise Vihrov zâmbind.

- Am înţeles! răspunse Ivan şi, încântându-l bunăvoinţa boierului, se hotărî să-l slujească cu şi mai multă sârguinţă; revenind apoi la conac, Vihrov se aşează ca de obicei în cabinet să-şi scrie romanul, iar Ivan se duse în camera slugilor şi se apucă să rânduiască, zelos, obiectele de vânătoare: frecă şi curăţă puştile, le încărcă, apoi începu să repare cartuşiera.

La un moment dat intră acolo şi Gruşa.

- Vânat avem pentru cina boierului? îl întrebă pe Ivan.

- Avem, cum să nu! răspunse acesta, sărind îndată

în picioare. Era acum foarte respectuos faţă de Gruşa şi se purta cu ea de parcă ar fi fost o adevărată cucoană.

4,34

- Dă-mi o puşcă, să văd dacă mă pricep să trag, îl zise ea, luând una dintre armele de vânătoare.

în ultima vreme fata se plictisea: boierul îi era mereu ocupat şi ea ar fi vrut să schimbe măcar o vorbă cu cineva.

- Aşa se trage? întrebă, lipindu-şi puşca de piept şi plecându-şi capul intr-o parte.

- Nu, nu e bine, trebuie să ţi-o lipeşti de obraz, îi zise Ivan. Apucă o altă puşcă, o duse la ochi şi, zăpăcit, de bucurie că Gruşa îi vorbise, plescăi din limbă, bătu din picior şi atinse uşor cocoşul armei.

Puşca se descarcă: Gruşa scoase un ţipăt.

- Ce-i? rosti Ivan pălind.

- M-ai împuşcat, zise Gruşa, lăsându-se pe scaunul de lângă ea.

Pe rochie i se prelinse sânge.

- Cine a tras? strigă, înfricoşat, Vihrov, năvălind în camera servitorilor.

Ivan rămase împietrit, Gruşa şedea aplecată, pe scaun.

- Ce ’s-a întâmplat aici? strigă din nou Vihrov.

- Eu am tras, boierule, zise Gruşa. M-am jucat şi am nimerit chiar în mine; trimiteţi, rogu-vă, după doctor...

- Doctorul, să vină doctorul! răcni Vihrov.

Băiatul de casă, apărut fără veste, fugi să aducă doctorul.

- Cum de-ai tras, cum ai putut să tragi în tine? ţipă Vihrov, repezindu-se la Gruşa şi sfâşiindu-i rochia.

- Am nimerit aici, parcă, în partea stingă, zise Gruşa.

-: Acolo nu te-ai fi putut împuşca? strigă Vihrov, pipăindu-i rana cu mina tremurândă. Nu cumva ăi făcut-o tu, ticălosule? se răsuci el spre Ivan, care stătea tot astfel, fără să mişte.

- Eu, eu sunt vinovatul! răspunse el, aproape nedându-şi seama ce vorbeşte.

- Aşa, care va să zică!.,. ţipă Vihrov, lăsând-o pe Gruşa şi repezindu-se spre mijlocul încăperii. Deodată îl fulgeră gândul că Ivan o împuşcase pe Gruşa cu bună ştiinţă: din gelozie şi răzbunare. Dacă-i aşa, apoi mă socotesc eu cu tine! strigă din nou şi puse mina pe-o altă armă. Treci în tocul uşii, am să te omor! N-au decât să mă trimeată în Siberia i Sânge pentru sânge, nelegiuit ce eşti!...

- Boierule, să nu faceţi asta, să nu faceţi! ţipă Gruşa.

- Nu, nimeni n-o să mă poată opri: urlă Vihrov şi, ridicând arma, îl ochi pe Ivan; acesta se lipi de tocul uşii şi închise ochii.

în zadar îl implora Gruşa pe Vihrov să-l ierte.

- Să-l ţintesc bine în frunte, să nu trag pe alături! şuieră el şi fu gata să apese pe trăgaci, când în odaie intră în goană Simonov; parcă însuşi Dumnezeu îl dumiri ce se întâmplă acolo şi ce-ar trebui să facă: se repezi îndată la Vihrov şi-l lovi cu putere peste mână; arma căzu pe duşumea, dar Pavel încercă să pună din nou mâna pe ea; Simonov însă îi veni din spate şi-l prinse de mâini.

- Fugi de aici, diavole, ascunde-te mai repede! îi strigă lui Ivan.

Acesta se răsuci în călcâie şi o rupse la fugă; se duse până departe, pe câmp, şi se piti acolo intr-un lan de secară.

Simonov continuă să se lupte cu Vihrov.

- Ba nu, îl prind eu! îl omor! răgea acum Pavel, ca o fiară.

- Ba n-o să plecaţi de aici! N-o să-l omorâţi! răcnea la el Simonov.

Bineînţeles că Vihrov s-ar fi smuls totuşi din braţele lipsite de vlagă ale bătrânului, dacă tocmai atunci n-ar fi intrat acolo, din întâmplare, Kerghel.

- Veniţi încoace! Ajutaţi-mă să-l leg pe boier, îi

strigă Simonov. Altminteri, ori se omoară, ori îl omoară pe Ivan...

Kerghel, care nu izbutea să priceapă ce se petrece acolo, se repezi, totuşi, să-l ajute pe Simonov. Amândoi îi răsuciră lui Vihrov mâinile la spate şi-l duseră în dormitor; făcuse spume la gură, ochii îi erau acum imobili, împietriţi. Cu multă grijă îl întinseră pe pat. Vihrov îşi pierdu cunoştinţa. între timp, slujnicele din curte intraseră în casă şi se agitau în jurul Gruşei. Suspinând întruna, şi zicând: „Dumnezeule, Maică precistă!", o duseră în camera ei. Kerghel veni şi el s-o vadă şi constată, îngrozit, că rana era primejdioasă; se grăbi s-o urce îndată în trăsura lui şi s-o ducă la spital, dar cei de acolo nu-i mai putură veni în ajutor: spre dimineaţă, lăsând o declaraţie cum că Ivan ar fi tras în ea din greşeală, Gruşa închise ochii.

Simonov, din teamă ca, nu cumva Vihrov, reyenindu-şi în fire, să-l întrebe de Ivan, îl rugă pe ispravnic să-l trimită pe acesta, până la deschiderea procesului, la închisoare. De altfel, era şi dorinţa lui Ivan însuşi.

Doctorul constată că Vihrov făcuse o congestie cerebrală şi avu temeri pentru viaţa lui, mai ales că bolnavul continuă să zacă în nesimţire. Jivin cu soţia, precum şi Kerghel, veniră aproape în fiecare zi să-l viziteze, deşi, uneori, nici nu ajungeau să-l vadă, iar cea care, în tot acest răstimp, dădu cel mai mult dovadă de ataşamentul (îi prietenesc faţă de Vihrov fu *Catiche*: auzind de uciderea prin imprudenţă a Gruşei şi de boala care îl lovise pe stăpânul acesteia, veni îndată la conac, îmbrăcată acum în veşmântul cafeniu al surorilor de caritate, cu bonetă, pelerină şi chiar cu o cruce pe piept. Luă îndată asupra ei conducerea întregii case şi nu permise nimănui să aibă grijă de Pavel, făcându-le ea singură pe toate. Mai trecând o săptămână, iar doctorul fiind acum îngrijorat de-a binelea pentru soarta bolnavului, *Catiche* îi întrebă pe servitori ce rude mai

apropiate are Pavel Mihaâloviei şi când i se spuse că nu are decât o singură verişoară, soţia generalului Eismond, iar Simonov, care de obicei îi ducea corespondenţa la poştă, îi dădu adresa Măriei Nikolaevna, Prâhina îi trimise acesteia o scrisoare, întocmind-o cu multă abilitate:

„Excelenţa voastră! i se adresă ea lui Mary. Vă serie o femeie care zi şi noapte stă la căpătâiul rudei dumneavoastră aflată pe patul de moarte. N-am să vă descriu motivul bolii dumnealui; vă spun doar că a fost speriat de un foc de armă pe care l-a tras un ticălos de lacheu, omoi'ând cu acest prilej pe una din fetele din casă.*'

Catiche era convinsă că între Gruşa şi Vihrov au existat relaţii mai apropiate, dar, având obiceiul să ascundă eu cea mai mare grijă asemenea stări de fapt, căută, bineînţeles, să nu facă nici în scrisoarea adresată Măriei Nikolaevna vreo aluzie în acest sens. Deşi nici despre Mary nu ştia nimic precis, totuşi uimitoarea ei intuiţie o duse la gindul că între *m-me* Eismond şi *m-r* Vihrov trebuie să existe cel puţin o afecţiune spirituală; şi-atunci de ce să tulbure ea asemenea relaţii cu tot soiul de nerozii? Din aceeaşi pricină căută să înlăture orice bănuială în legătură cu propria ei persoană.

„Să nu bănuiţi cumva că la patul de.suferinţă al rudei dumneavoastră m-ar fi adus vreun sentiment de dragoste, între noi nu există decât o sinceră prietenie; regret foarte mult că nu vă pot trimite o fotografie de-a mea ca să vedeţi cât sunt de urâtă şi ce nas îngrozitor pot să am; lucrul acesta v-ar convinge pe loc că niciun bărbat nu-mi poate purta decât numai sentimente prieteneşti!"

Devenind soră de caritate, *Catiche* începuse, fără a se ruşina şi fără a se cruţa câtuşi de puţin, să râdă de propria ei fizionomie. Ştia prea bine că excelează acum prin demnitatea sa morală. Scrisoarea amintită o iscăli astfel: „Ekaterina Prâhina, soră de caritate".

VII

MUSAFIRA DE LA PETERSBURG ŞI *CATICHE*

Era către orele şase seara. Pe strada principală a capitalei de judeţ trecu în goană o caretă nu foarte mare, dar frumoasă, trasă de patru cai de poştă. Alături de surugiu, pe capra lată a trăsurii, şedea un lacheu cu aspect impunător, îmbrăcat în uniformă militară. Când intrară în oraş, lacheul se întoarse spre surugiu şi-l întrebă: »

- Ce zici, să dau fuga la căpitanul de poştă şi să-l rog ca tot dumneata să ne duci până la Vozdvijenskoe?

- Roagă-l, răspunse surugiul. Pân-acolo-s numai vreo două verste: am s-o duc pe doamna general cum scrie la carte, numai să-mi deie de-o votcă!

- O să-ţi dea, n-avea teamă, îi răspunse lacheul şi, îndată ce se apropiară de staţie, sări de pe capră, se depărtă în fugă, apoi, revenind la caretă şi săltând din nou pe capră, îi strigă surugiului: Ţi-a dat voie, dă-i drumul!...

Omul scutură din hăţuri.

- Slavă Domnului că n-am stat aici prea mult! se auzi un glas din caretă.

Era Mary care venea, mai bine zis zbura în goana cailor, zi şi noapte, de la Petersburg spre Vozdvijenskoe. îl luase cu ea şi pe feciorul său, un băieţel de vreo zece ani, abia restabilit după o boală.

Când trăsura începu, în sfârşit, să urce dealul spre conac, Mary nu mai avu răbdare şi, aplecându-se pe fereastra caretei, întrebă

- Ăsta e Vozdvijenskoe?

- Ăsta e! răspunse surugiul şi dădu bice cailor.

- O, Doamne, oare în ce stare am să-l găsesc? rosti Mary cu glas şovăitor şi gândul la ce ar putea s-o aştepte la conac o făcu să pălească.

între timp, la Vozdvijenskoe, Vihrov îşi revenise în fire, totuşi, fiind încă lipsit de puteri, zăcea în pat cu capul sprijinit de perne; era slab şi palid ca un cadavru;

prin cap îi treceau de bună seamă tot felul de gânduri negre. Nu întreba însă nici ce s-a întâmplat cu el, nici dacă Gruşa mai e în viaţă. Pesemne că-şi dădea seama cum stau lucrurile şi nu voia să-şi zgândărească rănile sufleteşti; câteodată îi zâmbea cu duioşie lui *Catiche*, gare-l îngrijea fără să ştie de odihnă, îi strângea mâna, dar, în clipa când îi venea cu ceva în ajutor, o ruga îndată să nu se mai ostenească şi să plece: părea că-i vine greu să vadă pe cineva în preajmă. *Catiche* începuse chiar să se simtă întrucâtva ofensată din pricina unei asemenea atitudini şi, ca să-şi mai abată gândurile, ieşea în balcon şi îşi încânta ochii cu priveliştea din jurul conacului; stând, tot astfel, şi în ziua aceea, la umbră, şi zărind o caretă care intra în curte, miji ochii, mişcă din nas, apoi îşi îndreptă pelerina de pe umeri şi crucea şi porni în grabă să întâmpine persoana sosită.

- Ei, uite că ştiu cine a venit! îşi zise, nu fără viclenie, intrând în vestibul.

Mary urca scara la intrare, ţinându-şi fiul de mină; era vizibil îngrijorată. *Caticlie*, care o aştepta pe treapta de sus. îi făcu o reverenţă.

- Se pare că am plăcerea s-o văd pe excelenţa sa doamna Eismond? rosti pe nas, ca de obicei.

- Da, răspunse Mary. Spuneţi-mi, vă rog, adăugă ea cu un glas tremurător, spuneţi-mi: ce-i cu bolnavul nostru?

- Primejdia a trecut. E încă slăbit, dar în afară de pericol, răspunse *Caticlie* cu importanţă. Vă rog să poftiţi in camera de oaspeţi, încheie, arătându-i drumul într-acoio.

Mary o urmă, dur fără prea mare plăcere.

- N-aş putea să-l văd chiar acum? întrebă cu acela.? glas neliniştit. /

- O, nu, nu! exclamă *Caticlie*, fonfăind de-a binelea. O asemenea imprudenţă ar putea să-l coste.

Nu se aşteptase ca Mary să vină la Vozdvijenskoe, de aceea nici măcar nu-i spusese lui Vihrov că a trimis o

scrisoare la Petersburg.

- Vă rog să rămâneţi aici, continuă ea pe un ton degajat, ba chiar cam prea familiar. Odihniţi-vă, beţi un ceai, iar eu. am să mă duc să-l anunţ că aţi venit – mai pe ocolite, desigur, ca să nu-i facem rău. Este feciorul dumneavoastră. nu-i aşa? adăugă ea, arătând spre băiat.

Da, e fiul meu, răspunse Mary.

- Un băiat tare drăguţ, aprecie *rri-lle Caticlie*. Şi-acum, îngăduiţi-mi să dau unele dispoziţii. Spuneţi-mi. cum doriţi să dormiţi: singură sau cu micuţul dumneavoastră?

în ce scop pusese *Caticlie* o astfel de întrebare, nu se ştie, însă Mary se simţi fâstâcită.

- Mi-e totuna, zise ea. băiatul ar putea să doarmă şi cu mine. dar dacă va dormi în cameră separată, v-aş ruga ca aceasta să nu fie prea departe de a mea.

- Atunci vom proceda în felul următor, spuse *Catiche*. Am să poruncesc să vi se facă patul în camera răposatei Aleksandra Grigorievna – în felul ăsta o soţie de general va ocupa locul altei soţii de general – iar pe micuţul dumneavoastră îl vom culca acolo unde dormea altcândva Serghei Grigorievici, cel care a ajuns astăzi guvernator. Cred că aţi şi auzit despre numirea lui?

- Da, am auzit.

- Să ştiţi că acest însemn de onoare îl' port graţie dumnealui, zise *Catiche*, arătându-şi crucea din piept. îndată o să vi se aducă ceaiul! încheie ea şi plecă.

Rămasă singură. Mary îşi desfăcu panglicile de la boneta de călătorie şi gulerul rochiei, iar în ochi i se iviră lacrimi; păru că abia izbuteşte tfă-şi stăvilească plânsui; copilul, aflat lângă ea. pe un scaun, o privi cu nedumerire.

Intre timp, *Catiche*, păşind în vârfuri, aidoma unei pisici viclene, pătrunse în odaia lui Vihrov. Auzindu-i paşii, acesta îşi înălţă privirea.

- Am impresia că astăzi aţi mai prins puteri, zise ea pe un ton obişnuit şi doar îşi frământă uşor mâinile.

- Cam aşa e, răspunse posomorit, Vihrov.

- E timpul, e timpul! Nu se face, tinere domn. să staţi mereu tolănit! zise din nou *Catiche*, clătinând din cap. Ar mai veni şi alte doamne să vă viziteze, dar nu pot s-o facă: nu se cade să vă vadă aşa. cu halatul pe dumneavoastră.

- Nu cumva doreşte *m-me* Jivina să mă viziteze? întrebă Vihrov.

- Nu vă mai gândiţi la *m-me* Jivina, deşi a fost cândva îndrăgostită de dumneavoastră, acum nu măi are ochi decât pentru bărbatul dumisale; mai sunt însă şi alte doamne care vă pot nutri asemenea sentimente, chiar dacă este vorba de o dragoste ca între nişte rubedenii.

- Cine ar putea fi? Nu cumva dumneavoastră?

- Oh!... în ceea ce mă priveşte, am să vă iubesc numai atunci când mi-o veţi porunci. Sunt altele mai atrăgătoare decât mine.

- Nu mai ştiu ce vreţi să spuneţi! rosti Vâhî-ov cu oarecare ciudă.

- Bine, dacă-i Vorba pe-aşa. atunci vă rog să vă îmbrăcaţi... V-a venit în vizită o doamnă de la Petersburg.

- Nu cumva e vorba de Mary? făcu Vihrov, ridicându-şi capul de pe pernă.

- Chiar dumneaei: Maria Nâkolaevna! zise *Catiche*.

- Dumnezeule! Unde e? Poftiţi-o încoace! exclamă Vihrov cu o încântare copilărească.

44i

- Chiar în momentul ăsta nu poate să vină, i'ipostâ *Catiche*. în primul rând, trebuie să se schimbe şi să se odihnească; şi-apoi e cazul să arătaţi şi dumneavoastră mai îngrijit: ia uitaţi-vă ce haos e aici, în odaie. Şi *Catiche* se apucă să facă ordine pe masă şi să strângă hainele împrăştiate; în sfârşit, luă un pieptene şi i-l dădu lui Vihrov, să-şi potrivească şuviţele răvăşite ale părului.

- A venit Mary, a venit Mary!... repeta el înviorat şi bucuros; păru apoi să-şi amintească ceva, se încruntă din nou şi întrebă: Grunea pesemne că nu mai e în viaţă?

- Nu. A murit, răspunse *Catiche*.

Vihrov nu zise nimic, doar îşi înălţă ochii, ca şi când ar fi rostit o rugăciune.

- Gata. Cred că acum totul e-n ordine, rosti *Catiche*, plimbându-şi privirea prin odaie, apoi plecă dincolo, la Mary.

- *M-r* Vihrov vă roagă să poftiţi, îi spuse.

Mary se ridică de pe scaun; părea din ce în ce mai stingheritâ.

- *Maman*, pot să-l văd şi eu pe nenea? o întrebă băiatul.

- Nu, acum nu se poate, îi răspunse Mary, aproape cu asprime în glas.

- Ai să te duci la nenea mai târziu, puişorule, căută să-l împace *Catiche*.

Mary intră grăbită în odaia lui Vihrov.

- Dumnezeule, cât de mult ai slăbit! rosti ea, speriată.

- Da, am cam slăbit, îi răspunse Vihrov, sărutându-i mâna.

- Oase să fie, carne o să pună pe dumnealui! se grăbi să spună *Catiche*, venind în urma ei *y* apoi îi oferi un fotoliu, şi Mary se aşează.

- Spune-mi, ce-ai păţit? Ai răcit? Te-a speriat atâţ de tare blestemata aceea de împuşcătură? începu să-I întrebe Mary.

- Au fost la mijloc mai multe motive; nici până atunci nu mă simţeam bine... zise Vihrov. Dar ia spune-mi: ce face soţul dumitale, întrebă apoi, încerrând să schimbe firul discuţiei.

- E plecat la Sevastopol.

- La Sevastopoi î exclamă cu bucurie în glas *Catiche*. In curând am să plec şi eu acolo zise ea, înălţându-şi cu mândrie nasul,

- Da, acolo e, repetă Mary. Şi-mi scrie că se află tot timpul în bătaia tunurilor inamice: zile întregi se abat peste ei gloanţele şi obuzele: e un lucru îngrozitor Ştii»

mi-am adus aici şi feciorul, adăugă apoi.

- Pe Jenecika? Vreau să-l văd şi eu.1

- V'i-l aduc îndată, spuse *Catiche*. Ieşi din odaie, dar nu reveni îndată cu băiatul, şi o făcu într-adins.

După cum ştim că-i era în fire, îşi pusese în gând şi de asta dată să oblăduiască ceea ce presupunea că trebuie să se întâmple între Vihrov şi Mary.

Aceştia, rămaşi singuri, se simţiră stingheriţi; cu toate că îşi mărturisiseră în scris sentimentele reciproce, le venea greu s-o facă acum prin viu grai. Vihrov, slăbit şi bolnav cum era, doar o privea pe Mary cu tandreţe şi dragoste, iar ea şedea cu ochii plecaţi şi se vedea limpede că de-ar fi stat până la capătul vieţii acolo şi tot n-ar fi început vreodată o asemenea discuţie. Cât despre *Catiche*, aceasta, socotind că întârziase destul, îl aduse, în sfârşit, pe Jenea.

- Vino aici, dragul meu, îi spuse Vihrov şi îi sărută, amintindu-şi fără voie de răposatul Esper Ivanâci şi de el însuşi din vremea când mai era încă copil. Băiatul se aşează sfios în preajma patului, pe scaunul pe care tot *Catiche* i-l aduse.

Conversaţia nu se prea lega.

- Venind cu trăsura, deschise, în sfârşit, vorba Mary, tot întrebam lumea despre cei de pe aici, iar la o staţie de poştă mi s-a spus că ar fi murit de curând Kleopatra Petrovna,

- Da: A murit, răspunse Vihrov şi se încruntă.

- Şi-a încheiat viaţa ei chinuită 1 interveni *Catiche*.

- Se pare că i-aţi fost prietenă? o întrebă Mary cu blândeţe.

- Da, i-am fost prietenă! se grăbi să-i răspundă *Catiche*; cu o voce gravă.

Socotea că Mary avusese o oarecare vină faţă de Kleopatra Petrovna.

Discuţia lâncezi din nou.

«43

- Sper, începu de astă dată Vihrov, urmărit pare-se

de un gând, sper că n-ai venit aici pentru un timp prea scui't?

Pentru o lună sau două, dacă n-am să te plictisesc, răspunse, roşind, Mary.

- Să mă plictiseşti! Dumnezeule! exclamă Vihrov şi glasul îi sună intr-un fel.deosebit. Ia să vedem cum o să ne petrecem timpul? reluă îndată. în ceea ce ne priveşte, bineînţeles că o să jucăm cărţi, aşa cum aveam de gând să facem la Petersburg.

- Bineînţeles, spuse Mary; mai părea şi acum uşor stânjenită.

- Dar pe voinicul ăsta cum o să-l distrăm? spuse Vihrov arătând spre băiatul ei.

- Am să-l las în voia lui; exerciţiile fizice chiar îi sunt necesare: o să alerge, o să călărească, o să se scalde la râu, răspunse Mary.

- In cazul ăsta va trebui să luăm nişte măsuri speciale. Am să te încredinţez, prietene, unui bătrân care o să-ţi înlesnească toate aceste distracţii. Spuneţi-i, roguvă, lui Simonov să vină aici, adăugă Vihrov, adresându-se lui *Catiche*.

Prâhina ieşi din odaie, apoi reveni împreună cu Simonov.

- Dumnealui, dragul meu, îi spuse Pavel, este feciorul unui distins general, care luptă acum la Sevastopol. Ai auzit de Sevastopol?

' ~ Am auzit, 'ânălţimea, voastră, zice lumea că-i un război crâncen acolo,

- Ei bine, te-aş ruga să te ocupi de băieţel: găseşte-i un cal mai blând pentru călărie, arată-i unde-i apa bună de scăldat, învaţă-l să joace *gorodki*, *svaika* şi lasă-l să zburde cu copiii din sat.

- *Mergi*, unchiule! exclamă copilul, înveselit de cele auzite.

- Am înţeles, înălţimea voastră, am să fac întocmai cum mi-aţi poruncit, zise Simonov, mulţumit la rândul lui. Când veţi avea nevoie de ceva, adăugă el, adresându-se

cu deosebită căldură băiatului, n-aveţi decât să-l strigaţi pe bătrânul Simonov.

- Şi-acum poţi să-ţi vezi de-ale dumitale, îi spuse *Catiche*.

Simonov plecă.

- Am impresia că aţi cam obosit, i se adresă ea şi lui Vihrov. Iar dumneavoastră ar trebui să cinaţi şi să beţi un ceai fierbinte.

- Intr-adevăr, verişoară dragă, ar trebui să iei masa! zise Vihrov.

- Bine, răspunse Mary şi. împreună cu băiatul, ieşi din odaie.

In salon, masa era aranjată cu mare fast. Pe oaspeţi îi aştepta ceaiul şi o cină uşoară. Tot *Catiche* fu cea care se ocupase de aceasta, poruncind chelăresei să scoată argintăria, cel mai bun serviciu de ceai şi să adune întreaga servitorime din casă spre a o servi pe doamna general.

Scurt timp după aceea, atât oaspeţii, cât şi gazdele, dormeau duşi. A doua zi, *Catiche* se trezi foarte devreme, se tot foi, neliniştită, prin odaia ei, iar mai târziu, când Mary ieşi din camera de oaspeţi, veni şi ea acolo. Ochii îi ’ erau înlăcrimaţi.

- Maria Nikolaevna, zise ea tulburată, pe bolnavul meu vi-l încredinţez acum dumneavoastră. Mie daţi-mi voie să plec la Sevastopol.

- De ce atâta grabă? ripostă Mary.

- Mi-e cu neputinţă să mai rămân, răspunse *Catiche* | cu un glas tânguitor. Am primit până acum două chemări, dar am tăcut din gură, adăugă ea înălţându-şi sprâncenele.

Primise, într-adevăr, două ordine de chemare, totuşi hotărâse să mai rămână în preajma bolnavului ei drag şi-abia după aceea să plece.

- Dacă-i aşa, atunci n-avem ce face, răspunse Mary. V-aş ruga doar să-l găsiţi la Sevastopol pe soţul meu şi să-i transmiteţi urările mele de bine.

- Va fi pentru mine o îndatorire dintre cele mai plăcute, zise *Catiche* şi, făcând o reverenţă, îşi luă rămas bun de la Mary. Apoi, cu un aer solemn, intră la Vihrov.

- Pavel Mihailovici, i se adresă ea, având din nou ochii plini de lacrimi, acum are cine să vă poarte de grijă, de aceea îngăduiţi-mi să plec la Sevastopol.

. – îmi pare foarte rău, răspunse el. Şi-apoi, ar mai fi ceva!... adăugă, ridicându-se grăbit din pat. îşi puse halatul şi papucii, se duse la birou şi scoase dintr-un sertar trei sute de ruble.

- Daţi-mi voie, cel puţin, să vă ofer nişte bani de drum.

- Pentru nimic în lume! exclamă *Catiche*.

- Mă jigniţi: am să mă supăr şi am să mă îmbolnăvesc din nou...

- Dar şi dumneavoastră mă jigniţi... şi dumneavoastră mă jigniţi! ripostă *Catiche*.

- Zău că am să mă supăr, repetă Vihrov, de astă dată cu severitate în glas, şi-i întinse banii.

- Mă supun, deşi nu-mi face plăcere! spuse ea, în cele din urmă, şi-i luă banii. Apoi îl sărută pe buze, îi făcu semnul crucii şi, ducându-se din nou la Mary, o rugă încă o dată să aibă grijă de Vihrov. îşi luă după aceea rămas bun de la toate fetele din casă, cu care prilej le împărţi cel puţin douăzeci de ruble: când făcea rost de bani, *Catiche* dădea dovadă de-o generozitate adeseori exagerată. în sfârşit, strângându-şi lucrurile, plecă.pe jos spre oraş, fără a cere măcar să i se dea o trăsură. Vorbind mai amănunţit în ultimele câteva capitole despre această fată simpatică, am făcut-o cu bună ştiinţă, spre a-i dezvălui cititorului cât de cât calităţile sale tăinuite de un fizic atât de puţin atrăgător.

VIII

yâNÂTOAREA CU OSTIA

Venirea lui Mary avu o influenţă pe drept binefăcătoare asupra lui Vihrov: într-o singură săptămână îşi reveni aproape cu totul, începu să

mănânce mai cu poftă, să doarmă mai bine, doar tâmplele îi încăruţiseră acum pe de-a întregul. Petrecea zile în şir împreună cu musafira lui. La început, Mary îi citi cu glas tare tot felul de cărţi, apoi se apucă să-i recitească romanul, dar cea mai mare plăcere pentru el erau clipele când ea îi cânta la pian. Mary nu-şî părăsise nicicând această preocupare, iar în ultima vreme cânta parcă şi mai bine decât o făcuse înainte de a se mărita, întins pe canapeaua din salon, Vihrov,sta seri întregi s-o asculte, fără a-şi lua ochii de la verişoara sa. Mary împlinise treizeci şi cinci de ani, avea un trup uscăţiv şi zvelt, iar locul drăgălăşeniei de altădată i-l luase acum o înfăţişare plăcută, de femeie inteligentă. Semăna mult a englezoaică, iar chipul îi reflecta o uşoară tristeţe (expresie proprie, de altfel, şi lui Esper Ivanâci). Dintre prieteni, doar Jivinii veniseră, între timp, în vizită la Vozdvijenskoe, dar şi aceştia o singură dată. Aflând de sosirea doamnei Eismond, Iulia vru cu tot dinadinsul s-o vadă, astfel că, într-o dimineaţă, îi propuse soţului său să plece la Vozdvijenskoe, spre a vedea, chipurile, ce mai face bolnavul, la care nu mai fuseseră de multă vreme.

Sosirea lor îl făcu pe Vihrov să nu se prea simtă în apele lui. Făcându-le cunoştinţă celor două doamne şi profitând apoi de faptul că Mary stătea de vorbă cu Jivin, se grăbi s-o cheme pe Iulia de-o parte.

- Sper că nu i-aţi spus soţului dumneavoastră cele ce v-am povestit cândva despre Mary, îi zise el.

Iulia îl privi mirată:

- De ce credeţi că aş fi atât de sinceră cu soţul meu? Doar păstraţi şi dumneavoastră o taină a mea: o taină» mult mai importantă decât cealaltă.

- Vă rog să nu-i spuneţi nimic nici de-aci încolo... Mai ales că tot ce v-am povestit atunci... n-a fost decât o inepţie.

Iulia se aprinse la faţă.

- Şi-atunci de ce mi-aţi comunicat-o? Numai ca să scăpaţi de mine? rosti ea pe un ton ironic şi ofensat.

- Nu, câtuşi de puţin! Atunci aşa era, iar acum nu mai este, bâigui Vihrov, zăpăcindu-se de-a binelea.

Iulia dădu din umeri.

.- Nu vă înţeleg! spuse ea.

rr Mai târziu, am să vă explic totul, zise Vihrovî

1- Bine! răspunse Iulia, pe acelaşi ton ironic, apoi se duse să se aşeze lingă *m-me* Eismond, spre a o studia cu mai multă atenţie; fizicul acestei femei nu-i plăcu deloc; îşi puse în gând să-i pună la încercare inteligenţa şi în acest scop deschise vorba despre literatură (pentru Iulia, unicul criteriu al culturii şi inteligenţei unei femei era capacitatea şi modul acesteia de a discuta despre revistele literare ruseşti.)

- Literatura cunoaşte astăzi un adevărat reviriment: nici nu-ţi vine a crede! zise ea fără niciun preambul.

Abordarea unui asemenea subiect păru s-o mire pe Mary: nu comentă în niciun fel replica celeilalte.

- E un adevărat protest împotriva a tot şi a toate, un protest crescând!... continuă Iulia.

Nici de astă dată Mary nu-i răspunse nimic.

- Interesul pe care îl acordă literatura problemelor politice i-a ridicat considerabil nivelul intelectual, continuă să turuie Iulia.

După ce se măritase, începuseră s-o preocupe din ce în ce mai mult tot felul de probleme abstracte, chiar ştiinţifice; folosea tot mai adeseori un limbaj ales, aducându-l prin aceasta pe blândul ei soţ într-o stare de adevărat extaz.

- Nu găsesc să se fi ridicat prea mult acest nivel, zise Mary în cele din urmă.

- Nu găsiţi? întrebă Iulia aprinzându-se!a chip.

- Am impresia că e la fel cum a fost şi mai înainte.

- Credeţi că altundeva e mai altfel? Am impresia că e la fel şi în celelalte literaturi europene.

Mary zâmbi uşor.

- Totuşi, cred că acolo, datorită lui, literatura a căpătat un plus de experienţă şi măiestrie, ripostă ea.

- S-ar putea, zise Iulia, roşind tot mai mult. Eu nu urmăresc literatura străină, dar în ceea ce priveşte litera-

* tura noastră actuală, îmi place faptul că ea abordează şi analizează acele probleme la ordinea zilei oare, înainte vreme, apăsau şi sufocau viaţa noastră rusească.

_- Că abordează, e adevărat, dar că analizează asta nu. se prea vede; aşa ceva se face mai curând în cercurile guvernamentale opină Mary.

- Ha-ha-ha! izbucni în râs Iulia. Straşnică analiză ar putea să facă nişte cinovnici! Nu, *m-me* Eismond, daţi-mi voie să vă spun deschis: însuşi tatăl meu a fost cinovnic, cei doi fraţi ai mei sunt şi ei cinovnici, aşa că ştiu prea bine ce le poate pielea. Vă asigur că m-am măritat cu bărbatul meu tocmai pentru că, deşi lucrează şi el într-un serviciu, nu-i deloc un cinovnic, ci un om adevărat 1

- Cred că aşa cum sunt cinovnicii într-o ţară, la fel sunt şi literaţii, păru de astă dată s-o tachineze Mary.

- Pavel Mihailovici! exclamă aceasta, adresându-i-se lui Vihrov. Vă rog să-i mulţumiţi verişoarei dumneavoastră pentru o comparaţie izbutită: dumneaei susţine că între dumneavoastră, un literat, şi un şmecher de cinovnic nu există nicio diferenţă!

- Eu nu vorbesc despre talente şi scriitori adevăraţi; talentele, oricare ar fi ele, pot să fie remarcabile; cei ce mişună însă în preajma literaturii sunt, cred eu, la fel cu tagma cinovnicilor.

Iulia nu izbuti să înţeleagă cele spuse de Mary: în simplitatea ei de provincială, ea îi respecta pe toţi scriitorii, editorii şi redactorii, în egală măsură.

- Odinioară, când dumnealui, de pildă, făcea primii paşi pe tărâmul literaturii, reluă Mary, arătând cu ochii spre Vihrov, preocupările literare nu numai că nu-ţi aduceau vreun avantaj, ci, dimpotrivă, constituiau deseori o treabă primejdioasă; atunci au existat într-adevăr oameni cu vocaţie şi care aveau efectiv ce să

spună altora; acum literatura a devenit aproape o speculaţie, şi de ea se apucă, fireşte, mulţi indivizi cu însuşiri reprobabile.

- Dar, *m-me* Eismond, exclamă Iulia, literatura noastră e totuşi atât de tânără, încât n-a putut înfăţişa asemenea fenomene murdare, cum există, poate, în Occident.

- Tocmai asta e, că la noi a început să fie chiar mai rău decât în Occident! răspunse Mary, pe care o revolta mai ales tonul vulgar, lipsit de inspiraţie, al gazetelor petersburgheze din acea vreme.

Vihrov le asculta pe cele două femei cu un zâmbet uşor, pe când Jivin, dimpotrivă, era numai urechi; îi plăceau şi cele spuse de către soţia lui, dar şi ceea ce îi răspundea *m-me* Eismond. Cât despre doamnele în cauză, ele, până la

29 – La cumpăna veacului, voi. II

urmă. nu se plăcură deloc. Din această cauză, Iulia avu chiar un mic conflict cu Jivin.

- Ce fel de cucoană o mai fi şi asta! exclamă ea, înălţând din umeri, după ce se aşezară amândoi în trăsură, ca-să plece acasă. ’

- Ce fel de cucoană? După cum se vede, o cucoană inteligentă 1 îi răspunse Jivin.

- Prin ce se vede treaba asta?... Prin ce?... îl întrebă tăios Iulia. Ca să fii considerată o femeie *inteligentă*, trebuie să şi spui nişte lucruri inteligente.

- Tocmai că a vorbit într-un mod inteligent, ripostă din nou, cu blândeţe, soţul ei.

- Dimpotrivă, a vorbit într-un mod detestabil: pentru ea, între un comisar de poliţie şi un scriitor nu-i nicio deosebire; pesemne că această doamnă e o conservatoare până peste poate; de altfel, la ce te poţi aştepta din partea soţiei unui general! Mă întreb însă ce-o fi găsit la ea Vihrov! exclamă în cele din urmă Iulia, uitând, din pricina tulburării, să păstreze taina ce-i fusese încredinţată.

La rândul ei, nici M*ry nu se exprima prea favorabil la adresa Jivinei, cu deosebirea că n-o făcu decât în clipa când fu incitată de Vihrov. Acesta o întrebă:

- Ei, cum ţi-a plăcut soţia prietenului meu?

Fireşte că Pavel nu i-ar fi mărturisit pentru nimic în lume că-i vorba de aceeaşi fată, îndrăgostită de el, despre care îi scrisese odinioară, şi aceasta pentru că Iulia i se păruse acum de-a dreptul dezgustătoare.

- Cred că-i o provincială ca toate altele: are un ton aspru şi nişte maniere grosolane! îi răspunse Mary.

- Debitează prostii, ba chiar cu multă emfază! o susţinu Vihrov.

- Asta încă n-ar fi nimic; noi, femeile, de obicei, nu prea excelăm prin ideile noastre; dar să fi fost măcar mai la locul ei.

Cită vreme la Vozdvijenskoe viaţa se desfăşura cam în felul acesta, cel mai mult, cum era şi de aşteptat, se bucura de ea Jenecika. Zile întregi cutreiera, împreună cu Simonov, luncile şi câmpiile. La Petersburg, pentru a-şi întări muşchii, învăţase să facă gimnastică, iar acum se gândi să repete aceleaşi exerciţii şi aici, la ţară: îi desena lui Simonov un stâlp pe care să se poată sui şi o scară pe care să se caţere; Simonov îi ticlui degrabă toate astea, ba mai mult, începu şi el să se caţere cu băiatul, dar picioarele lui bătrâneşti nu-l ajutau şi cădea întruna. Cel mai mult îl distra pe Jenecika încercarea lui Simonov de a se sui pe stâlpul acela neted: nici nu ajungea până la jumătatea lui, că nu se mai putea ţine şi venea la vale, iar Janecika, de fiecare dată, se prăpădea de râs. Un lucru însă nu-i era pe plac: tăul la care se ducea să se scalde era prea puţin adânc.

- Simonuşka, hai să ne scăldăm în lac! îi spuse odată bătrânului.

- Cum o să te scalzi acolo? Lacul e murdar şi milos, obiectă Simonov. Mai bine să facem altceva... continuă moşul, vechi amator de pescuit: Roagă-i pe măicuţa şi pe unchiul dumitale să-ţi dea voie să pornim către seară cu

barca pe lac. Să prindem peşte cu ostia.

- Ah, e minunat! Chiar acum mă duc să le cer voie! exclamă Jenecika şi, cu ochi scânteietori, fugi spre casă.

- Unchiule, mămico! strigă el. Daţi-mi voie să plec diseară să prind peşte cu ostia.

- Cum adică? Ce-i aceea ostie? întrebă Mary, neînţelegând despre ce-i vorba.

- Mergem să prindem peşte, continuă băiatul.

Mary tot mai era nelămurită.

- E un mod plăcut de a pescui, îi explică Vihrov. Porneşti pe lac cu o barcă, la a cărei proră aprinzi nişte răşină, ca să lumineze apa până în adâncuri; în felul acesţa, vezi unde dormitează peştele şi-l loveşti cu ostia, un fel de suliţă scurtă.

- Dă-mi voie, mămico! se ţinu copilul scai de Mary.

- Nu, n-ar fi potrivit să-ţi dăm drumul, se opuse Vihrov, nu e bine să fii singur, noaptea, pe apă.

- Dar, unchiule, am să plec cu Simonov.

- Asta o ştiu, dar uite ce e, Mary: n-ai vrea să plecăm şi noi împreună cu dumnealor? zise Vihrov. îi surâdea nespus de mult ideea de a călători cu ea noaptea pe lac.

- Sunt de acord, răspunse Mary.

89*

- Atunci du-te şi-l cheamă aici pe Simonov, i se adresă Vihrov lui Jenecika.

Băiatul fugi de-i scăpărară călcâiele şi, curând, îl aduse de mână pe bătrânul ostaş.

- Iată despre ce-i vorba... îi zise Vihrov acestuia. Du-te, rogu-te, şi închiriază pentru noi o barcă mai încăpătoare. Ne-om duce cu toţii să pescuim cu ostia.

- Vremea e tocmai potrivită pentru treaba asta! zise Simonov cu vădită plăcere.

- Atunci, du-te!

- Am înţeles! răspunse Simonov şi plecă în grabă.

Jenecika, reuşind să obţină îngăduinţa de a merge şi el pe lac, alergă să-l prindă din urmă.

Mary şi Vihrov rămaseră din nou singuri.

In ultimul timp, pe eroul meu îl chinuia dorinţa arzătoare de a-i dezvălui verişoarei sentimentele sale; în clipa de faţă, bunăoară, şedea cuminte înaintea ei. Cu cât entuziasm însă i s-ar fi aruncat la picioare şi i-ar fi îmbrăţişat genunchii! Era, totuşi, nevoit să păstreze o atitudine cuviincioasă, sobră, şi să poarte o discuţie obişnuită, ca între două rubedenii. Toate acestea începură să i se pară de-a dreptul absurde. „N-ar strica să beau ceva, gândi la un moment dat. Poate am să prind mai mult curaj!”

Jenecika reveni însă destul de repede şi-i anunţă că barca a fost găsită şi că nu mai rămâne decât să apună mai repede soarele. Şi iată că soarele scăpătă spre apus. La scara conacului trase o caleaşcă la care erau înhămaţi o pereche de cai; Jenecika, Vihrov şi Mary urcară în ea, iar Simonov se aşeză pe capră. Curând, venerabilul ostaş alese locul cel mai uscat unde să coboare boierii şi să urce în barcă; luntrea se dovedi să fie foarte încăpătoare, ba chiar vopsită pe dinafară. Proprietarul bărcii stătea la proră, iar Vihrov se aşeză la cârmă. Când Mary păşi în barcă, aceasta începu să se legene şi tânăra femeie scoase un ţipăt de spaimă.

- Aşază-te aici, lingă mine, îi strigă Vihrov.

Mary se aşeză. Bancheta nu era prea încăpătoare, astfel că Mary se lipi strâns de Vihrov, dar tot îi mai era frică.

- Lasă-mă să te sprijin, spuse el şi o cuprinse uşor de mijloc. J

Mary încă nu era în stare să-şi alunge teama.

- Haide, dă-mi mâna.

Mary îi întinse mâna.

Jenecika, îndată ce ajunse în barcă, veni în dreptul luntraşului şi privi curios felul în care acesta încinse un foc la proră. Simonov, aşezându-se cu spatele la Vihrov şi Mary, începu să vâslească. Barca porni.

între timp se lăsase întunericul; la prora bărcii,

răşina ardea cu flacără mare.

- Mămico, se vede totul pe fundul apei! strigă Jenecika, privind în adânc. Uite, mamă, cât de mari sunt algele. Iar acolo pesemne că-i un rac?

- Da, e un rac, dădu din cap luntraşul. Mai încet, conaşule, nu striga atât de tare, adăugă el cu jumătate de glas. Vezi, aceea de colo eu zic că-i o ştiucă!... E mare, a naibii!

- S-o lovesc eu? îl întrebă în şoaptă băiatul.

- Nu, am s-o fac eu, dumitale ţi-ar putea scăpa, rosti luntraşul şi, cât ai clipi din ochi, zvârli ostia în apă.

îndată după aceea ştiuca apăru la suprafaţă; Simonov o prinse cu mâinile; Jenecika i-o smulse şi, abia izbutind să ţină peştele lunecos cu mâinile sale miei, alergă spre Mary.

- Mămico, ia te uită ce ştiucă! strigă el.

- Da, da, răspunse maică-sa care, din cine ştie ce motiv, părea fâstâcită.

Jenecika reveni la prora. Noaptea intra din ce în ce mai mult în drepturile ei; cerul, deşi senin, era întunecos şi numai ici, colo sclipea câte o stea.

Mary sta aproape în braţele lui Vihrov.

- îngerul meu, încă nu mi-ai spus niciodată cele ce mi-ai scris cândva, îi şopti el.

- Eu?... rosti Mary, întorcând capul.

- Da!... Haide, spune-mi că mă mai iubeşti! continuă el.

- Cum? Oare nu vezi?... răspunse Mary, şi trupul îi fu scuturat de un fior.

Vihrov o ţinea strâns lipită de el. Nu-i vedea decât chipul alb, înconjurat de un voal negru de dantelă.

- Mămico! Uite, încă o ştiucă! strigă Jonecika de la proră. Vreau s-o lovesc eu pc asta! adăugă eL Luntraşul îi dădu ostia, dar lovitura nu-şi atinse ţinta.

- N-ai nimerit-o.-conaşule, zise barcagiul.

- Nici nu mai încerc, loveşte dumneata! îi spuse Jenia şi continuă să privească atent în adâncul apei.

Simonov trase de vâsle şi îndreptă barca în altă parte, între timp. la pupă şoaptele nu mai conteneau.

- Ai să mă iubeşti totdeauna? întrebă Marv.

- N-am iubit niciodată pe nimeni în afară de tine, îi răspunse Vihrov.

- Ia seama, fac acum, cu gândul la tine. un pas hotărâtor: nici nu-ţi închipui, poate, cât de greu îmi vine.

- Oare ar fi mai bine, Mary, să-ţi înăbuşi un asemenea sentiment? şopti Vihrov.

- Poate că ar fi mai bine! răspunse ea.

în cele din urmă, Vihrov slăbit încă din pricina bolii, simţi că-l ia cu frig.

- Cred că ar fi timpul să ne întoarcem acasă, simt că mă trec fiorii, zise el.

- Să ne întoarcem! întări Mary.

Părea că nu-şi mai dă seama unde se află şi ce se petrece cu ea.

- Să pornim spre mal! îi strigă Vihrov lui Simonov.

- N-am pescuit cine ştie ce! zise acesta.

- Cam puţin, confirmă şi luntraşul.

- Ce de pietricele sunt în apă, spuse Jenecika, mai aruncând o dată privirea peste bord. Nu după mult timp, ieşiră cu toţii pe mal şi, suind în aceeaşi ordine în trăsură, porniră spre conac.

în salon îi aştepta samovarul. Mary se grăbi să se aşeze la masă. Era albă ca vărul. Vihrov se aşează lângă ea. Jenecika se apucă să flecărească vrute şi nevrute şi să mănânce cu lăcomie pesmeţi cu ceai, apoi începu să caşte.

- Mămico, mi-e somn, zise la un moment dat.

- Bine, răspunse Mary cu un tremur în glas. Să mergem, am să le spun servitorilor să te culce, adăugă ea şi porni în urma copilului.

- Mary, te mai întorci?..; Mie nu mi-e somn! îi strigă din urmă Vihrov.

\

- S-ar putea.... Am să revin... răspunse ea cu o voce

nesigură.

- Te aştept dincolo, în cabinet, continuă Vihrov.

- Bine, răspunse ea fără grabă: Curând, traversă din nou, cu un pas sfios, salonul şi intră iu. cabinet.

IX

PLECAREA LUI MARY ŞI SOARTA LUI IVAN

Pentru Vihrov, aceste trei luni petrecute la Vozdvijenskoe cu Mary trecură de parcă le-ar fi mistuit focul: o privea înflăcărat când se întâlneau dimineaţa la ceai. tot astfel se uita la ea, când, aidoma unei adevărate stăpâne îi casei, împărţea bucatele aburinde, stăruia cu privirea asupra ei şi când jucau seara câte o partidă de cărţi. Chipul ei i se părea înconjurat de o aureolă strălucitoare. La rândul ei, Mary simţea, se pare, acelaşi lucru faţă de el. Ca de o grea povară îşi aminteau amândoi de vizita pe care trebuiau s-o întoarcă familiei Jivin: când fusese la

Vozdvijenskoe, Iulia Ardalionovna le spusese deschis elf nu-l vizitează doar pe m-r Vihrov, ci, în egală măsură, şi pe *vi-me* Eismond.

îritr-una din zile, deci, Vihrov şi Mary suiră în caleaşcă şi porniră spre familia Jivin. Eroul meu continua să-i arunce lui Mary priviri înflăcărate. îl privea şi ea cu aceeaşi dragoste.

Vizita doamnei Eismond o bucură vădit pe Iulia Ardalionovna: orgoliul acesteia fu satisfăcut. Cât despre Jivin, acesta, văzându-l pe Vihrov în casa lui, fu de-a dreptul entuziasmat.

- De când m-am căsătorit, vii aici pentru prima oară: hai să-mi vezi locuinţa, îi spuse el şi-l duse să-i arate apartamentul mobilat cu oarecare fast.

- Ce să-ţi spun, e minunat! înseamnă că ţi-ai găsit un rost în viaţă, zise în cele din urmă Vihrov.

- Da, slavă Domnului, răspunse Jivin, aproape cu pietate. Nu cumva ţi-ai găsit şi tu rostul lingă această doamnă? îl întrebă el pe Vihrov, fără prea mult curaj, zâmbind în colţul gurii.

- O, ce absurditate! rosti nemulţumit Tavel şi se grăbi să revină în camera de oaspeţi.

Se şi plictisise fără Mary: dorea din nou s-o vadă. Mary, de asemenea, îşi tot arunca privirea spre uşă. Intrând în salon, Vihrov se aşează ca din întâmplare chiar lângă Mary, şi ea îi mulţumi cu privirea, deşi în acel timp discuta foarte atentă cu Iulia. Bineînţeles că Iuliei nu-i scăpară aceste schimburi de priviri şi, fără să vrea, ciuda i se cuibări în suflet; se întreba, mai ales, în ce fel a izbutit Mary să-l cucerească pe Vihrov. Nu-i găsea acesteia decât un singur merit: că se îmbrăca foarte frumos; dar treaba asta nu depindea decât de croitoreasă, nicidecum de cine ştie ce calităţi personale ale lui Mary. Sub influenţa acestor simţăminte, aproape involuntare, Iulia încercă să se amuze pe seama lui Vihrov.

- Nu îmbătrâniţi deloc, Pavel Mihailovici, i se adresă ea. Altcândva eraţi plictisit, vă lăsaţi pradă melancoliei, iar acum, dimpotrivă, parcă vă însufleţeşte ceva.

Vihrov o privi mânios: crezu că vrea să-i trădeze taina şi se supără cumplit.

- Dumneavoastră însă, dimpotrivă, aţi cam îmbătrânit, rosti el.

- Cum de aţi ajuns la această concluzie? întrebă Iulia, roşind.

- Văd că aţi cam devenit flecară, îi spuse el.

- Ah, ce frumos, ce compliment drăguţ mi-aţi făcut, exclamă Iulia, înfuriindu-se la rândul ei.

Oaspeţii nu mai rămaseră decât scurt timp la familia Jivin; Mary îi aruncă o privire lui Vihrov, acesta o înţelese şi se ridicară amândoi. La despărţire, când Jivin îi spuse lui Vihrov că în curând va veni la Vozdvijenskoe, Iulia tăcu mâlc.

- Am impresia, zise Mary, în timp ce trăsura se urnea din loc, am impresia că nu mai pot vedea lingă mine nicio făptură străină.

- Şi eu la fel, se grăbi să-i spună Vihrov. Nici nu mai ştii când este omul mai dominat de dragoste: în anii tinereţii sau la o vârstă mai înaintată. Aş zice că în acest din urmă caz.

- Crezi? îl întrebă Mary.

- Mai mult decât atât: sunt convins, răspunse prompt Vihrov.

- Să te audă Dumnezeu! spuse Mary.

Acasă, mai ales după cină, când toată lumea se ducea la culcare, cei doi îndrăgostiţi ieşeau în balcon. In perioada aceea, nopţile erau calde, aproape cu zăduf. Vihrov îşi lua trabucul şi se aşeza pe o canapea moale, iar Mary se cuibărea lângă el şi, de cele mai multe ori, îşi lăsa capul pe umărul lui. Discuţiile lor erau cele mai intime. Vihrov îi povesti deschis toată istoria dragostei lui cu Fateeva, îi vorbi şi despre relaţiile lui cu Gruşa.

- Cum de au putut exista aceste relaţii dacă, după spusele tale, iubeai în acelaşi' timp altă femeie? îl întrebă Mary cu un fel de reproş în glas.

- Oare putea fi într-altfel?... Putea fi într-altfel?..: o întrebă, la rândul lui, Vihrov.

- De acord, numai că ai fost prea tulburat de moartea acestei fetiţe.

- E foarte firesc: doar n-a fost vorba de o moarte obişnuită. Întâmplarea s-a abătut ca un trăsnet asupra mea.

Dar dacă n-ar fi survenit această moarte şi ai fi avut în faţă două femei, cum te-ai fi simţit? rosti Mary, nu fără viclenie.

- Foarte penibil; dar ce poţi face, inima n-o poţi stăpâni!...Pentru nişte relaţii pur senzuale, nu-ţi poţi înăbuşi un ataşament de ordin spiritual.

Mary zâmbi satisfăcută.

- Dar ia spune-mi: în afară de mine şi de soţul tău, n-ai mai iubit pe nimeni? o întrebă el într-una din seri.

- Dumnezeule, nici n-ar trebui să-mi pui o asemenea întrebare. Dacă aş mai fi iubit pe cineva, atunci l-aş iubi

şi acum î îi răspunse Mary. Păru chiar uşor jignită.

- Demult nu-l mai iubeşti pe soţul tău? continuă Vihrov.

- – Bineînţeles că nu de ieri, spuse Mary cu un zâmbet, trist.

- Mărturisesc că totdeauna mi s-a părut de neînţeles cum de te-ai îndrăgostit de el. Chiar dacă-mi spui că l-ai văzut în chip de erou.

- Dar e foarte simplu. Pe atunci militarii erau la modă, şi asupra mea, o fetişcană, treaba asta a avut o mare influenţă. Şi-apoi, toată lumea zicea că el are un suflet minunat.

- Asta e foarte adevărat, numai că-i îngrozitor de prost.

- Nu, nu-i prost, doar că-i lipseşte cultura. înainte de a mă cununa cu el, n-am observat acest lucru, pentru că se purta totdeauna foarte rezervat, era un bun dansator, vorbea franţuzeşte... Abia mai târziu mi-am dat seama că toate acestea nu sunt de ajuns; de aceea, relaţiile dintre noi au continuat cam aşa: tot ce-i era drag şi tot ce-l atrăgea, eu izbuteam să înţeleg, în schimb, el niciodată nu mi-a împărtăşit ideile; nici nu mai ştiu câte am inventat spre a împăca măcar cât de cât punctele noastre de vedere. Ca să-l conving să vadă lucrurile aşa cum le vedeam eu, a trebuit pur şi simplu să-l învăţ ca pe un copil; dar ca să privesc lucrurile din punctul lui de vedere, ar fi trebuit... să nu crezi că mă laud... ar fi trebuit să mă prostesc, să devin banală, să uit tot ce-am învăţat. Dumnezeu mi-e martor că am blestemat de mii de ori cultura pe care am asimilat-o...Pentru ce am avut eu nevoie de această cultură?... Ea n-a făcut decât să-mi strice viaţa!

- Spune-mi, îngerul meu, de ce ai plecat atunci atit de brusc în străinătate? o întrebă Vihrov.

- Ca să fug de tine, răspunse Mary. Numai eu ştiu prin ce chinuri am trecut acolo. A fost îngrozitor! Nimic nu mă preocupa, de toate îmi era lehamite, gândul că n-

am să te mai văd vreodată mă rodea continuu: în cele din
*
urmă, n-am mai putut suporta şi, tot aşa, doar într-o singură zi, mi-am făcut bagajele, m-am înapoiat la Petersburg şi am început să te caut. M-am interesat la biroul de adrese, am scris şi la Moscova; numai că a apărut fără veste Abreev şi mi-a vorbit de tine: l-am văzut pe drept cuvânt ca pe un înger vestitor de bine... Ţi-am scris imediat...

- Şi eu ţie!...

- Da, mi-ai scris şi tu, ba încă mi-ai trimis şi lucrarea ta, care m-a tulburat atât de mult!

- Totuşi, la ultima şi categorica mea scrisoare nu te-ai îndurat să-mi răspunzi destul de multă vreme.

- Crezi că mi-a fost uşor să răspund la o asemenea scrisoare?... Vreo două săptămâni am umblat ca o nebună: să renunţ la această fericire nu-mi ajungeau puterile; dar ca s-o accept, trebuia să uit că sunt soţia unui bărbat în viaţă, că sunt mamă; femeilor care îşi înţeleg cât de cât datoria nu le e deloc uşor să facă un asemenea pas!... Trebuie să iubeşti nespus de mult şi să ai o încredere neţărmurită în omul pentru care îl faci...

Auzind aceste din urmă cuvinte, Vihrov fu copleşit de fericire.

Dar fericirea nu e niciodată veşnică pe pământ: în luna septembrie sosi o scrisoare de la generalul Eismond, dealtfel cea dintâi de când Mary venise la conacul lui Vihrov.

„Dragă Maşurocika!

„Am fost de trei ori rănit – iată motivul tăcerii mele; dar astăzi, mulţumită lui Dumnezeu, mă refac, iar doamna pe care o cundşti şi tu, *m-me* Prâhina, actuala noastră soră de caritate, mă îngrijeşte de parcă mi-ar fi o adevărată fiică; mă gândesc să plec peste vreo trei săptămâni la Petersburg, unde te-aş ruga să vii şi tu, să-i vindeci rănile bătrânului tău consort. Află că Sevastopolul a fost cedat!... Nici rănile celor rămaşi în

viaţă, nici osemintele fraţilor noştri căzuţi pe câmpul de luptă, nici cele unsprezece luni de asediu, în decursul cărora aproape întreaga Europă ne ciuruia cu gurile ei de foc, ca pe o ţintă, nimic n-a fost de folos şi totul s-a dus naibii... Simpaticul nostru căpitan e puţin zis că a fost.ucis: se pare că a fost sfârtecat în zeci de bucăţi; oriunde se aflase, făcuse minuni de vitejie: soldaţii aproape că-l scoteau cu forţa din baterie, pentru că trăgea cu tunul în inamic până când îl scotea din funcţiune, fie-i ţărâna uşoară! A fost un adevărat rus. Dacă nu voi ajunge până la Petersburg şi-mi voi da sufletul, să-i spui fiului nostru că tatăl său a murit ca un soldat neînfricat."

Citind scrisoarea, Mary întâi păli, apoi, lăsând-o pe genunchi, izbucni în hohote de plâns.

- Ce s-a întâmplat! exclamă Vihrov şi-i aduse în grabă un pahar cu apă.

- Nu-mi trebuie! zise Mary, îndepărtând paharul. Mai bine citeşte scrisoarea asta, adăugă ea şi-i întinse plicul.

Vihrov citi cele scrise de general. Vestea îl tulbură şi pe el; un ghimpe păru că i se înfige în piept.

- în fond, ce te-a speriat atât de tare? zise apoi, cu e oarecare maliţiozitate. Evgheni Petrovici scrie că sănătatea i s-a îmbunătăţit.

- Nu asta m-a alarmat! exclamă Mary.

- Dar ce anume? Nu te înţeleg, spuse Vihrov.

- Faptul că trebuie să plec şi să mă întâlnesc cu el, rosti Mary. Voi fi nevoită să mă despart de tine.

- De ce să te desparţi? Voi pleca şi eu în urma ta, zise el.

- Nu, *Paul*, cruţă-mă! exclamă Mary. Lasă-mă să plec singură, să trec prin aceste clipe îngrozitoare ale întâlnirii, în sfârşit să mă orientez, să mă obişnuiesc cu noile noastre relaţii... Nici nu-mi pot imagina cum am să-l privesc în ochi. E îngrozitor! îngrozitor!...

Cuvintele ei îl mâhniră pe Vihrov.

- Ce-am să mă fac, stând aici de unul singur! Am să înnebunesc! rosti el aproape ctr disperare în glas.

- Nu va dura mult, dragul meu. Poate vreo lună, două, apoi am să-ţi scriu să vii la Petersburg.

- în orice caz, reluă Vihrov, n-am să rămân aici fără tine. Am să plec la Abreev. Chiar m-a invitat să mă angajez la serviciul pe care îl conduce.

- Du-te la Abreev, admise Mary. Să nu fii supărat că m-a tulburat atât de mult această scrisoare,_ adăugă ea, acum pe un ton mângâietor.

- Nu sunt supărat deloc... De ce să mă supăr? răspunse Vihrov, fără să pară însă a fi prea sincer.

- Ba da, văd că eşti un pic supărat şi că toată povestea asta ţi-e neplăcută, dar te asigur, pe cinstea mea, că în afară de conştiinţa care mă obligă, nu-i nimic altceva la mijloc.

- Te cred întru totul şi apreciez mult acest simţământ al tău: el demonstrează că eşti cu adevărat o femeie cinstită!

Judecind după datele cuprinse în scrisoarea primită',' Mary mai putea rămâne la Vozdvijenskoe cam o săptămână; dar degeaba se străduiră cei doi îndrăgostiţi să uite totul şi să se bucure in continuare de fericirea lor: gândul la apropiata despărţire le întuneca fiecare din clipele petrecute împreună. In cele din urmă, Mary îi spuse lui Vihrov.

- Ştii, ar fi mai bine, totuşi, să plec!

- Bine, pleacă! fu de acord Pavel.

într-una din ultimele zile dinaintea plecării, în odaia lui Mary intră, cu o mină din cele mai misterioase, tânăra ei subretă.

- Doreşte să vă vorbească Simonov, administratorul,' zise fata.

- Să poftească.

Simonov intră în odaie. Părea neliniştit.

- Să vedeţi, coniţă, deunăzi a \renit la mine Ivan; acela de-a omorât-o pe Grunea, îi zise lui Mary. O vreme,

flăcăul a stat la puşcărie; acum cazul s-a lămurit, s-a constatat că n-a omorât-o cu bună ştiinţă şi i-au dat drumul... Să se întoarcă aici, însă, se teme, că-i prost. „Ce, zice, să se mânie iar boierul pe mine... Mai bine mi-ar da voie să plec soldat în locul altuia, are cine să facă târgdl ăsta.”

r- N-are decât! zise Mary.

- Păi pentru asta trebuie să i se dea o hârtie la mină; eu nu îndrăznesc să-i vorbesc acum boierului de aşa ceva, ca să nu-l necăjesc.

- Bine, am să-i spun eu, rosti Mary.

- V-aş ruga.tare mult. Dumneavoastră veţi şti să-i spuneţi mai acătării decât noi ăştia, zise Simonov cu bucurie în glas.

- Am să-i spun chiar astăzi, răspunse Mary şi, într-adevăr, se duse îndată la Vihrov.

- Lui Ivan, acela, i-au dat drumul; a fost găsit nevinovat, îi zise ea, dar el vrea să se pedepsească singur şi să plece soldat în locul altui tânăr; dă-i voie s-o facă.

- N-are decât! răspunse Vihrov. Facă ce vrea.

- Bine, atunci să-l chemăm aici pe Sijponov, rosti Mary. Simonov însă se şi afla la uşă, cu hârtia în mină.

- Intră, spuse Mary, văzându-l.

Simonov intră.

- Ivan vrea să plece în armată? îl întrebă Vihrov.

- Da, vrea tare mult, m-a rugat cu lacrimi în ochi să v-o spun dumneavoastră, răspunse Simonov.

- Dă-mi hârtia, să i-o semnez, spuse Vihrov.

Simonov i-o întinse.

Vihrov o semnă.

- Va pleca săptămâna asta, rosti Simonov.

- Fie chiar şi astăzi! spuse Vihrov.

Simonov ieşi din odaie.

Două zile mai târziu, pe strada principală a picului orăşel din preajma conacului Vozdvijenskoe se întâmplară doua lucruri: în primul rând, trasă de patru

cai de poştă, trecu în goană careta doamnei Eismond; Mary şedea în ea plângând, fără să ţină seama de prezenţa subretei sale; Jenecika era şi el înlăcrimat: cel mai mult îl întristase despărţirea de Simonov. în al doilea rând, venind către sediul instituţiilor administrative, doi mujici bine înţoliţi îl aduseră cu ei pe Ivan, şi acesta frumos îmbrăcat.

Flăcăul era băut şi cu faţa crispată. Tustrei încercară să urce scara, dar sentinela îi opri.

- Aşteptaţi, încă nu v-a venit rândul.

ivan şi coi doi mujici se opriră în pragul uşii; deodată, scara fu coborâtă în goană de către un bărbat gol puşcă. „Nu m-au primit! Nu m-au primit!” striga el, lovindu-se cu palmele, şi era gata să iasă chiar aşa în stradă, dar aceeaşi sentinelă îl opri şi pe el.

- îmbraeă-te ¡nai întâi, diavole, îi spuse soldatul.

Flăcăul îşi trase în grabă pantalonii, cămaşa, apoi, fără să-şi pună, totuşi, caftanul, şi-l luă subsuoară şi ţişni în stradă.

- – Să inU’e Hlopkov! răsună o voce de la etaj.

Ivan tresări. Era numele lui, fusese chemat.

Cei doi mujici îl duseră în vestibul şi începură să-l dezbrace Ivan tremura vargă. După ce îl dezbrăcară, îl duseră sus pe s?ară; Ivan continua să tremure. In sfârşit îl împinseră într-un birou. Comandantul începu să-l interogheze; lui Ivan îi clănţăneau dinţii, nu era în stare nici să răspundă la întrebări. Doctorul îl examină, îl bătu pe spate, pe burtă.

- Straşnic, flăcăul! spuse el.

Ivan nu făcu decât să-i arunce o privire înspăimântată.

Apoi, cei din birou îl duseră să-l măsoare.

- Patru şi trei sferturi! rosti cu glas subţirel soldatul care stătea lingă măsurătoare.

- Admis! strigă comandantul.

- Admis! strigă după el şi soldatul, apoi îl împinse pe Ivan în camera vecină. Acolo nu i se dădu decât o

cămaşă şi, într-o clipă, fu tuns cu maşina.

- Să-ţi faci serviciul cu mult noroc şi sănătate! îi spuse bărbierul, soldat şi el.

Ivan îl privi cu aceeaşi căutătură înspăimântată. Apoi fu dus din nou în vestibul, unde i se dădură celelalte haine. Ivan ieşi în stradă şi se aşează pe o piatră. La el veniră cei doi ţărani care îl tocmiseră să plece la armată.

- Mulţumim dumitale! îi spuseră, întinzându-i cu stângăcie mâinile.

- N-aveţi pentru ce!... bâigui Ivan.

Spaima îi luase şi bruma de luciditate pe care o mai avea; pesemne că nu se aşteptase, totuşi să fie luat recrut s

UN GUVERNATOR OMENOS

Pe la ora zece dimineaţa, la acelaşi han, la care fusese adus cândva cu cotiga unui curier special, Vihrov opri acum stând în caleaşca lui trasă de patru cai. Tânărul său valet, Mihaila, cândva băiat în casă, iar acum flăcău de optsprezece ani, îmbrăcat frumos, şedea alături de el. Gândind că toate apucăturile rele ale lui Ivan se trăgeau clin faptul că era iobag, Vihrov îi dăduse lui Mihaila (care era fratele Gruşei) slobozenie şi-l ţinea acum ca angajat.

Când intrară în curte, Mihaila sări chiar de la poartă din trăsură,' dădu fuga în clădirea hanului, găsi acolo o cameră şi-l invită pe Pavel să poftească.

Vihrov intră în odaie; constată că era aceeaşi încăpere în care stătuse la prima lui venire acolo.

în scurtă vreme, îl trimise pe Mihaila la aceeaşi frizerie de altcândva de unde îi sosi curând. acelaşi bărbier care îl servise şi în trecut (în provincie serviciile publice, se schimbă rareori şi fără prea multă grabă). în timp ce bărbierul îşi făcea meseria, Vihrov aduse vorba despre noul şef al guberniei.

- Ia zi, stimabile, cum vă împăcaţi cu guvernatorul? îl întrebă el.

- E un general înzestrat cu multă, foarte multă

amabilitate! răspunse bărbierul (contrar felului de a vorbi de altădată, acum părea să folosească un limbaj mai modem),

- Dar unde-i cel dinainte?

t~ O vreme a locuit la Moscova.

- Şi aleasa inimii lui?

- La început a plecat şi ea acolo, dar se vede că, nemaifiind dumnealui guver-nator, i s-au cam împuţinat banii şi din cauza asta, cucoana, s-a încurcat cu altul. Pe dumnealui treaba asta l-a îndurerat şi se zice că-ntr-o zi s-a supărat atât de rău şi a ţipat atât de tare la ea, încât a căzut jos şi mort a rămas; dar pentru asta nici ei nu i-a dat Dumnezeu viaţă lungă: cel de-al doilea bărbat a părăsit-o, *m* a avut un al treilea, un al patrulea, iar dacă a ţinut-o tot aşa, nici că se putea aştepta la ceva bun: astă-primăvară ee zice că s-a pristăvit şi dumneaei.

„Câţi din oamenii aceia, pe care, doar cu vreo trei, patru ani în urmă, îi ştiam tineri, înfloritori, sănătoşi, gândi fără voie Vihrov, se află acum în mormânt!” Cugetând astfel se uită şi la el însuşi în oglindă: părul îi era cărunt, chipul brăzdat de riduri, fruntea i se pătase, de parcă ar fi trecut douăzeci sau treizeci de ani de când, tulburat peste măsură, venise pentru prima oară în acest oraş.

- Dar unde sunt fraţii Zaharevski? îl întrebă în cele din urmă pe bărbier.

- Cel mare a rămas la Petersburg, a căpătat acolo un post important, iar cel mic a înfiinţat undeva, pe lingă linia ferată către Varşovia, nu ştiu ce fel de uzină... Se zice că s-a îmbogăţit zdravăn: doar şi prin meleagurile noastre a câştigat din plin.

Vihrov îi dădu bărbierului, ca unei vechi cunoştinţe ce-i era acesta, trei ruble de argint, drept bacşiş. Extrem de mulţumit, omul îl salută, de asemenea într-un stil modem, şi plecă acasă.

Cât despre eroul meu, acesta se îmbrăcă şi se duse la guvernator.

Fiecare stradă, fiecare ulicioară, fiecare piatră pe dinaintea căreia trecea îi erau şi ele atât de cunoscute, încât, acum, parcă-i făceau silă; dar iată că în curând îi apăru înainte şi casa-guvernatorului, a cărei intrare nu avea decit zugrăvit deasupră-i un acoperământ ţuguiat.

De câte ori şi cu ce sentiment apăsător se apropiase Vihrov altcândva de această intrare, şi nu numai el: toţi cinovnicii şi toţi cetăţenii care veneau acolo încercau de bună seamă o aceeaşi strângere de inimă. Acum, dorea nespus de mult să vadă – şi aceasta cât mai grabnic – cum se comportă în noua lui funcţie generalul Abreev.

în vestibul, de unde urca la etaj scara principală, nu mai întâlni nici jandarmul, nici poliţaiul de altă dată: fu întâmpinat de către un uşier cu o înfăţişare impunătoare; cât despre scară, aceasta era împodobită de sus până jos cu flori.

r- Serghei Grigorievici primeşte? întrebă Vihrov.

30

- Primeşte ¡ Poftiţi sus, îi răspunse uşierul cu multă amabilitate: pesemne că primise poruncă să aibă faţă de solicitanţi o comportare cit mai politicoasă.

Vihrov urcă scara, dar în sala în care odinioară se repeta „Hamlet” nu văzu nici pe aghiotantul de altă dată şi nici vreun cinovnic; doar doi valeţi stăteau acolo, îmbrăcaţi în fracuri negre şi, la întrebarea lui dacă guvernatorul e acasă, îi arătară uşa larg deschisă a cabinetului.

Intră înăuntru şi îl văzu pe Abreev (chipul îi era tot atât de frumos ca şi în trecut) discutând cu o bătrânică sărăcăcios, îmbrăcată, care şedea pe un scaun în faţa lui.

- Pavel Mihailovici! exclamă generalul, dând cu ochii de Vihrov. Ce mult mă bucură că vă văd; numai două minute de răbdare până termin cu doamna...

Vihrov se retrase într-un ungher mai îndepărtat al încăperii.

- Excelenţa voastră, reîncepu să vorbească

bătrânică, vă spun că nu pot s-o scot la capăt cu el! îmi zice de-a dreptul, fără pic de ruşine:,,Să-mi dai mamă, toată averea matale!" „Dar dacă tu, zic, ai să mi-o toci?" „Pe mata, zice, asta nu te priveşte! Averea trebuie să fie şi a mea „ „Păi pot eu, excelenţă, să-i dau averea mea, agonisită de-un veac, să mi-o iroseasc㠖

Abreev zâmbi.

- Ce pot să fac eu într-un asemenea caz? o întrebă.

- Să-l chemaţi aici şi să băgaţi frica în el... Să-i ziceţi: „Dacă n-o respecţi pe maică-ta, să ştii că te închid!..."

- Dar eu n-am dreptul nici măcar să-l chem de acasă! Ar fi mult mai bine să vă adresaţi vreunui prieten de-al dumneavoastră sau mareşalului nobilimii – dumnealor i-ar putea sugera nişte reguli de comportare mai corectă – decât mine, reprezentantul doar al puterii administrativ-poliţieneşti din gubernie! spuse Abreev. Pesemne că moştenise de la maică-sa felul acesta de a vorbi, cam de sus, cu ceilalţi.

- Atunci la cine să mai căutăm apărare, excelenţa voastră! exclamă bătrânică. Altcândva, când se întâmpla să am necazuri cu i'ăposatul meu bărbat (obişnuia să bea mult şi în starea asta devenea violent), mă adresam îndată lui Ivan Alekseevici, iar dumnealui îl ţinea la secţie şi câte-o săptămână, două.

Abreev înălţă iar din umeri.

- Atunci erau alte vremuri, doamnă, acum sunt altele! rosti pe tonul de mai înainte.

- Vremurile, excelenţa voastră, sunt mereu aceleaşi... Să vă mai spun ceva (ca mamă, nici n-am vrut să vă pomenesc de asta): faţă de mine şi de surorile dumnealui strigă în gura mare că nu există Dumnezeu!

- în cazul acesta trebuie să vă învinuiţi chiar pe dumneavoastră că i-aţi dat o asemenea educaţie.

- Dar nici n-am apucat s-o fac: l-am ţinut la liceu până-n clasa a cincea; -după aceea n-a mai vrut să înveţe: a început să creadă că-i mai deştept decât toţi!

- Rugaţi-l pe duhovnicul dumneavoastră să-l îndrumeze pe-o cale mai dreaptă.

- Parcă are să asculte de preot! rosti bătrânica, zâmbind amar. Dacă nici conducerea nu vrea să facă nimic cu el, ce-ar putea să-i facă preotul?

Abreev zâmbi, dar nu mai scoase nicio vorbă. Tăcu şi bătrâna, vădit nemulţumită.

- Iertaţi-mă că v-am supărat cu ale mele, rosti, în sfârşit, ridicându-se.

- Vă cer şi eu scuze că nu sunt în stare să vă ajut cu nimic, îi răspunse Abreev, salutând-o politicos.

Femeia părăsi cabinetul.

Serghei Grigorievici se întoarse îndată către Vihrov.

- Sper că aţi venit pe la noi ca să împărţiţi cu mine povara grea a acestui serviciu, îi spuse.

- Nu, Serghei Grigorievici, clătină din cap Vihrov. Am venit pur şi simplu să vă văd şi să stau câtva timp aici, în oraş.

- Asta-i şi mai drăguţ din partea dumneavoastră, se grăbi să-i spună Abreev şi-i strânse puternic şi prieteneşte mâna.

Tocmai atunci, în cabinet intră un tânăr, care, după figura lui obtuză, nu părea a fi prea deştept. Era îmbrăcat într-un sacou civil, purta mustaţă şi barbă.

30*

- Serghei Grigorievici, i se adresă lui Abreev tânărul pe un ton familiar, ordinul ministrului a rămas aici, la dumneavoastră?

- Nu, răspunse Abreev.

- Ba cred că ar trebui să fie pe biroul dumneavoastră, insistă tânărul şi, fără pic de jenă, începu să scotocească pe biroul guvernatorului, totuşi nu găsi hârtia. S-ar putea să fi rămas dincolo, la cancelarie, conchise el şi plecă.

Vihrov îşi aminti involuntar de timpul când lucra şi el aici, de relaţiile lui cu şefii, şi, în sinea lui, îi aduse laude lui Abreev.

- E directorul dumneavoastră de. cancelarie? întrebă el.

- Da, răspunse generalul. Când m-au numit aici, n-am vrut să iau pe lingă mine un afacerist din cei de până atunci, ci un tânăr cinstit, simpatizant al ideilor noi, privitoare, în special, la eliberarea ţăranilor.

- Se întrevede o astfel de intenţie?

- E mai mult decât o intenţie; în curând, o comisie specială îşi va începe lucrările chiar în acest sens.

- Acum înţeleg de ce a permis cenzura publicarea nur velei mele despre viaţa ţăranilor, rosti Vihrov.

- Am citit-o şi eu; este o lucrare minunată! spuse Abreev.

Pe uşă intră unul dintre valeţi şi anunţă:

- A venit prea sfinţia sa episcopul.

- Pofteşte-l în camera de primire! rosti în grabă Abreev. *Pardon*, i.se adresă lui Vihrov, apoi adăugă: Sper să veniţi astăzi la mine, să prânzim împreună.

’- Cu multă plăcere! răspunse Vihrov.

Se despărţiră. Trecând prin sală, Vihrov îl văzu pe arhiereul care tocmai intrase. O boare de parfum tare plu-J tea în urma lui.

Vihrov reveni la hotel.

Invitaţii Iui Abreev se adunară în jurul orei cinci şi se aflau acum în camera de oaspeţi. Soţia generalului, cu ochii şi sprâncenele ei de tăciune, se împlinise vizibil şi părea că a devenit niţeluş mai deşteaptă; stătu de vorbă cu Vihrov.

- Veniţi de la Petersburg? îl întrebă cu limba ei împleticită.

- Nu, de la ţară, răspunse el.

- – Cum? Locuiţi la ţară?

- Da. Un timp am locuit la conac.

- Şi de-acum încolo? stărui amfitrioana.

- Probabil că la Petersburg, răspunse Vihrov, neizbutind să înţeleagă de ce doreşte ea să cunoască toate aceste amănunte; între timp, îi ajunse la urechi o

discuţie purtată între Abreev şi directorul lui de cancelarie.

- Aici nu-i vorba de dreptate, zicea tânărul cu o oarecare emfază, ci de principiu.

Figura lui Abreev părea să exprime o totală nedumerire. x

- Cum se poate scrie, totuşi, una ca asta în raport, de vreme ce toate faptele dovedesc contrariul? rosti el, în cele din urmă.

- Faptele au în vedere o dreptate ocazională, temporară, pe când principiul ca atare reprezintă o dreptate supremă şi veşnică, replică directorul de cancelarie.

Abreev tot nu păru dumirit.

- întrebarea ar trebui pusă în felul următor... continuă directorul de cancelarie, apoi începu să vorbească pe un ton mai scăzut, astfel că Vihrov nu mai desluşi nimic, mai ales că din salon răzbătură nişte paşi grei, care i se părură a fi foarte cunoscuţi.

Curios, Vihrov aruncă o privire spre uşă şi, într-adevăr, îl zări pe Piotr Petrovici Knopov. în urma acestuia venea ambiţiosul Dmitri Dmitrici, fostul judecător, actualul preşedinte al Curţii.

Abreev îi invitase pe cei doi în mod special, ştiind că sunt prietenii lui Pavel.

- Se pare că nu trebuie să vă fac cunoştinţă cu *m-r* Vihrov! li se adresă zâmbind.

- Ne cunoaştem, ne cunoaştem, răspunse prompt Knopov şi îl îmbrăţişă pe Pavel cu deosebită căldură.

Preşedintele Curţii îl îmbrăţişă la rândul lui.

- Cum e, dragă prietene? zise Piotr Petrovici cu o voce tânguitoare. Ţi-a murit dădaca? Am auzit că ţi-a împuşcat-o un ticălos?

Pe Vihrov, cuvintele lui Knopov avură darul să-l necăjească.

- Cu asemenea lucruri nu se glumeşte! zise el...

- Nu glumesc, ci o deplâng, zău aşa! exclamă Piotr

Petrovici, apoi se întoarse către soţia guvernatorului.

- Nu găsesc nicăieri, excelenţavoastră, ii zise el, fructul aceia minunat pe care-l mâncam în copilărie şi căruia i se spunea *kişmiş* 1 sau, parcă, *mişmiş*.

- Da, ni se aducea şi nouă aşa ceva de pe la Astrahan, odată cu piersici şi caise uscate, îi răspunse amfitrioana. Amintirea păru să-i facă plăcere.

- Excelenţa voastră, i se adresă Knopov de astă dată ’ lui Abreev, cu ocazia jvizitei prietenului meu, Pavel Mihailovici Vihrov, care probabil că va pleca în curând la Petersburg, am adus cu mine trei caricaturi. îl voi ruga să le ia cu dumnealui şi să le tipărească acolo.

- Ce fel de caricaturi? întrebă Abreev, apropiindu-se de masă, unde se aşezase Piotr Petrovici.

De aceeaşi masă se apropiară îndată şi preşedintele curţii, Vihrov, precum Şl tânărul director al cancelariei guvernatorului. Knopov scoase din buzunar trei desene aşezate unul peste altul cu multă grijă.

- Cea dintâi caricatură, zise el cu sughiţuri în glas şi ştergându-şi cu pumnul nişte lacrimi închipuite, este închinată amintirii binefăcătorului meu Ivan Alekseevici Mohov; aici e desenat mormântul lui, iar dincoace mormântul doamnei Pikolova. Petka Pikolov, soţul ei (acum, canalia, bea. într-una), stă, iată-l colo, în dreptul acestor morminte şi boceşte. „Tu, z^ce către mormântul nevesti-si, ai muncit pentru mine pe *câmpul de onoare*...” „Iar tu, zice apoi către mormântul lui Ivan Alekseevici, ai muncit cu *sudoarea frunţii*!”

- Nu înţeleg, spuse amfitrioana, căscându-şi larg ochii mari şi negri. Ce înseamnă *câmpul de onoare*?

- înseamnă că a trudit în mod onorabil pentru el, ba i-a mai adus şi nişte bani, răspunse Knopov.

- Nu înţeleg, repetă amfitrioana. Dar ce înseamnă, dincoace, cu *sudoarea frunţii*? întrebă ea din nou.

‘ Kişmiş (cuvânt persan) – Denumirea unui soi de struguri cu boabe mărunte şi dulci, fără sâmburi, precum şi a stafidelor făcute din aceşti struguri.

- înseamnă că la o anumită vârstă e cam greu să-mai munceşti, îi explică Knopov.

- Tot nu înţeleg! rosti soţia guvernatorului.

- Nici nu te obosi să înţelegi totul, o întrerupse soţul. Ia să vedem a doua caricatură...

- A doua caricatură îi are în vedere pe amicul meu Dmitri Dmitrici, răspunse Knopov. Iată-l apucând de pulpana hainei pe un călător şi trăgându-l pe vaporul acelei companii, ale cărei acţiuni le posedă, şi dumnealui. Vreau să spun prin asta că altminteri n-ar călători nimeni cu vapoarele respectivei companii.

- Ţie-ţi convine să râzi! rosti cu un oftat preşedintele Curţii.

, – In sfârşit, cea de-a treia caricatură vă are în vedere chiar pe dumneavoastră, excelenţă, zise Knopov.

- Arătaţi-mi-o! spuse Abreev, roşind uşor.

- Poftim de vedeţi, ăsta sunteţi dumneavoastră!... Semănaţi?

- Da.

- In faţa dumneavoastră, iată-l aici, stă un vardist beat criţă şi cu hainele în dezordine; dumneavoastră vă întoarceţi faţa de la el şi-i spuneţi:,,Dragul meu prieten, încheie-te la nasturi, rogu-te, căci mi-e penibil să te văd în halul ăsta." Toate aceste caricaturi, adaugă Piotr Petrovici, se vor intitula *Libertatea moravurilor*.

- Cu caricatura care îl are în vedere pe Serghei Grigorievici. se amestecă în vorbă directorul de cancelarie, s-ar putea mândri oricine; altfel ar fi fost, dacă l-aţi fi desenat luându-şi subalternul la bătaie.

- Mă rog, asta depinde de gust, îi răspunse Piotr Petrovici. Cui îi place să bată, acela se va simţi jignit, iar cui îi place să fie bătut, acela se va mândri.

- Eh, *mon cher*, *mon cher*! exclamă cu un oftat guvernatorul, lovindu-l uşor pe umăr. Niciodată nu poţi mulţumi pe toată lumea! Mai bine să mergem la masă! încheie el şi toţi îl urmară în sufragerie.

Prânzul era servit frumos, mâncărurile erau

delicioase. Câteva pahare de vin îl însufleţiră vizibil pe guvernator. Când lumea se ridică de la masă. şi bărbaţii trecură în cabinet, c:a să bea cafea şi să fumeze, Abreev se tolăni pe o canapea.

- Ciudat, zise la un moment dat cu o vădită amărăciune, s-ar părea că am destulă minte pentru a ocupa această funcţie, mită nu iau, amante nu am, şi totuşi văd foarte bine că nici intelectuali; şi nici lumea de jos nu mă agreează! Dar iată că Piotr Petrovici, om înţelept, mi-a descoperit punctul vulnerabil: e adevărat, sunt om slab, moale, altora însă le par un tiran. Dacă cer să fie achitate impozitele neplătite, sunt tiran. Dacă cer să nu mai fie muşamalizate omorurile, sunt tiran! Dacă cer ca măcar pe străzile principale ale oraşului să fie păstrată curăţenia, sunt din nou tiran!

- Să ştiţi că lumea nu are în vedere persoana dumneavoastră! în societate, ura faţă de administrator este o ură istorică, ea stăruie de pe vremea foştilor stăpânitori şi a locţiitorilor acestora! i se adresă lui Abreev, parcă spre a-l consola, tânărul director de cancelarie.

- Nu ştiu dacă lucrurile stau chiar aşa! zise Vihrov (prea îi făcu silă fraza banală şi răsuflată a tânărului director de cancelarie, pe care acesta o rostise însă cu un glas profetic, ca şi când lui i s-ar fi născut în minte). Mă îndoiesc dacă foştii stăpânitori sau locţiitorii lor au fost chiar atât de răi. Când am absolvit facultatea, am studiat multă vreme istoria Rusiei şi ştiu că m-a tulburat în mod deosebit' epoca interregnului. A fost o perioadă îngrozitoare: Moscova rămăsese fără ţar, duşmani de tot felul – polonezi, ucraineni şi chiar cerchezi – se aflau în inima ţării. Moscova trimitea ordine, ameninţa îi implora pe cei din Kazan, din Vologda, din Novgorod, de pretutindeni însă i se răspundea prin tăcere. Şi-apoi deodată, parcă într-o singură clipă, s-a trezit în sufletul tuturor conştiinţa pericolului. S-au ridicat toţi dintr-o dată, s-au unit şi într-un an de/Zile l-au alungat pe

duşman. Băgaţi de seamă însă: câtă vreme a durat această neorânduială, justiţia a continuat să funcţioneze în modul cel mai corect: se adunau mai departe birurile, se formau oşti noi, şi mă îndoiesc dacă toate acestea n-au reprezentat chiar o trăsătură specifică a poporului nostru: nouă nu ne place să ni se dea ordine, nu ne e la îndemână o ocrotire prea grijulie din partea statului; dacă ni se dă mai multă libertate, poate că vom porni chiar noi pe calea care ni se indică, dar dacă suntem obligaţi s-o urmăm, vom răcni cât ne ţine gura; de aici cred că se trage şi ura de care vorbeam faţă de tot felul de stăpânitori.

Spusele lui Vihrov îi plăcură nespus de mult directorului de cancelarie.

- Sunt întru totul de acord cu dumneavoastră! se grăbi el să-i spună.

- In schimb eu n-am înţeles nimic, rosti Piotr Petrovici, cuprinzând pe cei prezenţi cu o privire ironică. Dumneata, de pildă, Dmitri Dmitrici, ai înţeles ceva? îl întrebă el pe preşedintele Curţii.

- De ce să nu înţeleg! răspunse acesta, cam fâstâcit.

- Minţi. N-ai înţeles nimic, susţinu Knopov.

- Dar e un lucru foarte simplu: rusul nu agreează ordinea, ordinea nu-i place, îl lămuri Abreev.

- Nu, aici nu-i vorba de-o aversiune faţă de ordine, ci mai curând de-o tendinţă spre descentralizare! declară din nou tânărul director de cancelarie.

Vihrov, pe care călătoria îl obosise, se ridică să-şi ia rămas bun. Abreev îl convinse totuşi să vină în seara aceea la teatru; Piotr Petrovici promise şi el că va veni, preşedintele Curţii de asemenea. Tânărul director de cancelarie îl conduse pe Vihrov până în vestibul.

- Să ştiţi că v-am citit toate lucrările, îi spuse, strângându-i mâna. Desigur, în multe privinţe nu sunt de acord cu dumneavoastră, totuşi nu pot să nu vă acord întreaga mea consideraţie.

Intre timp, eroul meu mai publicase câteva lucrări.

- Gândesc că părerile pe care vi le-aţi expus adi-; neaori denotă că sunteţi un slavofil, continuă tânărul.

- S-ar putea, îi răspunse Vihrov.

îşi dădea seama că tânărul aparţine categoriei acelor oameni mărunţi, care, îmbuibaţi fiind de tot soiul de fraze şi aforisme culese de prin ziare şi reviste, se grăbesc să le împărtăşească tuturor spre a demonstra că sunt nişte oameni deştepţi şi culţi. _,

- Dintre toate vechile grupări literare ruseşti este singura pe care o stimez! conchise cu importanţă tânărul.

„Chiar că au nevoie grupările astea de respectul dumitale!" gândi Vihrov şi se grăbi să plece.

Amărăciunile noului guvernator

Mergând spre teatru, Vihrov îşi aminti că în oraşul acela mai avea un prieten, şi anume, pe Kerghel. De aceea, intrând în loja guvernatorului, unde-l găsi pe Abreev cu soţia, se grăbi să-l întrebe:

- Spuneţi-mi, vă rog, ce mai face *m-r* Kerghel?

- Iată-l colo, îi răspunse Abreev, arătând cu capul spre un militar care stătea în picioare în primul rând de fotolii.

- La-ţi făcut militar?... întrebă Vihrov.

- Da, mi-a cerut-o cu insistenţă.,,Intr-o uniformă doar pe jumătate militară, mi-a spus el, subalternii mă vor asculta mai puţin!" Dar eu cred că a făcut-o mai cu seamă ca să placă femeilor.

- Il mai preocupă şi acum femeile?

- Numai de asta se ţine, e un mare iubăreţ. Acum e îndrăgostit de actriţa aceea tinerică; zile întregi stă la ea acasă şi-i scrie poezii! Vreţi să staţi de vorbă cu el?

- Aş vrea foarte mult!

Abreev chemă un servitor şi-i porunci să-l invite pe şeful poliţiei. Kerghel veni îndată, intrând ca o furtună în lojă. Când îl zări pe Vihrov, fu cuprins de mirare.

- De unde şi până unde, exclamă el, apoi se repezi şi-l sărută atât de zgomotos, încât soţia guvernatorului

îşi întoarse spre el privirea.

Kerghel îi adresă îndată o plecăciune adâncă. N-ar fi ezitat să-i dea şi ei târcoale, dar se temea de guvernator.

.- Tot o mai sorbiţi din ochi pe *m-me* Sokolova (numele actriţei)? îl întrebă Abreev.

- Slujba mă abligă să supraveghez totul, răspunse Kerghel.

- Aş zice că o faceţi în dauna slujbei dumneavoastră. O supravegheaţi cam prea insistent pe doamna Sokolova.

- Nu se poate altfel: i-o femeie singură, tânără, a venit într-un oraş necunoscut! Nu se poate să n-o ocrotesc, căută să scape cu o glumă Kerghel.

Manifestându-şi încă o dată bucuria de a-l fi întâlnit. pe Vihrov, Kerghel se grăbi să plece, spre a fi mai aproape de obiectul pasiunii sale.

- Mai staţi puţin, încercă să-l oprească Abreev.

- Nu, îngăduiţi-mi să plec, îi spuse Kerghel şi dispăru într-o clipă.

- Să fi încercat şeful dinainte al poliţiei să-i vorbească pe un asemenea ton lui Ivan Alekseevici!.. îi scăpă fără voie lui Vihrov.

- Curând va trebui să-l avertizez şi eu: nu se cade să te prosteşti în aşa hal la vârsta asta, rosti Abreev, încercând să pară supărat.

- în seara aceea, cu ocazia sosirii unui artist din Petersburg, fusese montată piesa „O mână spală pe alta!” Artistul din Petersburg interpreta rolul principal. Să-l interpretezi însă într-un mod mai detestabil, mai lipsit de talent, nici că se putea, deşi artistul cu pricina se străduia să pronunţe cât mai tare unele fraze mai de efect, gesticula ca negustorii, se bătea cu pumnul în piept, iar la câte un pasaj mai patetic îşi ducea mâna la tâmplă. Toate acestea nu erau însă decât nişte izmeneli ale unui ins necioplit şi lipsit de har: artistul petersburghez era făcut, mai de grabă, să care saci la

moară, nicidecum să joace teatru.

Vihrov nu izbuti să-i mai urmărească izmenelile.

- îngrozitor de prost joacă! spuse el şi-şi întoarse capul.

- Nu este numai un actor prost, rosti Abreev. Şi ca om e un neobrăzat. Zilele astea s-a prezentat la mine, mi-a pus pe masă o grămadă de bilete pentru acest spectacol şi mi-a pretins să le distribui eu. I-am răspuns că pentru aşa ceva n-am nici timp, nici tragere de inimă. Atunci, profitând de slăbiciunea lui Kerghel pentru *m-lle* Sokolova, i-a vârât lui pe gât toate aceste bilete. E pe drept cuvânt un tip detestabil.

Vihrov privea cu tristeţe spre scenă. Acolo, fiecare actor, fiecare actriţă se străduiau să vorbească, să scrie şi să mănânce cam aşa cum se întâmplă în viaţa de toate zilele; nimănui nu-i trecea prin minte că pe scenă realitatea e deosebită, o realitate specifică scenei. în locul distribuirii actorilor, aşa cum se făcea în trecut, în roluri de ticăloşi, tragedieni sau comici – o distribuire oarecum mai logică, întrucât avea în vedere latura psihică a personajului – acum, întreaga trupă îşi împărţea rolurile astfel: unul juca rolul negustorului, altul pe cel al mujicului, un al treilea, rolul boierului. Pe nimeni nu interesa însă dacă aceste personaje reprezintă oameni buni, răi sau proşti. Vihrov gândi că o asemenea orientare va face ca foarte curând teatrul să devină o simplă distracţie lipsită de conţinut şi nici prea veselă, încetând cu desăvârşire să mai fie un for de îndrumare pe plan intelectual şi moral, aşa cum fusese el în vremurile de neuitat ale lui Mocealov, Şcepkin şi chiar Karatâghin [16], care năzuiau să prezinte în faţa publicului omul, iar nu categoria socială, şi care nu se străduiau ca publicul doar să râdă, ci îl făceau să şi plângă!

Revertind în camera lui de hotel, cu aspectul ei atât de puţin atrăgător, eroul meu se lăsă pradă celor mai triste gânduri; stabilise împreună cu Mary ca mai întâi

---

16s Karatîghin, Vasili Andreevici (1802—1853), actor rus.

să-i trimită el o scrisoare prin care s-o întrebe când ar putea veni la Petersburg, urmând ca ea să-i răspundă. Dar îi va răspunde oare? Oricum, avea să treacă între timp cel puţin o lună de zile. Cu ce să se ocupe el în toată această perioadă? Noua societate a oraşului îi era complet străină. Dintre vechile cunoştinţe, Knopov, cu zeflemelile lui lipsite de noimă, i se păru, de astă dată, a fi cu totul dezagreabil, Kerghel extrem de vulgar, iar Abreev întrucâtva plictisitor. Şi iată că eroul meu, cel cu părul nins, îşi lăsă capul în palme şi ochii i se umplură de lacrimi. Această dispoziţie sufletească îl făcu să nu închidă ochii toată noaptea; abia către orele nouă dimineaţa, izbuti, ostenit, să aţipească, dar auzi fără veste, venind din odaia vecină, un glas de femeie.

- Nu-i nimic, am să aştept, am să stau uite aici! îi spunea ea lui Mihaila.

Spre groaza lui, Vihrov recunoscu glasul doamnei Ogarkina, onorabila nevastă a şefului de poliţie rurală.

„Ce-o fi căutând aici?" se întrebă el, încercând dorinţa de a o lua din loc. Se gândi apoi să-şi continue somnul; dar nu mai fu chip să adoarmă, întrucât femeia, aşezându-se pe o canapea, se foi necontenit, gâfâi, tuşi, astfel incit, pierzându-şi răbdarea şi, îmbrăcându-se la iuţeală, Vihrov ieşi din dormitor; era supărat, însă pe nevasta poliţaiului lucrul acesta n-o impresionă câtuşi de puţin.

- Dormi cam prea mult, nenişorule! i se adresă ea pe un ton familiar.

- Dumneata erai! Ce doreşti? o întrebă Vihrov, pe tonul cel mai sec.

- Ce doresc? Am venit să te văd. Rămâi aici mai multă vreme?

- Plec mâine, răspunse Vihrov, zicându-şi în gând că-i va porunci lui Mihaila în modul cel mai sever să n-o mai primească pe Ogarkina.

- Atunci totu-i în regulă. Nici n-aş fi ştiut că ai ve-;] nit, dar băieţelul meu a fost la teatru şi mi-a spus: „Mă- ’

mico, l-am văzut pe scriitorul Vihrov, şedea în loja guvernatorului!” Ah, m-am gândit, şoimul nostru s-a abătut iar pe la noi. Şi iată-mă aici.

Vihrov tăcu.]

- Guvernatorul, după cum se vede, i-o cunoştinţă a dumitale, ţi-e prieten, nu-i aşa? continuă ea să-l interogheze.

- Da, răspunse Vihrov, încruntându-se.

- Uite cum stă treaba. Mai demult, dumnealui l-a dat afară pe bărbatu-meu din slujbă. Spune-i, rogu-te, să-l primească îndărăt.

- N-am niciun drept să intervin pe lângă guvernator.1 Pentru nimeni şi pentru nimic, răspunse Vihrov.

- Ei asta-i bună! Vorbeşti ca să te afli în treabă.

Crezi c-o să-ţi cadă limba dacă pui, colo, o vorbă Chiar nu vrei să-l rogi? >

- Nu, n-am să-l rog. i

- Uite de aceea nu-ţi dă Dumnezeu fericire în viaţă î arăţi tare bătrân.

Vihrov tăcu.

- Să ştii că bărbatu-meu şi cu mine nu mai avem ce pune pe masă, zău aşa, continuă femeia, încercând să-i înduioşeze.

Vihrov continua să tacă.

- De ce-i rabdă dumnealui pe ceilalţi şefi de poliţie de la ţară? Parcă ăia sunt mai grozavi ca bărbatu-meu? Cere-i să-l reprimească în slujbă, te rog din inimă, sufleţelule!

- N-am să-i cer nimic. Şi te rog să mă laşi în pace! se răsti în cele din urmă Vihrov, scos din răbdări.

- Of, ce oameni sunt în ziua de astăzi! zise femeia, dar de plecat, n-avea de gând să plece.

- Mihaila, strigă Vihrov, dă-mi şuba şi bastonul. Plec în oraş.

- Unde te duci? îl întrebă ea, stingherită de-o asemenea întorsătură a lucrurilor.

- Mă priveşte, răspunse el. îşi îmbrăcă grăbit haina şi părăsi încăperea.

- Nu vrei să vorbeşti cu guvernatorul? îi strigă ea din urmă.

- Nu, n-am să vorbesc! răspunse Vihrov şi, sărind în cea dintâi birjă care îi ieşi în cale, porunci birjarului să-l ducă unde pofteşte.

- Ptiu, ce om afurisit! exclamă Ogarkina şi porni, rămasă cu buzele umflate, de-a lungul trotuarului.

Spre seară, eroului meu i se mai potoli mânia, astfel încât, venind la Abreev, îi povesti cu umor toată această scenă, ba chiar adăugă:

- Cred că, într-adevăr, nici ceilalţi şefi de poliţie de pe la. sate nu-s mai destoinici.

- în primul rând sunt totuşi mai destoinici, iar în al doilea rând n-au asemenea neveste; ăştia învârteau amândoi treburile pe la secţie şi-i jefuiau amândoi pe oameni!

- Vihrov n-avu ce să mai zică, iar Abreev, amintindu-şi, parcă, de-o treabă, adăugă:

- Adineaori a trecut pe la mine dirigintele poştei şi mi-a adus o scrisoare pe numele dumneavoastră, trimisă pgşF-restant; dealtfel, i s-a şi comunicat de la Petersburg ’Sav-o înmâneze îndată be veţi sosi în oraş. „

Vihrov înţelese că scrisoarea era de la Mary. O luă cu mâinile tremurârrde şi o desfăcu în grabă. Mary îi scria:

,,Dragul meu prieten! Am suportat bine cea dinţii scenă a întâlnirii cu persoana pe care o ştii. Am învăţat, ce-i drept, să mă prefac, dar nu mai pot sta fără să te văd. Vino îndată, iar apoi, fie ce-o fi.

A ta Mary.”

-. Probabil că-i o scrisoare plăcută? zise Abreev, dân- --du^şL^ama’că VihnW/adiază de bucurie.

- Foarte ¿liăeula! Chiar mâine plec la Petersburg.

- De ce atâta grabă? Mai rămâneţi un timp ca oaspete al nostru.

- Nu pot. Am de primit acolo o sumă importantă de bani şi am de aranjat unele treburi legate de moşia mea, îndrugă Vihrov, înnebunit de fericire.

Avea impresia că toate suferinţele lui au luat sfârşit şi nu-l mai aşteaptă decât o viaţă fericită alături de Mary. Rămase toată seara la Abreev, ca să se sustragă măcar în parte sentimentelor care îl încercau. Abreev, dimpotrivă, păru dacă nu trist, cel puţin grav şi nemulţumit.

- Vă invidiez că plecaţi la Petersburg, rosti în cele din urmă.

- Pesemne că v-aţi săturat de viaţa asta de provincie? zise Vihrov.

- Nu atât de ea, cit de slujba asta blestemată. Gândiţi-vă în ce situaţie mă aflu. Directorul meu de cancelarie, de pildă,, cum bineînţeles că aţi observat şi dumneavoastră, e un om cult şi deştept, însă nu se pricepe să alcătuiască niciun document, nici cea mai simplă hârţoagă.

- Poate că nu s-a deprins încă să le alcătuiască.

- Nu, n-aş putea s-o spun. Pur şi simplu are mintea cam tulbure: aşterne pe hârtie vrute şi nevrute, iar ceea ce trebuie spus nu spune. Şi-apoi, e vanitos din cale afară; nu numai că nu se sfătuieşte cu niciunul din subalternii săi, dar chiar şi-atunci când îi spun eu că nu face o treabă cum se cuvine, sare în sus şi-mi răspunde cu multă im-- pertinenţă.

- De ce-l menajaţi? Schimbai

-

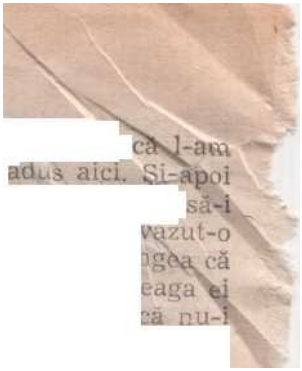

- Nu pot s-t>. iac, răspunse luat chiar eu de la Petersburg şi Di cu cine l-aş putea înlocui? Pe foştii jsphrţari nu vreau mai primesc înapoi, iar tinerii de aici... Iată, aţi şi dumneavoastră pe bătrânica aceea care mi se p fiul ei doar că n-o bate, ca să pună mina pe în avere... Cam toţi sunt la fel. Vă daţi scama, deci cu putinţă să faci o treabă serioasă cuutsemânea oameni!

Vihrov zâmbi cu tristeţe.

- E de mirare ceDspect dezgustător ia ţoiule* ia noi', zise el.

- Da, se grăbi să-l aprobe Abreev. Şi Vot oda Să suntem obişnuiţi să învinuim numai guvernul. Acesta însă nu-i o formulă abstractă. Guvernul îşi recrutează oamenii de încredere dintr-o anumită societate şi dacă se constată că în serviciul lor sunt nişte ticăloşi, leneşi şi proşti, înseamnă că sunt la fel şi în viaţa lor particulară. De aceea, societatea n-are de ce să arunce vina pe altcineva; ea trebuie să se uite mai întâi la ea însăşi! Aş dori foarte mult să am un director de cancelarie deştept şi un şef de poliţie energic, dar de unde să-i iau? Duce şi f'etersburgul lipsă de oameni, darmite provincia.

Vihrov vedea şi el lucrurile cam la fei.

La despărţire, îl rugă pe Abreev să transmită salutări lui Knopov, preşedintelui Curţii şi lui Kerghel, rugându-i să-l scuze că n-a apucat să se abată pe la dânşii.

- Vreţi să vă luaţi rămas bun de la soţia mea? îl

întrebă generalul.

- O, neapărat! exclamă Vihrov, uitând până atunci cu desăvârşire de *m-me* Abreeva.

Guvernatorul îl conduse spre încăperile ocupate de nevastă-sa.

- Ce doriţi să transmit celor de la Petersburg? Nu vă plictisiţi aici? o întrebă Vihrov, ca să spună ceva.

- Nu, nu mă plictisesc! Salutaţiri pe toţi din partea mea, rosti ea, aproape cu un geamăt.

- Dumneaei se acomodează pretutindeni! interveni Abreev şi un zâmbet amar apăru pe chipul lui frumos.

- GENERALUL EISMOND

Sosind la Petersburg, Vihrov îi scrise numaidecât o scrisoare lui Mary şi o întrebă când poate veni la ea. Mary îi răspunse că ea şi soţul ei sunt foarte bucuroşi să-l vadă şi că-l roagă să vină chiar în ziua aceea pe la ora nouă seara. Mai ales că vor fi de faţă şi unele cunoştinţe de-ale lor, care ar dori mult să-l cunoască. Din cuvintele lui Mary, cum că ea şi soţul ei sunt foarte bucuroşi să-l vadă, Vihrov înţelese că din acest punct de vedere totul era în ordine; fraza privitoare însă la cunoştinţele lor n-o mai înţelese. Trebuie arătat aici că Eismond, aşa cum i se întâmplase şi altcândva, în Caucaz, căpătase şi în Crimeea, pe deplin merit, ren urnele de erou; rănit, bolnav, revenise la Petersburg ca erou al Sevastopolului. Societatea îl primise cu mult entuziasm: în cinstea lui se organizară mese, fură rostite discursuri; drept răsplată i se acordase un post onorabil şi liniştit, primise în arendă şi o moşie întinsă. Toate acestea l-au bucurat cu adevărat. Inchirie, împreună cu Maşurocika lui, cum îi zicea el lui Mary, o locuinţă superbă pe Angliiskaia naberejnaia şi stabili aşa numitele *jours jixes*. Seara pentru care Mary îl invitase pe Vihrov era tocmai un asemenea *jour fixe*. Sosind, Pavel găsi acolo câţiva militari în uniforme şi câţiva civili în fracuri negre şi cămăşi impecabile. Stăteau în grupuri şi,’ cu o vădită stimă pentru gazde, discutau între ei cu glasuri scăzute.

în camera de oaspeţi, Vihrov zări, în cele din urmă, şi silueta scundă, plinuţă a generalului, care şedea intr-un fotoliu comod, av”ndu-şi vestonul descheiat şi lipsit de decoraţii, în afara ordinului Sfântul Gheorghe pentru vitejie. Mâneca de la braţul drept îi era despicată şi legată cu nişte cordeluţe. Recunoscându-l pe Vihrov, Eismond exclamă bucuros:

- A, scumpul meu văr, bine ai venit!

Mary îi explicase din nou că Vihrov le era rudă, ba chiar una foarte apropiată, din partea lui Esper Ivanâci.

31 – La cumpăna veacului, voi. n

- Soţia mea v-a făcut o vizită lungă, de-o lună întreagă! reluă generalul.. ’

- Da-da! făcu Vihrov.

Mary stătuse la el două luni şi jumătate. Generalului însă îi spusese, pesemne, că n-a stat decât o lună.

Curând veni Jenecika şi se repezi să-l îmbrăţişeze pe Vihrov.

- Spune-mi, unchiule, ce mai face Simonov, e sănătos? întrebă înainte de toate.

- E sănătos, răspunse Pavel.

Mary, venită şi ea între timp din odăile lăturalnice şi zărindu-l pe Vihrov, scoase chiar un strigăt uşor, ca şi când nu s-ar fi aşteptat să-l vadă.

- Ah, *Paul*! Tu eşti! Bine ai venit! îi spuse ea, străduindu-se să i se adreseze, aşa cum avusese cândva obiceiul, ca unui om încă foarte tânăr, aproape băieţandru; i se păru totuşi fâstâcită, şi, de aceea, un pic comică.

Pavel se aşează apoi lângă general, iar Jenecika veni în dreptul lui, ba chiar îl îmbrăţişă, dar Evgheni Petrovici, cine ştie de ce, nu-i dădu voie să rămână acolo.

- N-ai ce să faci aici, pleacă în camera ta, îi spuse.

- Tată, vreau să mai rămân! scânci copilul.

- Ai să vii mai târziu, acum te rog să pleci, repetă Eismond cu severitate.

Janecika se îndepărtă.

Generalul i se adresă îndată lui Vihrov pe un ton misterios.

- Soţia mi-a spus că aţi fost foarte bolnav!

- Intr-adevăr, răspunse acesta, neînţelegând încă unde ar putea să ducă această discuţie.

- Văd că aţi slăbit mult şi aţi cam îmbătrânit, reluă generalul cu multă compătimire.

- Nici acum nu mă simt bine, răspunse Vihrov.

- Nu-i de mirare, nu-i de mirare! exclamă generalul şi se lăsă pradă gândurilor.

- Aţi fost rănit grav? îl întrebă Vihrov după un răstimp de tăcere.

Generalul zâmbi.

- De trei ori m-au atins canaliile. Intâi la picior, apoi la mână, uite, mi-au zdrobit-o, şi în fine un glonte mi s-a oprit în stomac; sunt trecut în rândul celor grav răniţi; de gradul întâi; de n-ar fi fost fata aceea, Prâhina, cunoştinţa dumneavoastră, poate că nici n-aş mai fi fost în viaţă: a vegheat zi şi noapte la căpătâiul meu!... S-o odihnească Dumnezeu în împărăţia cerurilor!... Am s-o pomenesc mereu.

- Cum? A murit?!... exclamă Vihrov.

- A murit... Avea spirit de erou fata asta!... De fapt, nu atât focul şi sabia ne-au adus la ananghie, cât boala aceea: tifosul; grozave ne mai erau casa şi masa... Pe celelalte surori de caritate, deh, nu le prea atrăgeau corturile soldaţilor bolnavi de tifos: ea însă a fost cea dinţii care s-a oferit să-i îngrijească. „Mă pun, zice, în slujba soldatului rus". Dar n-au trecut după aceea decât trei zile, că s-a şi molipsit şi-a murit!...

Vihrov îl asculta cu capul plecat.

- Mi-a mai spus nevasta, continuă Evgheni Petrovici pe tonul misterios de adineaori şi chiar plecându-se la urechea lui Vihrov, că v-a zguduit mai ales asasinarea acelei femei care vă era atât de apropiată...

*- Da-da, zise Vihrov.

- Era un ataşament serios sau numai aşa, o glumă? îl întrebă Eismond.

- Era un ataşament foarte serios, răspunse Vihrov, înţelegând. în sfârşit, de ce i se spuseseră toate acestea generalului şi în ce sens trebuia să-i răspundă.

- A a mi-a spus şi Maşa. Din câte am auzit, însă, aţi avut re;aţii şi cu doamna Fateeva?

- Ce-a fost, s-a sfârşit de mult, răspunse Vihrov.

- înseamnă că pe cealaltă aţi cunoscut-o mai târziu?

- Mai târziu, zise Vihrov.

- îmi dau seama cât de mult v-a zdruncinat această moarte, mai ales că s-a abătut aşa, din senin! Asemenea răni, zic eu, se vindecă mai greu decât cele de felul ăsta.

Şi generalul îşi arătă aproape cu dispreţ braţul rănit.

Vihrov tăcu; îi venea greu să asculte vorbele naive şi încrezătoare ale eroului.

Curând veni la ei Mary, însoţită de doi tineri, unul civil, celălalt militar.

- *M-r* Sivţev şi *rn-r* Krugher vor să te cunoască, îi spuse ea lui Vihrov fără să-l privească, arătând spre cei doi tineri; mai părea şi acum niţeluş fâstâcită.

- Scrierile dumneavoastră fac senzaţie, îi zise lui Pa vel tânărul îmbrăcat civil, se pare, Krugher.

- Totdeauna când încep să citesc vreo carte a dumneavoastră nu pot s-o mai las din mină, interveni şi Sivţev, militarul.

în aparenţă, Vihrov le ascultă laudele cu nepăsare; în realitate însă ele îl măguliră. Se antrenă în discuţie cu cei doi tineri şi află că scriau şi ei: civilul publica articole de economie politică, iar militarul, povestiri despre ultimul război ruso-turc la care participase şi el. După unele idei şi expresii ale lor, Vihrov înţelese că amândoi erau nişte scriitoraşi din cei mai nevinovaţi; între timp, Mary i se adresă lui Eismond:

- Astăzi ai să joci cărţi?

- Cum să nu! îi răspunse el.

- Domnilor, vreţi să jucaţi o partidă de cărţi? întrebă ea îndată pe doi generali în vârstă care, de plictiseală, începuseră să caşte; generalii acceptară ţu plăcere. Mary» îi aşează îndată pe toţi la masa de joc; voia să discute mai în voie cu Vihrov, dar planul nu-i prea reuşi, pentru că în sală intră încă un musafir, un bărbat înalt, blond, cu părul înspicat şi cu o stea prinsă de piepţii fracului.

Vihrov încercă un sentiment neplăcut: nou-venitul era Piavin. Salută cu gravitate pe cei câţiva tineri aflaţi acolo, apoi se îndreptă direct spre gazdă.

- Vă salut cu plecăciune, excelenţa voastră! îi spuse pe un ton oficial.

- Mă bucur foarte mult să vă văd, foarte mult! rosti cu căldură Evgheni Petrovici, săâtându-se în fotoliu şi strângându-i mina lui Piavin, care, îndată după aceea, îl observă şi pe Vihrov.

- Dumnezeule, pe cine văd! rosti el, însă pe un ton de superioritate. Vi s-a dat în sfârşit drumul, aţi fost eliberat?

- Am fost eliberat, îi răspunse Vihrov cu ironie în glas.

- Şi cu ce v-aţi ocupat acolo? întrebă Piavin.

r- Am avut o slujbă, am lucrat.

- Aţi lucrat? făcu Plavin ridicând din sprâneene.

- Am lucrat!... Numai că n-am avut parte, ca dumneavoastră de stele şi decoraţii.

- Dar e şi firesc: noi suntem oameni ai pământului şi avem nevoie de stele pământeşti, pe când dumneavoastră, poeţii, le puteţi smulge şi din ceruri! rosti Plavin, apoi, făcând o piruetă pe tocurile lui înalte, se duse să discute cu Mary.

- Vineri am fost la teatru, am ascultat-o pe divina Bosio. Credeam că am să vă întâlnesc şi pe dumneavoastră.

- Nu prea mă duc la operă, îi răspunse Mary pe un ton sec.

- Ar trebui totuşi s-o faceţi, dacă nu pentru spectacolul în sine, cel puţin pentru cunoştinţele dumneavoastră. Să le oferiţi plăcerea de a vă întâlni măcar din când în când! rosti Plavin.

- N-am asemenea cunoştinţe, răspunse. Mary.

- Nu se ştie, nu se ştie!... rosti Plavin şi îşi lovi piciorul cu păăria.

Vihrov vedea foarte bine că fostul lui prieten nu-şi mai încape în piele de înfumurat ce era. Dar din ce pricină să fi ajuns astfel? Oare numai din pricina rangului de consilier titu'ar şi a ordinului Sfântul Stanislav?

- Cu ce se mândreşte atât de mult acest domn? nu mai putu răbda el şi o întrebă pe Mary, când rămaseră pentru câteva clipe singuri.

- A ajuns un militant de seamă în problema reformelor, răspunse ea. E socotit a fi astăzi omul cu vederi din cele mai progresiste; miniştrilor le spune de-a dreptul: „Excelenţa voastră, vă stimez prea mult ca să vă permiteţi a întreprinde cutare lucru!"

Vihrov zâmbi ironic.

- In esenţă însă, a rămas un slugoi, zise el. Nu pot avea în dumnealui nici cea mai mică încredere!... Douăzeci de ani petrecuţi într-o cance'arie nu pot trece fără să lase urme: ei îl fac pe om să gândească îngust şi să n-aibă sentimente prea nobile.

- Ai dreptate! se grăbi să confirme Mary. Ca om deştept, şi-a dat seama, pur şi simp'u, că a venit vremea s-o facă pe liberalul. Şi-o face. De altfel nu e singurul: i-o falangă întreagă de-alde ăştia. Parcă ar fi nişte giruiete: se

Snvârt şi se schimbă după cum bate vântul; ţi-e şi scârbă să-i vezi!

La cină, Plavin se comportă şi mai ciudat: doi generali în vârstă discutau cu Evgheni Petrovici despre Sevastopol. Câtva timp el urmări atent cele ce spuneau.

- Ce ziceţi, excelenţa voastră, a fost oare Koşka ăsta

un marinar chiar atât de curajos? îl întrebă el pe Eismond, chipurile din curiozitate, dar de fapt cu scopul vădit de a-l ironiza.

Bineînţeles că Evgheni Petrovici nu-i sesiză intenţia.

- Acolo n-a fost un singur Koşka, răspunse el cu naivitate, au fost sute, mii!... Ce-au făcut soldaţii noştri nici nu v-ar putea trece prin minte; mergeam odată pe lângă o tranşee şi văd că vine dintr-o incursiune plutonul comandat de un căpitan al meu, care a căzut şi el după aceea. îl aud strigând:,,Da' unde-i Petrov?... A fost ucis?" Nimeni n-a ştiut ce să-i răspundă. După vreo cinci minute însă numai că apare ca din pământ şi Petrov acela. „Unde ai fost?" „Păi, zice, am dat fuga până la locul incursiunii: mi-a scăpat acolo pipa din buzunar." Ei, ce ziceţi de asta?

Bătrânii generali clătinară din cap şi zâmblră.

- Curajul este, fireşte, o calitate onorabilă! se amestecă din nou în discuţie Plavin. Dar de ce să dispreţuim atât! de mult frica: ea e firească tuturor oamenilor raţionali şi nu unor nebuni...

- Fricoşii sunt dispreţuiţi, accentuă Eismond, pentru că un fricos îşi poartă numai lui de grijă, numai la pielea lui se gândeşte, pe când un om curajos – la suveranul său şi la patrie.

- Oare nu vi s-a întâmplat niciodată, excelenţa voastră, să vă fie frică? ripostă Plavin.

- De fapt ce înţelegeţi dumneavoastră prin cuvântul „frică"? îl întrebă la rândul său Eismond. Să fi evitat vreo misiune periculoasă, să nu fi îndeplinit de frică ordinele superiorilor mei, să fi bătut în retragere când încă mai puteam ţine piept duşmanului – de aşa ceva, martor mi-e Dumnezeu şi conştiinţa mea, niciodată nu m-am făcut vinovat; dar ca să mă simt neplăcut, mai ales în infernul de la Sevastopol, asta mi s-a întâmplat deseori: bombele zburau pe sus ca nişte artificii, aici vedeai sânge, dincolo creier omenesc, în altă parte auzeai gemete... Nu numai

tu, dar şi calul de sub tine tremura şi-şi ciulea urechile văzând şi chiar înţelegând ce se petrece acolo.

- Dar ce fel de eântec e ăsta, reluă Plavin. Am auzit că l-au născocit cei de la Sevastopol: „Şi pe patru s-a-ntâmplat: necuratul ne-a-ndemnat munţi să cucerim!”

Auzindu-i vorbele, Eismond păru că se supără.

- Se pot născoci tot soiul de cântece! răspuns^ el apăsat, trebuia însă să fii acolo, s-adulmeci pulberea şi-abia atunci să simţi cam a ce miroase războiul. Se intâmpla uneori ca inamicul să tragă în noi ca intr-o turmă de berbeci adunată în ţarc, iar noi nu puteam să-i răspundem căci nu mai aveam niciun bob de pulbere; erai în stare să mori nu din pricina obuzelor, ci de necaz.

Plavin i se păru lui Vihrov nesuferit, odios.’

„Numai în veacul unor concepţii din cele mai denaturate, gândi turbat de furie eroul meu, această creatură a ministerului, acest panglicar al ideilor noi îndrăzneşte şi poate să-şi bată joc de omul care şi-a slujit cu adevărat patria.”

Când Eismond tăcu, Vihrov nu mai putu răbda şi rosti cu glas tare, ca să-l audă toată lumea:

- Sevastopolul este un fenomen pe care nimeni din lume nu l-a mai trăit vreodată: să rezişti unsprezece luni unui asediu şi unor arme cum sunt cele de azi – e un lucru mult mai serios decât a fost, de plidă, apărarea Saragossei, care a ajuns să se bucure de-o faimă mondială, şi num; o înţelegere obtuză şi plină de venin a lucrurilor poate permite cuiva să vorbească despre apărătorii Sevastopolului fără veneraţia cuvenită.

Cu toată străduinţa sa de a se stăpâni, Plavin se înroşi violent.

- Probabil că nici n-ar putea cineva să vorbească altfel despre ei!

- Aş dori şi eu să fie aşa! îi răspunse Vihrov. Pentru că oricum ar fi acţionat aceşti oameni acolo, cu mai multă sau mai puţină judecată, totuşi au acţionat *cu curaj* (nimeni nu poate nega acest lucru!), şi cu preţul

vieţii ioc ne-au salvat burdihanele; tocmai de aceea, când s-au întors de acolo, mirosind încă a praf de puşcă şi a sânge neînchegat, Moscova a înţeles acest lucru: lumea de acolo li s-a închinat. Pe când aici se pare că nu-i tocmai la fel!

- Întocmai aşa este şi aici! spuse Palvin, luându-şi un aer de parcă nu izbutea să înţeleagă ce anume îl făcuse pe Vihrov să se aprindă atât de tare.

- Mă bucur dacă-i aşa! rosti Pavel, întorcându-şi privirea în âiţă parte.

- Nu ştiu! interveni Evgheni Petrovici, ridicând ochii plini de lacrimi. Nu ştiu dacă trebuie să ni se închine cineva, ori să ne ocărască; ştiu însă un singur lucru: că nici unuia dintre noi, cei care am fost acolo, nu ne-a fost gândul nici la întoarcerea acasă, nici la a scăpa cu zile, de aceea nimeni nu se aştepta la vreo recompensă in această viaţă şi chiar dacă năzuia la ea, atunci numai în cea de apoi!...

In timpul cinei, Plavin se comportă cu aceeaşi insolenţă; se vedea totuşi că Vihrov îi dăduse zdravăn peste nas. Ajuns în dreptul eroului meu, când se ridicară de la masă, şi la oarecare distanţă de ceilalţi, nu mai putu răbda şi-i spuse cu ironie:

- Provincia v-a reeducat complet, aţi devenit un fel de patriot.

- Patriot am fost întotdeauna şi n-am obiceiul să-mi schimb pielea după cum bate vântul, îi răspunse Vihrov cu brutalitate.

- Aşa? Eu vă credeam altfel! rosti tărăgănat Plavin, apoi, după un timp de tăcere, adăugă: sper că veţi trece pe la mine?

- Dacă-mi îngăduiţi, răspunse Vihrov, lăsându-şi privirea în jos; îşi zise în gând că nu va călca pe la Plavin.

- Vă rog! repetă acesta şi luându-şi rămas bun de la gazde, porni spre ieşire.

Pe ceilalţi oaspeţi îi salută doar înclinând din cap.

Observându-i gestul, Vihrov şi Mary schimbară un

zâmbet. Curând rămăseseră numai ei doi în salon.

- Când o să ne mai vedem? rosti Vihrov.

- Joi... Soţul meu va pleca la consiliu, apoi va lua masa la club... Voi fi toată ziua singură... spuse Mary, ca şi când nu i s-ar fi adresat lui Vihrov, ci ar fi povestit un fapt divers.

Apoi o chemă Eismond şi ea trecu dincolo. Vihrov îşi luă rămas bun de la amândoi.

- Poftiţi mai des pe la noi! i se adresă generalul, luând mina nevesti-si şi sărutându-i-o.

Mary şi Vihrov se aprinseră amândoi la obraz şi, pentru prima dată în viaţă, eroul meu simţi cât este de înţeles un sentiment de gelozie faţă de soţul femeii iubite. Se grăbi să plece, dar în închipuire i se iviră fără voie nişte scene ce-l revoltară până în adâncul inimii, umilind totodată şi fiinţa celei dragi, scene însă pe deplin posibile, aproape de neînlăturat pentru sărmana jertfă!

XIII

O SERATĂ. LA PLAVIN

Timpul trecea vertiginos; cu fiecare zi, faima eroului meu, ca scriitor, creştea tot mai mult şi, totodată, sporea faţă de el şi atenţia lui Plavin, cu care se întâlnea numai lâ familia Eismond; până la urmă, acesta îl chemă odată de o parte.

- Spuneţi-mi, *m-r* Vihrov, sunteţi supărat pe mine? îl întrebă el şi în glas parcă i se simţea mâhnirea.

- De ce să fiu supărat? replică Pavel, stingherit la rândul său.

- Cum să-mi explic atunci că nu vreţi deloc să daţi pe la mine? V-aş ruga să poftiţi joi seara; vor mai veni la mine câteva persoane foarte interesante.

- De acord!... rosti tărăgănat Vihrov. Totuşi, înainte de a se hotărî să întreprindă această vizită, se sfătui cu Mary.

- Du-te, îi spuse ea, el ne-a susţinut foarte activ în demersurile întreprinse pentru eliberarea ta.

- Probabil că acolo am să întâlnesc numai cinovnici.

Ce am de împărţit cu ei? Ce să discut cu ei?

. – Poate că ai să te vezi şi cu vreo cunoştinţă. Treacă de la tine!

- Ai dreptate! admise Vihrov şi, în ziua stabilită, se duse la cel care îl invitase.

Plavin ocupa o locuinţă de-a statului, cu o scară de marmură şi cu un uşier plăcut la înfăţişare, tot de-al statului; apartamentul în sine, cum se putea aprecia după primele-camere, era foarte mare şi foarte frumos mobilat... Invitaţii gazdei erau adunaţi în bibliotecă, şi cel dintâi pe care îl zări acolo Vihrov fu Zamin; cu toate că nu se văzuseră de atâţia ani, îl recunoscu îndată. Zamin era la fel de stângaci ca şi pe vremuri, numai că se îngrăşase şi mai mult, o barbă stufoasă îi năpădise obrazul şi purta de astă dată o haină mai puţin uzată.

- Ce vânt v-a adus pe aici?! exclamă Vihrov.

Zamin îi strânse puternic şi prieteneşte mâna.

- Sunt invitat aici în legătură cu problema ţărănimii, răspunse el.

- In legătură cu problema ţărănimii! făcu Vihrov cu bucurie în glas.

- Da, căci la noi mai curând se ştie ce se petrece pe lună, decât cum o duce ţăranul nostru, rosti cu glas scăzu! Zamin şi izbucni în râs.

- Bine aţi venit! îl întâmpină Plavin cu simplitate şi într-un mod foarte prietenesc (ca şi ceilalţi oaspeţi, purta o haină simplă, largă, aşa că Vihrov se simţi jenat că venise îmbrăcat în frac).

- Domnul Penin! i-l recomandă apoi Plavin pe un tânăr dintre cei adunaţi acolo. Dumnealui e pianistul Kolbert, iar dumnealui e pictorul Raguza! încheie apoi, arătând spre ceilalţi doi musafiri, dintre care Raguza avea o faţă ciupită de vărsat, o barbă ţepoasă, părul aspru şi privirea tristă; pianistul Kolbert, în schimb, avea o fizionomie blândă de evreu, cu urechile drepte şi cu nişte ochi lipsiţi de culoare, ca şi când în locul corneei naturale ar fi avut una decupată dintr-o hârtie

decolorată.

întreaga societate se afla în jurul unei mese mari, de culoare verde. Vihrov avu grijă să se aşeze alături de Zamin. Pină la sosirea lui, discuţia fusese dirijată pesemne de pictorul Raguza. Vihrov nu-şi putea da seama încă dacă acesta era ucrainean sau polonez, dar în accentul, în tonul glasului său, simţi deodată ceva neplăcut, respingător.

- Chiar acum am terminat tabloul: „Masacrul de lângă Praga al patrioţilor polonezi”, dar – să-mi fie cu iertare! – nu mi se dă voie să-l expun! strigă Raguza, de răsună toată casa.

- Care să fie pricina? îl întrebă, arătând mirat, Plavin.

- Mi se spune că pentru Rusia ar fi o jignire a sentimentului naţional; dar, iertaţi-mă, domnilor, am ripostat într-o zi, eu înfăţişez aici acţiunile marelui Suvorov! strigă Raguza.

- Dumneavoastră însă aţi prezentat, bineînţeles, nu triumful învingătorului, ci triumful moral al învinşilor, observă, subtil, Plavin.

- Eu arăt faptele aşa cum au fost, iar publicul n-are decât să judece, continuă să vocifereze Raguza.

- E un lucru de neînţeles: se pare că la noi totul e interzis, nimic nu se permite! rosti, chiar cu o anumită mândrie, tânărul de adineaori.

In timpul acestor discuţii, Zamin stătuse cu capul plecat.

- Ce-i cu acest domn, îl întrebă încetişor Vihrov, arătând spre Raguza, e, intr-adevăr, pictor sau e un impostor?

- Cred că-i un impostor! răspunse Zamin cu glasul cel mai calm.

- Tabloul există cu adevărat?

- Nu-l arată nimănui, dar se plânge peste tot că nu i-a fost primit la expoziţie.

- Arta noastră, strigă din nou Raguza, trebuie să fie,

ca şi literatura, o armă a demascării. Totul trebuie îndreptat spre ridicarea propriei noastre conştiinţe.

- Cum ar trebui să se manifeste această conştiinţă, dacă am privi tabloul dumneavoastră? întrebă Zamin. în sensul că Suvorov al nostru e un mizerabil, iar polonezii nişte martiri?

- Conştiinţa trebuie să se manifeste într-un fel! ţipă Raguza, ocolind răspunsul. Când forţa marilor idei slăbeşte iar lumea se banalizează, când marile naţiuni decad şi sunt impilate, iar oameni de seamă nu mai există, atunci toate artele trebuie să condamne această perioadă de decadenţă.

- De ce consideraţi că această decadenţă există astăzi, în vremurile noastre? interveni în discuţie Plavin, care pesemne că respecta acele vremuri.

- Pentru că lumea, strigă Raguza, e lipsită de idei măreţe! Când religia era venerată de toţi, pictura se afla alăi turi de religie.

- Pictura dumneavoastră nu se afla alături de religie, ci alături de papalitate şi de catolicism, rosti tăios Zamin.

- Pictura a stat totdeauna altăuri de măreaţa idee a religiei, lucru care numai în Rusia nu se cunoaşte!

- Şi anume cum? Poate doar prin aceea că Rafael îşi picta iubitele în chip de madone, replică Zamin, luându-l în zeflemea.

- El nu-şi picta iubitele, ci idealul feminităţii! strigă Raguza. Şi-apoi el a pictat pe sfinţii mucenici..

- Da, cum să nu: portrete ale papilor. Ce mai mucenici şi ăştia! obiectă Zamin cu o octavă mai jos.

Nu putea să sufere catolicismul şi, ca atare, respingea, până şi meritele picturii lui Rafael.

- Dumneavoastră aţi fost în străinătate, aţi văzut picturi pe teme religioase? îl întrebă Raguza.

- Nu, n-am fost şi nici -n-am să mă duc. Ce naiba am, de văzut acolo? tună vocea de bas a lui Zamin.

- Sunt multe de văzut, foarte multe! scoase Raguza

un ţipăt ascuţit. Vihrov aproape că nu-i mai putu suporta glasul.

Se ridică, în consecinţă, şi trecu în camera de alături, un salon mare, spaţios. In urma lui veni şi Plavin, după care, păşind sfios, apăru şi pianistul Kolbert.

- Domnul acesta, zise Plavin, referindu-se la Raguza, e în sinea lui un filo-polonez înveterat.

- O fi, nu zic ba. Artist însă nu mi se pare a fi deloc; artiştii sunt, de obicei, mai blânzi, observă Vihrov.

- Ba nu, pictează într-adevăr! spuse Plavin, deşi fără prea multă convingere (între timp, strigătele din bibliotecă deveneau tot mai puternice). Mă tem să nu se ia la bătaie, adăugă el.

- N-ar strica, spuse Vihrov. I-ar trage Zamin o bătaie lui Raguza de n-ar mai îndrăzni ăsta să-l contrazică în vecii vecilor.

- Ba eu sunt de părere că trebuie să se dea libertate oricăror convingeri, rosti Plavin. Să ştiţi că am vrut să vă fac cunoştinţă mai ales cu Manuil Moiscevici, adăugă el, arătând spre Kolbert, care îi sorbea din ochi şi părea că nici nu îndrăzneşte să se apropie de ei.

Vihrov îl mai salută o dată.

- Domnul Kolbert e, de fapt, pianist, însă doreşte să devină compozitor, spuse Plavin.

- *M-r* Vihrov, recunoaşteţi şi dumneavoastră, începu Kolbert cu un glas aproape tânguitor, că a fi doar un instrumentist, un executant...

- Situaţia, într-adevăr, nu-i de invidiat, îl aprobă Vihrov.

- De aceea, aş dori să scriu o operă, dar, drept să vă spun, nu ştiu ce subiect să-mi aleg.

Rostind acestea, Kolbert îşi plecă ochii incolori, iar Vihrov nu izbuti să înţeleagă ce vrea, de fapt, acesta de la dânsul.

- Domnul Kolbert, se oferi Plavin să-i explice, doreşte să se consacre muzicii ruse, de aceea m-a rugat să-i fac cunoştinţă cu persoane care cunosc viaţa

rusească, mai ales cu scriitori ruşi, care să-l sfătuiască ce anume subiect să-şi aleagă pentru opera pe care intenţionează s-o compună.

- Vai de mine! exclamă Vihrov. Cred că orice muzician trebuie să conceapă el însuşi subiectul operei pe care vrea s-o scrie; libretul e un lucru secundar.

- M-r Vihrov, eu aş vrea să am la dispoziţie un subiect cu specific rusesc; mi-am deprins urechea cu motivele muzicale ruseşti; de pildă, îmi place foarte mult sunetul clopotelor de aici; apoi, am stat o vară întreagă la contele Zavodski; îl cunoaşteţi, nu-i aşa?

- Nu-l cunoscj'răspunse Vihrov.

- Toată familia dumisaâe are înclinaţii muzicale şi mi-am notat acolo o sumedenie de cântece; unele dintre ele mi s-au părut însă foarte ciudate, de aceea aş dori să vă cer sfatul.

- Mă rog, rosti Vihrov.

- Iată, de pildă, continuă viitorul compozitor rus, scoţând în grabă din buzunar un carnet cu însemnări, am notat aici un cântec rusesc – îl cântau mujicii – nişte mujici autentici – şi nevestele lor.

„Suflet, sufleţel, drag al meu iubit", citi Kolbert, rostind cu şovăială cuvintele.

- Iată primul cuvânt îl cunosc. Dar ce înseamnă „sufleţel"? E un nume?

- Cum să fie nume? exclamară intr-un glas Plavin şi Vihrov.

- Bogdanovici[17] are o scriere cu titlul „Sufleţel".

- „Sufleţel" nu e decât diminutivul substantivului „suflet", îi explică Vihrov.

- Aşa? înţeleg, înţeleg, dădu din cap Kolbert. Şi-acum, cuvântul „drag"; de ce nu „dragul meu".

- Pentru că-i un adjectiv nearticulat, îi explică din nou Vihrov.

- Zău? Ia te uită! făcu mirat, Kolbert.

- V-aş întreba şi eu ceva, zise Pavel. De ce, având

17 Bogdanovici, Ipolit Feodorovici (1743—1803), poet rus.

asemenea cunoştinţe, destul de slabe, după câte se pare, în domeniul cântecelor ruseşti, doriţi neapărat să vă consacraţi muzicii noastre?

- *M-r* Vihrov, muzica străină cunoaşte mulţi compozitori mari. Faţă de aceştia creaţia ta păleşte. Rusia însă n-a avut până acum niciun compozitor mare.

- Dar Glinka al nostru! ripostă Vihrov.

- *M-r* Vihrov, nişte oameni inteligenţi mi-au spus într-o zi că opera lui Glinka este alterată prin însuşi subiectul ei – e redată acolo o patimă pasivă şi una activă – ori asta nu poate constitui tema unei drame.

- Nu ştiu, asta-i o treabă discutabilă. Ştiu însă un singur lucru: că opera lui Glinka, atât în ceea ce priveşte subiectul ei, cit şi muzica, este cea mai înălţătoare şi mai populară creaţie.

- Credeţi? întrebă Kolbert cu oarecare nedumerire.

- Cred! răspunse Vihrov, apoi, văzând în faţa lui figura jalnică a lui Kolbert, nu mai putu răbda şi adăugă: Dar de oe vi s-a năzărit să scrieţi o operă? încercaţi-vă mai întâi talentul cu nişte mici romanţe ruseşti.

- Nu, nu, eu vreau să scriu o operă, răspunse acesta sfios, dar cu tărie.

Intre timp, disputa din cabinet luă sfârşit. Ambii combatanţi intrară în salon; Zamin se apropie de Vihrov, iar Raguza de Plavin.

- Ei, v-aţi săturat de gâlceavă? îl întrebă acesta.

- Eu şi domnul Zamin ne-am dat cuvântul să nu mai discutăm niciodată în contradictoriu, strigă Raguza.

- Ce fel de muzician e ăsta? îl întrebă Vihrov pe Zamin, profitând de faptul că *m-r* Kolbert se depărtase de ei.

- E un ovreiaş care caută o piaţă liberă unde să-şi plaseze inepţiile muzicale, răspunse el.

- *M-r* Vihrov! îl strigă în momentul acela Plavin.

Pavel întoarse capul.

- Vă aduceţi aminte cum m-aţi distrat odată cu producţiile simpaticului nostru Zamin? zise Plavin. Vreau

acum să vă distrez şi eu: iată, domnul Penin (şi Plavin arătă spre cel de-al cincilea oaspete, tânărul care venise acum şi el în salon) este, în genul respectiv, un adevărat talent. Cântaţi-ne, aşadar, *m-r* Penin, minunatul dumneavoastră cântec despre moşieri.

Tânărul, se aşează cu vădită însufleţire la pian şi interpretă un cântecel compus pe vremea aceea şi intitulat: „Multă vreme ne-au sufocat boierii". Plavin îl ascultă cu plăcere, muzicianul Kolbert la fel. Raguza, poate în zeflemea, repeta într-una cu glas tare: „O!... Cât e de adevărat, cât e de adevărat!" Zamin şi Vihrov tăceau. Isprăvindu-şi cântecelul, tânărul parcă-l întrebă din ochi pe Plavin ce să mai facă.

- Cancan, Penin, cancan! exclamă acesta.

Tânărul trecu îndată în mijlocul salonului, se îndoi din mijloc, îşi vârî degetele în răscroiala jiletcăi şi începu să se scălâmbăie într-un mod cu totul indecent. Plavin păru entuziasmat. Pe Vihrov spectacolul îl plictisi, iar pe Zamin îl dezgustă într-atât, încât scuipă cu silă. După aceea, tânărul, îndemnat tot de Plavin, juca rolul unui paznic beat, ba chiar şi al unui târgoveţ din piaţa Şciukin; vădi însă o totală lipsă de talent şi nu trezi râsul celor de faţă, ceea ce dovedi că încercase fără succes să imite pe cine ştie cine. în cele din urmă, Vihrov se ridică şi-şi luă rămas bun de la gazdă.

- Nu-i aşa că-i un tip grozav? îl întrebă Plavin, arătând spre tânărul care încă mai stătea în mijlocul salonului, vrând parcă să se scălâmbăie în continuare.

- Dimpotrivă, mie nu mi-a plăcut, îi răspunse Pavel cu sinceritate.

Odată cu Vihrov îşi luă rămas bun de la gazdă şi Zamin. Pe amândoi Plavin îi conduse până în antreu şi, când se întoarse în salon, Penin i se adresă:

- Vsevolod Nikandrovici, iată ce am mai văzut...

- Nu, ajunge pentru astăzi, i-o tăie Plavin, apoi, fără pic de jenă, se adresă celorlalţi: *Adieu*, domnilor! Am cam obosit, iar mâine trebuie să mă scol devreme.

Oaspeţii n-au putut să rămână surprinşi de aceste vorbe: se grăbiră să-şi ia cât mai repede rămas bun ş.i să plece acasă.

Vihrov şi Zamin străbăteau posomoriţi Nevski Prospekt.

- Ce fel de adunări or fi astea, organizate de Plavin? zise primul.

Ce vrei, e liberal, om de frunte, mecenat, răspunse Zamin cu ciudă în glas.

- Va să zică, de aceea ne-a chemat şi pe noi?

- De aceea, răspunse Zamin.

- Spuneţi-mi încă ceva: ce fel de societate e aici, la Petersburg? Mă uimeşte faptul că toată lumea vorbeşte aici vrute şi nevrute, dar n-aş zice că-şi dau seama ce vorbesc.

- Lumea de aici are creierii cam diluaţi; parcă pe mlaştinile astea ar putea să apară un om adevărat?... Fiecare e cam aşa, un fel de fluieră-vânt!... comentă Zamin.

XIV

SUFEPJNŢE TAINICE

De obicei, după ce scria toată dimineaţa, eroul meu se ducea în fiecare zi, pe la ora două, la familia Eismond. La această oră, generalul nu era aproape niciodată acasă. Se plimba, după spusele lui, pe Nevski Prospekt, deşi nimeni nu-l văzuse vreodată pe acolo. în majoritatea cazurilor, Vihrov lua prânzul tot acolo, la familia Eismond. Mary îi spuse într-o zi că n-are rost, singur fiind, să facă gospodărie ori să ia masa la cine ştie ce localuri, atâta vreme cât ei au un bucătar excepţional şi le face plăcere să-l vadă zilnic. La rândul său, generalul socoti ideea ca fiind foarte justă.

După masa de prânz, Evgheni Petrovici dormea, de obicei, vreo trei ceasuri. Jenecika nu locuia cu ei, maică-sa îl dăduse intern la unul dintre cele mai bune pensioane, se ducea foarte des să-l vadă, dar nu-l lua acasă; în felul acesta, Vihrov îşi petrecea aproape tot

timpul cu Mary şi numai seara, când se trezea generalul, se aşeza să joace cu el pichet; dar şi atunci Mary fie că şedea, cu lucrul ei de mină, lingă ei, fie că se uita, pur şi simplu, în cărţile lor de joc. O astfel de viaţă a celor doi îndrăgostiţi părea în măsură să-i facă fericiţi, dar, în realitate, era departe de a fi aşa: de la un timp, eroul meu deveni tot mai abătut. Începu s-o întâmpine pe Mary cu răceală (şi aceasta mai ales în ultima vreme), să-i răspundă laconic la întrebări, stând alături de ea să se uite în altă parte, spre a face impresia că-i preocupat de altceva şi nu de persoana ei. La rândul său, Mary slăbea cu fiecare zi tot mai mult şi, faţă de Vihrov, era, dacă nu speriată, cel puţin stânjenită, iar uneori aproape indiferentă. Pricina tuturor acestor manifestări se datora faptului că, de la venirea lui la Petersburg, între Vihrov şi Mary avuseseră loc multe neînţelegeri; pentru prima oară în viaţa lui, Pa vel iubea o femeie ce-şi avea soţul lângă ea, lucru care, atât prin existenţa unor probleme de ordin trupesc, cât şi a celor de ordin spiritual, îi provoca o gelozie cumplită; nu avea însă niciodată curajul să-i spună toate acestea în mod direct; avea impresia că sentimentul îl înjoseşte, umilind-o, totodată, şi pe Mary; se mulţumea doar să se chinuie, să facă mofturi, să-i arunce vorbe usturătoare şi să-l ia în derâdere pe bătrânul general (bineînţeles în absenţa lui). Mary remarcase toate acestea şi înţelegea foarte bine ce se petrece în sufletul omului iubit, dar nu ştia deloc cum şi în ce fel ar putea să-l ajute; faţă de soţul ei era, într-adevăr, aproape tandră, socotind că este o datorie a ei, o obligaţie de neabătut, menită să-i răscumpere măcar în parte vina faţă de general. Gelozia lui Vihrov privită sub aspectul presupusei existenţe a unor probleme de ordin trupesc i-ar fi putut-o potoli, desigur, cu un singur cuvânt; dar cum să deschidă vorba despre aşa ceva, dacă el nu-i spunea nimic!...

Odată, după masa de prânz, Vihrov se aşează în faţa căminului, iar Mary dispăru pentru un timp în camerele

din spate. O aşteptă destul de mult, apoi începu să-şi muşte buzele: era clar că începuse să-şi piardă răbdarea; în cele din urmă se ridică, făcu câţiva paşi prin încăpere, îşi luă pălăria şi fu gata să plece; în acea clipă, Mary se înapoie, şi Vihrov rămase locului, pălăria nu şi-o lăsă, totuşi, din mâini. Privindu-l drept în faţă, Mary se sperie de-a binelea, atât de înverşunat şi de mânios arăta.

- Vrei să pleci? îl întrebă, coborându-şi privirea.

Impresionat de glasul ei, Vihrov se aşează din nou pe locul unde stătuse, în faţa căminului. Mary, în schimb, se depărtă şi se aşează ca de obicei la măsuţa ei de lucru: aştepta să audă, cum îi zicea ea, câteva noi blesteme. Intr-adevăr, în ultimul timp Vihrov îşi blestema neîncetat, în prezenţa ei, şi propria-i persoană, şi viaţa pe care o duce, şi soarta lui nefastă.

- Unde ai fost atâta timp? o întrebă de astă dată cu un glas înfundat şi fără să-şi ridice privirea.

- La Evgheni Petrovici; nu se simte prea bine, răspunse ea; socotea că ar fi ruşinos să-l mintă.

- Bine, dar la prânz a mâncat cât un bou, rosti Vihrov.

Auzindu-l, Mary roşi, indignată.

- Nu, n-a mâncat mult, replică ea.

Vihrov începu din nou să-şi muşte buzele şi să-şi bâţâie piciorul.

- Atenţia dumitale pentru el e atât de exagerată, încât îl vezi bolnav şi atunci când e perfect sănătos. Te frământi prea mult şi, crede-mă, de pomană; asta poate să-ţi facă rău! rosti în cele din urmă, cu un glas veninos.

- îmi face rău, într-adevăr, dar o cu totul altă treabă! şopti ea.

- Ce anume îţi face rău? o întrebă el, ironic.

- Faptul că te iubesc prosteşte, într-un fel lipsit de chibzuinţă. – – Ce te împiedică să faci apel la raţiunea dumitale şi să începi o viaţă de familie plină de pace şi fericire? Bineînţeles fără mine! rosti el, şi glasul îi trădă lacrimile gata să izbucnească.

Mary îşi dădu seama că, în acele clipe, el o iubea nebuneşte; de altfel, încerca şi ea un sentiment tot atât de năvalnic: era gata să i se arunce de gât. să-l sugrume cu îmbrăţişările ei. Totuşi, fie conduita atât caracteristică rusoaicelor, fie însăşi firea ei, timiditatea ei înnăscută, o făcură să nu întreprindă nimic din toate acestea: nu făcu decât să îndrepte spre el o privire plină de tandreţe şi să rostească:

- Ţie nu ţi-ar veni greu?

- Nu. dimpotrivă!... Dimpotrivă! exclamă Vihrov şi, ridicându-se din nou de pe scaun, începu să umble prin încăpere. Nu mai pot suporta tot ce-am suportat până acum L. Această situaţie absurdă în care mă aflu ar putea să scoată din minţi pe oricine!... Alerg încoace ca un nebun, în fiecare zi. şi pentru ce? Ca să văd fericirea vieţii dumitale de familie şi doar să te stânjenesc?

- Bine, dar ce se poate face în situaţia asta? Cum pot fi îndreptate lucrurile? întrebă Mary.

- Pot fi îndreptate într-un singur fel: să-ţi laşi soţul şi să plecăm amândoi în străinătate. Să te închini la doi zei nu-i cu putinţă şi nici nu-i bine.

Aceste vorbe ale lui Vihrov (pentru prima oară îşi exprima o asemenea dorinţă) o făcură pe Mary să pălească.

- Asta ar însemna să mă acopăr pe veci de ruşine!... rosti ea încet.

- Ce fel de ruşine ar fi, mă rog? Se vede că ţii prea mult la situaţia dumitale actuală.

- O, câtuşi de puţin! exclamă Mary. Dacă ar fi vorba numai de mine, aş fi gata să-ţi fiu roabă, nu numai o femeie care te iubeşte. Numai că de mine depinde liniştea şi onoarea altor oameni...

Vihrov îi aruncă o privire întrebătoare.

- Liniştea şi onoarea fiului şi soţului, meu, preciză Mary.

- Dacă liniştea acestor oameni e mai presus decât liniştea mea, atunci chiar că nu mai avem ce discuta,

rosti Vihrov.

- Te superi mereu şi nu vrei să fii de acord cu mine că am dreptate; crede-mă că în timp ce tot universul meu se va rezuma numai la tine, dragostea ta faţă de mine va & ’

49b slăbi mult mai repede; nu mai suntem tineri, trebuie să cunoaştem şi să înţelegem sufletul omenesc.

- Orice mi-ai spune, să ştii că mi-e îngrozitor de greu să împart sentimentul dumitale cu oricine ar fi; sunt mai mult de doi ani de’când încerc să mă obişnuiesc cu asta, însă nu izbutesc deloc.

- Eu nu-mi împart sentimentul cu nimeni, îţi aparţine în întregime.

- In întregime?... Nu, Mary! exclamă Vihrov, apoi, fâcând un vizibil efort, rosti cu glas scăzut: Orice clipă în care îmi imaginez că aparţii altcuiva în afară de mine nu-mi provoacă decât cel mai apăsător, cel mai dureros şi cel mai jignitor sentiment!

Mary roşi.

- Asemenea situaţii nu există şi nici nu pot exista, spuse ea.

- Există, Mary, există!... exclamă Vihrov. Şi e cu atât mai îngrozitor, cu cât dumneata, ca orice altă femeie, cred eu. nu-ţi dai seama cât de mult te umileşti în asemenea cazuri!

Mary se aprinse şi mai mult Ia faţă.

- Ţi-am spus şi-ţi repet că asemenea situaţii nu există! i’osti ea din nou, cu un glas, de altfel, foarte calm.

Vihrov o privi întrebător.

- In ce mod s-a putut ajunge la aşa ceva? întrebă el.

- Simplu, răspunse ea. Vouă, bărbaţilor, v-a dat Dumnezeu minte, pe când nouă, femeilor, şiretenie.

- Vorbeşte mai clar.

- Pentru nimic în lume! Mai mult decât ţi-am spus, n-ai să auzi de la mine.

- în cazul ăsta nu te cred.

- Poţi să crezi, poţi să nu crezi! Nu te gândeşti că,’

de-ar exista aşa ceva, n-aş mai suporta această situaţie %

- Ce-ai face?

- I-aş spune direct soţului meu că iubesc un alt bărbat! şi că, dacă doreşte să-i ascundă acest lucru fiului nostru, n-are decât să-l ascundă, iar dacă nu, am să-l părăsesc.

- înseamnă că acum nu există nimic care să te îndemne la asta?

- Nici vorbă!

- y

Ei, dacă-i aşa, atunci vino-ncoace! rosti Vihrov, întinzând braţele spre ea.

Mary se apropie, el. o îmbrăţişă şi începu s-o sărute pe piept.

- Omul rămâne totuşi un animal!... Mă crezi că acum sunt mai liniştit, mai fericit!... spuse el la un moment dat.

Mary nu făcu decât să surâdă şi să clatine din cap.

- Parcă tot nu-mi vine să te cred! adăugă el.

- Nu ştiu cum te-aş putea convinge, x'ăspunse Mary, înălţând din umeri.

- în afară de asta, draga mea, continuă Vihrov, îmbrăţişând-o din nou, uneori simt că înnebunesc de plictiseală, mă apucă disperarea!... Inima îmi cere să-i dau frâu liber, vrea să se manifeste, să spună la toate astea: ducă-se dracului!

- Manifestă-te, dacă aşa vrei, rosti Mary pe un ton întrucâtva jignit.

- Nu de unul singur, Mary, ci cu tine, numai cu tine, unica mea dragoste! Hai să mergem măcar astăzi împreună la operă; să nu ne disti'ăm doar cu acele intemiinabile partide de cărţi.

- Am putea să mergem, dar va trebui, în prealabil, să-l pi'evin pe bărbatul meu: n-aş vrea să i se pară o treabă ciudată.

- Iar bărbatul tău! exclamă Vihrov. Mă rog, n-ai de-' cât s-o faci, dar măcar să nu mi-o mai spui!

- Bine, n-am să-ţi mai spun nimic, zise Mary zâmbind.

Curând după aceea, se auzi tuşea generalului. Mary se duse în odaia lxxi.

- Ştii, mă duc cu *Paul* la teatru, îi spuse ea pe un ton categoric.

- Aşa? rosti generalul aproape mulţumit, Aş merge şi eu cu voi.

Lui Mary îi îngheţă inima în piept.

- Imposibil! Abia ţi-au trecut frisoanele, şi-acum să ieşi în aer liber! Ar fi o curată nebunie! exclamă ea.

- Bine, bine, n-am să merg! admise generalul.

O jumătate de oră mai târziu, Mary şi Vihrov angajară o trăsură şi plecară la operă. Se prezenta „Noi'ma". Lui

Vihrov îi plăcuse dintotdeauna această operă, lui Mary de asemenea. De la primul avânt al arcuşului, se lăsară amândoi copleşiţi de sunetele muzicii.

- Se pare că e singura operă cu un subiect pe drept cuvânt excelent, spuse Vihrov, când se încheie primul act şi se lăsă cortina.

- E un subiect plin de adevăr, se grăbi să spună Mary.

- Nu numai atât! replică Vihrov. Autorul s-a oprit tocmai la acea limită pe care o indică muzica: el nu s-a înălţat aşa cum se întâmplă în cele mai multe opere, în slava cerului, cu alte cuvinte spre absurd, dar nici n-a abordat o realitate mult prea apropiată nouă. Căci cu o atare interpretare în artă, naiba ştie unde putem ajunge. Un domn pe care l-am întâlnit la Plavin a încercat să-mi demonstreze că pictura actuală trebuie să aibă o singură orientare: cea satirică, demascatoare; iar un altul, un muzician, spunea, bineînţeles exprimând părerea altora, că opera lui Glinka e alterată prin aceea că vorbeşte de-o patimă pasivă şi nu activă.

- Ce-o mai fi asta? făcu Mary.

- Cică în opera respectivă e scoasă în evidenţă

dragostea pentru ţar, şi nu o pornire egoistă: amorul, gelozia, ura.

- Bine, dar se ştie că toate operele revoluţionare au la bază un asemenea sentiment: dragostea pentru patrie, răspunse Mary.

- Ai perfectă dreptate! exclamă Vihrov. Mai mult chiar, sunt ferm convins că viaţa creştinilor primitivi, bunăoară, care au acţionat numai şi numai dintr-o înflăcărare pasivă, poate inspira şi opere minunate, şi drame de acelaşi fel.

- In opera asta, continuă Mary, după ce al doilea act luă sfârşit, îmi place mai ales Norma: o înţeleg şi o compătimesc.

- Pentru că semeni cu ea, spuse Vihrov.

- Eu? întrebă Mary, îndreptând spre el ochii ei mari şi albaştri.

- Da, dumneata! Prin ce-i atrăgătoare Norma? Printr-o îmbinare a luminii cu întunericul: e pură, sfântă şi inaccesibilă tuturor; doar un singur om ştie că a păcătuit.

- A, asta era! rosti Mary şi se aprinse în obraz. Totuşi, a fi virtuoasă în aparenţă nu-i o calitate prea lăudabilă.

- N-aş zice că eşti virtuoasă doar în aparenţă, eşti, chiar o femeie prea corectă; dar, oricum ar fi, hai să mergem să cinăm la Donon.

. Mary îl privi din nou cu ochii ei mari.

- Ce-i asta? Inima ta vrea frâu liber? îl întrebă.

- întocmai, răspunse Vihrov.

- Bine, să mergem! acceptă Mary şi, după ce spectacolul luă sfârşit plecară amândoi la Donon, unde Vihrov comandă o cină bogată, ceru şampanie, o obligă pe Mary să bea două pahare, iar el bău două sticle.

Discuţia dintre ei devenea din ce în ce mai înflăcărată şi mai sinceră.

- Când vei mai chefui aşa, poate că vei dori şi-un alt gen de distracţii, rosti Mary.

- Adică?

- Distracţia de a iubi o altă femeie.

- Tot ce se poate, rosti Vihrov cu sinceritate.

- In cazul ăsta, te-aş ruga să mi-o spui în faţă.

- Nici gând. Dacă s-ar întâmpla aşa ceza, ar fi cu adevărat o distracţie trecătoare, după care m-aş întoarce din nou la dumneata.

- Asta n-ai cum s-o ştii.

- Ba o ştiu în mod sigur, pentru că te iubesc mai mult decât pe oricare altă femeie.

- Din ce motiv?

- \ asta n-am cum să ţi-o explic. Probabil pentru că ai i'ost prima mea iubire, căreia, noi, bărbaţii, mă îndoiesc că nu-i rămânem credincioşi toată viaţa.

- Credeam că mă iubeşti şi pentru altceva, zise Mary.

- Anume?

- Pentru că avem aceleaşi opinii şi concepţii...

- Poate că şi pentru asta! se grăbi să fie de acord Vihrov.

Când se urcară din nou în trăsură, el porunci vizitiului să n-o ia către strada Liteinaia, unde locuia generalul, ci la el acasă.

- O faci tot pentru că inima îţi cere frâu liber? îl întrebă. Mary.

- Tot! răspunse laconic Vihrov.

Mary reveni acasă pe la ora două noaptea. Generalul se pregătea de culcare.

- Unde ai fost până acum? o întrebă cu oarecare nelinişte.

- Am trecut amândoi pe la Donon şi-am cinat acolo, răspunse ea. trecând pe lingă camera lui, fără să intre înăuntru.

- Foarte bine! Şi ce aţi mâncat acolo? o întrebă generalul.

- Nici nu mai ştiu, a fost în orice caz o mâncare excelentă.

- Chiar că acolo se mănâncă foarte bine; ar trebui să mă duc şi eu cu Emma! îşi spuse generalul cu jumătate de glas, apoi stinse luminarea, se întoarse cu faţa la perete şi adormi liniştit.

XV

UN ALT GEN DE SERATĂ LA PLAVIN

înainte de lăsata secului, atât Eismond, cât şi Vihrov primiră, concomitent, de la Plavin, invitaţii tipărite, prin care acesta îi poftea la el în ziua de 11 februarie, la ora 10 seara.

- Pesemne că e'onomastica lui, presupuse generalul.

- S-ar putea, căzu de acord Vihrov.

r- Dumneavoastră vă duceţi?

- Nu cred!

- De ce? Ba eu zic să mergem, e un om demn de respect; la unsprezece ale lunii am să trec neapărat pe la dumneavoastră şi ne vom duce împreună.

In ultima vreme, generalul încerca să se aibă bine cu Vihrov; părea chiar că doreşte să şi-l facă prieten intim.' La data de unsprezece februarie, aşadar, pe la oi'a nouă seara, veni într-adevăr la el, frizat şi pomădat, în uniformă de gală şi purtându-şi toate decoraţiile.

- E timpul să mergem, îi zise lui Pavel, umblând cu aşi mărunţi prin odaie; avea un aer ciudat d" uşuratic şi totodată fâstâcit.

Vihrov trecu în dormitor, să se îmbrace.

- Poate că ar trebui să-mi pun o cravată albă? îţ întrebă el de acolo pe Eismond.

- Bineînţeles, îi răspunse generalul, dichisindu-se în faţa oglinzii şi rămânând în mod vizibil mulţumit de fizionomia sa. Va veni acolo toată protipendada, adăugă îndată.

- Toată protipendada? făcu Vihrov.

- Da! Senatorii şi miniştrii consideră drept o cinste să fie primiţi în casa lui *m-r* Plavin.

- Ia te uită! rosti eroul meu şi (nu pot să trec faptul

sub tăcere) în suflet i se trezi un involuntar simţământ de invidie faţă de fostul său coleg. „Oare din ce cauză i se acordă atâta cinste?” se întrebă el.

După ce se suiră în caretă, Vihrov îşi dădu seama că generalul îşi tot drege glasul, ca şi când ar încerca să-jj spună ceva şi n-ar şti cum să înceapă; distanţa însă pa care trebuiau s-o parcurgă până la locuinţa celui care îi invitase era mică, iar caii îi purtară în goană, astfel că, în câteva minute, se şi pomeniră la intrarea clădirii în care locuia Plavin.

Generalul sări cu destulă uşurinţă din caretă; în vestibul îşi potrivi din nou, în faţa oglinzii de acolo, moţul de pe frunte, apoi urcă scara. Pavel îl urmă îndeaproape. Când deschiseră uşa apartamentului, pe Vihrov îl învălui o cu totul altă atmosferă, decât fusese cea pe care o întâlnise aici la prima lui vizită. Pe lângă trei dintre pereţii salonului stăteau în picioare sau şedeau pe scaune mai mulţi domni în fracuri, cu cravate albe şi, aproape toţi cu decoraţii în piept; în fund, lângă cel de-al patrulea perete se afla o masă lungă, încărcată cu fructe, sticle de limonadă şi şampanie; aici, precum şi în dreptul uşilor, stăteau nemişcaţi mai mulţi valeţi în livrea.

„Ce-o mai fi şi asta, oare unde mă aflu?” gândi Vihrov.’

Pe Plavin îl văzu stând în uşa care dădea spre camera de oaspeţi. Capul frumos, bălai, şi-l ţinea înălţat cu mân-, drie, purta, la rândul lui, o cravată albă şi o stea în piept

Când Vihrov veni să-l salute, Plavin îi strânse mâna prieteneşte, dar cu o vizibilă arogantă şi reţinindu-i-o foarte scurt timp. In schimb, mâna generalului i-o păstră mai multă vreme în palmă şi chiar îi spuse ceva nostim, ceea ce îl făcu pe bătrân să facă u:t gest nedefinit şi să plece apoi mai departe, spre camera de oaspeţi. Printre invitaţi, erau foarte mulţi secretari de stat, câţiva generali din suita imperială, ba chiar vreo doi, trei generali-aghiotanţi şi un ministru adjunct. Vihrov se

simţi cu totul stânjenit, văzându-se înconjurat de această societate, unde nu găsea cu cine să stea de vorbă. Nu mai ştiu ce să facă. Deodată, spre marea lui bucurie, întrezări într-un co’ţ al camerei de oaspeţi figura, pe care încă n-o uitase, a lui Marienovski. Se repezi spre el ca spre o ultimă speranţă şi, nerespectând eticheta, îi strigă cât îl ţinu gura:

- M-r Marienovski, bun găsit! Mă m.ai. recunoaşteţi?

Marienovski era acum cu totul încărunţit, un bătrânel oarecare, adus de spate, dar şi el cu o stea în piept şi cu o cravată albă la gât. Se vedea cit de co’o că anii de serviciu. ca şi clima Petersburgului, îi afectaseră simţitor sănătatea. Privind cu atenţie chipul eroului meu, exclamă la rândul lui:

- Dumnezeule! Cred că e domnul Vihrov!

- Chiar el, răspunse acesta şi amândoi prietenii, fără să se jeneze că se aflau la o recepţie de modă nouă, se îmbrăţişară şi se sărutară.

- Am auzit mai de mult că vă aflaţi aici, dar nu ştiam unde să vă găsesc, rosti Marienovski.

- Eu nici n-am ştiut că sunteţi la Petersburg, spuse Vihrov. Bănuiesc, deci, că lucraţi aici, în capitală.

- Da, împreună cu alţii, mă ocup şi eu de organizarea unor noi instituţii judecătoreşti.

- Slavă Domnului că pentru treaba asta aţi fost ales şi dumneavoastră! exclamă Vihrov. Un om mai demn pentru aşa ceva ar fi greu de găsit; dar să ne aşezăm: sper că mai putem găsi nişte scaune.

- De acord! răspunse Marienovski şi amândoi prietenii se aşezară mai de-o parte.

- In primul rând, începu Vihrov, vă rog să-mi spuneţi de unde îl cunoaşteţi pe amfitrion?

- Cine nu-l cunoaşte în lumea oficialităţilor şi cea a afacerilor? răspunse Marienovski cu un zâmbet ironic. Aş vrea să ştiu de unde-l cunoaşteţi dumneavoastră?

- Dar e foarte simplu: mi-a fost coleg de liceu; am

locuit împreună...

- Aşa? făcu Marienovski. Dealtfel, dumisale îi place, oricum, să aibă.cunoştinţe printre artişti şi scriitori.

- E, într-adevăr, un om de stat?

- Cum să nu! Bineînţeles, după criterii petersburgheze.

- Cu alte cuvinte, ştie să facă pe plac şefilor săi?

- O, Doamne! Vorbiţi despre nişte vremuri demult apuse!... Astăzi nu mai e cum a fost! Dumnealui trebuie să arate celor din jur că-i partizan al tuturor schimbărilor ce vor urma, că le înţelege, dar, în acelaşi timp, că nu pierde din vedere şi alte ţeluri ale statului; ăsta e domnul Plavin.

- Totuşi, ce reprezintă el, de fapt?

- De fapt, nu reprezintă nimic! E un domn căruia aş zice că-i place confortul şi viaţa comodă şi care a aflat cum poate să pară celorlalţi drept un om extrem de capabil.

- Dar în ce constă această capacitate a lui? continuă să întrebe Vihrov.

- In primul rând, cred, în faptul că se pricepe să explice în aşa fel noile dispoziţii, de care unii se sperie, iar alţii nu le prea înţeleg de la început, şi să le diminueze în aşa fel importanţa, încât lumea se dumireşte îndată şi' nu se mai sperie. în această privinţă el e foarte folositor, căci dacă n-ar fi trecut pe la el, multe din aceste dispoziţii nici n-ar fi fost adoptate.

- în schimb e şi dăunător prin asta, pentru că ele sunt adoptate aşa cum le interpretează dumnealui.

- Da, în majoritatea cazurilor, arată altfel de cum erau iniţial, şi e surprinzător un lucru: se pare că el e candidat[18] al universităţii de aici.

- Da, aşa este! confirmă Vihrov.

Marienovski ridică din umeri.

- Poate că a trecut prin nişte şcoli care au lăsat de dorit, însă vă rog să mă credeţi că nu ştie nimic: tot ce

18 Titlu ştiinţific, acordat în acea epocă.

spune e mai mult din auzite sau citite în ajun, iar uneori^ pare de-a dreptul ignorant.

- Aveţi dreptate, se grăbi să confirme Vihrov.

- Pare de-a dreptul ignorant, repetă cu oarecare ciudă Marienovski.

- Spuneţi-mi, există în colectivul dumneavoastră un jurist pe nume Zaharevski?

- Nu, dar ştiu că lucrează în altă parte, ba chiar ocupă o funcţie importantă.

- E un om foarte cinstit... cred că-i şi un jurist bun.

.- Intr-adevăr, deşi e cam lipsit de profunzime.

- Vă întâlniţi deseori?

- Aproape zilnic.

- Poate aţi avea amabilitatea să-i transmiteţi că mă aflu aici şi că aş dori foarte mult să-l văd: fie că va veni el la mine, fie că mă voi duce eu la el; iată adresa mea!

- Am să-i spun negreşit. Poate că vom veni amândoi să vă facem o vizită.

- Vă rog să poftiţi! exclamă Vihrov, strângându-i mâna.

Curând, Marienovski se ridică.

- Vreau să plec acasă, mai am încă de lucru, spuse el şi părăsi discret camera de oaspeţi.

După plecarea lui, Vihrov se simţi din nou foarte singur. Sub impresia celor auzite adineaori, fixă o privire aproape duşmănoasă asupra lui Plavin, care, păstrând aceeaşi atitudine semeaţă de până atunci, discuta cu câţiva dintre oaspeţii cei mai de vază.

„Oare omul acesta nu se va demasca niciodată? gândi el. Oare societatea nu va înţelege nicicând că el nu este câtuşi de puţin un om dotat, ci doar un impertinent din categoria ce.or energici?" Dacă omagiile cărora le era martor i-ar fi fost aduse lui Marienovski, el, Vihrov, n-ar fi încercat decât un sentiment de satisfacţie; P.avin însă continua să-i inspire invidie şi ciudă.

In timp ce cugeta astfel, veni spre el generalul Eismond.

- – Ce ziceţi, n-ar fi timpul să plecăm pe la casele noastre? îi şopti acesta.

- Bucuros, răspunse Vihrov şi amândoi se strecurară,’ tot atât de discret ca şi Marienovski, spre ieşire, şi se urcară în caretă.

- N-aţi vrea să luăm cina la Donon, acolo unde aţi fost deunăzi cu soţia mea? i se adresă generalul pe un ton! familiar.

- Ba da, se declară de acord Vihrov.

Generalul intră în local, frecându-şi mâinile de plăcere.’ î – Votcă, frăţioare, să ne aduci nişte votcă! i se adresă chelnerului, aşezându-se la una din mese. Vă rog să luaţi loc, îi spuse lui Vihrov. i Acesta se aşează la rândul lui.

- Şi ce aţi dori să mâncăm? Nevastă-mea zicea că i-a plăcut salata de ghigorţ. Adă-ne, băiete, o salată de ghi-

► gorţ!

- Am înţeles, răspunse chelnerul.

- Apoi, ştiu şi eu, poate nişte chiftele înnăbuşite.

- Doriţi să fie din carne de berbec?... Avem nişte specialităţi de la Kuşelev.

- Da, da, ştiu că am mâncat şi la club aşa ceva’: E o carne foarte gustoasă!

Apoi, generalul comandă şampanie şi, după ce mâncară şi băură pe săturate, i se adresă lui Vihrov cu un glas; mieros:

- Ştiţi, Pavel Mihailovici, vreau de multă vreme să discut cu dumneavoastră o chestiune mai delicată. Fiind rudă şi bun prieten cu nevastă-mea, nu ştiţi cumva de ce-o fi ea uneori atât de tristă?

- Nu ştiu şi nici nu mi-am dat seama de acest lucru,’ * zise Vihrov, simţindu-se cam stânjenit de-o asemenea întrebare.

- Ba da, ba da, eu o văd tristă deseori... Şi-acum, pentru că mi-aţi vorbit recent, cu multă sinceritate, despre o

; fiinţă pe care aţi iubit-o, vreau să vă vorbesc şi eu fără 1 rezerve. Să ştiţi că întreţin o legătură cu o ^numită cucoană şi mă tot întreb: nu cumva treaba asta o întristează pe nevastă-mea?

. – Dar la ce bun o asemenea legătură? îl întrebă yihrov mai în glumă, mai în serios.

- Pentru că e cazul s-o am!...

Generalul se aplecă spre Vihrov şi-i şopti ceva la ureche.

- Şi ce-i cu asta? făcu Pavel, nedumerit, dar pe un ton care părea să-i mărturisească o ascunsă bucurie.

- Păi, sunt un om care, vorba ceea,,,dacă n-are ici, găseşte în altă parte!" Ştie şi nevastă-mea de toată povestea asta.

- Cred că v-o trece cu vederea?

- Tocmai asta e: am impresia că o cam afectează; ştiţi cum sunt femeile: dacă nu-i voie, zic ele, atunci nicăieri nu-i voie. Ia încercaţi s-o descoaseţi aşa, mai pe ocolite. Să aflu şi eu cum stau lucrurile.

- De acord! zise Vihrov.

La o confirmare mai plăcută pentru ei a celor spuse altcândva de Mary nici că s-ar fi putut aştepta.

- E drăguţă doamna despre care mi-aţi vorbit? îl întrebă pe Eismond.

- Drăguţă foc! exclamă Evgheni Petrovici şi privirea i se aprinse. Hai să trecem acum pe la ea. adăugă el. Vinul pe care îl băuse adineaori spre a-şi face curaj îl ameţise vizibil.

- Dar e cam târziu! obiectă Vihrov, deşi ar fi vrut şi el s-o vadă pe respectiva cucoană.

- Nu-i nimic, poate că ne primeşte, doar nu-i vorba de un străin, rosti generalul, împăunindu~se.

Plecară. Ajungând pe strada Meşcianskaia, intrară într-o casă şi urcară la ultimul etaj. La una din uşi generalul se opri şi trase de sonerie. Nu răspunse nimeni. Mai sună o dată, insistent. în spatele uşii se auziră nişte paşi.

- Wer *ist da*? 1 răsună o voce de femeie.

Eu sunt, deschide, rosti generalul cu un glas cam lipsit de curaj.

- Coniţa s-a culcat demult, nu mai primeşte pe nimeni! răspunse aceeaşi voce.

- Deschide, totuşi, insistă generalul..

1 Cine e acolo? (germ.)

Paşii se îndepărtară, apoi reveniră, şi uşa se deschise; Oaspeţii intrară. Vihrov îşi dădu seama că cea care deschisese uşa era o slujnică bătrână şi urâtă; în salonaşul de alături ardeau două luminări. Generalul intră acolo cu dezinvoltură, ca omul obişnuit eu ambianţa.

- La Emma Nikolaevna se poate intra? o întrebă pe slujnică.

- Se poate, mormăi aceasta.

Generalul trecu în vârful degetelor într-o încăpere învecinată. Câteva clipe mai târziu se auzi cum o roagă pe Emma Nikolaevna să vină în salonaş. în cele din urmă, aceasta zise:

- Bine, treceţi dincolo, am să vin! Şi nu după multă vreme apăru într-adevăr, încercând să-şi potrivească părul răvăşit. Era tânără şi destul de frumuşică. Ce doriţi de la mine? îl întrebă ea pe general.

- Doresc să-ţi prezint un bun prieten! rosti bătrânul, arătând spre Vihrov

- Doar atât! exclamă ea cu ironie în glas

- Am vrut să te cunoască şi dumnealui.

- O, ce prostii! Duceţi-vă, vă rog, acasă; zău că mi-e somn! zise ea şi căscă eu poftă.

- într-adevăr, e cazul să plecăm, interveni Vihrov, dumneaei vrea să doarmă.

- Niciodată nu vine seara pe la mine. Iar acum mă trezesc cu dumnealui în toiul nopţii! făcu Emma, căscând din nou.

- Gata, plecăm, rămâi cu bine, dă-mi mânuşiţa să ţi-o sărut! rosti bătrânul.

- Na! spuse Emma, întinzându-i mâna.

Generalul i-o sărută cu foc.

în sfârşit, ieşiră la aer curat; aveau să plece fiecare în altă direcţie.

- Ce ziceţi, e frumuşică? întrebă generalul cu satisfacţie.

- E tare drăguţă, aprecie Vihrov.

- Numai că e foarte încăpăţânată, adăugă generalul.

- Încăpăţânată? se miră Vihrov.

- Să te ferească Dumnezeu! răspunse bătrânul, urcând în caretă.

SOŢII JIVIN

Intr-o zi, mergând pe Nevski Prospekt, Vihrov zări, venindu-i în întâmpinare, două persoane mult deosebite de cele pe care le puteai întâlni pe străzile Petersburgului: un bărbat purtând chipiu cu cocardă şi-o haină neagră de cinovnic, prost croită, cu nasturi de culcare deschisă, la braţ cu o femeie care purta un burnuz cenuşiu, prost croit şi acesta, o pălărioară de pai micuţă, rustică, şi părul tuns scurt. Apropiindu-se de ei, Vihrov se bucură, dar în acelaşi timp rămase mirat: era Jivin şi soţia lui, Iulia Ardalionovna, care se îngrăşase foarte mult şi avea aşternută pe chip o expresie acră, ceea ce făcea să se creadă că femeia e suferindă, numai că prin aceasta cu greu ar fi putut trezi compătimirea cuiva, întrucât se urâţise între timp ca şi răposata maică-sa, adică arăta întocmai ca un dulap mare şi disproporţionat. Jivin îmbătrânise şi el, se buhăise la faţă şi, din câte părea, suferise multe amărăciuni.

- Ai venit demult la Petersburg? Cu ce treburi pe aici? îl întrebă Vihrov, străduindu-se să se uite cât mai puţin la *m-me* Jivina, atât de neplăcută era impresia pe care i-ojăcuse.

- Am venit să-mi caut un post într-una din instituţiile judecătoreşti, nou-înfiinţate, răspunse Jivin.

- Ai să-l capeţi, căci îl meriţi cu prisosinţă... îl

încurajă Vihrov. Dumneavoastră aţi mai fost la Petersburg? i se adresă apoi Iuliei Ardalionovna, dându-şi seama că trebuia să schimbe şi cu ea câteva cuvinte.

’ – Da, am mai fost, răspunse aceasta. Întâlnirea cu

Vihrov părea să n’u-i fi produs o impresie deosebită, ba chiar arăta a fi supărată pe el, ori, poate, vădea chiar o atitudine dispreţuitoare. Acum nu sunt decât în trecere prin Petersburg, adăugă ea. Plec în străinătate.

Auzindu-i spusele, Jivin îşi plecă privirea.

- In străinătate? se miră Vihrov. Vreţi să urmaţi un tratament medical? o întrebă apoi eu ironie, privindu-i silueta masivă.

- N-am motive pentru aşa ceva, răspunse Iulia Ardăonovna, înţelegându-i, pesemne, gândul. Plec, căci m-ara ăturat să tot asist la mârşăvia şi nemernicia rusească.

„Căreia fireşte că-i eşti părtaşă!” gândi Vihrov şi, cu toate că nu era un om c-u prejudecăţi, totuşi nu se simţi ţ în largul lui să stea aşa, ziua namiaza mare, pe Nevski Prospekt, lingă aceşti oameni din cale afară de provinciali. care, îndeosebi *vi-me* Jivina, păreau chiar să atragă! privirile trecătorilor, căci mulţi dintre bărbaţii ce dădeau > cu ochii de ea lăsau impresia că se minunează şi-şi fereau ’ grabnic privirile.

- Dar de ce stăm aşa, în mijlocul drumului! spuse el, dorind să se retragă undeva, într-un loc „mai puţin circulat.

- Să mergem la mine, locuiesc la un hotel din apropiere... propuse cu un glas nesigur Jivin.

Deşi părea că întâlnirea cu Vihrov îl bucurase mult, atitudinea lui faţă de acesta vădea o anume sfială.

- Cu multă plăcere, se grăbi să răspundă Vihrov.

- Vii şi tu acasă? o întrebă Jivin pe soţia sa.

- Vin! rosti ea, aruneând totodată o privire dispreţuitoare unui ulan, care, trecând pe lingă ea, îi făcuse, de bună eamă, o grimasă.

Hotelul în care locuia Jivin cu nevastă-sa se afla pe trada Perinnaia; urcând o scară murdară, îşi conduseseră oaspetele de-a lungul unui coridor murdar, intrând apoi cu oţii într-o cameră foarte mică. Aici, printre multiplele abiecte de voiaj şi haine aruncate claie peste grămadă, Vihrov zări, pe canapeaua din dreptul mesei, un cojoc de emeie, din blană de oaie. Iulia Ardalionovna, cu obrajii ncă aprinşi, îşi scoase burnuzul şi pălărioara rustică şi se şează pe canapea, dând doar puţintel la o parte cojocul cela puturos. Vihrov avu impresia că Iuliei îi dispăruse aână şi senzaţia de silă, atât de firească tuturor femeilor..

- Spune-mi, te rog, i se adresă el din nou lui Jivin cu nevastă-sa nu mai era în stare să vorbească), unde ocuieşte Ilarion Ardalionovici? Te mai întâlneşti cu el?

- i.a cumpăna veacului voi. II

- Cum să nu! Chiar el e acela care încearcă să-mi gseaseă un post.

- Am rugat pe un domn să-i transmită că sunt aici ş că aş vrea foarte mult să-l văd.

- I’.arion Ardalionovici vrea şi el să te vadă, dar e^ foarte ocupat, nu se duce aproape nicăieri, în afară de slujbă.

- M-aş duce eu la el, dar mă tem să nu-l deranjezi

- Uite cum facem! răspunse Jivin după câteva clipej de meditaţie. Vissarion revine vineri la Petersburg şi dej bună seamă va sta acasă, cu fratele său, toată seara... Vreî să trec pe la tine şi să le facem amândoi o vizită?

- Bucuros. Dar de unde vine Vissarion?

- De undeva, de prin sud. Are acolo nişte antreprize: A ajuns milionar.

- Am auzit, am auzit. Care va să zică, s-a lăsat de’ slujbă?

- S-a lăsat demult!... „Merită, zice, să-ţi murdăreşti mâinile cu câţiva gologani şi să mai primeşti şi reproşuri! pe deasupra? Dacă pui mâna pe ceva, apoi să fie vorba de milioane!”

- Ilarion Ardalionâci, este bogat şi el?

- Ba nu, n-are nicio leţcaie. în schimb e consiliei privat şi-i decorat cu ordinul Anna.

Iulia Ardalionovna nu lua parte la această discuţie despre fraţii ei, ca şi când cei doi ar fi discutat o problem; care nu avea cu ea nicio legătură. Vihrov simţi din noi că-i dator să-i adreseze măcar o vorbă.

- Ce aveţi de gând să faceţi în străinătate şi undi anume plecaţi? o întrebă, făcând un efort ca să-i vor bească.

- Sunt multe de făcut în străinătate, îi răspunse Iuli; Ardalionovna cu un zâmbet zeflemitor. Am să mă stabiles« la Londra sau în Elveţia, pentru că acolo omul respir; mai liber.

- Aveţi intenţia să rămâneţi mai mult timp în străi nătate?

- 'Nu ştiu!

- Pentru Vihrov era limpede că între Jivin şi soţia sa se petreceau lucruri neplăcute şi-i fu greu să mai rămână la ei. întinse mâna şi-şi luă pălăria.

Iulia se purtă în continuare foarte rece cu el; în loc de rămas bun, se limită să-l salute scuturând uşor din cap; în schimb Jivin îl conduse până la scară.

- Deci, te aştept în ziua de vineri? repetă Vihrov, – Fără doar şi poate! răspunse Jivin. Voi veni mai devreme: am multe de discutat cu tine, vreau să-ţi cer şi nişte sfaturi...

în ziua respectivă, sosi, intr-adevăr, la Vihrov, fără nicio întârziere.

- Unde locuieşte Ilarion Ardalionovici? îl întrebă

Pa vel.

- Stă împreună cu Vissarion, care îşi are aici casa lu* proprie. E un adevărat palat,

- Dar tu cum stai cu situaţia materială? continuă să-l întrebe Vihrov, ca să abată discuţia spre problemele vieţii lui de familie.

- Păi, zise Jivin, dacă nu capăt o slujbă, nu-mi rămâne decât să mă înec.

- Cum de ai ajuns în situaţia asta?... Ştiam că prin căsătoria cu Iulia Ardalionovna dispui de un venit considerabil. De asemenea, ai avut mereu slujbă,

- De averea soţiei nu m-am atins, căci totul îi aparţine; iar ceea ce am câştigat eu, am cheltuit pentru amândoi.

- Dar ea... nu-i o bună gospodină?

Jivin dădu din mină şi suspină adânc.

- Nici nu-mi vine să vorbesc despre asta! rosti el,. -- De astă dată, mi s-a părut a fi o fiinţă cam stranie, continuă Pavel.

Jivin zâmbi cu tristeţe.

- Totul se datoreşte literaturii ruse, precum şi dumneavoastră, scriitorilor ruşi, răspunse.el aproape cu ciudă în glas.

- Ce amestec au aici literatura rusă şi scriitorii ruşi zise Vihrov, pricepând însă la ce face aluzie Jivin.

- Au. răspunse acesta pe tonul de mai înainte, pentri că acum Iulia nu mai e femeie: e un monstru: nu mai crede în Dumnezeu, căsătoria n-o mai recunoaşte, proprietatea nici atât, şi urăşte Rusia.

- Vorbeşti prostii! exclamă Vihrov, constatând pentru prima oară cit de departe se ajunsese în provincie cu ideile petersburgheze la modă.

- Nicidecum! exclamă la rândul său Jivin. Mai demult, când tu, de pildă, apoi şi eu, după ce m-am căsătorit, am încercat s-o îndrumăm potrivit idealurilor lui Puşkin, a fost o femeie tare bună; astăzi însă, când poeţii voştri petersburghezi preamăresc până şi pe femeia de stradă, iar critica înjură de-a valma întreaga Rusie, Iulia s-a smintit de-a binelea; pur şi simplu, a luat-o razna. Întâi şi-ntâi. m-a anunţat că iubeşte un alt bărbat, iar tu ştii care mi-a fost totdeauna opinia în această problemă...îmi pare foarte rău, i-am spus, însă n-am de gând să te stingheresc şi nici pă-ţi încurc planurile!”

- Pe cine a îndrăgit?

‘ – Pe un polonezaş de pe-aici. Mie, intr-adevăr, mi-a

«devenit indiferent totul, ba mai mult decât atât, pentru ca societatea să n-o împroaşte cu noroi, am rămas în preajma ei şi am camuflat totul cu numele meu. Ea însă nu s-a mulţumit cu asta. De curând, m-a anunţat că pleacă definitiv în străinătate.

- Definitiv? exclamă Vihrov.

- Da, vrea să emigreze. Bineînţeles că a îndemnat-o ticălosul acela, ca s-o stoarcă de parale şi-apoi s-o părăsească.

- N-ar fi exclus!... i

- Bineînţeles! El e încă un băieţandru, iar ea nu mai. e tânără şi nici frumoasă.

Aceste vorbe ale prietenului său îl făcură pe Vihrov’ iBă-şi plece privirea.,,E puţin spus că nu-i frumoasă; e îngrozitoare!”, îşi zise el.

V – Totuşi, acest domn se preface a fi îndrăgostit nc- Kneşte, şi aceasta, numai pentru că ea dispune de douăzeci 1 cinci de mii de ruble, pe care, pină acum, le folosea R/issarion, plătindu-ne, nici mai mult nici mai puţin, douăzeci de procente. Unde mai puteam găsi un plasament mai javantajos al acestei sume? Când, deodată, fără să-mi spună vreo vorbă, Iulia le-a scris amândurora cum că relaţiile noastre de familie au ajuns pină acolo, incit îi vine greu nu numai să locuiască cu mine în aceeaşi casă, dar chiar şi în aceeaşi ţară; de aceea vrea să-şi ridice capitalul şi *să* plece cu el în străinătate. Ilarion i-a răspuns printr-o scrisoare foarte prietenoasă, rugând-o insistent să chibâuiască bine şi să-şi schimbe gândul, iar Vissarion i-a zis ie-a dreptul că relaţiile dintre ea şi mine nu-l privesc câtuşi ie puţin, iar bani pentru viitorul ei liniştit nu-i va da niciiecum... Iulia s-a înfuriat şi ’l-a trimis pe iubitul ei la Petersburg cu o procură specială, iar acela, de deştept ce e, a dat poliţele în urmărire, ba încă şi cu plata spezelor respective. Vissarion, care habar n-avea de toate acestea, î-a trezit cu poliţia: „Ori predaţi banii, ori vă închidem.,.”, Dmul se

înţelege că s-a simţit îngrozitor de jignit, le-a azrirlit poliţailor banii, iar acum niciunul din fraţi n-o mai Drimeşte pe Iulia nici în pragul casei.

- Tristă poveste!

- Da, nu-i deloc veselă! Şi unde mai pui că în gujernia noastră nu numai cu soţia mea s-a întâmplat aşa: iânt poate douăzeci, treizeci de femei care au decăzut în elul ăsta. Şi – o repet – pricina acestui fapt nu e decât itei'atura proastă din ziua de astăzi.

- Ba se întâmpla şi înainte, fără ca atunci să fie vorba ie literatură! exclamă Vihrov.

- Se întâmplă, însă într-un mod mai decent! ripostă fi vin. Acum, totul se face cu atâta insolenţă, ca şi când cei:n cauză 's-ar mândri cu asta. Dar să mergem, e timpul!

- Da, e timpul! fu de acord Vihrov.

Amândoi fraţii Zaharevski ocupau un singur apartanent, alcătuit însă din două părţi complet separate; se ntâlneau numai la masa de prânz, in sufrageria comună, sau seara, în camera de oaspeţi bogat mobilată, comună ş ea, unde-i şi găsiră acum oaspeţii noştri. Şi unul şi altul se bucurară mult, văzându-l pe Vihrov. Ilarion Zaharevski, părea încă mai slab şi mai întunecat la faţă: ambiţia sa de s.ujbaş pesemne că nu-l părăsise, deşi era îndoielnic ca slujba aceasta să-i fi adus deplină satisfacţie. Personalitatea lui Vissarion, în schimb, devenise parcă şi mai bine conturată. între Vihrov şi Ilarion Zaharevski se legă îndată o discuţie prietenească; îşi amintiră de trecut, suduiră zilele de atunci, apoi lăudară prezentul.

- Da, zise Ilarion, multă apă a curs pe gârlă de când nu ne-am văzut, dar nu mai puţine, aş zice, au fost şi transformările care au avut loc în Rusia: a fost abolită legea iobăgiei, a fost constituită administraţia locală sub forma zemstvei, iau fiinţă noi instituţii judecătoreşti, se construiesc căi ferate.

Auzind această enumerare, Vissarion nu făcu decât

să schiţeze un zâmbet. în legătură cu abolirea legii iobăgiei, de obicei nu ridica obiecţii. „S-o ia naiba de lege, care, de fapt, zicea el, nici n-a existat vreodată ca lege, doar prăsea pe la curţi o argăţime leneşă şi beţivană”; nu se ridica nici împotriva zemstvei, deşi o socotea în. sinea lui drept o inepţie; noile instituţii judecătoreşti însă îi erau de-a dreptul de nesuferit.

- La judecătorii de pace de pe aici, îi zise lui Vihrov, e introdusă următoarea regulă: dacă eşti general sau, mă rog, un om de treabă, atunci, la orice dezbatere judiciară, ai să fii găsit vinovat. Dacă eşti însă un beţiv de valet sau un *paysan*[19] beat, atunci orice ai fi făcut, ţi se dă dreptate!... O asemenea justiţie cred că nici pe timpul lui Şemeaka[20] n-a existat!

între timp, însuşi Vissarion fusese judecat de câteva ori, ca urmare a ciocnirilor lui cu muncitorii, şi trebuie să ecunoaştem că acuzaţiile care i se aduseseră n-au fost ocmai întemeiate.

- E o rătăcire temporară, zise Vihrov.

- Ba nu-i deloc temporară: totul a fost foarte bine chibzuit; unde s-a mai pomenit de pildă, ca un domn oarecare să aibă numai el, singur, atât dreptul de a mă judeca, cât si cel de a mă condamna, dacă pofteşte, la – să zicem – trei luni de puşcărie.

- în primul rând, aşa ceva există pretutindeni, ripostă liarion Zaharevski, pe un ton din cele mai serioase, ba chiar cu o nuanţă de severitate în glas; în al doilea rând, nu te judecă un domn oarecare, ci o persoană pe care însăşi societatea şi-a ales-o drept judecător; în sfârşit, în al treilea rând, dacă această persoană s-ar întâmpla să fie nedreaptă faţă de tine, eşti liber să-ţi transferi cazul la o instanţă superioară...

- Şi acolo, mă rog, cine o să mă judece? ripostă

---

19 Ţăran <fr.).

20 Dmitri Şemeaka, posesor, în secolul al XV-lea, al unei feude în Galitia, cuceritor al Moscovei, de numele căruia e legată noţiunea de judecată nedreaptă.

ironic Vissarion. Aceiaşi judecători. Astăzi, bunăoară, Piotr se apucă să studieze decizia lui Gavrila, iar mâine o va studia Gavrila pe cea a lui Piotr: lucrează rnână-n mână dumnealor, la ce bun să schimbe unul decizia celuilalt?

- Dumneavoastră uitaţi că toate astea se desfăşoară în văzul lumii, replică Vihrov, şi că, în această situaţie, nu-ţi prea convine să-ţi calci pe conştiinţă.

- Şi totuşi aceşti domni o fac, nu se jenează câtuşi de puţin!... Să luăm un alt exemplu: procuratura, continuă Vissarion, arătând spre fratele său. Nu-mi intra în cap pentru nimic în lume cum izbuteşte un ins oarecare să urmărească infracţiunile săvârşite în societate, de vreme ce nu-şi scoate nasul din biroul lui. Doar, în felul ăsta. poliţia nu-i aduce la cunoştinţă decât ceea ce doreşte ea.

- Dar cum credeţi că era cazul să fie rezolvată această problemă? Să se fi lăsat lucrurile aşa cum erau înainte? îl întrebă Vihrov, nu fără ironie.

- Nu ştiu cum trebuia rezolvată, răspunse Vissarion, nu sunt specialist în acest domeniu; spun doar că, aşa cum se prezintă ea astăzi, e un nonsens!

în tot acest răstimp. Iiarion ascultase cu un zârab uşor ironic raţionamentele fratelui său, însă ulttmile It cuvinte îl scoaseră din răbdări.

- Crezi că la voi, în domeniul căilor ferate, există mai mult sens? rosti el.

- Despre treburile ăstora n-am zis nimic; eu nu sunt acolo nici cinovnic, nici organizator, nici promotor ai binelui; sunt un simplu negustor şi pentru mine ele au un sens, pentru că îmi aduc multe avantaje.

- Frumoasă atitudine faţă de patrie! observă Vihrov.

- Ba să ştiţi că după ce mă voi îmbogăţi, îmi voi arăta recunoştinţa şi faţă de patrie: voi înfiinţa o instituţie de învăţământ sau de binefacere, iar pentru asta mi se va< acorda şi titlul de consilier titular de stat! ripostă Vissarion şi izbucni în hohote de râs.

între timp, Iiarion îi spuse lui Jivin.

- Cred că mâine îţi va fi aprobată numirea, ba chiar vei rămâne aici, la Petersburg.

- La Petersburg!... exclamă Jivin. *Mergi* pentru asta, adăugă el, tam-nisam, în franţuzeşte, apoi, nemaiştiind cum să-şi exprime recunoştinţa, se apropie cu lacrimi în ochi de Iiarion şi îl sărută pe umăr.

Acesta îl sărută, la rândul lui, pe frunte.

- Ţi-a plecat soţia în străinătate? îl întrebă Vissarion.

- A plecat aseară, răspunse Jivin.

- Şi domnul Klopovski?

- Şi el!

Vissarion păru amator să discute în continuare pe această temă, ba chiar şi cu Vihrov, totuşi tăcu din gură, poate pentru că Iiarion, îndată ce-l auzi vorbind despre soră-sa, îi aruncă o privire nemulţumită.

Mai discutară un timp, apoi Vihrov şi cu Jivin plecară acasă; de bucurie că fusese numit în slujbă, ba încă la Petersburg, Jivin părea că nu-şi mai simte pământul sub picioare.

- Multe necazuri şi insuccese am suportat în viaţă, îi spuse lui Vihrov, păşind alături de el. Dar acum sunt aproape răsplătit pentru toate; gindeşte-te şi tu: nu slnt nici prea deştept, nici ca jurist nu sunt grozav, n-am nici relaţii deosebite', şi uite că am căpătat postul cerut!... De ce? Pentru că am fost totdeauna un om cinstit.

- Da. ai dreptate! îl aprobă Vihrov.

- Iar dacă în ţară există cinste, atunci şi viaţa devine mai liniştită, mai plăcută!... Numai soţia mea, să mă ierte Dumnezeu, n-a ştiut să mă aprecieze! continuă Jivin, încercând să pară că vorbeşte în glumă. Şi încă mai spunea că ceea oe apreciază în primul rând la un bărbat este cinstea!

Vihrov zâmbi ironic.

- Cred că nici dumneaei nu mai ştie ce anume apreciază şi ce anume dispreţuieşte, spuse el.

.- Aşa e! se declară de acord Jivin.

XVII

UN ARISTOCRAT ŞI UN DEMOCRAT

Venind într-o dimineaţă la Mary, Vihrov, spre marea lui surprindere, îl găsi acolo pe Abreev. Evgheni Petrovici nu era nici în ziua aceea acasă; în ultima vreme, sta mai tot timpul la capricioasa lui Emma.

- Când aţi venit la Petersburg şi cit veţi mai sta pe la noi? îl întrebă Vihrov pe Abreev, strângându-i prieteneşte mina.

- Am venit de foarte curând, răspunse acesta, dar mi-e greu să apreciez pentru cit timp. Poate că pentru totdeauna!

- Cum adică? Aţi părăsit slujba?

- Am părăsit-o, răspunse Abreev zâmbind şi plecându-şi ochii cei atât de frumoşi.

- După cit se vede, n-aţi mai suportat-o?

- In parte n-am suportat-o eu, în parte n-am fost eu suportat, replică Abreqv cu acelaşi zâmbet.

- Dumneavoastră? făcu Vihrov, mirat. Din pricina excesului de indulgenţă, probabil?

Abreev dădu din umeri.

- Mi-e greu să vă răspund. S-ar putea să fie şi ăsta un motiv, altul fiind însă şi severitatea. Ştiţi, continuă el pe un ton mai serios, poţi avea orice fel de metodă: fie una severă, tiranică, fie, apoi, una umană, generoasă, că totdeauna se vor găsi oameni foarte cinstiţi care, deseori din propria lor convingere, vor aplica fie una, fie cealaltă; dar dacă astăzi, ţi se spune „Strânge!”, mâine, „Slăbeşte!”, poimâine, din nou „Strânge!”, atunci...

- Cum, chiar aşa ţi se şi scrie: „Strânge” şi „Slăbeşte”? interveni în discuţie Mary.

- A, nu! rosti Abreev. Dar asta se simte îndată, după tonul directivelor primite, asupra cărora zău că eşti nevoit să stai, uneori, zile întregi ca să înţelegi ce vor să spună!... La fiecare pas întâlneşti cuvintele: *dar*, *dealtfel*, *deşi*..., iar ceea ce se urmăreşte, de fapt, nu ţi se spune

niciodată până la capăt, astfel că din toate acestea nu se poate trage decât o singură concluzie: că trebuie să ai *o mină de fier*, *dar într-o mănuşă moale*.

- Ce-o mai fi şi asta? întrebă Mary, oarecum mirată,

- Asta înseamnă, răspunse Abreev cu un zâmbet ironic, că trebuie să conduci ferm, cu severitate, dar în aşa fel, ca societatea să n-o simtă.

- Cum poate să n-o simtă? întrebă din nou Mary.

- Este posibil să realizezi în parte acest lucru, răspunse Abreev, făcând o grimasă şi dând din umeri, dacă într-o problemă presezi, într-alta slăbeşti uşor, într-un cuvânt, dacă aplici sistemul lui Napoleon, sau, cum se spune astăzi la Petersburg, dacă ştii s-o scalzi; dar cum niciodată n-am fost partizan al unei astfel de metode şi totdeauna am socotit că sinceritatea este cel mai de preţ lucru în orice acţiune de serviciu, pesemne că în multe cazuri n-am fost pe placul forurilor în drept.

Abreev tăcu; tăceau şi cei doi.

- Când am luat în primire postul de guvernator, vorbi el din nou, ridicându-şi de astă dată cu mândrie capul, era, după cum ştiţi, momentul schimbării bruşte a tuturor sistemelor, şi pe atunci au pătruns, într-adevăr, pe acest tărâm, extrem de mulţi oameni instruiţi; astăzi însă numărul lor începe să descrească într-un ritm rapid.

- Cred că acum guvernatorii nici nu au ce face, întrucât li se iau toate atribuţiile, interveni, în sfârşit, Vihrov.

- Dimpotrivă, au mai multe de făcut ca oricând, îi răspunse Abreev, şi aceasta, pentru că unele li se iau, altele li se dau, iar cel mai important lucru este că, datorită acestor mutaţii domneşte în toate domeniile un fel de haos, asemănător aceluia care a existat, probabil, la facerea lumii şi care de aceea, poate, există la noi, pentru că are loc înfiinţarea unor nemaifolosite forme de guvernământ. Guvernatorul nu ştie de la cine şi ce să ceară, cui şi ce să ordone, iar în afară de asta mai sunt şi relaţiile lui cu zemstva şi cu noile instituţii

judecătoreşti... Peste tot el trebuie să procedeze în aşa fel, încât să nu abuzeze de putere, dar, totodată, să nu ştirbească nici din prestigiul administraţiei.

Frazele pretenţioase şi alese ale lui Abreev – nefiind însă prea inteligente – îi sunau neplăcut în ureche lui Vihrov.

- Ce face directorul dumneavoastră de cancelarie? îl întrebă în cele din urmă, ca să mute discuţia de la problemele de stat, pe un tărâm mai pământesc.

Auzindu-i întrebarea, Abreev se aprinse la faţă.

- E aici, la Petersburg, o face pe literatul! spuse el, săltându-şi iritat piciorul.

- O face pe literatul? se miră Vihrov.

- Ba chiar cu multă asiduitate. Şi tot ce scrie e numai despre mine.

- Cum despre dumneavoastră! exclamă Vihrov.

Mary îşi fixă şi ea ochii miraţi asupra-lui Abreev.

- – Numai despre mine. dar ceea ce-i mai rău e că in acest caz parcă ar vrea să se răzbune.

- Probabil că l-aţi scos din serviciu?

- Da, zise Abreev, dar am fost nevoit s-o fac; se lăsase atât de mult pradă fanteziei în treburile mele, încât aş fi putut ajunge să fiu tras la răspundere din pricina lui, aşa că l-am chemat la mine şi i-am spus: „Nikolai Vasilici, e atâta divergenţă în convingerile noastre, încât socotesc că e absolut imposibil să mai putem conlucra!” „Sunt de aceeaşi părere!” zice. „Dar, zic, pentru că v-am smuls din Petersburg, de la vatra dumneavoastră, unde probabil că v-aţi fi găsit, în acest timp, o preocupare mai potrivită capacităţii dumneavoastră, permiteţi-mi să vă răsplătesc, achitându-vă preţul călătoriei de întoarcere la Petersburg şi oferindu-vă, de la mine personal, până când vă veţi găsi un nou serviciu, acea întreţinere, pe care o primeaţi fiind în slujbă.” Mi-a mulţumit, şi-a luat salariul pe doi ani înainte şi a plecat... Se părea că ne-am despărţit în termeni cu totul prieteneşti!.., După un timp însă citesc

într-una din fiţuicile petersburgheze un pamflet în care mă văd descris la modul cel mai grotesc, cu toate tipicurile mele, cu familia mea, cu lacheii şi vizitiii mei!... Că pamfletul a fost scris de dumnealui nu încape nicio îndoială, pentru că se vorbea acolo despre nişte lucruri pe care numai el le ştia. La început am râs, gândindu-mă că orice om poate să întâlnească în viaţă un ticălos; dar apoi. când am văzut că acest pamflet e citit cu mare plăcere de acea societate pentru care munceam, că aceiaşi oameni pe care îi consolam, luând parte la necazurile şi la nevoile lor, pe care, în sfârşit, îi hrăneam cum nu mâncaseră ei niciodată, transmit de la unul la altul, sub ochii mei, gazetuţa respectivă, faptul acestai zic, m-a scos din sărite şi m-a necăjit peste măsură... Mi-am spus atunci: „Toată viaţa mea îl voi sluji pe ţar, dar nicio clipă societatea rusească!", ceea ce am şi făcut.

- Prea sunteţi sensibil, rosti Vihrov. Uitaţi-vă la lorzii englezi: pe seama lor se publică şi pamflete, şi caricaturi, dar ei rămân neclintiţi ca nişte stejari şi-şi continuă netulburaţi activitatea.

- Mă rog! făcu Abreev. Numai că lorzii englezi, mtâropinând ironii şi oprobriu, îşi găsesc în acelaşi timp apărare şi sprijin in partidul lor; noi însă la cine să le găsim?... La superiorii noştri? întrebă el cu ironie în glas şi păru că mai doreşte să spună ceva, dar tocmai atunci în salonul de alături răsunară paşi.

Toţi îşi întoarseră privirea: intră Plavin.

- Pe dumneavoastră vă caut, pe dumneavoastră! spuse el, salutând în grabă pe stăpâna casei şi pe Vihrov, apoi adresându-i-se lui Abreev.

- La dispoziţia dumneavoastră! răspunse acesta, cu obişnuita lui politeţe.

Plavin se aşează lingă el.

- E adevărat că v-aţi retras din slujbă?

- Absolut adevărat! răspunse Abreev.

Plavin ridică din umeri.

- O. *mon cher*! exclamă el, cu tot respectul pe care

vi-î port, trebuie să vă spun că ăsta-i pur şi simplu un capriciu copilăresc din partea dumneavoastră.

- Credeţi? întrebă Abreev, pe un ton întrucâtva jignit.

- Mai mult decât atât: sunt convins! răspunse Plavin.

- înseamnă că nu cunoaşteţi motivele care m-au determinat să-mi dau demisia, rosti Abreev, înălţând cu tristeţe din umeri.

- Tocmai motivele despre care mi s-a vorbit demonstrează clar că nu este vorba decât de un capriciu: să-ţi laşi slujba pentru că nu ştiu cine, acolo, a scris sau a desenat ceva... spuse Plavin.

- Acesta nu e decât un singur aspect al situaţiei create, ripostă Abreev. La mijloc este însă şi altceva, cu mult mai /important, Ştiţi, probabil, că am fost totdeauna omul care a gândit la fel ca dumneavoastră.

- Ştiu! răspunse Plavin.

- Şi mai ştiţi, sper, că, de pe urma emancipării, n-am pierdut nimic din moşiile mele, dimpotrivă am avut de câştigat.

r~ Ştiu, repetă Plavin.

- înseamnă, deci, că nu mi-au fost atinse câtuşi de puţin interesele personale; când a trebuit însă să prezint un raport despre situaţia guberniei ce mi-a fost încredinţată, am declarat deschis că, după emancipare, moşierii au sărăcit extrem de mult, ţăranii şi-au împărţit între ei cele căpătate, s-au dedat beţiei, şi agricultura a regresat.

Plavin izbucni în râs.

- N-aţi avut dreptul să scrieţi aşa ceva, n-aţi avut niciun drept! exclamă el.

- Cum să n-am dreptul, când situaţia despre care vorbesc am văzut-o cu ochii mei! zise Abreev.

- Şi ce-i cu asta? înseamnă că în documentul respectiv n-aţi relatat decât nişte impresii personale şi nimic mai mult! ripostă Plavin. Ori dumneavoastră eraţi

obligat să strângeţi date statistice şi numai pe baza lor să trageţi o concluzie.

- Despre ce fel de date statistice vorbiţi? întrebă Abreev, nedumerit şi parcă surprins de respectiva idee, care, pesemne, nici nu i-ar fi trecut prin minte.

- Despre următoarele date statistice, răspunse Plavin cu importanţă şi pe un ton didactic, cam cât de bogaţi erau moşierii până la emancipare şi cu cât au sărăcit după aceea? Cât a băut plebea înainte de eliberare şi cât bea acum. Care a fost cifra medie a recoltei până în anul 1861 şi care este acum... Iar eu, ghidându-mă tocmai după asemenea date statistice, vă pot spune că moşierii nu s-au ruinat deloc, ci doar a fost lichidată starea lor de până atunci, et pierzând posibilitatea de a mai obţine, prin ghionturi şi bătăi, mai mult decât li se cuvenea. Cât despre plebe, dacă ea bea acum mai mult decât înainte, să fie sănătoasă! Doar în asta constă singura ei plăcere în viaţă!

- Ciudată plăcere! observă Abreev,

- Aceeaşi ca şi a noastră: să ne ghiftuim la prânz şi să ne întreţinem franţuzoaicele, observă Plavin pe un ton maliţios.

- Plebea o face însă fără nicio măsură; uneori vezi tot satul tăvălindu-se prin şanţuri, sau, ţărani beţi criţă, târându-se în patru labe spre satul vecin, după băutură, spuse Abreev. *

- Ce vă priveşte! exclamă Plavin. Dacă vi se pare că nu-i o treabă frumoasă, întoarceţi capul şi uitaţi-vă în altă parte. Şi-apoi de unde ştiţi că plebea nu vă priveşte şi ea, poate cu silă şi cu ură, când vă plimbaţi în caleştile dumneavoastră? Şi totuşi ea nu vă împiedică, deocamdată, să faceţi aşa ceva.

- Eu nu vorbesc despre propriile mele simţăminte, spuse Abreev. Eu consider că-i o treabă dăunătoare, din punct de vedere sanitar, pentru întreg poporul.

- Dar să te ghiftuieşti cu tot soiul de mâncăruri alese şi să te desfeţi apoi cu franţuzoaicele e mai puţin

dăunător din punct de vedere sanitar? îl întrebă ironic Plavin.

Abreev zâmbi.

- în felul acesta procedează un număr atât de mic de oameni, încât faptele lor sunt aproape de neglijat, spuse el.

- Cum, adică, de neglijat! Dimpotrivă, aceşti oameni trebuie să fie un exemplu de cumpătare, de sârguinţă, de inteligenţă şi de cultură, ripostă pe acelaşi ton Plavin.

Abreev nu-i mai răspunse.

- Cât priveşte agricultura, continuă Plavin, iertaţi-mă, dar i-o curată absurditate; aceleaşi date statistice arată clar că agricultura s-a dezvoltat: exportul de grâne, de exemplu, e mai mare decât cel dinainte.

- Cum s-a putut întâmpla aşa ceva? făcu Abreev, ridicând din umeri. Doar se ştie că toţi moşierii, fie şi-au lichidat gospodăriile, fie le-au redus la jumătate, iar ţăranii şi-au mărit foarte puţin suprafeţele arabile.

- Vă spun din nou: toate acestea nu sunt decât impresiile dumneavoastră personale, spuse Plavin.

- Nu, nu sunt nicidecum impresii personale, ripostă Abreev, roşind. Şi v-o pot dovedi oricând prin exemplul Angliei, care a demonstrat limpede că agricultura, la fel ca orice altă întreprindere comercială, nu se poate perfecţiona decât prin existenţa unui capital şi a unor cunoştinţe temeinice. De unde să ia ţăranul nostru toate acestea? El ştie să are pământul aşa cum cred eă-l ara încă Adam, iar ca să cumpere maşini, n-are niciun fel de capital.

- Ţăranul n-are, dar obştea are, obiectă Plavin.

Abreev se aprinse la faţă.

- Nu pot să aud vorbindu-se de obşte fără să-mi pierd cumpătul, rosti el tulburat, stăpânindu-se, pesemne, să nu zică vreo vorbă mai tăioasă. Obştea despre care-mi vorbiţi a fost inventată la Petersburg şi vârâtă pe gât poporului; mulţimii nu-i e pe plac, o simte ca pe o povară, pentru că – şi e foarte firesc – orice om

doreşte să aibă o proprietate trainică şi să răspundă numai pentru ea!

- în primul rând, obştea n-a fost inventată la Petersburg, zise Plavin pe un ton ironic, ci mai curând la Moscova, dar nici acolo ea n-a fost inventată, pentru că poporul nostru cunoştea de mai multă vreme ceea ce se cheamă obşte, ţinea la ea şi o apăra de fiecare dată. Aşadar, susţinând că ea ri-ar fi acum pe placul poporului, vă exprimaţi din nou numai punctul dumneavoastră de vedere!

- Martor mi-e Dumnezeu! exclamă Abreev, devenind, din purpuriu cum era, alb ca varul. Ceea ce vă spun eu vă poate confirma oriunde orice ţăran, orice femeie, orice copil!

Plavin nu făcu decât să dea din umeri şi să arboreze o expresie din care se putea deduce că nu mai are ce discuta cu un om ce-şi întemeiază argumentele pe jurăminte.

- Ceea ce mă tulbură cel mai mult, continuă Abreev, adresându-i-se acum mai cu seamă lui Mary, e faptul că, din pricina unei idei la modă, oamenii nu vbr să te creadă şi nici măcar să te asculte, chiar dacă le spui cele mai sfinte, cele mai incontestabile adevăruri.

- Am şi eu impresia că atit obştea, cit şi răspunderea colectivă nu prea sunt pe placul poporului, rosti ea.

- Le urăşte, *madame*, poporul le urăşte! exclamă. Abreev. Dumneavoastră, Pavel Mihailovici, continuă el, adresându-i-se de astă dată lui Vihrov, ca literat şi cunoscător a’l poporului rus, spuneţi-mi, e adevărat sau nu ceea ce afirm eu?

- Zău că nu ştiu! După anul 1860, aproape că n-am mai fost în mijlocul poporului, răspunse Pavel, evaziv.

- Eu însă am fost... în ultimii trei ani, aproape că am trăit permanent în mijlocul poporului! se înfierbântă

Abreev, apoi, amintindu-şi parcă de obişnuitul lui ton măsurat, se opri brusc pentru câteva clipe şi adăugă

cu o voce mai calmă:

- Pardon, *madame*!... Cred că v-am plictisit destul cu disputa noastră.

- Dimpotrivă, răspunse Mary.

- In orice caz, îngăduiţi-mi să vă urez de aici încolo o dimineaţă plăcută, zise el şi se ridică de pe scaun.

Mary îl salută cu amabilitate.

Lui Vihrov. el îi întinse prieteneşte mina, după care dădu mâna şi cu Plavin.

- Discuţia noastră o vom continua altcândva! rosti acesta cu aceeaşi nuanţă de ironie în glas.

- De acord, zise Abreev şi plecă.

Plavin mai rămase un timp cu zâmbetul pe buze.

- E un om minunat! spuse in celé din urmă, referindu-se, de bună scamă, la Abreev. Dar abia a venit la Petersburg, că a şi nimerit în partida marilor latifundiari.

- N-am auzit de aşa ceva? Există o asemenea partidă? Ce scop urmăreşte? întrebă Mary.

- Există, şi e chiar foarte puternică, răspunse pe un ton aproape misterios Plavin, apoi. mai zăbovind câtva timp şi amintind în treacăt că a primit de curând. de pe urma unei arende, vreo optzeci de mii de ruble, îşi luă rămas bun şi plecă să-şi facă pină-n prânz plimbarea pe Nevskî Prospekt.

- De ce nu i-ai răspuns lui Abreev la întrebare? i se adresă Mary lui Vihrov, îndată ce rămaseră singuri.

- Ce-aş fi putut să-i răspund! exclamă el zâmbind,

- Ei sunt ca doi poli opuşi, continuă Mary, unul e aristocrat, celălalt democrat!

.- N-aş zice chiar aşa. Aş zice mai curând că unul e militar cu avere, de aceea e conservator, iar celălalt e un civil care se mai zbate încă să-şi facă avere, de aceea e un radical.

- în orice caz, ca om, Abreev, îmi place mult mai mult decât Plavin. zise Mary.

- Depinde cum priveşti lucrurile! opina Vihrov. Dacă

te întrebi cu cine *e* mai comod şi mai plăcut să întreţii relaţii, atunci bineînţeles că-l alegi pe Abreev: e un om bun, nobil, delicat. Plavin e mojic, obraznic ca toţi parveniţii; personal, nu pot să-l sufăr. Trebuie să recunosc însă că, deşi, poate, numai în aparenţă, este o forţă!... Gândesc chiar că nu are niciun fel de convingeri; dar îndată ce le adoptă pe ale altora, trage ca o vită la jug şi nu se opreşte în faţa nici unui obstacol. Odată, la liceu, fiind încă un băieţandru, i s-a năzărit să joace teatru. Ei bine, azi i-a venit ideea, mâine a pornit s-o pună în aplicare, iar peste o săptămână am şi prezentat un spectacol... In schimb, Abreev e, după părerea mea, o întruchipare a neputinţei. Ţine minte ce-ţi spun: el va mai ocupa de aci încolo vreo douăzeci de posturi, pretutindeni se va purta cu multă nobleţe, cu multă sensibilitate, dar mă îndoiesc că va urni undeva vreo treabă din loc. Şi să ştii că toţi domnişorii ăştia sunt la fel: fie că-s lipsiţi de cultură, fie că au degenerat prea mult, însă niciunul nu-i în stare de nimic.

- Ba ştiu şi ei să facă ceva, îl întrerupse Mary.

- Ce anume? întrebă Vihrov.

- Să poarte intrigi unul împotriva celuilalt. între ei e o mâncătorie veşnică, neîntreruptă, o goană continuă după decoraţii şi cinuri... Uneori zău că mi se par a fi nişte bieţi nebuni.

- Ba nu, în Rusia asta nu constituie o nebunie, ripostă Vihrov. într-un stat care mai e încă puţintel asiatic, asta mai are încă o importanţă uriaşă.

- S-ar putea să fie şi aşa!... acceptă Mary. Ştii, pe la soţul meu vin foarte mulţi dintr-ăştia: amatori de cinuri şi decoraţii. Stând de fiecare dată să-i ascult, zău dacă mă pot dumiri ce-o fi oare măicuţa noastră Rusie: o ţară într-adevăr democratică, aşa cum e socotită astăzi, sau o putere militară, cum era considerată înainte? Şi în ce constau preferinţele şi geniul poporului nostru?

Vihrov zâmbi.

- Geniul poporului nostru, zise el, e reprezentat

deocamdată prin neobişnuita lui *minte sănătoasă* şi, ca urmare, printr-o *tărie morală*; noi nu dispunem nici de galanteria franţuzească, nici de profunzimea de idei germane, nici de spiritul întreprinzător al englezilor, dar suntem foarte *înţelepţi* şi *cumpătaţi*: pe noi nu ne poţi bucura prea mult cu nimic, dar nici nu ne poţi speria cu ceva, noi ne construim încet statul, dar dintr-un material bun; păstrăm numai ce-i autentic, iar tot ce e fals azvârlim. Despre faptul că aristocratismul şi democratismul nostru nu-s decât nişte fenomene iluzorii, nu poţi avea nicio îndoială; umblând prin Rusia şi urmărind cu multă luare aminte concepţiile fundamentale şi dragi poporului nostru, am ajuns la concluzia că la noi nu trebuie să existe niciun fel de împărţiri pe categorii sociale; ţara asta ar' trebui să fie mai curând, dacă mă pot exprima astfel, un stat asemănător unui ansamblu coral, unde fiecare să cânte în voie cu glasul său firesc, şi din glasurile tuturor să rezulte o armonie... Confirmarea permanentă a acestei însuşiri a poporului rus o vedem în viaţa de toate zilele: sunt cântecele noastre corale, dansurile populare ce se joacă în colectiv, serbările populare organizate la fel... Noi n-avem, de pildă, solişti cu voci deosebite, în schimb corul operei ruseşti cred că este cel mai bun din lume. Avem şi-o excelentă capelă a palatului, iar fiecare episcop al nostru dispune de câte un cor excepţional.

- Extinzi această particularitate şi asupra orânduirii de stat? întrebă Mary.

- Fără îndoială! exclamă Vlhrov. Uită-te şi tu; în decursul întregii noastre istorii, nu numai că n-am avut personalităţi care să se fi remarcat în mod deosebit şi să se fi menţinut multă vreme, dar nici măcar partide care să fi rămas mai mult timp la putere; îndată ce o partidă punea mâna pe cârmă şi-şi manifesta autocraţia, poporul îi întorcea spatele, şi aceasta pentru că la noi *fiecare trebuie să cânte cu vocea lui proprie şi să nu acopere vocea celorlalţi*

- Cum adică n-am avut personalităţi remarcabile! exclamă Mary Dar Vladimir, dar Ivan cei Groaznic, dar Petru...

- Ei au fost ţari, asta-i cu totul altceva, replică Vihrov. Poporul nostru înţelege această situaţie, în felul următor: ţarul, fie tiran, fie bun ca un înger, e. acceptat cu recunoştinţă în virtutea ideii că e trimisul lui Dumnezeu. Daeă-i bun – dovedeşte mila lui Dumnezeu, dacâ-i rău – pe- ’ deapsa Lui!

- Cred că la toate popoarele tinere e la fel! observă Mary.

- S-ar putea, zise Vihrov. Totuşi idealul nostru întruchipat de persoana ţarului mi se pare a fi mai bun decât cel al popoarelor occidentale. în toate legendele vechi ale acestora, *König* al lor este cel mai neînfricat şi mai puternic dintre luptători, poate să bea şi să mănânce mai mult decât oricare altul. Pe când la noi, dimpotrivă, cneazul e un stăpânitor blând, la curtea căruia tocmai de aceea şe şi adună vitejii de pe pământul Rusiei: e un cneaz cu sfat înţelept şi cu judecată dreaptă.

Mary ar mai fi vrut să spună ceva,’ dar tocmai atunci veni Evgheni Petrovici; în prezenţa lui n-ar fi fost cu putinţă să continue o discuţie pe teme atit de abstracte, căci el ar fi întrerupt-o fără menajamente, spunând că toate acestea nu sunt decât nişte prostii.

XVII

O AGAPĂ

Pe la sfteşitul lunii mai, familia Eismond se mută la Pargolovo, mai bine zis, numai Mary se stabili acolo. Generalul, folosind cele mai diverse pretexte,.rănjânea întruna la Petersburg. Vihrov se instala şi el la Pargolovo, numai cu vi’eo trei case mai departe de vila lor. De fapt, el fu cel care o convinsese pe Mary să se mute în localitatea eu pricina, căci tot acolo locuia şi Marienovski, iar eroul meu nutrea din ce în ce mai mult respect faţă de acesta. Atâta erudiţie, atâta sârguinţă şi, în acelaşi timp, atâta modestie, Vihrov încă nu întâlnise

la nimeni. Pentru aceste înalte calităţi spirituale, căuta pur şi simplu să-i câştige bunăvoinţa. Marienovski părea că-l îndrăgise şi el: aproape în fiecare seară se întâlneau în parcul din Pargolovo şi se plimbau pe acolo, purtând discuţii interminabile. în timpul unei astfel de plimbări, unul dintre ei spuse că îmbătrânesc amândoi şi că le va sosi vremea să cedeze locul altor militanţi mai tineri.

- E uimitor cum s-a întâmplat, spuse Vihrov, ca toţi prietenii mei de care m-am legat încă din tinereţe să devină apoi, mai mult sau mai puţin fruntaşi.ai vieţii publice. Fără să mai vorbesc de dumneavoastră sau de Plavin, dar până şi Zamin a devenit un apărător al doleanţelor şi nevoilor poporului. Zaharevski, aşa cum o spuneţi şi dumneavoastră, este omul cel mal serios dintre toţi cei care lucrează împreună cu el... Pe Abreev chiar eu l-am văzut cit de bun şi bine intenţionat a fost ca administrator. De~ spre toţi, aşadar, poţi să spui câte-o vorbă bună.

- Dar pe dumneavoastră de ce vă excludeţi din rândul lor? îl întrebă Marienovski, zâmbind.

- Nu mă exclud, răspunse Vihrov şi păru că se fâstâceşte. Ştiţi ceva, reluă apoi, grăbit, uneori mă încearcă o dorinţă nestăvilită să ne întâlnim odată cu toţii, cei de vârsta noastră, şi să bem un pahar în cinstea aspiraţiilor noastre comune. Dumnezeu ştie dacă societatea ne va pomeni cândva, dacă ea ne va fi recunoscătoare; cel puţin să ne lăudăm singuri şi să ne aducem unul altuia mulţumiri,.

- Ideea nu e rea! opină Marienovski.

- înseamnă că aţi participa şi dumneavoastră la o asemenea agapă, dacă ea va avea loc! exclamă Vihrov, cu ochii aprinşi de entuziasm.

- Fără discuţie! răspunse Marienovski.

- Atunci chiar zilele astea am să mă duc să-i adun pe ceilalţi, spuse Vihrov, însufleţit de ideea care îi venise în minte.

în seara aceleiaşi zile trecu pe la Mary şi-i vorbi

despre serata pe care avea de gând s-o organizeze.

- Cine va participa la ea şi pentru ce vreţi s-o organizaţi? îl întrebă ea.

- Pentru că vremurile noastre, cum poate bine ştii, sunt nişte vremuri remarcabile prin progresul pe care ni l-au adus. In ultimii cinci ani, dacă e să folosesc un stil bombastic, noi am făcut paşi gigantici înainte: a fost abolită legea iobăgiei, a fost organizată pe baze noi justiţia, a fost temperată samavolnicia administraţiei, se construiesc pretutindeni căi ferate, şi pentru toate aceste reuşite vom avea, la mica noastră adunare, câte un reprezentant: vom avea şi un judecător de stil nou, pe Marienovski, şi un administrator de acelaşi fel, un om foarte cumsecade, pe Abreev, şi un reprezentant al poporului, pe Zamin, şi procuratura, în persoana prea simpaticului Zaharevski, şi chiar un antreprenor în domeniul căilor ferate, pe prietenul meu Vissarion Zaharevski.

- E un lucru foarte bun! se grăbi să spună Mary. Tu, bineînţeles, vei participa în calitate de scriitor.

- Da, dar aş vrea ca la această masă festivă să participe şi Evgheni Petrovici.

- In ce calitate? întrebă Mary.

- Ca reprezentant al eroilor de la Sevastopol. Cred că aceşti oameni trebuie sărbătoriţi la toate festivităţile ce se organizează în ţara noastră.

- Nu ştiu dacă va fi de acord, rosti Mary cu glas tărăgănat.

A doua zi, Vihrov veni să-l invite personal pe Eismond, dar acesta, spre surprinderea lui, îl refuză categoric.

- De ce nu vreţi să participaţi la reuniunea noastră? îl întrebă Vihrov.

- Pentru că sunt un om bătrân, răspunse Evgheni Petrovici, poate chiar rămas în urmă; acolo veţi fi numai oameni învăţaţi, înţelepţi, veţi avea subiectele voastre de discuţie. In mijlocul vostru, aş fi ca a cincea roată la

căruţă.

- Ba cu totul dimpotrivă!... încercă să protesteze Vihrov.

- Nu, vă rog să mă lăsaţi în pace! i-o tăie Evgheni Petrovici.

De fapt, Mary fusese cea care îl convinsese să renunţe: dimineaţa, înainte de sosirea lui Vihrov, îi explicase că, de j vreme ce niciodată nu prea simpatizase cu reformele în cauză, să participe acum la o petrecere organizată în onoarea lor, n-ar fi un lucru prea cinstit... Or a-i vorbi despre necinste lui Evgheni Petrovici însemna, pur şi simplu, a-l scoate din sărite. Prefera să fie numit vandal, gânditor de modă veche, dar nu om cu două feţe. Cit despre Mary, aceasta îl îndemnase să renunţe la agapă de teamă ca acolo, datorită naivităţii lui, să nu-i scape vreo vorbă mai nepotrivită, care să tulbure întreaga societate; se simţi însă penibil să i-o mărturisească lui Vihrov.

Toţi ceilalţi invitaţi se declarară îndată de acord cu organizarea festivităţii, cea mai mare bucurie manifestându-şi-o Vissarion Zaharevski.

- Dar unde v-a avea loc agapa? îl întrebă pe Vihrov.

- Poate chiar la Donon, spuse acesta.

- Prea bine! se declară de acord Vissarion. Dar de organizarea ei cine se va ocupa?

- Nu ştiu. Dacă nu se va oferi nimeni, voi fi nevoit să mă ocup chiar eu, răspunse Pavel, după un răstimp de gândire.

- Mi-aţi îngădui să iau asupra mea această sarcină? rosti precipitat Vissarion. Mai mă pricep şi eu la aşa ceva; puţine lucruri bune poate că am făcut în viaţă, dar de ospătat ştiu că m-am ospătat în lege.

- Făceţi-mi plăcerea, toţi vă vor fi cit se poate de recunoscători! exclamă Vihrov.

- Sunt foarte bucuros să vă fac această plăcere; şi acum, cit consideraţi că trebuie să revină fiecăruia pentru masă? adăugă Vissarion, căruia, în oiice acţiune,

îi plăcea să rezolve în primul rând problema banilor.

- Socotesc că n-ar trebui să fie prea scump, pentru că printre noi vor fi şi oameni cu o stare foarte modestă: Zamin, Jivin al dumneavoastră, ba chiar şi Marienovskî.

- Câte cinci ruble de persoană, cu vin cu tot, e mult! întrebă Vissarion zâmbind.

- Nu, deloc!... S-ar putea însă ca meniul ’să nu fie îndestulător..

- Ba va fi un meniu clasa întâi: pentru asta garantez; numai, sa nu-i spuneţi nimic lui Abreev despre înţelegerea noastră, altminteri ar putea să se sperie de un preţ atât de scăzut şi să nu mai vină.

- De acord! spuse Vihrov.

îşi cam dădea seama ce avea de gând să facă Zaharevski.

Peste citeva zile, societatea despre care vorbim se adună la Donon: Abreev, în uniformă de gală; Plavin, cu cravată albă şi decoraţie; ceilalţi, în fracuri negre şi cu cravate albe; Vissarion, cu rozetă albă, de organizator, la butonieră, alerga necontenit din saionul ocupat de invitaţi la bufet şi de la bufet, înapoi, în salon. Masa era frumos aranjată; în vaze de cristal se înălţau piramide de fructe, printre care şi eâte un ananas enorm.

La un moment dat, Abreev, cu un gest aproape mecanic, întinse mina după meniu şi se apucă să-l sţudieze. Parcurgându-l deveni din ce în ce mai atent, lucru care i se putu citi pe obraz.

- Se pare că masa care ne aşteaptă nu va fi deloc o masă proastă, spuse în cele din urmă, adresându-i-se lui Plavin.

- De ce să fie proastă? Zaharevski mi-a spus că va fi o masă foarte bună, răspunse acesta, distrat. Apoi, adresându-se întregii societăţi, rosti cu glas tare: Dar, domnilor, cine va lua cuvântul la festivitatea noastră?

- Cu îngăduinţa dumneavoastră, am să vă vorbesc eu, interveni Vihrov. Având în vedere că. într-o oarecare măsură, eu am fost acela care am iniţiat această

întrunire, aş vrea să-mi exprim, cu această ocazie, citeva din gândurile mele...

- ’ Vihrov, să vorbească Vihrov! îl susţinură ceilalţi.

Plavin nu făcu niciun fel de obiecţie, totuşi, după expresia rece a chipului său, se putea deduce că ar fi vrut, poate, să vorbească chiar el.

Când se aşezară la masă, Vihrov aruncă o privire peste meniu, apoi, întoreându-se spre Vissarion Zaharevski, îl întrebă:

- Cât aţi pus de la dumneavoastră, pentru această masă?

- Oh, nici nu mai ştiu!

r- Şi totuşi?

- Cam câte treizeci şi cinei de ruble de persoană.

Vihrov clătină din oap.

- îţi face silă până şi gândul că trebuie să mâninci toate astea într-o singură oră! zise el.

- Ba nu. Aş zice că-i o treabă foarte plăcută!

Cit despre Piavin şi Abreev-, aceştia, chiar de la primul fel de mâncare, se arătară a fi în culmea fericirii, schimbând în răstimpuri câtc o privire şi rostind câte-o laudă pentru fiecare dintre bucatele servite. Marienovski mânca absolut indiferent; Jivin era foarte sfios, unele bucate nici măcar nu se pricepea cum să le ia de pe platou şi, de bună seamă, nici nu ştia ce mănâncă. Zamin gusta din toate cu o anumită repulsie.

- Ia te uită cită mestecătură au grămădit ăştia pe masă: îndeas-o în tine, ba mai şi plăteşte pentru ea, zise el, ducând la gură o bucăţică de budincă nemaipomenit de gustoasă, preparată din carne de porc.

Vihrov era neliniştit: spiciul pe care urma să-l rostească îl preocupa mai mult decât masa în sine. In sfârşit, înainte de a se aduce friptura şi când paharele fură umplute cu şampanie, se ridică în picioare şi vorbi astfel:

„Domnilor!

Noi, cei adunaţi la această modestă festivitate, am

parcurs în viaţă căi cu totul diferite. Totuşi, avem cu toţii şi-o trăsătură comună: aceea că aparţinem, într-o mai mică sau mai mare măsură, epocii actualelor transformări. Bineînţeles că la această uriaşă reconstrucţie au luat parte sute de oameni mult mai energici şi mai remarcabili decit noi. îndrăznesc să cred însă că avem şi noi dreptul să ne raliem la această mulţime, pentru că totdeauna, în toate clipele vieţii noastre, am păstrat în mod sincer şi dezinteresat flăcăruia gândirii ruseşti, care, în perioada tinereţii noastre, abia mai licărea, iar astăzi s-a transformat în flacăra puternică a reconstrucţiei generale a statului.”

Glasuri în surdină: „Bine!”, „Bravo!”, „Foarte bine! *$

„Da, domnilor, reformele de astăzi n-au fost gândite şi visate în palatele demnitarilor de atunci, ci prin mansarde şi subsoluri, în locuinţele sărăcăcioase ale studenţilor, în modestele saloane ale literaţilor şi ale oamenilor de ştiinţă.

Mi-aduc aminte, bunăoară, că respectabilul nostru Viktoi Petrovici Zamin, pe-atunci el însuşi sărac şi aproape fără adăpost, suferea din adâncul inimii pentru ţărănimea rusă îmi amintesc de asemenea că Nikolai Petrovici Jivin, îr trecut inspector la judecătorie, nu pronunţa nimic cu atâti înverşunare ca acea expresie: „*Percat justiţia*!” din binecunoscutul cântec studenţesc; îmi aduc aminte, de asemenea, că Ysevolod Nikandrâci, riscând poate să se compromită în funcţia pe care o deţinea, era plin de ură şi de revoltă împotriva iobăgiei!... (în timp ce rostea aceste cuvinte, Vihrov schiţă un zâmbet abia vizibil; Plavin însă îşi ţinea capul sus şi chipul lui nu exprima nimic.) Nu pol să uit nici faptul că un colonel strălucit din acea vreme a binevoit să-mi ia apărarea, mie, un biet literat persecutat, şi nici pe acela că, dintr-un oraş întreg, n-am fost primit cu simpatie decât de cei doi fraţi Zaharevski – şi aceasta tocmai pentru că eram un literat persecutat. Unul dintre

ei, pe atunci procuror, lupta din răsputeri împotriva unui guvernator despotic, celălalt, inginer, şi-a părăsit ulterior postul de funcţionar mărunt, spre a se dedica activităţii de antreprenor”... Vihrov se opri, nemaiştiind ce să spună la adresa lui Vissarion. „Cât despre dumneavoastră, se întoarse apoi către Marienovski, nici nu ştiu ce cuvinte v-aş putea adresa: activitatea dumneavoastră atât de fructuoasă, atât de cinstită şi totodată plină de modestie, nu ne face decât să ne minunăm şi să vă invidiem în înţelesul cel mai bun al cuvântului!... Aceste scurte rememorări ale zilelor pe care le-am trăit cu toţii ne dau dreptul, cred eu, să considerăm că facem parte şi noi din generaţia celor de la cumpăna acestui veac...” Vihrov se închină şi luă loc.

- Bravo! Excelent! Excelent î răsunară strigătele celor de faţă.

îndată după aceea se ridică Abreev şi, ridicând paharul, rosti:

- Primul pahar, domnilor, propun să-l bem în sănătatea suveranului nostru, împăratul!... Şi el e un om de la cumpăna veacului! adăugă apoi cu jumătate glas.

- Ura, ura! se auzi din toate părţile.

- Ura! strigă Vihrov mai tare decât toţi. Un asemenea toast semnificativ şi sincer nu cred să fi primit împăratul de prea multe ori: însăşi ideea îşi salută, recunoscătoare, realizatorul!

- Ura!... Ui-a!... răsună din nou în salon.

- Şi-acum, domni or, să bem chiar pentru oamenii de la cumpăna veacului! continuă Abreev.

- Ui-a, ura, ura!

- De fapt, în sănătatea noastră, a celor auunaţi aici!

- Ura, ura!

- Am vrut, domnilor, strigă Vihrov, ridicându-se din nou, ca la această festivitate să participe şi un hătrân erou al Sevastopolului, dar el nu a putut să vină..°ă-i cinstim şi în lipsa lui pe eroii de la Sevastopol: numai printr-un curaj supraomenesc ei ne-au salvat patria; de a

matrozul Koşka şi până la amiralul Kornilov toţi au fost aidoma lui Leonida în bătălia de la Termopile! Ura, pentru vitejii ostaşi ai Sevastopolului!

- Ura! Ura! repetară ceilalţi, cu o mare însufleţire.

Continuară să bea şi după ce toasturile luară sfârşit: unii şampanie, alţii lichior, alţii coniac. Plavin nu părea să fie încântat de felul în care se desfăşurase mica festivitate: fără să aştepte măcar să se ridice toţi de la masă şi neadresându-i lui Vihrov decât nişte laude anemice pentru spiciul de adineaori, îi salută la un moment dat pe cei prezenţi şi părăsi adunarea; nu era exclus să-şi spună că, în cadrul acesteia, lui personal nu i se acordase suficientă cinste, atâta timp cât se considera (acordând aceeaşi calitate poate doar lui Marienovski) drept promotor al tuturor reorganizărilor despre care venise vorba. Cât despre Jivin, acesta părea că se plictiseşte, în orice caz se simţea foarte stingher în societatea respectivă, alcătuită, după cum i se părea lui, din persoane prea înţepate şi formaliste. Aproape tot timpul căuta să se afle în preajma fraţilor Zaharevski sau a lui Vihrov, ca în preajma unor oameni mai bine cunoscuţi. Zamin, ameţit zdravăn, se luase, între timp, la harţă cu Abreev, care, într-un mod foarte delicat, aşa cum îi era obiceiul, luase apărarea nobilimii, spunând că aceşti oameni au slujit tronul şi patria.

- Ei da, cum să nu! Tronul şi patria! Ba şi-au slujit propriul lor buzunar! ripostă Zamin.

- In anul 1812 ei nu şi-au slujit eâtuşi de puţin buzunarul, zise Abreev. Ei şi-au trimis la datorie copiii, ţăranii, şi-au dat foc avutului.

- Cum adică, în anul 1812 nobilimea a fost cea care i-a izgonit pe francezi?!... exclamă mirat Vihrov. Mujicii şi femeile lor, iată cine i-a izgonit, adăugă el.

- Cei care au ţinut piept duşmanului la Borodino n-au fost mujicii şi nici femeile.

- Dar nici nobilimea. Au făcut-o soldaţii.

- Instruiţi însă şi comandaţi de nobili.

- Auzi vorbă! Ba dimpotrivă, soldaţii au fost cei care i-au instruit pe nobili, ăsta-i adevărul!

Abreev nu mai zise nimic, limitându-se să înalţe din umeri.

în afara mujicilor, Zamin nu recunoştea, de obicei, niciun fel de merite altor categorii sociale: boierul, după spusele lui, era un prost, cinovnicul – un potlogar, iar negustorul – un hrăpăreţ. Isprăvind să discute cu Abreev, îl abordă pe Ilarion Zaharevski, căruia încercă să-i t demonstreze că răfuiala fără judecată ce-o practicau masele populare era judecata cea mai dreaptă şi cea mai bună.

- Exclus! ripostă Zaharevski. Poporul nu are prea multe cunoştinţe juridice, trebuincioase unor judecători.

- Ba le are pe toate! strigă Zamin, cu ochii sticloşi şi dând pe gât un al zecelea pahar de coniac.

între timp, Vissarion Zaharevski, isprăvind cu masa şi văzând că'Marienovski stă singur-singurel într-un colţ. socoti că nu strică să-l distreze: îl stima mai ales pentrii titlul lui de consilier privat.

- Pe care erou al Sevastopolului a vrut Vihrov să-l aducă aici? îl întrebă, ca să intre cu el în vorbă.

- Cred că pe Eismond, răspunse Marienovski. zâmbind.

- Ză̆u? Am impresia că e ceva la mijloc între el şi nevasta generalului.

- Aşa se aude! răspunse Marienovski, zâmbind din nou.

- I-am inti-nit odată pe amândoi la PavJovsk. Naibaî ştie ce-o fi găsit la ea. Doar e bătrână de tot!

- Da, nu mai e tânără!

- Şi-atunci?

- Cred eă-i o legătură mai veche, la care nu vrea sau nu poate să renunţe; doar *e* un romantic şi nu un om practic ca dumneavoastră! încheie pe un ton întrucâtva caustic; Marienovski.

- Naiba-l ştie, că eu tot nu-l înţeleg! rosti Vissarion

şi, nu după multă vreme, sui, împreună cu fratele său, în trăsura lui elegantă şi porni către Nevski Prospekt.

Curând plecară şi ceilalţi.

Lector: AUREL BUICIUC
Tehnoredactor: NICOLAE ŞERBANESCU
Bun de tipar: *9.0Î.1981*. *Coli tipar*: 34.

Comanda nr. 730
Combinatul Poligrafie „Casa Scânteii”, Rlaţa Scânteii nr. 1, – Bucureşti ’Republica socialistă România